

VYCHOVATEL.

ČASOPIS VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO ŠKOLSTVÍ.

ORGÁN KATECHETSKÉHO SPOLKU V PRAZE
A JEDNOTY ČESKÉHO KATOLICKÉHO UČITELSTVA
V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM.

ROČNÍK XIV.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTĚ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR:

Th.Dr. **RUDOLF HORSKÝ.**

REDAKTOR UČITELSKÉ PŘÍLOHY:

VÁCLAV ŠPAČEK.

REDAKTOR KATECHETSKÉ PŘÍLOHY:

JAN ŠMEJKAL.

V PRAZE 1899.

CYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA V. KOTRBA.

NÁKLADEM DRUŽSTVA VLASTĚ.

OBSAH.

Články.	Str.		Str.
Autorita. L † 10	41	Praktické myšlenky o Spolku sv. Děťství.	
Bratr Flamidien	177	Kněz diecése Brněnské	32
Dva obrázky z dějin vychovatelství. Josef		Rozmarilost. L † 10	83
Flekáček	129	Rozum a nerozum ve vychovatelství 221, 234, 244	
Ironie L † 90	111	Skromnost a domýšlivost L † 10	165
Jak důležitá je šetrnost, a jak k ní dítky		J. E. hrabě Schönbörn Fr. de Paula † . . .	161
naváděti. Fr. Myslivec	157	Škola a sociální demokracie . . .	53, 65
Jak vzbuditi u dětí lásku k docházce do		Úkol katolického učitelstva. L † 10	217
chrámu Páně. V. Kubáč	44	Ustanovování o školách v diecéšní synodě	
Ještě několik slov o spolku sv. Děťství.		Pražské r. 1605. J. V. Bouchal . . .	30
L † 12	48	Vychovatel a chovanec. J. N. Holý . . .	229
Křesťanství u výchově J. N. Holý	168	Vychovatelství úřad a škola J. N. Holý 253, 265	
Květy ducha. J. Flekáček	80, 99, 108	Vzdělanost a mravnost. L † 10 . . .	277
Lepší kázeň! L † 10	195	Zachraňte pustnoucí mládež. L † 10	136
Literatura v obecné škole. Fr. Libor . . .	179	Z dílny svobodných zednářů. L † 90	46
Metla. Fr. Horáček	4, 15, 25		
Mužně zpět! Ad. Fux	13, 28	Hlídky časopisecká	
Myšlenky o katechetově působení ve vyš-		na stránce	19, 100, 112, 125, 138, 162, 171
ších třídách školy obecné a měšt. Dr. A.			
Skočdopole	94, 120, 144, 183	Školské rozhledy	
Náboženská cvičení ve školách obecných.		na stránce	211, 236
L † 19	260		
Náš průmysl a naše poměry školské. Adolf		Feuilleton.	
Fux	78, 96, 105, 122, 133	Charakter z r. 1899. B. Temnotáři	237
Nebezpečné názory v moderní paedagogice.			
L † 10	289	Literatura.	
Několik glos ke článku v Holubově kalen-		Giacomo Mayerbeer a křesťanství (P. Zaletěl —	
dáři učiti. Em. Žák	281, 292	str. 12). Sv. Vojtěch (str. 23. Soustava učení	
O disponování učiva. Ad. Fux	182, 199	Jana Vikifa (24). Paměti škol okresu Karlín-	
O domácím zaměstnání školních dětí. Fr.		ského (V. Š. — 37). Sborník Histor. kroužku	
Libor	117	sv. 7. (75). Kolébka a rakev (P. Zaletěl — 75).	
O pěstění citu dynastického a vlasteneckého		Ježíš Kristus, důkaz Jeho božství (týž — 76).	
Fr. Liblický	296	Museum (týž — 87). Smíchovsko a Zbraslav-	
O pili a samočinnosti žactva L † 10	205	sko (H. — 103). Theoreticko-politická ruko-	
O přesnosti. Fr. Myslivec	271	vět chorálu řím. (J. Jirásek — 151). Církev	
O svobodě lidské vůle. Josef Zelenka	189, 209	vítězná sv. 4. (H. — 186). Čítanka dospívá-	
Orgán Ústředního spolku vypovídá boj ná-		jícího jinocha (P. Zaletěl — 187). Výbor ze	
boženství. L † 10	241	spisů V. Kosmáka (týž — 187). Fénelon, La-	
Otázka katechismová a katecheta. Jan		but Cambraská (týž — 214). Světlo pravé	
Šmejkal	256, 269	či bludné (týž — 215). Dělnické Noviny (215).	
»Paedagogika« bez Boha před soudem mo-		Mojžíš (P. Zaletěl — 250). Česká Panama	
ravského sněmu. L † 90	89	(týž — 251). Trojí Řím (týž — 251). »Praha«	
Péče kněze o nalezence. Vl. Hálek	58, 69	v »Modré knih.« (J. Navrátil — 251). Za če-	
Pokoj lidem dobré vůle. L † 10	1	skou osvětu (J. V. Bouchal — 263). Bludičky	
Po třiceti letech. L † 90	141	(F. Šubrt — 275).	
Pozdrav ve škole	247	Směs v každém čísle.	

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres, reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špačkoví v Košátkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Pokoj lidem dobré vůle.

Náš známý žurnalista-kněz kdysi napsal ve článku, v němž rozhovořil se o staré a nové škole a o málo přátelském poměru, jaký tu a tam mezi učitelstvem a duchovenstvem zavládl, tato pozoruhodná slova: *U kříže se sejdem.* Ta slova napsal muž, který má za sebou bohaté zkušenosti — nejenom jako žurnalista a kněz, ale také jako učitel.

Má-li to býti pravdou, pak ovšem je také pravda, že se učitel s knězem kdysi *rozešli*.

Za dřívějších dob, jak známo, měla škola u nás dozor církevní. Škola byla náboženská, avšak že nebyla náboženská *jen proto*, že měla ten církevní dozor, ví každý. Učitelem dětí katolických byl katolík, knihy školní byly tak upraveny, že přihlíženo nejen ve člancích mravoučných, ale i ve člancích věcně poučných k náboženství, a to náboženství katolickému. Proto jsme čítali na titulním listě: „Čítanka pro školy *katolické*.“ Vše v učení školním směřovalo k náboženství — ke kříži.

Náboženství bylo hlavním předmětem, ač nebylo snad jediným, jak by ti, kdo dřívější školu tak často odsuzují, rádi světu namluvili, ani neubíralo času jinému potřebnému učení. Rozdíl byl toliko ten, že učitel i u vyučování náboženství spolupůsobil, kde bylo toho potřeba. Že to nebylo všude, je známo; kde mohl kněz zastati vyučování to sám, zastal je. Učitelstvo pak nepociťovalo z toho nějaké tíhy. Pokud se týče práce samé, mohlo býti učiteli zajisté jedno, měl-li učit náboženství či něčemu jinému. A dozor? Toť přece známá věc, že učitelstvo snáze tehdejší dozor neslo než ten nynější.

Konaly se výroční zkoušky, a při těch nejprve z náboženství. Za prospěch z náboženství byl odpovědným kněz, a kdyby byly děti neuměly, věru že se nemohl duchovní vymluviti na učitele, že *on* s dětmi málo pracoval. Vina byla by vždy bývala připočtena jen jemu samému.

Naproti tomu, byl-li učitel zvláště horlivým u vyučování náboženství, bylo to vždy od církevních úřadů uznáno, a kdo na tuto činnost jeho upozornil, byl zajisté jeho farář. A proto není pravda, co zase píší liberální listy, že „učitel se dřel, a farář sklídl pochvalu.“

Pokud se týče učení ostatního, tu učitel dozoru vůbec téměř neměl. Ničeho nepřicházel během roku, aby jej při učení „překvapil“ nebo v methodice jej „mustraval.“ Učitel byl úplně volným. Děti při výroční zkoušce vykázaly prospěch, tu se jevil výsledek jeho práce — v tom záležela všechna ta kontrola, která se

nad ním konala. Zkouška byla veřejná, měla ráz slavnostní, každý se na ni těšil, nikomu ani nepřipadlo, že se tu koná jakási kontrola nad učitelem.

Že tehdejší poměry byly pro učitelstvo dobře snesitelnými, to dokázalo učitelstvo samo, když stavělo se na odpor novému zákonu a žádalo, aby zůstalo vše při starém. Věru překvapí každého myslícího člověka, že tenkrát, kdy učitelstvo mělo být „vymaněno“ z toho dozoru, žádný náрек z jeho řad se neozýval, že by ten dozor byl ponižující, ba, docela nesnesitelným, a že se to tvrdí až teď -- po 30 letech, a že to tvrdí lidé, kteří tehdejší školy ani nepoznali.

Tebdáž byla mezi učitelstvem a duchovenstvem — kromě ojedinělých případů, kde však nebylo příčinou zřízení školské, nýbrž docela jiné věci — velice dobrá shoda; *oba stavy byly u kříže.*

Než, nastala změna. Škola přestala být náboženskou. „Bezkonfessiijním“ stalo se vyučování, „bezkonfessiijními“ knihy školní. Zákon sice vyslovil požadavek „mravně-náboženského“ vychování, ale jak má být „náboženské“, to nepověděl; mělo to být nějaké náboženství, jež by se hodilo pro každého, náboženství bez konfesse, řekněme bez kříže, k němuž se měly děti hlásiti jen ve dvou hodinách náboženských, při exhortě a službách Božích. Že zůstal ten kříž přece při každodenní modlitbě, jest zásluhou poměrů, jež diktuje převážná většina dětí katolických a jejich rodičův; ostatně víme, že leckde byla dosti tuhá půtka o modlitbu svedena.

Učitel sprostěn povinností, aby spolupůsobil při vyučování náboženství, on byl vůbec sprostěn povinností náboženství určitého při vyučování se dotýkati, a proto mohlo být pojato do zákona i ustanovení, že učitelem může být každý státní občan, buďsi kteréhokoli náboženského vyznání. Věc tato jest známa a úplně jasná, a zbytečné a bezúčelné jsou o tom spory. Řekněme krátce — *jeden z těchto stavů byl od kříže odstrčen* — a tak se rozešly. Rozešly se *od kříže*, zůstal tam jen jeden — a *u kříže* se mají zase sejíti. Je to nejvyšší žádoucí, protože jednou konečně sejíti se musí, nemá-li trpěti školství a tím i ta naše mládež a *jinde než u kříže se nesejdou.*

Nepravíme, že se učitelstvo *vesměs* s kněžstvem rozešlo, toť už by bylo velice smutné. Ale žádná zlá věc nezůstane v původním stadiu, ona postupuje k horšímu. Tak bylo i zde. Z počátku byly poměry snesitelné, ale nyní jsme dospěli již tam, že učitelstvo, které chce více konati pro náboženství než modlitbu před učením a po něm a dozor při službách Božích — nazýváno jest potupně „klerikálním“, zrádným atd. Poměry stávají se nesnesitelnými.

Proč uvádíme tyto známé věci, proč připomínáme minulé doby? — Protože právě činí se kroky k tomu, aby učitel a kněz sešli se spolu u kříže. Nejdůst. episkopát činí návrh, aby počet náboženských hodin byl rozmnožen, a u vyučování náboženství aby pomáhalo také učitelstvo za zvláštní remuneraci.

Kdo může říci, že by tento požadavek nebyl oprávněn? Že dvě hodiny náboženství daleko nestačují, jest přece známo, a zvláště těm, kdo náboženství učí. Nestačují ani pro vyučování, a pro vychovávání teprve ne. Lidé dobré vůle proti tomuto požadavku být nemohou a nejsou.

Než, jak soudí o té věci tisk nám nepřátelský? — Jeden z listů těch přinesl o tom úvodní článek — list známý, neboť citujeme jej dosti často.

Tu čteme doslovně: „Ničeho by se ti páni tak rádi nezbyli (roz. duchovní), jako vyučování náboženství ve škole. Všecek jejich boj nevede se o nic tak horlivě, jako o to, aby vyučování náboženství mohli strčiti na učitele a sami učitelé

velkopansky poroučeti. Výrok: „Jdouce do celého světa učte národy“ upravili si moderněji: „Jdouce do celého světa poroučejte, aby jiní učili národy.“ Vědí, že učitelstvu zle se vede. Mladší učitelstvo hyne a zadlužuje se, protože má hanebně málo služného, starší učitelstvo strádá, protože služné větší rodině jeho nestačuje. Všichni potřebují mimořádného výdělků. A na ten mimořádný výdělek, který je — jak soudí, jejich slabou stránkou — je chytíme. Vypadalo by to asi takhle: Učitel by učil; zahrčel by kočár a zastavil by před budovou školní. Učitel by vyběhl na zápraží s poníženou tváří, políbil by nastavenou velebnou ruku, vzal by houně, deštník a páně farářovy bufy a uvedl by hosta do řádně vytopené světnice. Po krátkém posilnění, co by tak hodinka uběhla, šli by do školy. Pan farář by se přesvědčil, jak pan učitel řádně opakoval náboženství a vyložil evangelium, a buď by ho pochválil nebo vypeskoval. — Takovým snahám se jednoduše říká drzost.“ —

Tedy ne proto, že jest více náboženských hodin pro zdar vychování nutně třeba, dožaduje se kněžstvo jich rozmnožení, ale jen proto, aby mohlo vyučování náboženství „strčit na učitele a samo velkopansky poroučeti“ — „Přidejte si kolik hodin chcete, ale také si je učte.“

Jsou lidé, u nichž snad nikdy nenalezneme dobré vůle. Není ani možno, aby mohl někdo takto mluvit z neznalosti poměrů.

Nyní učí se náboženství dvě hodiny — a kněžstvo nemůže zastati ani těch. Na osadě bývají kromě školy místní ještě dvě, tři přesporní, i více. Jak pak to zastane, až se počet hodin rozmnoží? A jak málo bohoslovců jest v seminářích, je známo.

Stojíme před faktem, proti němuž jest marno brojiti frázemi a strašáky. Počet hodin náboženských rozmnožiti jest nutno, k tomu dojíti musí, a poněvadž kněžstvo nestačuje, musí i k tomu dojíti, že bude také vyučovati učitelstvo.

A kde je důvod, aby se učitelstvo tomu vzpíralo?

Heslem jistých lidí jest: Učte němčině, hudbě, učte v pokračovacích školách, učte privátně — jenom neučte náboženství, tomu nejdůležitějšímu předmětu, jehož jako dobří křesťané (a těmi se býti pravíte) si máte také velice vážit. A proč ne? — Inu, ten kněžský dozor!

Nuže, jak se to má s touto věcí? Neučí dnes učitel náboženství nikde? Vždyť přece je známo, že učiti musí všude, kde duchovní do školy docházejí nemůže. A ptejte se těch učitelů, zdali těžce nesou ten „dozor“! — Pisatel se může přesvědčiti, že jest v takových místech mezi duchovním a učitelem nejlepší shoda, protože má jejich práce společný cíl, a tím jest kříž. *U kříže se sešli.*

Jen ten, kdo čerpá z listů kněžstvu nepřátelských nenávisť k němu a spatřuje v něm třídu lidí nejhorších, může se báti nějakého „zotročení“. Kde se přisuzuje kněžstvu jenom pohodlnost, ba lenost, vládychtivost a pod. — tam mluví slepá nenávisť — a proti té jest těžký boj.

Ale v těchto případech mohl by kněz vyučování náboženství „strčiti na učitele a sám velkopansky poroučeti.“ A kde pak se to děje?

Snahy duchovenstva nesou se k tomu, *aby se s ním u kříže sešlo učitelstvo všecko*, a k tomu učiněn první krok. A proto každý, kdo jest dobré vůle, uvítá tento krok s radostí a ne s odporem. Tím jsme jisti.

Učitel dobré vůle ví, že bude z toho mít prospěch — ne snad tu remuneraci — ale prospěch morální. Jako učitel náboženství bude zajisté více vážen a více sblíží se s rodiči. Vždyť náš lid ještě náboženství si váží.

A ti pánové, kteří si stěžují, že prý jsou vyhlášováni za neznabohy, měli by to zvláště uvítati. Až budou učití horlivě náboženství, podají důkaz, že jimi nejsou, a věru jim to nikdo neřekne. — A nedočkali jsme se již toho, že list učitelský zavrhuje křesťanský pozdrav, jenž vybízí ku chvále Krista? Nuže, jen ať zvláště tito pánové, kteří již tak daleko zašli, chopí se chutě katechismu — snad se vzpamatují. Katechismus ještě nikoho nezavedl.

Doufáme, že u kříže se sejdem, a potom bude pokoj lidem dobré vůle.

L † 10.

Metla.

Podává prof. Frant. Horáček.

Není tak hned kulturní kapitoly, která by vedle otázky školy konfessijsní se týkající takou měrou zajímala myslí činitelů povolanych — i nepovolanych, jako jest znovuzavedení tělesných trestů do školy obecné!

„Má-li metla, — a po případě i svižná rákoska slaviti svou renaissanci, jako nezbytný prostředek školské kázně, jako „ultima ratio“, jíž se dovolává vychovatel tam, kde veškeré jiné prostředky donucovací se ukázaly býti marnými?“ — tak zní otázka — a odpověď? — Jest jich hned několik, avšak nestejných, ba, mnohdy sobě navzájem odporujících. „Ano,“ — odpovídají někteří, „metla vyhání děti z pekla!“ Jiní opět nejsou s to, aby zachovali objektivní klid, a místo důvodů věcných pronášejí rozhořčená jejich ústa urážky osobní a strannické, mluví zbytečně o „kaprálské holi“, o „době středověkých mučiren“, o „útoku na lidskou důstojnost“, o „zpátečnických choutkách“ atp. Jsou také tací, kdož potají ničeho sobě nepřejí více, než aby metla slavila své znovuzrození, — avšak se svým míněním bojí se vytasiti, majíce nehorázný respekt před veličinami, které se domnívají míti výsadu na vyrábění veřejného školského mínění!

Příčina tohoto kolísání leží v panující školní soustavě. Nová školská éra v letech šedesátých děla se zajisté ve znamení pompésního filantropismu a jednostranného humanismu, kterážto hesla byla bujícímu liberalismu stkvostným vývěsným štítem. Slibovaliť původci moderní školy, že paedagogika moderní dovede prostředky ryze humanními odchovati ušlechtilé pokolení, které nejsouc otlučeno lískovkou a pranýřováno nedůstojnou metlou, plniti bude zákony Boží i lidské nikoli ze strachu před trestem, alebrž z pouhé lásky k poznanému dobru!

Zatím uplynulo celé čtvrtstoletí, a símě nové soustavy přineslo ovoce. Jaké jest toto? — Nelze popírati, že mládež, vycházející ze školy nové, má vědění rozmanitější než dříve, ač na vzdělání toto velmi zhusta se hodí latinské přísloví: „Multa, sed non multum“, kdežto přece staří Římané vzdělání *důkladné* označovali slovy: „Multum, sed non multa!“

Než, to je pro *vychování* vedlejší! Po našem úsudku zajisté oblíbené heslo „*Osvětou k svobodě*“ je pouze s poloviny pravdivé, ano by vlastně mělo zníti: „*Osvětou a ctností k svobodě*!“ Že pravdu díme, toho důkazem jest neblahý zjev, že přese všeobecné rozmáhání se „osvěty“ pozorovati lze hlavně u dorůstající mládeže úžasné šíření se drzosti a veškeré nekázně, kteréžto nedostatky přece jsou opakem *svobody mravní*, která je základem *svobody veškeré*. Jednostranní velebitelé školy moderní sice popírají, že by procento dětí nemravných bylo nyní větší než kdykoliv jindy, avšak statistika mladých zločinců svědčí o opaku, a také

učitelé nepředpojatí vyznávají, že takové případy zpupnosti a brutality, které *nyňi* u mládeže se vyskytují, byly *dříve* úplně neznámy!

Nikomu zajisté nepřipadne, aby vinu přičítal — učiteli, který pod zdivočilostí svěřené mu mládeže *sám* především trpí, a jenž je proto nejvýše politování hodný, že jeho snahy sebe ušlechtilější přicházejí na zmar podvrtným vlivem několika nekázanců, s nimiž si neví rady, protože je nesmí trestati tělesně!

Nedivme se tudíž, že otázka trestů tělesných jest akutní, a že o ní horlivě bývá jednáno při poradách učitelských, jakož i ve schůzích školních rad.

Zajímavá jest po této stránce debata, která se onehdy rozpředla v sezení okresní školní rady Neuvařenské, kterou tuto s laskavým čtenářem sdělujeme:

Pan okresní školdozorce *Morgán*:¹⁾

„Pánové! Není doposud rozluštěna otázka, zdali přirozenost lidská původně dobrá, či zlá jest. Kolik veleduchů nejslavnějších všech věků i národů zabývalo se otázkou touto, aniž se mohli sjednotiti. Nedomnívejte se, pánové, že nám na tom nic nezáleží, neboť otázka po přirozenosti lidské jest svrchovaně *paedagogickou* a dotýká se bezprostředně předmětu našeho rokování, má-li býti *metla* opět uvedena do školy čili nic. Slavná školní rada musí se jednou o otázce té vyjádřiti určitě, neboť veškerá veřejnost živě o to se zajímá. Umění vychovatelské, které bylo druhdy državou vzácných jednotlivců, následkem nové soustavy stalo se předmětem nanejvýš populárním, a protož nelze se diviti, že o „*metle*“ hovoří nejen učitel a školní dozorce, nýbrž kde kdo na venkově i ve městě, rolník i měšťan, továrník i dělník prostý! Avšak jmenovitě činitelé odborní, vychovatelé z povolání otázku zmíněnou berou na přetřes, při čemž leckterá hlava se rozpálí, mnohý jazyk se nabrousí, a často i slovní šarvátka se strhne. Proto doufám, ctění pánové, že slavná školní rada mnoho může přispěti k vytríbení názorů a utišení myslí.

„Má býti dána učiteli opět *metla* a právo v případech nutných *trestati na těle* či nikoliv?“ — Tato, ať díím triviální otázka souvisí s jinou, eminentně filosofickou: „Jest člověk přirozeně dobrý, či zlý?“ Je-li přirozenost lidská původně zlá, tu, pánové, díím bez rozpaků: „Chopte se *metly* a řežte jen což!“ Je-li však přirozenost lidská původně dobrá, tu volám výstražně: „Vari! Pryč s *metlou*, pryč s tělesnými tresty! . .“

„Pánové! Pokud mé osoby se týká, jsem pro *humanitu*! Moje zásada jest: „Člověk přichází na svět *dobrý*.“ Stane-li se zlým, nese toho vinu pouze špatný příklad jiných a převrácené vychování. Vychovatel má si počínati jako zahradník, který stromek útlý zalévá, zemi vůkol okopává, při čemž opatrně sobě vede, aby útlých kořínků nepřesekal, štípek na jednu stranu se klonící podpěrou opatruje, hmyz, lišejník, mech a jiné cizopasníky s útlého stromku sbírá atp. Proč se nechopí hole, aby mlátě do stromku, mravence a housenky na něm usazené pobil? — Proto, že by tak štípek zranil do jádra nejvniternějšího, a tento by zahynul! To již římský mudrlec *Quintilian* hlásal: „Vlohy pacholat nezměrnou přísností ve zkázu uvedeny bývají: dítky upadají v malomyslnost a truchlivost, a v srdci jejich vylíhne se červ zášti proti vychovateli, a nastane přestrašenost, která má v zápětí všeobecné ochabnutí snah. To již rolníkům jest známo, kteří se varují na útlé mlázi jíti s nožem, neboť mladá ratolístka se bojí čepele, ana rány sečné posavad nesnese.“ (Quintil. Tom. I. pag. 34.)

¹⁾ Osnova a částečně i látka čerpány ze spisu „Unsere Kinder“, Leopold Schmerz. Wien, Pichlers Witwe 1882.

„Pánové! Nezapomínejme nikdy na staré heslo: „Summa puero debetur reverentia!“ Mějme úctu před důstojností pacholet, mějme úctu před vlohami, od Boha mu vštípenými a nezasahujme *rukou násilnou* do přirozeného vývoje dětské duše! Působnost vychovatele má být *rázu diskretního, a nejlepší je ten vychovatel, který nejméně* mluví, nejméně poroučí a nejméně — *tresce!* Vzorný vychovatel nepotřebuje sám dělati *pranic*, on *nechá dělati vše svého chovance*, a to tak, že tento míní dělati, co sám chce, kdežto přece poslouchá neviditelných otěží vychovatele. Zmíněný již *Quintilian* dí: „Studium discendi voluntate, quae cogi non potest constat,“ t j.: Učelivosti základem jest svobodná vůle, která nátlaku nepodléhá.“

„Ovšem, že methoda tato není tak snadná, jak by někdo myslil! Především je třeba, aby učitel dovedl vůli žákovu chytiti za pravý cíp, čehož jen tehdaž dokáže, osvojí-li si důkladnou známost duše lidské vůbec a dětské zvláště, aby dovedl se pohroužiti do tajemných hlubin lidského srdce a tam vyloviti onen zlatý klíč, který mu otevře um i srdce chovance!

„*Takovému učiteli*, pánové, *metly* netřeba! Postačí jediný pohled, nemá výčitka, jadrné slůvko mezi čtyřma očima, nanejvýše důtka veřejná a přiměřená poznámka v třídníku, — a malý nezbeda stojí zde jako bídný hříšník, a slzy kajicnosti tekou v proudech po jeho tvářích. Ovšem, básník děl: „Cesty mohou býti rozličné, jenom vůli mějme všichni rovnou!“ Připouštím milerád, že líčení vychovatele, jak jsem právě byl učinil, je *trochu ideální*, a že jest zapotřebí dlouholeté zkušenosti, přejemného taktu vychovatelského a nevyčerpatelné trpělivosti pro toho, kdo by tohoto stupně dokonalosti dosíci chtěl, — avšak nemožné to nikterak není. Připouštím, že jsou také jiné cesty paedagogické, hezky vyšlapané a pohodlné. Připouštím, že snáze jest citelně *trestati*, než *přesvědčiti a nakloniti*, *hroziti* lehčí než *poučiti*, žáka *bíti* pohodlnější než mírnou důsledností vůli jeho *podmaniti!*

„Slavíť ovšem také *metla* svoje vítězství! Objeví-li se na obzoru školní síně jako zlověstná vlasatice, která předpovídá hlad a mor — tu ovšem nastane ve třídě utišení veliké, a učitel plesá nad vítězstvím: „Nikdo ani nemuká, — panuje ticho, že je slyšet mouchu přeletět.“ — Pravda, nikdo ani nedutá, poněvadž se chvěje — před *tyranem s metlou!* Nikdo ani „nedutá“ — ale nikdo také *učitele-bířice* nemá rád; každý ho nenávidí a z bázně před metlou se přetvařuje. A tak věští metla ve škole jako nějaká kometa hlad a mor duševní.

„Pánové! Který učitel k *těmto* koncům dospěl, ten je s činností u konce: Pravím *u konce!* Neboť nesmíme zapomenouti, že slabé dítě mocí své *svobodné vůle* představuje živel, proti kterému je autorita učitelská malomocnou. A nyní si představme, že takových otlučených, ve své důstojnosti lidské nanejvýš uražených žáků je ve třídě 10—20! Kde jest učitel, který by si troufal proti této alianci získati vítězství trvalé?

„Pánové! Končím slovy *sv. Pavla k Timotheovi*: „Pros, napomínej, zehři, poučuj ve vši trpělivosti a učení, *tresci!* Ano *tresci*, — ale ne *metlou* ani *holí!*“

Pan přisedící *Mírný*: „Velectění pánové! Neočekáváte zajisté ode mne, že bych měl v úmyslu vás zaměstnávatí přednáškou tak učenou, jakou jsme slyšeli z úst pana inspektora. Mluvilť on jako odborník, a to jako odborník nanejvýš vzdělaný a v povolání svědomitý. Mně jako obchodníku udá se málokdy příležitost, abych v prázdných chvílích četl nějakou stať o vychovatelství, o které se ostatně velmi živě zajímám, ač musím skromně vyznati, že bych ani všem vědeckým článkům o paedagogice nerozuměl. Avšak ve svém povolání obchodnickém, které

především vyžaduje *střízlivou rozvážnost* jakož i *bystrost pozorovací*, nabyl jsem během dlouhých let *zkušenost praktickou*, která se spravuje zlatým výrokem: „Mysli vždy vlastní hlavou, pohlížej vlastníma očima, slyš vlastníma ušima, pracuj vlastníma rukama a mluv vždy tak, jak myslíš.“ Krátce řečeno, během let v ne-
úmorné poctivé práci osvojil jsem si především *samostatnost úsudku*. A s tímto svým úsudkem stavím se rozhodně po bok velectěnému p. inspektoru, jehož názor o *trestech tělesných* zúplna schvaluji. Pan inspektor budoval svůj jasný názor hlavně na *theorii*, vycházejí od *podstaty lidské přirozenosti*, která dle jeho úsudku původně *dobrá* jest. Nemohu z pochopitelných příčin následovati p. inspektora na ono pole, na kterém jest domovem. Avšak musím vyznati, že k témuž názoru dospěl jsem cestou *praktickou*. Neboť také *já* jsem byl vychovatelem, pánové, třebaš mi *theorie* byla neznáma, kterou nahradil — abych tak řekl — *vychovatelský pud*! Jsa nepřitelem marnivosti veškeré, pomlčím o výchování dítek vlastních, které žijí nyní mezi mými spoluobčany jako užiteční a vážení údové lidské společnosti, ačkoliv z dětí mých nížádné ni šlehnutí metlou, ni rány holí atp. nezakusilo.

„Avšak tu snad namítne někdo: „Ano, rád připustím, že při *důsledném výchování* děcka od kolébky počínajíc v domácnosti, kde hlavě rodiny i mnoho jiných prostředků k docílení kázně a poslušnosti jest po ruce, že v domácnosti, kde pudová láska dětská ke svým původcům *výchovu humanní* podstatně podporuje, ano, dítě nezkažené nešťastným se cítí, vidí-li se zbavena lásky otce neb matky pro svůj poklesek a kajicně snaží se o nápravu mravů, aby jen rodiče opět se na ně pousmáli, — rád připustím, že za podobných okolností *metla jest úplně zbytečnou*. Než, s *učitelem* na *obecné škole* má se věc trochu jinak. Máš pod sebou děti krve *cizí* a postrádá onoho čarovného magnetu, který i mezi živočichy hraje důležitý úkol, — „sit venia verbo“ — vychovatelský!

„Pánové! Toť opět *theorie*, na kterou odpovím *praxí*. Když jsem před čtvrtstoletím domohl se v obchodě, jehož placeným ředitelem jsem dříve byl, samostatnosti, tu ujímaje se závodu byl jsem nucen s inventářem přibrati také 2 hochy, syny po mém zesnulém principálu. Jeden z nich byl 10letý, druhý 12letý. Dle úmluvy byl jsem se zavázal, že oba hochy — mimochodem řečeno, povahy tvrdé — obchodně vzdělám a ve svém domě podržím až do jejich zletilosti. To však nebyla žádná malá úloha, pánové! Račte si jenom představit, že synové mého bývalého představeného byli uvyklí na mne pohlížeti jako na podřízeného úředníka svého otce. K tomu se družila ještě špatně tajená závist, ježto od nejútlejšího mládí byli hýčkáni domněnkou, že budou někdy chefy obchodu, který následkem neblahých okolností připadl služebníku rodiny. Že oba svěřenci také od lidí boha prázdných, kteří mi na mou trnitou dráhu životní ještě hloží vrhati se jali, proti mně byli dráždění a podpichováni, — to podotýkám pouze mimochodem. Ale pánové si mohou snadno mou situaci představit! Nesčíslněkráté dostal jsem se s chovanci svými do tuhého sporu, kdy zoufaje nad *humanitou* chtěl jsem užiti násilí a sáhnouti k lískovce. Neučinil jsem toho, nýbrž rozvážným klidem, trpělivostí docílil jsem, že na mé *dobré slovo* svěřenci moji by byli pro mne skočili do ohně. A ovoce této metody *humanní*? Dnes jsou oba moji chovanci mladými váženými muži v čestném povolání

„A podobných případů mohl bych, pánové, uvést na kopy. Než, nač mařiti čas. Pouze na jedno dovolím si poukázati: Spoluobčané moji uznali slavným způsobem moji *praxi* vychovatelskou, svěřivše mi dozor nad novězřízeným sirot-

čincem našeho města. Tam zůstanu povždy věren své zásadě: *Metla zneuctívá dvojnásob*: Nejprve ruku, která jí vládne a za druhé osobu, na kterou dopadá. *Vari s metlou!*“

Pan Dr. *Přísný*: Pánové! Právě jsme slyšeli vývody dvou výmluvných řečníků z *filanthropického* tábora, z nichž jeden od theorie, druhý od zkušenosti praktické vychází; v tom však jsou oba za jedno, že nad tresty tělesnými vynášejí ortel přísný a rozhodný. Při všem obdivu, který chovám před věhlasnou učeností pana inspektora s jedné, a nelíčené vážnosti, v které chovám dlouholetou praxi pana Mírného s druhé strany, nesdílím nikterak jejich stanovisko, a dovolím si proti nim polemisovati dle přísloví: „Audiatur et altera pars.“ V jednom shodují se s p. inspektorem zúplna, že totiž otázka *metly* může býti jenom tehdy řešena s jistou správností, odpovíme-li dříve na otázku, „*je-li člověk původně dobrý či zlý?*“ — Pan inspektor stojí patrně na stanovisku francouzského filosofa *Rousseau-a* a jeho stoupenců, kteří od vychovatele požadují především, aby *co možná nejméně* zasahoval v *přirozený vývoj* chovance, který od přírody *dobrý* jest, neboť „vše jest dobré, co vychází z rukou Stvořitelových; vše se zvrhne pod rukou lidskou.“ Pouze ten *trest* jest paedagogicky správný, který se jeví jako *přirozený následek* poklesku. Na *akci reakce*! Zachází-li dítě neopatrně s jehlou, — píchne se, a tu pocítí bolest; bolest tato je *přirozený trest*. Zachází-li neopatrně s ohněm, — spálí se; běží-li nepozorně, — narazí se nebo klopýtne a upadne; přejí-li se, — pocítí obtíže a bolesti v útrokách atp. Tyto následky nezřízeného chování jsou *tresty přirozené*, které mají za následek, že podruhé bude dítě opatrnější. Vždyť to s dospělými lidmi není jinak; také oni musí pocíťovati trpké následky za liknavé plnění svých povinností, jak již různá přísloví ukazují. Mluvíme: „To je drahá zkušenost,“ — „člověk se jen jednou spálí,“ — „co není v hlavě, bývá v nohou,“ — „starý pes k řetězu nepůjde“ atp. (H. Spencer, „Die Erziehung“ přeložil Dr. Schultze.)

„Tedy, abychom soustavu tuto příklady dolíčili, počínati sobě má vychovatel takto: Žák se vlastní vinou opozdí a přijde do školy o půl hodiny později; co jest přirozenější, než aby učitel ho nechal půl hodiny po škole. — Dítě přijde pozdě k obědu — ergo! obdrží pouze třetinu neb polovinu své porce. — Z bujného přepychu rozbije děcko hračku, — nejlépe bude potrestáno, nekoupí-li se mu po delší dobu žádné jiné. Hoch přijde se zamazaným oblekem domů, — ať si vydí šatstvo ihned sám atd.

„Pánové! Zajisté se mnohý z vás pousměje a řekne sám u sebe: „*Tak se přece vychovává* v každé poněkud řádné rodině — to není nic nového. Ale ať nám ti učení filosofové dají radu, jak máme trestati děti *surové, necudné, ukrutné, prolhané, vzdorovité a zlodějské!*“ Také jsem byl dychtiv zvěděti, jak ten *přirozený trest* za takové hrubé poklesky vypadá? — Zrovna šalomounsky zní odpověď jednoho z těchto mudrců, který chce, aby rodičové byli sluhy a vykladači přírody. „Bude-li se ve *všech rodinách* vychovávat dle *methody přirozené*, tu budou *hrubé poklesky* aneb docela *zločiny* u dětí téměř *nevidaným úkazem*.“ (H. Spencer l. c.) A vyskytnou-li se přece, tu nezbude než opět *reakce přirozená*, neboť „surovost (scil. trest tělesný) působí opět surovost.“

Pánové! Pouze tomuto **paedagogickému optimismu** jest co děkovati, že *otázka metly* až dosavad nebyla rozřešena! *Optimismus* jest to jednostranný, vidí-li kdo v děcku čistého anděla. Neboť kdo se dívá na svět vlastníma očima, ten musí dospěti k poznání, že každé děcko bez rozdílu jest *sobík* dokonalý. Má zásada

jest: Dítě vychovávej tak, jako cvičíš pudlíka. Poslechne li, dostane cukr, vzpěčuje-li se, dutky! Domníváte se, pánové, že přepínám? Podívejte se jen jednou pozorně na tu dětskou havěť kolem sebe, pustí-li se ve hře do hádky neb do šarvátky! Co tu možno pozorovati výbuchů různých *vášní přímo elementárních*. Závist a nepřejicnost, hrabivost a lakota, přetvářka a prolhanost, škodolibost a surovost, ano i ukrutnost — ejhle, toť jsou nezřízené vášně, které u mládeže denně shledáváme. Hlavní však nepravost, kterou již u nemluvňat zřítí lze, jest *svéhlavost*. Vada tato může opatrovnice dítek přivéstí přímo k zoufalství. Neboť není na světě rafinovanějšího diplomata nad děcko svévolné, které zpozorovalo, že svým vrněním a křikem dosáhne toho, po čem touží. Zajisté, že sáhne k tomuto neklamnému prostředku při každé příležitosti. Jako zvláštní symptom zloby, které dítě svéhlavé je schopno, dovolím si uvéstí případ, že dítě jmenované na veškeré dotazy, které se mu činí, — a byť byly sebe laskavější, — odpovídá stereotypně vzdorovitým „ne!“ Podobnému chorobnému děcku přál jistý lékař „dobrou noc, — spi sladce!“ — a hned obdržel zlostnou odpověď: „Co je vám po tom, já nechci dobře spát!“

Pánové! Nejeví-li se zde *zloba přímo démonická*? *Mefisto* dí o sobě ve známém *Goethově* dramatu: „Jsem duch, jenž vezdy popírá,“ — nuže, nevězí-li v tvrdošíjném děcku v skutku cosi *mefistofelovského*? Kde roste lék proti této neřesti? — Na bříze, pánové, kde *metla* má své rodiště! To uznává sám *Locke*, tvůrce celé soustavy přirozené výchovy, jehož výrok jsem sobě pro jeho zajímavost zaznamenal. Zní takto: „Vyskytne-li se u dítěte *zatvrzelost a svéhlavá neposlušnost*, tu třeba ji potlačití ihned *násilím*, totiž *bitím*; proti této neřesti jiného prostředku není! Ať jest úkol, který otec od syna svého vyžaduje, taký či jinaký, tolik jest jisto, že musí *poslechnouti* — *syn*; v tomto případě nesmí býti žádné slevy ani kompromisu; neboť, dojde-li někdy ke zkoušce mezi oběma o to, kdo má mistrem slouti a kdo učněm, tu nesmí býti ni té nejmenší pochybnosti, že *zvítěziti* musí *vychovatel*, ať to stojí cokoli — *ran*, pravím *ran*, kterých užiti třeba tam, kde dobrá slova zůstala bez účinku.

Jsouť u vychování okamžiky na nejvýš *kritické*, okamžiky, na nichž závisí celá desíletí chovance. Takovým okamžikem jest **zápas o autoritu**, který vzplane mezi učněm a mistrem v té chvíli, kdy učeň nechce poslechnouti po dobrém. Povolí-li vychovatel jen jednou, pak je veta po jeho autoritě. Nebude pak vládnouti mistr, nýbrž učeň. Toť, pánové, pravda, kterou každodenní zkušenost dokazuje, a z níž těží rodičové rozumní, kteří v takových případech neštítí se užiti sebe přísnějších trestů tělesných, jen aby zlomili svévoli milovaného dítěte. Znáám matku rozšafnou a velmi přívětivou, která jednoho jitra dcerušce své *nařezala* neméně než — *osmkrát*, ač běželo o věc jinak malichernou. Avšak běželo o princip. Kdyby matka uvedená byla po sedmém pokuse, jenž se ukázal býti marným, z falešného humanismu metlu byla odložila, byla by dítě své ve svéhlavosti pouze upevnila. Že však nešetřila metly a hořkého léku dcerušce požití dala v dávce příslušné, vyhojila ji úplně, ano, od těch dob nebylo dívky nad ni poslušnější a ochotnější. Dostala řezu — důkladného sice — avšak ponejprv, a — naposled!

(Pokračování.)

SMĚS.

Úmrtí. Dne 24. prosince zemřela ve Vídni paní *Anna Marie Gabriela Thunová*, rozená kněžna Švarcenberková, choť předsedy ministerstva, u věku 44 let. Zesnulá paní byla známa svou dobročinností a svým prostým, jednoduchým a nelíčeným životem. V ní ztrácí dobročinné spolky vzácného člena, jemuž dobře činiti bylo potřebou. Její jméno vyskytovalo se všude, kde charativní dílo se začínalo, nebo kde charitativní spolek konal nějakou slavnost. Vynikala zvláštní přítulností k chudé mládeži, v jejímž středu ráda prodlévala. Jejího pobytu v Praze chudina vděčně vzpomíná. I podpůrnému fondu katol. učitelstva poskytla podporu. O. v p.! — Čest budiž její památce!

S definicemi či bez definic? Ve ct. listu tomto čís. 24. ze dne 15. prosince t. r. uveřejnil snaživý a nadaný dp. Em. Žák, katecheta měšť. školy úvahu, mají-li katechismy obsahovati při jednotlivých naukách náboženských definice čili nic, a dospívá k závěru: „Nepřikládejme definicím při praktickém vyučování velikého významu. Nežádejme na nižších stupních, aby žáci definic znali. Ale kde již znalosti definic žádáme, žádejme definic vědecky přesných a správných.“ Jsem starý praktický katecheta, který povždy skoro 40 roků s láskou docházel do školy a působil ve školách všech kategorií od I. třídy obecné, bývalé hlavní školy až do nejvyšší třídy škol středních, a proto z vlastní zkušenosti s dobrým vědomím nerozpakuji se tuto nadepsanou stať schváliti a podepsati. Že nový společný katechismus biskupů rakouských pojednává o svátostech všude i v malém katechismu uvádí přesný výměr každé z nich jest zcela přirozeno, neboť katechismus pro veškeré země soustátí cislajtánského vydaný má býti knihou školní, jakýmsi řididlem všeho vyučování náboženského, a proto učebnou knihou dokonalou, do které náleží i definice, a záleží na katechetovi, ve které třídě a na kterém stupni počne si definic všímati, žáky zvláště nadané k nim připravovati, a to zajisté způsobem synthetickým od nižšího ke stupni vyššímu, a proto obsahuje již malý katechismus definice. Tak se to má s knihou školní. Nesmí však nikdy katecheta zapomínati, že při vyučování náboženském

mluví k dětem, kterým jest mu každý pojem — od nižšího k vyššímu postupně vykládati, a to řečí dětskou, srozumitelnou, a když vyložený pojem rozumem svým pochopily, aby ho spíše v paměti podržely, může jim pro pamětnou naznačiti stručnou větu, která by jim vyložený a pochopený pojem připomněla. Takovéto stručné pamětné věty shledal ct. p. pisatel shora uvedeně statě v jistém katechismu, kde dle jeho mínění nesprávné jsou výměry: „Křest jest svátost duchovního znovuzrození“. anebo „břimování jest svátost duchovní dospělosti“, nebo „poslední pomazání jest svátost posily tělesné těžce nemocných“ atd. Takové a podobné věty onoho katechismu *hledí však jen k dětem, a nikoli k filosofickému pojmu definice*, takže to *vlastně definice nejsou a jimi nechťejí býti* — jsou to jen věty pro paměť, které připomínají dítěti vyložený ten který pojem náboženský, aby si spíše na výklad jeho vzpomnělo; mimo to jsou dětem podány po důkladné přípravě, a razí se jim v závorkách a v předeslaném učivu cesta. Jest zajisté veškeré vyučování náboženské závislé v methodě své od individuální povahy učitelů náboženství, a protož pravím: cesty mohou být rozličné, jen cíl nám budiž společný, k němuž všichni spějme!

Ku přijímání sv. svátostí. V jistém okrese ve východních Čechách udál se tento případ. Žák M., katolík, který má otce evangelíka nedostavil se přede dvěma roky ku sv. zpovědi — otec mu jíti nedovolil. — Když nepomáhaly domluvy duchovního správce, oznámil tento věc okresní školní radě, která si otce předvolala a nařídila mu, že hoch během tří dnů musí svatou zpověď vykonati. Otec uposlechl. Letos postavil si však hlavu opět. Po marných domluvách oznámil duchovní správce věc opět okresní školní radě (dne 14. července) a když odpovědi se dočkati nemohl, psal po druhé dne 2. srpna a po třetí dne 4. září. Nyní teprve dostalo se mu odpovědi. Zaslán mu totiž opis výnosu okresní školní rady, svědčícího otcí M., z něhož bylo patrné, že byl teprve dne 16. srpna k okresní školní radě předvolán a napomenut, aby chlapce ke sv. zpovědi poslal; on však se vyslovil, že tak neučiní, poněvadž prý není povinen, jsa jiného vy-

znání (!) Dále praví se ve výnosu tom: Hledíce však k ustanovením § 50. min. nař. ze dne 20. srpna 1870. č. 105 ř. z. ve spojení s ustanoveními §§ 139 a 140 všeob. zák. obč. a čl. 3. zákona ze dne 25. května 1868 č. 41. ř. z. uznáváme, že jste povinen posílati syna svého Josefa ke sv. zpovědi, pokud tato dle všeobecně platných předpisů orgánu círk, pro školní dívky nařízena a provedena bude a že nejste oprávněn výkonu sv. zpovědi zabránovati. Pokud byste se nezachoval dle tohoto výměru, budete pro přestupek školního řádu trestán, a mimo to záležitost tato ve smyslu citovaného čl. 3. zákona ze dne 25. května 1868 č. 49. ř. z. postoupena c. k. okr. hejtmanství. *Z toho výměru lze se Vám odvolati k vešlečné c. k. zemské šk. radě stížností do 14 dnů podanou.* Je tu zajímavé pozorovati, kterak nařizovala táž okresní školní rada o téže věci přede dvěma roky a jak nyní. Tehdy nařídila, že musí chlapec během tří dnů sv. zpověď vykonati — nyní se může otec odvolati. A přece jsou ustanovení o této věci zcela jasná. Rodičové nesmějí brániti svým dětem u vykonávání náboženských povinností, v zákoně školském vytyčených. Jsou-li rodiče jiného vyznání, to nic na věci nemění a povinnosti jich nesprošťuje. V zákoně je zřejmě vyslovena doba, kdy dítě ku sv. zpovědi jíti má, totiž na počátku a na konci školního roku a v době velikonoční. Ale kterak vykoná dítě sv. zpověď v tyto ustanovené doby, když otec může se z nařízení odvolati a čekati na vyřízení rekursu snad několik měsíců? — Každý katolík je zavázán pod hříchem přijati v době velikonoční sv. svátosti; co prospěje potom, když takový rekurs bude zamítnut, ale doba velikonoční zatím uplyne? A má snad duchovní potom jednoho žáka zvláště ku sv. svátostem připravovati? — Na to ovšem okr. školní rada nemyslíla. *Tak se děje, když o věcech náboženství se týkajících rozhoduje sám pan inspektor s panem hejtmanem, zapominajíce, že jest proto členem okresní školní rady také zástupce katolického vyznání, aby v takových případech brán byl v poradu.* Radíme důst. pp. duchovním, kteří jsou členy okresních školních rad, aby svých práv v těchto sborech hájili a nedali se u věcech tak důležitých prostě ignorovati.

Odpovědi ministra vyučování na podané interpelace. Ministr vyučování hrabě

Bylandt-Rheidt odpověděl dne 20. prosince na interpelaci posl. Kaisera a soudr. stran výnosu okr. školní rady ve Vídni o rozdělení tříd školních ve Vídni dle vyznání dětí. Zemská školní rada uznala, že dotčený výnos v mnohém ohledu musí býti opraven. Okresní školní rada byla vyzvána, aby výnos ten opravila ve smyslu platného zákona. Ministerstvo nařídilo, aby se zmíněný výnos, dokud není opraven, dále neprováděl, a kde jeho provádění vedlo k nepřístojnostem, mají býti tyto odstraněny. Ministr připomenul, že vyznání ve smyslu platných zákonů a nařízení na zákonech spočívajících nemůže býti všeobecným důvodem pro rozdělování žáků do tříd. — Kdyby však vzhledem k vyučování náboženskému se ukázaly technické obtíže, které by se jenom přiměřeným rozdělením žáků daly odstraniti, pak by se v takovém opatření nesmělo spatřovati porušení zákona. Na interpelaci posl. opata Treuinfelsa v příčině náboženství nepřátelské noticky ve „Fr. Lehrerstimme“, pravil ministr, že se hodlá zasazovati vždy o zachování mravní a náboženské výchovy. — Pakli by učitelé zaujali stanovisko proti tomuto účelu obecné školy, po případě proti vyučování náboženskému s tímto účelem spojenému, neopomene ministr uchopiti se s celou rozhodností potřebných opatření. — Páni poslanci jsou zase jednou odbyti. Pan ministr jakoby nevěděl, že učitelé socialisté zaujali již dávno proti náboženskému vychování stanovisko nepřátelské — a „Fr. Lehrerstimme“ může se náboženství posmívati dále.

Dědictví. Bývalý nakladatel „Č. Školy“, pan V. Neubert rozesílá učitelstvu spolu s nakladatelstvím „Posla z B.“ toto vyzvání: „Zastaviv další vydávání „České Školy“ považoval jsem za svoji přední povinnost pečovati v první řadě o to, aby odběratelé a podporovatelé „České Školy“ nezůstali beze svého odborného časopisu a náhradu měli v jiném listě paedagogickém. Za tou příčinou dohodl jsem se s vydavatelstvím paed. týdeníku „Posla z Budče“ i mohu co nejvřeleji všem bývalým svým odběratelům tento časopis k odbírání doporučiti. „Posel z Budče“ bude vhodnou náhradou za „Českou Školu“, s kterouž již dříve vytrvale a neohroženě hájil zájmy celé obce učitelské.“ — Posavadní stanovisko „Posla z B.“ je dosti známo, abychom se o něm rozepisovali. Bude-li však následovati „Č. Školu“ na pole socialně-

demokratické, může se mu stát, že mu přibude hojně odběratelů — neplatitelů, a stihne jej též osud jako „Č. Školu“. My bychom ovšem pro něj neplakali.

Hodno následování. Belgický ministr spravedlnosti předložil komoře návrh zákona, aby každý, kdo by zpíval nemravné písně před mládeží do 16. roku, potrestán byl vězením od 1 do 3 měsíců, po případě pokutou 100—1000 franků.

Policejty na školní děti. C. k. okr. hejtmanství ve Florisdorfu u Vídně zaslalo všem školním správám svého okresu výnos, v němž praví, že okr. školní rada zaplavována jest stížnostmi rodičů proti učitelům, kteří děti jejich ve škole tělesně potrestali. Učitelé pak při disciplinárním vyšetřování se vymlouvají, že děti, které tělesně potrestali, chovaly se ve škole tak drze a neurvale, že nevěděli jinak si pomoci, než tělesným trestem je zkrotiti. Ale poněvadž tělesný trest ve škole jest

zakázán, nařizuje zmíněné c. k. hejtmanství, aby v takových případech užívalo se císařského nařízení ze dne 20. dubna 1854, dle jehož § 11. „trestá se drzé chování na veřejných místech“ buď vězením, nebo peněžitými pokutami a u nedospělých také „bitím pod úřední dohlídkou udělovaným“. Slavné c. k. hejtmanství nyní kalkuluje takto: Škola jest veřejným místem, a proto spadá drzé chování dětí ve škole pod řečený § 11. a proto, ať učitel drzého kluka sám nebije, nýbrž ať se obrátí na obecního starostu, který jest povinen dítě dáti i tělesně potrestati. H.

Listárna. Pánů kritiků snažně žádáme, aby nám zaslali posudky jen o těch spisích, jež spadají v obor paedagogiky, a posudky aby nebyly příliš dlouhé. Nepřipouští toho objem listu, a materiálu stále přebývá. U knih ostatních musíme se omeziti na pouhé oznámení, kterým ovšem rádi posloužíme.

LITERATURA.

Giacommo Meyerbeer a křesťanství. Uvažuje Václav Müller. V Praze 1898. Cyriilo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství (V. Kotrba). Cena 30 kr. V úvodě vzpomenu jest slov Cristofana Morala ze Sevilly, jež pronášá v předmluvě ke svým skladbám o účelu hudby, k čemuž pan spisovatel vhodně poznamenává: „I nyní, a snad u větší ještě míře mohlo by se v mnohé příčině užití slov těchto (totiž o zneužívání hudby), zvláště o hudbě dramatické, již často zneužito nepřátely církve k potupení toho, co by mělo býti hudbě nejposvátnějším. Po té následuje životopis Jakoba Liebmannu Beera, syna bohatého židovského bankéře, (jméno Meyer přijal po jednom svém příbuzném, jenž mu pod

tou podmínkou veliké jmění odkázal) a vypsání jeho činnosti, o níž čteme: „Celé působení Meyerbeerovo, byť sebe více byl vychvalován, nečiní na nás dojmu příznivého. On jakoby se nemohl vymaniti z povahy národa, kterému náležel, měnil barvu dle své potřeby a prospěchu . . .“ „Jemu v pravdě účel posvěcoval prostředky, vnitřní hodnotu, aesthetickou krásu i historickou pravdivost . . .“ Po té probrána jsou jednotlivá jeho díla a ukázáno na historické lži a nesprávnosti v nich, i souhlasíme úplně s p. spisovatelem, že nelze schvalovati provozování děl Meyerbeerových na jevištích křesťanských, ježto jsou vypočtena na potupu naši! Doporučujeme.

Prokop Zaletěl.

Dary a příspěvky.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských darovali: vsdp. dr. J. Kryštůfek 10 zl. Vsdp. probošt dr. Ant. Lenz 5 zl. Vsdp. kanovník Kuchynka 5 zl. Vsdp. kanovník Kafka 2 zl. Vsdp. kanovník Kyselka 2 zl. Vdp. Václav Čížka 10 zl. Vdp. Tomáš Střebský, bisk. vikář 5 zl. Dp. Josef Špachta, koop. 1 zl. 20 kr. Dp. Josef Portman, farář 1 zl. 20 kr. Dp. dr. Škrda, kvardián 1 zl. Pan V. Zvifelhofer, vychovatel 1 zl. 20 kr. Pan Ferdinand Malý, zahradník 2 zl. Vsdp. prelát dr. František Krásl 40 kg. jablek a 2 krásné obrazy; vsdp. kanovník dr. Sedlák knihy. Paní Liegertová krásné obrazy a jesličky. Vdp. msgr. Lehner knihy. Dp. farář Wagner: Diplom a dosud vyšlé „Zlaté knihy“. Zaplať Bůh! Máme několik chudých dětí, které by nutně potřebovaly zimních šatů. Pro lásku k Spasiteli prosí Spolek přátel katol. českých škol bratrských šlechetné dobrodince, aby nám pro takové děti něco poslali. O další příspěvky prosí a je přijímají dp.: Václav Černý, c. k. professor ústavu učitelek, Praha, Křižovnické náměstí čís. 2, a br. František z Assisi, v Bubenči č. 83.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., příletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLAŠT.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacie, jež se nepečetí a netrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež společně s autorem V. Špačkovi v Koňáčkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Mužně — zpět!

Píše prof. Ad. Fux.

Ročník XIII. t. 1. zakončen byl článkem „Mužně v před!“ Heslo to mimoděk zavdává podnět, aby se uvažovalo o tom, zdali by i heslo opačné „Mužně zpět“ nedalo se odůvodniti za doby nynějšího všeobecného pokroku. Bedlivý pozorovatel poměrů časových a společenských ví, že veliké v ní jeví se choroby. Hlasy takové ozývají se nejen v listech politických, ale i v paedagogických, pokud se týče mládeže školní, ale nikdo po pravém kořenu zla toho pátrati nechce. *Mnohý paedagog, který se odváží na pravé příčiny stále rostoucí nekázně mládeže školní a škole odrostající poukázati, bývá umlčen z příčin na snadě ležících, jest ihned na pranýř postaven, za zrádce prohlášen, kdyby slova jeho i z nejvnitřnějšího a nejlepšího jeho přesvědčení vycházela.* Nám však zdá se, že stále šířící se nekázeň mládeže a z ní plynoucí zhoubné následky a klesající autoritu nevyhladí jenom techničtí zástupcové politických a justičních správ na kongressu v Římě shromážděných, ale že nezbytně jest třeba přibrati i nejproslulejší psychopathology světa, vynikající sociology a paedagogy, kteří by společně vyložili státníkům a politikům příčiny, jež pokleslý stav nynější společnosti lidské zavinily, a zároveň udali prostředky, kterými by zjednána býti mohla žádoucí náprava.

Jestliže za dob našich svět řídí se heslem „v před“, jestliže stálého pokroku se domáhá ve všech směrech lidského snažení a hmotné práce, dovolávati se třeba ve příčině nábožensky mravního obrození člověčenstva hesla: „Zpět!“

Zpět ohlédneme se v dějinách vychovatelství a zastavme se u muže o rozvoj školství velezasloužilého, světového jména požívajícího, u J. A. Komenského!

Autority Komenského dovolávají se všichni paedagogové, neboť epochálně působily v dějinách školství jeho vychovavací a vyučovací zásady. Didaktiku jeho vším právem nazvati lze souborem veškeré vědy vychovavací a vyučovací, čili soustavnou encyklopedií paedagogiky. Zásady jeho založeny jsou na hluboké znalosti duše i povahy lidské a na šlechetné snaze, přivesti člověka k nejvyššímu a harmonickému rozvoji všech jeho základních mohutností, mohutnosti poznavací, cítící a chtící.

Jest nám s podivením, že *paedagogické listy* naše, které neustále dovolávají se didaktických zásad Komenského, ano i ty, kteréž jeho jménem se honosí, *promíjejí úmyslně jeho vychovavacích zásad a stanoviska náboženského.*

Kdyby každý učitel v knize této vzácné bedlivě čítal a zlatá zrnka v ní

obsažená pilně sbíral, poznal by, že *jediné škola duchem náboženským oživená byla ideálem tohoto patriarchy školského a velikého paedagoga, a že on vlastně jest nej-přednějším a nejhrošlivějším zastaneem nábožensky mravné výchovy školní, školy náboženské.*

Jako Hus četné velebitelé své by dnes odsoudil pro jejich nevěrecké smýšlení, tak i Komenský by mnohé naše moderní paedagogy ze škol vyhnal, kdyby viděl, jak *provádějí se jeho nábožensky mravné zásady.*

Probrav bedlivě „Didaktiku J. A. Komenského“, kterou „Pražská Budeč“ r. 1871, chtějíc důstojným a trvalým způsobem oslaviti památku tohoto patriarchy národního učitelstva, v slavnostním rouše vydala v den svatých učitelů Cyrilla a Methoděje, jak spisovatel J. Beránek v úvodě píše, četl jsem s potěšením poslední slova životopisu napřed uvedeného: „Kmete velebný! My čeští učitelé, chovajíce nejhlubší úctu a nejvroucnější vděčnost k Tobě, jenž jsi vůdce náš a otec náš atd.“

Dle vůdce se řídíme, dle zásad jeho se spravujeme, pokynů a rad jeho šetříme.

Kdyby učitelstvo i vznešených zásad náboženských, kterými spisy Komenského veskrz provanuty jsou, se přidržovalo, nemohlo by se náboženskému rázu škol vzpírat, neboť *Komenský na zřeteli měl toliko školu náboženskou, jak každý sám se může přesvědčiti.*

Chceme se pokusiti uvést na paměť některé momenty, které k našim časovým poměrům případně mohou býti přirovnány a velikou i dnes mají důležitost pro naše poměry školské.

Poměry společnosti naší líčí slovy: „Běda tobě, nešťastné pokolení, žes tak hluboko do neřádu zabředlo! Sám Bůh s nebe hledě (dí písmo) a patře, byl-li by kdo rozumný a hledající Boha, nenalezl ani jednoho. Všichni jsou porušeni, všichni se odvrátili, a ohavni v snažnostech svých učiněni; i není, kdo by činil dobré, není ani jednoho. (Ž. 14.) I ti, kdož jiných vůdcové býti mají, zle jdouce, zle vedou. Kdož by světlem měli býti jiným, světla sami nemajíce, mráкотou jsou. Jestli pak při kom co dobrého a zdárného, nespořádané jest, neutvrzené jest, přirovnáno jsú k tomu, což by v pravdě býti mělo“ (Str. 5.)

„Aby dnes mezi nás Diogenes, Socrates, Seneca, ba, Šalomoun přišel, jiného by nespatrił, než to, což jest, by se nám Bůh dnes z nebe ozvati měl, jiného by neřekl, než to, což prve řekl, že jsme porušeni ve všech snažnostech svých.“ (Str. 9.)

„A myslíme my bez viny býti, Babylon směsice té ošklivé, neřádu našich bezpečnou myslí snášejíce? Ach, vytáhni meč, kdo jej máš, nebo v které pošvě vězí, vidíš, a aby požeňnaný Hospodin byl, Babylona pleniti pomáhej! Dělejte to vy, vrchnosti, služebníci Boží, a mečem tím, kterýž vám připásal Bůh, mečem soudu a spravedlnosti, neřády, kterýmiž teď svět naplněn a Bůh drážděn byl, přetrhujíce, vykořeňujte je! Čiňte to vy kněží, služebníci Kristovi a mečem úst na obě strany ostrým vytínejte zlé věci.“ (Str. 10.)

„Co jest, hleďte, kdo oči máte, slyšte, kdo uši máte, rozvažujte a suďte, koho Bůh duchem soudu a rozeznání podělil.“ (Str. 11.)

A kterým prostředkem lze jediné obrat k lepšímu přivoditi a žádoucí nápravu zjednati? *Zajisté jenom řádnou výchovou, založenou na zásadách náboženských.* „Talis est quisque, qualis est ejus educatio.“ Takovým bývá každý, jaké vychování jeho. (Kam strom ohýbáš, tam roste. Strom jak roste, tak stojí. Str. 43.)

„Starý pes k řetězu nepůjde.“ „Čemu se nenaučí Jeníček, nenaučí se Jan.“ (Str. 45.) „Divoké zvíře jest člověk, jestliže cvičení nepřistoupí. Člověk nejkrotší, nejbožstější živočich jest, jestliže dobrým cvičením okrocen bude; pakli žádného cvičení není anebo zlé, *jest nejdivočejší ze všech tvorů*, které země nosí.“ (Str. 41.) „Gefährlich ist den Leu zu wercken, verderblich ist des Tigers Zahn, jedoch der schrecklichste der Schrecken, das ist der Mensch in seinem Wahn.“ (Schiller: „Píseň o Zvonu“.)

A co jest účelem výchovy dle Lindnera? (Obecné vychovatelství vyd. IV.) Účel výchovy dle něho jest dvojí: formální a věcný.

Formální zásadou výchovy jeho jest: „Vychovávej chovance tak, aby mohl jedenkrát státi se vlastním vychovatelem.“

Věcnou zásadou výchovy jest i „vychovávej chovance tak, aby, stana se samostatným, svého ustanovení dosáhl. Ustanovení to záleží na harmonickém vývoji jeho vloh a sil. Vypěstění mravné povahy můžeme pokládati za nejvyšší účel výchovy.“ A jak vymezuje Lindner mravnou povahu? „Charakter jest úplná důslednost veškerého chtění a konání, jež povstává, podřídíme-li toto chtění a konání praktickým zásadám, jež ovládány jsou nejvyšší z těch zásad.“ Ale která jest ta, nepraví, nýbrž dodává: „Vědecká mravouka učí, že zahrnuta jest mravnost v několika všeobecných myšlenkách (ideích), jimiž posuzujeme smýšlení a chtění, tedy i hodnotu člověka. Tyto myšlenky zoveme mravnými, a poněvadž vztahují se ku praktickému konání, „praktickými ideami.“ Takových mravných ideí jest, jak Herbart dokázal, pět: svědomitost, dokonalost, blahovlnnost, právo a spravedlnost.“

Pokud uvedeným slovům nevyspělí čekatelé (nazvíce žáci měšť. škol) II. ročníku, kde vychovatelství dle této učebnice se probírá, porozuměti schopni jsou, a poznávají, co vlastně tedy účelem výchovy jest, ať posoudí soudný čtenář sám! Není zde třeba nápravy?

Jak jinak a krásně líčí Komenský účel výchovy! „*Cíl člověka jest věčné s Bohem blahoslavenství.* Tento tak dokonalý, divný, slavný tvor k něčemu také dokonalejšímu, divnějšimu, slavnějšímu nad jiné tvory, že oddán jest a býti má, rozum sám ukazuje, jmenovitě k tomu, *aby s Bohem, v němž dokonalosti divu a slávy vrch jest, spojen jsa, nejdokonalejšího s ním blahoslavenství na věčné věky užíval.*“ (Str. 20.)

(Ostatek přistě.)

Metla.

Podává prof. Frant. Horáček.

(Pokračování.)

Pánové! Neračte se domnívati, že bych byl snad ukrutníkem nějakým. Také já jsem *pro humanitu* a nepřipadne mi, abych snad chtěl zavedeny viděti středověké mučírny, kaprálskou lískovku, ruskou knutu a devítipramenný karabáč anglických námořníků z let dřívějších. Avšak *pro metlu* jsem rozhodně a chci, aby opět zavítala do rodin i do školy, — ne pro četné žáky — nýbrž pro *nezbedné, svěhlavé, nemravné kluky!* Kdo se staví proti *tomuto* požadavku, toho vyzývám, pánové, aby vystoupil veřejně a před obcí, školou i zemí veškerou odvážil se hlásati své vychovatelské „*Credo*“: „*Humanní a pravé vychování jest pouze ono, kde se nebrání samočinnému vývoji svěřence surovými tresty!*“

Potom, pánové, odevzdejme se do svého osudu, trpělivě očekávající on chvíle, kdy tato hýčkáná, „samočinně“ si vedoucí mládež doroste, rozmnožují úžasně řady zločinců, jimž z pouhé humanity sejmeme pouta; z „humanity“ pouhé zrušíme také *trest smrti*, kterým předčasně zasáháno bývá do kajicného pochodu pobloudilých nešťastníků, kteří by se snad ještě mohli státi užitečnými údy lidské společnosti, kdybychom jim jen popřáli času, aby sami tropili sobě z vznešeného ideálu humanity šašky, převracující všeliký řád Boží a lidský! „Que messieurs les assassins commencent à abolir la peine de mort!“ „Ať páni vrahové začnou sami se zrušením trestu smrti, šetříce života svých bližních!“ zvolal kdysi v francouzském parlamentě poslanec *Clémenceau*, když radikálové podali návrh o zrušení trestu na hrdle. „Ať páni kluci ve škole učiní s humanitou počátek!“ — a potom budu první hlasovati proti metle. Avšak pokud tento *idylický* řád nezavládne, musí učitel třímati *metlu*, kterou by neurvalcům pohrozil: „*Quos ego!*“

Pan starosta *Bříza*: Pánové! Jsem již starý muž a zakusil jsem ve světě ledačehos. Jsem, jak se říká, ze „staré doby“, kdy březovka v rodině a ve školní síni nikdy nescházela. Kdykoliv o Štědrém večeru Jezulátko nadělilo dítkám hojně dárků vánočních, tu nezapomnělo nikdy přidati také *metlu* nádavkem. Metlu tu zavěsil otec rodiny na stěně, a to na místě zřejmém, aby bila dětem do očí. Kdykoli pak potřeba toho se ukázala, tu otec neb matka jaksi slavnostně se tváříce sňali metlu se hřebíku, aby malého hříšníka tělesně potrestali. Byl-li vinník dorostlejší, jenž by z *metly* hrubě mnoho si nedělal, tu nastoupila na její místo lískovka neb rákoska. Tak jsme byli vychováni *všichni* za dobré staré doby bohatý i prostý, syn penězníkův i syn chudého nádenníka, a to nejen v rodině ale i ve škole. A v jaké vážnosti měli jsme rodiče i učitele přes to, že *metly* v pravý čas nešetřili. Nepamatuji se, že bych byl proti svému učiteli kdy pocítil sebe menší trpkosti proto, že mne *spravedlivě* potrestal. Ano, znám osoby, které později vychovatelům byli *povděční* za *tělesné pokárání*, které jediné odtrhlo je od cesty nepravé, na kterou je tahala jejich svěhlavost neb nezřízená vášeň. „Škoda rány, která chybí,“ — takto slýcháme často hovořiti muže vážné, kteří věrně plní své povinnosti. Rád věřím, že přisedící pan *Mírný* dovedl vychováti syny své i cizí *bez metly* a kteréhokoliv jiného trestu tělesného; *nejdouť všechny povahy dětské stejné*, a pan *Mírný* měl zvláštní štěstí, že svěřencům svým imponoval „přísnou vlídností“, ačkoli synové po jeho dřívějším principálu byli povahy tvrdé. Rceme raději: *zdáli* se býti zatvrzelými, k čemuž ovšem zklamání jejich ve příčině dědictví po otci valně přispívalo. Ale když viděli, že poručník jejich dobře to s nimi smýšlí, roztála ledová kůra, srdce jejich svírající, a opuštění sirotkové upřímně přilnuli k vychovateli, který jim nahraditi dovedl vlastního otce. Jinak se má věc ve škole, kde učiteli jest udržeti kázeň mezi 50—60 hochy, přicházejícími z nejrozumnějších ovzduší společenských, ano i, — ať vážím již ono děsné slovo: přímo z peleší lotrovských.

Řekne se: „*Bitím nikoho nepolepšíte!*“ — To jest svatá pravda, ale ne úplná; neboť odstrašíme-li dítě metlou před opakováním poklesku, tedy si pomalu odvykne a polepší se v skutku. Než, kdybychom i připustili, že *polepšení, docílené metlou*, jest pouze *zdánlivé* — i v tomto případě jsem *pro metlu*, ana zamezí hojně *špatných příkladů*, které dávají pohoršení žákům posud nezkaženým. Již pouhá *myšlenka* na *možnost* citelného trestu tělesného zchladí mnohé nekázance, kteří nyní, kdy sami mnozí zpustlí rodičové dítě doma navádějí a proti učiteli podněcují slovy: „Nedej si nic líbit! Učitel tě *nesmí trestat!*“ — při každé příle-

žitosti učitele přímo vyzývají, jemu nesčetných útrap a příkoří připravují a jeho vážnost ve třídě účinně podřívají. Jeden z předchozích pánů řečníků poukázal také na *nedůstojnost trestů tělesných*, pravě: „Metla zneuctívá dvojnásob. Nejprve ruku, která jí vládne, napotom osobu, na kterou dopadá.“ Také tento výrok dlužno uvést na pravou míru. Že by metla zneuctívala toho, kdo jí *spravedlivě* tresce, — toho pochopiti nedovedu, neboť bych byl nucen úctu svoji odeprítí velikému množství otců rodin, kteří se posavade drží přísloví: „Metla vyhání děti z pekla.“

Že trest tělesný zneuctívá osobu, která jej podstupuje, jmenovitě, jedná-li se o žáka dorostlejšího, — milerád připouštím, jakož i, že snad káraný proti škole i učiteli pojme zášť. Avšak dovolím si k těmto, jistě politování hodným důsledkům připomenouti, že chovanci, pro které bych trest tělesný navrhoval, jsou bez toho veškerého *lepšího citu* a *osobní cti* prázdní, jakož i to, že ani škola, ani učitel, hledíc na *přízeň* neb *lásku* dotčeného žáka, ničeho neztratí, a to z té jednoduché příčiny, že *to, čeho dříve* nebylo, *ztraceno býti nemůže*. Pokud mezi žactvem nacházejí se živlové, kteří *nemají citu* kromě toho, jehož sídlem a smyslem jest — *kůž*e, nezbude vychovateli nic jiného, než aby sáhl po jediném prostředku, který na kůži působí, a tím jest *metla*. Pánové! Jsem *pro metlu* na ochranu týraného učitele, jakož i na ochranu žáků dobrých.

Pan farář *Zachoval*: Pánové! Ani byste neuvěřili, jaké zadostučinění mi poskytuje tato dnešní debata, pokud na ni pohlížím se svého stanoviska jako *kněz* a *bohoslovec*. Běží zde o otázku zdánlivě podřízenou, a ejhle! Sotva který z pánů řečníků chtěl věci přijíti na kloub, již se objevila nutnost obíratí se otázkou na nejvyš filosofickou, po prvotní *povaze lidské*. Avšak odpovědi, které jsme zde slyšeli, nemohou nikoho uspokojiti, jelikož sobě navzájem odporují. Jedna strana tvrdí, že lidská povaha původně dobrá jest, aneb aspoň neutrální, tak že osud děcka spočívá úplně v ruce vychovatele: člověk stane se tím, co vychování z něho udělá, k čemuž násilí netřeba; pouze poučení a dobrého příkladu. Druzí tvrdí pravý opak toho, domnívajíce se zřítí v nemluvněti kořeny všech neřestí, které drsnou rukou vyrvány býti musí, nemá-li účel výchovný přijíti na zmar. Pánové! Oba tyto *výstřední* názory jsou příčinou neblahého zmatku, který ve vychovatelství panuje, a dovoluji si tvrditi, že se nám nikdy nepodaří položití *základ trvalý k theorii vychovatelské*, budeme-li spoléhati na kmitavou bludičku lidského rozumu pouze s opomenutím *Pravdy Zjevené*, která nám podává zlatý klíč k rozřešení veškerých záhad anthropologických i paedagogických.

Není pravda, že děcko přichází *podstatně dobré* na svět. Neboť kdo nepředpojatým okem děti pozoruje, shledá, že u nich nezřízený chtíč vybuchává s prudkostí ještě větší než u dospělých, poněvadž smyslná vášně není ještě krocena uzdou rozumu. V tom se s p. doktorem Přísným úplně srovnávám a dovolím si ještě uvést, že projevy *sobectví* také u samých nemluvnat pozorovati možno, což jest důkazem, že egoism jest dítěti vrozen, ano, v tomto případě o vlivu špatného příkladu na původní d brou přirozenost nemůže býti řeči. Tak již *sv. Augustin* vypravuje o dvojčatech, z nichž každé závistí sezelenalo, kdykoli matka bratříčka kojiti se jala. Také ten úkaz, že mnozí zbožní a rozšafní rodičové mají děti nezdravné, u kterých veškeré poučování a domlouvání, jakož i sebe pečlivější vychování, bohužel, mívá se s cílem, otevírá před námi *prohlubeň záhad*, kterou kahanec rozumu lidského osvítili nedovede. Tu třeba vzíti do ruky *pochodeň víry*.

Prvotní stav našeho praotce *Adama* byl ovšem takový, jak sobě filantropická

paedagogika normálního zroence představuje. První člověk *byl dobrý*. Avšak každému jest známo z katechismu, že prarodiče naši zneužitím svobodné vůle a odbojem proti Stvořiteli zavinili náhlý pád s výše původní svatosti a dokonalosti, a že následky onoho pádu přešly dědictvím na veškeré jejich potomky. Mezi těmito následky především vytknouti dlužno, — pokud máme na zřeteli otázku, která je na přetřesu, — *sobeckou žádostivost smyslnou*, která nepřátelsky se staví proti poznání pravdy. Jak *katechismus římský* důkladně vylicuje: „Bůh hned od počátku tvorům svým vštípil žádost po vlastním dobru, aby přirozeným jakýmsi pudem žádali a hleděli k svému vyměřenému účelu, od něhož také nejinak než zevnitřní překážkou se uchylují. Na počátku tato moc, toužiti po Bohu — jakožto původu a Otci spasení — byla ve člověku výbornější a výtečnější, poněvadž byl nadán rozumem a úsudkem (scil. nezkaleným). Avšak pokolení lidské neudrželo se při svém povolání, zbavivši se původní spravedlnosti. „Nebo smysl a myšlení lidského srdce ke zlému nakloněna jsou od mladosti jejich.“ (Genes. 8, 21.)

Z toho snadno lze poznati, že *nikdo sám ze sebe* nenabývá spasitelné moudrosti, ale všichni jsou náchylni k zlému; mají lidé zlých žádostí a naruživostí nescísný počet, bývají horoucí prudkostí uchvázeni k zlosti a hněvu, k zášti a nenávisti, k nemírné ctižádosti a pýše, i k všelikému jinému zlému; a jakkoli v tom zlém ustavičně se tvrdíme, přeceť k své největší zkáze *množství zlého za zlé nepokládáme*. Toto převrácené smýšlení a zkažený úsudek zavrhuje Bůh těmito slovy: „Běda vám, kteříž říkáte zlému dobré, a dobrému zlé: Kladouce tmy za světlo a světlo za tmy: pokládajíce hořké za sladké a sladké za hořké.“ (Isai. 5, 20.)¹⁾

A nyní, pánové, vůči obrazu *porušené povahy lidské, kterou dítě na svět přináší*, — kterýž obraz katechismus římský nastínil plastikou, že jí v knihách všech filosofů není rovno, — nyní dovolím si vám předložit následující otázku: „Je-li pravda, že, jak jistý filosof pověděl, příčinu veškeré špatnosti mravní dlužno hledati v *nevědomosti*?²⁾ Je-li pravda, že jak jeden proslavený paedagog dí, *hlavním prostředkem* výchovacím jest *vyučování*?“ — Zajisté nikoli, jak mnohonásobná zkušenost ukazuje. *Přirozená zloba*, která dětem je vlastní, zřídka kdy pouhým poučováním vyhojiti se dá, jelikož těžko jest přesvědčiti toho, kdo předem proti přesvědčení se vzpírá. Tu pomůže pouze *kázeň* se svou stupnicí trestů, mezi nimiž *také metla* má své oprávněné místo.³⁾

Pánové! Nejlepší učitelkou lidstva je *historie*. Nuže, a co praví tato? U veškerých národů kulturních všech věků zříme *trest tělesný* jako prostředek paedagogický. Egyptské přísloví praví: „Uši žáka jsou na jeho hřbetě.“ Školy *athénské* za rozkvětu státu přísnou kázní vynikaly, ani všichni učitelé, „kitharisté, grammatisté i paedotribové“ ni metly, ni lískovky nešetřili. Svědkem toho jest básník *Aristofanes*, který živě líčí kapitulu ze školního života své doby: „Ze všech ulic hrnou se žáci holohlaví — s malou pouze čepičkou na temeni — ač je lijavec a sněžné vichřice (?) v nejlepšího pořádku do školy zpěvácké. Tam usednou tiše a mravně a cvičí píseň nějakou zvolna a vážně. Případne-li komu, šprým stropiti, buď že nápěv svévolně protahuje aneb kudrlinkami znešvařuje, tu bývá ihned těžce trestán, nejinak než jakoby na Musách zločinu se byl dopustil.“ A nedo

¹⁾ Catech. Rom. Pars IV. quaest. 12. Přeložil Josef H. Windyš.

²⁾ „Ignorantia omnis malitiae est fons“ Spinoza.

³⁾ „Das Hauptmittel der Erziehung ist der strenge Unterricht“ Diesterweg.

mnívejme se, že tak tuhá kázeň v mládeži cit vděčnosti ke svým vychovatelům udusila. *Antigone*, která slepému otci jest vůdkyní a ošetřovatelkou obětivou, synové *Cleobis* a *Biton*, kteří sami se zapřáhli do vozu, aby ochromenou matku dopravili do chrámu bohyně, zůstanou povždy zářícími hvězdami v dějinách útlou a oddanosti dítek ke svým rodičům.

Také v římském vychování byla přísná kázeň. „*Jus mancipii*“ docela dávalo otci právo, nezdárného a vzdorovitého syna na hrdle ztrestati, aniž proto před soud býval pohnán. Že v tělesných trestech mnohdy pravé míry nedodržováno, příkladem toho jest básník *Horatius*, jenž s trpkostí vzpomíná ran za mládí vytrpěných a vychovatele svého nejnak než „*plagosus Orbilius*“ (rány rozdávající *Orbilius*) nazývá. To byla ovšem *výstřednost*, která brzo ustoupila *výstřednosti* rázu opačného, totiž *filanthropické hýčkovosti*, která šla ruku v ruce s ochablostí mravní, o čemž důvtipně sv. *Jeroným* se zmiňuje: „Dříve byly děti po porodu natírány solí — nyní, abych se tak vyjádřil, namáčejí se do medu a koupají v sladké vodě.“

Pravé orgie slavily metla a hůl ve školách protestantských, až to samému *Lutherovi* se protivilo. „Jaký pak to jest učitel,“ volá rozhorleně, „který neumí nic jiného než rány a výprask rozdávati, avšak žáky ničemu kloudnému nepřiučí. Nejvyšší škola je spíše žalář a peklo, učitel pak tyran a biřic, — „*denn es werden die armen Kinder ohne Mass und ohne alles Aufhören gestäubt.*“

Také tvůrce *paedagogiky vědecké*, náš slavný *Komenský*, *nebyl proti metle*. Vycházeje od přísloví: „Škola bez kázně jest jako mlýn bez vody“, vypočítává celou stupnici prostředků k docílení kázně, od mírného napomenutí počínaje až ku trestům tělesným: „Posléze, je-li který žák tak nešťastné povahy, že mírné jednání s ním nikterak nevystačuje, dlužno sáhnouti k *silnějším prostředkům*, aby mu nezůstalo *zkoušeno, dříve než koho opustíme jako pole kultury docela neschopné*, nad ním zoufajíce. Snad že platí dodnes o mnohém přísloví: Frýze (obyvatele Frygie) pouze bitím lze polepšiti. A neprospěje-li síla takové kázně kárací samému, prospěje za to jiným jako *prostředek odstrašující*.“

Než, pánové, to všechno jsou důkazy lidské, které by mohly býti mylnými. Proto uvedu důkazy jiné, čerpané ze studnice věčné Pravdy, z písma sv. Z nespočetných míst uvedu pouze nejhlavnější. „Kdo šetří *metly* nenávidí syna svého; ale kdo ho miluje, v čas jej tresce.“ — (Dokončení.)

HLÍDKA ČASOPISECKÁ.

Zajímavý dopis z Vídně přinesly nedávno „*Paed. Monatshefte*“. Dopisovatel zmiňuje se o nařízení vídeňské okresní školní rady, aby děti byly rozdělovány dle svého náboženského vyznání, a praví: „Mnohý by nevěřil, že v „katolickém“ Rakousku zavládly žalostné poměry, jež toto nařízení aspoň poněkud chce napraviti. Ku konci šedesátých let, kdy v Rakousku liberalismus neobmezeně vládl, vydán byl zákon, který učinil školy bezkonfesičními a dovolil, aby i židovští učitelé vyučovali mládež kato-

lickou. Ve skutečnosti bylo ve větších městech náboženství ve školách dáno do klatby. Kde se děla o něm zmínka, stávalo se tak k jeho potupě a posměchu skrze židovské a „také“ křesťanské učitele, mezi nimiž jsou, zvláště ve Vídni, četní socialisté a anarchisté. Co se zde dělo na potupu náboženství a věřícího obyvatelstva po celá léta, nemá sobě rovného ani v nevěrecké Francii. Na doklad uvádím pouze, že deset let byl ředitelem učitelského ústavu ve Vídni člověk, který přispíval k potlačování a

posmívání náboženství a sluhům církve zrovna satansky. Jaké ovoce mohla přinést taková setba? Bohužel, že tu a tam dříve zločinně působil i mezi duchovenstvem Josefinismus, který život církevní tížil a nejednoho kněze lhostejným učinil. A tyto smutné poměry nový školský zákon ještě mnohonásobně zhoršil, ve velkých městech mezi mládeží a odrůstajícími generacemi takovou spoustu způsobil, že u tisíců nelze vůbec mluvit o křesťanství, natož o katolictví. Na venkově, zvláště ve zbožném Tyrolsku a Horních Rakousích, nemohl špatný zákon na štěstí jevit své neblahé účinky, neboť bezkonfessií charakter školy zde nepůsobil; učitelstvo jest většinou řádné a katolicky smýšlející; hlavně však, že zbožný lid provedení tohoto zákona kladl účinný odpor. Naproti tomu ve velkých městech a zvláště ve městě sídelním obyvatelstvo nečinně přihlíželo ku zkáze mládeže, která se jeví zvláště vzrůstem sociální demokracie. Jestliže tedy nyní ve Vídni a jinde spatřujeme snahu vrátiti škole ráz náboženský je to zajisté úkaz potěšitelný, ale bude potřeba dlouhé doby, nežli se vyčistí poněkud Augiášův chlév, který liberalismus do školy nasadil. Zlepšení nedostaví se tak brzy, jako dostavil se úpadek. *Především jest však potřeba, aby škodlivý zákon byl odstraněn aneb aspoň změněn.* A na to musí všechno katolické obyvatelstvo naléhati.

Ruský list o Vídeňském učitelském Centralvereinu. O tomto spolku píše jistý Moskevský list: „Tento Centralverein je nestoudná, zpustlá b... Snažíc se o vítězství atheistických, výstředně politických a co do náboženství revolučních ideí, vystupuje zřejmě proti „předsudkům“, o něž stát se opírá, jimiž společnost se udržuje, a jež podmiňují existenci jednotlivců. On žádá, aby náboženství bylo ze školy odstraněno, aby dětem od útlého mládí cit lásky k vlasti byl potlačen, a aby jim byly vštípeny zásady socialismu. Jak viděti, pokrokové živly“ v Rakousku mají tytéž cíle, jako „pokrokové živly“ u nás: propagování nevěry a anarchie. S neobyčejnou odvahou vtírají se do škol. Oni dobře vědí, co činí! Jakkoli v celé Evropě základ řádného vychování jest ohrožen, přece nejsou staré principy zcela vymýtny, ještě poskytují zá-

kladu mravnosti. Proto odporují lidé, jimž dostalo se mravního vychování, nevěreckým a anarchistickým náukám „pokrokových“ živlů. Rok od roku jest nejsnadnějším odvrátiti dospělé od dobré cesty, ano i mezi mládeží nemohou se vykázati dřívějšími úspěchy. Vidouce možnost blízkého zaniknutí, mění šířitelé atheismu a převratu taktiku a soustřeďují všechny síly, aby získali přívržence již od kolébky. Kdyby počátečné vyučování a vychovávání dostalo se jim do rukou, pak by bylo vítězství jejich. *Vezměme si tedy z Rakouska výstrahu!*“

Tak ruský list! Co pak tomu říká „Č. Učitel“, „Šk. Obzor“ a „Posel z B.“, kteří se s orgánem Vídeňského Centralvereinu. „Fr. Lehrerstimme“, bratříckují?

V Badensku skoro jako u nás. „Bad. Beobachter“ píše takto: Výsledky vyučování a vychování neuspokojují ani učitelstvo, a proto odborný tisk již po léta ukazuje na nepřístojnosti ve školství. Poměry jsou tak zlé, že při nejlepší vůli nelze docíliti u vyučování a vychování ve škole výsledků příznivých. Především spadá vina na přetížení škol učivem při nedostatku času. O pedagogicky důkladném zpracování učiva a zužitkování jeho pro ducha a srdce mládeže, pro vypěstění vůle nemůže býti ani řeči. Dozorce školní dotazuje se pouze, zdali bylo učivo dle osnovy probráno, a na povšechné chování žactva. Zdali a pokud bylo užito učení také ku vzdělání dítek, na tom, jak se zdá, dozorstvu nezáleží. Při přetížení různými pracemi nemá k tomu ostatně ani času. Jsou tedy učitelé nuceni připojiti se k těmto dostihům, ať to již mohou srovnati se svým svědomím či ne. Jinou příčinou jest přeplnění tříd. Všude se šetří, obcím nemá se ukládati mnoho břemen. Ale jak jest možno 30—60 a ještě více dětí v jedné třídě pedagogicky a metodicky vyučovati, aby v každém směru uspokojujících výsledků se docílilo? Jak jest možno jednotlivé děti pozorovati, je kontrolovati? Že takové hromadné vyučování jest ku škodě důkladnosti u vyučování a zdraví učitele, je samozřejmo, uvážíme-li mimo to, jaké síly jest potřeba k udržení kázně, bez níž jest vyučování nemožné. Třetí překážkou jest *místní dozor*. Dozor ovšem musí být; ale záleží na tom, kdo jej vykonává. Mnohá obecní zastupitelstva domnívají

se býti oprávněnými záležitostmi školské samostatně obstarávati — bez kněze a učitele, v působnosti politického sboru. Ale tento sbor skládá se nejčastěji z lidí, kteří nemají ani ponětí o školské činnosti. Proto se věci školské odbývají způsobem, který zájmům školství nijak neprospívá, nýbrž naopak škodí.

Soud německého paedagogického listu o vyučování náboženství světskými učiteli. „Snahy jistých kruhů nesou se k tomu, aby učitel náboženství od učitele světského úplně byl odtržen, při čemž se zapomíná, že mravního vychování bez náboženství nelze si mysliti, že jest aspoň v praxi nemožné. Tam, kde škola od církve jest odloučena, jako ve Francii a částečně v Itálii, není tedy učitel světský zároveň učitelem náboženství ve významu konfessi-
jním

a jest nejvýše učitelem jakési všesvětové morálky, jaké se učí na př. ve školách francouzských. V těchto zemích zbývá pro církev pouze alternativa: buď zakládati školy křesťanské, buď skrovným postavením ve státní škole se spokojiti a obstarávati vyučování náboženství kněžími, po případě učiteli světskými, za způsobilé k tomu uznanými. My v Německu stojíme ještě na zdravější půdě, a jest velikým štěstím, že u nás dosud učitelé světští náboženství vyučují a jako spolupracovníci kněží a církve o mravnosti lidu pracují. Kéž Německu nikdy odloučení školy od církve nenastane! Nám jest světský učitel, který nevyučuje náboženství, nikoli vychovatelem, nýbrž jen „udílečem hodin“ (Stundengeber).

L. † 90.

SMĚS.

Opět jeden krok ku předu učiněn založením katolického spolku, jehož jméno je „*Slavín*“, generální podpůrný spolek pro Čechy, Moravu a Slezsko. V Německu, ve Švýcarsku, v zemích alpských a j. mají katolické spolky zřízeny úmrtní pokladny, které při úmrtí člena vyplácejí podporu svým členům. V tomtéž směru pracovati má v zemích koruny České „*Slavín*“. Za malý měsíční příspěvek 16 kr. již po roce členství dává nároky členům na pohřební příspěvek 100 kor., který dle počtu let členství se stupňuje až do 140 korun. Spolek tento jest založen na základech ryze katolických a poctivých; vedení jeho spočívá v ruce naprosto spolehlivých a osvědčených našincův, a proto lze vším právem doufati, že vykoná na prospěch náš zdatný kus práce. Správu spolku vede správní rada, která takto se ustavila: presidentem jest dp. Th. C. Jan Pauly, kaplan na Smíchově; vicepresidentem pan Václ. Kotrba, majitel knihtiskárny; generálním řiditelem p. JUDr. Frant. Herman, mag. koncipient; místořiditelem p. Jan Vokoun, živnostník; jednatelem p. MUDr. Frt. Wirth; generálním pokladníkem důst. pan Václ. Stejskal, kaplan u sv. Mikuláše; centrálním účetním p. Jan Kotík, knihkupec; kontrolory: p. Josef Šindler, účetní úředník hypoteční banky, a p. MUDr. Josef Žižka; zapisovatelem p. Karel Švarc, zlat-

ník; správcem p. Václav Stupka, mistr truhlářský; ostatními členy pp. Frant. Kroupa, mistr obuvnický; Vlad. Malý, mistr zámečnický; Antonín Havlík, majit. domu; Frt. Viedeman, mistr truhlářský. Náhradníky: pp. Václ. Bělík, maj. domu; Vojtěch Hykš, maj. domu; Václav Dvorský, holič; Boh. Kabát, mistr kamnářský; Jan Kalista, mistr obuvnický; Josef Papež, zámečnický; P. Rudolf Šneidr, katecheta. — Spolek činnost svou již započal, a bude míti ve všech místech v Čechách, na Moravě a ve Slezsku svá jednatelství. Přejeme mu hojného zdaru a vřele jej našincům doporučujeme.

Vypsání ceny na biblickou dějepravu.

Episkopát rakouský vypsál cenu 800 korun na nejlepší zpracování biblické dějepravy pro školy obecné a měšťanské. Požaduje se: jednoduchý sloh, přiléhající pokud jest možno, ku textu sv. Písma, krátké věty a souhlas se stavbou katechismu nového. Má tedy biblická dějeprava obsahovati všechny příběhy i texty, kterých užívá katechismus, aby ve všem se obě navzájem doplňovaly. Doba konkursu trvá dva roky. Práce třeba zaslati k rukám Jeho Eminence kardinála kníže-arcibiskupa Františka de Paula ze Schönbornů. Obšírnější zprávy viz v ordinariátním listě.

Kurs o výchově dítek, jenž již po tři léta těší se ve Vídni pozornosti a přízni dam, opět byl uspořádán ethickou společností pro matky a dívky škoie odrostlé. Kurs záleží ze tří oddělení po sedmi přednáškách a jest obecně přístupný a bezplatný. Účelem jeho jest obeznámiti ženský svět s duševním životem dítek, zdravotědou dětskou a s požadavky vychovatelskými. Podobný kurs byl by žádoucím i u nás.

Spolky střídmosti rozšířeny jsou hojně mezi školní mládeží v Belgii. Poněvadž pití lihovinu jest v celé zemi nesmírně rozšířeno, nařídil ministr vyučování, aby týdně aspoň půl hodiny vyučováno bylo výkladům o zhoubných účincích lihovin. Pro učitele konají se o tom zvláštní přednášky. Školní děti musí si výklady znamenati. Takto má se působiti nepřímo i na rodiče.

Nový návrh na vyučování náboženství přinesl časopis „Národ a Škola“. Píšeť takto: „Předně je nápadno, že duchovenstvo povolává k pomocnému vyučování náboženskému světské učitelstvo, které v orgánech svých stále tupí a odsuzuje, nazývajíce je beznáboženským, protikatolickým. Duchovenstvo tím také doznává, že nestačí samo obstarávati vyučování náboženské ne proto, že by se mu mnoho škol přisuzovalo, ale proto, že nemá k vyučování tomu náležitě způsobilosti paedagogické. To dokazuje požadavek, aby učitel opakováním žactvu látku v paměť vštěpoval. Jsou-li výklady učitele náboženství náležité, pak žactvo samo osvojí si příslušnou látku a netřeba žádných „pomocníků“. Vypadá to vůbec podivně, když církev, která si vyhradila starati se o výchovu náboženskou v užším smyslu, dovolává se součinnosti učitelstva světského. Součinnost tuto prokazuje učitelstvo světské svým celým působením v oboru školního i mimoškolního působení vůbec, a netřeba je zapřáhati ještě jako podřízené tahouny. My jsme již jednou v našem listě prohlásili: Nestačí-li naše duchovenstvo obstarávati vyučování náboženské, ať se zavede *institute světských učitelů náboženství*, podléhajících dozoru orgánů duchovních. Myslíme, že našlo by se dosti kandidátů pro toto působení již proto, že učitelé náboženství (jednoho předmětu) jsou lépe odměňováni, než učitelé tří nebo více předmětů na školách měšťanských“ a t. d. — Tohle jest opravdu něco nového. Frase, že duchovenstvo nemá způsobilosti paedagogické,

datuje se od té doby, kdy se počalo vážně pomýšleti na rozmnožení náboženských hodin. Promluvili jsme o tom nedávno. Budťo ti, kdo tak piší, jsou nevědomci, kterým není známo, že bohoslovcům dostává se rovněž paedagogického vzdělání — anebo to vědí a drze to popírají, aby kněžstvo snižovali. Rovněž tak má se to s tvrzením, že kněžstvu se nepřiděluje mnoho škol. Ať se jdou pánové podívat na venkov. Ale co přímo překvapuje, jest, že by tito „přátelé“ katolického náboženství, než by sami u vyučování náboženství vypomáhali, raději utvořili nový druh učitelů pro vyučování náboženství, podléhajících docela dozoru orgánů duchovních. K neuvěření! Pánové musí přece přisvědčiti, že by tito učitelé byli „zarytí klerikálové“ — a hle, oni si jich přejí a nebáli by se jich, ať proti učitelům katolickým bojují všemi možnými zbraněmi! Pořád tvrdí, že tito „klerikálové“ volají po kněžském dozoru — a teď sami by jej připustili! Tohle ani nemůže býti upřímně míněno — kdo zná pány liberály, dojistá přisvědčí. Na něco podobného nelze ani pomýšleti již proto, že za nynějších trudných poměrů finančních nemožno zřizovati novou učitelskou kategorii. Nyní se domáhá učitelstvo bezplatných bytů, jež by obce měly zřizovati — kdo pak by byl povinen opatřiti byt takovému učiteli náboženství? Možná, že by pro vyučování samo bylo prospěšnějším, když již učitelé v něm spolupůsobiti by měli, aby tak činili katolíci z přesvědčení, jakými by zajiště byli ti učitelé, kteří by se k vyučování tomu přihlásili. Ale *právě proto* musíme souditi, že se v celém tom zdánlivě dobrém návrhu skrývá cosi nedobrého — totiž: že by páni liberálové dovolili si k těmto učitelům vše, čeho si ještě nedovolí ku knězi. Ano, pánové, takový učitel by se mezi vámi měl! Ten by byl v té škole „pátým kolem u vozu“, s tím byste dělali, co byste chtěli; tomu byste nastrčili ještě něco jiného, než *pomocnický chomout* (laskavý čtenáři, to není sivo naše, nýbrž „Nár. a Školy“ — ten „chomout“ prý chystá kněžstvo učitelstvu!) — a proto jen zůstaňte se svým laskavým návrhem doma; jest příliš průhledný!

K té „panovačnosti“ kněžstva. Jak rádi by duchovní konali dozor nad učitelstvem, o tom svědčí nejlépe toto. Duchovní jest také členem místní školní rady, a jako

její člen má také právo kdykoli přijíti do školy a dozíratí. Páni liberálové, kteří tak rádi mluví o té kněžské „panovačnosti“, mohli by laskavě povědět, kolik asi kněží tohoto svého práva užívá a na učitele dozírá. Ne, milí pánové, vzdělanec se o nějaký ponižující způsob dozoru jakživ neprosí, a proto učitel za dřívější doby jej nikdy neměl. A tu vzpomínáme, že ve kterémisi německém městě „navštívil pan místní školní „inspektor“ školu v roce jenom — 700krát a nikdy nevěděl ani, kdy má odejiti, tak že ubohý „Lehrkörper“ byl z toho již nervosním a obrátil se o pomoc k okresní školní radě, která ovšem pomoci nemohla.

Něco pro zasmání. „Fr. deutsche Schule“ píše, že největšími muži v dějinách jsou císař Josef II., — Bismarck a Schönerer !

Listárna administrace. Někteří pp. odběratelé reklamují některé listy „Učitelské přílohy“, ačkoli je obdrželi. Aby jich neobdrželi, není ani možno. List se tiskne v celých arších, a poněvadž má „Katechetská příloha“ 12 stran, přidávají se k nim 4 strany „Učit. přílohy“. Tyto čtyři strany jsou vždy v „Katech. příloze“ uvnitř, a rovněž jsou čtyři strany uvnitř hlavního listu. Nejlépe jest vždy při rozřezání archu jednotlivé dvoulisty přílohy dáti k sobě.

LITERATURA.

Svatý Vojtěch druhý biskup pražský, jeho klášter i úcta u lidu. Napsali *Dr. Fr. Krászl*, metrop. kanov., *J. Ježek* c. k. prof. Podíl Dědictví sv. Prokopa za rok 1898.

Není snad oboru v celé vědě, kterého by se nevěrecký nebo aspoň protikatolický proud moderní nebyl uchopil, aby pravdy katolické zlehčil, její působení potupil a umlčel. Zvláště vítaným prostředkem ku potupení církve byly zfalšované dějiny; ubohá historie, již nazval Cicero „testis temporum, lux veritatis, vitae memoria, magistra vitae“, musila sloužiti k rozšiřování nejhrubších lží, a nevinná „lux veritatis“ svítila ku pohřbení pravdy.

Snad větší měrou než jinde bylo tomu u nás. Jest to vysvětlitelno. Dlouhý čas obrácen u nás zřetel jedině k otázkám čisté národnostním, vše ostatní před ohroženým bytím národa ustupovalo do pozadí. A mezi tím pracovali nepřátelé církve katolické, aby vše, cokoliv zásluhou bylo církve katolické, přišlo v zapomenutí, nebo bylo překrouceno. Tak nezůstaly ani drahokamy stkvoucí naší vlasti ušetřeny. Mírně tím svaté naše patrony, jež skorem všechny protikatolická lži historie tendenčně zkarikovala, učinivši na př. ze sv. Václava knížete-slabocha, ze sv. Vojtěcha biskupa zelotu a nepřitele jazyka, vlasti i národa, ze sv. Jana pouze mythickou osobu, která měla sloužiti ku zvelebení mistra J. Husi atd. K vyplnění těchto lží dějiných jest nám potřebí kritické hagiografie, a té se nám Bohudík přítomným spisem dostává. Počátek a to výborný učiněn. Leží před námi dílo několikaleté úmorné práce, které podává nejen vše, cokoliv bylo možno se-

brati o sv. Vojtěchu, biskupu našem a mučeníku, ale dovede také sebraný materiál kriticky zpracovati. — Tím dostává se nám bezpečného podkladu při sporných otázkách, kterým se spis nikterak nevyhýbá, nýbrž je klidně a věcně luští.

Spis rozdělen jest na tři díly. První jedná o životě sv. Vojtěcha. Není to suché vypočítání dat, nýbrž velmi živé, obsírné vyličení života světcova, zároveň se všemi poměry doby tehdejší. Upozorňujeme tu jen na kapit. V., v níž se popisuje škola Děvínská velmi obsírně a zajímavě. Celý tento díl bude vítanou pomůckou všem pp. vychovatelům mládeže.

Díl druhý jest monografií kláštera Břevnovského, díla to sv. Vojtěcha, obsahující jeho osudy i jeho působení v ohledu náboženském, vědeckém, sociálním a uměleckém. Jest tedy tento díl výborným doplňkem našich českých dějin církevních a vítaným dokladem působení církve katolické v Čechách. Díl třetí líčí úctu sv. Vojtěcha v lidu křesťanském, a to nejen v Čechách, ale i v cizině, v Polště, v Uhrách, v Prusku, v Římě, Americe atd. Ku konci tohoto díla jest podrobný popis předloňských jubilejních slavností sv. Vojtěšských.

Když pak uvedeme, že v úvodu jest vyčerpána celá literatura sv. Vojtěšská, že v dodatcích otištěny nejstarší prameny o životě sv. Vojtěcha, jednajících, dále že přílohy obrázkové podávají názorně mnohé památky sv. Vojtěšské, doplňující tak vhodně loni vydané nádherné „Album Sv. Vojtěšské“: zmínili jsme se stručně a dosti kuse o celém obsahu díla toho, obsahujícího celkem na osm set stran.

Již pouhý tento výčet svědčí o veliké pili, s jakou vdp. autoři úlohy své se podjali, a zároveň také o zdárném výsledku, kterého se dodělali. Nelze nám jinak, než doporučiti vřele záslužné a cenné toto dílo všem dp. katechetům i pp. učitelům jako výbornou pomůcku pro školu, a těšíme se na další podobné práce o svatých patronech našich, jak to vdp. spisovatelé v předmluvě slibují.

V. M.

Soustava učení M. Jana Viklifa na základě pramenů. Napsal Dr. Antonín Lenz, domácí prelát Jeho Svatosti, probošt král kapituly Vyšehradské. V Praze 1898. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Cena 1 zl. 50 kr. K četným a svého druhu u nás jediným spisům svým připojil vsdp. probošt Dr. Ant.

Lenz nové toto důkladné dílo (234 str.); v úvodě, k němuž právem píše, že nikdo z cizinců neměl tak mocného vlivu na náš národ jako M. Jan Viklif — kterážto okolnost již dosti vážná jest, aby pobádala k důkladnému poznání jeho zásad. Podotýká, že tak zvaní žáci M. Jana Husa, Čeští Bratři a Táborité, daleko více se vychýlili z nauky katolické, nežli M. Jan Hus sám. Jelikož však tito žáci Husovi, jako on sám, k M. Janu Viklifovi téměř jako k evangeliu hleděli, uzrálo v p. spisovateli přesvědčení, že i Bratři i Táborité své učení, od M. J. Husi se lišící, aspoň velikou měrou z Viklifa vážili. Po té slovnutný autor velmi podrobně a jasně pojednává o spisech Viklifových a dokazuje nesprávnost a bludnost jeho učení. Kéž kniha tato pronikne do vrstev nejširších!

Dary a příspěvky.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských darovali: P. T. pp.: Jan Kraus, farář v Bělci, 10 zl., † F. Burgerstein, děkan v Benešově, 5 zl., N. N. z R., 5 zl., (prostřednictvím vp. A. Štence, kaplana v Divišově), Josef Meloun. k. a vikář v Postupicích, 5 zl., Jan Klein, děkan v Činěvsi, 3 zl., Ig. Horký, děkan v. v. v. Hermanově Městci, 3 zl., Frant. Herold, inf. arciděkan v Plzni, 5 zl., Jan Ptáček, administrátor ve Václavcích 2 zl., Josef Šauer z Augenburku, c. k. profesor v Praze, 2 zl., Em. Laštovka, vik. sekretář v Bystřici, 1 zl. 20 kr., Bernard Stára, far. v Okrouhlici, 1 zl. 10 kr., Antonín Vaněček, farář v Živořoušti, 1 zl. 20 kr., Frant. Novák, duchovní správce v Opatovicích, 1 zl. 20 kr., Jan Groh, kaplan v Jičíně, 1 zl. 20 kr., Václav Petřík, farář v Mlázovech, 1 zl. 20 kr., Josef Janda, farář v Hlavně Kostelním 1 zl. 20 kr., A. Michel farář ve Zbislavi, 1 zl. 20 kr., František Jelínek, kaplan ve Strážově, 1 zl. 20 kr., Josef Holzmann, kaplan ve Mříčné 1 zl., Jan Boček, farář, 1 zl., P. M. Jičínský, farář v Huatnici, 1 zl., František Hoppe, farář ve Vrbně, 1 zl. 20 kr., Václav Vaněk, b. vikář v Záboří, 1 zl. — O další příspěvky prosí a je přijímají dp.: Václav Černý, c. k. professor ústavu učitelek, Praha, Křižovnické náměstí č. 2, hr. František z Assisi v Bubenči č. 83.

Jubilejnímu podpůrnému fondu Jednoty českého katolického učitelstva přispěli dále: vdp. Eug. Starý, bisk. vikar sekretář v Rovni 5 zl., J. J. princ Ferdinand Lobkovic 5 zl., vldp. Ant. Kozák, bisk. notář a děkan v Hořiněvsi 3 zl. 38 kr., p. K. Spiegel, ředitel měst. škol v Kosteletci n. Orli, 2 zl. — Zaplať Pán Bůh! Výbor prosí o další příspěvky, jež přijímá Václav Špaček, říd. učitel v Košátkách, pošta Vrutice Kropáčova.

OZNÁMENÍ.

Do tohoto čísla „Vlasti“ vložena jest pro členy družstva výroční zpráva za r. 1897—98. Kdož by z členů družstva omylem této zprávy neobdržel, račiž ji reklamovati. — Valná hromada družstva koná se ve středu 25. ledna, o půl 2. hodině odpoledne.

Česká Panama.

Několik drobných obrázků o hmotném a mravním úpadku národa českého. Napsal Rudolf Vrba. Obsah: I. Vše závisí na víře a důvěře. — II. Komu sverujeme svůj majetek. III. Přehled českých záložen. Zpronevěry v českých peněžních ústavech. — IV. Hlasy časopisecké o české panamě. V. Panama ve sborech samosprávných. — Panama tak zvané české intelligence. — Doslov: Všeobecná panama mravní. — Brožura stojí 6 kr. a prodává se jen za hotové. Na venek zasílá se nejméně 5 ex.; lze-li ji však přibaliti k jinému zboží, prodá se na venek i po 1 exempláři.

Průvodce Prahou a jejími církevními a dějepisnými památkami.

Pomocí prof. Jos. Vávry sestavil Jos. Flekáček. Nákladem družstva Vlast. Cena 25 kr. Tento díl popisuje památky Hradčan a Malé Strany. Objednávky za hotové vyřizuje administrace družstva Vlast, Praha, 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a neřadí. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špačkovi v Košátkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Metla.

Podává prof. Frant. Horáček.

(Dokončení.)

„Bláznovství přivázáno jest k srdci pacholete, ale metla kázně vyžene je.“ — „Neodjímej od pacholete kázně: nebo budeš-li je mrskati metlou, neumře. Ty je metlou mrskati budeš: a duši jeho z pekla vysvobodíš.“ — „Metla a kárání dává moudrost; ale pachole, kterémuž se dopouští vůle jeho, zahanbuje matku svou.“ ¹⁾

„Kdo miluje syna svého, často jej mrská, aby se radoval v posledním čase svém a nemakal dveří bližních;“ „kůň nezkrocený bude tvrdoústý, a syn rozpustilý bude opovázlivý;“ „lahoď synovi, a nažene ti strachu: pohrávej s ním, a zarmoutí tebe.“ ²⁾

Veliký apoštol sv. Pavel píše: „Nebo koho Pán miluje, toho tresce i mrská každého syna, kteréhož přijímá. Setrvejtež v kázni: Bůh se vám ukazuje jako synům; nebo který jest syn, jehož by netrestal otec? Pakli jste bez kázně, kteréžto všichni synové účastni jsou: tedy jste cizoložnata, a ne synové. Nadto měli jsme zajisté otce těla svého, kteříž nás trestali, i ctili jsme je.“ ³⁾

Nuže, pánové, kdo by se domníval, že je moudřejší Šalomouna krále, zkušenější sv. Pavla a neomylnější Ducha sv., který svatopisce zmíněné osvěcoval, ten snad bude troufati sobě obejít se úplně bez metly, — s jakým výsledkem, to jest ovšem jiná otázka. Milerád připouštím, že jsou také děti povolné a útlocitné, jmenovitě mezi dívkami, u kterých metly netřeba, jelikož tresty mírnější, ano, mnohdy pouhé poučení a napomenutí postačí; avšak rovněž tak jisto jest, že u většiny chlapců, hlavně za prvních dob mládí, bez trestů tělesných stěží dojdeme žádoucího cíle. Sv. písmo pak, jehož nauky mají zření ke všem poměrům lidského života, označuje docela určitě případy, kdy se sluší do ruky vzítí „metlu kázně“, t. j. „tenkrát, kdy bláznovství, které je přivázáno k srdci pacholete“ počne si vyhazovati z kopýtko. Určitěji řečeno tehdáž, kdy nezbednost dětská pochází ze svévole a zpupnosti, na př. když dítě zarytě lže, po opětovném napominání nestydatě se chová, opětovně krádeže se dopouští, proti svým představeným se

¹⁾ Prov. cap. 13, 22, 23, 29.

²⁾ Sirach cap. 30.

³⁾ Hebr. cap. 12.

vzpouzí, jim spílá, jejich předpisy a rozkazy drze přestupuje, se slabšími soudruhy surově zachází, bohaprázdnoti se dopouští a přes vše vlídné domlouvání se rouhá, kleje neb o sv. náboženství potupně mluví.¹⁾

Že ostatně v takovýchto případech nejen děti útlého věku, nýbrž také osoby odrostlejší zasluhují výprask, toho nejlepším důkazem jest methoda *Božského Učitele*, který ve spravedlivém rozhorlení udělal z provázků bič a vyhnal jím kupčíky a penězoměnce z chrámu. Pánové, jsem proto, aby učiteli bylo dáno v jistých případech užiti trestu tělesného proti surovcům a neurvalcům.“

Pan řídící Soumar: „Pánové! Nejchoulostivější postavení vůči otázce, o kterou se jedná, má bez odporu učitel, který musí nésti ve škole břímě dne i horka. Ideální theorie vychování ryze *humanního*, která od některých pánů zde s takým zápalem byla hájena, nachází zajisté živého ohlasu v srdcích všech učitelů z povolání. Avšak, Bohužel, že za tímto ohlasem ozve se u každého učitele zkušeného ohlas jiný, který nejlépe označuje německé přísloví: „Grau ist alle Theorie.“

Přál bych panu *Moudrému* a jeho přívržencům, aby aspoň jeden rok prožili mezi 100—120 žáky, z nichž přemnozí vrazí každého rána do školní jizby boši, neumytí, nemodleni, nečesáni, v chatrném aneb docela rozedraném oděvu, bez knih, bez sešitů, bez tužky a bez péra a bez — pozdravení. Zdivočilost jim zírá z očí, surovost se jeví v každém slově i posuňku, a jedovaté pohledy, jichž terčem jest osoba učitele, jsou výmluvným znamením, — „důvěry a oddané přichylnosti“, s jakou chovanec se tulí ku svému pěstounu.

Pánové! Případy nekázně a surovosti mládeže školní přiházely se za všech věků a u všech národů. Nenajdeme spisu mravokárného, v němž by nebylo trpce žalováno na nezbednost a nemravnost mládež. Avšak případy *takové zpusťlosti* mravní, které se dnes přiházejí, a to nikoliv pořádku a semo tamo, nýbrž houfně a na všech školách obecných bez rozdílu, — toho, pánové, zde ještě nebylo.

Útoky na učitele, samovraždy žáků sotva desíletých, organisované dětské bandy zlodějské, úžasná zhýralost pohlavní, případy drzé rouhání se Bohu a vyzývavé hlásání nevěry, všeobecná nevážnost k osobám ctihodným, — ejhle, pánové, to jsou úkazy, které sklonu 19. století dodávají obzvláštního rázu. Možná dosti, že od vlastních kollegů budu obviňován ze škarohlídství a upřílišování. Avšak, pánové, mohu s dobrým svědomím vyznati, že truchlivé ono líčení mravní pokleslosti nynější mládeže vážil jsem na *základě statistickém*, a že bych mohl uvést na sta příkladů konkrétních. Dovolím si pouze přečísti noticku z novin. „Dne 11. června 1898. *Moderní mládež*. Ve škole obce Aholfingu v Bavořích ocitl se před nedávnem učitel Fischer v nebezpečí života. Desíletý chlapec obdržel od otce dlouhý nůž s příkazem, aby učitele probodl, kdyby se opovážil chlapce i jen se dotknouti. Na cestě do školy chlapec docela klidně vypravoval o svém úmyslu spolužákům, kteří učiteli o tom dali zprávu. Učitel pak mocí odňal žáku nůž, ptaje se ho, k čemu tak veliký nůž do školy přinesl, a chlapec dal neslýchaně drzou odpověď: „Byl bych *tě* (sic!) probodl, kdybys mne byl pleskl, — tatík mi tak přikázal.“

A nyní, pánové, ptám se vás, zdali živlové podobní *humannímu* jednání jen přístupni jsou. Domlouvejte klukovi, jenž od *vlastních rodičů* proti učiteli je podněcován, vlídnými slovy. Hleďte hochu jiného, jenž domácím bitím je otlučen, přesvědčiti rozumnými důvody. Pohrozte jinému nezdarovi, jemuž je škola trnem

¹⁾ Friedr. Clericus, „Zehn Gebote kathol. Kindererzieh.“ Mainz 1889, pag. 179.

v oku, že, setrvá-li ve své špatnosti, bude vyloučen ze školy. Přislibujte jinému, jehož tatík pouze kleje, má-li školní zprávu podepsati, špatnou známku z mravů. Čeho tím docílíte? — Vysmějí se vám do očí. Víte, v čem to vězí? Víte, jak sluje ona morální nemoc, kterou naše mládež z valné části stūně? *Nedostatek citu pro osobní čest*, toť, pánové, ona hlíza, která čím dále, tím více mezi žáky se šíří.

Neposlouchá-li se nyní jako báchorka následující zaručená zpráva, kterou děkujeme učenému biskupu *Sailerovi*? K jeho nejlepším přátelům čítal se také ctihodný farář *Heggelin*, znamenitý katecheta a paedagog, který ve škole udržeti dovedl vzornou kázeň bez všelikých trestů tělesných, pouze dovoláváním se *náboženského citu a vědomí pro osobní čest*. Někteří nezbední hoši byli přistiženi při krádeži ovoce na stromech dozrávajících. *Heggelin* předsevzal si, že dareby potrestá způsobem zvláštním, který je bude boleti více nežli sebe krutější rány metlou neb lískovkou. Co tedy učinil? Nejdříve poznamenal každého účastníka pychu na čele, táhna kolmou černou čáru, načež na ně spustil hromovým hlasem: „Zlodějům patří veřejná známka, aby se jich poctiví lidé mohli varovati. Prozatím má každý z vás jednu čáru — pouze jedna příčka schází, a bude z toho šibenice, které jste se krádeží hodnými stali.“ Pak svázal celou rotu provazcem dohromady a vedl je do chrámu Páně, kde se s nimi tak dlouho modlil, až jim proudem tekly slzy kajicnosti po tvářích studem planoucích, a všichni jednohlasně štkali o smilování Boží. Tu vedl je *Heggelin* do obce zpět, odvázal před domem příslušného žáka a vyžádal od rodičů přiměřenou část peněz na zapravení škody v sadu stropené.“¹⁾

Jak by asi pochodil výborný *Heggelin* dnes? — Kluci by se mu buď vysmáli, anebo by považovali celý výstup za nehoráznou švandu, která by jim způsobila kratochvíli. Co by tomu však říkali rodičové „pranýřovaných“ synků, to by záleželo na různých okolnostech místních i osobních. Tolik jest jisto, že by poškozený soused neobdržel ve většině obcí ani halére náhrady. Jest dále jisto, že škola nynější se svými prostředky disciplinárními nevystačí.

Má-li tedy býti učiteli dána *metla*, kterou by třímal jako paedagogické žezlo? — Bůh uchovej! Nesluší se aby učitel ve svém vznešeném povolání se snížil na birice! Co tedy chci? — tak asi dychtivě se bude ptáti každý z vás, pánové!

Tolik chci, aby každý občan, který má nějaký vliv na své spoluobčany, postaral se o to, aby více dbáno bylo *výchovy rodinné*, tak aby do obecné školy vstupovali *žáci* a nikoli *korrigendi*. Tolik chci, aby povolané úřady hájili *autoritu* učitele. Tolik chci, aby úřady samosprávné bděly přísně nad veřejnou mravností, trestající důtklivě týrání zvířat, účastenství školské mládeže aneb takové, která sotva škole odrostla, při tanečních zábavách. Tolik chci, aby školní rady zakročily rázně proti jednotlivým neurvalým žákům, kteří jsou ve škole jen pro pohoršení. *Jak?* Zdali odevzdáním zmíněných surovců do *polepšovny*, či snad *citelným potrestáním* na těle, které by ovšem nevykonával učitel, nýbrž strážník neb jiný zřízenec obecní, o tom ať rozhodne okresní školní rada. V tom případě, že by *trest tělesný* měl opět býti zaveden, dovolím sobě pouze připomenouti, že by musil býti týž vykonán co *možná nejdříve*, aby šetřeno bylo souvislosti mezi poklesem a trestem. Pánové! Učitelstvo očekává, že budete hájiti jeho *autority* a *vychovatelské svobody*.“

¹⁾ Dr. Kellner „Lose Blätter“ pag. 57—58.

Pan přísedící *Čtverák*: Pánové! Neračte mi míti za zlé, pravím-li vám, že se mi z té vaší učené disputace hlava točí. Nerozuměl jsem všemu, avšak tolik jsem pochytil, že jsme po úplných dvou hodinách zrovna tak daleko, jako na začátku. Víte, nač mne ta dnešní učená hádka upomíná? Před lety četl jsem knížku, která byla přeložena z frančtiny do češtiny. Byl to rozmarný divadelní kus od jakéhosi Mol... Mol. (Pan inspektor *Moliéra*!) Ať se ten pán jmenuje tak či onak, na tom nezáleží. Hlavní věc je kus, který se mi velice líbil. Hrdinou jeho jest sběhlý student, který těch několik latinských drobtů jež mu zůstaly v paměti, šejdířským způsobem zneužívá, až se i za lékaře vydává. Vskutku jest také volán do bohaté rodiny, jejíž jediná dcera pojednou ztratila řeč. Zarmoucený otec sli buje domnělému lékaři velikou sumu peněz, podaří-li se mu nemocnou vyhojiti, a tu prohnáný dryáčník, chtěje nezkušeného otce oslniti, spustí: „Pane! Lékaři nejvýtečnější ode dávna zabývali se otázkou, lze-li pacienty snáze vyhojiti než *pacientky*. Jedni praví, že *ano*, druhí, že *nikoliv*. Co na mně záleží, já nepravím *ani tak*, — *ani tak*!“

Nechci nikoho urážeti, pánové, ale věřte si mně nebo ne, vaše debata o *metle* na mne učinila tentýž dojem. Má býti *metla* opět zavedena do školy? Jedni praví: *ano*, druhí se stejným přesvědčením volají své rozhodné: *nikoli*!

Pánové! Mám doma také kluka trochu neposedného. Neposlechne-li na slovo, tu nedělám dlouhých okolků a nasekám mu, až se práší. Kdybych měl moc. řekl bych zde panu řídícímu učiteli: „*Jděte a číňte podobně!*“

Pan předseda *Lexa*: Nechtěl jsem vyrušovati pány řečníky v jejich důkladných vývodech, mysle sobě, že přece k něčemu dobrému může posloužiti, vyhovori-li se různé strany o *metle* upřímně, jak se říká, „od srdce“. Bohužel, že hlasování o navržené otázce nespadá do pravomoci slavné okresní rady, jelikož předpisy o školské kázni stanoveny jsou říšským zákonem. Nanejvýš by slavná rada mohla odhlasovati petici k zákonodárným sborům. Avšak k čemu máme my v *Neuvařenicích* udělati začátek? Sečkejme trochu, až se hnou jinde, kde je mládež ještě zpustlejší než u nás. U nás není ještě tak zle. Pánové! Uzavírám schůzi slavné okresní školní rady.

Mužně — zpět!

Píše prof. Ad. Fux.

(Dokončení.)

„Z toho jde, poněvadž život tento ne pro sebe sám, než pro ten budoucí příjiti teprv mající, že tedy (vlastně mluvě) *není život, než příprava toliko k životu pravému*.“ (Str. 24.)

Člověkem zde na světě býti, jest osvíceným, ctnostným, pobožným býti. (Str. 28.)

A který prostředek udává Komenský, aby cíl tento vznešený dosažen byl?

„Tomu pak nás Písmo sv. učí, že pod nebem jiné cesty k napravení zašlostí našich *není než jediné mládeže dobré vedení*. Šalomoun zajisté, namotav se mezi motaninami lidskými a nanaříkav se, že nedostatků zčistí, a co křivého jest, vzpřímíti nemůže, obrátil se naposledy k mládeži, a té prosil, *aby se ve dnech mladosti své Stvořitele svého báti a příkázání jeho ostríhati učila, neboť prý na tom všecko záleží*.“ (Str. 6.)

„Strom, jak roste, tak stojí, buď přímo nebo stoje, na výš vystřelený neb na šíř rozložený. Přestrojovati ho (prominul-lis čeho, dokud mladistvý byl) již pozdě, již darmo. Loukot v kolo ohnutá a tak zaschlá v kusy se dříve dá polámati, nežli zase vzpřímíti. To vidáme očima svýma.“ (Str. 7.)

„A z toho neproměnitelně jde závěrka tato: že, má-li neřádům lidským nějak bráněno býti, *to skrze rozumné a prozřetelné mládeže vedení dítěti se musí.*“ (Str. 8.)

Má-li však škola svému úkolu vyhověti, doporučuje Komenský, by mládež obzvláště *v pobožnosti cvičena byla*. „Všechno mládeže cvičení od pobožnosti se začínati i po veškeren cvičení čas nejvyšší na ni pozor obrácen býti má. Co nej-přednější jest, napřed jíti má. Nejpřednější pak jest to, co nejpřednějšímu našemu cíli, věčnému totiž s Bohem spojení, nejpředněji napomáhá, jenž jest pobožnost. Nebo Písmo sv. dí, že proroctví přestanou, jazykové utichnou, umění v nic přijde, ale láska zůstane na věky (I. K. 13.). Co tedy k věčnosti patří, nehlouběji a *za základ všemu jinému kladeno býti má.*“ (Str. 158.)

„Pravá tedy škola jest, kde se vtip lidský známostí pravou všech věcí osvěcuje, povahy a obyčejové v ušlechtilou harmonii pořádají, srdce v Bohu mocnými kořeny zakládá.“ (Str. 58.)

„Duše naše, poněvadž z Boha v nás vdechnuta jest, k Bohu zase patří a patříti má, protože každá věc přirozenou svou mocí k svému původu se táhne. To tedy nejpřednější povinnost naše, zdržovati duši v Bohu láskou, nadějí, poslušností atd., a to jedním slovem pobožnost slove.“ (Str. 55.)

„Ačkoliv Kristus starých i mladých k sobě volá, a oboje s sebou do nebeského Jerusalema rád vede, mladí však, od světa ještě neosedlaní, způsobilější jsou k obvyknutí jhu Kristovu, nežli ti, které svět břemeny svými zemdlil a zvášnil.“ A protož volá důrazně: „*mládež, mládež, mládež k Otci vedena býti má!*“ (Str. 8.)

Mnohé jiné ještě důvody potřebu pěstování pobožnosti uváděje, končí:

„Naposledy z pohanských mudrců příkladu totéž mocně vyvodím; mezi nimiž, kteříž nejvýš v moudrosti přišli, Socrates, Plato, Seneca, Epictetes, Cicero, na totéž přicházeli, nač naposledy Šalomoun, aby se o formování srdce k vůli Bohu starali, což knihy jejich ukazují. Nýbrž sám disputator Aristoteles všecken život v hlubokém toliko filosofování ztráviv, při smrti zvolal: „Ens entium, miserere mei! Bytosti všech bytostí, slituj se nade mnou!“ Protož, co tento při smrti teprve poznal, nač jiní ti teprv po dlouhých zápolích přišli, my proč bychom našim z místa hned za cíl a terč nevystavovali? *Tak Bůh káže, tak rozum velí, tak potřeba nutí; nelze jinak. Na tom stůj neproměnitelně, ať školy naše kř. chrámové pobožnosti a Ducha sv. dílny jsou! Amen. Ježíši Kriste! Amen. Amen.*“ (Str. 160, 161.)

Jakou jinou školu dle slov těch si Komenský představuje, nežli školu náboženským duchem vesměs provanutou? Kéž by všichni, jichž se týče, prohlédli a o brzkou nápravu našeho školství po rozumu J. A. Komenského se postarali! Mužně zpět ke škole Komenského!

„Ach, dosti jsme bláznili, již přestaňme, dosti jsme se mámiti dali, již prohledme, aby nám a potomkům zase zasvitlo světlo Boží!“ (Str. 167.)

Skrze Krista prosím, skrze zpuštěnou náramně mládež, skrze budoucí naše milé potomstvo prosím, přiložte mysl! *Věc opravdová jest, veliká jest, slávná jest, veřejného všech vzdělání se dotýkající.* (Str. 204.)

Připojené krátké návržení o obnovení škol v království Českém hodí se i pro opravu školství v době nynější, neboť žádá:

„1. Aby všechna v národě našem mládež, bohatá i chudá, obojího pohlaví, beze vší výminky, netoliko čísti a psáti učena byla, ale také znalosti *všelijakých božských a lidských věcí*, cokoliv jmenovitě člověku k přítomnému i budoucímu životu *napomáhá*, ke všeho vědomosti aby jim slouženo i poslouženo bylo.

2. Tytéž školy aby byly mládeži mravů počestných ke všemu rozumnému na světě obcování ji formující.

3. A nad to aby byly pravé semenišťe církve, všecku mládež celému křesťanskému umění a *pravé Boží bázni (na níž všecko blahoslavenství záleží) právě vyučující.*

4. Mimo to pak všecko aby ještě každý rok na sta učených (*a to právě učených*) v umění jazyků i všeliké moudrosti dokonale vycvičených lidí z týchž škol vycházelo, i odkudž by osvícení, moudří a všelijak způsobilí správcové církví i politie ve všech stupních bráni býti a všecko čím dále, plněji v květ jíti mohlo.“ (Str. 208.)

Nepřejeme i my si toho? A proto končíme slovy tohoto velikého paedagoga:

„*Smiluj se, Hospodine, nad dědictvím svým, a dej, ať po žalostném tomto spuštění jako zahrada Eden zase zkvete k slávě jediného tvého jména, Bože požehnaný na věky!*“ (Str. 215.)

Mužně zpět ke škole Komenského, ke škole náboženské, budiž tudíž heslem naším i v tomto roce — s pomocí Boží!

Ustanovení o školách v diecéšní synodě Pražské z r. 1605.

Podává Josef V. Bouchal.

„Diecéšní synoda Pražská z r. 1605 je důležitým mezníkem v církevních dějinách českých.“ Tak napsal prof. Fr. Vacek na počátku svého článku, jednajícího o této slavné synodě.¹⁾ My pak podepisující tato slova věhlasného katolického učence pravíme, že synoda Pražská, kterou o sv. Václavě r. 1605 konal arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé po přemožení nesčetných takořka obtíží a překážek, stala se důležitým mezníkem *v dějinách českého školství* obsahujíc ustanovení, která se stala dokonce i základem farního a klášterního školství v Čechách po restauraci pobělohorské až téměř po doby nejnovější. Tato ustanovení o školách v diecéšní synodě Pražské budou zajisté nejednoho katolického paedagoga zajímati, a to tím více, podotkneme-li hned předem, že se tu nejednou jeví vliv věhlasného paedagoga XVI. století, sv. Karla Boromejského a jeho spisů. Abychom tak toto tvrzení dokázali, podáme nejprve věrný překlad ustanovení o školách v Pražské synodě z r. 1605 a pak na základě článku „Sv. Karel Boromejský“ ve „Vychovateli“ z r. 1895 (ročník X.) budeme zkoumati, která ustanovení páně Zbyňkova odpovídají zásadám velikého arcibiskupa Milánského.

Hned v první kapitole „O vyznání víry“ čteme následující slova: „Učitelé a ti, kteří úřad učitelský zastávají, nechť jsou katolíci a vyznávají katolické náboženství, nechť pak používají toliko oněch knih, které zdravé a katolické učení obsahují. Všem rodičům a poručníkům zapovídáme, aby dítkám a svěřencům svým nedovolovali do škol nebo akademií jinověrců choditi nebo v jejich obcích

¹⁾ Viz „Sborník historického kroužku“ z r. 1896 str. 25.

bydliti. Nevssají-li hoši do sebe již ve svém něžném a jinošském věku bludů ka-
cířských, pak si snadno oblíbí ovoce zbožnosti a katolického náboženství . . .“

V následující kapitole „O základech křesťanského učení“ přikazuje se, hledíc
na snesení sněmu Tridentského (sess. 24, c. 4 de ref.), „aby veškerí faráři o ne-
dělích a svátcích odpoledne svolávali zvonem do chrámu věřící ku křesťanskému
cvičení a vykládali jim mateřským jazykem základní články víry dle katechismu
Petra Kanisia. Věřící nechť se těchto škol křesťanského cvičení pilně účastní, učíce
se i jiné učíce; nechť navádějí k tomu i dítky své i ty, o něž mají pečovati (viz
kapitulu „de diebus festis“); hledíc pak ku konstituci papeže Pia V. ze dne 6. října
1572, dí se v téže druhé kapitole dále: „Péčí farářů zřídí se ve dvou měsících
při každém farním chrámě, kde se to dosud nestalo, tovaryšstvo křesťanského
cvičení nebo učení (doctrinae christianae societas)¹⁾ a buďtež ve vhodném počtu
vyvolení pomocníci, cvičitelé a officialové (adjutores, operarii ac officiales); pravidla
a nařízení, která námi vydána budou, nechť se svědomitě zachovávají. *Školy pro
dívky* odděleny a odloučeny buďtež, pokud jen možno, od škol pro hochy.“

Pod titulem „O farářích“ na str. 140 (vydání z r. 1762) čteme dále: „Faráři
postarejte se o to, aby v každé farnosti byl učitel vzdělaný katolík dobré pověsti.
Týž vyučujž hochy nebo jinochy nejen ve znalostech gramatiky a světských věd,
nýbrž i v základních pravdách křesťanské víry a katolického náboženství dle před-
pisů katechismu Petra Kanisia a navádějž je pilně k dobrým mravům a křesťanské
zbožnosti . . . Podobně hleďte faráři pilně k tomu, aby ženy, které ve farnosti učí
dívky čísti a psát, byly katoličky bezúhonného života a držely se při vyučování
knih katolických, schválených od příslušného faráře.“

V kapitole „O mužských klášteřích“ přikazuje synoda: „Opati, proboštové
a jiní řádoví představení postarejtež se o nějakého vzdělaného učitele dobré po-
věsti, který by byl opravdový katolík a pečlivě vyučoval jinochy hned od složení
slibů, ano i novice, — zdálo-li by se to býti prospěšným, — v katechismu a gra-
matice a tak je připravoval pro školy vyšší, do nichž mají býti posláni.“

O klášterních dívčích školách pak ustanovil arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé
v kap. „de monialibus“: „Dívky, které za příčinou vychování žijí v klášteřích,
mějtež nejméně 7 let, nebudtež však přes 25 let. Bez našeho svolení nebudtež
přijímány a žijte v některé části kláštera odloučeny od obydlí sester. Jedna sestra
budiž jejich učitelkou, která by je v náboženství, modlitbě, ve vyšívání a jiných
vědomostech, místu a pohlaví přiměřených, vyučovala.“

Přehlédneme-li v krátkosti veškerá tato nařízení týkající se škol, poznáme,
že arcibiskup Zbyněk Berka velice horlivě o to dbal, aby byli při každém farním
chrámě vzdělaní, katoličtí učitelé a učitelky, aby se užívalo katolických učebnic,
aby mládež byla dle možnosti při vyučování oddělena dle pohlaví, a aby zřizována
byla všude tovaryšstva škol křesťanského učení (cvičení), jichž členové by se učili
a jiné učiti pomáhali a tak učitele a faráře podporovali.

Přirovnáme-li pak tato ustanovení k tomu, co čteme o sv. Karlu Boromej-
ském a jeho spisech ve „Vychovateli“ roč. X. str. 245, 246, 274, 308—309, nebo
co o něm píše dr. A. Stöckl ve svém díle „Lehrbuch der Geschichte der Paeda-
gogik“ 1876 str. 246—247, shledáme, že jsou to vedle ustanovení sněmu Trident-
ského hlavně zásady sv. Karla Boromejského, které při synodě r. 1605 arcibiskupu

1) Členům těchto tovaryštev udělil Pius V. odpustky 40 dní, kdykoli by kře-
stánskému cvičení byli přítomni, nebo je konali.

Zbyňkovi tanuly na mysli; byloť hlavní péčí sv. Karla mládež v neděli v chrámě shromažďovati, dívčí školy s učitelkami zaváděti, tovaryšstva a školy křesťanského učení zřizovati; tato tovaryšstva jsou vůbec původní myšlénkou sv. Karla; k tomu vedl i klerus svůj s takovým výsledkem, že školy křesťanského učení se až do novější doby v Itálii udržely.

Tato ustanovení páně Zbyňkova o školách v naší vlasti nebyla *hned* a plnou měrou provedena. Zbyněk rozžehnal se již 6. března 1606 s tímto světem, a jeho bezprostřední nástupci nebyli asi vždy s to, aby provedli, co Zbyněk nařídil. Nastalyť hned potom v Čechách zvláště po sněmu z roku 1608 a 1609¹⁾ časy nadmíru bouřlivé, církvi a pokojné školské práci nanejvýš nepříznivé, a po katastrofě bělohorské přivalilo se na vlast naši tolik béd a hrůz válečných, že na nějaký rozvoj školství farního a klášterního na delší dobu nebylo možno ani pomýšleti.

Zvláště neshledáváme nikde, že by ona tovaryšstva škol křesťanského učení byla se kde v Čechách ujala; nanejvýš, že někde literátská bratrstva převzala úkol těchto tovaryštev, jak se nám zdá napovídati † prof. Karel Konrád ve svém poučném článku „Literátská bratrstva v době pobělohorské“;²⁾ tu praví mezi jiným: „Jako hlavní účel, zůstal i poměr literátských bratrstev ke škole i nyní týž jako v době předešlé. Literáti byli a zůstali také nyní příznivci, dobrodinci a namnoze i dozorcí obecných škol jako dříve; záleželoť právě jim na dobrém zdaru těch škol více než jiným sousedům. Ba, o Vysokomýtských dí Herm. Jireček dokonce, že *bratrstvo literátského kůru mělo městskou školu ve své moci*, a dokládá, že *ustanovování kantora a školních mládenců vykonávalo se od bratrstva*, jež také dohlíželo k učení a školnímu pořádku .; v Bílině kůr literátský tak srostl se školou, že likvidační komise toho bratrstva v protokole ze dne 30. listopadu 1776 přímo prohlásila: „Das Chor ist zugleich das Schulpersonale.“

Budiž však tomu jakkoli, tolik můžeme říci, že sv. Karel Boromejský svým příkladem a svými paedagogickými spisy měl rozhodný vliv na české farní a klášterní školy dřívějších dob, a že tudíž vším právem i jako světec i jako vychovatel a spisovatel zasluhoval místo v našich čítankách pro školy obecné.

Praktické myšlénky o spolku „Sv. Dětství“.

Od kněze diecése Brněnské.

„Die katholischen Missionen“ přinesly v říjnovém čísle r. 1898 zprávu o spolku „Sv. Dětství“, dle níž příjmy spolku toho v r. 1897—98 činily 3,711.103·17 fr. K tomu úroky, hotovost z roku minulého, za prodané obrázky, medailky a jiné 10.051.54 franků. Celkem 3,721.154·71 fr. Jaké to ohromné summy od dětí pro jejich božského Přítele!

Nejhorlivější a nejobětivější jsou děti v Německu: 1,138.843·17 fr., a teprve na šestém místě jsou děti Rakousko-Uherska: 190.301·23 fr. —

Neuvádíme statistiky této snad proto, abychom někoho zahanbili; účelem rádků těchto jest spíše úmysl povzbuditi vychovatele mládeže české ku větší horlivosti v tomto svatém díle. Ve výkazech příjmů, které správa „Sv. Dětství“ občas uveřejňuje, zřídka vídáme dary ze zemí koruny Svatováclavské. A přece srdce českého dítěte je také zbožné, citlivé a útrpné a rádo by ze svého mála udělilo

¹⁾ Viz o něm „Sborník historického kroužku“ 1893 str. 1—28.

²⁾ Viz o nich „Sborník historického kroužku“ 1893 str. 29 dole a 30.

dítěm mnohem nuznějším, než je samo. Snad by aspoň tu a tam bylo možno zjednatí horlivé údy spolku tak svatému a bohulibému.

O účelu spolku pojednáno ve „Vychovateli“ roč. 1895 str. 498. Proto se dále o něm nešíříme a podáváme tu jenom několik praktických pokynů, jak by bylo možno mezi školní mládeží jej zavést, řídit a při životě udržovati.

Se spolkem tímto obeznamuji už malé děti v I. třídě, když mluvím o prvním hříchu. Když jsem jim vyložil, že od hříchu dědičného býváme očištěni na křtu svatém, připojuji toto poučení:

„Lidé, kteří jsou pokřtěni, jmenují se křesťané, jejich děti se jmenují děti křesťanské. Lidé, kteří nejsou pokřtěni, jmenují se pohané; jejich děti se jmenují děti pohanské. Mnoho pohanů je dosud v zemi, která se jmenuje Čína. — Mnozí z těch pohanů jsou tak zlí, že své vlastní děti zapášejí do lesů a tam je zahazují; a divoká zvěř potom ubohé děti roztrhá; anebo je házejí do vody, a tam jsou potravou rybám. A duše těch ubohých dětí, protože nejsou pokřtěny, nemohou přijíti do nebe. Aby se všechny ty pohanské děti nedostaly do pekla, cestují do Číny velební páni, ti se jmenují misiónáři; ti sbírají ty pohozené děti, které ještě žijí, anebo je kupují od pohanů. — Potom je křtí a vychovávají z nich hodné děti a dobré křesťany. A když jednou takoví křesťané hodní umrou, přijdou do nebe. — K tomu potřebují misiónáři mnoho peněz. Ty dostávají od hodných křesťanských dětí, které jsou ve spolku „Sv. Děťství“.

Už v první třídě přihlašují se některé do spolku. Jako přijímací lístek dostanou zadarmo krásný obrázek a spolkovou medailku s obrázkem P. Marie a sv. Josefa, kterou mají ustavičně nositi na krku.

Při výkladu katechismu v dalších třídách často se naskýtá příležitost o tomto bohulibém díle se zmíniti a několik slov povzbuzení promluvit. („O církvi“, při druhé prosbě Otčenáše, „o křtu“, „o almužně“, „o skutcích milosrdenství“ a j.) Děti, jako velcí, o působení misiónářů rády poslouchají, a když se k nim srdečně promluví, také od srdce rády ke spolku přistupují. Tak rok od roku počet členů roste. —

Velmi vhodnou příležitostí ku přihlášce je první svaté přijímání. Řekne se dětem: „Když vám Kristus Pán v prvním sv. přijímání prokázal tak nesmírnou milost, ukažte Mu, milé děti, také svoji lásku a udělejte Mu maličkou radost: přistupte za údy spolku „Sv. Děťství“, modlete se za ubohé pohanské děti a sporte pro ně svoje krejčary. Jsou to vaši bratři a sestry, jsou to také bratři a sestry Ježíškoví. Co jim dobrého učiníte, jako byste učinily Ježíškovi samému.“ A mnohé poslechnou a dají se zapsati.

Nebojme se, že nenajdeme členů. Za několik srdečných slov je jich mnohdy celý zástup. — Zařídil jsem spolek až na svém druhém působišti. Vyprávěla mi jednou žačka z mé bývalé farnosti, že jim velebný pán slíbil založiti spolek „Sv. Děťství“ a jak se děti na to těší a nemohou se toho ani dočkat; a vyčítala mi: „Ty .ské máte radš než nás. Tady jste hned spolek zavedl a u nás nic!“

Nelekejme se ani chudoby u dětí. Vždyť toho máme zkušenost, že chudoba je nejútrpnější; bohatství zná pěkné komplimenty, ale almužny ne. Když dítě nemůže platiti, ať se jenom svědomitě modlí spolkovou denní modlitbu. Když modlitba spravedlivého proráží nebesa, tím více nevinného. A nějaký ten krejcar při dobré vůli zbude i dítěti sebe chudšímu; a krejcar ke krejcaru a za rok se sejde kolik zlatých; při trochu větší horlivosti 20—30 zl. i více. A jsou to z veliké části krejčary, které by jinak děti promsaly nebo jinak nepotřebné utratily. Co by to bylo peněz ze všech farností zemí Svatováclavských! Ostatně, jak stanovy spolku samy praví, netřeba posílati všech došlých příspěvků do ciziny na účely missijní. Část jich lze upotřebiti na zmírnění bídy domácí a jiné účely bohulibé nebo lidumilné.

Sbíratí spolkové příspěvky ve škole je výnosem ministerstva zakázáno; pomáhám si k nim tedy takto: po hrubé v neděli a ve svátek podržím všechny děti v kostele. Je to také proto dobré, že se děti netlačí s velkými ven a nepovstává tlačence, jak často bývá, zvláště v menším kostele. Zatím co velcí odcházejí, odevzdávají děti příspěvky pro spolek. Potom kleknou, a všichni se modlíme tři Zdrá-

vasy a připojíme k nim: „Nejsvětější Srdce Ježíšovo, smiluj se nad ubohými hříšníky! Ó Maria, bez poskvrny hříchu počatá, oroduj za nás, jenž se k Tobě utíkáme! Svatý Josefe, příteli Nejsvětějšího Srdce, oroduj za nás! Svatý Aloise, svatý Stanislave, vyproste mi od Boha nevinnost srdce! Svatá Panno Maria, oroduj za nás i za ubohé děti pohanské! Nejsvětější srdce Ježíšovo, svatá Panno Maria, svatý Josefe, buďte ochranou missionářům katolickým!“ — Zatím jest už kostel prázdný, a děti mohou v pořádku odejít.

Údy spolku mám zapsány ve zvláštní knize. U každého jména jsou rubriky pro několik let, do nichž zapisuji každoroční příspěvky. O sv. třech Králích nebo někdy kolem tohoto svátku podávám o spolku zprávu s kazatelny, aby také velcí o něm něco zvěděli. Knížečky „Jahrbücher des Werkes der hl. Kindheit“ přinášejí zajímavé věci z missií, jež s kazatelny byvše předneseny, budí zájem pro spolek také u dospělých, zvláště u rodičů, kteří tím spíše dětem dovolí, aby do něho vstoupily, a jim odvádění příspěvků vlastní obětivostí ulehčují.

Poroučejíce tyto řádky zvláště dpp. katechetům k uvážení, přejeme sobě, aby tento upřímný hlas náš nevyzněl do prázdna. Zvláště doba vánoční je tak příhodná k zavedení spolku — díla tak nevinného a bohumilého.¹⁾ Byl by to rozmilý dárek pro Spasitele v jesličkách. Připrav mu tuto radost, kdo můžeš; On Ti ji hojně odmění, snad už na nynějších školních dítkách Tvých, s nimiž si mnohdy rady nevíš. I když snad hlouček prvních členův bude maličký a chudičké dárky jejich, přijmi vše s povděkem: Ježíšek chudičkový, ale všemohoucí požehnáním svým veliké věci může způsobiti z halěrů dětských, z lásky darovaných a nad to provázených každodenní modlitbou srdcí nevinných za bratry a sestry jejich nejnuznější.

SMĚS.

Výbor družstva Vlasť konal dne 19. ledna t. r. schůzi za předsednictví II. místopředsedy V. Špačka. Pan předseda Dor. Horský dostavil se před schůzí, již pro neodkladné povinnosti svého povolání nemohl se účastniti. — Protokol o minulé schůzi byl přečten a schválen. Usneseno o spise J. Flekáčka „Průvodce po Praze“, aby se prodávala členům Družstva za 15, nečlenům za 25 kr. Pan pokladník Družstva oznámil, že splatil část dluhu za dům v častce 9625 47 zl. Ověření plné moci pro spolkový závod papírnický obstarají p. místopředseda K. Ulrich a p. jednatel T. Jiroušek. Na předběžné výlohy ku práci v Slezsku povoluje se dp. Vyhlídalovi zatím 100 zl. Usneseno zodpověditi došlé dotazy a připsy a uveřejniti „vysvětlení“ v „Katol. listech“ ku článku „Volby do družstva Vlasť“ v 11. čísle „Lidového listu“ a zároveň tomuto listu zaslati opravu.

Presycenost dětí. Někdy nalezneme i v denních listech povšimnutí hodnou stať pro vychovatele. Tak přinesl nedávno jistý

denní list feuilleton, v němž jsme četli mezi jiným toto: „Takovému městskému capartovi nebude pomalu už nic novým a nic ho nebude těšit. Děti městské dnes vědí víc, než potřebují. Náрек na omrzelost dětí, jimž nedovede již nic imponovati, jest už všední. Takový capart má svoje kolo, brusle, fotografický aparát, elektrickou železnici — v šestnácti letech už má i svoji známost, aby přece také něco měl, čeho dosud neměl.“

Na venkovském gymnasiu — ovšem před lety — měli jsme v kabinetě fysikálním maličkou lokomotivu, v níž se topilo líhem, a jež pak vyhráta se pohybovala. Jako drahou masť nám přinesl vždy starý professor ve své hodině tu lokomotivu a vyprávěl nám, kolik peněz stála, a kolik je škol, kde nemají takové pomůcky vyučovací. A my — staří klackové — zbožně pozorovali jsme maličký stroj, jeho pohyby na dřevěných tyčinkách, položených na stole. Divili jsme se. Vždyť jsme nikdy nic takového nespátřili.

Aby tak vstal ten professor „fyziky“

¹⁾ Potřebné tiskopisy a jiné věci k zavedení spolku potřebné dostati lze v knihtiskárně Benediktinův Rajhradských v Brně. Tamtéž také lze zasílati příspěvky.

a šel mezi septimány a přinesl jim na stůl tu lokomotivku, aby jim dle ní přednášel o sestrojení lokomotivy skutečné. Vychechtali by jej ze třídy. — „Tohle? — Ať se přijde podívat na lokomotivu, již dostal můj sedmiletý bratr k Ježíšku. Stála třicet zlatek. Dá se vytápět líhem, poháněti parou i teplým vzduchem, dá se zařídit i na elektřinu. A je to jen hračka.“

Přepych v dárkách, největší přepych v hračkách dětí. Děti záhy, tak příliš záhy učí se snižovati cenu peněz a všeho, co za ně možno koupiti, učí se příliš záhy přepychu, jenž rok od roku stupňuje se až k tak zvanému přepychu uzennářskému. Sto zlatých i víc vyhodí se v některé rodině za dětské hračky. A za týden, za čtrnáct dní vyhodí se zase tyto hračky, už fádni, do starého haraburdí.

Známý francouzský satyrik napsal kdysi ve feuilletonu: „Dal jsem si práci a spočetl jsem, že v týdně před posledními Vánocemi prodalo se v Paříži za tři miliony franků hloupostí, totiž všelijakých zbytečných šperků a dětských hraček“. — Praktické dárky, tedy skutečné potřeby, jež byly koupeny a rozdány, spisovatel vynechal. Dal si podati jen bilanci závodů klenotnických a hračkařských.

Tři miliony franků vydaných v jediném městě za jediný týden — za hlouposti! — A ku konci feuilletonu připojil suchopárný dodatek: „Dověděl jsem se smutnou pravdu, že o štědrém večeru v Paříži tři tisíce dětí bylo bez večere.“ —

Je to trpká pravda. My k tomu jen poznamenáváme, že je to „moderní,“ a proto setkáváme se s tím i ve škole. Naše děti jsou přesyceny nadbytkem učebních pomůcek — a pak se divíme, že jich učení již docela nebaví a nepoutá!

O kouření. Dr. Faverger, lázeňský lékař v Uži, měl ve společnosti lékařů ve Vídni velice zajímavou přednášku o chronickém otravování tabákem. Nemírné kouření má za následek nemoci nervové soustavy a dýchacích ústrojí. — Méně jest známo, že naružíví kuřáci trpí chorobami srdečními, jelikož nikotin působí zvláště škodlivě na srdeční svaly. U kuřáků často dostávají se žaludeční nemoci, a kouření při prázdném žaludku způsobuje vůbec špatnou chuť a kazí trávení; na štěstí vystupují vážné nemoci teprve tenkrát, když příliš mnoho se kouří. Velice škodlivým jest zlozvyk pouštět kouř nosem. Naproti

tomu mírné kouření tabáku neškodí; dobrý doutník po dobrém obědě přivede kuřáka do dobré nálady a působí dokonce příznivě na zažívání. Nikdy však nemáme kouřiti s prázdným žaludkem, nýbrž jen po jídle, a kouř nesmíme polykati.

Pěkný obrázek z Ameriky přinesl před časem časopis „California-Volksfreund.“ Ve 100 městech spojených států vypátráno bylo dle policejních zpráv neméně než 317 zorganizovaných klukovských lupičských spolků. V Chicagu bylo odsouzeno do vězení v posledních 2 letech 83.000 chlapců! V Bostonu jest třetina všech zločinců u věku dětském. — U nás napsal kdysi do kalendáře pro lid známý okresní tajemník článek o americkém školství a zmíniv se, že ve školách tamních přečítá mládež také články z politických listů, dodal k tomu s nadšením: „Šťastná školo, šťastný národe!“ A: „Šťastný kriminále!“ zapomněl dodat.

Jak se píše o našem školství v cizině. Lipská „Allgem. deutsche Lehrerzeitung“ píše v jednom z posledních čísel, že v Čechách jsou nyní jmenováni členy zkušebních komisí — samí kněží! Odkud pravdomluvný list tuto zprávu čerpal, nepovídá.

Učitelstvo a sociální demokracie. Něžný přátelský poměr, jaký se objevil mezi pořadateli některých „manifestačních“ sehůzí učitelských a sociálními demokraty, jest, jak bylo lze očekávati, všemu učitelstvu k veliké ostudě. A je to ještě zdravý úkaz, že část učitelstva se za to stydí! Nedávno „Budeč Humpolecká“ se ohrazovala proti tomu, že by učitelstvo bylo smýšlení sociálně-demokratického. To je ovšem hezká věc. Ale ať si pánové přečtou úvodník 16. čísla „Posla z B.“, kde čteme doslovně toto: „Kde pak bylo slavné panstvo, (t. j. Mladočeši,) *když se učitelstvo počalo k té straně* (roz. k socialistům) *kloniti*? Či pak to byla povinnost, *aby tomu bylo zabráněno*? Či pak bylo povinností souditi také trochu o příčinách zjevu, *který zdá se býti nebezpečným*, a chopiti se prostředku, aby se učitelstvo na takové *domnělé scestí nedostalo*?“ — Jinak řečeno: „Posel z B.“ se přiznává, že se učitelstvo k socialistům naklonilo, že tomu někdo měl zabrániti, ale nezabránil, ale že je to zjev, který se jenom *zdá* býti nebezpečným! Nuže, jaké tedy zapírání! „Komenský“ píše: „Na vrub tolikrát již zklamane naděje učitelstva a dnešní

nesnesitelnosti poměrů přičísti dlužno *oje-dinělé případy*, že učitelstvo, *nevěrně jsouc vlastenecké práci z minulosti a svého příjmení „národní“ zapomenouc*, (sic!) k dosažení cílův a tužeb svých *po-moci a spojenců vyhledávalo v řadách těch, kdož postavili se na půdu národ-ního indifferentismu neb internaciona-lismu* . . . Tak daleko zavést české učitel-stvo nesmí touha po zlepšení hmotného postavení, *aby hned důvěrou počítalo a oslavovalo muže, jakými jsou posl. Berner a Pfersche, když tito podají návrhy na zlepšení jeho poměrů v některém oboru zákonodárném*.“ Nepopírá toho tedy ani „Komenský“, jen že to pořád nazývá „oje-dinělými případy“. My však soudíme, když podobné projevy činí shromáždění několika set osob čítající, že to již nejsou případy ojedinelé. A také jsme v žádném učitel-ském listě nečetli, že by projevy takové byly pokárány, — naopak, omlouvají se a ospravedlňují.

A nyní si povšimněme bratrství se socialistickou „Fr. Lehrerstimme“. V po-sledním čísle čteme toto: „Naši čeští spolu-bojovníci, kteří Mladočechům jejich hříchy vyčítají, jsou právě tak pronásledováni jako my, němečtí učitelé, mluvíme-li pravdu. Jak oznamuje „Právo lidu“, bylo s učiteli, kteří mluvili na posledních učitelských schůzích, zavedeno disciplinární vyšetřování: tak s jedním kolegou z Náchoda pro řeč v Albrechticích, s kol. Strahlem a s Be-nešem. — A tu bychom měli my němečtí a čeští učitelé se dáti navzájem štváti proti sobě a dělit? Ne! Kollegové, kteří mluvíte českým jazykem, my němečtí učitelé jsme za jedno s vámi, my vás pozdravujeme jako statečné učitele. Právo, které vy za-stáváte, jest i právo naše a naše síla stojí v tomto boji věrně při vás. Věrně a pevně chceme státi spolu v boji a spojenou silou dobytí vítězství. My vás pozdravujeme!“ — Co pak říká „Komenský“ tomuhle? My k tomu dodáváme: Heil, wacker Herr Strahl und Benesch! Chytíte-li se této cházky, opovrhne vámi i německý liberál Leyler, který s Vídeňskými socialisty vede stálý boj.

Pan poslanec Udržal a katolická strana. „Rakovnická Budeč“ pozvala si do schůze poslance p. Udržala, aby objasnil poněkud své stanovisko k učitelstvu. Pan Udržal měl v té schůzi řeč, v níž také pravil: „Nejvíce poškozují váš stav vlastní kollegové, na př. ti, kteří vstoupili do

spolku katol učitelů. Divíme se, jak ně-kteří učitelé, zvláště moravští, sedli na lep slovům poslance P. Webra, který proslovil při projednávání platů učitelských tamtéž řeč, v níž také pronesl ovšem dosti pra-vdivá slova, že, bude-li náležitě opatřeno školství a zvláště učitelstvo, nebude třeba tolik kriminálů. *Vždyť ale stav kněžský je také stavem učitelským*, a to zajisté proti učitelstvu světskému poměrně dobře zaopatřený. A stav tento měl po staletí vychování mládeže v rukou. Proč působení jeho nevymizely kriminály? *Proč zrovna v těch dobách, kdy stav tento byl u vesla, nejvíce kriminálů se stavělo a plnilo nejen samými vinníky, nýbrž často i nevin-nými?* Víím dobře, že nutno činiti ovšem rozdíl mezi knězem a klerikálem.“ —

Poznáváme, že pan Udržal nezapře stranu, ku které se hlásí; je totiž zname-nitý frasista. Především by mohl laskavě povědít, čím poškozují katoličtí učitelé svůj stav? Bezpochyby tím, že chtějí mlá-dež nábožensky vychovávat i při volbách neagitují pro Mladočechy? Není nad ši-kovnost! Běží-li o nějakou odpovědnost, tu se honem rozhlašuje, že také stav kněž-ský jest stavem učitelským — a k tomu ještě poměrně „dobře zaopatřeným“ — ale ostatně shledávají titíž pánové zcela v po-rádku, aby celé to učitelské právo kněze záleželo v tom, že smí dvě hodiny týdně učit, ano, ti pánové, kdyby to na nich zá-leželo, nepustili by ho tam ani na ty dvě hodiny. Ale něco nového p. Udržal přece pověděl, že totiž za té vlády kněžské se stavělo nejvíce kriminálů. Aby to bylo celé, měl ještě dodat, že, jakmile se do-stali ku vládě liberálové, hned mravnost velice vzrostla, takže nebylo třeba ani žádných policajtů a četníků, a kriminály se hned musily zavřít pro nedostatek stráv-níků. Jako každý frasista, činí také pan Udržal „rozdíl mezi knězem a klerikálem.“ Obvyklá to frase lidí, kteří chtějí své ne-oprávněné nepřátelství ku kněžstvu něčím omluviti.

Jak ti kněží učitelstvu „nepřáli“!
Ve vydaných právě „Pamětech škol. okresu Karlínského“ čteme ve zprávě okr. školdo-zorce, Frant. Lampy, faráře v Liboci, z r. 1848 pod nadpisem „Odměny a tresty“ následující: „Ježto není příčiny ku poká-rání ani duchovního, ani světského učitel-stva, měla by v tomto odstavci jen o těch osobách zmínka učiněna býti, které po-

chvaly si zasloužily. Avšak vzhledem k tomu, že dosud obvyklé udělování pochvalných dekretů vynikajícím učitelům a pomocníkům od okresního školdozorství, od nejdůst. arcib. konsistoře aneb od zemského gubernia bylo jako ironie, když pochválení přese všecku horlivost a píli hladem umírají, ježto ku vymožení své trpce zasloužené mzdy nikde vydatné podpory nalézt nemohly: uznal podepsaný za dobré místo obvyklých návrhů na odměny tu prosbu vysloviti, aby nejdůst. konsistoř ráčila při vys. ministerstvu vyučování k tomu působiti, aby platy učitelů a pomocníků konečně jednou byly upraveny a pravidelně vypláceny.“ Zdalí také nyní pp. školní inspektoři podobným způsobem se zasazují, aby zvýšeno bylo hladové 400zlatové služné nynějších „pomocníků“ a 500zlatové služné učitelů, není nám známo.

Projev městské rady Berounské o nynější škole. Kterýsi dopisovatel vyčítal ve „Hlasech od Berounky“ městské radě Berounské, že nedává polovici přírážek z nápojů k účelům školským, ač prý by se tak děti mělo, aby poplatníci nereptali proti vysokým školním přírážkám. Městská rada podala v témž listě vysvětlení, že přírážka ta jest majetkem obecním a nikoli školním, a výše školních přírážek že musí býti stanovena nejen pro město, nýbrž i pro přiškolenou obec, jejíž výlohy přece město ze svých nápojových přírážek platiti nebude. Ku konci pak píše řečená městská rada doslovně takto:

„Jestliže náš lid reptá, tedy děje se

to z té příčiny, že naše školy nejsou čistě národní — že lid nemá toho vlivu na školství, které mu přirozeným právem přísluší, zejména že naše školství v celém Rakousku bezohledně na různé národnosti jest zcentralisováno, a že vláda nad nimi neobmezený vliv má, kdežto obce jen úlohu šafaře vykonávají. Dále lid reptá, že ze školy vyhozena byla rákoska, takže často ze školy vychází mládež bez bázně a kázně. A ještě jiné jsou to příčiny k reptání, o kterých však zde pomlčíme.“

K tomu poznamenáváme, že město Beroun náleží k nejpokročilejším a o své školství pečlivě se stará. V takových případech je dobře vděčně to uznávati — a zbytečně nedráždi.

Průměrný věk obyvatelstva ve státech evropských. Dle statistiky posledních 10 let trvá průměrná doba života: v Anglii 45 let a 3 měsíce, v Belgii 44 roky 11 m., ve Švýcařích 44 r. 4 m., ve Francii 43 r. 6 m., v Rakousku 39 let 8 m., v Prusku a Italii 39 let. Nejdéle žijí lidé ve Švédsku a Norsku, totiž 50 let, nejkratší dobu ve Španělsku, totiž 32 r. a 4 m.

Kostelníci a svíčkové báby. „Posel z B.“ referuje o schůzi Královéhradeckého odboru Jednoty, dodává k tomu: „Pan biskup měl pravdu, že dítě patří rodičům, ale nechť laskavě uváží, že čestí rodičové — kromě kostelníků a svíčkových bab — konfessují školy nikdy nežádali.“ — Podle toho máme těch „kostelníků a svíčkových bab“ v Čechách statisíce.

LITERATURA.

Paměti škol okresu Karlínského. — (Soudní okresy Karlín a Brandýs n. L.) Od nejstarších časů, zvláště však od r. 1848 až do r. 1898. Zpracováno učitelstvem školního okresu Karlínského, redigováno Fr. Kneidlem, ředitelem obecné a měst. školy v Karlíně. — Nákladem c. k. okresní školní rady v Karlíně.

Učitelstvo okresu Karlínského usneslo se v okresní poradě r. 1896, vydati na památku jubilea J. V. císaře pána spis, který by pojednával o školství v okrese Karlínském. Během dvou let pak bylo sepsáno a vydáno toto objemné dílo: máť kniha ta 676 str. lex. formátu.

Čtenář na první pohled pozná, že má před sebou dílo s velikou píli a svědomitostí zpracované, k němuž užito hojných pramenů, hlavně vikariátních archivů a pamětních knih farních a školních. Po důkladném přehledu školství celého okresu od nejstarších dob, pokud bylo lze dopídit se zpráv, následují historické a statistické zprávy o jednotlivých školách, seřazených pořádkem abecedním. Po té věnovány jsou zvláštní oddíly školství pokrač., opatrovnám a školám mateřským, Libeňské vychovatelně, pomol. ústavu v Troji, činnosti učitelstva v okrese a institucím lidumilným.

Pokud se týče jednotlivých škol, vzbudí mnohé zprávy svou podrobností skutečně podiv. Nalézáme tu věci velice zajímavé, a při čtení těch různých ustanovení, fassí, smluv, protokolů, zakládacích listin, inventářů a pod. listin, jeví se před naším duševním zrakem obraz minulých, zašlých dob, kdy škola plnila svůj úkol jako „dcera církve.“ — Zprávy vikářův o školství jsou velice poučné pro ty, kdo dřívější školu tak rádi odsuzují. Působení duchovenstva i učitelstva je po zásluze oceněno. Mnozí z těch starých učitelů dožili se ještě změny ve školském zřízení a osvědčili se i v nové době jako výborní pracovníci. Vyobrazení všech škol v okrese, kopie starých listin, vysvědčení učitelských, ukázky z knih pochvaly a hanby přispívají nemálo jak k důkladnosti, tak i zajímavosti a ozdobě knihy.

Vytknouti můžeme jen malé nedopatření, týkající se událostí nejnovějších. Tak na př. při Hlavně Kostelním, ač vloženo jest již do textu vyobrazení nové školní budovy, v textě samém není o ní zmínky, ale líčeny jsou nedostatky budovy staré, a to v době přítomné, takže poměrů nezalý může se domnívati, že se mluví o nové školní budově. Podobně v Kozlích nyní již v nové budově se vyučuje, kdežto ve zprávě teprve o přípravách ke stavbě se děje zmínka. Rovněž o nově zřízené fáře se ničeho nedočítáme, ale jest udáno, že vyučuje náboženství duchovní ze šetát. Věc tu vysvětlujeme si snadno tím, že zprávy o jmenovaných školách byly redakci zaslány dříve, nežli tyto změny se udály. Snadno pak lze tyto změny přitisknouti na zvláštní list a k hotovému již dílu na konci připojiti.

Všem, kdož zprávami k dílu tomuto přispěli, i redaktoru sluší vysloviti uznání, že vykonali práci velice důležitou a cennou jak pro školství, tak pro literaturu a historii vůbec. Proto dílo to doporučujeme co nejvřeleji. Cena udána není. Kdo by si však knihu opatřiti chtěl, nechť obrátí se buď na pana ředitele Fr. Kneidla, neb na p. říd. učitele Ant. Mojžíše v Karlíně.

V. Š.

Nákladem družstva Vlasti vyšlo:

„Vlasti“, časopisu pro poučení a zábavu, vyšlo redakcí T o m. Š k r d l e roč. XV. číslo 4. s tímto velezdařilým a zajímavým obsahem: Čechové v Pruském Slezsku. Napsal Jan Vyhliďal. — Herodes. Báseň od Ant. Bulanta. —

Z lásky k mnohým. Obraz ze společenského života. Napsal Alojs Dostál. — Emigranti a exulanti čeští v Perně a Lešně. Napsal Václav Honejsek. — Synodální řeči M. Jana Husi. Napsal Dr. Ant. Lenz. — Óda vánoční. Báseň od Dr. Mat. Kováře. — Kněz družiny Sušilovy, František Dědek. Napsal Jan Halouzka. — Cesta na Rýn. Popisuje Bohumil Hakl. — Po jubileu Dr. Fr. L. Riegra. Báseň od Jar. Tichého. — Klesání obilních cen. Píše Rud. Vrba. — Nietscheova kritika křesťanství. Na líc a rub obrací Filip Jan Konečný. — Z Národního divadla. Píše Jos. Flekáček. — Apologetické rozhledy po nové naučné a vědecké literatuře české. — Umění výtvarné. Píše Dr. A. Podlaha. — Školský obzor. Píše Václav Špaček. Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy — Zprávy spolkové. — Předplatné na „Vlast“ ročník XV. obnáší ročně 5 zl., půletně 2 zl. 50 kr. — Redakce a administrace „Vlasti“ jest v Praze, ve vlast. domě, v Žitné ulici č. 570.-II.

Dělnických Novin vyšlo redakcí T o m. J i r o u š k a roč. VIII. čís. 10. s tímto obsahem: Náš program vítězí (Dr. R. Horský). — Královéhradecká konference. (Dr. R. Horský). — Z celého světa. — Různé zprávy. — Feuilleton: Za práva koruny Svatováclavské. Historická črta z dělnického hnutí od T. J. J. — Dopisy — Literatura. —

Česká Panama. Několik drobných obrázků o hmotném a mravním úpadku národa českého. Napsal Rudolf Vrba. — Obsah: I. Vše závisí na víře a důvěře. — II. Komu sverujeme svůj majetek. III. Přehled českých záložen. Zpronevěry v českých peněžních ústavech. — IV. Hlasy časopisecké o české panamě. — V. Panama ve sborech samosprávných. — VI. Panamatac zvané české intelligence. — Doslov: Všeobecná panama mravní. — Brožura stojí 6 kr.

Právodce Prahou a jejími církevními a dějepisnými památkami. Pomocí prof. Jos. Vávry sestavil Josef Flekáček. Cena 25 kr. — Tento díl popisuje památky Hradčan a Malé Strany.

Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny:

Kolorované listky pohledové, velice vkusně provedené, vydala právě knihtiskárna Cyrillo-Methodějská. První serie těchto listků obsahuje tyto pohledy: Bezděz, Zvíkov, Kunětická Hora, Hradčany, Libice n. C., Staroměstský orloj, Karlův Týn, chrám sv. Barbory v Kutné Hoře, Orloj a kaple na Staroměstské radnici, Kosel sv. Václava na Zderaze. — Listky tyto vřele doporučujeme. Setkávají se se všeobecnou oblibou a prodávají se pouze po 3 kr.

Vzdělávací knihovna katolická. Pořádají Dr. J. Tumpach a Dr. Antonín Podlaha. Svazek IX. Dra. Jos. Bilczevského *Archaeologie křesťanská* ve službách dějin církevních a věrouky. Z polského zvlášť upraveného originálu podává Dr. Jos. Tumpach. — S obrazy. Dosud vyšel sešit 6. — Svazek IX. *Socialismus.* Které jsou jeho základy a lze-li jej provést. Německy napsal P. Viktor Cathrein T. J., přel. Dr. J. Tumpach. Seš. 1., 2. — Sv. IV. *Dějiny Církve katolické* ve státech rakousko-uherských se zvláštním zřetelem

k zemím koruny České. Sepsal Dr. Fr. X. Kryštůfek. — Dílu II. sešit 1. s ilustracemi. Cena sešitu 25 kr.

Bible a nejnovější objevy v Palestýně, Egyptě a Assyrii. Sepsal V. Vigouroux. Přeložil Dr. Ant. Podlaha. Schváleno sv. Otcem Lvem XIII. S četnými vyobrazeními. Znamenitého tohoto díla vyšlo dosud 34 seš. po 20 kr.

Obrany, vyšlo redakcí P. Josefa Šimona ročníku XV. čís. 1. (s literární přílohou) a 2. Vychází dne 5. a 20. každého měsíce s vybraným a zajímavým obsahem, a předplácí se na ni ročně 3 zl.

Rádce duchovního vyšlo redakcí Dra. Jos. Buriana ročníku VI. číslo 2. — Na časopis tento, schválený nejd. arcib. konsistoří Pražskou, předplácí se ročně 4 zl.

Rajské zahrádky, katol. obrázkového časopisu pro mládež redakcí Václ. Špačka, vyšlo r. VIII. č. 6. s velmi pěkným barvot. obrázkem titulním a četnými obrázky v textu, se zajímavým a zdařilým obsahem. Doporučujeme tento časopis příznivcům katolické mládeže. Předplácí se ročně 80 kr., a na 5 výtisků dává se 1 zdarma nádavkem.

Český Kneipp. Časopis pro šíření přirozeného způsobu života a Kneippova léčení vodou ve všech vrstvách společenských. Vychází každý měsíc. Roční předplatné 1 zl. 50 kr. Vyšlo ročníku VI. číslo 7.

Český Jinoch. Časopis pro dospěl. mládež československou. Rediguje prof. Václav Müller. seš. 5. Ročník IV. Cena 3 kr.

Ženská otázka, socialní význam její a způsoby jejího řešení. Napsal JUDr. František Herman. Cena 50 kr.

Zábavy večerní. Redaktor Fr. Pohunek. Ročníku XIX. číslo 6. Z vesnic a samot. Obrázky z českého jihu. Napsal Boh. Brodský. Díl VII. Cena 60 kr.

»**LUDMILA.**« Sbíрка zábavné četby pro český lid, Ročníku I. svazek 3. Přináší zajímavý obraz ze života od Alojze Dostala: Dvojí život. — Předplatné na I. ročník (vyjde 6 svazků) „Ludmily“ obnáší 1 zl.

Z různých nakladatelství:

Politický katechismus pro náš lid. — Napsal ThC. Jan Pauly, kaplan na Smíchově. Cena 12 kr. Nákladem vlastním. Výtečný spisek, v němž způsobem každému srozumitelným lze se poučiti o státní ústavě, samosprávě, daních, volbách, českém státním právu atd. — Doporučujeme.

Včelařské Besedy. Přátelům včelky me-donosné napsal J. M. Kadlčák, předseda včelařského spolku frenštátského. — Nákladem spisovatele. Doporučujeme.

Květy. Verše Prokopa Zaletěla. — Nákladem vlastním. Cena 50 kr. —

Otázka dělnická. Podává M. Procházka, professor gymnasia v Brně. — Druhé vydání. Cena 50 kr., pro křesťansko-socialní spolky i s pošt. 40 kr. — Nákl. Vzdělávacího kroužku křesťansko-socialního v Praze.

Pouští. Cestopisný román od Karla Maye. Přeložil O. Flögl. — Tiskem a nákladem Benediktinů Rajhrad. — Sešit 2. Cena 25 kr.

Poklad Věřících, lidový list k uctění Nejsv. Svátosti Oltární. Rediguje V. Roudnický. Ročníku I. číslo 5.

Rozhledů po lidumilství vyšlo redakcí JUC. F. C. Vlka roč. VII. čís. 2. — Nákl. „Družiny blah. Anežky České.“ — Předplácí se ročně 2 zl.

Růže dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole Dominikánské. S povolením představených vydává P. Aug. Kadlec, Ord. Praed. Ročníku XII. sešit 9. Vychází v sešitech měsíčních. Předplatné 1 zl. 20 kr., poštou 1 zl. 40 kr.

Časopis katolického duchovenstva. Orgán vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Red. Dr. Fr. Krásl, Dr. F. X. Kryštůfek a Dr. J. Tumpach. — Ročníku XXXX. (LXV.) sv. 1. Nákladem Rohlička a Sieverse v Praze.

Obzoru, velice oblíbeného časopisu pro poučení a zábavu, vyšlo ročníku XXII. čís. 1. a 2. Předplácí se v Brně ročně 2 zl.

Našeho domova, oblíbeného a nejlacnějšího obrázkového a zábavně poučného časopisu na Moravě vyšlo ročn. VIII. sešit 1. a 2. Předplácí se v Nové Ulici u Olomouce 2 zl. 40 kr.

Dary a příspěvky.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských darovali: P. T. pp.: Její Excell. † pí. Anna hr. z Thun-Hohensteinů 200 zl.; J. M. vsdp. Antonín Hora, inf. probošt, 58 zlatých; prof. Jan Ježek 10 zl.; Josef Javůrek, děkan, 10 zl.; Václav Kotrba, maj. knihtiskárny, 5 zl.; pí. A. Orázková 5 zl.; Vavřinec Jakeš, farář, 3 zl.; Ottilie Burešová 3 zl.; František Hock, farář, 2 zl.; František Bárta, bisk. vikář a farář, 2 zl.; pí. Anna Jiroutková 2 zl.; P. Salesius Roubíček 1 zl. 20 kr.; Václav Nepokoj, kaplan, 1 zl. 20 kr.; P. Tobiáš Štách 1 zl. 20 kr.; František Tater, učitel, 1 zl. 20 kr.; sl. Alba Fortýnová, učitelka, 1 zl. 20 kr.; Jan Staněk, farář, 1 zl. — O další příspěvky prosí a je přijímají dp.: Václav Černý, c. k. professor ústavu učitelek, Praha, Křižovnické náměstí čís. 2, br. František z Assisi v Bubenči č. 83.

Příruční knížka pro zakladatele spolků, předsedy, jednatele, řečníky, organizatory, agitatory a vůbec pro každého člena spolků československých:

PRAKTICKÝ SPOLKOVÝ RÁDCE.

Sestavil a napsal Tom. Jos. Jiroušek.

Cena 25 kr. — Na venek se zasílá jen proti hotovému zaplacení. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze č. 570—II.

Papírnický závod družstva Vlast

v Praze, č. 570—II., Žitná ulice.

V papírnickém závodě družstva Vlast prodávají se:

1. **výhradně jen katolické časopisy.** Zejména upozorňujeme na »Vlast« (číslo 50 kr.), »Vychovatele« (číslo 10 kr.), »Děl. Noviny« (č. 6 kr.), »Katolické Listy« (číslo 4 kr.), »Kříž« a »Marii« (čís. 1 kr.), »Slova pravdy« (čís. 2 kr.), »Rajskou zahrádku« (čís. 8 kr.), »Čes. Jinocha« (č. 3 kr.), »Český Východ« (číslo 12 kr.), »Obnovu« (č. 7 kr.) a »Mír« (č. 5 kr.).

2. **různé modlitby katolické** od 25 kr. do 5 zl. 20 kr. a zpěvníky pro školní mládež od Xav. Dvořáka za 25 kr.;

3. **katolické kalendáře** pp. Kotrbovy a Steinbrennerovy.

4. **školní knihy z c. kr. knihoskladu a různé denníky a sešity pro školy obecné a měšťanské.** Zvláště upozorňujeme na nové české i německé katechismy. Malý se prodává za 15 kr. (poštou za 18 kr.), střední za 32 kr. (pošt. za 37 kr.), velký za 40 kr. (pošt. za 50 kr.) Než poštovné za všechny tři najednou stojí pouze 15 kr. Též se zde prodávají: Řeči, epištoly a evangelia na všechny neděle a svátky za 35 kr. (pošt. za 40 kr.) a Biblický dějepis za 50 kr. (pošt. za 60 kr.)

5. **Obrázky Svatých**, veliký výběr. 3, 2, 1 po 1 kr.; 100 kusů po 30, 50, 55, 60 kr., 1 zl. 20 kr. až 2 zl. 20 kr. Franc. obrázky kus po 15 kr., atlasové po 16 kr., cellulós. po 20 kr.

6. **Papír konceptní** 100 archů po 22 a 30 kr. **Kancelářský**, 100 archů po 30, 45, 56, 72 kr., ministeriální 100 archů po 1 zl. 60 kr. Obálky 100 kusů po 40, 45, 56, 60, 65, 90 kr. až 1 zl. 50 kr. Konopné obálky 100 kusů po 25—50 kr. Obálky pro farní úřady s příslušnými nápisy, ale bez udání místa farního úřadu 100 kusů po 35 kr., s udáním místa 100 kusů po 50 kr. Čím více si jich kdo objedná, tím laciněji se čítá tisk. **Papír dopisní**, a) 100 archů kvartového: čtverečkováného po 65 kr., linkovaného po 50 kr., hladkého po 45 kr.; b) 100 aršíků osmerkového lepší jakosti po 40 kr., horší jakosti po 31 kr. Osmerkového dopisního papíru »Margareth Mill« 100 aršíků I. = po 90 kr., II. = po 70 kr., III. = po 65 kr. a příslušné obálky k tomu v téže ceně. Papír ssací (pijavý) arch 1—6 kr. Válečky se ssacím papírem od 28—55 kr. Lepenkový papír od 1 kr. až 15 kr. Papír balicí, 100 archů od 60 kr. do 1 zl. 70 kr. Kreslicí papír, velký archový, kus od 4—10 kr. Kreslicí sešitky po 5 kr., čtvrtky kreslicího papíru po 1 kr. Obálky ku kreslení po 1 kr. Kasetty papíru (různé) od 50 kr. výše. Mimo to jsou na skladě všechny druhy papíru barevného, mramorovaného, hedbávného od 1 kr. výše, a pergamenového na zavařeniny (metr 16 kr.).

7. **Inkousty**: černý císařský, korunní, alizarinový, antracenový, z národního podniku, červený (karmínový), modrý (kovový), hnědý. Větší láhev po 10 kr., menší lahvička po 6 kr. Velká láhev inkoustu se prodává za 50 kr., prostřední za 25 kr. Tekutá klovatina (arabská guma) v lahvičkách po 6, 10 až 20 kr. Kalamáče: kapesní od 22 kr. do 50 kr.

8. Tužky a násadky, tuše, barvy, gumy a péra. Tužky: národní podnik, tučet od 10 kr. do 44 kr.; tužky barevné, tučet od 15—25 kr.; tužky kopírovací, červené a modré, kus od 4—12 kr. Skřípce na tužky, kus po 5—12 kr. Ořezovátko na tužky od 4—20 kr. Násadky od 1—12 kr. Tuše všeho druhu, kus od 7 kr. do 2 zl. Barvy Wagnerovy i obyčejné (všeho druhu), kus od 3—12 kr. Guma k vymazání skvrn, kus 1—15 kr. Různé druhy per: krabička (144 per) 35 kr. až do 1 zl. 20 kr. Krabička per Komenského, hlavně od učitelů žádaných, je za 85 kr. Chránítka na péra a na tužky kus 1—4 kr.

9. Různé druhy a hojný počet visetek se zlatou ořízkou i bez ořízky, pozvání k zábavám, ohlášení sňatků, promoci, primici atd. atd.

10. **Různé jiné věci.** Korespondenční listky s pohledy na Prahu, různá pražská předměstí, české hrady po 4 až 5 kr., jakož i s podobiznami některých katolických mužů (Lenz, Burian, Dostál, Horský, Špaček, Kopal, Neuschl, Brodský, Hruban, Kovář, Jiroušek, Skrdle) po 3 kr. Páně Kotrbovy korespondenční listky s pohledy: Krivoklát, Karlův Týn, Zvukov, Trosky, Říp, Kunětická Hora, Žebrák a Točník, Hostýn, velechrám sv. Barbory v Kutné Hoře, Libice; z Prahy: Loreta, Hradčany, pražský orloj, Pražská brána, kostel sv. Václava na Zderaze, náměstí sv. Mikulášské a Křižovnické, po 3 kr. Korespondenční listky s podobiznou J. V. císaře pána po 3 nebo 4 kr. — Pečetní vosk, jedna krabička 40 kr. až 2 zl. Štětce 1 až 45 kr. — Notesky na zápisky, 1—30 kr. — Pennaly, kus 4 kr. až 65 kr. — Protokolní knihy, jedna 5 kr. až 2 zl. 20 kr. — Památníky 80 kr. až 1 zl. 20 kr. — Kreslicí prkna 40—75 kr. Náčiní kreslicí 75 kr. až 3 zl. 70 kr. — Pravítka 3—20 kr., prismatická pravítka kus po 10 kr. Tabulky Hardtmuthovy od 5—15 kr. — Desky 6—35 kr. — Podložky 1—4 kr. — Domácí požehnaní vyšité 80, 90 kr. až 1 zl. 20 kr. — Dále jsou na skladě misky na barvy, těrky, houby, křída (lesnická, ke kulečníkům, kreslicí, obyčejná ve dřevě i bez dřeva), písátka.

Poznámky: 1. Při objednávce na venek platí si objednavatel poštovné sám a dává 6 kr. na nákladní list. Balení a donášku na poštu konáme zdarma. — 2. Malé lahvičky inkoustu a jiných tekutin můžeme vkládati do balíků, nikoliv však větší láhve; neboť neudáme-li na nákladním listě, že jest v balíku inkoust a láhev se rozbije a jakékoliv zboží, naše i cizí, poškodí, musíme hraditi veškeru škodu; udáme-li, že je v balíku inkoust, zvyšuje se poštovné o 50 %. — 3. Kdo si objedná barvivo na razítko, račiž udati, má-li razítko ko-
vové či kaučukové, neboť každý tento druh razítka vyžaduje jiné barvy.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícíím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež společenství V. Špačkoví v Koňátkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Autorita.

„Pryč s autoritou!“ stalo se heslem poslední doby, a pokládá se to za příznak pokroku a svobody, když autorita klesá a znenáhla mizí. Podřizovati se autoritě stalo se něčím zahanbujícím, jakoby svědčilo o nesamostatnosti v povaze, o nevyspělosti rozumu. Naproti tomu opomíjení autority svědčí o sebevědomé, rázné povaze a rozumu vyspělém.

Z tohoto stanoviska vycházejíc, mladá generace nechce autority uznávati. A zjev tento snad zasluhuje pozornosti. Bylať mladá mysl vždy vznětlivá, toužila po samostatnosti, v hlavách mladých lidí rodily se vždy dalekosáhlé záměry a plány, o jichž nemožnosti a neúspěchu neradi se dávali přesvědčiti. Ale zneuznávání autority vůbec jest přece jen zjevem novým.

Víme, že u nás jistý tisk učinil si heslem: odstraniti autoritu. Zdá se, že toto bylo vlastně příčinou, proč napadání mužové zasloužilí, již chlubiti se mohli zásluhami, zkušenostmi, stářím, a nejen to: i jednáním vždy chvály hodným. Tím chtělo se říci: V našich očích nejsou lidé tito ničím více než kdokoli jiný. Ať cokoli vykonali — my nechceme, aby na ně jinak bylo pohlíženo než na osoby jiné, neboť neuznáváme autority a nechceme, aby ji kdokoli vůbec uznával.

Tento tisk ovšem neredigovala mládež. Tu byli u vesla dospělí, kteří snad chtěli bojovati jen proti autoritám jim nepohodlným. Avšak mladý lid rád se chytá všeho, v čem spatřuje jakési vodítko k samostatnosti a volnosti. Proto žádná nauka nešíří se u mladého pokolení tak rychle jako tato, a neuznávání autority není tedy za těchto poměrů ničím novým a neočekávaným.

Ale tu jest nám blíže přihlédnouti k věci a uvažovati, je-li vůbec oprávněna a žádoucí autorita či není, má-li být uznávána či ne.

Ti, kdo staví se proti autoritě, mají pro to své důvody. Podřizovati se autoritě značí prý překážeti vývoji vlastních sil a snah. Hlavně proto se tak soudí, že pojem „autority“ zhusta se požívá k pojmu „stáří“, a tu poukazuje se k duševní ochablosti u těchto „autorit“, vyplývající ze sešlosti tělesné. Nelze hledati u starého člověka té energie ducha jako u mladých, ale pak prý jest nespravedливо a docela nerozumno žádati, aby duchové mladí násilně tlumili své síly a bránili jim v rozpjetí jen z toho důvodu, že staří ve své slabosti, snahám mladých nerozumějící, toho neuznávají za dobré. Příznakem mládí jest prý činnost, stáří nečinnost. A kam by svět dospěl ve své činnosti, kdyby se měl řídit radou a přáním těchto nečinných „autorit“!

Názor tento zdál by se na pohled oprávněným. Než, přihlédněme, v čem má autorita svůj základ a původ.

Autorita zakládá se: *a)* na znalosti svého oboru, k čemuž přičísti sluší i zkušenost životní; *b)* i na společenském postavení. Proto lze mluvit o autoritě jednotlivce jakož i o autoritě celých stavů. A kterak jeví se uznávání autority?

Každý má o věcech své mínění, názory. Buď jest přesvědčen, že tyto názory jsou jediné správné, že jest v nich, bychom tak řekli, neomylným, a pak jest autoritou sám sobě. Dá-li se však poučiti o věci, zříká-li se názorů vlastních a přijímá za své názory jiného, jehož duševní převahu nad sebou uznává, řídí se jeho autoritou. Podobně podřizuje svou vůli vůli jiného, řídě se jeho radou, po případě rozkazem.

Kterýkoli jednatel může býti autoritou ve svém oboru. Tak právem se mluví o „autoritách lékařských“ a jiných. Mužové téhož povolání obracejí se o radu k vynikajícím jednotlivcům ve vlastním oboru, dbajíce jejich pokynů a jimi se řídíce. A sebe proslulejší učenec nebude předpisovati obyčejnému řemeslníku, jak má tu neb onu práci konati, uznává, že v jeho práci sám znalosti nemá; třeba že není v obyčeji mluvit o „autoritě“ řemeslníka, pojem jest i zde týž.

Z toho již poznáváme, že není naprosté neuznávání autority ani možné, že člověk méně znalý věci musí se podřizovati jinému, věci znalejšímu; přijímá za své jeho názory, dává se jím poučovati, a podrobuje i své konání jeho vůli, jednáje dle jeho rady a rozkazu. Nuže, jest možno, aby autorita vůbec byla neuznávána? Otažme se: Jak by to vyhlíželo v řemeslnické dílně bez autority mistra? Jak ve škole bez autority učitele? Odpovědi na tyto otázky nás o tom poučí. A lze tu mluvit o tlumení snah a svobodné vůli? Dojista ne; běžíť jen o to, aby nevyspělý rozum nesváděl člověka k jednání nerozváznému. Co by vyváděli učňové bez autority mistra, co žáci neuznávající autoritu učitele a profesora!

Mluví se o autoritě zákona, který ovšem jest dílem „autorit“ zákonodárných. Odtud přechází „autorita“ i na vykonavatele zákona. Soudce jako osoba soukromá nemusí býti „autoritou“, avšak nikdo nesmí mu upírati autority v soudní síni jako vykonavateli zákona. A tudíž mluví se o autoritě jistých stavů. Bez této autority bylo by působení stavů těch nemožným.

Nicméně nelze „autoritu“ stavu zcela odloučiti od osob stavu tomu náležejících. Kdyby tomu tak bylo, nemluvalo by se o tom, že ten neb onen jednatel „vážnost svého stavu podkopává“. Pokud tedy jest horlivým vykonavatelem svého povolání, dbá zajisté, by jednání jeho i jako osoby soukromé srovnávalo se s hodnotí, k níž jest povolán. Toť ovšem jeho věcí, — jeho zásluhou, v opačném případě jeho vinou. Avšak z toho rovněž vyplývá, že ani osoby jiné nemají vážnost příslušníků těchto stavů zúmyslně poškozovati, poněvadž tím poškozují i činnost jejich povolání. Jinými slovy: autorita stavů těch musí býti uznávána, nemá-li býti poškozována činnost jejich a tím i veřejné dobro. Proto hájí právem své autority kněz, učitel, úředník atd.

Zajisté i v dobách, kdy bylo zásadou autoritu udržeti a ne ji odstraniti, těšili se ti, kdo jako autority byli uznáváni, ze snaživosti těch, kteří se jim podřizovali na příklad učitel a profesor ze snaživosti a činnosti svých žáků, a jen o to pečovali, aby tito nevybočili z náležitých mezí — sobě ku škodě. Neboť pravá autorita — a o té jediné mluvíme — nikdy neusiluje o potlačení činnosti a snaživosti a nežádá poslušnosti slepé, otrocké, která by nespočívala na rozumných

důvodech. Nelze tudíž v uznávání autority shledávati nějakou nedůstojnou porobu rozumu a svobodné vůle.

Neuznáváním a odstraněním autority má však býti puštěna uzda svévolnosti a nevázanosti osob k samostatnosti posud nedospělých.

Než, pohledme, zdali ti, kteří volají: „Pryč s autoritou!“ jednají aspoň důsledně dle tohoto svého hesla? Nikoliv.

Členové nejliberálnějšího spolku, kteří neuznávají autority, volí si výbor a předsedu, jehož „autoritě“ jako členové se podrobují. A podobně činí i spolky druhu nejhoršího, uznávající, že bez nějaké té „autority“ není vůbec žádný pořádek možný. A jak by to vyhlíželo v kterémkoli shromáždění bez autority předsedy? Kde není autority, musí nastati — *anarchie*.

Socialističtí „mladí“ volají: „Pryč s jakoukoli autoritou — neposlouchejte starých!“ Ale v tomto volání lze téměř nahmatati slova: „*Teď jsme autoritou my!*“

Řečník radikál nebo socialista, který se řečnické tribuny zatracuje všecku autoritu, až příliš zřetelně dává na jevo, že *chce býti autoritou on!*

Mladičký literát, který spáchal sotva několik „moderních“ veršů, roztrhává neúprosnou „kritikou“ starého mistra, prohlašuje, že minula doba zastaralých copářských autorit, ale mezi řádky praví: „Těch nedbejte, ale dbejte *mého hlasu; autoritou teď budu já!*“

A proto pravíme: ti, kdo proti autoritě bojují, nemíní to zcela upřímně: bojují proti autoritě jim nepohodlné, chtějí sami místo její zaujati. Avšak to jest bláznovství: neboť neuznává-li kdo autority pravé, jak bude uznávati nepravé?

Nevázanost ve školách, neváznost před institucemi zákonitými, před zákonem vůbec, neúcta ku stáří, socialismus a anarchie — toť jsou přirozené výsledky neuznávání jakékoliv autority. A možná, že sami ti hlasatelé, kteří autoritu podřývali, s obavou hledí do budoucnosti. Nuže, jest potřebí zase učiniti krok „mužně zpět!“ — k uznávání autority! Ale jak? Snáze jest bořiti nežli stavěti.

Největší učenec, boháč, velmož, je-li pravým člověkem, sklání se při všech svých přednostech *před autoritou Boží*. Autorita Boží jest všeobsáhlá, bezpodmínečná. Veškerá autorita ostatní založena jest na této autoritě. Neboť proč má člověk býti poslušen své vrchnosti? Protože tak velí Bůh!

Ovšem ti, kteří volali „Pryč s autoritou“, docela „rozumně“ či vlastně nerozumně začali podrývati autoritu Církve jako instituce Božské, vědouce, že to jest *základ* autority veškeré, a když se podkopá základ, že se sesuje celá budova. Proto tak brzy dosáhli, po čem toužili — jenom že teď z výsledku své „činnosti“ sami pociťují strach.

Ale kdo stavěti chce, začne opět od základu a ne od střechy, sice by byl bláznem. A proto nemůžeme raditi jinak těm, kdo chtějí obnoviti kázeň a pořádek, než aby začali u tohoto základu.

Nebojujte proti Církvi, netupte kněze, její sluhy, ale šetřete jejich autority. Pak dostaví se autorita institucí světských sama. Ale marné bude vaše namáhání, chtít obnoviti autoritu a vliv těchto institucí, budete-li shledávati stále nedostatky a vady u věcech církevních a oslavovati ty, kdo vypověděli Církvi poslušnost, neboť i oni byli nepřáteli autority. A tento „krok nazpět“ bude vlastně *krokem ku předu*.

L † 10.

Jak vzbuditi u dětí lásku k docházce do chrámu Páně a důstojnému účastenství při mši sv.

Napsal Vincenc Kubáč.

Otázka tato bývá často přetřásána v paedagogických časopisech a tvoří předmět úvahy v mysli horlivého katechety. Vždyť jak smutným jest pohled v neděli, je-li nucen kazatel mluvit téměř k prázdným lavicím, a když, pohlédne-li k oltáři, nespátří tam ani maličkých, jejichž Přítel na oltáři dlí! Jsou krajiny, kde chodí lidé pilně do kostela a berou s sebou i nemluvnátka. Dítka v plném počtu kupí se kolem oltáře, a když zaznějí varhany, ozývá se v kostele zbožný zpěv dětí i dorostlých. Pěkný to obraz, který však čím dále, tím více patří minulosti. V takových osadách dohlízejí sami rodiče, aby dítka chodily do chrámu Páně, a běda tomu, o kom se doví otec neb dobrá matka, že šel „za kostel“. V takových krajinách je snadná práce, pokud se týče výše vytknutého cíle. Ovšem i v tomto případě jest katechetovi se snažiti, aby děti chodily do chrámu Páně ne ze strachu před trestem, nýbrž z lásky k Pánu Ježíši.

Daleko obtížnější jest úkol katechetův v tomto oboru v krajinách, kde si rodičové a odrostlá mládež zvykla v neděli a svátek raději na poli pracovati, výlety konati aneb doma vyspávati probdělé noci. V těch osadách uvidíš i málo dětí v kostele a přece bys aspoň ve sváteční den rád viděl své osadníky velké i malé účastněné při službách Božích. Jak si tu počínati?

Hleď školní děti získati pro chrám Páně a získáš znenáhla rodiče a ostatní, neboť dítka, které rády do kostela spěchají, jsou živým kázáním pro rodiče a starší, bratry a sestry. Ta malá drobotina bude žebrotiti tak dlouho, až ostatní pohne, aby též den Páně světili jako katolíci. Získej tyto a máš dobré bojovníky.

Smutných zkušeností v této věci zakusil též pisatel těchto řádků. Obyčejně v neděli přišlo několik ženských, mužů bylo velmi málo, dětí skoro žádných, tak že s nouzí ministranti přišli a ti jen proto, že byli dobře placeni. Jakých prostředků užito, aby nastala náprava, budiž zde stručně uvedeno.

Aby děti rády do kostela chodily, nesmí jim býti španělskou vesnicí kostel jakož i, co v něm jest. Jak veliká neznalost se vyskytuje v té věci, poznáme snadno z otázek kladených dětem i dospělým, zda si všimnuli toho neb onoho v kostele. Mnozí nepoužívají zraku v kostele, aby se nadchnuli k pobožnosti předměty v něm jsoucími nýbrž spíše k roztržitosti. Možno slyšeti v rodinách neb na cestě z kostela: ta neb ona měla dnes zase nové šaty neb aspoň šátek; a tu se do podrobná vykládá, jaké barvy a látky. O podobných věcech se dovedou rozhovorit, ale o chrámu Páně a co se v něm děje, o tom mlčí. Totéž možno pozorovati též u dětí.

Proto nutno jest vybídnouti děti, aby pozorovaly, co v kostele jest a co se v něm koná. Nejlépe s volej ve vhodnou chvíli děti a zaveď je do chrámu Páně a tam jim vše vylož. Již zvědavost, co uslyší, nutká děti, aby této příležitosti neopomenuly, proto dostaví se skoro do jednoho. Nežli však dítka uvedeš do chrámu, prohlédni si dříve sám důkladně obrazy, oltáře, abys mohl snadno vykládati a ne ocitnul se v úzkých, když by některé dítě na něco upozornilo, o čem bys nemohl podati výkladu. Návštěvu takovou radno učiniti za teplého počasí, aby nebylo zbytečných výmluv u rodičů, kteří jsou úzkostlivi o zdraví svých miláčků; neboť chceš-li vše vyložiti, uplyne ti snadno hodina i dvě.

Začátek tvoří samozřejmě nejdůležitější místo v chrámu Páně, totiž oltář. Upozorni, co vidí na oltáři, a připoj hned výklad. Oltář podoben jest stolu, pokryt třemi pokrývkami, reliquie uprostřed, svíce, svatostánek, jak vyhlíží, jeho účel jakož i obrazy na svatostánku (pelikán, Božské Srdce Páně, réva a žito a pod.); to všelze zajímavým způsobem vyložit. Nad svatostánkem odpočívá na knize beránek, po jeho stranách klečí andělé a ukazují, jak se máme v kostele chovati. Mají-li sochy andělů ruce pěkně sepjaty, ukaž to dětem, aby viděly, jak ony mají ruce držeti a spínati při modlitbě. Přejdi pak k hlavnímu obrazu oltářnímu a vylož život sv. patrona, jemuž jest kostel zasvěcen. Neopomeň též soch a obrazů při oltáři jakož i věčné lampy a proč hoří.

Pak spočinou zraky dětí na křtitelnici a kazatelně; i zde jsou obrazy neb sochy, jako křest Ježíšův Dobrý pastýř, Duch sv., evangelisté, rozsévač ze sv. evangelia a j. Jsou-li poboční oltáře, poskytnou i tyto látku k vysvětlivkám. — Pak prober křížovou cestu. O této se učí děti ve škole. Aby pak vyučování bylo názorným, přispívají obrazy křížové cesty. Proto možno tuto též ponechat až do té doby, kdy probíráš umučení Páně. Tehdy zaveď děti k obrazům a dle nich podej výklad. Ale k výkladu připoj také nějakou pobožnost, totiž aspoň krátkou modlitbu na úmysl, který odpovídá různým zastavením. Tak na př. u prvního: Pán Ježíš jest odsouzen k smrti. On bude též nás někdy souditi; pomodleme se, aby nám byl milostivým soudcem. Takovými poučkami vedou se děti k tomu, aby konaly pobožnost křížové cesty s porozuměním a uvarovaly se mechanického odříkávání téže modlitby. Rovněž rozdělení chrámu Páně ve tři části potřebuje výkladu; protože tu možno přirovnati náš chrám k Jerusalemskému za časů Kristových. O tomto a jeho částech slyší děti často v biblické dějepřevě ale nedovedou si ono rozdělení představit.

U vchodu vidí děti kropenku, již některé často snad zneužívají k rozpustilosti. Udej význam její jakož i způsob, jak prsty smočiti, jak se pokropiti a nač při tom mysliti. Nedosáhnou-li malí, ať jim větší spolužáci vypomohou známým způsobem. Nezapomeň též na korouhve, na nichž jsou mnohdy pěkné obrazy; k tomu patří i prapory. Vůbec neopomeň ničeho, poněvadž vše v kostele má svůj účel. Ano, zaveď děti i do sakristie a ukaž jim, čeho je ku mši sv. potřebí, abys tohoto názoru při výkladu mše sv. mohl s prospěchem použiti. Po krátké adoraci, když jsi byl vše vysvětlil, propusť dítky s napomenutím: Teď znáte, co krásného v kostele jest, a proto často navštěvujte zde Pána Ježíše, aby zde nebyval sám! Ochotu dítek odměň obrázkem.

Tím výklad kostela nebuď ukončen; při každé vhodné příležitosti vrať se ve vyučování k tomu, co v kostele viděly. Jak snadno pak i obtížné věci názorně se vyloží, užije-li se této pomůcky! Pak poznáš, že námaha, kterou jsi tomuto dílu věnoval, není marnou.

Dalším prostředkem k pilnému docházení do chrámu Páně je výklad mše sv. a význam obřadů při ní. Vybidni napřed, co kněz při mši sv. koná, a slib jim, že vše vyložíš. Prober pak jednotlivé části, ale nikoli za jednu hodinu. Toto učivo je vhodným osvěžujícím prostředkem, jsou-li děti znaveny výkladem katechismu. Připoj hned k výkladu, co mají děti konati a co se modliti, aby byly pozorně, uctivě a pobožně mši sv. přítomny. Tyto tři vlastnosti ukaž u každého dílu mše svaté. Krátké modlitbičky si snadno zapamatují, nebo vysvětlí raději modlitby z kancionálku anebo písně, které se nejčastěji zpívají. Jsi-li zpěvák a hudebník, zazpívej s dětmi pro zajímavost nějakou píseň. Nezapomeň ukázati, že jest mše sv.

památkou utrpení a smrti Ježíše Krista na kříži, a jak se toto ve mši sv. jeví. Přirovnání najdeš ve výkladech neb pomůckách katechetických. (Pěkné přirovnání má Zenotty ve spise „Ausgearbeitete Katechesen“.)

Znají-li děti růženec, doporuč jim i tento k modlitbě při mši sv., zvláště při slavných službách Božích, kdy zpívají jen zpěváci na kůru. Když děti dovědí se tímto způsobem, co mají v kostele dělati, nebudou míti dlouhou chvíli, nebudou tak snadno šeptati aneb s obrázky a jinými věcmi si hráti.

Důležitým jest ovšem míti nad dětmi dozor, zda se uvedenými radami řídí. Jsou-li dva kněží při kostele ustanoveni, pak to lze snadno provésti. Zůstaň totiž při druhé mši sv. a měj dozor na děti. Když pak některý neposeda vyrušuje, pokárej ho zrakem a ve škole přiměřeným způsobem. Jsi-li sám, pak hleď získati si učitele¹⁾ neb napomeň při kázání rodiče.“

Zajímavými jsou pro dítky též různé svátky a jejich liturgie. Proto upozorni je vždy, jaký svátek se světí, a co po případě zvláštního v kostele uvidí, a význam toho jim vylož.

Kromě mše sv. slyší děti v kostele také kázání. I toto má děti upoutati. Z té příčiny vol takové kázání, aby i děti jemu porozuměly a aspoň něco si z něho zapamatovaly. Vystříhej se proto vysokého slohu a příliš obrazné mluvy. Prostá slova při dobré dispozici mají daleko větší účinek.

Ostatně to brzy seznáš, otážeš-li se dětí, zda vědí něco z kázání. Bylo-li srozumitelné, pak ti snad udají děti hlavní předmět a příklady mnohdy slovně opakují. Ptej se častěji po neděli, o čem slyšely na kázání, neboť tak je pobádáš, aby dávaly pozor.

Podobným způsobem je vyučování ve škole vždy spojeno s chrámem Páně, a děti nezanedbají tak snadno bez příčiny služeb Božích. Ku předešlému přičiň příklady z biblické dějepavy, jako: dvanáctiletý Ježíš v chrámě, o Simeonovi a Anně, o apoštolech a prvních křesťanech, kteří tak často dleli ve chrámě.

Jsou-li děti z přífařených obcí, jest práce obtížnější. Tu třeba též k odměnám sáhnouti. Taž se proto, byl-li kdo v kostele, a dej si jména od některého žáka napsati, abys se nezdržoval. Pilné navštěvovatele odměň obrázkem, růžencem, modlitební knihou neb, stačí-li peníze, chudé oděvem neb obuví. Aby děti nebyly bludného svědomí, vysvětli jim příčiny, které ospravedlňují, aby mohly zůstat doma. O zdar v této práci pros Přítele dítek. Když pak se ihned v plném počtu nedostaví, neochabuj; vždyť, získáš-li několik dětí, budou i tyto dobrými spojenci. Buď pamětliv výroku: „Vůli pevné, tužbě ušlechtilé rádo dává nebe dojít cíle.“

Z dílny svobodných zednářů.

Zajímavý návod, jak počínati si u vychovávání princů z panovnických rodin, který zpracoval zednář Weishaupt pro bavorského prince, poučuje nás o mnohých zjevech nynější doby. Roku 1785 zvolili přední zednáři zvláště způsobilého „bratra“, jemuž chtěli opatřiti místo hofmistra u následníka trůnu. Plán ten však se vyzradil, korespondence „bratří“ byly zabaveny, a s účastníky zavedeno vyšetřování. Hlavě jejich, Weishauptovi, podařilo se uprchnouti. Mezi za-

¹⁾ Který jest ostatně k dětem dozírati povinen. Red.

bavenými papíry nalezena též instrukce, kterou Weishaupt pro budoucího hofmistra vypracoval. Náboženství má býti chytrým způsobem podkopáváno; *proto budiž ukazováno ku zdánlivým odporům mezi vědou a věrou*. Pokud se týče vzdělání, má býti principi vštípeno *hojně vědomostí, ale jen povrchně; náklonnosti a náruživosti jeho mají býti podněcovány*. Četba budiž volena zvláště belletristická, psaná v duchu snah zednářských; *spisy takové buďte doporučovány jako nejzdařilejší práce literární*. „Zvláště pak je důležité,“ praví se tu doslovně, aby se mládeži vštípl rozmluvami a četbou záhy *náklonnost k sebevraždě*. Sebevražda budiž líčena, zvláště v jistých případech, *jako čin mužné odvahy*.“ Jak známo, poslouchají mnozí „moderní“ spisovatelé této zednářské rady velmi svědomitě. — Jistý bavorský list sděluje: „Bratr“ Dräske pravil ve své řeči v Brémské loži: Jest mnoho zednářů, kteří neznají našich tajemství, třeba byli ozdobeni odznaky velmistra. Jisté osoby nebývají z té neb oné příčiny nikdy zasvěceny v naše tajemství; tak na př. maršál Magneau, jeden z předních hodnostářů, nikdy nezvěděl, které jsou vlastně cíle zednářstva.“

„Bratr“ Dräske zajisté mluvil pravdu. Tato čistá společnost dojista ze závažných důvodů svých tajemství každému nesvěřuje, a tu mnohý se domnívá, když byl do lože přijat, že už je dokonalým zednářem, který všechno ví. Kdyby věděli knížata, z nichž někteří „pro forma“ do svazku byli přijati, kam zednářstvo směřuje a oč všemi silami se snaží, že má za účel bořití oltáře a trůny, vyhlíželo by to v Evropě zcela jinak, a jistě by se žádný z nich k tomu nepropůjčil, aby byl užíván za štít a pozlátko, za nímž „bratři“ provozují svou „humanitu“, aby spíše dosáhli svých účelů.

Zednářstvo vždy dovedlo způsobiti, aby jeho oběti samy hrob si vykopaly. Francouzská šlechta, která před r. 1789 horlivě připravovala revoluci, jistě neměla tušení, že sama sobě kopá hrob, jako bohatá bourgeoisie nynější doby, která skrze liberální tisk cíle zednářstva obstarává anebo jako liberální vlády jistých zemí, které se domnívají míti v liberalismu nejjistější oporu, nemají ani tušení, že nadejde doba, kdy s touto oporou i liberální království se sřítí, a že vyroste sociální demokracie jako nejvlastnější dítě liberalismu.

Že posledním cílem „bratří“ jest odstranění monarchií a komunistická a bezbožecká republika, o tom nepochybuje nikdo rozumný, kdo má příležitost „práci“ jejich pozorovati. V některých zemích postupují volněji a opatrněji než v jiných, ale ve všech mají cíl týž. A jestliže vláda domnívala se ve mnohém učiniti loži sobě přístupnou, aby dosáhla svých účelů, tedy velice se mylila a pracovala sama jen pro loži a její cíle.

V Rusku jest korrupcí vyšších kruhů a neschopností ruského (schismatického) kleru, jakož i obecnými sociálními poměry půda pro revoluci více připravena, než ve mnohých jiných zemích. Proto tam postupuje zednářstvo směleji. Tamní nihilisté jsou zednáři jiných zemí; jejich organizace je táž jako v ložích. Co však nihilisté chtějí, o tom nás poučuje nihilistická „Zemlia i Polia“, písic s hroznou přímostí: „Nadešla doba, kdy úkladná vražda musí býti počítána k mocným prostředkům. Tajemná moc, která řídí naši dýku, ustanovila povolati před svůj tribunál všechny ty mocné delikventy, kteří tak dlouho páchali své zločiny. Pravidelně opakující se politické vraždy přesvědčují naše nepřátele, že se přiblížila doba účtování, a že oni musí zmizeti se světa, ať je moc, která jich chrání, sebe větší. Politická vražda, jíž nedovede zabrániti ani armáda, ani legiony politických agentů, jest velikou pomůckou přátel svobody (!) — V posled-

ních letech jest veliký seznam mučovníků za svobodu (!) děsně rozmnožen. Z let 1876—1879 jest nám zaznamenati slavná jména: Žofie Bardinová, Věra Zezulicová, Maria Sodová a j. Budiž čest a sláva statečnosti mučovníků! Budoucnost bude periodou velikých revolucí; ale blíží se chvíle, kdy naši hrdinové a hrdinky všeobecně budou uctíváni jako svatí.“

Podobné hlasy zaznívají z Francie a Italie. Ale my máme, — dokládá onen bavorský list, nesmírné armády pohotově. Na dané znamení vyzbrojí se 9—11 milionů vojáků — ovšem aby celou Evropu zpustošili a rozsekali. — „Stále vzrůstající zbrojení všech evropských mocí — píše jiný list ruský — stálé válečné přípravy, s nesmírným vyssáváním všech hospodářských sil spojené, a všeobecné napjetí rozrušilo nervy všech evropských národů tak, že čekají právě na okamžení, „kdy vypukne někde plamen, aby povstal všeobecný požár. Celá Evropa jest vlastně velikým Čingischánovým válečným táborem, který čeká jenom na válečný signál, kam má nésti smrt a zhoubu.“

Jsou velmocí a knížata jisti, že všechny tyto miliony připravených zbraní zůstanou vždy v jejich rukou a neobráti se jednoho dne proti nim samým? Mají toho jistotu, že jiná mocná ruka nezmocní se těchto armád, a že v tomto všeobecném požáru neshoří některý trůn anebo snad i všechny? Toho ovšem nevíme, ale o tom jsme přesvědčeni, až Evropa bude tonouti v krvi a slzách, že bratři zednáři budou míti v tom své ruce. Proč to, když přece členové loží sami ocitnou se za tohoto převratu v nebezpečí? — Je vede nenávisť proti náboženství, a ta je zaslepí tak, že se vyplní na nich slova Páně: „Může-li slepý slepého vésti? Zdali oba do jámy nepadnou?“ Tuto nenávisť proti náboženství způsobily hříšné náruživosti, které jsou v odporu s požadavky křesťanství; bezbožecká věda, škola bez náboženství ji podporovala, a společnost převratu zakončí drama slovy svého vůdce: „*Moderní věda vzala nám víru v život věčný, proto žádáme požitků ve zdejších.*“

Jak sděluje „Augsb. Post. Ztg.“, čítalo zednářstvo v Německu 46.517 členů s osmi velikými ložemi. V Bavorsku jest celkem 23 zednářských spolků. Nejprřednější jest veliká lože „U slunce“ v Baireutě, založená r. 1741. K ní připojeny jsou lože v Augšburce, Bamberce, Erlangenu, Frankenthale, Brodě, Hofu, Mnichově („Zur Kette“), Novém Městě n. H., Schweinfurtě, Würzburgu a kroužky v Kaufbeurenu, Kissingenu a Kitzingenu. Veliké lože ve Frankfurtě nad M. podřízeny jsou lože v Erlangenu, dvě v Norimberce a kroužky v Passově (založené r. 1879) a Sulzbachu. Lože Mnichovská náleží k „Veliké zemské loži“, a jiná k veliké loži „cís. Fridricha“. Malé kroužky jsou ve Schwarzbachu a Reichenhalle, zvláště v době lázeňské sesony. Z loží bavorských pochází 5 již z minulého století, (v Baireutě, Hofu, Erlangenu a obě v Norimberce) 4 byly založeny r. 1870 a 6 v pozdějších letech sedmdesátých. Bamberská pochází z r. 1866, Würzburgská z r. 1871, Augsburská z roku následujícího. Jedna lože v Mnichově založena teprve r. 1896 a v Novém Městě n. H. roku 1897. Tak se množí v nové době nepřátelé církve.

† 90.

Ještě několik slov k zavedení spolku „Sv. Dětství“.

Ve 3. čísle „Vychovatele“ zmiňuje se dp. dopisovatel z Brněnské diecése o spolku „Sv. Dětství“ a doporučuje zařízení jeho, kde tak činiti lze. A není skutečně nic snadnějšího, než blahodárný spolek ten zříditi. Dovolím si tuto na-

značiti, za jakých okolností jsem spolek ten zařídil ve II. třídě obecné školy v L. Staloť se to takto: Měli jsme devátý článek víry. V jedné hodině mluvil jsem o sv. Otci jako nástupci sv. Petra, zmínil jsem se i o církevním státu, i o haléri sv. Petra, který se u nás vybírá, a proč nábožní křesťané přispívají všemožně sv. Otci. Vybídl jsem dívky k úctě a vážnosti k nástupci sv. Petra, opíraje se o naučení v katechismu středním na str. 39. Svatý Otec jako pečlivý pastýř miluje všechny své ovečky a za všechny se modlí. Vypravoval jsem dětem příklad, jak 12 chlapců z pracovní školy Božského Srdce Páně v Padově chtělo ukázati, jak si sv. Otce váží a jej milují. Co učinili? Sebrali mezi sebou 4 zl. 48 kr. a poslali je sv. Otci — na missie. Příklad ten a několik upřímných slov dojalo, jak jsem pozoroval, malé posluchače, a po skončené modlitbě hlásil se jeden chlapec, zda-li by směl vybírat — na sv. Otce. Přesvědčil jsem se, že v mládeži dříme přece jen soucit a láska, již nutno jen roznítiti a pak dále udržovati. Dětem jsem jen slíbil, nezodpovědív tuto otázku, že budeme si v příští hodině o sv. Otci více vypravovati. Tak jsem byl uveden na spolek „Sv. Děťství“, a to dětmi samými.

Příští hodinu začal jsem, opakovav dříve stať o spolku „Sv. Děťství“. Právil jsem: Milé dívky! Dnes vám chci vyprávěti o spolku, který celý svět objímá, a jehož členové jsou děti. Jest to spolek nazvaný „Sv. Děťství“. A jaký má účel spolek ten? Proč byl založen? Bylo to roku 1843. Do Evropy dostaly se přeusmutné zprávy, jak krutě se nakládá s nevinnými dětmi v Číně. Tam rodičové své dívky vyhazují přede dvěře nebo zanášejí je do lesů, by je zvířata roztrhala. A to činí ještě dnes! Komu by nebylo líto těch ubohých dítek!? Vlastní rodiče, vlastní otec a matka, je opouštějí. . . A víte kdo se nad nimi smilovává? Missionáři a velebné sestry, kteří do těch dalekých zemí putují, aby tam nevzdělané lidi učili znáti pravého Pána Boha. Ti ujímají se takových chlapečků a děvčátek, křtí je a vychovávají je. Ale kolik jich jen mohou zachrániti? Jen malý počet. Ti ubozí missionáři nemají častokráte sami co jísti, a každý den mnoho chudých u příbytků jejich čeká a žebrá o pokrm. Proto byl založen spolek „Sv. Děťství“, a to od biskupa Jansona v Paříži, by šťastnější dívky v Evropě, v Asii a ve všech dílech světa za ty ubohé pohanské děti se modlily a maličkou almužnu pro ně si schovaly, by více takových dítek mohlo býti zachráněno, od nelidských rodičů koupeno a pro nebe získáno. Jak má asi nebeský Ježíšek takové dívky rád, které se ujímají modlitbou a almužnou svých nešťastných bratříčků a sestríček v pohanských zemích. A má mnoho dítek tento krásný spolek? Ó, mnoho. Jen poslyšte: Za rok 1897 sebraly děti celého světa a do Paříže, kde je představenstvo spolku „Sv. Děťství“, poslali 1 781.329 zl. 56 kr. Tolik peněz obětovaly katolické dívky. Z těch peněz bylo podporováno 190 missií s 861 sirotčinci, 4715 školami, 495 dílnami, 207 hospod. stanicemi, 1.181 lékárnami. Za ty peníze bylo 474.407 pohanských dítek pokřtěno, 335.173 dítek bylo vychováno a o ně postaráno. Jaký to krásný spolek, který tolik nesmrtelných duší zachránil a štěstí a požehnání lidem přinesl. — Jakou povinnost mají dívky v tom spolku zapsané? Dvojí: modlitbu a almužničku. Několik krejčárků, které si uspoří, a upřímnou modlitbičku za ty ubohé dívky. Kdo platiti nemůže, ať se jen více a rád modlí. Neboť víte, že mnoho zmůže modlitba spravedlivého, modlitba zbožná hodného dítěte. Modlitbička, jakou se dívky spolku „Sv. Děťství“ modlí, jest „Zdravas Maria“, po níž se modlí ještě: „Svatá Panno Maria, sv. Josefe, pros za nás a za ubohé pohanské děti.“ — Za živé a mrtvé dobrodince spolku, a za ty ubohé pohanské dívky se měsíčně dvakrát obětují mše sv. v Betlémě, v Nazaretě a v Loretě.

Oceniv ještě jedenkrát záslužný skutek dítek, které se hlásí za členy spolku „Sv. Děťství“, skončil jsem. Přímou dítek jsem nevybídl ku vstoupení, chtěl jsem se sám přesvědčiti, jaký asi ohlas těch několik slov vzbudilo v jejich srdcích. Tváře jejich mnoho prozradily, svědčilyť zřetelně o útrpnosti s těmi dítkami, o sv. víře, a o lásce ke všem.

Pomodlili jsme se. Po modlitbě hlásil se zase jeden chlapec a ptá se, kde že do toho spolku zapisují, že by přistoupl. A jiní hlásili se, že také. I pochválil jsem je a upozornil je, by doma svých rodičů o dovolení poprosili, a pak se při-

hlásili, že je zapíši a potřebné jim opatřím. A z 27 dítek se přihlásilo 21 za členy nové větvičky velkého, ba největšího spolku na světě. Jsouť noví tito členové namnoze sami chudí, ale nebeský Pán odmění jim hojně tento jejich skutek.

L † 12.

SMĚS.

J. M. Dr Antonín Lenz, probošt nd. kol. kapitoly Vyšehradské, slaví dne 20. t. m. své 70. narozeniny. Zásluhy Dra A. Lenze jsou u nás známy, tušíme, kruhům nejširším, a to ne až v době nynější. Již na počátku let sedmdesátých, kdy smutně známý Alfons Šťastný svými nevěreckými spisy samého Krista dotýkati se odvážil, Lenzův „Jan Brázda, sedlák ze Zlámané Lhoty,“ stkvěle odrazil tyto útoky na svatou víru katolickou. Dr. Lenz jako theolog velice učený důkladně prozkoumal bludné učení Viklefovo, Husovo, Chelčického a j., a četné spisy, v nichž o poměru učení těchto „reformátorů“ k víře katolické pojednal, svědčí jak o veliké učenosti, tak i o pílí vysoce zasloužilého autora. V tomto oboru jest Dr. Lenz mistrem, péro jeho píše důkladně a přesvědčivě. Kdyby u nás pravda byla hledána v jistých kruzích, spisy Dra. Lenze byly by horlivě čteny, a moderní husitismus nikdy by nebyl vzrostl tou měrou, jak, bohužel, nyní vidíme. Neboť Dr. Lenz píše bez vášnivosti a umírněně i tam, kde probírá těžké křivdy Církvi činěné, a nepravdy a urážky ve tvář jí vrhané. Za to jest každá věta tím působivější a účinnější. I odpůrce musí uznati všecky důvody Lenzovy a pocítiti k němu úctu. Té těší se Dr. Lenz všeobecně i pro svoji skromnou a šlechetnou povahu. Družstvo „Vlast“, jehož jest čestným členem, uspořádá v předvečer narozenin zasloužilému učenci na počest slavnostní večer, o němž přineseme příště zprávu. S veškerou veřejností katolickou vyslovujeme přání, aby Všemohoucí ráčil ještě dlouhá léta slovutného Dra. Lenze svaté věci katolické zachovati.

Rozhodnutí správního soudu dvorního o německé škole na Vinohradech. Německý odbor zemské školní rady nařídil obci Král. Vinohradům, by při německé dívčí škole obecné zřízení byly dvě zatímni parallelky. Ministerstvo vyučování příkaz ten potvrdilo. Obec Vinohradská odvolala se ke správnímu soudnímu dvoru,

a ten vynesl rozsudek, jímž se rozhodnutí ministerstva vyučování pro nedostatečné a neúspěšné řízení zrušuje.

Německo-židovské školy v Čechách.

„Deutsch-öster. Lehrerzeitung“ nařiká nad úbytkem těchto škol v Čechách. R 1885 prý jich bylo 113, r. 1895 jen 90, a nyní docela pouze 50. Dvoutřídní židovská škola v Příbrami prý měla r. 1896 100 žáků (52 židy, 48 katol.!!), r. 1897 však jen 62 (34 židy a 28 katol.), vloni pak již jen 52 (27 židů a 25 katol.) Jsou-li tato čísla správná, pak musíme se hanbiti, že se najde tolik rodičů katolických, kteří po máhají naplňovati svými dětmi školy židovské.

Státní ústav učitelský a soukromý katolický ve Vídni. Při posledním zápise přihlásilo se do státního ústavu učitelského ve Vídni 43 chovanců, do soukromého ústavu katolického však více nežli 100. To ovšem není socialistům po chuti.

Modlitba jest mocným prostředkem vychovatelským. Do kteréhosi katolického ústavu v Belgii přivedl otec, úplný nevěrec, svého synka. Pověděl rektorovi, že chlapec byl už z několika ústavů propuštěn, poněvadž s ním nemohli nikde ničeho svěsti. Nyní tedy že jej přivádí do ústavu Jesuitů, o němž slyšel tolik chvály. Rektor vyslechnuv jej pravil: „Hoch není ještě příliš stár, doufejme tedy, že se napraví. Zatím se zaň pilně modlete.“ — Po těch slovech se otec zamračil a řekl: „Pane rektore, prosím, aby můj hoch byl takových věcí ušetřen. Umínil jsem si, že u věcech náboženských ničeho mu předpisovati nebudu. Jest již dosti rozumný, ať si zvolí náboženství, které se mu líbí.“ — „Ale pak,“ odpověděl rektor, „vezměte si, milý pane, chlapce zase domů, neboť, přiznávám se, že bez náboženství bychom ho vychovati nedovedli. Ano, slyšel-li jste o dobrých výsledcích naší práce, pak buďte jist, že jsme jich docílili jen tím, že jsme chovancům vštěpovali náboženství.“ — „Inu, nemůže-li

hýti jinak," svoloval otec, „pak číňte s hochem, jak rozumíte.“ — Chlapec byl ponechán v ústavě, a než minul rok uslyšel o něm otec zprávy uspokojivé.

Moderní mládež. Ve Vídni byl nedávno obžalován katecheta J. pro „urážku na cti," které se dopustil proti — čtenáři, nesměj se — dvanáctiletému klukovi. Věc udála se takto: Katecheta potkal onoho chlapce na ulici a chtěl, aby mu doběhl k nedaleko jdoucímu učiteli a něco mu vyřídil. Klouček však odpověděl drze: „Já nepůjdu!“ — Katecheta projevil nad tím svou nevoli slovem: „Fuj!“ Tatík, sociální demokrat, viděl v tom urážku na cti svého nadějného syna a žaloval. Rozumí se, že se svojí žalobou nepochodil, a poněvadž nebyl spokojen s rozsudkem první instance a odvolal se, nepochodil podruhé.

Kostumní bál — pro děti. Správám škol v Těšíně ve Slezsku zaslal člen místní školní rady S. toto oznámení: „Tímto kladu sobě za čest oznámiti, což sděluji zároveň se slavnou místní školní radou, že uspořádám dne 4. února od 7 do 11 hodin večer v sále městské radnice kostumní ples pro děti. Budu konati sám dozor (!), a prosím, byste mé oznámení laskavě vzali na vědomí. V úctě E. S., člen místní školní rady.“ — „Christl.-paed. Bl.“ k tomu poznamenávají, že jest povinností učitelů i rodičů, proti takovému svádění dětí k prostopášnosti rozhodně vystoupiti a jich do plesu nepustiti. — Jenom že se asi najde dost rodičů nerozumných, a učitel jest proti přání takovému slavného úřadu malomocným. Tak to dopadá, když zákon učiní z kozlů zahradníky.

Liberální učitelský list o nynější mládeži. Videňská „Öster. Bürgerschulztg.“ píše: „Nadbytek vědomostí, které si má městská mládež osvojiti, jest pro ni do jisté míry nebezpečným, poněvadž se jím způsobuje u dětí místo důkladnosti jen povrchnost, jakož i vzrušení bez vytrvalosti. Následkem toho vyvinuje se záhy přezrálost a přesycenost, a děti se domnívají, že již všecko viděly a všemu se naučily. To pozorujeme nejlépe ve škole. Je-li dítě i mimo školu často vzrušováno, dostavuje se u něho záhy nechuť ke všemu, tak že v letech, kdy dle přirozeného vývoje má sejeviti v jinou ještě plná síla, spatřujeme jen roztržitou, neklidnou bytost.“

Německý ministr vyučování a učitelstvo. Na slavnost 150letého jubilea učitelského semináře v Köpenicku dostavil se i ministr vyučování Dr. Bosse, který při banketě promluvil takto: „Moje vážnost k učitelstvu rok od roku stoupala. Nejraději prodlévám mezi učiteli obecných škol. Nevím, proč byla zde tak velice oceněna moje přítomnost, neboť kam pak náležím jako ministr vyučování, ne-li sem, kde je shromážděno 600 učitelů.“ — To ovšem vyhlíží trochu jinak než u nás: trochu jiný ministr a — trochu jiné učitelstvo. O sociálních demokratech a boji proti „klerikalismu“ není v německém učitelstvu ani slechu.

Jak soudí socialista o katolické církvi. Socialista Heydmann napsal toto: „Katolická církev ve středověku obětovala více než polovici svých příjmů blahu chudiny. Dosud zachovalé zprávy mnohých klášterů dosvědčují, že tyto obracely značný díl svého jmění na pohostění pocestných, výživu a ošacení chudých a k jiným podobným účelům. Je také dokázáno, že kněží a řeholníci byli nejlepšími hospodáři v Anglii, a že pokud církev vládla svými statky, lid neznal nouze a strádání. Přimyslíme-li si ku zlepšení hospodářství, pracím stavitelským a zřizování cest — což bylo pro tehdejší dobu nemalým dobrodiním, ještě horlivost duchovenstva v ošetřování chudých a nemocných, snahu o zlepšení mravů a zakládání škol, máme důkaz, jakým požehnáním bylo tupené nyní kněžstvo a řeholnictvo pro lid. Ale po vítězství reformace viděli se pocestní, kteří dříve v klášterích přístřeší a nasycení nalézali, děti, kterým se v nich dostávalo vychování, tohoto dobrodiní zbaveni; jakmile se staly církevní statky majetkem nových pánů, staly se zároveň nástrojem utiskování.“

Z africké školy Z listu vdp. opata v Marianbillu (Natal, již. Afrika): „Naše sestry a učitelé říkají, že černé děti jsou právě tak hodné jako evropské, ačkoliv se teprve před nedávnem z pohanství obrátily. — Najde tu, obzvláště mezi dětmi, duše velkými milostmi obdařené. Časné ráno už o 3. hod. přicházejí do kaple nebo do kostela a proklečí celé hodiny před svatostánkem.“

Listárna. X. Y. V zákonných ustanoveních ta věc přesně vytknuta není. Avšak dovolují-li se knězi na venkově vůbec dle

možnosti přícházeti, má to zajisté platnost i pro hodiny necelé. Žádati, aby kněz čekal až do ukončení hodiny snad někde venku, jest, nejmírněji řečeno, bezohlednost a nešetrnost, které kněz trpěti nemusí. Račte začít vyučovati po svém příchodu a vyplnit hodinu celou, a nebude-li to pánu

tomu vhod, ať si stěžuje. — Kdyby však chtěl zabrániti přístup do třídy násilně (od podobných lidí možno i toho očekávat), račte se obrátiti k okr. školní radě, která ho poučí. — Prosíme, aby každý z dopisujících pp. se podepsal.

Dary a příspěvky.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských zaslali příspěvky a dary P. T. dpp. Josef Bernat, bisk. vikář a probošt, 12 zl., Josef V. Prskavec, farář, 10 zl. Po 5 zl.: Marianská kongregace mužů v Praze; vltčih. klášter emauzský v Praze; Gerlach A. Dvořák, farář; Josef Dvořák, p. farář; F. Hnídek; Václav Stejskal, kaplan; Ant. Svoboda, farář, 4 zl. Po 3 zl.: Jan Kadlčák, asesor a farář, Bedřich Pacht, zám. kaplan, Frt. Havránek, farář; po 2 zl. dpp.: Antonín Bartoš, farář, Jan Chlupáč, farář, František Brtník, administrátor (240.), Antonín Lór, ředitel kn. arc. semináře, Daniel Deutsch, farář, vsdp. dr. Ant. Brychta, kanovník (240.), vdp. dr. Jos. Dvořák, prof. bohosloví, A. Postrňhač, kaplan, P. Ambrož Kozler O. S. B., František Bica, katecheta (240.); po 1.20 zl. dpp.: Jan Kř. Pecánek, farář, Bedřich Beneš, farář ve výsl., p. Jan N. Ráž, hraběcí správce, Alois Krámr, duch. správce, P. Václav Bělohávek, katecheta, Frt. Dvořák, katecheta, Jan Hlasivec, farář, Jan Záruba, farář. Vdp. prelát Krásl daroval Škol. bratřím dva zajíce, p. kostelník u Karmelitánů daroval 200 obrázků m. Pražského Jezulátka. — O další příspěvky prosí a je přijímají dp.: Václav Černý, c. k. professor ústavu učitelů, Praha, Křižovnické náměstí čis. 2, br. František z Assisi v Bubenci č. 83.

Papírnický závod družstva Vlast

v Praze, č. 570—II., Žitná ulice.

V papírnickém závodě družstva Vlast prodávají se:

1. **školní knihy z c. kr. knihoskladu a různé denníky a sešity pro školy obecné a měšťanské. Zvláště upozorňujeme na nové české i německé katechismy.** Malý se prodává za 15 kr. (poštou za 18 kr.), střední za 32 kr. (pošt. za 37 kr.), velký za 40 kr. (pošt. za 50 kr.) Než poštovné za všechny tři najednou stojí pouze 15 kr. Též se zde prodávají: Řeči, epištoly a evangelia na všechny neděle a svátky za 35 kr. (pošt. za 40 kr.) a Biblický dějepis za 50 kr. (pošt. za 60 kr.)

2. **Obrázky Svatých**, veliký výběr. 3, 2, 1 po 1 kr.; 100 kusů po 30, 50, 55, 60 kr., 1 zl. 20 kr. až 2 zl. 20 kr. Franc. obrázky kus po 15 kr., atlasové po 16 kr., cellulós. po 20 kr.

3. **Papír konceptní** 100 archů po 22 a 30 kr. **Kancelářský**, 100 archů po 30, 40, 45, 56, 72 kr., ministeriální 100 archů po 1 zl. 60 kr. Obálky 100 kusů po 40, 45, 56, 60, 65, 90 kr. až 1 zl. 50 kr. Konopné obálky 100 kusů po 25—50 kr. Obálky pro farní úřady s příslušnými nápisy, ale bez udání místa farního úřadu 100 kusů po 35 kr., s udáním místa 100 kusů po 50 kr. Čím více si jich kdo objedná, tím laciněji se čítá tisk. **Papír dopisní**, a) 100 archů kvartového: čtverečkováného po 65 kr., linkovaného po 50 kr., hladkého po 45 kr.; b) 100 aršíků osmerkového lepší jakosti po 40 kr., horší jakosti po 31 kr. Osmerkového dopisního papíru »Margareth Mill« 100 aršíků I. — po 90 kr., II. — po 70 kr., III. — po 65 kr. a příslušné obálky k tomu v téže ceně. Papír ssací (pijavý) arch 1—6 kr. Válečky se ssacím papírem od 28—55 kr. Lepenkový papír od 1 kr. až 15 kr. Papír balicí, 100 archů od 60 kr. do 1 zl. 70 kr. Kreslicí papír, velký archový, kus od 4—10 kr. Kreslicí sešitky po 5 kr., čtvrtky kreslicího papíru po 1 kr. Obálky ku kreslení po 1 kr. Kasetty papíru (různé) od 50 kr. výše. Mimo to jsou na skladě všechny druhy papíru barevného, mramorovaného, hedbávného od 1 kr. výše, a pergamenového na zavařeniny (metr 16 kr.).

4. **Inkousty**: černý císařský, korunní, alizarinový, anthracenový z národního podniku, červený (karmínový), modrý (kovový), hnědý. Větší láhev po 10 kr., menší lahvička po 6 kr. Velká láhev inkoustu se prodává za 50 kr., prostřední za 25 kr. Tekutá klovatina (arabská guma) v lahvičkách po 6, 10 až 20 kr. Kalamáře: kapesní od 22 kr. do 50 kr.

5. **Tužky a násadky, tuše, barvy, gumy a péra.** Tužky: národní podnik, tucet od 10—44 kr.; tužky barevné, tucet od 15—25 kr.; tužky kopírovací, červené a modré, kus od 4—12 kr. Škrípce na tužky, kus po 5—12 kr. Ořezovátko na tužky od 4—20 kr. Násadky od 1—12 kr. Tuše všeho druhu, kus od 7 kr. do 2 zl. Barvy Wagnerovy i obyčejné (všeho druhu), kus od 3—12 kr. Guma k vymazání skvrn, kus 1—15 kr. Různé druhy per: krabička (144 per) 35 kr. až do 1 zl. 20 kr. Krabička per Komenského, hlavně od učitelů žádaných, je za 85 kr. Chránítka na péra a na tužky kus 1—4 kr.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. KUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a neřuk. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluz. a k tomu V. Špačková v Koňaticích (p. Větnice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Škola a sociální demokracie.

Nedávno vychloubal se socialistický časopis „Zář“, kolik prý již milionů výtisků rozeslal do českých krajů, a to i do odlehlých vesnic. Rozumí se, že z toho mnohství rozlitého jedu má vydavatelstvo jeho velikou radost, kterou však z pochopitelných příčin nemůže sdíleti žádný lidumil, žádný přítel pravého pokroku a společenského pořádku.

Není tomu mnoho let. kdy sociálně-demokratický tisk u nás nemohl a nemohl udržeti se na hladině života. Nejkriklavější názvy listu nepomohly. Všeljaká ta „Světla“ a „Pochodně“ „nezasvítily“ ani, nýbrž jenom se zakmitla. Při všem tom svolání k „soudruhům“ aby pečovali o udržení a rozšíření listu, nešťastný výrobek sociálně-demokratický jako nedachůdce hynul, až zahynul. Kolik čísel vyšlo, tolik bylo obyčejně i konfiskací, a ty ještě zkrátily nit jeho života.

V nynější době — ku podivu: máme tiskový zákon týž — konfiskace nejsou tak četné, ač pochybujeme že by tyto listy psaly mírněji než tenkrát. Myslíme že právě naopak. Může-li se kdo těšiti ze svobody tisku, je to právě tisk sociálně-demokratický. Zdali na prospěch řádu společenského, jest ovšem otázkou.

Za těchto poměrů strana sociálně demokratická mohla se již odvážiti vydávat i list denní, který se udržuje; vedle něho vychází množství listů týdenních a čtrnáctidenních — důkaz to, že zásady sociálně-demokratické se šíří měrou úžasnou. A ve kterých kruzích hlavně? Řekněme bez obalu pravdu: mezi odrůstající mládeží.

Jest věru těžko představit si člověka rozumu vyspělého, aby se hlásil ku ztřeštěným náukám socialistů. Mnohý dělník, který v práci sešedivěl a snad za mladých let se k nim hlásil, nyní se usměje a vyzná, že byl blázen. Tyto ideje právě jsou možny jen u lidí nezkušených nevyspělých, jimž schází znalost života, kteří neprošli žádnou „trpkou školou“. Kdyby jí byli prošli, věděli by, že člověku nekyne pomoc a spása v tom, když se dá unášeti frasem do říše nemožnosti a honí se za bludičkami.

Nešťastný pobloudilec K., který byl tak „horlivým a obětivým soudruhem“, že se neštítal ani vraždy, byl dojista vyléčen ze svých „idejí“, když jej vlastní žena hanebně zradila a uprchla s čistým „soudruhem“ za hranice.

Jest pravda, že „neštěstí učí hledati Boha“, a proto nalézáme v zástupech sociálních demokratů nejvíce lidí, jichž neštěstí Boha hledati *nenaučilo*. Není tu životní zkušenosti. Nicméně, byť bychom i s jistotou mohli říci — a to přece nemůžeme, — že všichni ti lidé časem se poznají a nabudou rozumu, jest šíření

socialismu úkazem velmi nebezpečným; jsouť náuky socialní demokracie záhubny nejenom pro jednotlivce, kteří jim holdují, ale i pro veškerou společnost.

Odkud se vlastně vyprýštila socialní demokracie a jaký jest její účel? Ti, kdo ji obhajují, tvrdí, že vznik její sluší hledati v bídě četných vrstev dělnických, a snahou její že jest zlepšiti společenské poměry.

To není pravda. Dojista každý spravedlivý a citelný člověk přeje si, aby nastala náprava v poměrech společenských, jakož i aby zlepšeny a upraveny byly poměry dělnictva, by každý dělník večer uléhaje, neměl obavy, co bude zítra jísti. Ale kdo si toho přeje, ten ještě není již proto socialním demokratem. Byl-li socialní demokratismus vyvolán bídou v dělnictvu, kdo nám dá odpověď na otázku, proč bují nejvíce mezi dělnictvem továrním ve městech, mezi hornictvem a j., kde jest přece jakž takž upravena doba pracovní i mzda, a kde tedy život je dosti snesitelný — a proč je týž socialní demokratismus posud skoro úplně neznámým v dělnictvu hospodářském, kde ubohý dělník v pravém slova významu dře se v létě téměř od slunce východu do slunce západu za několik krejcarů, vydělávaje za týden sotva tolik, co dělník tovární za dva dny — aby potom v zimě při úplném nedostatku zaměstnání neměl čeho dáti do úst? Z toho jest patrné, že pramen socialní demokracie sluší hledati jinde než ve hmotné bídě dělnictva.

A vytkla-li si socialní demokracie za účel zlepšení společenských poměrů a zvláště dělnických, kdo nám zase tu odpoví na otázky: Kterak souvisí zlepšení poměrů těchto s tupením a zlehčováním náboženství? Kterak s nenávistí ku kněžstvu? Kterak souvisí s doporučováním „volné lásky“ a odstraněním řádného manželství? Kterak s opovrhováním veškerou autoritou? — Či jest opravdu někdo takovým bláznem, aby se domníval, že toto jsou prostředky ku zlepšení poměrů společenských?

Jak viděti, jsou i cíle socialní demokracie jiné, než jak přívrženci její hlásají. Vychloubá-li se socialní demokracie, že vynalezla heslo: Svoboda, volnost, rovnost, bratrství — pak osvojuje si něco, co křesťanství již po věky hlásalo a také provádělo. Křesťanství bojovalo za svobodu utiskovaných, ono hlásalo volnost a svobodu v konání dobrého, ono po věky učí, že před Bohem jsme si všichni rovni, jsouce bratřími a sestrami, dítkami Božími. Ale socialní demokracie hlásá toto heslo ve významu jiném: chce „svobodu a volnost“ ve všem nedovoleném, o čem náboženství praví: „Nesmíš!“ *A proto jest náboženství socialní demokracii nejvyšší nepohodlné, proto jest od ní zavrhováno a tupeno.*

O něčem však praví také světský trestní zákonník: „Nesmíš!“ — a to se pak nesmí doporučovati ani tiskem. Doporučuje se tedy aspoň to, proti čemu trestní zákonník nemá paragrafů, na př. „volná láska“. Ale že ostatně ani těch světských paragrafů se tuze nedbá, dokazují činy socialní demokracie, a zvláště její dítě — anarchismus! Heslo „rovnost a bratrství“ namířeno jest proti veškeré autoritě; ono směřuje k tomu, aby odstraněna byla veškerá podřízenost a poslušnost.

Náuky socialně-demokratické vytryskly ovšem z bídy, *ne však z bídy hmotné, nýbrž z bídy a pokleslosti mravní, a náuky tyto také jen k pokleslosti mravní vedou.*

I.

Heslo socialní demokracie — v tom rozumu, jak ona je pojímá — jest nejvyšší záhubným jak pro jednotlivce, tak pro veškerou společnost.

1. Toto heslo způsobuje a šíří *nechuť ku práci vůbec a tělesné zvláště*. „Rovnost“

každým způsobem vede ku snaze: nepracuje-li tělesně boháč, nebudu pracovati ani já. Mám-li pracovati, a on ne, není to rovnost, je to nespravedlivé. — Takovýto názor však nutně musí způsobiti opovrhování prací a nechuť k ní. Práce stává se člověku takto smýšlejícímu břemenem. Mizí všecken zájem pro ni, zdar či nezdar její jest člověku lhostejným. Proto množí se zástupy zahalečů, proto obtěžují přecetní tuláci pracovitě obyvatelstvo, vymáhajíce si „almužnu“ i způsobem hrubým, a to i v době, kdy by našli práce dosti. Avšak člověk práce se štítící jest nešťastník stojící na nakloněné ploše. „Zahálka matka hříchu“ praví přísloví; ale tento nešťastný jednatel nepáše hříchy sám na sobě, páše je na bližních — na společnosti. Zhoubnost náuk socialně-demokratických jak pro jednotlivce, tak pro celou společnost netřeba tudíž dále dokazovati.

2. Heslo socialní demokracie *svádí k požitkářství*. Čeho jiný užívá, toho chci a mohu užívati také — toť přece požadavkem „volnosti“. V ničem nemusíš se zapírat, v ničem sobě uzdu klásti. Toť také požadavkem „rovnosti“.

Ale což když není možno hověti ve všem svým libůstkám a chťicům?

3. Heslo „rovnost“ musí u tříd nemajetných vzbuditi *závist* proti třídám ostatním, a závist ta nedotýká se pouze majetku, nýbrž i jakýchkoli jiných, byť i zdánlivých předností těchto tříd. Z té příčiny brojí socialistický tisk proti kněžstvu, proti úřednictvu, proti třídám majetným. Socialistický tisk šíří proti těmto třídám *nenávisť* a vypovídá jim boj. Buďsi jednatel z těchto stavů sebe šlechetnější, on u socialní demokracie milosti nenalézá — jen proto ne, že náleží k tomu stavu, který vylučuje „bratrství“ se socialní demokracií.

Jest však známo, že člověk rozkošnictví oddaný, nemůže-li vyhověti svým choutkám, stává se nespokojencem, rozervancem. Je známo, že závist jako hlavní hřích svádí ku zločinům, a že nenávisť člověka zaslepuje.

Ale člověk svedený tímto heslem, dle něhož každému vše dovoleno jest, neuzná toho potřebu, aby se dobrovolně nějaké rozkoše odříkal. Proč by tak činil, když se mu radí: „Užívej!“ Proto místo odříkání bude se spíše snažiti, aby získal prostředky k ukojení svých žádostí způsobem jakýmkoliv — *i nedovoleným*. A tu dospěli jsme ku věci, která charakterisuje sociální demokracii nejlépe: názor o majetku.

Ptejme se těch, kteří by rádi snadným způsobem získali jmění, proč po něm vlastně touží? Zřídka dostane se nám odpovědi, že proto, aby měli zabezpečenou obživu. Obyčejně uslyšíme odpověď: „Abych přece něčeho užil, jako užívají boháči.“ Ano, tito lidé závidějí boháčům ne proto, že mohou žíti bez starostí o vezdejší chléb, nýbrž proto spíše, že bohatstvím lze si opatřiti různé požitky — zvláště však rozkoše smyslné — to mají hlavně tito závistníci na mysli.

4. Heslo „rovnost“ *musí sváděti ku snaze po vyrovnaní majetkového rozdílu, byť i způsobem nedovoleným*; není divu, že lidé tímto heslem svedení „vyrovnávají“ rozdíl v majetku podvodem, krádeží, zpronevěřením a pod. Nejpadnějším dokladem k tomu jsou četná zpronevěření ve spolcích socialistických, páchaná od samých „soudruhů“ na vlastních soudruzích!

Než, kam dospěje lidstvo, zavládne-li v některých kruzích závist a nenávisť ku třídám ostatním? Kam dospěje, bude-li se šířiti baživost po cizím statku? Jsme, bohužel, v této věci již hodně daleko — kde se ocitneme, budou-li se tyto podvrtné snahy ještě více v lidu šířiti?

5. Heslo „volnost“ v tom rozumu, jak je hlásá socialní demokracie, musí vésti *k úplné znemravnělosti*. Smí-li si i mladý člověk dopřáti všeho, jaké to bude

míti následky? Strhané zraky a vyžilé obličejy pod černými širáky, drzé pohledy pod načechránými „ofinami“ mluví zřetelně o prohýřených nocích, ztrátě všeho studu a hovění chtíčům zvířeckým. Citlivý člověk trne hrůzou a dává si otázku: To je mladá generace? Z těchto lidí mají býti otcové a matky? Jaké budou teprve děti takových rodičů. Uskutečňte hesla socialní demokracie — a budete mítí znemravnělé, tělesně i duševně zmrzačené, zničené pokolení.

6. *Beznárodnost* socialní demokracie dlužno považovati za výsledek snah dosud uvedených. Kdo nenávidí některé třídy společenské, nenávidí je vůbec a nehledí k tomu, k jaké národnosti se hlásí. Kdo by se rád „dělil“, nebude dbáti, aby se dělil snad jenom s boháčem, který mluví jiným jazykem než on. A komu jest požitkářství hlavním požadavkem, v tom otupěti musí všecky ušlechtilé city, a tudíž i cit národnostní a vlastenecký. Kdyby zásady socialní demokracie byly mravné, nemohla by se nikdy státi beznárodní.

II.

Ukázavše zhoubnost zásad socialně-demokratických, přihlédněme k tomu, má-li a může-li proti nim bojovati škola.

Jest dosti smutné, že socialní demokracie rekrutuje četné přívržence z dětí sotva škole odrostlých. Ale na tom není dosti: je známo, že i děti školní mívají v rukou socialistické časopisy, ano stalo se již, že i kluk ve škole řekl učiteli do očí sebevědomě: „Já jsem socialista.“ — A proto si netajme, ale vyznejme upřímně, že i dospělejší školní mládež na mnohých místech jest načichlá socialistickými náukami. Bude-li se to *přikrývati*, pak se ovšem neopraví nic.

Z toho jest již zřejmo, že škola proti náukám socialní demokracie bojovati má, ano, bojovati musí. Dnes již nebude snad nikdo tvrditi, že je na to dosti času, a že by tomu děti nerozuměly. Ostatně netřeba mluvit před dětmi o socialní demokracii aby působení proti ní nemělo ráz protiagitace. Opatrnosti nikdy nezbyvá, a to snad nejvíce platí o učiteli. Aspoň se nebude žádné dítě cítiti zahánbeným, jehož otec před ním netají, že je socialním demokratem.

Že škola velmi účinně může v této věci působiti, vědí socialní demokraté velmi dobře, a proto snaží se vlákati učitelstvo do svého tábora.

Vynasnažujme se, abychom vštípli mládeži *přesvědčení o důležitosti práce*.

Práce jest člověku uložena samým Bohem. Člověk jest ku práci stvořen. Ona jej ušlechťuje, prospívá jeho zdraví. Žádná práce člověka nesnižuje. Ani vzdělání lidé z rodů vznešených neopovrhovali prací tělesnou. Svatý Václav sám chudobným dříví přinášel. Opat Božetěch Sázavský z poslušnosti velký kříž vlastní rukou zhotovil a sám do Říma nesl. Císař Josef sám u Slavíkovíc brázdu vyoral.

Jenom lidé nezkušení a neznalí věci domnívají se, že jen to jest práce, co koná se silou tělesnou. Práce duševní namáhá opět ducha a není prací snadnou, jak se mnohý domnívá. Proto nerozumně mluví, kdo tvrdí, že úředník, kněz a z jiných stavů lidé „ničeho nedělají“ a mají snadné živobytí. Kdyby poznali jejich zaměstnání, soudili by jinak. Všichni lidé nemohou se zaměstnávatí stejnou prací — Bůh rozdělil ji mezi různé stavy, a každý má rád konati práci tu, ku které jej povolal. Práce zabezpečuje člověku výživu. On jí prospívá nejen sobě, ale i lidské společnosti. Mnozí lidé pracovitostí zabezpečili si bezstarostnou budoucnost. Naproti tomu nechť ku práci činí člověka omrzelym a nespokojeným. Zahálčivost má v zápětí nouzi a svádí ku hříchu.

Učme děti, *aby za chudobu se nestyděly a zámožné aby ji nepohrdaly*. Chudoba cti netratí, praví přísloví. Chudoba jest Bohu milá. Kristus Pán, syn Boží, zvolil Sobě chudou Matku a chudého Pěstoura. On sám jako nejchudší dítě se narodil a jak vyznal, neměl ani, kde by hlavy sklonil. Dal nám příklad, že chudobu snášeti máme trpělivě.

Bohatství nemůže býti dáno lidem všem. Ono samo člověka šťastným nečiní. Naopak, ono nezřídka svádí ku hříchu. Proto také přemnozí svatí dobrovolně zřekli se bohatství a volili chudobu, aby nebyli jím od zbožnosti sváděni. Vzpomeňme na podobenství Páně o boháči a chudém Lazaru. Jak nešťastným byl posléze boháč, a co mu prospělo jeho bohatství. A jak šťastným byl Lazar. Na nebezpečnost bohatství poukazuje samo Písmo sv.: „Spíše projde velbloud uchem jeheiním, než vejde boháč do království nebeského.“ Proto nedobře činí, kdo na chudobu svou reptá a po bohatství touží — neboť neví, zdali by ho nesvedlo ku hříchům a nezpůsobilo jeho zkázu. Zvláště velice se mýlí, kdo se domnívá, že by jej bohatství zbavilo všech starostí a útrap. Pánem lidských osudů jest Bůh, a On sesílá soužení a zkoušky na chudé i na bohaté. Každý potom kříž naň seslaný nésti musí, ač třeba ve způsobu jiném. Co prospěje na př. bohatství člověku nezhojitelnou nemocí stíženému? Jak rád by takový nešťastník všechno jmění obětoval, jen kdyby za ně nabyti mohl zdraví. Proto hřeší ten, kdo reptá proto, že jest chudým, neboť on neuznává jiných darů, kteréž mu Bůh udělil.

Ale bohatství jest i pomíjející. Jak mnoho lidí zámožných úplně zchudlo! A byť člověk i nezchudl, přece majetek jeho nemá pro něj ceny trvalé. On podrží je pouze do smrti, nemá však z něho žádného zisku pro život věčný. Ale Bůh, jsa pánem jeho života, může jej povolati na věčnost každé chvíle. — („Blázne“ řekl Bůh k bohatému muži, „ještě této noci požádám duše tvé od tebe; to pak, co jsi nashromáždil, čím bude?“)

Je tedy nerozumné jako hříšné boháčům jejich jmění záviděti. Závist jest hlavní hřích a svádí člověka ku hříchům jiným. Kain ze závisti zavraždil svého bratra. Kdo závistivě pohlíží na cizí statek, snadno se dává svést ku krádeži. Krádež jest hřích, který žádného prospěchu pachateli nepřináší. Jak nabyt tak pozbyl; jeden groš nespravedlivý vyhání sto spravedlivých. A jen hřích, obtížené svědomí provinilci zůstává.

Lidé zámožní mají užívati svého jmění nejen ku prospěchu svému, ale i ku prospěchu svých bližních. Mají pomáhati trpícím a nuzným, a těm, kdo pro ně pracují, svědomitě umluvenou mzdu vypláceti. Nečiní li tak, těžce hřeší, neboť dopouštějí se hříchu do nebe volajícího. *Nikdy však nesmí ten, komu by snad ukřivděno bylo, násilím sobě sám ku právu dopomáhati, poněvadž by tím sám hříchu se dopustil*. „Mně patří msta já odplatím, praví Pán.“

Pravé štěstí záleží ve spokojenosti, v pokojném svědomí, jehož však nelze získati bohatstvím, nýbrž jen ctnostným, bohumilým životem.

Rozkoše odvádějí mysl člověka od Boha; kdo se jim nemírně oddává, zapomíná a přestává dbáti věcí vyšších, vznešenějších. Zvláště však varujme se rozkoší hříšných. Každý hřích hubí tělo i duši. Nestřídmost a smilstvo vrývá v obličej znamení hanby. Tyto hříšné rozkoše jsou velice lákavé. Avšak Kristus Pán řekl: „Kdo chceš za mnou přijíti, *zapři sebe sám*. Proto varujme se příležitosti a zlých společníků, kteří sami již hříchu propadli a jiné lákavými řečmi svádějí. Pomněme, že Bůh nás všude vidí a za každý hřích nás bude trestati. Abychom měli dosti síly proti pokušení, pilně se modlívejme.

(Dokončení.)

Péče kněze o nalezence.

Podává Vlastimil Hálek, farář v Liboci.

Slova Spasitelova: „Nechte maličkých přijíti ke mně, nebo takových jest království Boží“ (Mar. 10. 14.), vztahují se i na ty nešťastné bytosti, jimž toto pojednání svědčí — mnohé nalezence. Nebude nám mluvit o dětech blažených, hýčkaných od narození láskou rodičů, ale o těch nejnešťastnějších a nejvíce opuštěných. „Jsouť to děti,“ abych mluvil slovy šlechetné duše, která jim mnohý dobrý skutek zasvětila, „na jejichž zrození matka s hrůzou myslila, které vzbuzovaly žal a zoufání, než světlo denní spatřily, samy jsouce předurčeny pro celý život ke strastem a útrapám; děti, které nepoznaly vřelosti objetí matčina, které sbíraly drobtý milosrdenství — děti, které neměly mládí.“

Jsou to děti, které trpí bez vlastní viny, odsouzené k tomu, aby snímaly hříchy cizí; dítky, na kterých mstí se vina rodičův. Jsou to děti, které oloupeny byly o šťastné, zlaté mládí, o bezstarostné chvíle šťastného dětství, o radosti a slasti ničím nezkalené. Jsou to bytosti, jejichž duše nebyla zahřáta paprskem vřelého citu, do jejichž mládí nezasvitla záře štěstí, které oloupeny byly o to, co jim patřilo právem Božím i přirozeným — o lásku rodičů: jim do kolébky dáno bylo za úděl života — *opuštěnost, bída a strádání*. Krásné a bezstarostné mládí stalo se pro ně pouhou představou.

Jednu památku, jeden odkaz dávají jim rodielé jich na pouť do života — slabost tělesného ústrojí a dědičné nemoci, které je často klátí v hrob.

Krutějšího osudu nebývá nad ten, když člověk, tvor podle obrazu Božího stvořený, nepozná lásky mateřské, která svou vroucností přesahuje vše, co jen mysl lidská může pojmouti. Vizme kvočnu, jak bedlivě opatruje své malé opeřence, jak je chrání před nebezpečím, pod křídla schovává a zahřívá; jakmile obilné zrno nebo červíka spatří — jaké to svolávání maličkých! A teprve, když se malá havěť do syta nakrmí, umlká a běře pro sebe, co zbylo.

A tu by měl člověk, ozdobený duší, zůstat za nerozumným zvířetem, které se jen pudem řídí? Bohužel že musíme k tomu přisvědčiti; neboť jako máme mnoho matek pečlivých, tak též máme mnoho matek necitelných, které jako krkavice mládě své z teplého hnízda vyhazují a více se o ně nestarají.

Bude společnost lidská k nim tak tvrdou, jako ti, kdož je pro trápení na svět přivedli, bude k nim krutou tak jako příroda, která stíhá je tak často dědičným trestem za hříchy rodičů, bude k nim krutou církev katolická, jež má tu před sebou duše nesmrtelné?

Starověk osoboval si právo nad životem dítěte a odsuzoval neduživé dítě k smrti, aby nestalo se břemenem společnosti. Proto ve Spartě vrháno do vod Eurotu, v Řecku a státě římském měl otec právo je zabiti, pohoditi anebo prodati. Kdo se ujal pohozených dítek, prodal je obyčejně za otroky.

Teprve křesťanství přineslo pro tyto ubohé tvory neočekávanou pomoc. Ona před tím nikdy a nikým nedostižená idea — lásky křesťanské — se jich ujala a osud jejich zlepšila. Velebné učení Kristovo, které v každém směru povznese důstojnost a cenu člověka, ujalo se práv těchto dítek, a kdežto dříve byly od matek dovoleně pohazovány — byly již v prvních klášterích římských pro ně vyvěšovány koše.

Koncil Nicaejský ve IV. století počal se již raditi o nalezencích; po té byli biskupové ochranci nalezenců do té doby, až se mohli sami uživiti. V témž

století IV. zřízen byl pro ně hospic v Cařihradě, v VIII. století v Miláně, v XI. ve Francii a v XVII. a XVIII. shledáváme se s nalezinci po celé Evropě.

V prvních dobách křesťanských sbírali křesťané též sami dítky pohany podvržené a nosili je k biskupovi. U vchodů prvních křesťanských chrámů bývaly mramorové nádoby, do kterých mohly dítky své klásti matky, jež by je jinak byly připravily o život. Křesťany k tomu, aby se ujímali takových dítek, vedl příklad Spasitele, božského přítele všech dítek.

Dějiny církve katolické mohou s hrdostí vypravovati o sv. Vincenci, jak zakládá řád Milosrdných sester pro vychování nalezenců (*soeurs de la charité et de l' asyle des enfants trouvés*), jak sv. Mikuláš a sv. Karel Boromejský pečuje o dítky opuštěné, jak blahé paměti Bosco získává sobě zásluhami název „apoštola opuštěné mládeže“.

S nastalou dobou febronianismu odňata byla církvi i péče o nalezence, a počato se zřizováním nalezinců státních, zemských atd, jimž dáno zvláštní zřízení dle zákonů světských. V Rakousku zřizovány byly za císaře Josefa II., a přijímány do nich hlavně jen děti zrozené ve veřejných porodnicích. Pokud se týče přirovnání poměrů těch v Rakousku k jiným státům, činí zde zákon, an nutí obce, aby zajišťoval dítěti existenční minimum, pro ochranu matky a dítěte více než ve Francii, ale méně než v Německu, kdež nalezince jsou zrušeny, kde však zákon hledí usnadnit legitimování dítěte a drží se té zásady, že pomoc veřejná nastupuje teprv tenkrát, když otec ani matka nejsou s to dítě uživiti.

Na kolik prospělo neb uškodilo oddělení nalezinců od spolupéče a láskyplného dozoru církve, cítí společnost lidská sama nejlépe.

Jako ve Francii i všude jinde, kde nalezince jsou, vešlo v obyčej umisťovati děti do rodin. Jest to nejlevnější způsob zaopatření dětí, a může býti tím *nejlepším* i tím *nejhorším*; záleží na způsobu, jak se provádí, na výběru rodin a na dozoru.

Třeba že zřízení nalezincův a výchova dítek se zlaicisovala, nesmí přece kněz, služebník církve katolické, jako duchovní otec všech, vzdalovati se péče o tyto nešťastné bytosti, ale jest mu hleděti k tomu, aby z nich vypěstěni byli dokonalí křesťané a mravní členové lidské společnosti.

V knězi má míti nalezenec jediného ochrance a zastance, pokud jest *nemluvnětem* — a když *v dětská i jinošská léta* dospěje, pravého otce, jenž jej vede ke zbožnosti a spořádanému životu křesťanskému, o čemž v následujícím budiž pojednáno.

I.

Dle zřízení u nás zavedeného odevzdávají se dítky z porodnice do nalezince, jenž je dává na vychování rodině z venku, která se o ně přihlásí a vysvědčení k tomu potřebné předloží. Způsob tento, jak svrchu zmíněno, může býti nejlepším i také nejhorším — záleží na rodině, do které dítě přijde. Ovšem jest to přece jen první smutný okamžik pro dítě to, kde odloučeno jest od matky a svěřeno cizím lidem.

Ptáme li se, proč si taková rodina nalezence bere, dostaneme obyčejně za odpověď, že si chce těmi několika zlatými vypomoci v živobytí. Vede tedy matky ke dveřím nalezince jednak bída, jednak zisk. Neboť venkovská žena stavši se matkou, je pro jistou dobu zbavena výdělků, jelikož je vázána na domov novorozeným dítětem. Tu pak, když již musí práci výdělkovou při jednom dítěti opustiti, bere útočiště k nalezinci.

V menším počtu přicházejí pak pro nalezence matky, které na otázku, proč si berou nalezence, odpovídají, aby jim byl náhradou za jejich zemřelé dítě, aneb aby ve své bezdětnosti aspoň s tím ubohým tvorem se potěšili. Obojího druhu matky potřebují vysvědčení duchovního správce, jenž zde má důležitou úlohu, aby ku blahu nalezenců našel *spořádanou rodinu křesťanskou*, jež by nalezence svědomitě vychovávala. Ovšem v prvních měsících pěstění nalezence jest mu třeba fysické dobré obsluhy; nábožensky mravní musí následovati, když se mu počne rozum jasniti.

Proto hleďž kněz zabrániti tomu, aby nesvědomití a ziskuchtiví lidé nedostali z nalezence dítek; užij pro zodpovědnost svědomí svého práva a nevydávej vysvědčení rodinám, ve kterých by dítě hrozila újma ve fysickém a mravním vychování.

Je-li matka dobrého křesťanského smýšlení, a také tělesně zdravá, jest to pro nalezence pravým štěstím. Neb ona přilne k němu s pravou mateřskou láskou, obsluhuje a krmí jej spravedlivě jako své vlastní; a když se přiblíží čas, kdy jej má odevzdati ústavu k další výchově, prolévá slzy jako nad ztrátou vlastního dítěte. Takových příkladů nalézáme bohudík ještě dosti. Matička taková jest skutečně vzorem křesťanských matek, stavíc nalezence takoruka na roveň s vlastním dítětem, nedá mu ublížiti, považujíc to za největší hřích. Ona se řídí slovy: „Co má její Toníček musí míti též její František“, třeba musí mnohdy probíjovati se svým manželem o to tuhý boj. Odměna za tuto šlechtnost ji minouti nemůže.

Jak jinak jest však s ubožátkem, dostane-li se do rodiny rozhárané, nepořádné a nesvědomité, kde zahálka je domovem. Tam žena sama jsouc zanedbána, ledva že děcko z ústavu obdrží, již jím jako s břemenem, které ji nenáviděná chudoba v úděl byla dala, sem tam pohazuje, celé dny si ho nevšímá, nechává je hladové, v nečistotě, bez dohledu ležeti, takže toto na těle i na duchu zakrňuje a sotva tvorů lidskému se podobá. Matka taková šetří svého prsu pro vlastního kojence, uspává nalezence kořalkou, odvarem z máku, by ji v noci ze spánku nevyrušoval. Takové nemluvně dále dospívajíc úzkostlivě se třese, slyší li hřmotný hlas muže — pěstouna, který opilý pozdě domů přicházejí, počne manželku a děti týrati, surově laje a nadává. V obci B. takový pěstoun sházel obrázky svatých se zdí, a jiný propíchal na obraze Boží Rodičce oči. Těmto pěstounům, mimochodem řečeno, dal nalezinec děti bez vysvědčení a proti vůli duchovního správce na vychování. Tvor takový neslyší po celý čas slovíčka něžného, nezná mateřské lásky, nedostává dorůstaje ponětí o dobru, o Pánu Bohu. Vidí ustavičně jen temnou stránku lidské společnosti a bývá pro ni z pravidla ztracen.

Ještě jiný druh matek přichází do nalezince pro dítky. Jsou to matky bledého, chorobného vzrůstu, nesoucí v sobě zárodek souchotin neb jiných nemocí. Tato žena brzké smrti zasvěcená ošetřuje snad dítě svědomitě, avšak se ztrátou vlastních sil a zároveň se ztrátou zdraví ubohých dítek — kojencův, Tělo jejich stává se tělem chorým, a záhy zmírají.

Jak smutný to obrázek leckde, kde zase nalezenec, již odrostlejší, trpí hladem a nedostatkem oděvu a vedle ostatních dětí plouží se vyzábělý, otrhaný s vypouleným zrakem. aby si někde kousek chleba buď vyžebal aneb uzmul. Takové dítě jest do nebe volajícím hlasem proti té které rodině pěstounův.

Proto budiž vysvědčení nadmíru chudým rodinám, které ukazují, že sotva své dítě uživí, aneb které mají mnoho vlastních dítek a o ty se málo starají, aneb které musí pracovati celý den mimo domov, odeprěno. Neboť která matka

o své dítky se nestará, nebude se teprve starati o cizí; která málo stravy dá svým, ještě méně dá cizím; a která celý den v práci mimo domov prodlévá, špatně si hleděti bude výchovy.

Matka mnohého nalezence vyptá se na jméno pěstounův a obec, kde bydlí, dopisuje jim, ptá se na zdraví a stav nalezence, hledí pak občas peněžitě příspěvky a dary jim zasílati, aby se dítěti lépe u nich vedlo. Takoví pěstouni pak budí na osadě závist, neboť jsou tu rodiny, které též mají nalezence, k nimž se nikdo nikdy nehlásí, a tu jest těmto slyšeti často výčitky. Často však pěstounové šat, který dostanou od hlásící se matky nalezence pro něj, dají svým dětem, těm přilepší za zaslané peníze, a ubohý nalezenec nemá z toho nic. Jak lépe by jednala taková matka, kdyby předem radu brala s duchovním správcem v této příčině! Hledíc k momentu náboženskému, nebudiž trpěno, aby nekatolíci dostali nalezence katolického, neboť by tím jeho náboženská výchova trpěla. V úvahu brdtež vzaty od duchovního správce též okolnosti, zdali rodina, která se uchází o nalezence, nebydlí v malém nebo sklepním bytě, zdali sama, jsouc třeba zbožnou a spořádanou, nebydlí mezi rodinami nekalých mravů, zdali otec rodiny neprovozuje živnost, kteráž by mohla míti škodný vliv na dítě. (Ostatek přístě.)

SMĚS.

Oslava Kosmákova. Literární sekce družstva Vlast pořádá dne 5. března t. r. v mezzaninu Katolické besedy o 6. hod. večer slavnost k počtě † mor. spisovatele Václ. Kosmáka. Slavnostní řeč přednese věrný přítel zesnulého, vldp. k. a. notár Petr Kopal. Očekáváme, že hlavně Moravané a Slezané hojnými telegramy nebo přípisy k lesku oslavy svého muže přispějí. Telegramy a dopisy přijímá red. „Vlasti“, Praha č. 570—II.

Sedmdesáté narozeniny vdp. probošta dra. Ant. Lenze oslaveny byly dne 19. února večer ve slavnostní schůzi ve Svatováclavské záložně. Přítomno bylo přes 300 osob, zejména děkan kapitoly bradčanské, vdp. dr. Frant. Hrádek, vdp. prelát dr. Krásal, vdpp. kanovníci z Vyšehradu, prof. dr. Kryštůfek, prof. Dr. Kadeřávek, kanovník J. Dědek, vdp. ředitel A. Lór z Příbrami, ředitel Strakovské akademie dr. J. Trkal, prof. dr. Vřešťal, dr. Sýkora, dv. rada prof. dr. Kvíčala, adv. dr. Popel, dpp. pražští faráři, katecheti gymnasiální i měšťanských a obecných škol, zástupci řádu dominikánského, křižovnického, Tovaryšstva Ježíšova, Redemptoristů atd., delegáti jednot a spolků katolických a množství dam. Po kantátě, kterou zapěla Cyrillská jednota křižovnická řízením vp. Em. Pauknera, proslovil dp. Karel Burian vzletnou báseň na oslavu dr. Lenze se-

psanou, načež promluvil profesor dr. M. Kovář obšírnou a zdařilou řeč o jubilantovi. Poukázal na jeho strasti v mládí, dobu studijní v Budějovicích, činnost v Jilovicích a v Deštné, (kdež jsa kaplanem, faru i kostel opravil). o jeho působení v semináři Budějovickém, kde z ponuknutí biskupa Jirsíka vénoval se badání o době husitské, z čehož vyplynula jeho apologetická činnost spisovatelská. Spisů jeho jest přes 50 a jsou obsahu asketického (na př. Mariologie), theologického („Učení mistra Jana Husí“, „Anthropologie“, „Apologie snému kostnického“, „Soustava učení Viklefova“, „Syllabus“, „Petr Chelčický a jeho učení o eucharistii“, „O křtu sv.“, „O očistci“ atd., „Nástin učení J. A. Komenského“, „Socialismus a jeho povaha“ atd.) a pak obranné či polemické (na př. 5 brožur proti knížce Alfonsa Šťastného z Padařova atd.). Dr. Kovář odsoudil ještě lokálku „Nár. Listů“, jež dr. Lenze prudce napadly, přál oslavenci, aby mu Všemohoucí popřál hojně sil a aby jeho díla nesla žádoucího ovoce. O dobročinnosti Lenzové svědčí obnos 2000 zl., kterým založil útulnu pro děti v Deštné a množství podpor, jež uděluje nuzným. Když shromáždění provolovalo jubilantovi slávu, přečteny přípisy a telegramy (přes 100), zejména od J. Sv. papeže Lva XIII., jenž udělil zvláštní požehnání, od české koleje v Římě, od Biskupů dra Baura z Brna,

dra Schoebla z Litoměřic, dra F. Kalouse ze St. Boleslavi, Ed. J. Brynychy z Král. Hradce, od hr. Vojtěcha Schoenborna, od kapitoly z Hradce Králové a Budějovic, od mnoha děkanů, vikářů a farářů, od profesorů seminářů českých, od redakcí časopisů katolických, od filosofické jednoty, dra Kvíčaly, od spolků a jednot dělnických a svatojosefských, od katol. učitelů, různých klášterů a řádů atd. — Potom odevzdal mu gymn. profesor V. Müller stkvostné album s podobiznami katolických spisovatelů českoslovanských. Na to promluvil jubilant sám delší řeč, ve které děkoval za lásku všem přítomným, vzpomenuv svých přítomných rodičů, svého bezradostného mládí, a zvláštní vedení od Prozřetelnosti, nabádal ke studiu dějin a prosil, aby obyvatelstvo zachovalo Prahu velikou i svatou, jak o ní psáno v dějinách. Řeč vsdp. probošta vyvolala mocný dojem. Po té dp. T. Škrdle poděkoval srdečně všem přítomným za účastenství, a schůze skončena.

Dary Historického kroužku. Historický kroužek při družstvu Vlast vykazuje značný deficit: i přispěli mu k vydávání dalších historických sborníků: Jeho Excell. ndp. kníže-arcibiskup Dr. Theodor Kohn 100 zl., J. M. vsdp. Eduard Jan Nepom. Brynych, biskup, 20 zl., J. M. vsdp. Dr. Jan Řehák, kapitulní děkan, 100 zl., vldp. k. a. notář a farář [Fr. Ekert 1 zl. Další dary přijímá: Václ. Roudnický, vicerektor v Johanneu, Praha, Salmova ulice.

Jak soudí protestant o zásluhách katolické církve o školství. V anglickém časopise „Contemporany Review“ napsal jistý protestant o školství ve středověku toto: „Již 80 let před tak zvanou reformací a než zavedena moderní škola, měla Anglie dobře zřízené školství a zvláště výtečné školy střední. Všecky byly založeny od církve a náležitě opatřeny. Vyučování bylo bezplatné, a školských daní lid vůbec neznal. Katolická Anglie měla při tehdejší nečetném obyvatelstvu skoro pětkrát tolik středních škol co nyní, totiž 300.

Usnesení delegátů katol. učitelského spolku v Poznaňsku. V této schůzi, jež konala se dne 29. prosince m. r., usneseno následující: katolické spolky učitelské budou především pečovat o pravou zbožnost v učitelstvu, a kde za-

vládl indifferentismus, bojovati proti lhostejnosti a pěstovati neohrožené vyznávání naší svaté víry. Tohoto účelu dosáhneme: 1. zakládáním katolických spolků; 2. znalostí katolických paedagogů, přibližující i k jiným, jejichž význam v paedagogice jest nepopíratelný; 3. péčí o vyučování nábožnství jako hlavní osy všeho vyučování 4. náboženským vychováváním, konáním náboženských povinností ve škole i mimo školu; 5. zásadou: *napřed vychovávati, — potom vyučovati.*

Učitelstvo na učitelských seminářích v Prusku. Ze 118 ředitelů učitelských seminářů v Prusku jest 63 theologů, 30 filologů, 7 učitelů věd přírodních a matematiky, 11 má pouze vzdělání seminární a 7 vzdělání seminární s pozdějším studiem universitním. Ze 125 vrchních učitelů seminárních jest dle téhož rozdělení: 49, 25, 5, 40, 6; ze 347 řádných učitelů: 19, 19, 2, 501, 6, a ze 124 pomocných učitelů: 8, 6, 1, 107, 2.

Zajímavou stat o školství v Pruském Slezsku přinese příští sešit „Vlasti“ ve článku „Čechové v Pruském Slezsku“, na niž čtenáře upozornujeme.

Bez náboženství. Jistý francouzský list přinesl před nedávnem tuto zprávu: Dělník socialista vychloubal se svým soudruhům, že se mu podařilo konečně manželku, která byla dříve velice zbožná, odvrátiti od víry a nakloniti ji náukám socialistickým. Rozumí se, že ho soudruzi zahrnuli pochvalou. Pozdě večer vracel se hodně napilý domů. Tu však ušel před domem zástup lidu a několik strážníků. Co se stalo? Jeho manželka otráвила tři děti i sebe. V bytě ležely čtyři mrtvolky. Na prsou nešťastné ženy nalezen popsany lístek, na němž stála slova: „Pokud jsem věřila v Boha, měla jsem dosti síly, abych snášela útrapy a bídy tohoto života. Ale když můj muž, tento tyran, o víru mne oloupil, stala jsem se nejvyšší nešťastnou. Nechci, aby podobně byly nešťastny také mé děti.“

„Český Učitel“ děkuje za uznání — „Vychovateli“, že napsal, kterak učitelstvo od r. 1869 pokročilo ve vychovatelství. My zase děkujeme za to poděkování. Škoda, že nejví „Č. Učitel“ podobnou uznalost vůči kněžstvu, jako ti klerikálové k učitelstvu.

K soustavnému tupení kněžstva v liberálních listech. Napíší-li „Národní

Listy“ nějakou hanu na kněze, nepřekvapuje to nikoho, poněvadž je to jejich řemeslem. Ale když takové zprávičky otiskuje z nich list učitelský, od něhož přece možno žádati pravdu, je to úkazem smutným. Nedávno přinesl „Posel z Budče“ dle „Národních Listů“ zprávu „Z horského zátíší“, kde stíhán jest hanou pan farář z B. u Semil, že se obrátil k okresní školní radě se žádostí, aby odstraněny byly se stěny na chodbě školy v R. obrazy Husa, Komenského, Náprstka a Havlíčka. Pán farář prý „nepravdami a bezcennými frázemi“ dokládal svoje udání, a okresní šk. rada „historické důkazy“ o těchto mužích jakožto nepřátelích katol. církve, které „pan farář podati se snažil, zamítla.“ Snad nám dokáže „Posel z Budče“ a „Nár. Listy“, že mužové ti byli — přáteli církve?

Potom prý podal pan farář okresní školní radě jakési vysvětlení beze všeho uznání, jež bylo mu též s odmítavou odpovědí vráceno. Také že se dožadoval koupě biblických obrazů, které však již koupeny byly, ale pan farář si jich ani nevšiml. Velice pochybujeme, že Hus byl proto postaven mládeži před oči, že si získal zásluh — o český pravopis. A jak odůvodniti umístění podobizny Havlíčka — politika — ve školní budově, také nevíme. Z Komenského učinili provokační osobu liberálové, oslavující ne jeho zásluhy o paedagogiku, kterých také ani dost málo nedbají, ale jeho nepřátelství k církvi. K objasnění poměrů, jaké panují v obci R., poslouží toto: Z výtěžku divadelního představení (hrály školní děti) byly koupeny obrazy z „Českého alba“ (mladší p. učitel navrhoval, aby byl koupen na chodbu pěkný kříž). P. řídící se vymlouval, že mu obrazy ty vnutila místní školní rada, on že za to nemůže. (Zatím je obstaral sám — o p. předsedovi sluší pochybovati, že by vůbec věděl, co je „České album“.) Ale když p. farář řekl, že se obrátí k okresní školní radě, tu mu pohrozil p. řídící: „Neopovažte se něčeho podobného, sice si mne znepřátelíte.“ Pan farář psal okr. školní radě d. 4. října roku 1897, odpověď okr. školní rady nese datum 3. ledna 1898. Druhý dopis pana faráře ze dne 19. února nebyl „jakýmsi vysvětlením, nýbrž byl ohrazením proti výnosu okr. školní rady, poněvadž ona psala v tom rozumu, jakoby byl žádal za odstranění obrazů Němcové, Skréty,

Erbena, Kolára, Beneše a jiných nezavadných, což však nebylo pravda. O obrazech Husa a Havlíčka, o něž p. faráři hlavně běželo, nebylo ve výnose ani zmínky. Na odpověď na tyto otázky čekal p. farář 4 měsíce. Snad „náhodou“ bylo o tom rokováno ve schůzi, kdy pan vikář nemohl býti přítomen, konaje visitace. Ubozí reformatoři a vlastenci! Vaše podobizny se kupují proto, aby měl farář dopal. Že se proto obrazy ty koupily, tím se starosta v R. netajil. Že tu nešlo o vlastenectví, poznáme z toho, že pan předseda se hlásí k těm „červeným“. (Děti se aspoň přiznaly, že mezi nimi rozšiřuje socialistické škváry.) Poněvadž potom Hus a Havlíček se stěny zmizeli, nařvědčuje, že okr. školní rada stížnost p. faráře přece jen prostě odmítla. Na vyřízení zemské školní rady jsme my také žádostivi — klavně shledá-li to v pořadku, že některé místní školní rady na Semilsku faráře, který jest přece také členem, do schůzí vůbec nezvou, a okr. školní radu k tomu mlčí. *Či nemá pan inspektor Kamenický příležitosti, aby se při inspekcích o tom přesvědčil?* A kdo pak pověděl dopisovateli do „Nár. Listů“, co psal pan farář c. k. okresní školní radě a že se obrátil k nd. konsistoři? „Co se doma uvaří, má se doma snísti“ mělo by platiti i v Semilech. Neví pan inspektor Kamenický, že pro školu v R. byly koupeny šestáckové biblické obrazy, jimž nedostalo se církevního schválení, a že jich proto pan farář neuzíval? — Není nad chytrost! Panu řídícímu se dá pokyn, aby zavadné obrazy odstranil, a veřejně se rozhlásí, že byl pan farář „odmítnut“. O ostatních obrazech rozhodne zemská školní rada, že nejsou zavadné, a bude se moci zase rozhlásiti, že byl odmítnut i od ní! — Tak vyhlíží celá věc ve světle pravdy. —

„Katol. listy“ nedávno právem ukázaly, že by neměly býti ve školách stále vyvěšeny obrazy obnaženého lidského těla, poněvadž otupují stud dítek. To za vdalo „Č. Učitel“ podnět, že se rozepsal vášnivě o „Poděbradském případě“. Kdo se provinil, toho neomlouváme, ale svého času jsme ukázali, že liberálové v celém tom případě dělali z komára velblouda „Katol. listy“ o různých provinilcích v učitelstvu setrně mlčí, šetříce celého stavu — „Č. Učitel“ ojedinělého případu používá, aby tupil celý stav. To je surovost a sproštěctví. —

„Škol. Obzor“ napsal: „Velké protiklerikální demonstrace udály se v těchto dnech v severním francouzském městě Lillu proti řádu Školských bratrů, kteří ve svém ústavě páchali hnusné zločiny na svých chovancích. Také klerikální výchova.“ — Příklad je znám z denních listů. „Le Croix“ píše o této záhadné události následující pozoruhodné věci: „Již před více týdnů bylo v Lille slyšeti, že se jedná o útok na školy bratrské, které jsou trnem v oku všem liberálům, zednářům a socialistům. Sami lidé nabývají přesvědčení, že se zde jedná o bídný podvod a dělání mínění proti školám katolickým. Frater zapřísáhl se, že jest nevinný. Naproti ústavu bratrů v ulici „de la Monnaie“ bydlí zuřivý nepřítel Školských bratrů, což jest i obecně příliš podezřelý, jakož jest i příliš podezřelý, že mrtvolu chtěl ukrýti v před síni k veřejné hovorně domu!“ — Pařížský „Figaro“ píše: „Příklad zůstává dosud tajemný, ale sympatie obrací se k obviněným bratrům. Jistý žurnál poslal svého spolupracovníka na výzvědy do rodiště bratra Flamidiena. Tento bratr pochází ze cti-hodné rodiny, a vyslovuje se o něm zpravo-
daj, že takového skutku schopen není. Zločin, jak se zdá, spáchán byl mimo ústav.“

Tedy ojedinělý případ, po jehož vyšetření se asi jistě ukáže, že Škol. bratr byl od zuřivých nepřátel křivě nařknut, postačí „Škol. Obzor“, aby napsal, že Šk.

bratři „páchali hnusné zločiny.“ Takového lhaní a utrhaní neštítí se list *učitelský*, jen když může házet blátem na kněze a řeholníky. Této mravní zvrhlosti u nás nikdy nebylo.

Také českým utrhačům k povšimnutí. „Očaué“ Dr. Lehman, Mahlich a Sulczewski v Novém Sandeci byli odsouzeni porotou do žaláře na 8 6 a 4 měs., poněvadž obvinili křivě čtyři kněze z Tov. Ježišova z nemravného činu. Odsouzení se odvolali, ale kasační soud rozsudek potvrdil. — „Katolické Listy“ k tomu poznamenávají: „Má zajisté každý kněz svatou povinnost, je-li kde v novinách napaden, pravdě datí svědectví ne v zájmu své osoby, ale v zájmu sv. náboženství, které tak ničemnými útoky na osoby hrozně v lidu podvráceno bývá. Toho jsou socialističtí ničemové velmi dobře vědomi. Jest to ovšem trnitá cesta pro kněze hledati právo u soudu, ale i sám božský Spasitel vydal svědectví před soudním tribunálem o Sobě. Příklad novosandecský opět ilustruje noviny sociálních demokratů a právě nyní případ v Lillu, o kterém i pověstné „Právo Lidu“ píše tak, jako by na jisto bratr Flamidieu byl vrahem.“ — A s ním také „Škol. Obzor“, jak jsme právě ukázali dokládáme k tomu. Náš list jest vždy ochoten vyvracet utrhačné zprávy o kněžstvu a ukazovati mravní zpustlost utrhačů v pravém světle.

Dary a příspěvky.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských zaslali příspěvky a dary P. T. dpp.: vládní rada a kanovník dr. V. Frind 50 zl.; dr. Doubrava, kanovník, 10 zl.; V. Honejšek, kons. rada a farář, 10 zl.; F. Herzog, kaplan, 5 zl.; ctp. V. Engel, c. k. pošt. pokladník, 5 zl.: dpp. Josef Buchar, farář, 4 zl.; dr. Jakub Hodr, professor, 4 zl.; P. Aug. Jannal, farář, 2 zl.; Frant. Hašlar, farář, 3 zl.; V. Honěk, farář, 2 zl.; V. Hladík, farář, 2 zl.; V. Drbohlav, kaplan, 2 40 zl.; J. S. 2 zl.; Bartol. Hrabí, kaplan, 2 zl. 50 kr.; Mat. Krejčí, farář, 1 zl. 50 kr.; po 1 zl. 20 kr.: dpp. Fr. Hrachovec, farář, Fr. Hrbáček, professor, Jos. V. Tangel, farář, P. Jan Dvořák, O. Cr., Karel Slavík, professor; ctihod. klášter Voršilek v Praze 1 zl. Vys. uroz. paní Marie hraběnka Lažanská 12 zl.; po 5 zl.: Šimon Bejvl. k. a. a. vikář a farář ve Vnoři, Alois Cervenka, farář v Paráčově, vdp. Josef Prášek, kněz deficient v Garsu (Dolní Rakousy). Vincenc Bílek, farář v Plané n. L.; po 2 zl. vdpp.: Karel Tippmann, c. k. professor a univ. docent v Praze, Antouin Kříž, kaplan v Mrtníku, Jan Vychodil, farář v Želechovicích (Morava), Vojtěch Kameš, farář v Bohdanči, Josef Polák, kaplan v Mladých Bukách, Tomáš Coufal, farář ve Veltrusích, dr. Josef Rydvan, farář v Kostomlatech; po 1 zl. 20 kr. vdpp.: Josef Prokop Fabián, deficient ve Volšově, František Pecha, b. vik. sekretář v Čes. Skalici, Josef Slavík v Novém Městě n. M., Jan Strobach, farář v Lažicích, Vincenc Novotný bisk. vikář a děkan v Dolní Krupě, František Halbich, katecheta na Smíchově, Jan Urban, děkan v Čelakovicích, František Voříšek, katecheta v Plzni. A. Baselt, farář v Bosni, Alois Kolář a Antonín Kolář, farář (2 zl. 40 kr.) — Dale laskavě darovaly: ctih. milosrdné sestry sv. Karla Borom. v Praze-III. krásné paramenty a kostelní prádlo; ctih. sestry Božského Srdce Páně na Smíchově červené mešní roucho a kostelní prádlo; vsdp. prelát A. J. Šrůtek krásné knihy; dva šlechtí kněží v Praze stkvostné chorální knihy s průvodem varhan a jiné. Zaplat Pán Bůh! — O další příspěvky a dary prosí a je přijímají dp.: Václav Černý, c. k. professor ústavu učitelek, Praha, Křižovnické náměstí čís. 2, a bratr František z Assisi v Bubenči č. 83.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež společníkům V. Špačkoví v Košátkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechotskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Škola a sociální demokracie.

(Dokončení.)

Toť trest naučení, jimiž proti náukám sociální demokracie můžeme působiti. Rozumí se, že nebudeme mluvit takto stručně, neřekneme vše to najednou a neodbudeme to také najednou, nýbrž užijeme různých příležitostí, stále se ku věci vracíme a nikdy jí s mysli nepouštíme. Pracujeme přesvědčivými slovy a povzbuzujícími příklady. Zakotví-li se pak tato naučení v srdci mládeže, nebude v ní místa pro snahy podvrtné.

Ku konci pak vyslechniž laskavý čtenář *rozmluvu mezi klerikálem a liberálem.*

Liberál. Človče, vy jste toho nasypal! Až se z toho hlava točí!

Klerikál. A což — neuznáváte to snad za dobré?

L. I uznávám; ale toho neupřete, že všechno, co jste tu povídal, hodí se jen pro pány pátery, a ne pro nás, světské učitele. Vždyť je to samé náboženství!

K. Aj — to mne překvapuje! Vy tedy myslíte, že tohoto způsobu poučování může užiti pouze kněz, a ne také učitel světský? Budiž; ale tu vás pěkně prosím, abyste zase vy mně vyložil svůj způsob, jak byste proti podvrtným snahám bojoval. Snad tedy nějakou morálkou rozumovou, bez náboženského podkladu? Nuže, mluvte, já poslouchám.

L. Vy mi nerozumíte anebo mi nechcete rozumět. Kdo pak vám co povídal o rozumové morálce? Vždyť, jestli se nemýlím, právě z té rozumové „morálky“ se celá ta pěkná nauka zlíhla. Rozumová „morálka“ praví socialistovi, že není třeba žádné autority, a že má panovati ta „svoboda, volnost a rovnost“, jak jste to vyličil. Jak mohu tedy tou „rozumovou morálkou“ bojovati proti ní samé? To bych toho svedl!

K. Vy tedy uznáváte, že poučení vycházející z nauky náboženské jest účinnější a působivější? To mne těší — ale pak nepochopuji, proč by se pro vás nehodilo.

L. Vždyť jsem neřekl, že by se nehodilo pro učitele — ale prosím vás — kam pak to mohu zařaditi? To se hodí jenom do náboženství. Či to mohu dáti do mluvnice, pravopisu, čtení, slohu, zeměpisu, dějepisu, přírodopytu, kreslení, psaní, zpěvu, tělocviku?

K. Inu, při výkladu některých článků, při dějepise, myslím, že by se dalo něco činiti.

L. Kam pak to stačí! A kdybych tak vykládal článek o císaři Josefu, jak

vyoral brázdu, a začal o tom, že má každý milovati práci a nemá záviděti boháčům — a tu by přišel náhodou do školy pan místní inspektor —“

K. Co pak je vám po něm! Ten vám nesmí do učení mluvit.

L. Dobře, dobře. Ale on by mohl náhodou býti sám socialní demokrat, a to bych si dal, „posaditi“ ho na sebe! A kdyby přišel okresní, řekl by, co všechno do toho výkladu vtahují, že přece jest potřebí jen článek vyložiti a pak čísti, a ne vplétati tam něco, co tam nepatří. Vy se tomu smějete? To si myslím! Máte vy klerikálové radost, že jsme my učitelé nyní tak sešněrováni!

K. Příteli, vy mne překvapujete víc a více! Vždyť vy jste teď přece *neodvislí a svobodní*! Jak bych se tomu tedy mohl smáti! Ale usmívám se z jiné příčiny: myslil jsem totiž, že jste mým odpůrcem — a vy zatím smýšlíte stejně se mnou. Vy totiž uznáváte, že nynější škola v té věci, o které jsem psal, může činiti velmi málo anebo nic jako vůbec pro mravně náboženské (anebo nábožensky mravní — jak chcete!) vychování.

L. To není pravda — to jsem neřekl!

K. Ale řekl: uznáváte přece, že jediná působivá mravouka je ta náboženská, a ta že se musí ponechat knězi, protože ji učitel nemá kam zařaditi. To jste přece sám řekl. Ostatně nejste ani první ani poslední z liberálů, který to vyznává. Vždyť jsem četl kdysi v „Poslu z Budče“ — a ten přece není klerikální — že je nynější škola přetížena takovou spoustou učiva, že v ní není na vychovávání ani pomyslení.

L. Když to napsal „Posel z Budče“, tedy je to pravda, a já s tím souhlasím.

K. A když to řekne klerikál, tedy to není pravda? — Ale začneme o jiném. Nedávno měl pan Alfons Šťastný ve svých proslulých novinách jakési zasláno od rolníků z Pardubicka, kteří tam psali, že učitelstvo vychovává anarchisty. Co myslíte, byli ti pantátové také klerikálové?

L. Dejte mi s tím pokoj! To já vím, že nebyli, protože Alfons Šťastný je klerikálů úhlavním nepřitelem. Jakživo mne tak nic nedopálilo jako to: vždyť je to lež a utrhaní. Což pak by se našel učitel, který by sváděl děti k anarchii? Ale vy s nimi bezpochyby souhlasíte a řeknete také, že je to pravda?

K. Jak živ ne! Ano, řeknu vám, že celému vašemu počínání nerozumím. Když někdo ve schůzi katolíků mluví o potřebě náboženského vychování, tu, byť se řečník učitelstva ani slovem nedotekl — vyroji se ze všech stran našeho království protesty, ohrazení, opovržení, politování atd. — a všechny učitelské listy o tom přinesou úvodní články. *Ale když se vám v listě, který tupí náboženství, vrhne ve tvář nejhrubší urážka a největší křivda, když se napíše, že učitelstvo vychovává anarchisty — tu zůstanou učitelské jednoty hezky zticha, že je to — nemrzte se, když to řeknu — hanba hanboucí!* A učitelské listy také úvodních článků o tom nepřinesly; tu a tam odbylo se to nějakou lokálkou. A tak se mi zdá, že vy, páni liberálové, snesete spíše nejhrubší urážku od listu nevěreckého, nežli šetrně vyslovenou pravdu se strany katolické, byť ta pravda ani vás se nedotýkala. A to jest velice smutné a pro vás zahanbující.

L. To sem snad nepatří. Jen bych rád věděl, zdali i vy jste toho mínění, že učitelstvo vychovává anarchisty.

K. Na tuto otázku odpovídám rozhodně: Ne! Ale tím jsem ještě neskončil. Toto obvinění neozvalo se poprvé, to snad víte. Ozývá se neustále ve Vídni. A říkává se, že není „šprochu“, aby nebylo pravdy trochu. Bohužel, že již od delší doby značná část učitelstva německého u nás hlásí se k socialním demo-

kratům, a řekne-li někdo o těch, že by rádi z dětí vychovali socialní demokraty, pak, myslím, není daleko pravdy.

L. Co pak je nám do německých učitelů — to nejsme my.

K. Ale u nás, jak snad víte, to již trochu začíná.

L. Dejte pokoj! Děláte z komára velblouda. Jestli snad některý jednatel —

K. Dobře máte, já vám neodporuji. Ale nezapomeňte, že i ten jednatel dělá celému stavu hanbu a podezření naň uvrhuje. Než, to jest prozatím vedlejší věc. Já bych přes to nikdy neřekl, že učitelstvo vychovává socialisty a anarchisty, ale to tvrdím, že nynější školský systém má nemalou zásluhu o to, že se socialní demokracie množí.

L. Tak! Školský systém? Co tím myslíte? Což pak ten systém vychovává mládež? Tu vychovává učitel! A proto, když obviňujete školský systém, obviňujete vlastně také učitele.

K. To není pravda — proti tomu se rozhodně ohrazuji. Myslíte-li, že školské zřízení nevychovává, pak jste, milý brachu, na velikém omylu. Já vám řeknu, že právě tento školský systém odchoval si to socialistické učitelstvo, a vy mi toho nevyvrátíte. Podívejte se do Německa. Tam je socialismus hodně rozšířen — *ale v učitelstvu není po něm stopy*. A proč ne? Protože jsou tam *náboženské školy*. Náboženství, jak sám připouštíte, jest mocnou hrází proti socialní demokracii. Jestli však se stane škola bezkonfesijsní (nebo interkonfesijsní — jak chcete —), pak jest náboženství degradováno na vedlejší předmět, který se nechává na starost jen knězi — a máte tu mocnou hráz pryč! To pak nemůže zůstat bez vlivu i na učitele.

L. Zabíháte od věcí trochu daleko, neboť mluvíme vlastně o těch pantátech od Pardubic. Byť bych i připustil, že jest ve vašich slovech něco pravdy, toho zase nepopřete, že ten školský systém nemusí všechno učitelstvo zkazit a o náboženství je připravit. Vždyť vy, „klerikálové“, sami často říkáte, že jest v učitelstvu mnoho řádných a zbožných mužů.

K. A máme pravdu; tvrdím to také.

L. Proto bych rád od vás slyšel, jak soudíte o tom odchovávaní anarchistů školou.

K. Už jsem vám řekl, že neobviňuji učitelstvo, ale školské zřízení. Neboť nezapomínejte, příteli, že i ten svědomitý učitel je toho školského aparátu *nástrojem* — proti své vůli. Ano, bude-li ten školský aparát pracovati s dosavadní horlivostí dále, můžete se dočkat i té „dokonalosti“, že, až bude kterýkoli pondělí tři čtvrti na deset dopoledne, musí se ozvati z úst všech učitelů ve školním okrese, ne-li v celém království — věta: Po tvrdých souhláskách se píše *y*! A opozdí-li se některý učitel s tou větou, bude míti na krku disciplinárku. Ano, milý příteli! Ten školský aparát učinil z učitele téměř *bezvolný stroj*, na jehož páku našlapuje pan inspektor. Na formy, titěrnůstky, škatulkování, řekněme na bezvýznamné hlouposti, na to se klade veliká váha, *ale řádné vychování mládeže — to je v tom aparátě věcí vedlejší!* Chci ve vás, ač jste liberál, spatřovati třeba velice zbožného učitele, který uznává nezbytnou potřebu náboženského vychování. Také jste to uznal, ale hned jste řekl, že nevíte, kam byste to zařadil. Tak vidíte! Jak tedy můžete uskutečniti svoji snahu a rozvinouti svoji činnost v tom školském aparátě? Ostatně, když vyzná i liberální list, že v nynější škole vychovávat není možno, jest na tom dosti. A nyní pomyslete: Když to náboženské vy-

chování odstrčí se do těch dvou náboženských hodin a v ostatních 20—26 hodinách se pro ně neděje nic — jak trvalé mohou býti dojmy mládeže v těch dvou hodinách nabyté? *Škola nemusí pro šíření podvratných snah dělati ničeho; ono stačí, když nedělá nic proti nim. Nejsou-li v mládeži pevně zakotveny zásady náboženské (a na to dvě hodiny nestačí), pak se ty podvratné snahy u ní dostaví samy — když vidí špatný příklad dospělých, vyšedši ze školy, anebo třeba ještě do školy chodíc.* A proto, trvám, že ten školský aparát není při tom šíření podvratných snah docela bez viny. Co vy tomu říkáte?

L. Já jsem se na takovou debatu nepřipravil. Vy ovšem se tím zanášíte pořád a proto tím člověka celého popletete. Bude dobře, když to skončíme. Jen mi ještě povězte, jak si to myslíte s tou školou, aby se v ní vychování dařilo?

K. Především jest potřeba, aby učitel sám byl prodchnut zbožností a měl nejlepší vůli děti nábožensky vychovávat.

L. Budiž; a když tu bude míti, co potom?

K. Potom ovšem nezbude jiný požadavek, než aby to také činiti mohl a směl. Ale k tomu jest potřebí *volnosti*. Učitel nesmí býti pouhým strojem anebo jen částkou toho stroje. On nesmí býti sešněrován. Učiteli buď uloženo, čemu má naučiti; ale jak tomu naučí, budiž jeho věcí. Vnucovati učiteli způsob vyučování, ukládati mu, odkud až pokud má v hodině co probrati, považuji za nedůstojné snižování činnosti učitele, za upírání jemu způsobilosti k vyučování a soudnosti. A má-li býti učitel především vychovatelem, pak musí býti ponecháno jemu na vůli, kdy uzná za dobré mládež k dobru pobádati, kdy vhodnou příležitost k tomu uvidí. Tu může uviděti *jen on*, ta se nedá naříditi ani předepsati, a nikdo nemá práva — soudíme-li zdravým rozumem — zakazovati mu, že to snad do toho neb onoho předmětu nepatří. Škola není parlamentem, kde by se volalo na řečníka, aby mluvil k věci.

L. Tedy myslíte, že by tak měl činiti kdykoli, při každém předmětě? Netrpělo by tím vyučování?

K. Nikterak; aspoň to tak nemyslím, aby trpělo. A nepromarní se nyní dosti času zbytečným známečkováním, jehož si povšimne sotva jedno procento tatíků — a jinými zbytečnostmi? Rozumí se, že nezačne učitel nabádati k něčemu uprostřed početního příkladu nebo rozečteného článku. Snad vás, příteli, ten školský aparát už tak nezformoval, že byste sám sobě nedůvěřoval, zdali naleznete k tomu vhodnou chvíli. Ostatně nemyslíte, že je to proti dětské přirozenosti, nepřetržitě a hodinu za hodinou jen suchopárné učení do nich cpáti? Zeptejte se pánů katechetů, jak při výkladě katechismu osvěží se děti příkladem ze života nebo dějpravy jim vypravovaným, jak se opět vzpruží jejich pozornost. Ta chvíle není nikdy ztracena! Co se tu uspoří napomínání ke klidu a pozornosti!

L. To je pravda, vím to ze zkušenosti. Někdy učitel, chtěj nechtěj, musí ustati u výkladu, když se dítě třeba něčeho dopustí. Musí pokárati, povzbudit, a pro děti je to jaksí oddechem.

K. Ovšem. Tedy jen volnost a trochu času pro to pravé vychovávání — a to vychovávání na základě náboženském a při každé příležitosti.

L. To by nebylo zlé. Tak by ovšem bylo lze něco vykonati. S tím bych se srovnával.

K. Ale pak, milý příteli, jste vlastně tajný klerikál, neboť tak si představujeme my tu náboženskou školu. Jejím účelem jest vedle vštípení po-

třebných vědomostí mládeži mravní výchování, a to na základě náboženském. Nuže, podejme si ruku na zdar tohoto vychovatelského díla ve škole náboženské, neboť v té nynější se toho nedočkáme. S Pánem Bohem! L † 90.

Péče kněze o nalezence.

Podává Vlastimil Hálek, farář v Liboci

(Pokračování.)

Ve příčině počtu nalezenců buď hleděno k tomu, aby rodina měla jednoho nalezence, neboť zkušenost učí, že jedno malé dítě matce při vedení celé domácnosti dá samo mnoho starostí; což pak je-li jich více! Bohužel jsou případy, že mají rodiny až 3 nalezence na výchování, a jen tím se živí, muž mnohdy ani nepracuje; jedno musí druhé hlídati a jemu posloužiti. Jiné musí do lesa na chřast a na šišky, v létě je pošlou na pole řezat obilné klasy, brambory dloubat, krást trávu a ovoce, pást dobytek. Jsou obce o 30—40 číslech s 80—90 nalezenci. Ký pak div, že mladá srdce taková odumrou všemu dobru, a jen kyselost, zášť proti bližnímu v nich vznikají!

Dohled kněze a přísnost proti podobným nepřístojnostem jsou nutnými, a váže jej k tomu pastýřská povinnost péče o duše těchto dětí. Namnoze však setkává se kněz při tom s urputností pěstounů, kteří dovedou proti němu za to pobouřiti a roztrpčiti valnou část osady. Než, to jej nesmí u vykonávání této svaté povinnosti zastráhati. Duchovní správce dohlížeť proto na nalezence, když neočekávaně se podívá do té které rodiny, kde nalezenec jest, je-li pěstěn v pořádku a čistotě. Nejen při donesení nalezence na osadu, ale i při každém měsíčním stvrzení na archu, že nalezenec žije, otcovskými slovy napomínej pěstouny, aby dobře obstarali svěřené děti, zvláště aby jim od prvních okamžiků rozjasňování rozumu a vůle pojem o Pánu Bohu, víře a mravnosti vštěpovali. Paprskové této péče ze srdce duchovního pastýře jistě nezůstanou bez účinku.

Přijede-li matka takového dítěte na osadu podívat se na dítě a zajde-li k duchovnímu správci, hleď ji poučiti o všem strany poměrů nalezence, po případě i ji k tomu míti, by hleděla jej řádným manželstvím legitimovati.

Pokud se týče tělesného zdraví nalezence, hledí duchovní správce působiti na místního lékaře, aby mu občas věnoval pozornost, zvláště při jeho přinesení na osadu. Před několika roky, jak soudně se zjistilo, přinesly sobě do obce S. v jižních Čechách z V nalezince tři matky nalezence, kteří byli po rodičích stížení hroznou nemocí. A hle, skrze tyto děti donesena ohavná ta nemoc do rodin a do celé vesnice. Soudní vyšetřování dalo vinu lékařům, kteří dítěte těch neměli z nalezince vydávati; ale vesnice ta podnes trpí zmíněnou morovou hlízou, a jest v morálním i hmotném úpadku pro důsledky z toho plynoucí.

Jakmile však duchovní shledá, že někteří pěstounové svoji povinnost zanedbávají anebo zle s nalezenci nakládají, domluví jim přísně a rozhodně, aby se v necitelných srdcích jejich probudil cit útrpnosti křesťanské, a nezpomůže-li to — zakroč bezohledně, aby jim byl nalezenec odňat a jiné spořádané rodině dán na výchování.

Duchovnímu správci naskýtá se při jednání s osadníky dosti příležitosti, aby se jich zeptal, jak ta která rodina zachází s nalezencem, aby zvěděl, která by byla k tomu schopnou.

Při matkách, které nemajíce svých dětí anebo ztrativše je úmrtím, chtějí míti náhradu v nalezcenci, z pravidla mizí obava, že by nedostály své povinnosti. Než, přece zkoumány buďtež právě uvedené požadavky, aby i těm vyhovovaly.

Na kolik jest prospěšno připlácení svobodným vlastním matkám na vychování jejich vlastních nemanželských dětí z nalezince jim nechaných za plat, o tom se mínění rozchází. Nalezinec tak činí z důvodu, že méně jim platí než cizím pěstounům, a že lépe se jim u vlastní matky daří než u cizích pěstounů. Někteří duchovní správci však ze zkušenosti dosvědčují, že vzhledem k tomu neostýchá se svobodná osoba tohoto hříchu dopustiti, ježto bere plat na nemanželské dítě, a ještě k tomu jde za kojnou za značný měsíční plat. Původ toho hledati nutno ve Francii, kde Napoleon I. vydal zákon, jímž zapovídá se pátrati po otci dítěte, a pronesl o něm slova: „par les hommes pour les hommes“ — od mužů pro muže. Zároveň zavedl veřejnou podporu pro ty neprovdané chudé matky, které samy pečují o dítě. Vyšetření poměrů a dozor nad matkami svěřen v Paříži komitétům dámským. Ukázalo prý se, že úmrtnost dětí u pěstounů cizích byla dvojnásobná až trojnásobná proti úmrtnosti dětí ošetřovaných vlastními matkami.

II.

Ve příčině nalezcenců, kteří počínají kolébce odrůstati a vstupují do doby dětství, nastává pro kněze širší obor péče. Mimo pečování všeobecné, ke kterému vybízí provinciální synoda Pražská ve hlavě „De catechisandis parvulis“ dokládajíc, „nonnisi ex infantibus bene educatis exurgere potest populus fidelis, timens Deum et ambulans in viis ejus“ („jen z dobře vychovaných dětí může povstati věrný lid, bojící se Boha a kráčející Jeho cestami“), nastává o nalezcence zvláštní péče.

Podobajíť se zvláštním květinám, které potřebují nadobyčejného tepla a světla slunečního — více lásky, dozoru i něhy od duchovního, než dívky jiné. Jinak zakrňují, hynou, stávají se metlou a trýzní společnosti lidské.

Pečoval-li kněz, aby nalezenec — nemluvně bylo v dobrých rukou, tím více starati se mu jest, aby dospívající vychováván byl v řádné katolické rodině. Byl-li nalezenec — nemluvně s láskou, čistě a zdravě obsloužen svědomitě po stránce tělesné, mohlo se snad ještě trochu prominouti, ač i to nemá býti, v jejich zachovalosti. Ale jakmile počíná nabývati rozumu, a vůle u něho se probouzí, musí se žádati rozhodně a naprosto, aby byl vychován v řádné katolické rodině, která by mu vtiskovala začátky sv. víry a vedla jej k modlitbě a dobrým mravům.

Proto hledej větším nalezcencům dokonalou rodinu, aby matka z ní nahradila nalezcenci pravou matku, nábožnou, ctnostnou, tichou, trpělivou, pořádku a čistoty milovnou. Hledej rodinu, kde jest úplná shoda manželská, kde se rozlévá svatá zář blaha a spokojenosti, neb tam sídlí též Hospodin. Rodinám svárlivým, zlověstným budiž dán výhost. Hledati musí duchovní správce, a tu nalezne přece na osadě matku, která by měla lásku k nalezcenci a nahradila mu vlastní rodičku. Lásku k nalezcenci pojme pak některá matka jenom na podkladu sv. víry, která učí soucitu — tedy to bude musit býti matka také — zbožná. Stejně požadavky budou u jejího manžela, by nebyl zhýralec, opilec, karbaník aneb dokonce snad zloděj. Matka z takové rodiny vyhledané vryje hluboko do srdce nalezence dobré zásady, bude mu pravým andělem strážným na cestu do života. Takoví lidé budou učiti nalezcence od dětinství „báti se Boha“ (Tob. 1. 10.) a zdržovati se všelikých hříchův.

Duchovní přičiň se, aby nalezenec byl u rodiny, která bydlí v místě, kde jest kostel a škola. Nechť dává pozor, aby pilně do školy chodil, kdež mu věnuje něžnou pozornost, aby v kostele nescházel, aby v učení sv. náboženství prospíval tím více nad jiné, pevně si zásady jeho do srdce ukotvil, neboť více než ostatní děti jich bude potřebovati ve světě, ve kterém státi má bez rodičů sám a sám.

Stará se o to, by pěstounové nepoužívali ho k jiné práci místo školy, snad ke hlídání dětí, ale zvláště aby netrpěl hladu, zimy a nedostatku oděvu. Domlouvá po dobrém pěstounům, prosí, žehře, a když to nepomůže, oznámí to ředitelství ústavu nalezců. Pravý pastýř Kristův hledí těmto tvorům opatřiti schopnost dosáhnouti nejen věčného, ale i vezdejšího blaha, vštěpuje jim ve škole i mimo školu láskyplně cit k autoritě všeliké, poslušnost a vděčnost k pěstounům a dobrodincům. Příklad Ježíše Krista, jenž byl přítelem a otcem všech trpících, opuštěných a osiřelých, zvláště pak dětí, dodává k tomu knězi síly a trpělivosti.

Dospívající nalezcenci mají zaměstnávatí celé srdce pastýřovo, neboť smutná zkušenost učí, že právě tyto děti velmi často dospívají v lidi zlopověstné, kteří zase mravní svoji porušenost dále rozplozují a zločiny svými mnohé svízele v osadě působí. Proto hledá jim dobrodince, kteří by se jich ujali.

Stává se pak často, že po 6 letech vrací se nalezenec matce, anebo nechce-li ho ta, domovské obci. Znáám jest smutný osud těchto dětí v obci. Venkovské obce nejsou zámožné, a tu nerady vidí přírůstek výdajův a hledí se ho nejlacnějším způsobem zbaviti. Je-li po ruce obecní pastýř nebo pazderka, ujme se ho za několik krejcarů, a dítě nastoupí u něho pravou cestu křížovou. Anebo se učiní na něj dražba, kdo jej nejlevněji vezme na živobytí; a tu pak musí pracovati do úpadu, aby si zasloužil sousto do úst. Jinde v obcích jde na jídlo od čísla k číslu den po dni, tu musí jísti s čeládkou, která vede své ošklivé řeči před ním, a kde nemají v domku čeládky, dají mu to, co zbylo z jídla po němě tváři. Každý v něm vidí přítěž a obtíž obce, nadává jeho matce, proklíná ji, a tak, co zbylo ještě dobrého v nalezcenci, se na čisto ubíjí.

Proto kněz nejprve, žije-li matka některého nalezence v jeho osadě, domlouvá jí všemožně, aby dítě sama vychovávala, k sobě si je vzala, domovské obci neposílala. Jsou-li pak v obci tací nalezcenci, chodící od čísla k číslu na jídlo, anebo jsou-li za plat u někoho, vzdělává v kázáních a křesťanských cvičeních cit křesťanské lásky a pravé poznání o ceně a významu toho milosrdenství, kterým samého Krista přijímá křesťan do svého domu, když se ujme opuštěného. Pokládá za svou povinnost, aby chudým nalezcům ze svého a z darů, kterých na lidech dobročinných vyprošuje, potřeby školní, modlitební knihu, zpěvník, oděv a obuv opatřil.

Dobrý pastýř hledí, aby nalezenec nestal se poběhlíkem a tulákem, ale aby se nějakému řemeslu vyučil, vyhledává mu zbožného, dobrého mistra, zkouší náklonnost jeho k povolání, i u mistra na něho dohlédá. Opatřuje mu místo v katolických ústavech pro řemeslníky, na př. v Johanneu, když se vyučil, upozorní jej, aby vstoupil do spolku katolických tovaryšův a dělníkův.

Neboť jinak domovská obec hledíc se ho zbaviti, vysílá jej na učení do velkého města bez rady a pomoci. Jaký div, že ve víru Babylonu velkého města utone a stává se začasť z něho zuřivý neznaboh, anarchista a konečně odpykává v žaláři — děvče pak se vrhne na scestí ohavností, až bídě zanechává. Obec tím, že se jich zbyla, domnívá se, že se o ně dostatečně postarala. Následky toho bývají hrozné a často končí ubohý takový tvor samovraždou.

Kněz ve své pastoraci, která rozestírá blahodějně působení své na všechny

poměry života lidského, má míti zření k nalezcům na osadě, má v nich viděti dítky Kristovy, o nichž řekl Pán: „Cožkoli jste učinili jednomu z nejmenších mých bratří, mně jste učinili“ (Mat. 25. 40.), má v nich spatřovati ztracenou ovci, kterou dlužno v ovčinec přivesti. Oživen jsa věrou sv. a posílněn modlitbou, může mnoho jim prospěti, v řádné křesťany vychovati — lhostejností pak, vlažností, nevšímáním si jich částečnou příčinou býti, že z nich dorostou nevěrci a mravně zpustlí lidé. Nejdůstojnější knížecí arcibiskupská konsistoř Pražská výnosem ze dne 6. srpna 1862 č. 5401 ukládá duchovenstvu ve správě duchovní péči o nalezence a dohled na ně za jeden z nejdůležitějších úkolů jeho, ano jim nedopráno blaha rodinného domu a požehnání výchovy mateřské. Výnosem pak ze dne 3. listopadu 1897 č. 9428 znovu obrací se k duchovenstvu, že toto „osvědčí svoji horlivost o spásu duší také i na ubohých nalezcích, ani i tito náležejí ke stádcu Ježíše Krista, i za jejich duše nesmrtelné prolil Spasitel svoji předrahou krev.“

Vedle velké péče a námahy s tím spojené, kterou duchovenstvo skutečně nalezcům věnuje, doporučovalo by se, aby stanoveno bylo několik zemských a okresních odměn, a tyto aby veřejně byly udělovány rodinám, které se zdarem nejlepším duševně i tělesně nalezence pěstovaly. Když pak během času by se ukázalo, že se nedostává řádných rodin pro výchovu nalezců, nastala by nutnost zákonodárným sborům pomýšleti na zřizování dobročinných ústavů z nákladu, jenž se věnuje na nalezence, kdež by tito byli vychováváni — ovšem že by tyto domy jen tenkrát prospívaly když by vedeny byly v duchu církve, a vychovatelkami byly Milosrdné sestry. Zatím měj každý z nás na paměti slova Spasitelova „Kdo by přijal jedno takové pachole ve jménu mém, mneť přijímá.“ (Mat. 18. 5.)

SMĚS.

Z družstva Vlast. Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: Josef Lintner, učitel v Kolíně; Marie Zajíčková, učitelka v Bystři u Brna; Dr. Ant. Kubíček, katecheta při c. k. ústavu učitelek v Opavě; Dr. Fr. Popp, sekretář kníž. arcib. konsistoře v Olomouci; Ant. Tůma, kaplan ve Lhenicích; Ign. Zháněl, kaplan v Brně; Václ. Křížek, zahradník v Liboci; Jan Skotálek, rolník v Horčkově a křesť. sociální jednoty: pro Byšice a okolí, ve Studenci a v Myslibořicích na Moravě. — Na fondy družstva věnovali: Msgr. Dr. Al. Frýdek, kap. děkan v Hradci Králové 50 zl.; Msgr. Ad. Rodler, sid. kanovník v Č. Budějovicích 20 zl. a Msgr. Boh. Hakl, bisk. vikář v Hořicích 10 zl. — Na vydávání Historického Sborníku, jehož kasa jest pasivní — přispěli: Jeho Excell. ndp. Dr. Th. Kohn, kníže arcibiskup v Olomouci 100 zl.; J. M. ndp. Eduard Jan Nep. Brynych, biskup v Hradci Králové, 20 zl.; Msgr. Dr. Jan Řehák, kap. děkan v Lito-
měřicích 100 zl. — O papírnickém závodě

družstva Vlast jest obšírný inserat v březnovém čísle „Vlasti“. — Zde jen připomínáme, že máme na skladě hojně obrázků k prvnímu sv. přijímání.

Valná hromada Družstva konala se d. 25. měs. ledna u přítomnosti 67 členů. Předseda dp. Dr. R. Horský shromážděné srdečně uvítal, doporučuje posavadní jednotu a svornost. Jednatel p. T. Jiroušek přednesl po té zprávu jednateelskou, po kladník dp. T. Škrdl zprávu účetní, p. Dr. M. Kovář zprávu Historického kroužku, p. T. Jiroušek zprávu sociálního odboru a dp. P. K. Burian zprávu literární sekce. Veškeré zprávy přijalo shromáždění s pochvalou Valná hromada přijala návrhy výboru, aby Historickému kroužku darováno bylo 300 zl., Liter. sekci 200 zl. a spolku sv. Metoděje ve Vídni 100 zl. Při volbách obdrželi členové dosavadního výboru 326—342 (plný počet) hlasů od členů, kteří volili písemně. Mimo to obdrželi: dp. Dlouhý-Pokorný 23 hlasy, p. V. Myslivec 16 hlasů. Členové přítomní volili

dosavadní výbor jednomyslně. Návrh dp. V. Kotrcha z Roudnice, aby Družstvo zřídilo antiquariat, změněn po návrhu referenta dp. T. Škrdle a přijat v tomto znění: výboru se ukládá, aby ve vhodné době postupně zřídil vedle papírnického závodu antiquariat a knihkupectví. Návrh dp. E. Dlouhého-Pokorného, aby personál redakční, administrační a závodní ustanovován byl valnou hromadou a nikoli výborem, byl jednomyslně zamítnut. Předseda dp. Dr. Rud. Horský pak srdečným proslovením schůzi zakončil, vybidnuv shromážděné, by povolali třikráte „sláva“ sv. Otcí, J. V. císaři a ndpp. biskupům. — Ze zpráv jednotlivých odborů seznali jsme, že Družstvo ve všech odvětvích pilně pracuje na prospěch věci katolické a mohutní. Zdar veškeré práce ovšem podmíněn jest svorností, kteráž při této valné hromadě stkvěle se osvědčila, a již mimo pana předsedu vřelými slovy doporučoval též vdp. vikář J. Střebský. Chováme naději, že přání toto i v budoucnosti dojde splnění. Zdar Bůh! (Podrobná zpráva uveřejněna byla v únorovém sešitě „Vlasti“.)

Z pastýřského listu J. M. ndp. arcibiskupa Kohna. Milení! Lidé úskoční nehlásají vřdycky — ani za našich dnů ne — otevřeně a bez obalu své liché nauky a neprozradí ihned svých opravdových záměrů, které ovšem venkoncem čelí jenom proti svatému náboženství; oni budou vám předstíratí na oko šlechetné úmysly, jež prý na zřeteli mají, sebe dobře ukrývajíce, a dotýkají se strun, jež v žádném srdci ozvěnou se neminou, čímž zaslepují mnohé. A právě proto pokládám za svou povinnost upozorniti vás na rozličná hesla dnešní doby a vás zapřísáhati, abyste jejich význam a hodnotu zkoumali.

Takovým heslem nové doby jest výzev: „Nechceme náboženských škol, nýbrž úplné vymanění školy z rukou církve,“ heslo to, jímž se již od drahých dob, zvláště však za našich dnů balamutí lid, a to s dychtivostí, která by se hodila při lepších věcech.

„Nechte dítek a nebraňte jim ke mně jíti, neb takových jest království nebeské,“ (Mat. 19, 14.) pravil Kristus Pán, jenžto sám v útlém mládí školu chrámu Jerusalemského návštěvou svou posvětil. Na základě tohoto výroku Spasitele samého a daného příkladu přistavovala církev svatá

ku svatyním chrámovým i školu jakožto předsíň, aby maličci, křtem svatým pro království nebeské získaní, skrze školu k němu uvedeni byli. Církev svatá to byla, která pečovala záhy o to, aby vyučování ve věcech pro časný život užitečných sloučeno bylo s vychováním v bázni Boží a s vědomostmi života věčného právě asi tak, jako je spojena duše lidská s tělem. Vizte však, nyní chtějí lži proroci odtrhnouti tělo od duše, zemi od nebe, školu od církve, dítky od Krista. „Nedáme jíti více maličkým k tobě, bráníme jim,“ toť odvěta těch lidí na dojemná slova Spasitelova. A nyní rcete sami, milení, není li povinností velepastýře vašeho dle skrovných sil svých, avšak s apoštolskou odvahou o to usilovati, aby nebránili dítkám, vašim dítkám, jíti ke svému Božskému příteli? Ach, pakli by jinak jednal, uvalil by si dle slov Písma na duši žernov věčného zavržení, jímž vyhrožuje Pán všem, kdož pohoršují maličké. (Mat. 18, 6.)

Vím předobře, že se na mne vyřítí s výtkou: „Což pak není ještě dosti toho náboženství na školách obecných?“ Ó, zajisté s povděkem uznávám, že v našem milém Rakousku náboženství nebylo doposud ze škol obecných naprosto vypuzeno, jako se to bohužel v jiných zemích skutečně stalo, a že ještě alespoň jako učební předmět ponecháno bylo.

Ale milení, *to nepostačuje — a sotva se mýlím, když s důrazem pravím, že školy, ve kterých náboženství zůstává pouhým předmětem učebním, vycelených, hotových povah nedovedou odchovatí.* I náboženství se vyučovati musí, ovšem *ale to není nejhlavnější. Zásady náboženské musí býti i cvičeny a v život uváděny, a tím teprve vzniknou ustálené, mravně vyspělé povahy. Náboženství musí býti směrodatným základem povšechného názoru a zároveň vodítkem jednání a života.* Co duch myšlenkou v sebe pojal, tím se musí i srdce rozehráti; nadšení musí vyprávati v předsevzetí a skutky; i mysl i srdce musí býti souladně vypěstěny. Ano, tehda, a jen tehda dovede vzdělání a výchova zbudovati dokonalé, vnitřně ustálené, v sobě samých blažené a na venek oblažující charaktery.

Ku přijímání sv. svátostí. Pod tímto nadpisem uveřejnili jsme v 1. čísle t. l. zprávu o žákovi M., ježž otec, evangelík,

nechtěl poslati ku sv. zpovědi. Z výnosu okresní školní rady, která sice otci nařídila, že chlapce ku sv. zpovědi poslati má, ale připustila, že se může z nařízení toho odvolati, odvolal se farní úřad dne 13. prosince m. r. k c. k. zemské školní radě, jejíž rozhodnutí zde podáváme:

Č. 43029. C. k. okresní školní radě ve * * *. Ku zprávě tamější o žáku Josefu M. v * * *, jenž se vyhýbá náboženským výkonům, dáváme věděti: K nejdůležitějším a nejvýznamnějším úkolům školy a dozorcích úřadů školních náleží starati se o účinné pěstování náboženské výchovy mládeže školou povinné. — Z toho plyne pro ně povinnost přidržovati školní mládež k předepsaným náboženským a bohoslužebným cvičením a výkonům, a kdež toho třeba jest, oproti žactvu i proti rodičům, již v této příčině překážky činí, užívati přípustných donucovacích prostředků. — Jestliže rodiče své školou povinné děti od účastenství na cvičeních a výkonech náboženských zdržují, *buďtež k místní školní radě a po případě k předsedovi c. k. okresní školní rady předvoláni by jim důrazně jejich vychovatelské povinnosti připamatovány byly*, a by upozorněny byly na následky, jež by při stálém zanedbávání povinností těch jejich děti stihly. Pokud se týče dítek samých, bylo by v případě, že poučování a napomínání učitelův a především učitel náboženství bez výsledku zůstává, *užiti disciplinárních prostředků, jak v § 24. řádu školního a vyučovacího vytkeny jsou*. Mimo to bylo by dítkám takovým známku z mravního chování na čtvrtletních školních zprávách, *po případě i na propouštěcím vysvědčení snížiti a připojiti poznámku, jež by opatření toto odůvodňovala*. Očekáváme, že c. k. okresní školní rada v rámci tohoto rozhodnutí v případě, o nějž tu jde, přes kroky již vykonané i dále a neprodleně se přičiní, aby žák Josef M. svým povinnostem v příčině náboženských cvičení a výkonů zadošť činil. Farnímu úřadu v * * * budiž opis tohoto našeho rozhodnutí zaslán. Tím vyřizujeme zprávu tamější ze dne 13. prosince 1898 č. 3161, vracejíce její přílohy. V Praze, dne 16. ledna 1899.

Výnos tento jest důležitý z té příčiny, že dosud namnoze domníváno se, že dětem, které náboženské povinnosti zanedbávají, známka z mravů snížena býti nesmí. Mimo to je zřejmo, že v této věci žádný rekurs není přípustný. Zajímavým

jest však i přípis okresního hejtmanství, kterým tento výnos „doprovodilo“. Zní takto:

Důstojnému farnímu úřadu v * * *. Důstojný farní úřad neobtěžoval sobě požádati veledůstojnou biskupskou konsistoř o zakročení u zemské školní rady v příčině Josefa M., jehož syn Josef nechodí ku sv. zpovědi, ohledně čehož poslední výměr odsud vydán byl dne . K tomuto rozkladu vydala veleslavná c. k. zemská školní rada ze dne 16. ledna 1899 číslo 43029 vynesení, které v opise se připojuje. Dle toho račiž se pro příště důstojný farní úřad spravovati, a dokládám, že *prozatím v této záležitosti ničeho více opatřiti se nám nevidí*, a to hlavně se zřetelem k tomu, že i podle názoru, vysloveného velesl. c. k. zemskou školní radou, v případě tomto v první radě jednati jest nejbližšímu dozorcímu úřadu školnímu, totiž místní školní radě, kteráž nebyla dosud žádných kroků u věci té učinila, takže dosavadní kroky c. k. okresní školní rady spočívaly toliko ve snaze, k důstojnému farnímu úřadu nezachovati se naprosto odmítavě. C. k. okresní hejtmanství v * * * dne 31. ledna 1899.

Rádi věříme, že panu hejtmanovi nebylo milé, že farní úřad požádal o rozhodnutí c. k. zemskou školní radu. Toť ovšem jest vinou jeho. Ale pan hejtman opět na něco zapomněl. (?) Především, že c. k. zemská školní rada zaslala svůj výnos c. k. okresní školní radě, a nikoli c. k. okresnímu hejtmanství, a že tedy měla výnos ten zaslati c. k. okr. školní rada. Toť ovšem věc celkem vedlejší. Ale pan hejtman zapomíná dále, že c. k. zemská školní rada ukládá svým výnosem něco *jemu*, (resp. okr. školní radě, jejíž jest předsedou) a ne farnímu úřadu, a že tedy nemusí napomínati farní úřad, aby se tím výnosem spravoval, *ale že se jím má spravovati především sám*. On však i *přes nařízení c. k. zemské školní rady chce se této povinnosti vymknouti*, jak patrně ze slov: „nevidí se nám v této záležitosti prozatím ničeho více učiniti,“ poněvadž ještě ničeho neučinila ještě místní školní rada. Tu zase pan hejtman přehlédl, (?) že dle toho výnosu má provinilé rodiče „po případě“ předvolati sám; a to „po případě“ značí, že buď zakročení místní školní rady nepomůže, anebo že jest ona docela nezpůsobilou. Známe „horlivost“ tohoto úřadu předobře, a c. k. zemská školní rada

ji asi také zná. Což kdyby byl náhodou předsedou místní školní rady evangelík anebo socialista, — ti by také proti evangelíkovi zakročili? A proti nedbalosti místních školních rad, jak známo, není paragrafů. Neučiní li místní školní rada nic, a pan hejtman bude čekat, až ona něco učiní, bude farní úřad nucen opět se obrátiti k zemské školní radě. — A potom se kněžstvu proto zaslívá!

Návrh proti zpustlosti dorůstající mládeže. V panské pruské sněmovně podali velkostatkáři Belov, Levetzov a Schlutov následující návrh: Panská sněmovna se má usnésti, aby mužská mládež do 18 let nesměla navštěvovati místnosti hospodské. Obcím budiž vykázan státní příspěvek, aby mohly se postarati v neděli a ve

svátek pro dorůstající mládež o přiměřenou ušlechtilou duševní zábavu a vzdělání. Návrh těchto pánů motivován jest tím, že se nedá vzrůstající zločinnost mládeže a mravní zchátralost více zakrývatí a že v tom vězí pro národ a stát veliké nebezpečí. — V Prusku tedy chtějí mládež napravití, u nás se vzrůstající nemravnost mládeže raději přikrývá pláštěm.

Jak se dělají „kachny“. „Deutsch-östrerr. Lehrerztg.“ přinesla zprávu, že učitel Bielecki v Haliči nepřijal udělený mu stříbrný záslužný kříž z různých důvodů, jež vtipným způsobem uvedl. K tomu poznamenává „Fr. Schulztg.“, že v úplném seznamu vyznamenaných žádný Bielecki není uveden.

LITERATURA.

Sborník historického kroužku. Majetník, nakladatel a vydavatel: Družstvo „Vlast“. Odpovědný redaktor Dr. M. Kovář. Sešit 7. Rok 1898. Cena 1 zl. 20 kr.

Již několikrát upozornili jsme na čilý kroužek Historický při družstvu „Vlast“, jenž obral si za úkol na základě věrohodných pramenů v duchu katolickém pěstovati studium historie národa Českého vůbec, zvláště pak vyvracetí historické bludy a tendenční lži o církvi katolické, jakož i přihlížeti k oněm katolickým mužům, kněžím i laikům, kteří stáli v boji proti husitismu, lutheranismu a zednářství a bývají v dějepise umlčováni, neb i křivě posuzováni. Jako všecy předešlé svazky, tak i nejnověji vydaný svazek 7. pracemi svými nejlepším jsou důkazem, jak věrně a svědomitě Historický kroužek vytknutý si úkol plní a jaké právě za dnů našich, kdy právo a pravda tak často úmyslně bývají překrucovány v neprospěch náš, pozornosti a podpory zasluhuje. Jména příspívatelů do tohoto čísla (174 str.), totiž Dr. František Krásal, prof. Josef Vávra, Dr. Antonín Podlaha, Frant. J. Rypáček, J. Hamršmíd a j., jsou i odjinud již dávno dobře známa a ručí za práce důkladné. Doporučujeme i tento sešit „Sborníku historického kroužku“ podotýkáme, že pro členy družstva „Vlast“ stojí toliko 80 kr.

Kolébka a rakev. Šestero řečí pro dobu svatopostní. Napsal Václav Davídek, katecheta na měšťanské a c. k. odborné

škole v Turnově. Tiskem a nákladem Jindř. Guska, kníž. arcibisk. dvorního knihkupce v Kroměříži.

Před krátkým teprve časem referováno v různých listech o zdařilé práci p. Davídkové „Pomněnky a lilie“ (Řeči k prvému sv. přijímání), a již máme v ruce nový jeho spis, jenž obsahuje šest v každé příčině výborných promluv, totiž: I. Křesťanské dítě jest povinno: a) rodičům svým úctu, b) lásku a poslušnost prokazovati. II. Křesťanský jinoch měj na paměti, že 1. jest peklo, kde člověk v hříchu smrtelném trvající bude jednou věčně trestán; 2. zdravý rozum dosvědčuje, že tak býti musí, a 3. byť i rozum náš pochopiti nomohl ony věčné tresty v pekle, přece tomu tak jest. III. Křesťanská dívka jest nejlépe kráslena sv. čistotou: 1. kdo si svatou čistotu zachová, dochází na světě spokojenosti a kdo jí opovrhne, pokoje nemá; 2. jak možno čistotu srdce zachovati? IV. Křesťanský muž má býti v rodině: a) hlavou, b) králem a dle sv. Augustina c) knězem. V. Křesťanská žena má býti: a) vzorem nábožnosti; b) pro spásu duší dětí svých má ráda trpěti, c) má konečně býti takovou, jak ji líčí Písmo sv. VI. Křesťanský stařec rozvažuj: a) o kmetství bezbožném a opaku jeho; b) o ctnostném kmetství, k němuž vybízí nás zvláště vzpomínka na smrt a c) poslední soud. Jak vidno, doprovází nás tu pan autor skutečně od kolébky až k rakvi, od nejútlejšího mládí až k vysokému věku; kéž by mno-

hého prací touto přivedl až do nebe! Doporučujeme vřele.

Ježíš Kristus. Důkaz jeho božství. Napsal Monsigaore Em. Bougaud, biskup lavalský. Dle druhého vydání francouzského přeložil Antonín Melka. Cona 45 kr. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze.

V předmluvě k této překrásné apologii božství Kristova, jež vyplňuje X. sv. „Vzdělávací knihovny katolické“ redigované Dr. Jos. Tumpachem a Dr. Ant. Podlahou, poznamenává překladatel, že těchto deset kapitol, v něž práce jest rozvržena, vyňato jest z velikého díla Bougaudova: „Le christianisme et les temps présents“, a dodává, že nová metoda apologetická, dle níž autor dokazuje tu božství Kristovo, neobyčejná hloubka myšlenek a po-

etická mluva pojistily těmto 10 kapitolám místo mezi nejprůdušnějšími apologiemi božství Ježíšova, čemuž zajisté každý, kdo spis pozorně pročte a prostuduje, za pravdu dá a souhlasiti bude i se spisovatelem, jenž v úvodě mimo jiné píše, že metoda, jíž používá, lépe se hodí pro náš věk, který více zajímá se o fakta nežli o idee, horuje pro metodu pozorovací a protož i ochotněji přijme důkaz o božství Kristově, vedený z jeho člověčenství, kteroužto cestu ostatně sám Kristus Pán odporučil pochybujícímu učeníku, když pravil: „Tomáši, vlož prst svůj v rány nohou mých, vpusť ji v bok můj a nebudiž nevěřící, ale věřící!“ Ano, Tomáš viděl člověka a vyznal Boha, kterážto cesta nastoupěna i zde s tímže výsledkem! Doporučujeme co nejvřeleji vzdělanějším třídám. P. Zlatěhl.

Dary a příspěvky.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských zaslali příspěvky a dary P. T dpp.: Ant. Kříž, kaplan v Mrtníku: krásný románský kalich; prelát Dr. F. Krásal cenné knihy; Jan Hlasivec, farář v Lišanec, krásné knihy; A. Žilá knihy; Svatováclavská záložna v Praze 20 zl.; prof. J. Drozd 10 zl.; J. Polívka, (ke cti sv. Antonína), 15 zl., prelát F. Krásal 2 zl.; kanovník Josef Binder 3 zl.; A. Wunsch, kn. a. sekretář 2 zl. 40 kr.; Václav Novotný, farář 2 zl.; A. Dvořák, děkan, 2 zl., Josef Příbyl, c. k. profesor, 2 zl., František Dvořák, děkan 2 zl.; po 1 zl. 20 kr.: P. J. Křepinský, c. k. prof.; Tomáš Prusík, farář; Edvard Šittler, farář; Jos. P. Fabian (a krásné knihy); Vincenc Horka; František Hurt, kaplan; M. Procházka, prof.; P. V. Váchal, novicmistr; Václav Janda, katecheta. Zaplat Pán Bůh! — O další příspěvky a dary prosí a je přijímají dp.: Václav Černý, c. k. professor ústavu učitelek, Praha, Křížovnické náměstí č. 2, a bratr František z Assisi, prokurátor škol. bratří v Bubenči č. 83. u Prahy.

K založení nadace Dra Fr. Bergra ku podpoře chudé mládeže košatecké přispěli dále od 1. ledna do 4. března: vsdp. Ant. Kozák, děkan v Hoříněvsi (opětně) 1 zl. 62 kr., sl. A. L. 1 zl., p. JUDr. Ant. Pavlíček, advokát v Karlíně, 5 zl., p. Frant. Zavřel, restauratér na nádraží Františka Josefa v Praze, 5 zl., p. Fr. Faktor, profesor v Prostějově, 1 zl. 38 kr., p. Fr. Zelin, řídící učitel v Horním Hamru (opětně) 4 zl. 45 kr., p. Josef Čech, učitel tamtéž, (opětně) 1 zl. 80 kr., vdp. J. Vlach, děkan v Luži, (opětně) 50 kr., ctp. J. Sahula, bohoslovec v Hradci Králové, 2 zl. 25 kr., sl. M. Zelingerová, kand. učitelství v Praze 1 zl. 60 kr. — Zaplat Pán Bůh! O další příspěvky prosí V. Špaček, řídící učitel v Košátkách, pošta: Vrutice Kropáčova.

Příruční knížka pro zakladatele spolků, předsedy, jednatele, řečníky, organisatory, agitatory a vůbec pro každého člena spolků českoslovanských:

PRAKTICKÝ SPOLKOVÝ RÁDCE.

Sestavil a napsal Tom. Jos. Jiroušek.

Cena 25 kr. — Na venek se zasílá jen proti hotovému zaplacení. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze č. 570—II.

Nákladem družstva »Vlast« vyšla nová brožura z pera dp. Rud. Vrby:

Naše chudoba.

Obsah: 1. Chudneme. 2. Ceny potravin od r. 1800.—1898. 3. Kořaleční mor. 4. Spotřeba tabáku. 5. Hromadění kapitálu. Společnosti železářské v Rakousku. 6. Kdo vládne. 7. Naše spolky. 8. Malé zrcadlo naší české národní společnosti.

Brožura jest opatřena bohatým statistickým materiálem a jest velice schopna lidu našemu otevírati oči a jej poučovati. Takové brožury jsou pravými apoštoly tiskovými. Kdo je rozšiřuje, apoštoluje mezi naším lidem, jež poučovati jest naší svatou povinností.

Brožura stojí 6 kr. a objednávky — na venek nejméně 5 ex. — vyřizuje administrace družstva Vlast, Praha, č. 570—II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. KUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a netrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež společníkům V. Špačkoví v Košátkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Náš průmysl a naše poměry školské.

Píše prof. Ad. Fux.

Netušené jsou pokroky, kterých se dodělal národ náš na poli práce duševní i hmotné. Uvážíme-li, na jak nízkém stupni národního sebevědomí, vzdělanosti a pokroku jsme byli před 50 lety, a jak pokročili jsme ve všech směrech věd a umění i práce hmotné za doby té, uznati zajisté jest nám, že národ náš povstal z hrobu duchovní smrti a vzkříšen jest k životu novému a jarému a že i dále bude zkvétati a mohutněti.

Školství národní těší se netušenému rozvoji, střední zdárně prospívá, vysoké učení víc a více se rozvíjí, odborné vzdělání blahodárně působí; *nicméně přece v jednom směru předležitém jeví národ náš dosud velikou mezeru, a to ve příčině průmyslu a obchodu.*

Doba naše jest dobou techniky a hmotné práce; průmysl ovládá svět. Každý člověk třeba bezděčně stává se mu poplatným, neboť dnes nikdo neobejde se bez jeho výrobků a tím přispívá k jeho slávě a jím šířícímu se blahobytu. Veliký ruch panuje po celé Evropě v průmyslu a obchodě. Parní stroj hučí po úzkých kolejích po celém světě a probíhá krajiny kříž na kříž, jiskře elektrické vykázaný jsou cesty od města k městu, od jednoho dílu světa do druhého, i do nejvzdálenějších krajín zámořských. Mohutné komíny pnou se vysoko k nebi, a parní kotle a motory takorča divy činí. Prostředky spojovací dostupily nevidaného rozvoje, nejrozmanitější stroje staly se pomocníky ruky lidské a zdrojem blahobytu národů.

Doba pokroku měrou svrchovanou se jeví, a sledujeme-li pozorně tento ruch, přesvědčíme se, že vše ku předu se žene o závod, tak že ku konci chýlící se století naše vším právem nazváno bude v dějinách lidstva „stoletím průmyslu“.

A jaké místo zaujímá národ náš v tomto všeobecném ruchu?

Ačkoliv jsme nelenili a též rozvoje průmyslového se domáhali, *nicméně čeká nás v této příčině ještě veliký úkol.*

Věci dobré prospěje, přihlídneme-li k našemu řemeslnicko-průmyslovému stavu vůbec a poukážeme-li nejenom na příčiny jeho úpadku, ale zároveň také prostředky naznačíme, kterými by žádoucí náprava zjednána býti mohla, majíce *zření hlavně k našim poměrům školským.*

Průmysl duchem lidským vedený rozmnožuje hmotný majetek člověka a tím i blahobyt pozemský. V širším významu spadá v obor průmyslu veškerá výrobní činnost, totiž řemesla, továrnictví, hornictví, orba, lesnictví a j., ale v užším vý-

znamu jest průmyslem jen ona činnost technická, kteráž umožňuje rozmanité požívání přírodnin a surovin, když vhodně byly zpracovány; to jsou řemesla a továrny.

Bez průmyslu nelze obejít se dnes žádnému vzdělanějšímu národu, neboť již tím, že žije, podmíněna jest hojná spotřeba věcí hmotných, kterých by se brzo nedostávalo, kdyby se nestaral průmysl o stálou jich náhradu.

V poměru, jak národ duševně se rozvíjí, stoupají jednak i jeho potřeby, jednak zvyšují se i prostředky a cesty, kterými by potřeby ty mohl si opatřiti. Rozvoj průmyslu jest tudíž nejen přirozeným výsledkem pokroku národů na dráze vzdělanosti, ale i základem jejich hmotného blahobytu. Jako kdysi malý David přemohl obra Goliáše, tak i národ počtem sice malý, ale průmyslem a obchodem kvetoucí, vítězství slaviti bude nad národy čelnějšími, avšak hovicími si v netečnosti a lenosti.

Aby však s duševním pokrokem národů stejným krokem i průmysl rozvíjati se mohl, dlužno vyhověti následujícím podmínkám.

Země poskytovati má potřebných surovin, má míti dostatek hnacích sil přírodních, jako jsou: síla vodní, palivo, laciný dovoz a j., má těšiti se z jistého stupně vzdělanosti a dovednosti obyvatelstva, vládnouti dostatkem pracujících sil a kapitálu, vhodným komunikačním spojením uvnitř i zevnitř svých hranic, kterýmž by nejen byl odbyt výrobků zajištěn, ale i obchod zveleben. Nevyhovuje-li některá z těchto podmínek vývoji průmyslu s dostatek, uskrovňuje se i výroba, z čehož vzniká rozdílnost průmyslu v jednotlivých zemích a z toho plynoucí průmyslová a obchodní konkurence mezi jednotlivými státy. Vítězství slaviti bude v zápasu průmyslovém tudíž zpravidla ona země, která zahrnuje v sobě největší měrou všechny ty podmínky, na nichž rozkvět průmyslu jest závislý.

A pozorujeme-li bedlivě tyto podmínky, shledáme, že naše vlast, od přírody bohatě nadaná, obydlená národem zdravým, nadaným, čilým a práce milovným, mohla by snadno řaditi se k nejprůmyslnějším zemím našeho mocnářství.

Ale domněnka ta, ačkoliv jest zcela oprávněna, nezakládá se na pravdě. Přirovnáme-li český náš průmysl k cizozemskému, objeví se nám politování hodný úkaz, neboť přirovnání není pro nás příznivé. Není vše českým výrobkem, co se u nás vyrábí. Hranice naše otvírají se všelikému pokroku časovému, za netečnosti naš vedral se cizí kapitál do vlasti naší, aby těžil z jejích bohatých pokladů. Bohužel, dovtipujeme se často výhodných na snadě ležících podniků příliš pozdě, až cizinci nás předstihnou. Podobně se to má i s průmyslem menším; ani zde nedovedeme opanovati a udržeti soutěž.

Než, pohlédneme poněkud do nedávné minulosti! Jak utěšeně kvetla u nás druhdy mnohá odvětví průmyslu! Vzpomeňme jenom našich soukenníků, tkalců, kloboučníků, koželuhů, jirchářů a j. Jak krásně prospívala mnohá řemesla v četných zámožných kdysi městech našich! Bezstarostně žili a pracovali průmyslníci a řemeslníci, nepomýšlejíce, že by někdo jich někdy předstihnouti mohl na tržišti světovém. Čeho se však nejméně očekávalo, stalo se skutkem. Trh náš zaplaven byl úhlednějšími a lacinějšími výrobky cizími.

Nesmírné jsou pokroky badavého ducha lidského v době novější. Výrobě dle zděděných zvyků a zásad ustoupiti bylo v malém průmyslu namnoze práci strojnické a továrnické.

Ale to nebylo vše! V průmyslových zemích zároveň více a víc průchod zjednávalo si přesvědčení, že dosavadní cechové zřízení nevyhovuje skutečným

časovým potřebám. Ačkoliv cechovnictví druhdy značně přispívalo k tomu, že se vyvinul mocný, uvědomělý a zámožný stav měšťanský, nicméně nemohlo se udržeti a musilo ustoupiti svobodě práce, poněvadž prospívalo toliko jediné vrstvě a nikoli veškerenstvu.

Vznikla živnostenská svoboda, protože duch času hledě k celku nezbytně toho vyžadoval, aby omezující předpisy, které jako pouta překážely vývinu všeho čilejšího průmyslového ducha, byly odklizeny. První kroky ve příčině té staly se v Anglii, ve Francii zavedena byla svoboda živnostenská již r. 1791, od kteréžto doby francouzský průmysl počal se netušenou měrou zvelebovati. Příkladu těchto dvou zemí následovaly i jiné státy: Holandsko, Švýcarsko, Prusko (r. 1810), Belgie a j., kde svoboda živnostenská u pokročilého obyvatelstva co nejlépe se osvědčila.

Za těchto poměrů nemohlo ani Rakousko s časovými opravami dlouho otálet, nechtělo-li se dáti k nenahraditelné škodě vnitřního rozvoje svého téměř všemi sousedními státy předstihnouti. A proto vydán dne 20. prosince 1859 nový živnostenský řád, kterýmž svoboda práce všeobecně byla uznána.

Zákon ten poskytl vývoji průmyslovému volnosti na vše strany. Každý občan měl právo, užiti svých sil a schopností dle vlastní vůle a dle panujících poměrů ve prospěch svého umění.

Všeobecně se má za to, že svoboda živnostenská záhubu našeho řemeslnicko-živnostenského stavu přivodila. Ale tomu není tak. Máme po ruku statistický přehled o živnostech v obvodu obchodní komory Brněnské, roku 1898 vydaný. V obvodě tom bylo r. 1851 závodů všech 38.751. Roku 1859, kdy nový živnostenský zákon byl vydán, vzrostl počet závodů všeho druhu náramně, ale hned potom ovšem počal klesati. Tak r. 1860 načítáno již 50.582, r. 1870 ještě 46.906, r. 1880 již jen 41.968. Klesání pozorovati lze poměrně ještě více až do r. 1885. Od té doby však zase již poměr značně se zlepšil, (r. 1897 47.873). Příčinou toho byla oprava živnostenského řádu ze dne 15. března 1883, kterážto nicméně nedovedla náš řemeslnicko-průmyslový stav tou měrou povznést, jak všeobecně se očekávalo, neboť vzrůst závodů nekráčel poměrně se vzrůstem obyvatelstva, anoť v r. 1851 připadlo na 1000 obyvatel přes 44 závodů, v r. 1897 jen 40 závodů.

Nechceme tvrditi, že nové tyto poměry naše řemeslnictvo nepoškodily, ale naproti tomu nelze též popříti, že svoboda živnostenská i dobré následky měla pro živnosti i řemesla. Tak na př. dle uvedeného přehledu vzalo za své od roku 1851 do dneška 40 starých řemesel, jež „vyšla z módy“, za to nových povstalo 286. Práce průmyslová se roztrídžovala a rozlišovala na nové odbory, a mimo to i nové potřeby vznikaly.

Největší a nejvšestrannější přírůstek nových druhů živností přineslo období před r. 1870. Při sčítání v tom roce objeveno nových druhů živností 93 s 753 závodů. S onou dobou závodí poněkud jen rozmach nynější doby. V r. 1897 napočítáno totiž 65 nových druhů živností s 185 závodů. Nejvíce vzrostl, duchem času jsa nesen, obor strojnický a grafický (tiskařský). (Strojnický r. 1851 863, r. 1897 1329; tiskařský r. 1851 14, r. 1897 113.)

Svoboda živnostenská v podstatě není nic jiného, nežli právo, aby každý, kdo průmyslu se věnuje, živnost svou dle své vůle mohl provozovati, ji dle skutečné potřeby na jinou přeměnit, více živností v jednu slučovati, kdekoliv a kamkoliv jej přivolá potřeba konsumentů, se usazovati.

(Pokračování.)

Květy ducha.

Výroky dotýkající se vychování, školy a nejsvětějších a nejdůležitějších pojmů.

Podává Josef Flekáček.

1. „Vy mluvíte o náboženském vyučování?“ zvolal Viktor Hugo. Náboženské vyučování, pravé, vznešené, jest ono, před nímž je třeba se skloniti, jehož netřeba se lekat. Chcete-li věděti, co jest, vizte Milosrdnou sestru u lože umírajícího, bratra mnicha, vykupujícího otroka, Vincence z Pauly, jak se stará o dítky opuštěné arcibiskupa Pařížského, jenž s úsměvem na rtech kráčí do vzbouřeného předměstí, vysoko nad válkou občanskou, třímaje kříž a málo toho dbaje, čeká-li ho tam smrt, jen když přináší pokoj a mír. Zde máte pravé, hluboké, působivé náboženské vyučování, které tvoří křesťany, jimiž nic neotřese, jež nic nerozruší. Slavnostně to prohlašuji z tohoto řečniště,“ pravil jindy Viktor Hugo: „Věřím, hluboce věřím v jiný, lepší svět. Pro mě jest skutečnější než bídná tato chimera, kterou nazýváme pozemským životem. Mám lepší tento svět stále před očima, věřím v něj s úplným přesvědčením — po mnohých a tolika bojích, studiích, utrpeních a zkušenostech je tato víra nejvyšším přesvědčením mé duše. Chci tedy upřímně a rozhodně, toužebně chci náboženské vyučování církve, a ne náboženské vyučování jedné strany, chci tak upřímně a ne pokrytecky, chci, aby vyučování ono mělo za účel nebe a ne zemi.“

2. Před soud by měli býti pohnáni všichni rodičové, kteří posílají děti své do škol, na jejichž branách je napsáno: „Zde se nevyučuje náboženství.“

Viktor Hugo.

3. Stát, který nemá víry, nezná morálky; kde není morálky, tam nelze mluvit o nějakém vychování; stát, který nevychovává, kazí, nestaví, ale boří, nezdokonaluje, ale ve zkázu obrací, tam není řád, ale anarchie.

Cavalletti.

4. Neznám krutější věci, nežli vyučování, které dětem běře víru otce a matky.

Berbier.

5. Ta škola, z níž vypuzeno jméno Boha, nikdy nevychová a vychovávati nemůže. Vypuditi ze škol katolicismus je dílo šílence.

Lambruschini.

6. Škola je buď chrámem nebo doupětem. Škola je svatyně, do níž má náboženství rovněž takové právo vstoupiti jako do chrámu.

M. Tomaševič.

7. Církev nikdy neřekla výchova laická je špatná, jedině výchova klerikální je dobrá. Omezila se na výroku: Každé vychovávání, které upírá rodičům práva jejich, které ničí svaté působení rodinné, je špatné; každé vyučování, které zanedbává věci a nauky sv. víry, kdyby i jinak mělo plno zásluh, je nedostatečné, ba, truchlivé, každé protikřesťanské vychovávání a vyučování je zavržení hodno, je záhubno jednotlivci, rodině i státu i celé společnosti lidské.

Les Coeur.

8. Náboženství a mravnost jsou první dobra svobodného národa; chraňte se připustiti, že je možná mravnost bez náboženství. Ať už je to jakýkoliv účín, jejíž vzdělání a vychování má na člověka, rozum a zkušenost nás učí, že mravnost národa nelze si mysliti bez základů náboženských.

Washington.

9. Guizot napsal: Náboženství je tak těsně spojeno s mravností, že mravnost jedině náboženstvím má své posvěcení, jedině v náboženství má své zřídlo a původ. Totéž vyslovil i Diderot: „Náboženství a mravnost úzce jsou sloučeny; kdo otrásá základy jednoho, rozechvívá i základy druhého. Bez náboženství není ctnosti, bez ctnosti není štěstí; a kterouž mravouku na světě lze přirovnati k mravouce

Ježíše Krista?“ Prudhon prohlásil: „Základem mravnosti a svědomí jest náboženství.“ Sám Mazzini zvolal: „Původ našich povinností jest v Bohu, definice jejich má své kořeny v jeho zákonech.“

10. Klerikalismus nerozrůžňuje vášně a nelíčí hřích jako ctnost a ctnost jako směšnou slabost nebo hřích, ale snaží se vštípit v srdce člověka bázeň Boží a míti ve vážnosti čest, ctnost a poctivost. Pro jinochy, jejichž srdce je napojeno svatou bázni Boží, nerozšiřují se žaláře a nestaví se šibenice, k vůli nim nepohlí tolik obětí řeky, nezničí jedy a revolvery tolik životův; takoví lidé nerouhají se Bohu, neničí a nepronásledují nevinnost, neprodávají svědomí, neosnují vzbouření, aby ukojili hříšnou ctižádost, z jejich srdcí neřinou se nepravosti, poněvadž ze ctnosti neprýští neřest, právě tak jako ze světla nerodí se tma. *Saccheri.*

11. Vy, rodičové, ručíte za mravnost svých dětí. Dejte dobře pozor, jakým učitelům je svěrujete a jakým školám a uvažte, že by bylo tyranstvím, kdybyste je posílali k učitelům, kteří nohama šlapou základy náboženství. „Nejdříve dobře žítí a potom dobře psátí,“ řekl jistý pohanský mudrlec, a to by si měli opakovati všichni rodičové. *Caesare Cantu.*

12. Jestliže náboženství nebude vašim vodítkem a zbraní proti vášním mladíka, jehož vychováváte, pak vám nezbude nic jiného, nežli vaše vlastní autorita, a tu váš chovanec velmi brzy zamítne a zneuzná. Rodíme se na ten svět stejným způsobem a odstraníme-li Boha, pochybují, že bude někdo z lidí platiti za autoritu vůbec. Jestliže stát vyučuje, jest jeho první *povinností býti náboženským*. Stát, jenž se nepřiznává k žádnému náboženství, pozbývá práva, aby mládež vychovával a vyučoval. *Dufant.*

13 Co je to, ta občanská morálka, jež má nahraditi mravouku katolickou? Představuji si ji jako stavení na písku, jako strom, jemuž vyrvány kořeny, které mu mohou dáti opravdový a trvalý život. Je to morálka do větru, která přestává býti směrodatnou autoritou, která, místo co by měla určitě vyslovovati nejvyšší a neodolatelnou vůli Boží, vyslovuje měnivou a nejistou vůli člověka. Dobré a poctivé není pojem absolutní, ale pojem nejistý, relativní, měnivý, jak si to definuje kdo podle toho, jak se mu to právě hodí. Tolik morálek, kolik jednotlivců, vkusů, vášní a názorů. Dobře pravil Taine: „Každé století, každý národnostní kmen měl svou morálku.“ Člověk dá všemu svou sankci, čemu věří, a každou věc, kterou miluje, okráší kvítím své fantasie. Zapuďme katolickou mravouku — a co nám zůstane? Povinnost, společenský řád, občanské vychování, cit pro čest a vlastní důstojnost — a jak se všechny ty fráze jmenují. Ty že mají na člověka účín, ty že jej povedou k dobru a ctnosti? Ty tam budou všechny ty povětrné pojmy, když ozve se prudká ctižádost a kterákoliv vášeň. Mravouka katolická má základy věčné, ta všechny falešné napodobeniny, plané a neúčinné slavně přetrvá.

Lalanne.

14. Je možno, aby rozumný člověk takto soudil: Náboženství je základ mravnosti, mravnost je nejhlavnější součástka vychování; škola má vychovávat — tedy škola nesmí míti náboženství a nemá býti náboženskou? *Cavalletti.*

15. S chutí bych se zasmál bláhovým snílkům, kteří chtějí utvořiti stát bez náboženství, kdyby jejich utopie nestály lid slzy a krev. *Marchese.*

16. „Každý vychovavací systém, který náboženství zatlačuje do druhé řady, je záhubný“ — tak děl zcela správně slavný Gladstone a Tomaševič rázovitě doplnil výrok ten rčením: „Škola bez náboženství je semeništem pro žalář, a žalář semeništem pro peklo.“

17. Míním, že systém národní výchovy, nespočívající na základech náboženství, způsobí mnohem více škody státu nežli církvi. *Disraeli.*

18. Napoleon I., promlouvaje o školství, vyslovil se s obvyklou svou ostrovtipností: „Nejlépe bychom učinili, kdybychom vychování mládeže svěřili dvěma nábožným řádům, které spolu závodí; oba zápasily by o palmu se školami státními.“

19. Školy, které si neustanoví za hlavní svůj úkol náboženskou a mravní výchovu, měly by mítí ředitelem vyhlášeného lékaře, proslulého filosofa, neboť muž nábožensky citící a nábožensky vzdělaný je tu pak docela vedlejší, ba, zbytečný. *Caesare Cantu.*

20. Církev neupírala nikdy státu právo vyučovati; popírá mu však ovšem právo vyučovati lež a blud. *Cavalletti.*

21. Tvrdím a tvrdil jsem vždy, aniž bych se bál těch, kteří mně budou odporovati, byť jich bylo i sebe více: Obecná svoboda nebude nikdy více a lépe zajištěna, nežli když jí položíme základy na nezměnitelných a nezvratných zásadách a člancích víry křesťanství; evangelium bylo první, jež zlomilo okovy otroctví. Vychování, které dá lidstvu základy spočívající v nezměnitelných zásadách a dogmatech víry katolické, je to jediné, jež dá také svobodě lidstva pevné a jediné záruky, jimiž nic otrásti nemůže. *Lalanne.*

22. Historie mluví o tyranu, jenž si přál, aby veškeren římský národ měl jedno hrdlo, aby je mohl na jeden ráz sraziti. Kdyby však tyran ten chtěl zabíjeti mravně, kdyby chtěl skutečně na jeden ráz zničiti celý národ, stačilo by mu vydati dekret, jímž by vypudil náboženské vychování ze škol, rodin a obcí. Za třicet let by dílo nejhnusnější této tyranie bylo vykonáno. *Dupanloup.*

23. Kdo je katolický učitel? Je to muž, jehož rukám svěřil Ježíš Kristus jistý počet dítek, vykoupených Svou krví, v nichž přebývá jako ve svém domě a ve svém chrámě, jež považuje za své bratry a spoludědice, ustanovené panovati s Ním a velebiti Boha v nebi věčně. A proč mu je svěřil? Snad aby z nich učinil učence? Kdož by se to opovážil říci nebo jen mysliti? Svěřil mu je, aby v nich zachoval svatý a neocenitelný poklad nevinnosti, aby učinil z nich pravé křesťany. Zde je účel veškerého vychovávání. *Zonfat.*

24. Vychování se nedaří, není-li dobrý učitel, a nejen jestli neumí vyučovati, ale též jestli nemiluje vyučovati. Dobrou školu nedělají veliká vydání, učebné pomůcky, hromada knih, ale ctnostný a intelligentní učitel, který považuje dítky za obraz Boží a dle toho je vždy vychovává a vyučuje a úřad ten za hlavní úkol svého života považuje. Učitel by byl sprostým pokrytcem, kdyby učil, čemu sám nevěří, nebo kdyby měl za falešné, čemu učí. Svědomitě se vyučuje jen tomu, co svědomí samo uznává. ¹⁾ *Caesare Cantu.*

25. Staří byli určití a rozhodní, vyžadující na vychovatelích ctnosti skutečné, pozitivní, hluboce v duši zakořeněné a nespokojili se onou mravoukou ve vzduchu, jíž dává jazyk náš všeliká jména místo určitého a přísného jména: zbožnost, náboženství, čistota a upřímné konání ctností evangelických. *Dupanloup.*

26. Kdo je nepřitelem náboženství, podvrací základy veškeré lidské společnosti. Náboženství je pravou podporou státu. *Plato.*

(Pokračování.)

¹⁾ Jakoby byl Cesare Cantu znal naše školství: u nás má i katolické děti „mravně nábožensky vychovávati“ — i žid. R.

Rozmařilost.

Za našich dob ozývají se všude stížnosti do šířící se rozmařilosti. Rozmařilost jeví se v oděvu, jídle a pití, jeví se i jiným způsobem, z nichž každý označován obyčejně jménem: „rozhazování peněz.“

Věc ta dojistá jest pozoruhodná. Nebylo by s podivem, kdybychom všude spatřovali blahobyť a nadbytek. Ale jest tomu právě naopak. „Kronika bídy“ nebyla snad nikdy tak bohatou jako nyní. Vezmeme-li do rukou denní listy, užaseme, co všechno se děje z bídy. Z bídy páchají se krádeže a loupeže, chudšasové z bídy se připravují o život, z bídy snaží dostatí se do vězení. Denní zprávy a soudní síň poskytují žalostný pohled do těchto poměrů. Ano, ani inseráty nejsou prosty této smutné kroniky; neboť i v nich mnohdy nezaměstnaný muž prosí o práci, a žena s dětmi, již manžel zemřel nebo se roznemohl, prosí úpěnlivě o pomoc — o almužnu.

Tedy na jedné straně hrozná bída, zápas o skývu chleba — a na druhé — rozmařilost. Kterak se to srovnává?

Řekneme: to se nesrovnává — a zase můžeme říci, že se to srovnává zcela dobře. Proč? — Jako jest lakota s rozmařilostí v naprostém odporu, tak zase jdou spolu ruku v ruce, pokud se týká necitelnosti a nelásky k bližnímu. Jako lakomec má k chudobě srdce zatvrdělé, tak bývá i u člověka rozmařilého. Neboť pomoci bližnímu, to vyžaduje mnohdy jakéhosi sebezapření. Aby mohl člověk vykonati skutek milosrdenství, musil by mnohdy odepřítí si nějaký požitek — a toho člověk rozmařilý nedovede. Jak mnohý hrubě odbývá prosícího starce žebráka, pro něž lituje jediného krejcaru; a sotva ujde několik kroků, vydá několik desetníků za drahé doutníky. A proto lze říci, že rozmařilost bývá sousedkou bídy.

Bývá to pravdou i v jiném významu, že totiž tyto dvě sousedky přebývají mnohdy střídavě i v témž příbytku. Jsou chudé rodiny, kde v prvních dnech po sobotní výplatě „se žije“, jak se říká, totiž kupuje se, „co hrdlo ráčí“ — a v posledních dnech před výplatou nebývá ani na chléb.

Na venkově stěžuje si hospodář, že čeládka musí býti u každé „muziky“. Čeledín vybírá si službu na muziky a na pití, děvečka na parádu, a když se rok chýlí ku konci, mají vybráno všechno. Ve městě paní si stěžuje, že služka dává si šití šaty dle nejnovější módy jako ona a kupuje si nejmodernější klobouk. Každý chce míti to, co vidí u zámožnějšího.

Nešťastná „moda“ — hlavně ženská — nese toho velikou vinu. Dokud na venkově udržoval se národní кроj, nebylo dojistá tolik stížností na rozmařilost čeládky. Tato rozmařilost datuje se od té doby, kdy venkov začal se opíčiti po městech. Vidí-li chudina u zámožných zbytečný přepych, vidí tím i špatný příklad, jímž bývá sváděna.

*

Dožili li jsme se již takového stupně všeobecné téměř rozmařilosti, položme si otázku: Jaké pak to bude asi ještě později, až doroste nynější mládež?

Bohužel, pravdivá odpověď na tuto otázku zajisté nás nenaplní radostí. Vždyť vidíme, že i nynější děti jsou po většině rozmařilé, a rozmařilost že s nimi roste. Ubývá nám — rozumných rodičů.

Poslechněme mnohého otce, jak si stýská: Co vy, děti, mne stojíte peněz! Když jsem já byl malý a dostal jsem někdy krejcar nebo dva, myslil jsem, že

mám celé bohatství. Kolikrát jsem ten krejcar v ruce obrátil, co jsem se napřemýšlel, nežli jsem si něco za něj koupil. A když jsem to konečně udělal, pak mi bylo líto krejcaru. Vy utrácíte po desetnících, a jest vám to lhostejno. Počkejte jen, až poznáte, jak se peníze těžce vydělávají!“

Ale týž otec, který si takto stěžuje, nepomýšlí, že slova jsou marná, není-li tu dobrého příkladu. Vzpomíná, jak byl za mládí šetrnosti navykán, ale sám podobně svých dětí k šetrnosti nevede.

Nynější rozmařilost počíná — řekněme přímo — již od kolébky. A snad ničím nepůsobí se v tomto směru tak zhoubně na děti, jako nerozumně volenými hračkami. Naše moderní doba vymyslela nejrozmanitější hračky v podobě samohybných vlaků a koní, bečících oveček, vyšňořených plačících dětí, vyparáděných panen, nádherných pokojů, ano i celých domů. U hračkáře možno dostati celá kasárna s vojskem a taneční síně s tančícími párkami. Za takovou hračku dáme pětku, desítku anebo i více. Jaká to zpozdilost, jaký nerozum!

Člověk jest stvořen ku práci, a proto i malé dítě pocituje snahu po práci, která se u něho jeví hrou. Ono si tedy hru vyhledává samo. Naše venkovské děti nemusí věru znáti žádných her, ony si je vyhledají samy. Leckde na dvorku nebo na návsi dělají si zahrádky, které ohraničují plotem z malých dřívěk, orají pole, při čemž jest jim ostrý střípek „pluhem“. Ve vlhkém písku stavějí „boudy“, ze špalíček a kamenů domky, po dešti dělají ve stružkách „hráze“, pod nimi „jezy“ a „mlýny“. Větší mnohdy pracně tupou kudlou robí stoly a židle.

Na tyto děti měli by se podívatí nerozumní otcové a matky z měst, kteří kupují svým dětem hračky za desítky. Tu by poznali *skutečné* hračky. Hrou se má dítě *zaměstnávat*. Taková hračka nestojí ani krejcaru. Ale běda, přijde-li k malému zahradníku nebo staviteli „člověk nepřítel“ a zpusť mu „zahradu“ nebo „domek“! Pláče bývá až dost! Tak si váží dítě hračky, která vlastně nemá žádné ceny. Ale ono si jí váží proto, že jest *jeho prací*. A jaká bývá jeho radost, když vymyslí něco nového!

Přinese-li pak někdy matka z „jarmarku“ takovému dítěti za dva krejcare „pannu“ nebo za čtyři krejcare koně, který se skládá z válečku, čtyř dřívěk do něho zastrčených a hlavy podivného tvaru, jaké žádný kůň jakživ neměl — bývají to pro děti pravé poklady. Tu není o rozmařilosti ani potuchy.

Jaké to štěstí pro naše venkovské děti, že mají tak daleko do hračkářských krámů! — A nyní pohledme na to ubohé dítě městské s jeho drahými hračkami. Co pak má vlastně dělati s tou vyšňořenou „pannou“? Což jiného, nežli se na ni celý den díváti! Zaměstnání tu není žádného. Klučík může natáhnouti několikrát péro, aby samohybný koník na půl metru vzdálenosti se rozjel. Někdy jej to dříve omrzí, nežli se hračka poláme, a někdy se dříve poláme, než jej omrzí.

Čím méně může se dítě hračkou zaměstnávat, tím dříve nastane tato omrzlost, neboť pouhé dívání na hračku dítě dlouho baviti nemůže. Potom se hračka pohodí a rozláme. Ale hračka byla drahá. Jaké to potom vychování, když dítě vinou rodičů navykne si nevážit věci, které stály mnoho peněz a je ničiti? Jednání takových rodičů jest přímo hříšné. Plísňice potom dítě nebo je trestající obyčejně ještě mu povědí, kolik zlatek dali za hračku, kterou právě zničilo. Tím snad má býti dítě napraveno?

K rozmařilosti takto pěstované připojuje se i něco jiného, jak nedávno jistý denní list pod čarou čtenářům dokazoval, totiž *přesycenost* dětí, jimž pak už není nic vzácného. Běda takovým, až dorostou!

Namítne se ovšem, že děti městské nemohou si pohrát ve volné přírodě a baviti se podobně jako děti venkovské. Avšak přece snad možno opatřiti i dětem městským levných hraček, při nichž by se aspoň poněkud zaměstnávaly.

Že rodičové, kteří tímto způsobem své děti rozmařilosti učí i jinak ve směru tom je kazí, netřeba dokládati. Takoví nedovedou dětem odepríti, žádají-li peněz na mlsky a různé zbytečné věci.

Byť škola neměla tolik moci, aby v takových případech úplně zamezila škodlivý vliv domácnosti na děti, přece jest její povinností, aby bojovala proti němu a kovala v tom směru, co jest vůbec možno. Požívá-li učitel žádoucí úcty a vážnosti, má vždy jeho slovo váhu velikou a na dítě působí. Vždyť nezřídka slýcháme otce nebo matku tvrditi: „Mne kluk neposlechne — a učitele poslechne!“

Víc ovšem nežli slovo působí příklad. Má-li učitel péči o to, aby se co nejšetrněji zacházelo s učebními pomůckami, přihlíží-li bedlivě, aby děti nekazily knih, sešitů a jiných potřeb, nezůstane to přece zcela bez účinku.

U dětí rodičů nezáměrných hlavně působí, připomíná-li se jim, jak těžce jest rodičům jejich pracovati, aby mohli jim opatřiti potřebné věci. Děti rodičů zámožných upozorňujeme, jak hříšno jest plýtvati majetkem, kdy množství spolu-bližních trpí nedostatkem. Připomeňme, jak mnohý marnotratník upadl v bídu a nouzi, uvádějme příklady sebezapírání a odříkání. Mluví-li se při věcném učení o oděvu, obuvi a jiných věcech, neopomeňme doporučovali šetrnost. Rozmařilost zatvrzuje srdce člověka, otupuje jeho cit a svádí k životu hříšnému. Že rozmařilost často člověka v záhubu uvádí, toho dokladem jsou četná přísloví, sem spadající.

Tímto způsobem aspoň u některých dětí nemine se snaha naše cílem; povzbuzující slova nepadnou přece všude na půdu neúrodnou. A zkušenost učí, že bývají někdy i děti — učiteli svých rodičů.

L † 10.

SMĚS.

Úmrtí. Řád Praemonstrátský utrpěl v poslední době dvojí bolestnou ztrátu. Zemřel dne 12. února dp. P. *Ivan Ad. Wagner*, knihovník na Strahově, horlivý a zasloužilý sluha Páně. Zesnulý narodil se dne 17. září r. 1846 v Lenešicích. Vstoupiv do řádu složil r. 1871 slavné sliby a r. 1873 byl vysvěcen na kněze. Působiv do r. 1880 ve správě duchovní, povolán byl, jsa churav, do konventu, kde se stal r. 1884 praesesem klerikův a r. 1891 knihovníkem. Byl i při své churavosti též literárně činným a vedl příkladný život, jsa ctěn a milován ode všech, kdo jej znali. Příkladná byla i jeho smrt. Pohřeb konal se za velikého účastenství duchovenstva, profesorů, spisovatelů a přátel zesnulého. — V Želivě zemřel dne 11. března vldp. P. *Fulgent Ledvinka*, kněz téhož řádu, professor akademického gymnasia

na odpočinku. Zesnulý narodil se ve Vsetatech roku 1840, profesi složil r. 1865 a na kněžství vysvěcen byl v roce 1866. P. Fulgentius věnoval se professuře. Po mnoho let působil jako professor v Něm. Brodě a pak v Praze, načež zachvácen chorobou, odešel na odpočinek do mateřského domu želivského, kde žil až do své smrti. Čest budiž jejich památce! R. i. p.!

Vyznamenání. Vsdp Dr. *Frant. Krás*, prelát scholastik vždy věrné metropolitní kapituly u sv. Víta, jmenován byl právě od J. Sv. papeže Lva XIII. prelátem prototářem apoštolským ad instar participantium a papežským domácím prelátem. Všestranná záslužná činnost tohoto vznešeného hodnostáře pro blaho církve i vlasti všemi způsoby — slovem, pérem a dobročinnými skutky horlícího došla tu nejvyššího uznání

vysokou důstojností, která jest první po důstojnosti biskupské a mnohými přednostmi apoštolskou Stolicí ozdobena. Všichni ctitelé vsdp. preláta ze srdce s námi pronášejí zajisté upřímné blahopřání novému monsignoru.

Oslava památky † Václava Kosmáka v Praze, pořádaná Literární sekci družstva Vlast v neděli dne 5 března v sále Katolické Besedy, nad očekávání se vydařila. Sešlo se přes 300 Kosmákových ctitelů. Schůzi zahájil místopředseda sekce p. učitel Jos. Flekáček a slavnostním řečníkem byl kníž. arcib. notář a redaktor „Katol. Listů“ vldp. Petr Kopal. Slavnostní báseň od vldp. Mgr. Vlad Štastného, za tím účelem psanou, přednesl velice vzletně dp. Karel Burian, křižovník a jednatel sekce. Po slavnostní krásné řeči vldp. Petra Kopala mluvili ještě o oslavenci vsdp. prelát dr. Fr. Krásal, vldp. farář dr. Rud. Horský a spisovatelka pí. Vlasta Pittnerová. Z Čech, Moravy i Slezska došla hojnost telegramů a dopisů.

Obětoval se. Jak sdělují nejnovější zprávy, stal se známý „apoštol malomocných“ P. Wehinger, Tov. Jež. v Birmě sám obětí hrozné nemoci — malomocenství. Tak obětuje se kněz missionář!

Pěkné přiznání. „Škol. Obzor“ píše: „Musíme také učiniti malou zmínku o „Šípech“, jež nyní „českým kantorům“ ani na jméno přijíti nemohou, a přece, *kdyby nebylo těch „českých kantorů“, byly by „Šípy“ nedošly nikdy takového rozšíření.* Za to se teď odměňují učitelstvu drzími urážkami.“ — Ejhle! Dokud „Šípy“ tupily jenom klerikály, byly prý to „znamenité vtipy“; o radikálních učitelích jsou to „hrubé urážky“. Pčinili-li se opravdu někteří učitelé o rozšíření „Šípů“, pak si dobyli přesmutných zásluh. Jenom že zapomněli na přísloví: Čiň čertu dobře, peklem se ti odslouží!

„Český Učitel“ ráčil si ve své blahosklonnosti zase jednou povšimnouti „Vychovatele“, totiž článku „Alf Štastný o svobodné škole“ ve 21. čísle m. r. Že při tom úplně šetřil pravdy, nemusíme ani podotýkati. Podáme jen tyto ukázky z jeho článku o nás. „Vychovatel“ prý se velice mrzí, že Štastný pozvedl svého hlasu na obhájení školské svobody. — My ovšem bychom se na pana Štastného docela nic nemrzeli, kdyby se zasazoval o pravou

svobodu školy, ano, byli bychom mu povděční. Avšak my jsme dokázali, že nyní panuje vlastně *školské otroctví* (o němž v liberálních listech učitelských nalézáme celé kroniky,) a že *za udržení tohoto otroctví se pan Štastný přimlouvá a nazývá je svobodou.* Aby pak škola upadla u lidu ještě u větší nenávisť, navrhuje, aby se stala úplně beznáboženskou. Že v tom bude ušlechtilý orgán „Ústř. spolku“ s p. Štastným .za jedno, to jsme mohli ovšem předvídati, ale nevěděli jsme, že bude našemu článku tak špatně rozuměti. (?) — Dokud p. Štastný hájí zájmů stavu rolnického, *mluví prý v otázkách školních velmi rozumně* — tak prý jsme psali, povídá „Č. Uč.“ Ale tu měl slavný žurnál pro šíření socialistických zásad nějakou mluhu v očích, když to četl; neboť jak hájí pan Štastný zájmů stavu rolnického, to není prozatím naší starostí, a proto jsme napsali doslovně takto: „Pokud mluví (p. Štastný) o škole se stanoviska hospodářského, *nevšímáme si toho, třeba že někdy, ano často, pořádně přestřeluje.*“

To, myslíme, neznačí, že mluví pan Štastný o otázkách školských *velmi rozumně.* — *Usvědčujeme tu opět orgán „Ústř. spolku“ z proľhanosti,* jako jsme jej usvědčili již několikrát, a dokládáme, že *proľhanost jest neklamnou známku mravní pokleslosti.* (Na tohle nám „Český Učitel“ jistě neodpoví ani slova, jako neodpověděl jindy) Zplodila-li socialismus jen a jen nevěra, kdo pak zplodil křesťanský socialismus? ptá se „Český Uč.“ Na to odpovídáme: Ten vyvolaly snahy po zlepšení a uspořádání společenských poměrů na základě zásad křesťanských. Proto také hlásá křesťanský socialismus mravnost a ne „volnou lásku“, doporučuje lásku k bližnímu a poctivost a ne dělení majetku atd. Proto by také orgán „Ústř. spolku“ nechybil, kdyby se nebuntoval s „Právem lidu“ a „Lehrerstimme“, které jsou u slušných lidí v opovržení, a přidržel se zásad křesťanských. My jsme tvrdili, že se ve škole dokázaným pravdám učit může; tomu se „Č. Uč.“ posmívá a poukazuje k tomu, že jsme v témž čísle uveřejnili výnos ministerský ze dne 10. listopadu roku 1884, (viz str. 272 m. r.) „Č. Uč.“ otiskl z toho výnosu jen první větu: „... co by, jakkoli vědecky zjištěno jsouc a pro učení cenné.“ Proč pak neotiskl také další: „... přece jen způsobilým bylo, aby pojmy dítěte pomátlo a základy ná-

boženského přesvědčení, jež se ve škole má vštěpovati, . . . nejistými a vratkými učinilo? Tedy „Č. Uč.“ si přeje, aby opravdu takové věci dětem se vštěpovaly? Děkujeme za upřímnost! Tedy pro „Č. Učitele“ „extra“ poznamenáváme, že ve škole možno učit dokázaným pravdám, pokud by v myslích dětských místo poučení nezpůsobily zmatek a špatné porozumění. Soudný vychovatel ovšem takového připomenutí nepotřebuje. Třeba že na př. náuka náboženská o stvoření světa nijak neodporuje vědě, přece nebudeme vykládati dětem o tvoření vrstev zemských atd., poněvadž jejich rozum není tak vyspělý, aby nebyla tím víra jejich v náuku o stvoření světa uvedena v pochybnost. Ovšem že lidem, kteří by náboženství nejraději ze školy vyhodili, a jimž je už i solí v očích křesťanský pozdrav, jímž uctíváme Spasitele — je to lhostejno. Dokládáme také: Kdo čteš, rozuměj! „Č. Učitel“ dokázal svým „výpadem“ jen tolik, že se dovede spolčiti i s největším odpůrcem školy a učitelstva, jakým jest u nás A. f. Šťastný, a hned mu padne do náručí, když tento začne bušiti do klerikálů. Tu se šlechetné duše vždycky sejdou. A myslí-li snad, že dokáže našemu listu nepřátelství k učitelstvu a ku škole, pak si troufá příliš mnoho a nedokáže toho. My za pravé vzdělání a pravou svou školu zasazujeme se věru více než celý orgán „Ústř. spolku“, který dělá svým štváním a tupením kněžstva a učitelů katolicky smýšlejících všemu učitelstvu jen velikou ostudu. Rozdíl je ten, že my rozumíme svobodnou školou školu náboženskou — a „Český Učitel“ školu bezbožickou. A v tom se ovšem nikdy neshodneme.

Sebevražda učitele socialisty. Dne 15. února zastřelil se ve Vídni podučitel Karel Peyrl, spoluzakladatel a člen redakce pověstné „Fr. Lehrerstimme“ a „Arbeiter-

Zeitungu.“ Sebevraždu spáchal ve školní budově ve sborovně, střeliv se do prsou pěti ranami z revolveru, jimiž se smrtelně zranil. Než byl dopraven do nemocnice, udal jako příčinu sebevraždy nešťastnou lásku. Naproti tomu píše socialně demokratické listy „Fr. Lehrerstimme“ a „Deutsch-öster. Lehrerztg.“, že Peyrl dohnala k zoufalství roztrpčenost, že se mu nedostalo učitelského místa. Tomu lze těžko uvěřiti, neboť Peyrl sloužil osmý rok a byl teprve přede dvěma roky jmerován definitivním podučitelem. Starších podučitelů je zajisté ve Vídni dost. „Fr. Lehrerstimme“ nazývá jej „obětivým a věrným svému přesvědčení.“ Pokud lze, říkával prý Peyrl, obstát při této věrnosti, budu bojovati; nebude-li lze, *pak mám v kapse svého spasitele*, (roz. revolver). Z toho jest viděti, že nešťastník nespáchal sebevraždu snad z návalu okamžitých dojmů. Poněvadž, jak psala „Arbeiter-Ztg.“, pozůstalí odmítli církevní obřady při pohřbu, (kterých jim zajisté nikdo nenabízel), domyslíme si, jak asi bylo dbáno v této rodině náboženství. To asi bylo příčinou, že Peyrl vzal tak smutný konec, a ne „ničemnost a brutálnost vládnoucí strany křesťansko-socialní“, jak píše „Fr. Lehrerstimme“, kterou on prý tak vzorně (!) řídil. Pohřbu se účastnilo kromě učitelstva asi 5000 dělníků socialistů. Rakev byla pokryta věnci s červenými stuhami. U hrobu mluvil socialista učitel Seitz, který velebil Peyrla jako ideál učitele, německo-nacionální učitel Hawel, jenž mínil od hrobu odnésti si odvahu a sílu k dalšímu boji, třeba že jeho stranu dělila od nebožtíka různost smýšlení, a posléze dělník socialista, který také sliboval v boji neustati, dokud nebude škola vymaněna z moci černých tyranů. (!) — Dobře poznamenávají „Christl.-paed. Blätter“, že také ve starém Římě za doby největší znemravnělosti byla sebevražda velelena jako hrdinství.

LITERATURA.

Museum. Časopis bohoslovců česko-moravských. Ročníku XXXIII., tiskem XIV. sešit 1. Léta Páně 1898—1899. Pořadatel Jan Kovář. Tiskem papežské knihtiskárny Benediktinů Rajhradských v Brně. Nákladem Růže Sušilovy. Ve sličné úpravě vyšel v prosinci m. r. první sešit nového ročníku „Museum“, z jehož prací lze souditi, že snaží se vyrovnati ročníku pře-

dešlému, jenž setkal se se zaslouženou pochvalou. Vykazuje pak toto číslo na předním místě vřele psaný životopis Msgra Dr. Ant. Skočdopole (s podobiznou) z péra našeho milého krajana Josefa Tupého, od jehož nadání a pílě mnoho si ještě slibujeme, dále četné zdařilé básně, O individualismu, řeč, kterou na sjezdě bohoslovců v Praze 23. srpna 1898 přednášel

Fr. St. Eisler, „Dulce est scrutari Divina“ od Adolfa Bohdana. „Ve chvílích plných trýzně a svatě vůle“ (Dojem z generální sv. zpovědi.) Napsal Fr. Kašpar. Zpráva o schůzi bohoslovců českoslovanských v Praze na Žofíně dne 23. srpna 1898 od Jana Kováře, pak počátky prací: „Byl-li sv. Petr v Římě?“ „Druhá kletba“. Biblická reminiscence ve 3 obrazech od F. Sahuly. „Souboj ve světle rozumu, historie a práva církevního i světského“. „K otázce o evangeliích“. „Adam Chlumecký“ atd. Sešit ukončují zprávy z „jednot“ a bohaté „rozmanitosti“. Doporučujeme rádi. Prokop Zaletěl.

Nákladem družstva Vlasti vyšlo:

„Vlasti“, časopisu pro poučení a zábavu, vyšlo redakcí T. o. m. Škrdla roč. XV číslo 6. s tímto velezdařilým a zajímavým obsahem: Čechové v Pruském Slezsku. Napsal Jan Vyhliadal. — Vyšehradská skálo... Báseň od Ant. Bulanta. — Z lásky k mnohým. Obraz ze společenského života. Napsal Alojs Dostál. — Několik dodatků k učení Mistra Jana Husi. Napsal Dr. Ant. Leuz. — Opera v Národním divadle r. 1898. Píše prof. V. Müller. — Mahábarata, národní epos starých Indů. Z německého pojednání A. Baumgartnerova S. J. autor. překlad pořídil Vilém Sladomel. — François Coppée: Znělka napsaná na knihu „La bonne Souffrance“. Přeložil Vojtěch Kameš. — Kněz družiny Sušilovy, František Dědek Napsal Jan Halouzka. — O Heckerovi a heckerismu. Časová úvaha. Píše Frant. Vauček. — Oslava sedmdesátých narozenin J. M. probošta Msgr. Dr. Ant. Lenze, zem. praeláta. — Na Veliký Pátek. Báseň od Fr. Chráma. — Nietzscheva kritika křesťanství, Na líc a rub obrací Filip J. Konečný. — Feuilleton. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy Apologetické rozhledy po nové naučné a vědecké literatuře české. — Umění výtvarné. Píše Dr. A. Podlaha. — Zprávy spolkové. — Předplatné na „Vlast“ ročník XV. obnáší ročně 5 zl., půlletné 2 zl. 50 kr. — Redakce a administrace „Vlasti“ jest v Praze, ve vlastním domě, v Žitné ulici č. 570.-II.

Dělnických Novin vyšlo redakcí T. o. m. Jiřouška roč. VIII. čís. 14. s tímto obsahem: Pomni, abys den sváteční světil. (Dr. Rudolf Horský.) — Vláda tmy. (L. 7.) Z vln rozkolu — ven! (V. Avanti.) — Z celého světa. — Hornická hlídka. — Ženská hlídka. — Různé zprávy. Dopisy — Literatura. — Oznámení. — Feuilleton: „Za lepším“ od Al. Dostála.

Naše chudoba. Časový spis od Rudolfa Vrby. Cena 6 kr.

Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny:

Martina z Kochemu výklad nejsvětější obětí mše sv. Dle 37. vydání německého uveřejňuje Th Dr. Karel Lev Řehák, rytíř Božího

Hrobu, farář u sv. Ducha v Praze. Páté vydání. 608 stran. Cena 1 zl.

Vzdělávací knihovna katolická. Pořádají Dr. J. Tumpach a Dr. Antonín Podlaha. Svazek IX. Dra Jos. Bilceevského *Archaeologie křesťanská* ve službách dějin církevních a věrouky. Z polského zvlášť upraveného originálu podává Dr. Jos. Tumpach. — S mnoha obrazy. Sešit 1.—8. — Svazek XI. *Socialismus*. Které jsou jeho základy a lze-li jej provésti. Německy napsal P. Viktor Cathrein T. J., přel. Dr. J. Tumpach. Seš. 1—4. — Sv. VI. *Dějiny Církve katolické* ve státech rakousko-uherských se zvláštním zřetelem k zemím koruny České. Sepsal Dr. Fr. X. Kryštůfek. — Dílu II sešit 1. s ilustracemi. Cena sešitu 25 kr. — Svazek X.: Msgr. Em. Bouganda „Ježíš Kristus.“ Důkaz Jeho božství. Z frančtiny přeložil Antonín Melka. Cena 45 kr.

Abbé C. Fouarda: **Svatý Pavel, jeho poslední léta.** Přel. J. E. Hulakovský. S povolením nejd. kníž. arcib. Ordinariatu v Praze. Dílu II. seš. 1. Cena 50 kr.

»**LUDMILA.**« Sbírká zábavné četby pro český lid. Ročníku I svazek 4. Přináší zajímavý rodinný obraz ze života lidu od Vlasty Pitnerové: U Buřilů. Rediguje ThC. Jan Pauly. Předplatné na I ročník (vyjde 6 svazků) „Ludmily“ obnáší 1 zl.

Zábavy večerní. Redaktor Fr. Pohunek. Ročníku XX. číslo 1. Z Fleuritová: *Rodinný život*. Se svolením dědiců spisovatelových dle 9. vydání z franc. přeložil Josef F. Khun. Díl I. Cena 35 kr. Roční předplatné 2 zl.

Rádce duchovního vyšlo redakcí Dra Jos. Buriana ročníku VI. číslo 5. — Na časopis tento, schválený nejd. arcib. konsistoří Pražskou, předplácí se ročně 4 zl.

Obrany, vyšlo redakcí P. Josefa Šimona ročníku XV. čís. 6 (s literární přílohou) a 7. Vychází dne 5. a 20. každého měsíce s vybraným a zajímavým obsahem, a předplácí se na ni ročně 3 zl.

Rajské zahrádky, katol. obrázkového časopisu pro mládež redakcí Václ. Špačka, vyšlo r. VIII. č. 7. s velmi pěkným barvot. obrázkem titulním a četnými obrázky v textu, se zajímavým a zdařilým obsahem. Doporučujeme tento časopis příznivcům katolické mládeže. Předplácí se ročně 80 kr., a na 5 výtisků dává se 1 zdarma nádavkem.

Obrázky

k prvnímu sv. přijímání.

V papírnickém závodě našem máme hojný výběr domácích a štýrských obrázků k prvnímu sv. přijímání, s textem buď českým nebo německým. Cena: jeden za 2 kr. (100 za 1 zl. 20 kr.), po 3 kr. (100 za 2 zl. 80 kr. — štýrské), po 3 kr. (100 za 2 zl. 20 kr. — domácí), po 7 kr. (100 za 6 zl.), po 9 kr. dvojí druh štýrských (100 za 8 zl.) Objednávky vyřizuje administrace druž. Vlast, Praha č. 570.-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupecům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špačkoví v Košátkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

»Pædagogika« bez Boha před soudem moravského sněmu.

Nešetrný útok na náboženství, který vyzněl ze řečí a resolucí německého učitelstva na sjezdě v Brně minulého roku shromážděného, jakož i smutné faktum, že i některé listy české usnesení tohoto sjezdu schvalovaly, a že vůbec již po delší dobu protináboženská tendence v nich se jeví — to vše nemohlo zůstatí nepovšimnutým na straně katolické. Katoličtí poslanci na sněmě moravském pozvedli svého hlasu, aby poukázali na hrozící nebezpečí a dovolávali se ochrany pro mládež katolickou. Ve schůzi dne 21. března, když rokováno bylo o platech učitelských, ujal se slova J. Ex. ndp. biskup Brněnský Dr. Fr. Bauer a proslovil pozoruhodnou řeč, kterou zde doslovně podáváme:

Nezamýšlel jsem mluvit o finanční části předlohy, s níž se zabýváme, a tím méně zamýšlím tak učiniti vyslechnuv vývody obou pánů referentů, když docela zplnomocněn jsem, abych jménem klubu konservativního velkostatku prohlásil, že my budeme pro předlohu hlasovati. Když však nicméně slovo jsem si vyžádal, vyžádal jsem si je proto, že pomlče o důvodech paedagogických, pokládám za svou povinnost, z důvodů náboženských a vlasteneckých obrátiti pozornost slavného sněmu na *podivného ducha, jímž se dala ovládnouti ne nepatrná část našeho učitelstva*, k němuž nemůže býti lhostejným, komu vzdělání mládeže a lidu spravedlivě na srdci leží.

Ohražuji se tu proti výtce, že bych tak činil z nepřátelského smýšlení o škole vůbec a učitelích zvláště, a na důkaz svého škole příznivého smýšlení odvolávám se na tu okolnost, že na panství biskupství Brněnského byly v posledních letech vystavěny dvě školy, na něž jsem tisíci zlatých přispěl — a učinil jsem tak rád. Také mohu slavný sněm ubezpečiti, že z nejpříjemnějších vzpomínek mého mládí jsou vzpomínky na hodného učitele na národní škole v Žilíně u Nového Jičína, jemuž bych ještě dnes ruku políbil, jak jsem ji líbal jako malé dítě, a to tím vroucněji, čím více teď oceňuji učitele hodného.

Mluví-li o duchu onom podivném, není to vidina ani předsudek; neboť i tento duch se zjevuje: zjevuje se tak často a tak patrně, že jeho existenci ani popírati nelze, ani vytáčkami odstraniti. Zjevuje se *v časopisech, které učitelé příspěvky literárními i neliterárními obsluhují a za orgány svého stavu a povolání pokládají*, zjevuje se v listech (novinách), které se zálibou čtou a dále rozšiřují. Zjevuje se *na mnohých schůzích učitelských*, jež navštěvovati učitelé nejsou povinni, *v řečech, které se na sjezdech proslovují* a jímž se nedostává vyrovnatelné odpovědi, *v resolucích nejpovážlivějšího obsahu*, které se tamtéž navrhuji, ale také přijímají. Zjevuje se ve veřejném životě v části učitelstva, hlavně u příležitosti voleb do různých sborů zastupitelských tak patrným způsobem, že vynikající sociální demokrat za dobré uznal deputaci německého i českého učitelstva vydati svědectví že učitelé jsou nejlepšími pionýry idey sociálně-demokratické.

Velectění pánové! Dosud jsem myslíval a býval jsem v tomto mínění svém dvoutisíciletými dějinami utvrzován, že křesťanské náboženství jest nejen živlem velmi užitečným pro lidskou společnost a státní pořádek, ale že také ve škole oprávněné místo má, protože v ní má dítě vychováno býti v řádného občana státního. Dosud jsem myslíval, že náboženství křesťanské svým přikázáním lásky k bližnímu, vystupující až k lásce k nepřítelům, lidi navzájem sblíží a šlechtí, že svým principem autority řád státní upevňuje, obhajuje a udržuje, že svým přikázáním pátým tělesnou i duševní neporušenost člověka, šestým a devátým posvátnost života rodinného, sedmým a desátým jeho jmění a práva, osmým pak největší poklad jeho dobrého jména a tak všechny jeho statky pozemské ve svou obzvláštní ochranu berte a tuto ochranu utvrzuje sankcí, které ani soud, ani zákon trestní nemůže překonati: dosud jsem myslíval, že křesťanské náboženství stojí po boku každé ctnosti občanské, tu napomínajíc, tam radíc, tu podporujíc a tam pomáhajíc, a že blahu obecnému tak velice dobře slouží, že se může zdáti, jakoby jen pro tento účel bylo zjeveno. Myslíval jsem proto vždycky, že správně soudili mužové, kteří v § 1. říšského zákona školního ze dne 14. května 1869 škole národní vytkli za úkol, aby dívky mravně nábožensky vzdělávala. Příště však má nastati změna. V srpnu roku minulého sešlo se, jak veřejné listy oznamovaly, v Brně na 1000 učitelů, z nichž zajisté mnohý byl z Moravy, aby z úst media prvního řádu, ze Šlesvicka přistěhovalého učitele školy soukromé, vyslechli zjevení onoho podivného ducha, o němž jsem se s počátku zmínil. Zjevení to zní: *Pryč s náboženstvím ze školy národní!* Toto zjevení došlo ve shromáždění takového ohlasu, že shromáždění je s takovým jásotem a potleskem přijali, jakoby byli těžké mûry zbaveni, a že drzého kollegu, jenž se vytasil s jiným míněním, chtěli o pravdě zjevení toho přesvědčiti důkazy „rozumovými“, skrytými v pozdvižené pěsti.

Tisíce učitelů nechce tedy ve škole nic slyšeti o Bohu a Jeho vlastnostech, o Jeho všemohoucnosti a moudrosti, o Jeho vševedoucnosti a všudypřítomnosti, o Jeho svatosti a spravedlnosti, o Jeho lásce, dobrotě a milosrdenství, jejichž známost a úvaha k umravňování a výchově dítky tak nekonečně mnoho přispívají; i pouhá zmínka o Bohu a božských věcech i poukázání na věčný účel člověka má býti ve škole zakázán; dítě nesmí nic slyšeti o božském Spasiteli a Příteli dítek, o Jeho svatém životě a dobročinném působení, o Jeho trpkém utrpení a umučení, o Jeho smrti a vzkříšení, o církvi od Něho založené, o jejích zařízeních a hrdinských světcích atd., a náboženská cvičení mají býti odstraněna, zkrátka, škola má býti immunisována proti každému bacilu náboženské idey. A proč to? Z příčin dvou. Medium dí: „Náboženská výchova, pokud je škole veřejné za úkol přikázána, stává se osidlem svobody učitelovy.“ Jinými slovy: Pánové chtějí býti ve škole autonomní, náboženství, jeho přikázání a nároky jsou jim nepohodlny. Medium dí dále: „Náboženství se stalo branou, již se do školy veřejné církev bojující násilně vlámala.“

Výrazem „bojující církev“ rozumíme po katolicku církev Boží na zemi na rozdíl od církve Boží v nebi a v očistci. Důvod media tedy znamená: Katolíci, stavte nádherné budovy školní, udržujte je a opatřujte všemi potřebami; dávejte učitelům platy a časem je zvyšujte, starejte se o jejich zaopatření ve stáří a o jejich vdovy; posílejte, abyste nebyli potrestáni, děti své od 6. do 14. roku do školy. Napadne-li vám však od školy požadovati nábožensky mravnou výchovu svých dítek, je to násilné vlamování se do pevnosti školní.

I táži se: *Jsou takoví učitelé ještě schopni dítky dle § 1. říš. šk. zák. mravně nábožensky vychovávat?* Mohou katoličtí rodičové takovým učitelům svěřiti své dítky bez obavy, že nebudou dítky jejich ve škole v náboženském smýšlení svém v blud uvedeny, v náboženských citech uráženy a jejich náboženská cvičení v posměch uvedena? Vzal-li by kdo z vás, velectění pánové, takové učitele do své rodiny? Zámožní rodičové mohou se této starosti lehko zbaviti tím, že vezmou svým dítkám privatního učitele anebo je, chtějí-li, pošlou do soukromé školy; ale rodičové, kteří toho učiniti nemohou, nýbrž jsou nuceni poslati dítky své do veřejné školy v jejich obvodě školním, mají nezadatelné právo požadovati od veřejné školy mravně náboženskou výchovu svých dítek a dovolávati se zákonné ochrany proti sebe menšímu poškozování její.

Z těchto vývodů je patrné 1., že skutečně jsou takoví učitelé, jejichžto snahy směřují k tomu konci, *by náboženské vyučování, náboženská cvičení a náboženská*

výchova z oboru národního školství vyloučeny byly, 2 že nezbytno jest, této části učitelstva na živou paměť uvést, že úlohou národní školy obecné je také mravně-náboženská výchova; 3. že pro rodiče, kteří jsou nuceni, takovým učitelům své děti svěřiti, musí dány býti záruky, jimiž pojištěna by byla nábožensky-mravní výchova dětí jejich ve škole a skrze školu.

Po těchto svých vývodech doporučil nejd. pan biskup v souhlase se svým nejdůst. metropolitou a s poslanci stejně smýšlejícími ku přijetí tuto resoluci: Slavná vláda se vyzývá: 1. Aby plnou pozornost věnovala snahám jisté části učitelstva, které směřují k tomu, aby vyučování náboženství, náboženská cvičení a mravně-náboženská výchova z oboru národního školství byly vyloučeny. 2. Aby učitelstvu na živou paměť přivedla, že školy zřízeny jsou k tomu, by děti také v mravnosti a náboženství vyučovaly. 3. Aby se postarala o taková opatření, kterými by rodičům mravní a náboženská výchova jejich dětí ve škole a skrze školu plnou měrou byla zajištěna.“

Resoluce byla však 20 proti 42 hlasům zamítnuta. Pro ni hlasovali velkostatkáři všech stran a čtyři katolicko národní čeští poslanci. Lidoví poslanci zůstali seděti a národní poslanci odešli, aby nemusili hlasovati.

Proti resoluci J. E. ndp. biskupa mluvil poslanec Dr. Fux, který pravil, že tvrzení J. E. nejsou správná a jsou upřílišněná, pokud se týkají zvláštního ducha ve škole; poukázal na vydanou zprávu c. k. zemské školní rady, ve které se chování učitelstva obrovskou většinou chválí. Řečník jest nejenom s chováním německého,*) ale i českého učitelstva na Moravě úplně spokojen a vyslovuje se proti podané resoluci.

Poslanec hrabě Otto Serenyi odpověděl posl. dru. Fuxovi takto:

„Při rokování o věci pro nás nejvýše důležité ujal se slova nejd. vrchní pastýř Brněnské diecése, aby jménem svým a nejd. knížete-arcibiskupa i stejně smýšlejících podal interpelaci. Jasnými, umírněnými slovy vyzýval vládu, aby se postarala o provádění ustanovení v § 1. školského zákona vytknutého, a potlačila v zárodku snahy, jež očividně k tomu směřují, aby nařízení o mravně-náboženském vychování mládeže ze školy bylo odstraněno, proti snahám, které již proto jako nejvýše nebezpečné označiti nutno, třeba se ani neuskutečnily, poněvadž poškozují, ne-li docela ničí vážnost mládeže k náboženskému vyučování a přesvědčení o jeho nutnosti.

Pronesená přání, srdečná slova nejd. arcipastýře byla tak mírná a pohybovala se tak v rámci nynějšího školního zákona, že řečník liberálního velkostatkářstva — což vděčně kvituji — své uznání mu vyslovil a pro resoluci ochoten byl hlasovati.

Kdyby však někdo se domníval, že by mohl ze slova Jeho Ex. vyvozovati, jakoby on byl obsahem resoluce vyčerpал přání katolické církve, přes meze školského zákona sáhající, a jakoby se tím byl ocitl v odporu sám s sebou a veškerým episkopátem, pak jsem zmocněn prohlásiti, že tato domněnka jest úplně klamná.

Avšak obraz, který se při debatě a hlasování před námi rozvinul, byl, mírně řečeno, velice žalostný a učinil na mne zahanbující dojem. Zdálo se, že bude resoluce jednomyslně přijata, když se přece nic jiného nežádá, než plnění platného zákona. Avšak hle! Kuloáry zdály se míti neobyčejnou přitažlivost, a většina poslanců, kteří setrvali, domnívali se, že musí hlasovati proti resoluci. Tím dokázali, že nám liberalismus přece dosud vězí ve všech údech, ten liberalismus, proti němuž konservativní strana má za svou povinnost bojovati do posledního dechu.

Pan poslanec za Nový Jičín řekl, že nechce Jeho Excellenci ničeho vytýkati, poněvadž ví, že mluvil se svého stanoviska a pohlíží na školu jiným zrakem než on a jeho strana. On označil tvrzení ndp. biskupa o zvláštním duchu v nepatrné části

*) Myslí snad pan dr. Fux, že němečtí učitelé z Moravy k řeči Jessenově netleskali a pro odstranění náboženství nehlasovali? R.

učitelstva jako nesprávné, označil je — i kdyby prý zrnko pravdy v něm bylo — za upřílišněné, odvolává se na zemskou školní radu a úřady k tomu povolané, aby nad plněním povinností učitelstva bděly, a uspokojující zprávy, jež zemská školní rada vydala.

Ponechávám váženým posluchačům na uvážení, bylo-li právě vhodné hledati v řeči biskupově zrnko pravdy. Tato slova musí činiti dojem, že posl. dr. Fux označuje výpověď ndp. biskupa jako výraz zájmů jeho stavu. Proti tomu rozhodně protestuji, neboť o zájmech stavu nemůže tu býti ani řeči. V zásadních otázkách, a za takovou přece jest nutno považovati mravně-náboženské vychování mládeže, stojí všichni věřící laikové na témž stanovisku jako episkopát a klerus a musí na něm státi.

Uznávám povinnost a právo zemské školní rady, aby bděla nad plněním povinností učitelstva. Jest povolaným k tomu orgánem, a nepřipadá mi ani, abych ve zprávě uvedených výsledků této kontroly se dotýkal. Ale pan dr. Fux se bezpochyby domnívá: „Quod non est in actis, non est in mundo“ (co není v aktech, není ve světě). Ale s tímto názorem nemohu se srovnávati. Zajisté veliká část učitelstva a snad největší část konala svou povinnost, a panuje mezi ním a kněžstvem jednomyslnost, jaké k řádnému vychování mládeže je zapotřebí. Ale každý jednotlivý případ, kde se tak neděje, jest zlem, a velice pochybuji, že by byly známy zemské školní radě všechny ty případy, kde jevily se tajně aneb zjevně snahy, o kterých ndp. biskup mluvil.

Je známo, jak je to nemilé, má-li se zakročiti i proti nepřístojnostem zřejmě páchaným, jak nesnadno jest opatřiti si důkazy, jakých k úřednímu jednání je zapotřebí. Nesmíme tedy z toho, že nebylo učiněno úředních oznámení, ještě uzavírat, že se vše děje správně. Že takový duch, o kterém ndp. biskup mluvil, skutečně se jeví, o tom se může p. poslanec za Nový Jičín dostatečně přesvědčiti, přečte-li si některé učitelské listy. On pravil, že případy, kde by učitel byl sociálním demokratem, jsou ojedinělé, a pokud tyto snahy směřují jen k tomu, aby v mezích zákona společenské zlo se napravilo a národnostní různice se zmírnily, že nejsou ještě žádným zlem. K tomu připomínám, že nemůžeme očekávati žádného napravení ani zmírnění od bezkonfessiijního vychování, které ničeho neví o věčnosti, ale naopak od pravého náboženství a jeho zásad, od jeho blahodárného vlivu na třídy zámožné, jimž hlásá povinnost lásky k bližnímu, poskytující zároveň chudobě více útěchy nežli všechny nauky sociální demokracie dohromady.

Pan poslanec za Nový Jičín četl v resoluci ndp. biskupa, jakoby škola byla *jen* k tomu, aby mravně-nábožensky vychovávala. Já jsem slovo „jen“ v resoluci nečetl, a on zajisté ve skutečnosti také ne. Místo toho četl jsem však slovo „*také*“, což jest malý rozdíl, na nějž si dovoluji upozorniti. On vysvětluje, že svobodomyšlný ruch v učitelstvu vyvolán byl z obavy před snahami o snížení vzdělání, o omezení těžce nabyté svobody učitelstva, z bázně před zotročením.*)

Poněvadž není žádných strašidel, pan poslanec je maluje aspoň na stěnu. Pohádka o snížení vzdělání a omezení svobody učitelstva jest neuvěřitelná. Vždyť my právě zasazujeme se o prohloubení vzdělání naší mládeže dle správného požadavku „non multa, sed multum“. I my přejeme učitelstvu svobody, ale nikoli zneužívání jí. Máme však zření i ku svobodě rodičů, jejíž znásilňování spatřujeme v tom, že musí posílati své děti do školy, v níž se jim nedostane ani toho mravně-náboženského vychování, které jim sám zákon zaručuje. My však považujeme za svaté právo rodičů, aby se proti tomu ohrazovali, by děti jejich nebyly snižovány na králíky pro pokusy protináboženských snah učitele.

Pan poslanec si přeje, aby děti byly mravně nábožensky vychovávány, ale ne konfessiijně. To mi uvádí na mysl anekdotu o člověku, který přišel ku ptáčníkovi, aby si koupil ptáka. Ptáčník ukázal mu čížka, stehlíka, skřivana a j., ale muž stále vrtěl hlavou. Konečně řekl, že chce ptáka „všeobecného“. Na tomto stanovisku my nestojíme. My žádáme — pravím to otevřeně — tu nenáviděnou od p. poslance náboženskou školu, my bojujeme pro ni, a to je zajisté i stanovisko ndp. biskupa. Víme ovšem, že jí nyní nedosáhneme, že v této síni nemůžeme zakročiti pro změnu školského zákona,

*) Myslíl to poslanec dr. Fux opravdu? Vždyť byl učitel za dřívějších dob mnohem volnějším než nyní. Právě otroctví panuje právě teď. R.

to může se státi na místě jiném. Proto se domáháme aspoň toho minima, jež nám zaručuje § 1. školského zákona, jehož oprávněnost i poslanec dr. Fux uznává, ale při tom hned vrtí hlavou, žádáme-li, aby tento § byl prováděn.

Pan poslanec odvolává se na „osvědčené paedagogy“, kteří se vyslovili pro vyloučení náboženství ze školy, a na příklad jiných zemí, jmenovitě Francie, Belgie a Ameriky. Tyto důvody jsou velmi slabé. Ovšem mají tyto země beznáboženské školy. Ale co ví p. poslanec, s jakým odporem se potkaly u millionů katolických rodičů? Neví, že ve Francii jest 20.000 katolických škol, v níž ze 4·5 millionů dětí 2 milliony po katolicku se vychovávají na útraty katolíků a ne státu — právě jako v Belgii a v Americe? Ale tam jsou k tomu prostředky, tam druží se k horlivosti náboženské i blahobyti, kdežto u nás při stísněných poměrech není obyvatelstvu možno, aby si vydržovalo i četné školy soukromé.

V Prusku jsou konfessišní nejenom školy obecné, ale i střední, jakož i ústavy učitelské; a proto, pravil-li baron d'Elvert, že r. 1866 zvítězili pruští školmistři, pak to byli právě ti konfessišní školmistři. Ve skutečnosti byly toho však příčiny jiné.

Domnívá-li se p. poslanec, že škola konfessišní by nedovedla vychovati charakterů, a že tedy pravá zbožnost se nesnáší s charakterem, musím to rozhodně odmítnouti. Ať nahlédne do církevních dějin, ať vzpomene činnosti našich předků, na něž s chloubou a obdivem poblížíme. Bude také u nich shledávati slabost charakteru a zotročení?

Pan poslanec spatřuje v resoluci votum nedůvěry našemu hodnému učitelstvu — ačkolií ndp. biskup hodným učitelům plně uznání vyslovil. I mně se bude vytykáti nepřátelství k učitelstvu, proti čemuž se napřed ohrazuji. O podezřívání všeho učitelstva není ani řeči. Bohu dík, největší část našeho učitelstva plní svoji povinnost, a to s povděkem uznáváme. Ale bylo naší povinností, abychom pozvedli hlasu proti prvním ukazům, že jsou také vzdělavatelé mládeže, kteří nejsouce si vědomi svých povinností, jsou schopni vsévati do duší mládeže náboženskou lhostejnost, ne-li docela bezbožnost. Pozvedáme svého varovného hlasu u vědomí, že bychom zanedbali svoji povinnost, kdybychom nevynaložili vše k zachránění mravnosti příští generace na bezpečném základě náboženském.

Ve příčině sjezdu německého učitelstva podal interpellaci i poslanec dp. Ševčík, na níž vládní zástupce dvorní rada Salomon odpověděl, „že sice učitelům přísluší všecka práva jako jiným občanům, ale že jim jako vychovatelům mládeže především třeba dbáti mezí. Vraceje se k vývodům Jessenovým — pravil místodržitel — musím vytknouti, že platí říšský zákon o školách obecných ze dne 14. května r. 1869, dle něhož jest úkolem obecné školy vychovávati děti ve mravnosti a nábožnosti, a proto vývody Jessenovy, jakož i návrh nového zákona o školách obecných, učitelským spolkem prý vypracovaný, neodvrátí asi učitelstvo od jeho přísahou přijaté povinnosti, zákonů přísně šetřiti a probouzeti a šířiti smysl pro nábožnost, mravnost a zákonný pořádek. A kdyby se mimo nádání v učitelstvu na Moravě mělo objeviti protináboženské chování, pak neopomene se náležitým způsobem zakročiti.“

Zajímavá to odpověď. Ještě že pan místodržitel řekl: „asi!“ Což není jisto, že ti učitelé, kteří v Brně pro vyloučení náboženství ze školy hlasovali, již od svých povinností, přísahou přijatých, jsou odvráceni? Podobně odpovídá se na takové interpellace i ve Vídni. Páni Jessen et cons. se takovým strašidlům od srdce zasmějí a tupí náboženství dále. V povolaných kruzích zakročí se bezpochyby — až bude pozdě.

Třeba že resoluce J. E. ndp. biskupa Dra. Bauera přijata nebyla, podrží přece svou důležitost a bezvyslednou, bohdá, nezůstane.

L † 90.

Myšlenky o katechetově působení ve vyšších třídách školy obecné a ve škole měšťanské.

Podává Dr. Ant. Skočdopole.*)

Účel katechetického vyučování jest, jakož vůbec povědomo, aby se děti nejenom naučily pravdám křesťanského náboženství, ale také, a to zvláště, aby dospěly k životu z víry, ku praktické nábožnosti, ku mravnosti na základě náboženském.

K dosažení toho cíle mají přispívati všechny tři stupně, na kteréž obyčejně dělíme žactvo našich škol dětských: stupeň *nižší* (1., 2., neb i 3. rok docházky), *střední* (4. a 5. nebo 3. 5.) a stupeň *vyšší* (6., 7. a 8. rok, dle okolností škola měšťanská). Na stupni vyšším má cíle svrchu vytknutého již plně dosaženo býti, zde má se náboženské vzdělání věku mladistvému dostižné dokončiti. Vedle toho se obyčejně určuje *učební cíl na vyšším stupni školy obecné a ve škole měšťanské* asi takto:

Čemu se děti na dvou předchozích stupních naučily, budiž na vyšším stupni lépe objasněno, upevněno a v souvislost uvedeno; náboženské vědomosti mladých křesťanů buďte tím směrem rozmnoženy, aby znali historický a dogmatický obsah zjeveného náboženství, aby rozuměli těm posvátným úkonům a bohoslužebným formám, s kterými se křesťan nejčastěji setkává; aby věděli o mravních povinnostech křesťanských, obzvláště pokud již také dětem náleží je plniti. Také znalost biblických dějin má zde pokročiti tolik, aby děti dovedly souvisle vypravovati, nauky v jednotlivých událostech obsažené na skutečný život obracet, souvislost biblických událostí a příkladů s obsahem katechismu, s dobami a svátky církevního roku správně znamenati. Velice přispívá ku vzdělání náboženskému, když děti poznávají důležitost a význam čelných osobností biblických jakož i prorockou a předobraznou (typickou) stránku Starého Zákona, protože tyto věci jsou základ náboženství křesťanského, jsou „*paedagogus ad Christum*“ (Gal. 3, 24.), jsou etapy na cestě do spasné církve Kristovy. Tímto způsobem a směrem již sv. Augustin ve spisku „*De catechisandis rudibus*“ čelné dějiny Starého Zákona předkládati učí.

Liturgické vědomosti žáků pokrochte na vyšším stupni tolik, aby žáci čelné doby, slavnosti a svátky roku církevního v biblickém jejich základu, dogmatickém a mravním čili praktickém významu, a veřejné služby Boží znali tak, že by schopni byli účastniti se života církevního ke cti Boží a svojí spáse. — Podobně postupiž i znalost modlitebních formulářů a náboženských obyčejů, v lidu katolickém ode dávna zobecnělých, rovně i posvátných zpěvů, těch obzvláště, jež na té které osadě obyčejně se zpívají o veřejných službách Božích anebo také na domácí pobožnosti.

*) Tuto rozpravu napsal jsem německy, abych vyhověl žádosti redaktora „Correspondenz-Blatt-u für den kath. Clerus Oesterreichs“ o příspěvek do jeho kalendáře na rok 1899. Že článek ten došel pochvalného uznání, a že nyní jde u nás o vzdělání pomocné knihy katechetické k novým katechismům: sděluji svoje zdání také s duhovenstvem českým. Nikdo nepopírá, že nejvíce záleží na působení katechetově ve vyšších třídách obecné školy a ve škole měšťanské; skutečnost sama toho žádá, aby se pomýšlelo na prostředky a cesty, kterak by za nepříznivých okolností nynějších možná bylo ve hlavu a ve srdce žactva vštípniti tolik náboženství, co by působivý vliv mělo na další život mladých křesťanů.

Vřelé a jasné předkládání významných, mladému věku přístupných událostí z dějin církve katolické, zejména ze života i působnosti svatých, o člověčenstvo a zvláště o vlast zasloužilých osob, směřuj ve vyšších třídách k tomu, aby se děti učily katolické církve sobě vážit, ji milovati a jí poslušnost prokazovati. Jistě, krásný a vznešený to cíl, o němžto jen přáti si jest, aby se ho také skutečně dosahovalo na všech školách. Toho ale nebývá. Aliter in theoria, aliter in praxi povzdychli již a povzdychují každého dne mnozí, a to zrovna ti nejhorlivější katechetové, ti nejvěrnější synové a sluhové církve po zkušenostech, kterých nabýli za několik let působnosti své na roli školské.

Že by nastíněný tuto cíl učebný byl přepjatý, nerozumný, sotva by tvrditi mohl, kdo věci znalý jest, a komu na prospěšném vzdělání mládeže záleží. Nedo-
sahuje-li se ho, není vina v něm samém, ale vinny jsou nezdarem okolnosti, kteréž překážejí žádoucímu náboženskému vzdělání mládeže.

Opravdu naskýtají se *veliké a mnohé obtíže*, pro kteréž toho cíle se nedo-
sahuje.

Velmi dobře vyčítá je školní rada okresu Wiesbadenského, R. Hirschfelder ve své brožurě „Lehrplan für die Ertheilung des katholischen Religionsunterrichtes in den Volksschulen“ 2. vydání r. 1872: „U mnohých, po osmileté docházce propuštěných žácích nesouhlasí míra skutečného vědění s časem a počtem hodin, věnovaných katechismu a biblickým dějinám; nabyté vědomosti často zůstávají mrtvy, věci pojaty jsou jen rozumem a pamětí, ale dojmu na srdce nedělajíce a vůli dobrého směru nedávající, neprovozují trvalého vlivu na smýšlení a konání, zůstávají bez blahých účinků v církvi a v rodině. Obtíže, kteréž umenšují žádoucí výsledek náboženského vyučování, shledávají se dílem v *dětech*, pokud tyto, majíce málo schopností a málo pozornosti, buďto nijak nechápou anebo jen velmi nedokonale postihují odtažitě, nad obor dětských názorů, představ a pojmů vyvýšené pravdy a nauky; dílem ve *škole samé*, pokud se náboženskému vyučování velmi málo hodin povoluje děti různého věku, často všech osmi školních let v jedné místnosti pospolu, anebo děti věku stejného v *jedné* světnici a pod správou *jednoho* učitele tolik četny jsou, že velice těžko jest, učivo dle povahy předmětu dostatečně propracovati, žáky v pozornosti udržeti, o ní a jejich prospěchu se také dostatečně přesvědčovati. Obtíže shledávají se dále v *učebných prostředcích*, v nařízených katechismech a biblických dějepravách, ježto přese všechna opěťovaná pečlivá přepracování ještě mnohé nedostatky mají. Valné překážky mají základ v *methodě*, které se drží duchovní a světští učitelé v katechisaci a ve způsobu *vzdálenější a bližší přípravy* ducha i srdce před každým vyučováním. Při žádném zajisté předmětu školním není úspěch tolik podmíněn přiměřenou *osobní methodou* vyučujícího, jako při náboženství. Tu velmi mnoho, v nejednom směru, zejména v působení na srdce a vůli, skoro všechno blahé ovoce na tom závisí, zdali katecheta mluví nebo nemluví ze srdce k srdcím. v náladě té, kteréž propůjčuje horlivost o čest Boží a posvátná k dětem láska, v té náladě, která mluví tónem vroucnosti a přívětivosti, hlasem sympatickým, slyšícímu milým. Suchopárné doktrinářství, škrobený ton „přednášejícího“, velkopanské neb kaprálské komandování, nebo zase nedbalý a chladný tón náboženského a mravního flegmatika, který sám oceniti neumí, co velikého jest vzdělání vrozeného lidem smyslu náboženského a mravního, — to vše jest základ a příčina takové osobní metody, která nižádného srdce dětského rozehrátí, citů náboženských a mravních probuzovati a posilovati nedovede, poněvadž nikdo nemůže dáti, čeho sám nemá.“

Až potud Hirschfelder, kterýž takto vyjadřuje stručně, o čem methodika vůbec a katechetika zvláště poučení dává, co i skutečnost potvrzuje.

Skrovný úspěch katechetického vyučování zhusta se posuzuje dle té zkušenosti, že na vyšším stupni školy obecné a ve škole měšťanské jen málo dětí se nalézá, které by katechismus nazpamět uměly, k otázkám o náučných větech jeho dobře odpovídati s to byly. Ale toto měřítko není správné. Katechismus jakožto kniha školní či učebná není totéž, co *katechismus* či *katechese* jakožto pojem *hromadný, t. j. promyšlené a dobře spořádané ústní vyučování pokřtěných dětí počátkům a základům katolického náboženství*. Protož i nesluší, aby se vyplnění nebo nevyplnění úkolu katechetova, dosažení neb nedosažení učebného cíle měřilo předem anebo snad až výhradně dle toho, zdali děti předepsaný katechismus umějí nebo neumějí. Předkové naši znali a životem vyznávali katolické náboženství za časů, kdy ještě nebylo katechismů v nynějším smyslu, daleko lépe, nežli za nynější doby shledati lze.

(Pokračování.)

Náš průmysl a naše poměry školské.

Píše prof. Ad. Fux.

(Pokračování.)

Svoboda živnostenská povzbuzovala k šlechtnému zápasu, budila podnikavost, podporovala vynalézavost a rozmnožovala výrobu ve prospěch průmyslníků, jakož i konsumentů. Nezdar a úpadek našeho řemeslnicko-průmyslového stavu hledati dlužno jinde; příčiny toho jsou dílem *nezaviněné*, dílem *zaviněné*.

Nebezpečným sokem našeho řemeslnicko-průmyslového stavu stal se především průmysl vyšší. Šířením se továren a velkozávodů, zavedením strojů a motorů jevila se velká spotřeba některých surovin oproti dobám dřívějším, což mělo za následek značné jich zdražení. Větší ceny výrobních látek a zvýšení mzdy stěžovaly rovněž nemálo malou výrobu. Mnohé vynálezy a rozdělení práce usnadňovaly a zdokonalovaly výrobu továrnickou na újmu výrobě rukodílné.

Tovární velkovýrobou byla mnohá řemesla zničena a klesla větším dílem na pouhé správkářství. Tak na př. hodináři dnes hodiny spravují, kloboučníci barví a opravují klobouky a p.

Soukennictví úplně zaniklo, a přecetné dříve závody textilní, přádelny a tkalcovny, duchem času téměř zcela byly zničeny. Jenom nepatrná část jich živoří domácí prací, kterou venkovští a horští tkalci odvádějí faktorovým prostřednictvím některému továrnímu záводу. Toto odvětví řemesla zničeno tak neodvratně, že se již ani nepomýšlí na ony záchranné prostředky, kterých se používá u jiných odvětví řemeslných. Jde jen o to, jak převést tkalce na jiné pole výživy. Tkalcovství vykazovalo r. 1851 v obvodu obchodní komory Brněnské 8150 závodů, dnes jich má toliko 1059. To jest případ zajisté výmluvně svědčící, jak továrna ničí malý průmysl.

Podobný osud stihl krejčí a obuvníky, truhláře a zámečníky. Krejčích bylo r. 1851 3038, dnes je jich 3253; obuvníků bylo tehdy 3952, dnes je jich 4001, truhlářů bylo 1198, dnes 1856; zámečníků 321, dnes 413, ačkoliv obyvatelstva přibýlo o 37·5%, takže přírůstek u mnohých těchto řemesel jest, hledíc k zvýšenému počtu obyvatelstva, pranepatrný.

I jiná řemesla velkovýrobou utrpěla. Zařízením velkých pekáren odstrčeno mnoho malých pekařů; velkými uzenářskými závody poškození mnozí řezníci a změnili se v pouhé dohazovače, přeháněče dobytka a pod.

Výroba řemeslná velkovýrobou tísněna a poškozena jest i tím, že vyšší průmysl pomocí různých strojů zbavuje člověka nejhrubší tělesné práce a velmi dokonale je provádí. Výrobky tovární jsou úhlednější než z ruční práce vyšlé; mimo to usnadňuje, zvyšuje a zlacňuje strojnická práce velice výrobu, tak že průmysl malý v oborech těch, kde výroby ujaly se stroje, nesnesl konkurence jejich a rychle hynul.

Vzpírati se zavádění továrního průmyslu věci by nejenom neprospělo, ale tím větší zkázou vlasti naší hrozilo, čím více by se v sousedních zemích továrnictví rozmáhalo a výrobky svými nás zaplavovalo. Zákonodárství ani nejlepšími prostředky, ani nejvydatnější podporou, které by ohroženému malému průmyslu poskytl, nedovedlo by pochopit ten zastavit. Jen pošetilec mohl by se domnívati, že velký průmysl zadrží v jeho rozvoji. Nejvydatnějšího odporu zakusilo vzrůstání se strojnictví v Anglii, kde první stroje povstaly, avšak bez výsledku. Ušlechtilé snahy, směřující ku zvelebě celku, nižádným způsobem nedají se potlačit.

Úpadek našich řemesel zaviněn dále tím, že odbyt mnohých řemeslných výrobků byl ztenčen, a velkovýroba tovární stáhla několik řemesel a podřídila sobě. Různí řemeslníci, kteří dosud pracovali o jednom díle, ale každý samostatně pro sebe zvláště, doplňující se tak ve zhotovování jediného výrobku, svedeni podnikatelem do jediné továrny, kde pracují sice dále touž svou práci řemeslnou, ale nikoliv již samostatně, nýbrž v závislosti na podnikateli a také s větší pomocí strojovou, než to dříve sami činivali.

Jestliže se některé závody a dílny průmyslové ztenčily, neznačí to, že by dnes zaměstnávalo se výrobou průmyslovou méně sil. Naopak, těch jest dnes větší množství, než před 50 lety. Zmenšil-li se počet těch kterých dílen, jsou nyní závody ty větší. Starodávný maloprůmysl stal se v četných případech velkopřůmyslem, řemeslná dílna ve mnohých místech nahrazena jest továrnou, malovýroby přešly namnoze k velkovýrobě. Tak při tovární výrobě vozové a kočárové svedení stolaři, kováři, sedláři a sklenáři kteří nyní v továrně společně pracují, jako dříve odděleně pracovali venku na témže výrobku. Způsobem tím klesli sice řemeslníci na dělníky na továrně závislé, ale nelze tvrditi, že by si vždy byli pohoršili.

Leč i jinak než u výroby vozové a kočárové tímž způsobem zničeno neb stísнено bylo řemeslo, které sice ještě zůstalo, ale nepracuje tak, jak dříve pracovalo. Továrna sama dodá řemeslu práci již polohotovou (kola kolářovi, svršky a části botek obuvníkovi a j.) anebo přijímá polovýrobek sama od řemeslníků a po továrnicku jej dodělává. Řemeslo neodstraněno dokonce v těchto případech, ale přece uvedeno v závislost na továrně, nikoli však vždy ku škodě své neb ku škodě obecnosti. I vynálezem nových surovin, nového způsobu zhotovování výrobků řemeslu ubylo nejen práce, ale i odbytu v dosavadních jeho výrobcích. Tak na př. továrny na polévané plechové nádoby odebraly velmi mnoho odbytu hrncířům, klempířům a mědikovcům, jejichž výrobky těšily se dříve hojnému odbytu.

Když v době nové velké závody vznikly, přiřazuje a přidružuje se k nim i řemeslo. Na železných drahách pracují zámečníci, strojníci, kováři, sedláři, sklenáři v dílnách jako dělníci, tak děje se i na drahách koňských a elektrických a jiných městských závodech. I plynárny, pivovary a cukrovary množství řemeslníků k sobě připoutaly. Řemeslníci ti nepozbyli ani práce, ani odbytu, ani

způsob práce se mnohdy nezměnil, ale ztratili samostatnost, ačkoliv v mnohých případech hmotné postavení jejich se zlepšilo, než kdyby samostatně pracovali.

Mnohá řemesla zanikla neb značně poklesla proto, že dnes již výrobků jejich nikdo nepotřebuje. Takový zárik řemesla zdá se býti všem lidem nejpřirozenějším. Stížnosti jejich obecenstvo přijímá jen s úsměvem.

Zánik starých, době nepřiměřených, z ducha doby sešlých živností připadá skoro celý na dobu od r. 1851—1860. V této době v obvodu komory Brněnské zaniklo 38 starých řemesel s 345 závodů. Prohlášená živnostenská svoboda dodala tedy hlavně těm druhům živností, jež proti duchu doby se byly udržovaly. Dnes všech odvětví živnostensko-průmyslových čítá se v jmenovaném obvodu komorním 567 proti 217 v r. 1851; vzrůst ten přičinil pokrok a vývoj časový.

Obyčejně však řemeslo nezanikne zcela, jenom práce mu ubude. Tak zánikem kolovratů nezanikli soustružníci, ale práce jim ubylo. Když cínové nádoby bylo vytlačeno, cínokovci musili se obrátiti na jiné pole výroby. Kolik potřebovalo se dříve v každé rodině bednářského nádobí? Dnes jest ho potřeba téměř již jen v rolnických anebo vůbec venkovských domech. Rodiny městské nepotřebují již ani putny na vodu, protože vodovody až do kuchyně jsou vedeny. Zánikem národních krojů přestala i výroba s nimi spojená. Drahami ubylo potřeb povozných a řemenářům víc než polovice koňských postrojů.

A tak ve všech oborech práce postupem času mění se moda, způsob života a tím i práce. To bývalo vždy, ale v době náhlých převratů, jaké od polovice minulého století nastaly, děje se to tím více. Přichází to někdy náhle, řemeslníci modou odstrčení nemohou se často ani vzpamatovati.

Avšak ve všech dosud uvedených případech přičiňovala změna výroby nebo změna v užívání výrobků k úpadku řemesel. Jiný způsob úpadku toho však vzta huje se na obchodní příčiny. Obchodní skladiště všeho druhu řemeslných výrobků učinila závislým na sobě řemeslníky doma jako dříve pracující. Zařízena byla skladiště obuvi, šatstva, nábytku, tak řečeného galanterního zboží, a řemeslníci, kteří dříve pracovali pro zákazníky, pracují nyní pro skladiště.

Nepřestali býti mistry a řemeslníky, ale přestali býti samostatnými a upadli namnoze i hmotně. Skladiště neplatí práci tak jak ji platívali zákazníci.

Tímto způsobem zničení hlavně řemeslníci městští a především velkoměstští, krejčí, obuvníci, stolaři a j. Skladiště hotových výrobků stala se potřebou města. Dnes nemá mnohý člověk ani času, ani chuti, objednávat si potřeby u řemeslníka; on žádá obsluhu takovou a výběr, jakého mu mohou poskytnouti jen veliká, nádherně a bohatě zařízená skladiště výrobků. Při vzájemném odcizení se sobě obyvatelstva velkoměstského, kde známosti sousedské nesáhají mnohdy ani na celý dům, ani na celé poschodí, ten spěch a chvat, nezkušenost a zpohodlněnost dnešního městského obyvatelstva, to vše jsou příčiny, jež nutně musily zákaznictvo zatlačiti a v život uvéstí veliké obchody.

Řemeslnictvo, které se namáhá, dobýti si starého způsobu odbytu zákaznictvím, chápe se pomoci za špatný konec. Velké sklady s výrobky řemeslnými nezmizují, ba, stávají se čím dále větší nezbytností pro kupující obecenstvo. Lépe činí proto to řemeslnictvo, které na základě společenstevním hledí vyhověti této časové potřebě a zakládá společenstevní skladiště výrobků. Maloprůmyslník, kterýž dříve každý sám o sobě byl i maloobchodníkem se svými výrobky, musí dnes za pomoci sobě rovných státi se velkoobchodníkem.

(Příště dále.)

Květy ducha.

Výroky dotýkající se vychování, školy a nejsvětějších a nejdůležitějších pojmů.
Podává Josef Flekáček.

(Pokračování.)

27. Zbožnost pravá a vznešená je ze všech učitelových vlastností nejvzácnější, nejdražší; jí patří dáti přednost přede všemi ostatními. Jediné ona dovede nadchnouti učitele horlivostí, trpělivostí a láskou pracovati pro dobro žáků; jediné ona svolává na dílo jeho požehnání nebes. *Rollin.*

28. Člověk mohl někdy zapomenouti na vědu, ba i zanechatí jí, ale nikdy ne náboženství. Ve světě východním, židovském, u Římanů i u křesťanů idea nekonečnosti převládá vše. Nejenom že nelze býti živu bez náboženství, poněvadž ono je základním zákonem našeho bytí, podmínkou našeho štěstí, ale i proto, poněvadž ono je jediné, jež činí naši velikost, naši pravou sílu. Bez náboženství a jeho světla a jeho nadějí jest život lidský beze světla a bez naděje. Bez náboženství není klidu srdce, není klidu svědomí, není klidu duše. Kdyby všechna náboženství byla dobrá, jaký by byl Bůh? Byl by to Bůh lhostejný k dobru i zlu lhostejný sám k sobě. Nižádný pojem, nižádné jméno na světě nebylo vydáno tolika úsudkům a posudkům jako jméno Ježíš. Od Juliana odpadlíka až po Voltaira a Strausse ničeho nebylo ušetřeno. Nešetřilo se duševního nadání a zbraní, nescházelo tu nic, pouze jediné věci se nedospělo: vítězství nad Kristem.

P. Augustin de Montefeltro.

29. Milujeme pokrok, ale chceme jej s Kristem, poněvadž jsme přesvědčeni, že pokrok bez Krista jest pokrok do zadu, že je to pokrok, vedoucí na pokraj propasti a nepravosti, že je to pokrok společnosti, pro niž psána jsou osudná slova, která se objevila na zdi sálu hodokvasu Belsazarova: Mene, Thekel, Fares.

P. Augustin de Montefeltro.

30. První atheista byl zajisté člověk, který tajil zločin před lidmi a snažil se, popíraje jsoucnost Boha, zbaviti se jediného svědka, před nímž jej nemohl utajiti a tak udusiti výčitky svědomí, které ho mučily. *Josef Mazzini.*

31. Duše, která se nebojí Boha, není duše statečná, nýbrž chorá. Neboť právě jako není statečným, kdo se bojí všeho, tak také není statečným, kdo se nebojí ničeho, ani Božství. *Aristoteles.*

32. Dante Alighieri vidí v poznání sama sebe základ pěkného slohu i základ správné volby stavu; každá věda i každé umění má své zřídlo v poznání sama sebe; svědomí je matkou filosofa, básníka i poctivce vůbec. *Conti.*

33. Není dovoleno, ustanoviti si jiné pravidlo pro život soukromý a opět jiné pro život veřejný, zachovávatí autoritu církevní a spravovati se jí v životě soukromém a zneužívati ji v životě veřejném. To by bylo asi tolik, jako směřovati ctnost s nepravostí a hnáti člověka do boje s vlastním svědomím. Člověk má býti vždy v souladě sám s sebou a v nižádném případě svého života nemá se odchýlovati od křesťanských ctností. *Lev XIII.*

34. Nedávej si vinu, neumíš-li něco bez své vůle, ale jsi-li nedbalým hledati to, čeho nevíš. Není chybou tvou přirozená nevědomost, neb nemožnost věděti, ale ovšem jest vinou nepřičiniti se, abys věděl! Nešťastný jest, kdo zná věci světa, ale nezná Boha; blaze tomu, kdo zná Boha, byť i neznal věcí světských. Býti odloučen od Boha je trest tak veliký právě, jako je veliký Bůh sám.

Sv. Augustin.

35. Bůh je blízek je s tebou, je v tobě. Tak pravím, ó, Lucille; duch svatý v nás sídlí, zachovatel dobra a pozorovatel zla; jak my jednáme s ním, tak on jedná s námi; nikdo nemůže býti dobrým a poctivým bez Boha. *Seneca.*

36. Jestliže hodiny jsou důkazem, že existuje hodinář, jestliže palác vydává svědectví o staviteli, jakž vesmír by nesvědčil o nejvyšší bytosti? Kteráž rostlina, kterýž živel, kteréž souhvězdí nenese znak Onoho, jehož Plato nazval „věčným geometrem“? Uznávám nejen obtížnost, ale naprostou nemožnost pochopiti, že by hmota měla nekonečné meze, ale nevidím pražádnou obtíž v tom, připustiti, že jest bytost inteligentní, jež vládne onou hmotou nekonečnou prozřetelností a všemohoucí vůlí. *Voltaire.*

37. Katolík se může pokorně modliti růženec, jako Volta, a býti při tom přece genius, učenec, veleduch. *Silvio Pellico.*

38. Právem řekl Tomaševič: Pro vroucí srdce je v prostém verši žalmu „Domine, probasti me“ více moudrosti, než v celé pohanské poesii Římanů a Řeků.

39. Žádný z národů nikdy nepřestal tvrditi, že věří v Božství, a tak všude, v každém pásu světa, byla Božská idea prvním vzdělávacím momentem. Kdo to nevidí, je slepý, a jen tupec to může popírat. Jestli vám někdo praví, že Ježíš Kristus je člověk, veliký člověk, pak mu odpovězte: „Buď díte mnoho, nebo příliš málo. Buď jest Ježíš Kristus Bůh, nebo člověk chorý na duchu? či podvodník. Odvážíte se říci, jest chorý na duchu? Toť by bylo tolik, jako tvrditi, že choro-myslný může býti mudrcem. Odvážíte se říci, že je podvodník? Může podvod býti zdrojem a základem ctností? Nejlépe tedy učiníte, budete-li mlčeti neb opakovati se sv. Augustinem: „Ježíš Kristus řekl o sobě, že je Bůh; věřím tomu a klaním se Jemu.“ *P. Augustin da Montefeltro.*

40. Víra jest jediný asyl, kam se může člověk utéci ve mrákotách svého rozumu a v pohromách své slabé a smrtelné přirozenosti Jsme děti, které chtějí choditi bez jakékoliv podpory; kráčíme, padneme.. a víra nás opět pozdvihuje. *Voltaire.*

HLÍDKA ČASOPISECKÁ.

„Linzer Volksblatt“ odpovídá na článek liberálního učitelského listu o „svobodné“ škole, napsal toto: „Což skutečně nepodléhala konkordátní škola státním zákonům? Byli kněží za doby konkordátu jen bezcitní tyranové, kteří se těšili ze spoutání učitelstva? Byla ta nouze a bída tehdejších učitelů skutečně mnohem větší než učitelů „moderních“, jejichž nářky a žaloby nepřestávají? Nebylo před velebenou novou školou žádné vzdělanosti? Počala pravá svoboda teprve od zřízení nové školy? Jak jednostranně a povrchně tito frasisisté posuzují! I v době konkordátu měl vrchní dozor nad školou stát, který ovšem nebyl bezkonfessijní jako teď, neboť vládce „považoval za svatou po-

vinnost, poměr státu ku katolické církvi v souhlas uvést se zákonem Božským a prospěchem říše“. Proto bylo ustanoveno konkordátem: „Veškeré vyučování katolické mládeže bude přizpůsobeno katolickému náboženství; biskupové budou z moci svého pastýřského úřadu řídit náboženské vychování mládeže a o to pečovati, aby při žádném učebním předmětu nebylo ničeho, co by odporovalo katolické víře a čistotě mravů.“ „Na středních školách pro katolickou mládež smějí jen katolíci býti ustanoveni za učitele a professory, a veškeré vyučování bude dle povahy předmětu uzpůsobeno, aby vštěpovalo do srdcí zákon křesťanského života. Všichni učitelé na školách katolických podléhají církevnímu dozoru.

Vrchního okresního dozorce školního jmenuje Jeho Veličenstvo z mužů biskupem navržených. Víra a mravnost osob za učitele ustanovených musí býti neporušená.“ — Jsou tato konkordátní ustanovení skutečně tak strašlivá, nespravedlivá a přepjatá, uvázíme-li, že tu běží o vyučování a náboženské vychování mládeže katolické? Anebo bylo povinností církve o své statky oloupené, zřizovati školy a starati se učitelům o služné? Je škola nyní „svoobodná“, že místním školním dozorcem je sedlák, řemeslník a pod., okresním pak professor z gymnasia nebo reálky? Či jsou povinnosti pravověrnosti a mravní rozšafnosti tak nesnesitelné? Anebo domnívají se liberálové, že kněžstvo opravdu touží po dozoru nad školami, aby se mu dostalo při nynějším školském byrokratismu nových břemen a prací? Naopak, pravíme opět a zřetelně: Dejte nám záruky, že budou děti katolických rodičů v katolickém významu a duchu „mravně-nábožensky“ vychovány, a hlavní potíž ve školské otázce bude rozřešena. —

Trudné poměry školské ve Španělsku zavdaly podnět Dru. Pavlu Durdíkovi, aby zabušil do katolíků — nejenom do španělských, ale i do našich. Část jeho článku z „Nár. Listů“ otiskl s radostí „Č. Učitel“. Tento článek ukazuje, jak liberální listy obratem ruky mění svoji taktiku. Čteme tu doslovně: „V Čechách máme asi 20 tisíc učitelů, kteří by — rázným, svorným postupem přece dosáhli zvýšení služného a plných občanských práv *přese všechny zpátečnické a klerikální překážky*.“ Pan Dr. P. Durdík buď nezná anebo nechce znáti našich poměrů, a redakce „Nár. Listů“ dokázala, že dovede otisknouti všecko, třeba tím tupila své vlastní přívržence, jen když se toho dá užiti proti katolíkům. Pan Dr. Pavel Durdík může si pročísti všechny letošní učitelské listy a doví se, že nynější nedostatečné služné učitelské a nedostatek jeho občanských práv trvá nikoli vinou těch „zpátečníků a klerikálů“ — ale mladočeských poslanců, týchž poslanců, jejichž orgánem jsou posud „Nár. Listy“. Ano, u „Národních“ jest vše možné. Dnes zazlívají radikálním učitelům, že se domáhají svých požadavků příliš směle, — a zítra je pérem Dra. P. Durdíka vybízejí k „ráznému, svornému postupu“ — ovšem proti klerikálům. Co páni

mladočeští poslanci zavinili, to svedou na klerikály, a tuto výtku otiskne i „Č. Učitel“, zapomínaje, že sám dosud z toho obviňoval poslance ze strany „Nár. Listů“ a ne klerikály.

Myslí-li p. Dr. P. Durdík, že učitelé španělští jsou „otrocky odvislí na místních duchovních“, pak by neměl zapomínati, že učitelstvo české je „otrocky odvislé“ na jiných lidech, proti kteréžto závislosti je ta španělská ještě asi pravý med. Pokud pak se týče nedostatečného služného, ví týž pán snad jistojistě, že zákon o služném pochází od kněží, a ti asi že mají také státní kasu v moci a učitelům z ní ničeho dáti nechtějí. Je to asi podobná pravda, jako ta, že se u nás učitelstvo nemůže domoci vyššího služného a občanských práv — vinou klerikálů.

Podatřená jest věta následující (myslíme, že ji „Č. Učitel“ z „Nár. Listů“ správně cituje): „Kletba Španělska jest, že stát odevzdal školství úplně do služby hierarchických zájmů, místo aby školu sám moudřeji a výnosněji pro sebe využítkoval, *jako činí protestanté*, totiž pro nejvyšší cíle občanské společnosti, pro vzdělání obyvatelstva, pro ozbrojení lidu střelivem kulturním.“

Že dovedou protestanté školu „pro sebe moudřeji a výnosněji využítkovati“, o tom není pochybnosti — ale pan Dr. Durdík měl dodati, že tak činí *na prospěch své konfesse*, a ne pro to „kulturní střelivo“. Či neví, že evangelické školy jsou čistě konfesionální? Tam nedozírají pastoři? Ostatně se měl pan doktor vysloviti zřetelněji: které protestanty myslil? Vede se snad učitelům protestantským lépe? V Německu má přec učitel katolický týž plat jako evangelický, zákon tu nečiní rozdílů. A u nás? Neslyšel pan doktor nářky evangelických učitelů? — V jistém okrese konstatoval okresní inspektor, že na soukromých školách evangelických jest větší procento nedbalců než na veřejných — s dětmi téměř vesměs katolickými. O „úlevy“ žádají rovněž tak evangelíci jako katolíci. Nebude tedy ta zásoba „kulturního střeliva“ u evangelíků o nic větší než u katolíků.

Jak „zhoubně“ pracuje klerikalismus v Belgii, jest patrno z následujících čísel. V r. 1896—1898 postaveno bylo za přispění státu 380, 376, 412 nových škol.

Stát přispěl na tyto stavby ve dvou letech po 700.000. ve třetím 800.000 franky. Na rok letošní určeno jest k účelům školským 9 mil. franků. Od r. 1895. zřízeno bylo nových 227 opatroven, 1124 elementárních tříd a 323 večerní školy. Během letošního roku zřízeno bude dalších 118 opatroven, 318 elementárních tříd a 48 škol večerních. V Belgii jest asi 1,053.000 dětí u věku od 6—14 let a z těch chodí do školy 934.300. Školní docházka nucenou není. A Belgie prý jest eldorado klerikalismu. Nuže, páni liberálové, po skutcích jejich poznáte je — ty zlé klerikály! —

„Christlich-paedag. Blätter uveřejnily stať z knihy Dra. J. Müllera „Pædagogik und Didaktik auf modern-wissenschaftlicher Form“ o moderním školství. „Naše moderní vzdělání,“ praví se tu, „trpí zlem, že ze zlatého kruhu vyučování vyňat byl diamant a nahrazen tak zvaným všeobecným nebo formálním vzděláním. Tím se jednotlivé části rozpadly a jsou bez harmonie a spojitosti. Osamocené množství jednotlivých učebných předmětů neposkytuje ještě vzdělání; spíše musí všechna odvětví směřovati k témuž společnému cíli, a tímto cílem jest poslední a hlavní cíl člověka, jeho určení pro věčnost. Něco jiného jest učití vědomostem pro získání vedlejšího chleba, a něco jiného vzdělání vůbec zužitkovati pro vypěstění charakteru. Tu jest přední povinnost, hledíc k potřebám duše lidské, bohabojné, bohumilé a hlavně Boha hledající lidi vychováti. V tom záleží člověka důstojné vzdělání, a kdo takto je vzdělán, jest i dokonalejším a šťastnějším a rovněž jiné obšťastňujícím. A tohoto docíliti jest krásným úkolem školy.“

Tím jest vyřčen soud nad interkonfessií školou. Již ze všeobecných pædagogických důvodů jest nutno ji zavrhnouti, neboť nedostává se jí jednoty u vyučování. Učitel ve škole se žactvem různého vyznání nemůže nikdy mluvit zcela od srdce, protože by musil toho neb onoho vyznání nemile se dotknouti. A jest možno vyučovati tak, aby se nezavádilo o motivy náboženské, které zpravidla v dějinách rozhodovaly? Nejvyš pouhou kostru, historické kosti, pouhé události možno podati, a na takové

suché nezáživné učení omezuje se simultánní vzdělání. Ale zde jeví se také pravda slov: „Kdo není se mnou, proti mně jest.“ Požadavek bezkonfessií školy není ničím jiným než pokusem o školu beznáboženskou, v pravdě náboženství nepřátelskou. Předstírá-li se tolerance, přátelské spojení různých konfessí, je to pouhým pokryteckým pláštěm, jímž se zakryti hledí boj proti náboženství před nezkušeným lidem. Jistý učitel americké evang. soukromé školy píše: „Kdybych chtěl hodinu týdně učití o milosti dle Lutherova katechismu, ihned by se volalo „Bigoterie!“ A jistí pánové by řekli: „To jest vměšování církve do státu.“ Ale vložte do čítanek Darwinovu theorii — to se nedotýká náboženství to jest světská věda! Vložte tam pantheismus — to také se netýká náboženství, to je světská literatura! Vypravujte o původu křesťanství dle Gibbona — to je historie! Ve skutečnosti jsou dogmata nevěry pro školu dovolena; spiritismus a darwinismus, kommunismus, sensualismus a třeba čirý atheismus, to má býti do dětských duší vléváno; jenom bible a křesťanská nauka jsou zakázány. Belial může mluvit, Kristus má mlčet. A ministr vyučování Gobelli praví ve svém spise „L'intrazione in Italia“: „Je to přímo směšné, učí-li se ve školách, kdo byli Jupiter, Venuše, Mars, a nemá-li se učití, kdo je Kristus.“

Co může vyjít z takových škol, o tom poučuje nás volání moderní školy po policii, polepšovacích ústavech a tělesném trestu, jakož i přibývání mladistvých zločinců všeho druhu.

V novější době ozývá se volání rakouských učitelů, aby náboženství ze školy docela se odstranilo. Toť požadavek svědčící o neznalosti dětské povahy a nejdůležitějších požadavků nauky vychovatelské.“

Že Dr. Müller o škole „interkonfessií“ soudí docela správně, dokazuje poslední německý „Lehrertag“ v Brně, kde se již zapomnělo na „náboženskou rovnoprávnost“ a volalo se po bezbožectví. Náš „Český Učitel“ bude na tom stanovisku asi za malou chvíli. Teď se ještě trochu stydí a rád by zatím odhodil jenom křesťanský pozdrav.

L † 10.

LITERATURA.

Schválená učebnice. Katolická mravověda, učebnice pro VII. třídu gymnasií od Dra Jana Procházky, kterou pro druhé vydání upravil Dr. Ant. Podlaha, jest vys. vynesení nejduš. knížecího arcib. ordinariátu v Praze ze dne 4. července 1898, čís. 6194 b a vysokým vynesení ministerským ze dne 3. března 1899 č. 4941 pro školy schváleno. Cena 2 kor., vázaná 2 kor. 40 hal. Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny.

Smíchovsko a Zbraslavsko. Na oslavu panovníckého jubilea r. 1898 společnou prací učitelstva vydáno redakcí prof. Frant. Hansla, c. k. okr. šk. inspektora na Smíchově. Stran 658, vyobrazení 362 s 3 mapkami. Tiskem Ed. Beauforta v Praze. R. 1899. — V těchto dnech vyšel spis jednající o krajině, která těsně přiléhá k samotné Praze, aby se přidržel k monografiím o jiných školních okresech kolem Prahy ležících. Nelze upřít, že publikace tato jest výsledkem pilné práce, a podává veřejnosti mnoho důležitých i zajímavých dat. Nabývá tím větší ceny, že posud o Smíchovsku a Zbraslavsku místní dějepis poměrně skrovně jest propracován. Základ k němu r. 1893 položen knihou „Odkryté poklady“ historie vikariátu Libockého od P. B. Holuba, býv. faráře Břevnovského, ze které nutno čerpati každému, kdož o Smíchovsku dějepisných dat potřebuje. Přihlédneme-li k jednotlivým částem jubilejního díla šk. okresu Smíchovského, s radostí shledáváme, že církevním dějinám věnována jest nemalá pozornost v slovné i obrázkové části. O školství psáno jest objektivně, a pokud se týče úvah o poměru jeho k církvi, smírně. Geologii věnována valná péče, i též národopisu. Uvíjíme-li, že dílo zpracováno bylo v poměrně krátké době při rozsáhlé práci úřední redaktora prof. Hansla jakož i učitelstva musíme projevit uznání píli a námaze autorův, kteří si vděk šk. okresu Smíchov-

ského plnou měrou zasluhují. Hojně citovány jsou v monografii též spisy vdp. preláta dra F. Krásla V předmluvě jsou vzdány díky duch. správám, vdp. velmistru křiž. dru. V. Horákovi za přispění. Mimo jiné poskytly hmotnou podporu dílu nejduš. kapitola Sv. Vítká 20 zl., Břevnovský klášter 20 zl., Maltézský konvent 15 zl., dp. děk. Malec 5 zl. Úprava typografická jest vkusná. H.

Z různých nakladatelství:

Zasvěťme se božskému Srdci Páně! Všem Jeho ctitelům na uvážení podává P. Em. Kovář, O. Ss. R. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Francla v Praze. — Cena 60 kr

Časopis katolického duchovenstva. Organ vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Red. Dr. Fr. Krásl, Dr. F. X. Kryštůfek a Dr. J. Tumpach. — Ročníku XXXX. (LXV.) sv. 3. Nákladem Rohlíčka a Sieverse v Praze.

Kazatel. Homiletický čtvrtletník. Redaktoři: Dr. Isidor T. Zahradník a Dr. Rob. Neuschel s povolením nejdušejšího ordinariátu v Olomouci a Brně. Vychází počátkem každého čtvrtletí. Roční předplatné 3 zl. 50 kr. Roč. VI. čís. 2. V Olomouci 1898. Nákladem knihkupectví R. Prombergera.

Poklad Věřících, lidový list k uctění Nejsv. Svátosti Oltární. Rediguje V. Roudnický. Ročníku I. číslo 7.

Rozhledů po lidumilství vyšlo redakcí JUC. F. C. Vlka a roč. VII. čís. 4. — Nákl. „Družiny blah. Anežky České.“ — Předplácí se ročně 2 zl.

Historické Rozhledy. Poučné čtení pro mládež českoslovanskou. Red. Ant. J. Zavadil. Vycházejí nákladem Em. Šolce v Telči jednou měsíčně. Roční předplatné 2 zl.

Otázka dělnická. Podává M. Procházka, profesor gymnasia v Brně. — Druhé vydání. Cena 50 kr., pro křesťansko-socialní spolky i s pošt 40 kr. — Nákl. Vzdělavacího kroužku křesťansko-socialního v Praze.

Růže dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole Dominikánské. S povolením představených vydává P. Aug. Kadlec, Ord. Praed. Ročníku XII. sešit 12. Vychází v sešitech měsíčních. Předplatné 1 zl. 20 kr., poštou 1 zl. 40 kr.

OZNÁMENÍ.

Na spolkový dům zaplatili jsme za rok 60.000 zl., mnoho peněz vrazili jsme do papírnického obchodu, i jsou kasy družstva Vlast prázdné. Ale mezi členy družstva máme přes 50.000 zl. a mezi abonenty přes 20.000 zl., i začínáme rozesílati upomínky, prosíme, aby pp. členové i abonenti, co jim možno, z dluhu svého uplatili. Tentokrát upomínáme především členy a teprve ve druhé řadě abonenty. Zasíláme dopisy zavřené a za splátky »prosíme«, i nebudiž nikdo uražen. Kdo můžeš, vklady pošli, kdo nemůžeš poslati, počkáme i dále. Mnozí a mnozí již prosbě naší vyhověli a ostatní vyhovějí zajisté také — až jim bude možno.

Papírnický závod družstva Vlast

v Praze, č. 570—II., Žitná ulice.

V papírnickém závodě družstva Vlast prodávají se dále:

1. **školní knihy z c. kr. knihoskladu a různé denníky a sešity pro školy obecné a měšťanské. Zvláště upozorňujeme na nové české i německé katechismy.** Malý se prodává za 15 kr. (poštou za 18 kr.), střední za 32 kr. (pošt. za 37 kr.), velký za 40 kr. (pošt. za 50 kr.) Než poštovné za všechny tři najednou stojí pouze 15 kr. Též se zde prodávají české a německé: Řeči, epištoly a evangelia na všechny neděle a svátky za 35 kr. (pošt. za 40 kr.) a Biblický dějepis za 50 kr. (pošt. za 60 kr.)

2. **Obrázky Svatých,** s textem českým nebo německým, veliký výběr. 3, 2, 1 po 1 kr.; 100 kusů po 30, 50, 55, 60 kr., 1 zl. 20 kr. až 2 zl. 20 kr. Franc. obrázky kus po 15 kr., atlasové po 16 kr., cellulos. po 20 kr. K prvnímu sv. přijímání jest na skladě hojný a různý počet obrázků domácích a štyrských s textem buď českým nebo německým v ceně: jeden po 2 kr. (100 za 1 zl. 20 kr.), po 3 kr., (100 za 2 zl. 20 kr., domácí), po 7 kr. (100 za 6 zl.), po 9 kr. dvoje (100 za 8 zl.) — K sv. břimování máme obrázky: 100 kusů za 80 kr., 1 zl., za 2 zl. 20 kr. (tyto jsou jeden po 3 kr., ony dva po 1 kr.); s bílými krajkami 100 kusů za 1 zl. 20 kr., jiné za 1 zl. 50 kr. (jeden po 2 kr.); s krajkami zlatenými 100 za 2 zl. 50 kr., (jeden po 3 kr.), stkvostné 100 za 7 zl. — K první sv. zpovědi máme 100 obrázků za 1 zl. 20, 3 zl. 50, 6 zl. a 7 zl.

3. **výhradně jen katolické časopisy.** Zejména upozorňujeme na »Vlast« (číslo 50 kr.), »Vychovatele« (číslo 10 kr.), »Děl. Noviny« (č. 6 kr.), »Katolické Listy« (číslo 4 kr.), »Kříž« a »Marii« (čís. 1 kr.), »Slova pravdy« (čís. 2 kr.), »Rajskou zahrádku« (čís. 8 kr.), »Čes. Jinocha« (č. 3 kr.), »Český Východ« (číslo 12 kr.), »Obnovu« (č. 7 kr.) a »Mír« (č. 5 kr.)

4. **různé modlitby katolické** od 25 kr. do 5 zl. 20 kr. a zpěvníky pro školní mládež od Xav. Dvořáka za 25 kr.;

5. **Různé druhy a hojný počet visitek** se zlatou ořízkou i bez ořízky, pozvání k zákavám, ohlášení sňatků, promoci. Primičních obrázků máme 100 po 1 zl. 25, 1 zl. 30 a 1 zl. 40 kr.

6. **Alba pro podobizny** po 95 kr., 1 zl. 75 kr., 1 zl. 95 kr., 3 zl. 50 kr. Kdož by si přál drahocennější album, dáme je zhotoviti.

7. **Průčelné a rohové fotografie našeho spolkového domu,** čtvrtkové velikosti, na tuhém papíře napjaté se šikmou ořízkou (blokované). Prodávají se po 2 zl., při 20 odběratelích po 1 zl. 80 kr., při 50 po 1 zl. 60 kr., při 100 po 1 zl. 40 kr. Objednatel račiž poznamenati, zdaž si přeje fotografii za 2 zl., či až bude buď 20, 50 nebo 100 objednavatelů.

8. **Různé jiné věci.** Koresp. listky s pohledy na Prahu, různá pražská předměstí, české hrady po 4 až 5 kr., jakož i s podobiznami některých katolických mužů (Lenz, Burian, Kosmák, Horský, Špaček, Kopal, Neuschl, Brodský, Hruban, Kovár, Jiroušek, Škrdle) po 3 kr., Fr. Pravda za 4 kr. Páně Kotrbovy koresp. listky s pohledy: Krivoklát, Karlův Týn, Zvíkov, Trosky, Říp, Kunětická Hora, Žebrák a Točnick, Hostýn, velechrám sv. Barbory v Kutné Hoře, Libice, Rataje, Jindř. Hradec, Zelená Hora s Nepomukem; z Prahy: Nár. divadlo, Loreta, Hradčany, pražský orloj, Prašná brána, kostel sv. Václava na Zderaze, náměstí Malostranské, Radeckého a Křižovnické, po 3 kr. Korespondenční listky s podobiznou J. V. císaře pána po 3 nebo 4 kr. — Gratulační listky s květy (zvláště jemné) po 10 kr. — Pečetní vosk, jedna krabička 40 kr. až 2 zl. Štělce 1—45 kr. — Notesky na zápisky, 1—30 kr. — Pennaly, kus 4 kr. až 65 kr. — Protokolní knihy, jedna 5 kr. až zl. 2.20. — Památníky 80 kr. až 1 zl. 20 kr. — Kreslicí prkna 40—75 kr. Náčiní kreslicí 75 kr. až 3 zl. 70 kr. — Právítka 3—20 kr., prismatická právítka kus po 10 kr. Tabulky Hardtmuthovy od 5—15 kr. — Desky 6—35 kr. — Desky na herbáře 20 kr. — Podložky 1—4 kr. — Domácí požehnání vyšité 80, 90 kr. až 1 zl. 20 kr. — Dále jsou na skladě misky na barvy, těrky, houby, křída (lesnická, ke kulečníkům, kreslicí, obyčejná ve dřevě i bez dřeva), pisátka.

Poznámky: 1. Při objednávce na venek platí si objednavatel poštovné sám a dává 6 kr. na nákladní list. Balení a donášku na poštu konáme zdarma. Kdo objednává zboží za hotové, račiž pamatovati na poštovné. Kdož si přeje zásilku zboží drahou, račiž nám udati poslední stanici dráhy. — 2. Malé lahvičky inkoustu a jiných tekutin můžeme vkládati do balíků, nikoliv však větší láhve; neboť neudáme-li na nákladním listě, že jest v balíku inkoust a láhev se rozbije a jakékoliv zboží, naše i cizí, poškodí, musíme hraditi veškeru škodu; udáme-li, že je v balíku inkoust, zvyšuje se poštovné o 50 %. — 3. Kdo si objednává barvivo na razítko, račiž udati, má-li razítko kovové či kaučukové, neboť každý tento druh razítka vyžaduje jiné barvy. — 4. Kdož si žádá vzorky obrázků na ukázkou, račiž je i s poštovným zapraviti; kdo vzorky vrátí, zapraví aspoň naše poštovné, což se při malých obnosech může dít v známkách. — 5. Kdo si přeje rychlou zásilku zboží, račiž to oznámiti koresp. listkem, neboť na poštu pro peníze každý den nechodíme.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupecům slevu jemu 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a netisk. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež společenstvem V. Špačkově v Koňáčkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Náš průmysl a naše poměry školské.

Píše prof. Ad. Fux.

(Pokračování.)

To však státi se může jen ve velkých městech, neb na venkově způsob života se uchoval ještě více při starém obyčeji; řemeslo zůstalo jako dříve. Řemesla na venkově nebyla také nikdy základním a výlučným stavem, spojena jsouce skoro vždy s hospodářstvím zemědělským, třeba sebe menším. Vedle kovářství, kolářství a snad i stolařství nebylo nikdy pravé půdy pro nějaké řemeslo, ježto každé jiné mělo jen skrovný odbyt. Všude tedy, kde se o úpadku a rozkvětu řemesla mluví, třeba mysliti na řemesla městská, která bývala hlavním zaměstnáním měšťanským.

Příčiny klesání a zániku řemesla jsou však velkou částí také zaviněné. Živnostníci naši, uvyknuvše příliš na ochranu cechovníctví, kteréž až dosud zákonem bylo chráněno, nevšímali si změněných poměrů časových, ani požadavků nové doby ze všech stran na ně doléhajících. Místo, aby upravili závod svůj přiměřeně změněným časovým poměrům, naříkali jenom stále na zlé časy a na zavedenou svobodu živnostenskou.

Velká část řemeslníků nepochopila řádně znamenité výhody doby nové, nepokračovala s duchem času, ale po většině lpěla houževnatě při starobylém cechovním zřízení.

Mnozí opět nemajíce náležitých vědomostí a potřebné obratnosti, založili někdy lehkomylně neb nevhodně závod svůj tam, kde zkvétati aneb kde pro bezstarostnost a nevědomost svého zakladatele čeliti nemohl rostoucí konkurenci, z kterých příčin brzo se dočkal svého pádu.

Všecky tyto věci předvíдалy se sice na příslušných místech, ale proto přece nemohlo se na dále odkládati k vůli jednotlivcům s opravami časovými, kterými celek přece jenom získal.

Kdo však dovedl se vpraviti do nové doby, je zajisté i dnes v příznivějších a zlepšených poměrech než za doby dřívější.

Ostatně co svoboda živnostenská na jedné straně netečným odňala, nahradila na druhé straně všem vzdělaným, zkušeným a podnikavým živnostníkům.

Nejlépe počínali si ve příčině té ti, kdož, vidouce malý svůj průmysl v dalším svém trvání ohrožený, nečekali, až by závod vlivem nestejně konkurence zcela klesl, ale hleděli se v čas vzmužiti, a používajíce nastrádaných zkušeností a sporností nabytých prostředků, proměnili závod svůj v závod továrnický. Počet ře-

mesel, která následkem velkého průmyslu klesla neb zanikla, není ostatně tak veliký, a průmyslníkům těm poskytla svoboda živnostenská usnadněný přístup k živnostem jiným, snad i výhodnějším. Dosud zbývá příčinlivému řemeslnictvu značný počet živností výhodných, a jestli i tyto se octly v poměrech nepříznivých, dlužno jinde příčinu toho hledati, a to v živnostnictvu samém, kteréž úpadek svůj velkou částí též samo zavinilo.

Dokud průmysl se pohyboval ve svých úzkých prvopočátečných mezích, ne býbal arcíř mnoho světem a neukládal svým vůdcům tolik starostí. Od té doby však, kdy podařilo se důmyslu lidskému zmocniti se tajemných sil přírodních, které za něj práci v mnohé příčině lepší a dokonalejší vykonávají, od té doby, kdy člověk ducha svého vzácnými vědomostmi chemickými, silozpytnými a strojnickými obohatil, výrobu zdokonalil a živnosti své měrou netušenou zlepšil, stal se na poli průmyslovém pokrok ohromný, jenž měl za následek převrat celé průmyslové soustavy, tak že zděděné zvyky a metody nemohly se na dále udržeti vedle zdokonalené práce továrni. Tím stalo se, že první továrnou zahájeno jest nové období průmyslu pro celý svět a všechny země, ať mají továrny čili nic.

Bohužel, že nejevily se u nás výsledky pokroku dle časových potřeb. Mnozí průmyslníci naši, nepouživše při nastalém převratu nabytých zkušeností ve svůj prospěch a nekrácejíce za příkladem národů průmyslem vynikajících, klesali patrně hlouběji a hlouběji ke škodě své vlastní a celé vlasti. Úpadky jednotlivců po delší dobu se opakující měly za následek i úpadek průmyslového ruchu a blahobyt celé země.

V netečnosti, liknavosti a nedostatečném vzdělání sluší hledati jednu z předních příčin mravného i hmotného úpadku živnostenského, z něhož i plynou hlavné zdroje chudoby v českých městech.

Nebude od místa, přihlédneme-li blíže k jednomu původu tak vážného zla.

Mnozí rodičové postrádajíce sami náležitého vzdělání, neuznávají toho potřebu, aby dětem dostalo se řádného školního vyučování a potřebných vědomostí. Nejen že děti svých ku pravidelné školní docházce nepřidrží, o prospěch jejich ve škole se nestarají, k domácí pilnosti jich nevedouce, jsou někdy tak zpozdlí, že z toho patrně jest, jak málo jim záleží na dobrém prospěchu svých synů, nastávajících živnostníků!

Což nevycházejí někdy z úst nerozumných rodičů i slova: „Ty půjdeš na řemeslo, proto školního vzdělání nepotřebuješ; stačí, umíš-li trochu čísti, psát a počítati.“ A hoch, jemuz učení již dávno jest nepohodlné, pokynům svých rodičů ochotně uvěří a nejkrásnější dobu svého mládí větším dílem prozahálí a promarní, dobu, ve které duševní síly nejvíce se rozvíjejí, nejdůležitější a nejvzácnější dobu lidského života, ve které duch učení nejen snadno chápe, ale i v paměti trvale podržuje. *Za poměrů těch nemohou děti do praktického života donést těch vědomostí, jakých vyžaduje pokročilá doba naše.*

S podobnou netečností jako ve škole počínají si mladíci ti jako učenici. Nemajíce patřičného přípravného vzdělání, ani uvědomění zanášejí se raději vším jiným, nežli co náleží k jejich povolání. Čas rychle uplyne, lehkomyšní učňové stanou se tovaryši, na kteréžto formálnosti si nemálo zakládají, třeba se řemeslu pramálo naučili a porozuměli. Nedbajíce živnostenských poměrů, nestarají se též, aby si zjednali potřebných zkušeností, ve světě na rozličných místech a dílnách pracující.

Jako tovaryši, jsouce pány svého prázdného času, nejeví náklonnosti k dalšímu sebevzdělání, nevezmou ani do ruky poučné neb zábavné knihy, ale spíše

posedávající při sklenici a kartách v hospodách, kdež nezřídka rozum propíjejí a poslední mzdu, již v potu tváří za celý týden vydělali, promarnují.

Když za nedlouho stanou se mistry, drží se důsledně svých nechvalných návyků, promarnují a utrácejí peníze a drahocenný čas v nešlechetném a neužitečném zaměstnání, místo aby výdělek dle možnosti na rozšíření a zvelebení svého závodu vynakládali a vzácného volného času používali na obohacení ducha svého vědomostmi a zkušenostmi.

Postrádající potřebných vědomostí, krasochuti, obratnosti, zkušenosti a důvtipu, nedovedou výrobky své vystrojiti v ušlechtilé, oblíbené formě, bez níž nedocházejí odbytů. Nemajíce vědeckého rozhledu, neznají ani pramenů laciných surovin, ani přiměřené doby k nejvýhodnější koupi, kupují látky špatné a drahé, obyčejně již z druhé a třetí ruky. Zajisté není potom divno, když obecenstvo o jejich neúhledné a drahé výrobky nestojí, ale raději přednost dává lacinějšímu a úhlednějšímu zboží fabrickému.

Přistoupí-li k tomu ještě nesolidní jednání se zákazníky, dodává-li se zboží a dílo méně cenné a pochybné, není divu, že takový živnostník na dlouho udržeti se nemůže.

Hlavní podmínkou jest řádná obsluha obecenstva, byť snad někdy i cena výrobků byla větší, než obyčejně bývá. Byl-li zákazník jednou napálen, přijde již sotva do toho závodu; ale dodali-li jsme mu práci důkladnou a dokonalou, třeba v ceně poněkud vyšší, přijde zase, když třeba i jinde objednávku učinil, neboť přesvědčí se, že námi byl i při ceně snad vyšší dobře obsloužen.

Nešetří-li toho živnostník, octne se po málo letech nezdařené práce v továrnách, kde bídně živoří, aneb u lopaty, kde v potu tváří vydělávati sobě musí vezdejší chléb.

Hříšná nevědomost, lhostejnost, zanedbané vychování a nesolidnost mnohých živnostníků podkopávají půdu českému průmyslu, rozvoji a blahobytu celé země, a zároveň zaviňují, že cizí výrobky zboží naše z trhu a obchodu na všech stranách vytiskují.

Tyto neblahé zjevy svědčí, že blahodárny význam svobody živnostenské nebyl dosud téměř většinou našich průmyslníků pochopen, a že četní malí průmyslníci nepovažují za nejlepšího spojence svého ani píle, ani vědomostí, ani praktických zkušeností odborných a životních, jinak by zajisté sobě horlivěji a obezřetněji počínali.

Svoboda práce jest přirozeným údělem každého člověka, a všeliké obmezování této svobody musilo jako vůbec vše nepřirozené a násilné, celek poškozující, býti odstraněno.

Doba naše, uznávajíc toliko práci za jediné privilegium člověka, pečuje o to, aby ovoce práce všem stavům pojistila. Dnes jenom na poli práce možno vyniknouti a blahobytu dosíci. Živnostenskou svobodou povstal všeobecný řemeslnický a obchodní zápas, neboť jen ten, kdo nejlepší a zároveň nejlacinější zboží dovede vyráběti, dochází stálého, nejlepšího a nejzajištěnějšího odbytů. V příčině té dlužno vyznati, že menší, ale častější a jistější výdělek jest pro závod výhodnější, než větší, ale zřídka kdy se vracející a pochybný.

Každý svého závodu dbalý průmyslník má dokonale se znáti ve svém oboru, má jednati vždy jen dle pevných a poctivých zásad obchodnických, hledati a nalézti pomoc sám v sobě, t. j. ve své vlastní tělesné a duševní činnosti, a to vždy v pravý čas, má pátrati po prostředcích a vyhledávati pramenů, které ku zvelebení živnosti vedou, konečně má si býti vědom, že nesmí za sebe nechati mysliti

neb jednati jiné, kde o jeho vlastní prospěch běží, pokud nade všemi překážkami sám nezvítězí, neboť škodu z nějakého nepříznivého obratu vzešlou v krátkém čase opět nenapraví.

Čilý a šlechetný zápas takový podněcuje ku přemýšlení, a přemýšlením objevují se opravy ku zdokonalení práce a zušlechtění výrobků vedoucí. Práce stává se dokonalejší, při čemž důvtipný a snaživý průmyslník nešetří nejen suroviny, ale ani drahého času, tak že výrobky své může bez újmy vlastní laciněji obecnstvu nabízet, ač jsou po mnohé stránce důkladnější než dražší zboží živnostníků, kteří však nepokračují s duchem času.

Z toho patrně, že přiměřená volnost živnostenská je s to, aby poskytla obecnstvu dobrých a laciných výrobků k ukojení potřeb, a že nejen vyrabitelům, ale i celé vlasti naší mohou z ní vyplynouti prospěchy závažné a četné.

Jest jenom na nás, abychom na dále neživořili, ale vzděláním, obratností, zkušeností, spořivostí, solidností, pilí a vytrvalostí vyšinuli se na důstojné stanovisko průmyslového pokroku naší doby. Karel Bücher ve svém díle: „O vzniku národohospodářství“ v odstavci „Úpadek řemesla“ píše, že k záchraně našeho řemesla vedou dvě hlavní cesty: *cesta vzdělání a spolčování*.

V době, kdy takřka vše letem se žene za svým cílem, všeliké pronikavé změny vlivu daleko sáhajícího rychle za sebou následují, v době, kdy dřívější potřeby v nové vyrůstají takřka přes noc, rozmary mody ze stálého přerodu téměř ani nevycházejí, v době, kdy mnohá řemesla zanikají a jiná ze ssutin jejich takřka vyrůstají, stává se vlastní prospěch nejvýbornějším učitelem v poznávání lidských potřeb, nejmocnější pohnutkou k nalezení prostředků duchu času přiměřených, jakož i k rozmnožení blahobytu soukromého i národního.

O národ, který vychovává živnostníky rázné a bystré, kteří do všech poměrů a požadavků doby snadno a rychle vpraviti se dovedou, možných nehod a obtíží se nelekají, o národ, který odchovává živnostníky dokonalé, pilné a vytrvalé, netřeba se obávat. *Živnostníkům a synům tak čilého a pokročilého národa náleží budoucnost!*

Národ, který průmyslem vyniká, těší se blahobytu a pomůže sobě sám. Kde bychom byli dnes v naší milé vlasti, kdyby průmysl velký i malý byl v rukou našich? Jen tehdy vymaníme se z područí nepřirozené nadvlády, budeme-li silnými nejen svým vzděláním, svou inteligencí, ale hlavně průmyslem; neboť kde ten kvete, tam jest kapitál, tam jsou peníze, tam jest blahobyt, tam moc a síla!

I menší národové, ale pokročilí, vzdělaní a hmotně zabezpečení, zachovávají svou bytnost mezi národy velikými. Důkazem toho jsou nám Dánové, kteří jsou mnohem menším národem nežli národ náš Český.

Květy ducha.

Výroky dotýkající se vychování, školy a nejsvětějších a nejdůležitějších pojmů.

Podává Josef Flekáček.

(Dokončení.)

41. Patnácte římských imperátorů se namáhalo po mnoho let vyrvati ze světa náboženství Ježíše Krista, a krveprolití v desíti pronásledováních křesťanů bylo tak strašlivé, že zahynulo jedenácte milionů mučovníků, o nichž Tertullian napsal,

že jejich krev prolitá pro víru byla úrodným semenem, z něhož vyrůstali učeníci Ježíše Krista.

Sv. Alfons z Liguri.

42. Vychování bude pouhý nátěr, nezaložíte-li je na náboženství ! Mnohem více třeba bdíti nad srdcem mládeže, nežli nad duchem; je-li srdce dobré, vše ostatní bude dobré.

Ganganelli.

43. Nižádná věc neodhaluje tak velice chudolu ducha, jako, nechce-li kdo uznati, že je největší neštěstí člověk bez Boha.

Pascal.

44. Starý věk chtěl míti učené kněze, snažil se spořádati a objasniti náboženské tradice, ale neměl nikdy pravé theologie, totiž vědu, založenou na vážném spojení rozumu a víry; proto bylo v pohanství málo víry a také nedostatek rozumu.

Ozanam.

45. Řád nadpřirozený vládne řádem přirozeným, osvětluje jej, doplňuje, urovnává. Dogma je to, čím se živí filosofie.

Týž.

46. Sám rozervaný a skeptický Byron zvolal: „Věř, a neklesneš! Pochybuj, a zahyneš!“

47. Je to obyčejně pýcha, která člověku brání věřiti; trest těch, kteří v Krista nevěří, je ten, že věří podvodníkům a dají se jimi šáliti.

Cesari.

48. Poctivost srdce a zbožná i pokorná vůle vedou člověka k víře spíše než rozum; proto bývá špatný život a rozvířené vášně člověku na překážku, aby věřil. Víra znamenitě zdokonaluje rozum. Mrtvá víra nesnese živých skutků, a jen živé skutky dokazují živou víru. Miliony křesťanských mučníků byly pevný na kolech, jimiž byli lámáni, na skřipcích, na hranici, v krvavém vraždění; matky přemohly svou přirozenou, vrozenou lásku a napomínaly syny, aby vytrvali na rozžhavených rožních; manželky povzbuzovaly muže, aby neochabovali, neustupovali, že jest utrpení krátké, dlouhá však rajska blaženost; a tak všichni dali nám na jevo, že víra povznáší srdce a vůli.

Týž.

49. Církev výslovně si žádá, aby nebyl nikdo násilím nucen přijati katolickou víru; moudře podotýká zajisté sv. Augustin, že člověk nemůže ničemu věřiti, neděje-li se tak dobrovolně, ze svobodné vůle.

Lev XIII.

50. Blaženost je poslední cíl člověka, a Bůh rozžal v srdci jeho neukojitelnou touhu a žízeň po ní. Tak jako ve stěžích se otáčí brána každého stavení, tak na základních křesťanských ctnostech se otáčí ona brána, jež vede k blaženosti, brána do oné budovy, která povznáší člověka k Bohu a spojuje ho s ním.

Sv. Tomáš.

51. Mravověda čistě lidská, právě proto, že je lidská, je přirozeně plna chyb a nedostatků. Proto chtěl všemohoucí Stvořitel k rozumu, jímž se člověk ode všech pozemských tvorů liší, přidati nadpřirozený dar pozitivní nauky

Mravouka

náboženská, a toho nikdo nemůže popřít, je onen nadpřirozený dar, zdokonalení a světlo mravovědy přirozené.

Manzoni.

52. Jestliže je zákon bezbožecký, není již pro člověka, poněvadž člověk nemůže býti bez Boha. Vždyť míti náboženství je výhradní vlastnost člověka, jak správně naznačil Cicero, řka, že člověk je jediným náboženským tvorem mezi všemi živočichy.

Conti.

53. V životě lidského pokolení právě tak jako v životě jednotlivce nemůže býti mravnosti bez Boha. Dnes více než kdy jindy má mravnost Boha potřebí. Jen křesťanství má mravouku jasnou, bezpečnou; má-li plniti svůj úkol, nic se z ní nesmí vypustiti. Téměř všichni filosofové moralisté jsou buď přísní nebo chladní pozorovatelé nebo pochlebovatelé naší lidské povahy a přirozenosti. Jedině

Ježíš Kristus se dotkl všech strun, odpověděl ku všem dotazům lidské duše těsným a vroucím spojením mravouky s náboženstvím, zákona mravního s mravní odpovědností.

Guizot.

54. Žádný člověk na světě není úplně neodvislým. Všichni jsou částkami celku, a každá část závislá na celku.

Ozanam.

55. Pravá svoboda záleží v tom, aby mohl každý býti živ dle zákonů a správného rozumu. Pravda je matka a nejvěrnější záštita lidské svobody. „Pravda osvobodí vás,“ praví sv. Pavel. Svoboda musí míti za cíl dobro a pravdu; povaha dobra a pravdy nezávisí na měnivých rozmarech člověka. Zlo a blud nemohou tedy býti propagovány jako cíl svobody, tím méně snad podporovány a šířeny zákonem.

Lev XIII.

56. Kdyby Boží Prozřetelnost vládla nad věcmi lidskými, nic nebylo by platno náboženství.

Sv. Augustin.

57. Kdo potlačuje náboženství, podvrací základy celé lidské společnosti. Pravé náboženství je podpora státu.

Plato.

58. Chceme-li přirovnati náboženství k filosofii, poznáme, že filosofie nekonečně rozpíná mobutnosti ducha, kdežto náboženství je omezuje na kruh nejužší. Tento svět je pro filosofa něčím non plus ultra, kdežto pro křesťana není ničím jiným než pouhým práškem, atomem.

Ganganelli.

59. Zdá se, že křesťanské náboženství má za účel pouze naši blaženost na onom světě; ale není tomu tak; ono nás činí šťastnými již na tomto světě.

Montesquieu.

60. „Kdyby Boha nebylo,“ vyslovil se Voltaire, „musili bychom si ho vymysleti.“ Všichni zákonodárci se shodovali v tom, že náboženství je základem sociální budovy, a že bez tohoto základu nelze budově státi. Solon, Lykurg, Xenofon, Plato, Numa a mnoho jiných založili své státy na náboženství.

Bolgeni.

61. Křesťanství stvořilo mezi jiným i slovo, jehož významu by neporozuměli ani Homer a Virgil: „Láska“.

Tommaseo.

62. Jedna z prvních a nehlubších pravd jest, že život a smrt Ježíše Krista jest jediným středem osudů světa.

Gladstone.

63. Křesťanství hlásá lásku, ale neodkládá spravedlnost. Kristus nezakazuje válku, ale chce, aby byla spravedlivá a milosrdná.

Ozanam.

64. Není-li kdo bezúhonného života, není možno, aby nekolísal u víře. Víra je základem náboženství.

Sv. Chrysostom.

65. Nic není bídnějšího a zpozdilejšího, jako rozumuje-li bezbožec o Bohu. Víra bez lásky nic neprospěje. Jest ztěžka možno, aby člověk, který věří, žil špatný život.

Sv. Augustin.

66. Nesnažím se rozuměti, aniž bych věřil; ba, já věřím i tomu, čemu bych nikdy nerozuměl, právě kdybych nevěřil.

Sv. Anselm.

67. Chceme-li viděti hvězdy tajemství Božích, sestupme do hlubin pravé pokory.

Sv. Kateřina Sienská.

68. Není na světě člověka, aby nepotřeboval víry. Člověk se nerodí moudrý, a dříve, než může rozumu užívat, jest nucen věřiti.

Pestalozzi.

69. Theologie jako věda se zakládá zvláště na této zásadě sv. Augustina, již potom všichni otcové církevní následovali: víra předchází vědu, určuje jí meze a podmínky. Tak jest tomu též i ve vědách přírodních, což každý prozíravý jasně může pozorovati: víra předchází rozum. Člověk nejdříve věří v nějaký princip, potom teprve o něm rozumuje.

Capecelatro.

70. Jako jest absurdní, pronéstí určitý úsudek a nezamítnouti to, co mu odporuje, tak právě jest nesmyslným, že pravá víra nemá vyloučiti každou náuku, která se jí přičí. Porovnání to ve příčině víry shoduje se s porovnáním nepravé matky soudu Šalomounova: nebuď ani mé, ani tvé, ale rozděl je na polovic. Není víry jen z polovice pravé, jako není dětí, jichž polovice by mohla býti živá.

Manzoni.

71. Věříme, poněvadž je víra cesta svobody a míru. Kdo pochybuje, je buď rozerván nebo přesycen, kdo pochybuje, je jako strom bez ovoce; kdo pochybuje, buď je malomyslný nebo bouřlivě vášnivý, kdo pochybuje, nemá ani kdy, aby miloval jiné, ba i sebe samého.

Tommaseo.

72. Špatný člověk může býti považován za šťastného jenom od toho, kdo neví, co je to štěstí.

Sv. Augustin.

Ironie.

Pan učitel vyslovil otázku a čeká, kdo se přihlásí k odpovědi. Děti se hlásí, jenom Antonín sedí nehybně a klopí oči.

„Antonín nám to poví — ten to jistě dovede!“

Při těchto slovech učitelových již na některé tváři kmitl se úsměv, ne-li úsměšek. Antonín zatím zvolna vstal a mlčí, hledě dále k zemi. Kdo vědí odpověď na danou otázku, hlásí se živěji.

„Vidíte, jak to umí! Ó, Antonín je chlapík. Nyní, když nám to tak hezky pověděl, může si opět sednouti.“

Zazní-li tato slova z úst učitelových, mají v zápětí smích celé třídy. Antonín, jsa uzardělý studem, opět usedl; nemůže pozvednouti oči, v nichž se objevily slzy. Děti popustily uzdu své veselosti, a pan učitel jest nucen napomínati ke klidu. Za chvíli teprve se vše uklidnilo, a jest možno pokračovati. Děti jsou čilé, odpovídají, u všech jeví se zájem pro učení a náležitý prospěch.

Jenom s Antonínem pan učitel nemůže býti spokojen. Sedí stále nehybně, netečně, jakoby to, co se vykládá, jeho ani se netýkalo. Povídejte mu nejzajímavější věci, jím to nepohne; sedí tu „jako dřevo“; není-li to k zlosti?

Než, vmysleme se v duševní stav Antonínův. Kdežto ostatní děti věnují pozornost učitelově výkladu, on tak činiti nemůže. Stihl jej posměch celé třídy, oči všech dětí byly naň obráceny, všechny děti se mu smály, i ty, které samy často buď nesprávně odpovídají, buď vůbec odpověditi nedovedou. Ano, ty se mu smály nejvíce!

Stihlo jej tedy zahanbení, které jej nemálo skličuje. Připadá mu, že mezi všemi dětmi je posledním, ode všech opovrženým, a tento cit zahanbení nedopouští, aby věnoval pozornost učitelovým slovům.

Nebylo by větší ironie, než kdybychom nazvali Antonína filosofem. Ale on v té chvíli přece trochu filosofuje. Přemýšlí, zdali to zahanbení a výsměch, které jej stihly, byly zasloužené. Chápe těžce učení, a za to byl stížen pohaněním. Nechápatost však není jeho vinou, a proto i výsměch byl nezasloužený.

Kdo mu pohanění to způsobil, o tom Antonín nepřemýšlí, ale cítí, že to byl jeho učitel. To jej nemálo roztrpčuje.

Trvalo to chvíli, nežli se Antonín upokojil tak, že může vyučování opět sledovati. Ta chvíle jest pro něj ztracena, neboť duchem vyučování přítomen nebyl, býti ani nemohl. Nyní snaží se upoutati pozornost k vyučování. Chápe jen to, co jest snadné, avšak jest i z toho potěšen. S chutí by se přihlásil k odpovědi na snadné otázky, ale neodvažuje se. Po tolika nezdarech obává se, že by snad přece nedal odpověď správnou, a že by jej za to stihl nový výsměch. To jej odstrašuje. A kdyby i správně odpověděl, přece by mohl uslyšeti aspoň poznámku: „Je to dost, že Antonín aspoň něco ví!“

Ironie v tom způsobu, jak jsme pověděli, jest břitkým mečem a raní bolestně. Způsobuje zahanbení a z něho pochodící nesmělost, ostýchavost, sebedůvěru. Klame se, kdo by se domníval, že by taková ironie mohla způsobiti něco dobrého.

Kdo jí užívá, činívá tak nezřídka vůči dětem nechápavým, tupým, ale právě u těch jest ironie taková na místě nejméně. Viděli jsme účinek její na Antonínovi. Byl škodlivý jak po stránce paedagogické, tak didaktické, poněvadž tu měla ironie za následek i nepozornost. Docela jinak by se byl Antonín zachoval, kdyby se mu bylo dostalo vlídného povzbuzení, aby o odpovědi přemýšlel, kdyby byl býval pomocnými otázkami veden k tomu, aby dal správnou odpověď, a kdyby snad i jiný ze žáků byl býval vybídnut jemu ku pomoci. Kdyby byl Antonín i s obtížemi k odpovědi dospěl, byl by pocítil nikoli trpkost, ale uspokojení, a co hlavního, byl by se v něm vzbudil zájem pro učení, bylo by jej to přimělo k pozornosti, nesmělost byla by ustoupila sebedůvěře.

Než, přihlédněme, jak působila tato ironie na děti ostatní. Smály se Antonínovi, bavily se jeho nevědomostí, měly radost, že se mu mohly smáti. Působila tedy škodlivě i na ně. Učitel jako vychovatel dojista měl často příležitost pokárati je, aby se nikomu nesmály pro nehodu, která jej stihla, poněvadž tím projevují necitelnost a nelásku. Nyní však sám se zapomněl a nejen že učinil totéž, z čeho byl jindy děti káral, nýbrž docela je i k tomu svedl.

Nedivme se, že ve škole, kde často zazní ironie z úst učitelových, jeví se

u slabších žáků netečnost k učení, u ostatních pak jakási domýšlivost a škodolibost. Smích ozývá se pak po každé nesprávné odpovědi, a učitel marně děti proto kárá. Kázeň trpí tím nemálo.

Proto sluší velice dbáti opatrnosti, pokud se týče ironie při vyučování. Snad jen v tom případě, kdy jiné prostředky ukázaly se býti marnými, mohlo by se jí užiti, aby vinníka stihlo zahanbení zasloužené — ač i tu jest pochybnost, že by výsledek její byl příznivý, a to jen u dítěte, na něž jest namířena. Na děti ostatní působí vždy škodlivě.

Porušujeť pak podobná ironie i vážnost učitele. Vyučování a vychovávání jest práce zajisté vážná. Sama dětská naivnost často vyvolává smích, jemuž se děti neubrání. Netřeba ani, aby učitel o to dosti málo se přičinil. Jemu vždy více sluší jednání vážné, aspoň v době vyučování.

Děti pak, na něž ironie jest namířena, bývají roztrpčeny ne bez příčiny a pozbývají ku svému učiteli lásky, již ku zdaru práce školské tak velice jest zapotřebí. Nemohouť přece spatřovati v něm otcovského přítele, když nevědomost jejich k posměchu jej svádí. Jaký div, že zůstávají pak netečnými i k jeho dobře míněné radě a povzbuzení? Jenom shovívavost a vlídnost může u dětí takových prospěti a usnadniti jim učení.

L† 90.

HLÍDKA ČASOPISECKÁ.

Po zaniklé „Č. Škole“ počal vycházeti „Život, list pro výchovu v rodině, škole a společnosti“, nákladem a redakcí Jos. Pelcla. Do šlepějí „Č. Školy“, budiž mu ku cti řečeno, nový list právě nevstoupil. Chce míti, jak pozorujeme, ráz vědeckosti, a snad proto nevede — aspoň dosud — boj proti klerikálům, a není v něm vůbec oné sprostoty a neurvalosti jako v „Č. Škole“. Čekali jsme, jaké stanovisko zaujme nový list k náboženství, a dočkali jsme se. Stanovisko to není nijak příznivé.

Pod názvem „Mravověda světská a církevní“ cituje „Život“ stať z kteréhosi spisu v Curychu vydaného, která zní takto:

„Kdo ještě věří, že morálka neroz-

lučně souvisí s dogmaty tradicí náboženských, hledí s obavami k modernímu vývoji kulturnímu. Neboť nepopíratelně následkem technické a hospodářské revoluce dnešní doby upouštějí lidové vrstvy stále více od starých symbolů mravního řádu životního. Kdo nechce uznat, že může býti mravnost i bez tradice náboženské, tomu se musí jevit všechn nynější vývoj jako úpadek mravnosti, neboť jemu jest nevěra s nemravností totožnou. Avšak my pozorujeme, že vývojné síly, jež ve všech stránkách staré svazky života a myšlení rozrušily, nesou nejenom zárodky vybavení, ale zároveň hojnost tvůrčích mravních tendencí. Jako mnohým se zdá, že stroje rozmnožují bídu, kdežto ve skutečnosti

poskytují tisíceré zdroje k vysvobození člověka z nejistého a živočišného stavu, tak i duchovní emancipace individua jenom zdánlivě zvětšuje obtíže lidského společenství, v pravdě však právě mravnímu řádu poskytuje zcela nových a mnohem pevnějších záruk. Tak ku př. osmnácté století nebylo nikterak dobou negace; stvořiloť pozitivní ideu lidských práv, jež nejenom v boji proti zotročování lidí mravní činnost církve zahanbuje, nýbrž také v jiných oborech životních silné ideální popudy podávala. V našem století vidíme, jak právě z těch kruhů, jež od církve se vzdalují a stávají se nositeli emancipace, vystupuje mnoho mravní síly a ideálů. Všimněme si jenom hnutí dělnického. Tu vidíme massy beze všech tradic, jak se hromadí v střediskách průmyslových naprosto bez vší péče církevní, a jak se chápou nauk nejmodernější osvěty. (!) V těchto massách vyvíjí se nový cit lidské vzájemnosti, (!) nové vědomí lidské důstojnosti, a tyto síly působí nejen povznášivě na vedení jejich života, ale působí i mravně na samu církev, probouzejíce tady svědomí, uvolňující ztrnulou mysl, tak že patrně lze tu pozorovat, jak ne pouze církev je strážcem ethického života, nýbrž přirozeně mravní sebevědomí ji ještě předčí a z bezprostředního zjevení společenské bídý získává vnuknutí a ideály, jež církev teprve opožděně, zvolna a nerada uznává.“ (!)

Je to zajisté řečeno hodně srozumitelně: náboženství ku pěstování mravnosti není třeba, „duchovní emancipace poskytuje mravnosti zcela nových a mnohem pevnějších záruk.“ — Že „zcela nových“, o tom není sporu; ale pevnějších, to ne a nikdy ne! Že by nevěra s nemravností byla věcí totožnou, toho snad nikdo netvrdí, ale že jsou to vlastní sestry, že nemravnost jde s nevěrou ruku v ruce, to jest věc již dávno známá a dokázaná, a proto ji nevyvrátí sebe krásnější fráze o „blahodárných“ výsledcích nějaké té „emancipace“.

Historia vitae magistra. Pohledme do dějin kteréhokoli národa, stopujme jeho rozvoj a mravní život. Všude spatříme, že mravnost klesala vždy a všude tou měrou, jakou klesala v lidu zbožnost. Uvedeme tu jen dvě nejvýznačnější doby dvou národů: Čechy za Karla IV. a ateistickou Francii v době veliké revoluce.

Než, řekne se: Dějiny nás o tom nepoučí. Vždyť je tu řeč právě o těch „moderních“ základech morálky; jak jsou bezpečné, to nám teprve ukáže doba příští. Nikoliv; i v minulých dobách byli paedagogové, kteří pěstovali mravnost bez náboženství, v theorii; začali-li i v praxi, nedodělali se výsledků žádných. A v nynější době? Právě to dělnické hnutí, o němž je tu zmínka, je smutným dokladem, jak vyhlíží ta mravnost. Nenávist k jistým společenským stavům, štítění se práce, „volná láska“ — to je mravnost, to jsou ty „nauky nejmodernější osvěty“? To jest lidská vzájemnost? Vědomí lidské důstojnosti? Každý rozumný člověk řekne, že je to naopak lidské důstojnosti největší snižování.

Že by církev jakékoli dobré snahy neuznávala aneb nerada uznávala, že by ty moderní proudy církev v boji proti zotročování lidí zahanbovaly, to může tvrditi ten, kdo náboženství a působení církve v tom směru nezná aneb zúmyslně činnost její popírá.

A jakoby „Život“ sám podati chtěl odstrašující ukázkou té nynější „mravnosti“, píše v témž čísle pod nadpisem „V zrcadle“ toto:

„Nový Život“ přináší zprávu, že Zeyerovy Karolinské epopeje prodalo prý se 13. kalendáře „Pikantního světa“ 26.000 výtisků. Tento fakt není jen ukazatelem kultury naší doby, ale příznakem dnešního života vůbec. Žijeme hodně povrchně, chvilkově, tékavě. Žijeme minutami a vteřinami. Knihkupecký trh tomuto našemu životu odpovídá. Literatura prezentuje se tu vám v řadách drobných knížek. Větší díla vydávali jen staří, a kdo vydá nyní objemnější knihu, odsuzuje ji k nečtení. Hleďte mezi dnešním mladým lidem, kdo četl, neříkám ani na př. Kollárovu „Slávy dceru“, ale větší díla našich předních básníků ještě žijících, díla daleko skrovnější než je Karolinská epopej! Té prchavosti, tékavosti zvykáme mládež od útlých let. Vydáváme pro ni časopisky, sešitky, které mají pobaviti dnes, na tu chvíli, a které zítra již najdete roztrhány, umouněny a zahozeny. Vydáváme samé malichernosti a titěrky, ale nic, z čeho by dítě ssálo trvalejší dojmy, z čeho by musilo déle žítí, poněvadž by musilo větší kus světa

prožítí. Kdo z naší mládeže přečetl, jako kdysi Šafařík, několikrátě celou bibli? A protože mládež knížkami přímo zasypáváme, nemožno ani, abychom ji zvykali důkladnější četbě. Přesycujeme děti literaturou, proto dospívající mládež sáhá houfně po pikantních lahůdkách. Přesycujeme děti spoustou různých knížek se špatně malovanými obrázky. Vizte ty desky, titulní listy, co tu křiklavosti a dráždění smyslů dryádnickými malbami. Poesie mládí vyčichává z našich dětí příliš záhy, mládež navyklá, momentním dojmem hledá opět momentní ukájení svých potřeb a přesycenost svoji paralyzuje pikantními věcmi. Zvykli jsme ji hltati papír, proto hltá dále, ale sensitivní otupělost potřebuje hodně koření. Těch 26.000 exemplářů pikantního kalendáře mluví ještě o něčem jiném: sázím, že 90 procent odběratelů jeho je ze studentstva. Tu máte středoškolskou výchovu: extrémny pruderistické v paedagogice a na druhé straně jimi vyvolané extrémny jiné. Mládeži zamezujeme radost z plného pohledu na svět, proto mládež prázdné kouty svého života vyplňuje zapovězeným ovocem.“

V tom jest něco pravdy, ale také mnoho nepravdy. Pravda jest, že je mládež přesycována, a snad i to, že 90 procent čtenářů nemravných knih bychom našli mezi studentstvem. Ale není pravda, že se vydávají samé malichernosti a titěrky a knihy se špatnými obrázky. Dnešní doba právě jest dobou přepychu v ilustracích. A snad to právě tím více musí zarážeti člověka, když vidí, že mládež odhazuje i krásné dílo, ozdobené zdařilými obrázky, vypravené s největší nádhrou — a chápe se díla oplzlého, třeba bylo tištěno na hadrovitém papíře! Ano, „tu máte tu středoškolskou výchovu“, pravíme také, ale nejenom středoškolskou, nýbrž školskou vůbec. Toho by nikdy nebylo, kdyby ze škol nebylo odstraněno náboženství ze všeho učiva a neponecháno pouze jako učebný předmět, jemuž se věnuje co možná nejméně času.

„Život“ tedy konstatuje, že toto brožné a nebezpečné zlo ovládá naši mládež. On však hned radí, jak tomu odpomoci, an píše pod nadpisem „Škodlivý stud“ doslovně takto:

„Vážně promluvíti o pohlavních otázkách ve veřejném shromáždění je

stále ještě věcí choulostivou vůči předsudku, falešnému a farisejskému studu, který většinu lidí ovládá. A přece jsou to věci, se kterými chtěj nechtěj téměř každý musí se prakticky setkat, jež vezmou jej nemilosrdně na paškál, aby k nim své životní stanovisko zaujal. Jen že bohužel právě pohlavní záležitosti jsou tak málokomu jasny a právě pro tuto nejasnost tak nebezpečny. „Nevědomost hříchu nečiní.“ Opravdu? Nevíme, kde nevědomost jest větším zlem a více zla natropí než nevědomost právě zde. Tajemství poměrů pohlavních úmyslně se zavírá před každým na kolik pečetí a ponechává se nesvědomitě každému, aby sám vlastní zkušeností prokousal se k jádru poučení. Ale jaké oběti přinášejí se tomuto poučení na štěstí, na síle a celém povolání člověka! A ty oběti potácejí se mezi námi, my přes ně klopýtáme, a přece stydíme se odhaliti vše, co třeba každému v čas zvěděti, aby byl chráněn před poblouzením a uveden v pravý, přirozený směr životní. Hřích neprominutelný jest a bude, dokud nebude se dbáti výchovy a hygieny pudu pohlavního. Jest již čas, abychom si přestali hráti na schovávanou s tak vážnou věcí. Naši lékaři měli by veřejně vystoupiti a na schůzích přednáškami první měli by počítí bořiti předpoklad toho falešného studu. Věc by šla potom snadněji i v rodinách a ve škole. A že již již je čas k tomu nejvyšší, není pochyby. Přednáší se o všem možném, ale co se nejbližší člověka dotýká, o tom neslyší. A čte-li, čte obyčejně více z pikanterie, než pro poučení.“ (A toť se ví, že se při tom zároveň doporučuje spis o těchto věcech, panem Pelclem vydaný.)

Jaké to převrácené, bludné názory! S pravdou dostává se do konfliktu vždy ten, komu jest náboženství věcí lhostejnou. To se jeví i zde.

Je známo, že v nynější době mládež sotva škole odrostlá zabředá v bahno hříchů pohlavních, ubíjejíc se na těle i na duchu. Aby se tak nedělo, je zapotřebí, aby ti mladí hříšníci — podle rady „Života“ — byli napomínáni přednáškami; srozumitelněji řečeno: povězme dětem co možná brzy o různých neřestech, kterých snad ještě nezná: pak nebude hřešiti, a nebude se moci říci, že nevědomost hříchu nečiní. My naproti

tomu tvrdíme, že každé rozvlékání této choulostivé věci působí na nezkušené zhoubně, protože probuzuje v nich žádostivost a zvědavost, která vede ke hnusným činům. Poukazování ku škodlivosti jejich zůstane do jista bez výsledku. Řekněte stokrát klukovi, že si kouřením podkopává zdraví, předložte mu celou statistiku onemocnělých — uposlechně a nechá kouření? Řekněte stokrát opilci, že si ničí zdraví a ukracuje život — uposlechně a přestane pít? — Sotva!

Kdyby takoví „pædagogové“ nebyli od náboženství tuze daleko, snad by znali slova Písma: „Smilstvo pak a všeliká nečistota *nebudiž ani jmenováno mezi vámi.*“

Kdo příkládá náboženství aspoň tolik váhy, aby si přečetl katechismus, ten se v něm dočte, že smilstvo jest hlavní hřích, poněvadž má v zápětí mnohé hříchy jiné: necitelnost, ukrutnost, nenávisť (žena Putifarova), ano i vraždu (David a Uriáš). Je známo, že Bůh hřích ten vždy přísně trestal. Aby pak člověk se toho uchránil, má se varovati již i pouhé myšlenky. Toho se moderní pædagogové také v katechismu

dočtou, ano, naleznou i v katechismu zmínku o hrozných následcích hříchů pohlavních, a nemusí poslouchati o tom učených přednášek. Kdo má náboženství, pociť již hrůzu před ohavnou myšlenkou — a to pomůže více nežli dlouhá přednáška. Kdo tedy katechismus zná, nemůže se vymlouvat, že nevědomost hříchu nečiní. Toť se ví, že se o podobných věcech čte „více z pikanterie než pro poučení“ — ale moderní pædagogové mohou býti ujistěni, že i takové přednášky by se více poslouchaly z pikanterie než pro poučení.

Vyhodivše z programu „přednášku“ nebeského Doktora, která zní krátce a srozumitelně: „Nesemilníš!“ volají po přednášce doktora člověka a staví svoji morálku — na balvany z písku.

Že nevědomost hříchu nečiní, možno říci spíše o těch, kdo podobné recepty k odstranění zla doporučují. Snad se měla tou statí učiniti reklama spisu vydanému p. Pelclem, což ovšem jest pro pædagogiku věcí vedlejší. Avšak poznáváme, že se novým časopisem dostalo pædagogické literaturě smutného „obohacení“.

L. † 10.

SMĚS.

Svatořečení Jana Kř. de la Sale má býti na rozkaz sv. Otce urychleno, a to následkem pronásledování řádu jeho pro domnělý zločin jednoho člena, který vůbec ani dokázán není. Má býti tím dána satisfakce řádu, jenž na 1200 domů školních ve Francii má a výtečně působí, pročez tolik nenáviděn od liberálů jest.

Z družstva Vlast. — Družstvo dalo natisknouti vstupenky pro spolkové schůze křesťansko-socialní. Sto vstupenek prodává se za 50 kr., poštou za 53 kr., a to výhradně jen za hotové. Vstupenky cestou knihkupeckou se neprodávají. — Historický kroužek družstva Vlast vydal první část 8. sešitu svého Sborníku s tímto obsahem: Pořad kanovníků při katedrálním a napotom metropolitním chrámě sv. Víta na hradě pražském (Dr. Fr. Krásl.) — Václ. hrabě Kolovrat T. J. Nástin životopisný. (Dr. Ant. Podlaha.) — Škola Rožmberská v Soběslavi. (Jos. Lintner.) — Václava Františka Kozmanecia spisování historická.

(Dr. Ant. Podlaha.) — Šebířov (Fr. Teplý) a hojně historických posudkův. Sborník stojí 80 kr., pro členy družstva 60 kr., a prodává se jen za hotové. — Pro papírnický závod jsme objednali krásné druhy papíru a obálek; i prodáváme 100 archů:

- a) quartového za 70, 80 a 82 kr.;
- b) oktávového za 45, 60, 70 a 75 kr.;
- c) k tomu příslušné obálky za 65, 80 (dvojitý druh) a 90 kr. a různé kassety papíru od 10 kr. do 1 zl. 10 kr. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast, Praha č. 570.-II.

Napoleon a křesťanství. „Já jsem rozšířiti svou říši pomocí veliké armády, ale jsem obrácen v nic. Dvanáct chudých rybářů založilo bez cizí pomoci velikou světovou říši, která trvá již osmnáct set let,“ řekl Napoleon, když byl dopraven na ostrov sv. Heleny.

„Klerikalismus“. „Učitel musí žákům býti vzorem, i když jej vidí, i když ho

nevidí; když jej slyší, i když ho neslyší; musí jim býti vzorem a příkladem ve všem dobrém a krásném. Učitel musí se snažiti, by dosáhl pravého ryziho charakteru a vznešeného ideálu. Učiteli především pak je třeba *pravé zbožnosti a mravnosti*; on musí jí a zákonem mravním býti proniknut, poněvadž má své žáky vzdělávati mravně a nábožně. Učitel má dychtiti po pravém vzdělání mravním a nábožném. Ku mravně-nábožnému životu nejjistěji učitele vede láska k povolání, k žactvu, k lidu, k vlasti, k Bohu. Láskou stává se úřad učitelský povoláním požehnaným. Láska jest původem všeho dobra a blaha. Kdož pak v jednoho Boha věří, mají pevné přesvědčení o tom, že v Bohu, svrchované to a nejdokonalejší bytosti, láska v nejdokonalejší způsobě se zjevuje, že on jest nejvyšší dobro a blaho. *Láska k Bohu je první ctností, z níž všechny ostatní ctnosti se prýští.* — Tak přednášel kdesi učitel měšť. školy a spisovatel p. Ant. K. Viták, a „Učit. Noviny“ jeho přednášku na úvodním místě otiskly. Rozumí se, že úplně souhlasíme s přednáškou, která se nesla tímto směrem, a můžeme jen zvolati: Kéž je tak všude! Ale co máme říci tomu, když i tytéž „Učit. Noviny“ již v příštím čísle, rovněž na úvodním místě nazývají tento požadavek, který ve zmíněné přednášce jest vysloven, „bojem klerikálů proti škole“ a zazlívají ndp. biskupu Brněnskému, že podal na sněmě známou interpelaci. Tedy: v jednom čísle praví „Učit. Noviny“, že učitel má býti zbožným a osvojiti si lásku k Bohu jako první ctnost — a ve druhém zastávají se těch učitelů, kteří nechtějí o Bohu ničeho věděti a volají: „Náboženství ze školy ven!“ Kde pak je důslednost? Tak Pánu Bohu svičku, a čertu aspoň oharek, tak se uchrání redakce podezření, že by nebyla „svobodomyslnou“.

—
Pastva „Školského Obzoru“. Ušlechtilý tento časopis zase vypátral, že se kdesi kněz něčeho dopustil, a má z toho nesmírnou radost, povídaje cosi o nadutosti „Katol. Listů“. Aniž bychom snad omlouvali špatný skutek, ať se ho dopustil kdokoliv, odpovídáme „Škol. Obzoru“, že

je všude „koukol mezi pšenící“, a že byl jeden zrádce i mezi dvanácti apoštoly. Přes to však jedenáct ostatních apoštolů čítáme mezi světce. Jenom list, který hledá svůj materiál ve špatnostech, koná důkladné studie, je-li více špatných kněží nežli špatných učitelů. Redakce listů katolických podobná studie nekonají. Ano, ptáme se „Škol. Obzoru“, zdali listy katolické běží s každým pokleskem toho kterého učitele na buben, jako běží „Škol. Obzor“, když ví něco o některém knězi? To už je ta poslední zbraň proti klerikálům, která raní jen toho, kdo jí užívá, a ne toho, na koho jest namířena. Poznamenáváme, že „Škol. Obzor“ *jediný* tu zprávu uveřejnil, a že on tedy *jediný* ze všech učitelských listů liberálních a radikálních vyrovná se v tom úplně pověstným „Červánkům“.

Před lety páchal kdesi řídící učitel nemravnosti s děvčaty. Věc se prozradila a donesla k okresní školní radě. Okresní inspektor jel hned do oné školy, věc zjistil, nemravovi do duše promluvil — ale rodiče ukrotil, když mu provinilec slavně slíbil, že se podobných činů vystříhá. Věc zůstala v tajnosti, a nehodný ten člověk byl prozatím zachráněn. Prozatím, poněvadž později, když týž inspektor byl již z okresu odešel, depouštěl se onen učitel těch ohavností dále. Strávil pak šest let v žaláři stal se písařem u advokáta, ale potom skončil sebevraždou. Onen inspektor byl také jeden z těch klerikálů, kteří, jak „Škol. Obzor“ v každém čísle hlásá, přejí učitelstvu všecko zlé, byl totiž kněz. Mohl by tedy radikálně-pokrokově-umravňující žurnál takových věcí zanechat i pověditi svým čtenářům kousek o hodném synu, který, ač má jmění, dopustil, že byl jeho otcí exekučně prodán domek, tak že ubohý stařec neví kam se obrátit. K hodnému synovi ovšem ne. To snad by bylo pro čtenáře poučnější.

—
Památný den v „paedagogickém“ listě. „Fr. deutsche Schule“ zaznamenává jako památný den pro Němce den 20. prosince 1888. Toho dne byl totiž — Schönerer propuštěn z kriminálu!

Laciné a krásné růžence

v největším výběru (94 druhy), obrázky svatých s textem dle přání, kříže a vůbec vše, co je v oboru devotionalí, má na skladě ústav **Růžencová výroba v Praze 296—I.** V ustavě zhotovují se též všechna *kostelní roucha* přesně dle církevních vzorů, za cenu *mirnější* než všude jinde. — Čistým výtěžkem vydržíže ústav 24 sirotků-mrzáčků.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacce, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špačkoví v Koňáčkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovičích.

○ domácím zaměstnání školních dětí.

„Zahálka jest počátek zlého.“ Tato známá pravda osvědčuje se zvláště u dětí. Čilá mysl dětská a tékává povaha vymýšlí sobě při nedostatku zaměstnání všelicos, co působí nepříznivě na jejich vychování, ať již nehledíme k jiným nemilým následkům, jako jsou: mrzutosti, možné úrazy, žaloby a j. Dítě oddává se rozpuštělosti neb i nemravnosti ne pro jednu, ale, není-li práci zaměstnáno, častěji, až nedovolené různé „zábavy“ stanou se mu zvykem.

Z té příčiny jest i povinností školy, aby ukládala dětem domácí zaměstnání. Je to důležité jak pro učení samo, tak i z důvodů právě pověděných. Než, věc ta není právě snadnou, jak se na pohled zdá. Jsouť ve škole děti z rodin chudých i zámožných, pořádných i méně pořádných, a tu jest pak velice nesnadno naléztí způsob zaměstnání, který by se hodil dětem všem. A přece je to nejvýš nutné a žádoucí. Nemálo tu padá i na váhu, že děti z rodin chudších bývají zhusta v čase mimoškolním zaměstnány i různou prací, kterou jim rodičové ukládají, a že jim potom na práce ve škole uložené zbývá pramálo času. A není potom snad druhé věci, která by působila učiteli více mrzutosti, než tato. Slyší-li učitel výmluvy: Já jsem musil chovat, — musil jsem jít na pole — atd. atd. — pak má zajisté trapnou chvíli. Některé dítě docela vyřídí ne příliš zdvořilá slova matčina: „Maminka povídala, že to a ono je přednější.“ Neopakuje těch slov třeba ze zlomyslnosti, aby učitele pozlobilo, ale domnívá se že taková výmluva jest mnohem závažnější a pádnější, protože v ní poukazuje na otce neb matku, proti jejichž vůli jednati nesmí.

Jak si tu počínati? Přijme-li učitel takovou výmluvu, je to vždy nebezpečné, protože dítě se vždy na ni spolehne a mimo to působí škodlivě i na jiné děti, které se mohou podobně vymluviti, i kdyby jim rodiče u vypracování úkolu nebránili. — Nedbá-li učitel výmluvy takové a přidrží-li dítě, aby po škole úkol vypracovalo, pak je trestá vlastně za rodiče, a trest není tudíž úplně spravedlivý. Mimo to sluší zvláště v nynější době, kdy škola tak málo lásky požívá, míti na paměti, aby škola všemožně se hleděla vyhnouti konfliktu s domovem. Není věru snadnější pomoci pro takové dítě, nežli že v den, kdy má býti tázáno po úkole, nepříjde do školy — a má vyhráno. Vedle toho pak jest vždy neshoda mezi domovem a školou na újmu vážnosti učitele.

Nicméně od zaměstnání domácího upustiti nelze.

Nejobvyklejším způsobem domácího zaměstnání byly — a dosud namnoze

jsou — úkoly písemné — jakoby vůbec jiného zaměstnání ani býti nemohlo. A příčiny věru nesnadno se domyslíti.

V čem záleží tyto úkoly? Bývají buď z mluvnice nebo z počtů. Vypisují se podstatná, přídavná jména, píší se věty v jednotném a množném čísle, skloňuje se ve větách atd., vypočítávají se příklady „užité“ i počítají se „řady“, jak k tomu navádějí známé Močnickovy početnice. U žáků dospělejších setkáváme se s úkoly slohovými.

Přes to, že zvláště pravopis a počty jsou věci důležité, přece nelze popřít, že nemají býti výhradně cvičeny *na úkor učení ostatního*. Toť jedna stinná stránka těchto úkolů. Druhá pak jest, že *je z nich nejmenší prospěch*, a že právě *písemné úkoly způsobují dětem i učitelům nejvíce mrzutosti*.

Písemné úkoly domácí byly by jenom ténkrát s prospěchem: 1. kdyby děti měly na ně doma vždy dosti času, 2. dosti místa a potřebného pohodlí, jako mají ve škole, a 3. kdyby někdo k nim dozíral, aby úkol pracovaly samy a řádně. Ale to vše asi u málo dětí shledáme.

Pohledme jen do chudé domácnosti. Sotva se dítě ku psaní připraví, řekne otec nebo matka: *Zas už budeš něco psát? Což nepopíšeš dosti papíru ve škole? Pořád jen, abychom kupovali!*

Tato námitka jest oprávněna, neboť děti na školách málotřídních, kde ve třídě jsou oddělení, popíší papíru až dost. Ty děti skutečně „propíší“ polovici času, neboť za „nepřímé“ vyučování ve škole nehodí se téměř nic jiného než úkoly písemné. Uloží-li učitel něco jiného, na př. „potichu čísti“ — pak při tom největším „tichu“ nastane takový šepot, že nebude moci druhé oddělení nerušeně vyučovati. Mimo to jest písemný úkol jediným zaměstnáním, k němuž dítě musí nejvíce soustřediti pozornost a je tudíž nejvíce zdržováno od hraní a šepotu. — A když tedy dítě ve škole tolik času psaním stráví, naskytá se otázka, je-li skutečně potřeba, ano, je-li oprávněn požadavek, aby psalo ještě doma! Zajisté nikoli.

Než, podívejme se opět k našemu písaři. Když pověděl rodičům, že úkol napsati musí, a začne psát, nemá ještě po starosti. Nemáť ubožák zvláštního psacího stolu. Klade papír nebo sešit na stůl, kde před chvílí se jedlo a kde snad ještě zůstal nějaký zbytek, který mu papír pomastí. Malý bratříček mu leze na klín, tahá jej za ruku, chce, aby si s ním šel pohrát, větší mu vrazí do rozviklaného stolu, malému písaři „vyjede péro z kolejí“, šikmá čára se stane vodorovnou nebo vytvoří půl elipsy — někdy se docela převrhne na papír úzká lahvička s inkoustem — nastane pláč malých a hubování velkých. Kdyby to viděl pan učitel, dojisty by se zařekl, že vícekrát písemné práce domů neuloží. Býváť pro mnohé děti skutečnou trýzní. A jak potom takový úkol vyhlíží!

Než, kdyby ani nebylo těchto nesnází, uvažme, kolik jest rodin takových, kde by někdo k tomu přihlížel, aby dítě mělo z úkolu prospěch? Je-li dítě vtipné, že nepotřebuje pomoci, pak si ho nikdo nevšimne, a ono, hledíc úkol odbyti, navyká zběžnému, nepěknému psaní a ledabylosti. A je-li dítě nechápavé a těžce s úkolem zápolí, ustrnou se nad ním domácí a pomohou mu, a nedovedou-li toho sami, poradí mu, aby si úkol opsalo od jiného dítěte. Takové děti bývají tedy sváděny k nedbalosti a klamání učitele.

Je to potom radost pro učitele, když vedle několika málo slušných úkolů vidí mnohé pomazané, jiné načmárané a shledá-li u mnohých, že byly opsány. Co pak prospěje domlouvání a kárání — věc jest hotova!

Otázeme-li se: jaký jest prospěch z domácích úkolů písemných — musíme odpověditi, že je jen u málo dětí velmi skrovný. A jaká škoda? U mnohých veliká! A proto *dejme úplně výhost písemným úkolům domácím* — aspoň na venkově!

Třeba tu zmíniti se ještě o jedné věci. Jistý ředitel učitelského ústavu říkával: „Aby učitel nedal dětem úkol příliš dlouhý, ať jej napřed vypracuje sám.“ — V té věci jsou zvláště naše početnice velice „svůdné“. — „Znásobte tato čísla nejprve dvěma, potom třemi atd. až devíti.“ Takový úkol jest v početnici *na jediném řádku*. Ale těch čísel je třeba *deset*, a každé má býti násobeno *osmi čísly*. Kdyby učitel beze všeho uvažování jej uložil, musilo by dítě — *80krát* násobiti!

Než, i když nebudeme ukládati pro domácí zaměstnání prací písemných, o jiné zaměstnání nikdy nouzi míti nebudeme. Čtení a učení nazpaměť poskytne ho dosti. Mládež má se učit článkům veršovaným i neveršovaným. Je žádoucí, aby si opakovala učivo zeměpisné, dějepisné a přírodopisné, a k tomu dobře poslouží články v čítance. Při dotazování na obsah snadno se pak učitel přesvědčí, kdo doma četl a kdo ne.

Ukládati čtení jako zaměstnání domácí je zvláště důležité u dětí menších, aby se cvičily ve čtení. U článků, při nichž netřeba dlouhého výkladu, přesvědčí se taktéž dotazováním, zdali děti četly. Avšak není třeba zdráhati se uložit ku čtení i články méně snadné. — „Tento článek si budete doma čísti; potom se otáží, kdo kterému slovu nebo které větě dobře nerozuměl.“ — Takovéto úkoly velice se osvědčují, poněvadž se jimi děti navádějí ku přemýšlení a samostatnosti a nezvyknou si čísti bezmyšlenkovitě. Nedbalce pozná pak učitel již při první otázce — kontrola je tu velmi snadná a prospěch mnohem větší než z úkolů písemných.

Mimo to učitel při úkolech tohoto druhu nikdy nenarazí takovou měrou na odpor rodičů. Otec třeba dosti netečný rád vidí dítě s knihou v ruce — aspoň mnohem raději, nežli s pérem. Je dosti známý zvyk rodičů, že se ptávají dítěte, když přijde ze školy, ne: Zdali pak jsi psal nebo kreslil? Ale: Zdali pak jsi dnes „říkal“, t. j. četl? Čtení jest u nich hlavní věcí. A rovněž jsou téměř všeobecně známa slova rodičů: Z mého dítěte nemusí být žádný učenec; jen když se bude umět z *knížek* (t. j. modlitební knihy) *pomodlit*.“ To vše dokazuje, že náš lid zvláště čtení uznává za potřebné.

Takovými úkoly uspoří učitel mrzutosti sobě a spíše vyhoví rodičům i dětem. Ani těch výmluv tolik neuslyší. „Proto nedostáváte úkolů písemných,“ řekne, „abyste tyto mohly snáze vykonati. Čísti můžete i na pastvě, lépe to bude, než dováděti.“

Jest nutno zmíniti se ještě o jedné důležité věci. Zhusta bývalo slýchati, že na školách středních, kde jsou učitelé zvláštní pro jednotlivé předměty, dostávali žáci mnohdy domácí úkoly od několika učitelů najednou, poněvadž tito o věci té se spolu nedorozuměli. Něco podobného může se státi i ve škole obecné, kde vyučuje mimo učitele i duchovní jako katecheta.

Práce katechety jest nemálo obtížná. To uzná každý, kdo uváží, že tu k výkladu nesnadných, abstraktních pojmů není možno užiti žádných učebních pomůcek. Tu je nesnadno mluvit o vyučování *názorném*. Biblické obrazy, které ovšem v každé škole býti mají, slouží zajisté více ku zvýšení dojmu a správnější představě, nežli jako pomůcka pro předmět. A dějeprava není právě v náboženství to nejnesnadnější. Při výkladu katechismu však nelze téměř o pomůckách mluvit. Diagramů

lze užiti pouze při něčem, a to opět ne u pojmů nejnesnadnějších. Přimysleme si k tomu, že učitel ve škole „bezkonfessií“ při vyučování náboženství se dotýkati nemusí, že jsou mu vykázány jen dvě hodiny týdně — a pochopíme úplně nesnadný úkol katechety.

Snadno se řekne: Hleď, abys naučil ve škole — ale nesnadno se to vykoná. Při důkladném výkladu, objasněném příklady, jak toho káže potřeba, uteče hodina velmi rychle, a na memorování zbude času velmi málo. Kdyby katecheta také všemu naučiti chtěl, nikdy by učiva tříde přikázaného nemohl probrati. A kdyby to skutečně vykonati měl — pak by děti vůbec nepotřebovaly knih.

Katecheta při řádném výkladu nemůže jinak, nežli zůstaviti naučení z větší části domácí píli žactva. Jinak nelze.

A tu je zajisté potřebí, aby děti, mají-li učiti se katechismu, nebyly přetěžovány domácími úkoly druhu jiného. Nezapomínejme, že náboženství jest předmět nejdůležitější. Co má říci katecheta, vymlouvá-li se dítě, že se nemohlo učiti katechismu, protože musilo psáti úkol? A co učitel, slyší-li výmluvu dítěte, že se učilo katechismu a proto úkol nevypracovalo? Učitel, jemůž záleží na náboženském vychování mládeže, zajisté nebude nevšímavým k požadavkům katechety a neuloží dětem prací domácích snad právě před tím dnem, kdy má přijíti duchovní. Vidíme opět, jak žádoucí jest dorozumění a dobrá shoda mezi učitelem světským a duchovním, která jediné usnadňuje společnou práci a napomáhá zdaru.

Fr. Libor.

Myšlenky o katechetově působení ve vyšších třídách školy obecné a ve škole měšťanské.

Podává Dr. Ant. Skočdopole.

(Pokračování.)

Že nejpilnější snaha katechetova na vyšším stupni škol obecných a na škole měšťanské (ovšem i na pokračovací škole) ne předem k tomu se nésti povinna jest, aby žáci uměli knihu — katechismus na paměť —, tvrdím nejen proto, že možno jest náboženství dostatečně, třeba i velmi dobře znáti též bez znalosti knihy — katechismu, že kniha tato nenáleží k těm, ve kterých si děti mohou libovati, a že leckdy a leckde pronášená „zásada“: katechismus má býti a zůstávati knihou rodinnou a lidovou, nic více není, nežli utopická theorie, která posud nikde v život nepřešla. Žáci ze škol propuštění jsou rádi, že se této suchopárné a jim těžké knihy zbavili, podobně jako absolvovaní gymnasisté rádi se zbavují těch sedmi náboženských učebnic, kterými zrovna mučení byli po celých osm let, jestliže měli za katechetu pedanta celého neb aspoň polovičního.

Míním snad, že by na vyšším stupni dětských škol měla neb mohla kniha — katechismus zůstávati nepovšimnuta? Tak nesoudím; vždyť slouží katechismus katechetovi za bezpečný podklad, jest za vodítko jemu a za učebnici žákům, jest rukověť náboženského vyučování na stupni středním a vyšším, katechetové ani žáci nemohou bez něho býti. Hledě ale ke skutečnosti, že na vyšším stupni škol dětských najíti lze jenom velmi málo žáků, kteří katechismus na paměť umějí a jemu rozumějí, a že i nejhrořivější snaha katechety toho nedovede, aby aspoň čtvrtina dětí na konci školské povinnosti své k otázkám dle katechismu správně odpoví-

dati s to byla —, na základě této nepopíratelné skutečnosti soudím, že třeba jest pomýšleti na prostředky a cesty, kteréž by k tomu vedly, aby se náboženské vědomosti dětí textu katechismového znalých prohloubily a zúrodnily, těm pak dětem, ježto za všecken čas docházky velmi málo pilnosti katechismu věnovaly nebo se z něho ničemu na paměť nenaučily, aby se přece všípily dostatečné vědomosti náboženské. Ano, zvláště nynější stav věcí školských a rodinných naléhavě žádá takového způsobu náboženského vyučování, aby sobě dívky nejenom známku na propouštěcím vysvědčení, ale skutečnou a *plodnou* znalost křesťanského náboženství, dostatečný poklad náboženských vědomostí a *dojmů* na cestu životem s sebou vzaly.

Na tento cíl a konec považuji za **obecné pravidlo**:

Ačkoli katecheta jest povinen potřebnou práci vynakládati, aby nauky katechismu dobře objasňoval a žáky k učení na paměť přidržoval: přece toho se vystříhej, — hledě zejména k dětem slabším a k dětem nepilným —, aby znalost výměřů a doslovné znění naučných vět katechismových pokládal za věc tak naprosto potřebnou, že by bez ní nemohlo býti ve hlavách a srdcích nic nežli tabula rasa, ale raději vynasnažuj se vlastní podstatu, *jádro věci dětem přístupno učiniti ve formě*, kteráž usnadňuje porozumění a pamatování, třeba i nebylo dítěti možno zcela správně se o tom vyjádřiti.

Představme si jen dosti živě tu dětskou chápavost a soudnost u věcech odtažitých, vzpomeňme, jak i dospělejšímu člověku přicházejí definice za těžko, a potom snadno se ubráníme bludnému domnění, že dítě, když se bylo odtažitým výměřům a naučným větám na paměť naučilo, již také vlastní věc, obsah nauky postihuje. Dělalí-li leckdy učitelé světští nemilou nám poznámku, že s katechismem v ruce vštěpujeme dětem věci, kterým tyto nijak rozuměti nemohou: nepokládejme výtky takové za urážku svou anebo za nevážnost k náboženství samému; *zkušený* učitel může v této věci býti leckdy nepředpojatým soudcem snáze, nežli katecheta, který, sám věci dobře rozuměje, snadno se domnívá, že může rozuměti každý, to dítě.

Na objasnění, jak sobě myslím tento způsob snažšího podávání potřebných vědomostí náboženských, uvádím tyto příklady. Snáze, nežli definici křtu a výčet jeho svátostných účinků ve znění katechismovém, naučí se žáci a podrží v paměti vlastní obsah a jádro této nauky, když po předchozím poučení dovedou odpovědět k otázce, co se na křtu sv. děje, co Bůh dává člověku skrze křest. — Když kněz podává věřícím svaté hostie, říkáme tomu sv. přijímání. Co jest ve sv. hostii? Koho přijímá katolický křesťan ve svaté hostii? Jaké milosti dává křesťanu sv. přijímání? — Co děje se na mši svaté? Co děje se o pozdvihování při mši svaté? — Kristus vykoupil nás smrtí svou, jest: Zasloužil nám na Pánu Bohu a) odpuštění hříchů skrze křest a skrze zpověď, b) pomoc Boží, abychom věřili pravě, živi býti mohli dle vůle Boží a přijíti do nebe. Toho všickni docházejí, když katoličtí křesťané a dobré vůle jsou.

Předeslav takto jen všeobecně myšlenku o vštěpování náboženských vědomostí jako nádavkem po výkladě textu katechismového, anebo v náhradu za slova katechismu, dovoluji si předložití podrobněji skromná svoje zdání o plodném vyučování náboženském na vyšším stupni škol dětských. Co předkládám, není nové, ale zakládá se na osvědčených autoritách v umění učitelském a souhlasí úplně s odvěkou praxí katolické církve.

(Příště dále.)

Náš průmysl a naše poměry školské.

Píše prof. Ad. Fux.

(Pokračování.)

Jest svrchovaný čas, aby bylo v této věci jasno mezi námi!

Zdar každého podniku závisí především na vnitřních vlastnostech podnikatele samého, na jeho povaze, vědomostech a praktickém rozhledu, na jeho statečnosti jako člověka vůbec a jako živnostníka zvláště, ale nikdy ne na tak řečené slepé náhodě.

Třeba též uvážiti, že podaří se rozhodné vůli někdy i překážky podniku některému v cestu se stavící odkliditi. V mnohých případech zdá se, jako by naskytující se obtíže práce byly nejlepšími pomocníky ku zdaru věci, neboť vyžadují celé síly a schopnosti člověka a k činnosti přivádějí dary ducha, jež by snad na vždy byly spaly.

Mnozí živnostníci, nemajíce potřebných zkušeností, představují si založení samostatného podniku za věc příliš snadnou, lehkomylně a někdy příliš brzo jej zakládají, neobratně v jeho řízení si vedou, aneb náležitě pozornosti a péče mu nevěnují, z kteréžto příčiny brzo zase úpadku své živnosti se dožijí, ničíce jmění vlastní i národní.

Podnik nějaký s prospěchem založiti, vyžaduje mnohem více, než obyčejně se myslí. Podnikatel musí správně všechny poměry posouditi, musí věděti, kde může s dobrou nadějí závod svůj založiti a v jakých rozměrech, by vyhověl skutečným potřebám a zbytečně kapitálem neplýtvat, musí s poměry dobře počítati, by budoucnost si zajistil. Tomuto úkolu nemůže vyhověti muž netečný a lehkomylný, který není důkladně vzdělán, nemá ráznosti, potřebných zkušeností a obchodního ducha.

Dnes třeba každému mistru předem odborného vzdělání, by mohl čeliti hromadné tovární výrobě a stále rostoucí konkurenci. Povznesením řemeslníka povznese se i jeho výrobek, řemeslník stane se opět „mistrem“ v pravém významu, a dílo jeho prací „mistrnou“. Jsa obeznámen s nejdokonalejšími stroji, jež bude moci objednat cestou společenstevní na bezúročný úvěr, stane se schopným, pomocí stroje výrobek svůj též částečně zhotovovati „hromadně“, čeliti lépe velkové výrobě zručností a rychlostí práce, než to mohl dosud při nedokonalých strojích a pouhými nástroji a pouhou rukou učiniti.

Dnešní průkaz způsobilosti nevyhovuje, neboť jest toliko průkazem a dokladem, že někdo v určitém závodě byl zaměstnán, že se učil, a ničím jiným. V tomto způsobě nemohl vykázati se úspěchy, o čemž přesvědčuje nás zkušenost. Má-li se čeho dosíci průkazem způsobilosti, jest třeba, by byl průkazem a důkazem nejen řádně naučeného řemesla, ale i odborného vzdělání. Toho ovšem dosíci nelze najednou, k tomu třeba pokračovacích a odborných škol, a o ty není jednak dosud s dostatek postaráno, jednak nejsou ani v kruzích živnostenských samých náležitě oceňovány.

Ale ani technické vzdělání samo za doby naší nestačí; třeba věnovati náležitou pozornost i vzdělání obchodnímu a správnímu, kteréž jest druhou důležitou částí podnikatelské schopnosti, bez které i nejlepší umělec a nejdovednější odborník musí zaniknouti. Vždyť vidíme častokráte nejlepší závody, nejmoderněji za-

řízené a nejkrásněji pracující, upadati — pro nedostatečnou správu, pro nedostatek ducha obchodního!

Anglie vévodí svým průmyslem celému světu nejen proto, že má nejvíce továren a že na její půdě byly učiněny téměř všechny technické vynálezy ve výrobě převrat způsobivší, ale dobře zorganizovaným obchodem svým a obchodním duchem svého obyvatelstva. Kolik našich řemeslníků a živnostníků hyne ne proto, že tovární výroba jim činí soutěž, ale že neumějí náležitě hospodařiti a nepočítají!

Obchodní stránka pro život jest úspěchu půl, technická stránka druhou půlí. U nás v poslední době tato stránka obchodní nahrazuje se heslem „svůj k svému“ čili, krátce řečeno, obchodního ducha místo našim živnostníkům a řemeslníkům vnucujeme obecenstvu. Ale to jest chyba. Nebudou-li řemeslníci a živnostníci naši sami tohoto ducha obchodního a ducha dobré hospodářské správy ve svém řemesle a ve své živnosti míti, pak nám to celé heslo „svůj k svému“ nic nepomůže, zůstane leda jen trýzní obecenstva.

Jakkoliv neutěšený je stav našeho živnostnictva, přece probrali se mnozí naši průmyslníci přes všelike překážky vytrvalou prací k životu čilému, osvojivše si věcné i obchodní vzdělání, k povolání svému potřebné, a prosluli jako živnostníci v průmyslu doma i za hranicemi. Na výstavách světových, zemských i krajských docházejí uznání a pocty jejich práce čestnými medailemi, odznaky, diplomy a pochvalnými listy. A kterými prostředky vyšinuli se na tak čestné místo?

K dotazu tomu odpovídají sami jednohlasně: „Prostředky naše, jimiž jsme vládli, vstupující do praktického života, byly velmi jednoduché a jsou všeobecně známé. Učili jsme se pilně ve škole i v životě, bedlivě pozorovali ty, kteří uměli něco lepšího, na skryté záhady se vyptávajíce; šli jsme světem, bychom poznali muže v oboru svém moudré a zkušené, různé výrobky a rozmanité způsoby práce důkladně prohlédli; od každého snažili jsme se získati věcných vědomostí pro své vzdělání; o věcech svého povolání rádi a mnoho jsme přemýšleli, kde a jak možno co zlepšiti, rozmnožiti neb zjednodušiti a vůbec zdokonaliti; čítali jsme mnoho dobrých a odborných spisů, dělajíce si tu a tam důležité poznámky, v práci a pokusech byli jsme neunavni a vytrvalí, v požitcích střídmi, u vydání šetrní a vůbec všude vypočítaví. To jest celé tajemství našeho zdaru!“

Kéž by toto upřímné vyznání bylo náležitě oceněno! Kéž bychom konečně všichni uznali, že jen tím jsme a nadále býti můžeme, co sami svou přičinlivostí a zásluhou ze sebe uděláme. Říká se, že člověk je strůjcem svého štěstí. Kdo však spoléhá na náhodu, staví své plány na písku. Jest všeobecně známo, že největších výsledků v životě obyčejně dosahuje se jednoduchými prostředky na základě obyčejných vlastností.

Denní život podává svými starostmi, potřebami a povinnostmi hojných příležitostí, jimiž nabyti možno zkušeností nejlepšího druhu. Hlavní silnice k lidskému blahobytu vede jako druhdy podél staré cesty stále užitečné práce; a ti, kdož jsou nejvytrvalejšími a pracují opravdově, dodělají se zajisté nejlepšího zdaru.

Štěstí často přičítána bývá slepota, avšak ono není tak slepé, jako lidé sami. Kdo pozoruje skutečný život, pozná, že štěstí obyčejně provází lidi nejpilnější a nejopatrnější. Dějiny života a práce dokazují, že nedodělává se vždy nejlepších výsledků člověk nejvíce nadaný, nýbrž ten, kdož sil svých užívá s největší vytrvalostí a obratností, kteráž plyne z práce, bedlivosti a zkušenosti. Tak bylo vždy, jest a bude i dále. Nedovede-li průmyslník příznivé doby náležitě použiti, spoléhá-li na slepotu štěstí, pozná brzo, že toto není jenom slepé, ale že jest

kulaté. Jak mnohý živnostník zahynul již proto, že nedovedl příznivých svých poměrů si vážit a z nich náležitě těžit!

Východištěm k dosažení tak vznešeného cíle, totiž pokroku jednotlivce a celého národa jest dobré vychování a přiměřené vzdělání domácí i školní. Než, požadavek ten bývá buď velmi podceňován neb zcela i neuznán.

Politování hodný zjev tento má hlavně příčinu svou v nepravém a klamném pojmání. Nejen mnozí rodičové, ale celé vrstvy společenské považují stav živnostenský za jakýsi stav nižší a méně důstojný, který nepotřebuje důkladnějšího vzdělání.

V době, kdy středních škol stále přibývá ve vlasti naší, každý zanáší se jen myšlenkou, *státí se pánem*, a na řemeslo jde z pravidla jen ten, *kdo pro tupost, nedbalost aneb chudobu jinde prospívati nemůže*. Ale z malomocného neb ničemného semene nezdaří se statný kmen, a lidé tací, dosáhnuvše konečně hodnosti mistra, *mimo jméno nemají na sobě nic mistrovského*. Jest toho tím více litovati, jelikož zmíněná nevážnost týká se stavu *nejčtetnějšího, jenž tvoří jádro národa, a bohužel záhy již vštěpována bývá i v mysl mládeže*. Takový stav věci jest nejenom nepřírozený, ale i velice záhubný a musí přestati a ustoupiti pravému názoru, *neboť jádro lidu bylo vždy, jest a bude i v budoucnosti v našich živnostnících, ale nikoli v pánech od péra!*

Především je třeba, aby lid náš a hlavně zastupitelstvo našich měst nabyli úplného přesvědčení o vznešenosti a důležitosti živnostenského stavu. Ale aby byl nějaký stav váženým, třeba jest, aby byl dokonalým. Dle nedospělých a zanedbaných živnostníků nemá a nesmí se posuzovati důležitost stavu. Nesmíme souditi dle toho, jakými mnozí živnostníci nyní nejsou, ale přihlížeti dlužno k tomu, jakými by býti měli a mohli, *kdyby se jim dostalo vychování přirozenějšího a vzdělání přiměřenějšího doma i ve škole!*

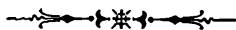
Na dobrém vychování a vedení v prvních letech mládí závisí život a zdar všech lidí na světě. Takovým jest každý, praví Komenský, jaké jest jeho vychování!

O další přirozený postup starati se jest škole a životu praktickému. Chceme-li vychovati si řádné živnostníky, *vštěpujme jim záhy lásku ke škole a přidržujme je ku pilné školní docházce*. U všech národů vzdělaných jest škola ústavem nejprřednějším a nejdůležitějším. Požehnání, které z ní po celý národ vyplývá, jest neocenitelné, neboť jenom na dobře zařízených školách visí blaho jednotlivce i blaho obecné.

Ač od zavedení povinné docházky školní uplynulo značně let, ač není rozumného člověka, který by podceňoval vzdělání, jehož dítěti poskytuje škola pro budoucí život, přece jest dosud smutným zjevem, že jest potřebí mnohé rodiče nutiti, ano i trestati, aby děti své do školy pravidelně posílali a tím dopřáli jim řádné výchovy a potřebného vzdělání. Jest vůbec litovati, že náš lid není daleko tak prozíravým a praktickým, jak lid německý v rodné zemi s námi bydlící. O židech pak, kteří mezi námi žijí, ani nemluvíme.

Na soukromých školách židovských, jež tu a tam jsou náboženskými obcemi vydržovány, nevykazuje počet zameškané školní docházky ani jednoho celého procenta. Židé umějí náležitě oceniti školní vzdělání, dobře vědouce, že uzpůsobuje jejich dorost, *již od přirozenosti zvláštním vtípem a chápavostí nadaný, ku všem možným povoláním*.

(Pokračování.)

HLÍDKA ČASOPISECKÁ.

Redakce listu katolického věru ani se nenaděje, jak snadno může bez úmyslu někoho urazit. Podobně jsme se nenadáli, že naše odpověď v čísle 4. t. r., v níž dávali jsme pokyn duchovnímu, k němuž učitel velice nešetrně se zachoval, pobouří „Školu našeho venkova“. Pod záhlavím, „Je-li přípustno, aby katecheta vstoupě do třídy kdy mu libo, vyučovati počal“ cituje jmenovaný list naši odpověď z č. 4. a podává k ní svůj dodatek, jež níže uvádíme. Domnívali jsme se, že na štvání proti kněžstvu má dosud privilej „Č. Učitel“ a „Šk. Obzor“, a že budeme mít pokoj aspoň od časopisu, který jest určen pro učitelstvo venkovské, které mimo nepatrné výjimky žije s kněžstvem v dobré shodě — ale mylili jsme se.

Dodatek „Školy naš. venk.“ zní takto: „Jest nám s podivením, že redakce „Vychovatele“ odvažuje se s takovou odpovědí na světlo a že přímo své čtenáře nabádá k revoltě proti zákonným ustanovením, v této věci stávajícím (!) Či v redakci „Vychovatele“ nevědí nic o § 30. řádu škol. a vyuč., kde se výslovně praví: „Žádný učitel, nejso k tomu dle zákona oprávněn, nemá vyučování přerušovati, odkládati neb zkracovati, aniž má v hodinách k vyučování určených něco měniti.“ Když ne „žádný učitel“, tedy ani katecheta = učitel náboženství; či kněz není učitelem, vyučuje náboženství? Rozkaz tento má platnost všeobecnou, nepřipouští tudíž pro katechetu, ani pro učitele, který právě vyučuje, výjimek. (Kdo na školách vyučuje náboženství, podléhá u vykonávání své činnosti učitelské disciplinárním předpisům zákonů školních (§ 7. ř. z. ze dne 20. června 1872.). — Ostatně v této záležitosti dosud je v platnosti vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 17. května 1870 č. 2994, které kategoricky nařizuje, že „nikdy však dovoliti se nemůže, aby místní správce duchovní v kteroukoli dobu, kdy mu libo, do školy vstoupil a počna zameškané vyučování náboženství, vyučování učitele přerušoval.“ Nařízení to znovu bylo potvrzeno výnosem c. k. zemské šk. rady ze dne 23. listopadu 1875 č. 18663. Tu

jest nade vši pochybnost zřejmo, že katecheta ani na venkovských školách nemá vyučování učitele přerušovati. Jestliže přece někde tak se děje, a to i dokonce v místech, kde mají duch. učitelé zároveň své sídlo, a jestliže se stává, že i na školách přesporných zvrací se školní řád tím, že učitel náboženství nejenom nedodržuje ustanovené hodiny náboženství, což, doznáváme, vždy možno není, ale přicházejí v jinou hodinu, započaté již vyučování, sotva učitel jednomu oddělení úkol dal a se druhým pracovati počal, ruší aneb vyučování do následující hodiny prodlužuje a tak i druhou hodinu vyučovací maří, jakož toho máme v redakci množství dokladů ze všech končin; potom je to buď dobrovolně trpěné zlo, kterému v zájmu vyučování školního měla by býti učiněna přítrž, nebo je to nemístná se strany učitele benevolence a snaha za každou cenu i na úkor školního řádu se zachovati.

Že potom z dobrovolně trpěného zlořádu vyvine se časem domnělé právo, privilegium, o tom svědčí nahoře zmíněná redakční odpověď. „Vychovatel“ prohlašuje, nejmírněji prý řečeno, za bezohlednost a nešetrnost žádati na knězi, aby čekal až do ukončení hodiny (venku v zimě — to zapomněla redakce „Školy n. v.“ dodati,) a nabádá své čtenáře, že toho trpěti nemusí, (opakujeme, že nemusí. R.) a učitel má snad trpěti zřejmé porušování pořádku školního? Má snad klidně, skromně ustoupiti, když vidí *zúmyslnou často snahu katechety zobraceti řád u vyučování?* Jakého názvu zasluhuje rada redakce „Vychovatele“, kterou žádný rozumný člověk — ani nestraný kněz — schváliti nemůže? To není modus, který by odpovídal intencím výše citovaného vynesení c. k. zemské školní rady, jímž zůstává se vlídnému dorozumění mezi správcem školy a správcem duchovním, aby nezbytné přerušení řádu vyučovacího nejméně bylo znáti.

Pochopujeme však tuto odpověď v red. list. „Vychovatele“. *Rozpínavost klerikální nabyla již takových rozměrů, že opovazuje se přímo ponoukati ke zvrácení pořádku školního.* Však doufáme, že

stromy klerikálních snah nevyrostly dosud tak vysoko, aby jim mohlo býti dovoleno i to, co jest zřejmým porušováním platných nařízení. Redakce „Vychovatele“ radí také dovolávati se pomoci c. k. okresní školní rady proti učiteli, který by chtěl zabrániti katechetovi přístup do školy násilně; to prý ho poučí. K pěstnímu právu a násilí — byť justamentem bylo odůvodněno — raditi nebudeme; ale soudruhy své vybízíme, aby žádali okr. školní radu za pomoc, když by katecheta zúmyslně a soustavně přicházel vyučovat náboženství uprostřed vyučování jinému předmětu. Radí se podíváme, komu v takovém případě se dostane poučení, zda učiteli o řád dbajícímu či katechetovi — a tím i „Vych.“ — pořádek poškozujícímu. — Na konec připomínáme ještě, že jsme již ve 3. seš. II. ročníku přinesli vyzvání na (!) právní

odbor zřízený při Ústř. spolku, aby na příslušných místech zakročil, aby učitelé náboženství do třídy vstoupiti a vyučování začítí směli a je skončiti *musili* v době, kdy vyučovací hodiny počínají nebo se střídají.“

Především děkujeme za blahosklonnost, s jakou vyznává „Škola n. v.“, že kněz nemůže vždy dodržeti ustanovených hodin, a za velikou laskavost, že „Šk. n. v.“ nebude raditi svým čtenářům k pěstnímu právu a násilí — *byť i odůvodněnému* (!) Potom poznamenáváme, že jsou nám výše citované výnosy zemské školní rady dobře známy, a že by byla redakce „školy n. v.“ lépe učinila, kdyby byla mlčela, poněvadž případ, jehož se dotýká naše odpověď v č. 4., je znám pouze redakci „Vych.“ a onomu pánu, jemuž naše odpověď svědčila, a dojista není znám redakci „Školy n. v.“

(Dokončení.)

SMĚS.

Z družstva Vlast. Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: Jan Vy sloužil, farář v Lubojatech v Rak. Slezsku, a Katolická vzdělávací beseda v Nové Pace. Literární sekci daroval 10 zl. J. M. probošt Dr. Ant. Lenz, 5 zl. Jan L. Duben, emer. děkan v Sušici, složiv mimo to 10 zl. na fond socialní. — Frant. Korhoň, zvěčnělý farář z Nové Vsi na Moravě, odkázal družstvu 200 zl. — Z papírnického závodu můžeme zaslati katolickým spolkům, hlavně křesťansko-socialním, vhodné knihy: pokladní, protokolní, členskou a pro knihovníka. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast, Praha č. 570.-II.

Úmrtí. Dne 18. dubna 1899 zemřela v Praze na Smíchově *Anna Christophová*, správkyňe pětileté české soukromé školy klášterní s právem veřejnosti. Zesnulá narodila se v Praze dne 7. května r. 1846. Oddavši se povolání učitelskému, působila nejprve v soukromé škole „Berty Ritterové z Rittersheimu“, později na veřejné škole u sv. Jakuba v Praze. Zbožnost a touha po dokonalosti křesťanské pudila ji, že zasvětila svůj život Bohu v zátiší klášterním. Jako novicka strávila dvě léta v Riedenburgu v Tyrolsku, pak byla poslána do Vídně a do Štýrského Hradce, posléze r. 1886 shledáváme se s ní jako

řeholnicí v klášteře Božského Srdce na Smíchově. Ačkoliv byla původu německého, přece stala se rozhodnou Češkou a horlivou zastánkyní proti cizinským předsudkům. Sama jsouc plna víry a lásky k Božskému Srdci, chtěla všechny k Milovanému Mistru přivést. Nejvíce ležely jí na srdci učitelky. Co modliteb vysílala k nebesům, kolik obětí a sebezapírání přinášela Bohu za — učitelky! Když první rok dlela v Praze, těšila se, že při duchovním cvičení, které bylo konáno pro paní a dívky, najde ty, za které tolik na Srdce Páně útočila a — byla zklamána. To se opakovalo po několik roků. Nezdar ten bolestně a trpce se jí dotkl, ale horlivost její neochabovala, naopak rostla. Mohla-li někomu radost způsobiti, jak ochotně to činila! Když v roce 1892 stála uprostřed 52 učitelek, které poprvé k duchovním cvičením se sešly, tu zářila, a každý tah tváře její prozrazoval vnitřní radost. Horlivost její neznala mezí, a milý její zjev utkvěl trvale v paměti všech účastnic. K zásluhám drahé zesnulé sluší připočísti, že zřízena jest při klášteře *česká* obecná škola. Tu byla Anna Christophová ve svém živlu. Bylo jí však přinéstí nových obětí, jichž s největší ochotou se podjala. Jsouc zkoušenou učitelkou pro školy s jazykem vyučovacím německým, podrobila se zkoušce

pro školy české a stala se pak správkyní pětiletých soukromých českých klášterních škol s právem veřejnosti. Co dobře vykonala pro svoje svěřenky! Všecky byly u ní „roztomilé“.

Ty maličké měly býti opět apoštolkami ve svých rodinách a zajisté dovedly by pověditi více, než v těchto řádkách lze vypsati, jak zasahoval požehnaný vliv její do rodin a působil na jednotlivce. U věku 53 let, z nichž 23 ztrávila v řeholi, byly síly její vyčerpány. Když přede dvěma roky pro churavost musila školu opustiti, bylo to pro ni nejvýš bolestné. Neduh plicní h'odil na zdraví jejím, až ji do hrobu sklátil. Veselá mysl ji do posledních okamžiků neopouštěla, takže s radostí dlely u ní její spolusestry. V den své smrti přijala ráno Tělo Páně a tiše se modlila díkyčinění. Asi za hodinu ošetřující spolusestra vzala ji za ruku, a cítíc, že prsty chladnou, šeptala více pro sebe: „Tepna slabě bije.“ a umírající radostně dodala: „Bohu díky, již to bude.“ Žádala ještě, až bude umírat, aby u lože jejího zapěly sestry „Magnificat“. Shromáždily se, ale kynula rukou, šeptajíc: „Ještě ne.“ O půl osmé dosti hlasitě zvolala: „Můj Ježíš přichází.“ Sestry zapěly, a čistá duše její zaletěla k nebesům. Klid v její tváři svědčil, že přijal ji Pán, aby odměnil ji ve Svě slávě. Odpočívá po klopotné práci tam, kde pracovala, želena upřímně všemi, kdož milou povahu její znali. Prostá rakev objímá její tělesnou schránku, studená ruka, ovinutá růžencem, drží kříž, prsa zdobí hlie. Nám, které jsme ji znaly, ctily a milovaly, zůstává nehynoucí památka vzorné učitelky, pravé vlastenky, která ne slovy, více skutky, ne okázale, ale tiše prospívati se snažila svým spolubližním. Čest budiž její památce! M. S.

Štvaní proti řeholnicím. Nedávno četli jsme v jistém listě zprávu, že v Berlíně vzbudilo nemalé rozhořčení trýznění sirotek, jehož prý se dopouštěly Školské sestry, a že jim má býti následkem toho odňato vyučování v sirotčinci. O této věci píše Ratibořské „Katol. noviny“ toto: „V Postupíně před soudem stála obžalovaná klášterní panna a posluhovač z katolického sirotčince. Proč? Byl tam doveden do tohoto sirotčince 9letý chlapec dne 15. září, který posud byl u chovatelky jakési v Berlíně. Tato chovatelka ho nyní navštívila, a chlapec hned druhý den potom, dne 26. září, utekl. Do Postupínského sirotčince podruhé byl doveden dne

28. října; dne 31. října zase utekl a vzal jiného sirotka s sebou. Nalezen byl u té chovatelky v Berlíně, a dne 11. listopadu zase ho přivedli do sirotčince. Tam však namluvil ostatním sirotkům, že mají s ním utéci do Berlína, že tam se budou míti dobře u té chovatelky. Sestra se to dověděla a kázala synčisko potrestati; třtinou mu posluhovač odpoledne vyklepal kalhoty. Že mu to nic neškodilo, patrně z toho, že jako jindy z rána šel do školy a hrál si s jinými dětmi i že zůstal v sirotčinci, až zase dne 20. listopadu „zkouřil“ do Berlína chovance. Sestra a posluhovač byli obžalováni, že prý synčisko oním potrestáním „misshandlovali!“ Slavný tajný rada prof. dr. v. Bergmann z Berlína, ten, který kdysi léčil zvěčnělého císaře Bedřicha III., celý byl rozhněván, že nyní k vůli takovému darebákovi a pro takovou hloupost ho zavolali před soud, aby své zdání oznámil, i rozčilen se táže: „Považuje soud tuto správu opravdu za „Misshandlung?“ To přece soud sám nevěří! Jak v této věci vůbec mohli žalobu vznést? Ten synek zasloužil hýby, pořádné hýby; ten jest na cestě státi se zločincem!“ Tak prof. Bergmann. Barva, která se k takovým procesům mezi posluchači schází, při tom hučela; ale soud sestru a posluhovače obžaloby zprostil. Tu však starší města Berlína se „entrüstovali“, zvláště žid Singer a jiný žid, a chtěli, aby z Berlína sirotci do onoho sirotčince nesměli posíláni býti.

V Berlíně vládnou socialisté a svobodomyslná strana. A víš, že čím větší nezaboh, tím lepší socialista, svobodomyslné bezbožnosti nelíbí se vychování k ctnosti. A tak pěkná příležitost, hodně si vyjetí na katolické sestry a kláštery! Přirovnáme tu věc s jinou, která se nedávno ve škole v Šeneburku udála. V Šeneburku učitel bil dítě, protože neumělo; tu v sirotčinci v Postupíně potrestán byl chlapec za zlomyslné skutky. Tam dítě potrestané brzo potom umřelo; tu chlapec nemá ani nejmenší škody. Tam učitel nebyl pohnán k soudu, nýbrž noviny, které jeho věc kritisovaly; tu musila se tra jako zločinec na soudní lávku, listům, které hodně nadávaly, posud se nestalo nic. V Poznaňsku zase v dědině Pudliszki protestantský učitel potrestal 8letého chlapce, prý proto, že mluvil polsky; učitel už vícekrát od vlády dostal premie za poněmčení. Dítě — jestli se mu snad ještě co jiného stalo, čímž učitel není vinen — musilo býti ze

školy odneseno a zemřelo.“ — Jak viděti, umějí v Německu užívatí proti katolickým řeholím stejně „počestných“ prostředků jako ve Francii.

Manifestační schůze učitelstva okresu Skutečsko-Poličského, Chrudimského ve Skutči. O této schůzi píše nám nestranný účastník:

„Členové jednot učitelských ve jmenovaných okresích konali manifestační schůzi ve Skutči dne 23. dubna. Hlavním referentem byl p. řídící učitel Schuster z Tunněchod. Členů jednot učitelských dostavilo se asi půl třetího sta. Třetina tohoto počtu byla obecenstvo — hlavně dekorované rudým karafiátem! Přítomni byli poslanci dr. ryt. Plaček a Hovorka, okresní starosta p. Macháček ze Záběhoře.

Pan referent, který měl „tlumočiti“ tužby učitelstva, vlek l svou řeč do nekonečna klasobraním urážek rozličných stavů, hlavně pak stavu kněžského. Byly to fráse vyčtené z „Českého Učitele“, z „Školského Obzoru“, z „Národních Listů“. Polemisovati snad by bylo vhodnější proti těmto frasím v denním listě, avšak snad zbytečno pro čtenáře tohoto listu. Věci ty dávno byly v našem listě vyvráceny, anebo takové povahy, že jen abnormální člověk může o nich disputovati. — Od dra Lindnera vzal řečník slova: „Není-li život po smrti, nač se o něj starati, je-li však, nač se teď (t. j. na zemi) o něj starati?

V „Hlasech“ chrudimských, liberálně protináboženských jsou nadávky dolnorakouským katolíkům „svíčkové báby“. Ze socialistických principálů vzal pošetilé rčení: „Chceme míti nebe na zemi.“ V „Českém Učiteli“ dočte se čtenář, jak p. Schuster s Pavlem Durdíkem vyjel si na školu konfessionální. Ruce nelíbati biskupovi, jísti v pátek maso atd. Soudný čtenář pozná hned, jakou cenu měla ostatní řeč páně Schustrova. Jak jsem pravil, sebrané nadávky sprostoty ze „Škol. Obz.“ a „Česk. Učitele“.

Není divu, že taková řeč dodala chuti socialistovi p. Váchovi z Chrudimi, že hned po něm začal bití do „černé armády“, „černého Říma“ a hned pozdravoval všechny učitele jako svoje spojence. To však bylo p. Schustrovi mnoho, aby dělník ho považoval za sobě rovného. — Ať sociální demokracie zůstane spojencem pouze v nadávání náboženství a kněžstvu...

Z ostatních řečníků pouze zmiňujeme se o p. uč. Holasovi, který mluvil o reorganizační studii učitelských, p. uč. Jadrném, který vybízel, přes odpor mnohých učitelů socialistů, učitele ku práci vlastenecké.

Obecenstvo obsahem řeči p. Schustrovy bylo roztrpčeno nad smělostí tohoto pána. Sama většina učitelů přísně do očí mu vytýkala jeho nešetrnou „řeč“. Škoda, že mezi takovým množstvím učitelů nenalezl se lepší „manifestační řečník.“

Dary a příspěvky.

Jubilejnímu podpůrnému fondu Jednoty českého katolického učitelstva dále laskavě darovali: J. M. vsdp. probošt dr. Ant. Lenz opětně 20 zl., dp. Štěpán Dvořák, farář na Rychmburce, opětně 2 zl., vdp. Fr. Malý, kanovník ve Svidarech 1 zl., dp. Fr. Košťák, farář v Sobčicích 2 zl. „s přáním hojného zduhu ve šlechetném boji o dobro a pravdu.“ Výbor Jednoty vyslovuje srdečné „Zaplať Pán Bůh! všem těmto šlechetným příznivcům a prosí za další příspěvky, které přijímá Václav Špaček, říd. učitel v Košťátech, pošta Vrutice Kropáčova.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských v Praze zaslali příspěvky a dary: Vdp. převor P. A. Ant. Pavlík v Běle sbírky pro museum, vdp. František Pohunek, farář v Karlíně, knihy, vctp. Jaroslav Vrchlický spisy, ctb. klášter Emauzský pluvíál, vdp. Josef Jabůrek, děkan, 50 zl., J. O. p. Jan hrabě Lažanský 15 zl., vdp. Josef Karásek, opat v Nové Říši, 10 zl., vdp. Josef Hůlek 10 zl.; po 5 zl. J. b. M. Ferdinand Kalous, světící biskup, ct. slečna Marie Hlasivcová v Praze, vsdp. prelát Filip v Gorici, vdp. Josef Kandler, děkan, vdp. Matěj Batha, farář u sv. Štěpána v Praze, vdp. Josef Pettera, farář, vdp. Josef Novák, c. k. prof. v Praze; po 3 zl.: dp. Fl. Martinek, ct. paní Hasivcová; z vikariátu Píseckého 3 zl. 70 kr.; z vikariátu Kašperskohorského 3 zl. 20 kr.; po 2 zl.: vdp. Josef Pop, b. notář a farář, dp. P. Jeroným Balabán, dp. K. Kostka, kaplan, dp. Jan Flum, katecheta, vdp. Pelhřim Novák, děkan, dp. Jos. Irovský, farář (2:40), dp. Vincenc Němeček, farář (2:40), vctp. P. Accursius Košťál, kvard. (2:20), dp. Emanuel Pešek, katecheta a dp. Ant. Heřman, farář; po 1 zl. 20 kr.: vdp. msgr. Josef Kubiček, farář, dp. Frant. Trnka, katecheta, N. N., dp. Frant. Kousal, farář, dp. Ant. Mokříš, farář, dp. Josef Kořínek, koop., dp. Alois Jedlička, farář, dp. Václav Lefler, farář; po 1 zl.: dp. Stibor, farář, dp. František Čermák, farář u sv. Víta v Praze, dp. Jakub Duffek, koop. u sv. Ducha v Praze, dp. A. Lužný, koop., dp. dr. Fr. Zima, gymn. katech., dp. J. Vacarda, kat. Zaplať Pán Bůh! — O další příspěvky a dary prosí a je přijímají dp.: Václav Černý, c. k. professor ústavu učitelů, Praha, Křižovnické náměstí č. 2, a bratr František z Assissi, prokurátor Škol. bratří v Bubenci č. 83. u Prahy.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. KUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a netrauk. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spolucektoru V. Špačkoví v Koňátkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Dva obrázky z dějin vychovatelství.

Ve členské schůzi Jednoty českého katol. učitelstva v Praze dne 4. dubna t. přednesl Josef Flekáček.

Znám jest výrok francouzského státníka „La France marche à la tête de la civilisation.“ — „Francie kráčí v čele civilisace.“ Stal se okřídleným, ale kdybychom měli tento výrok opravit tak, aby se stal pravdivým a platil všeobecně, musili bychom říci: „Křesťanství kráčí v čele civilisace; křesťanství kráčí v čele vzdělanosti a umění.“ Pravdu toho dokazovati netřeba, stvrzují to dějiny, vidí to každý, kdo viděti chce, uzná to každý, kdo se dívá na dějiny okem spravedlivým, nezkaleným vášní, zlobou a nepřátelstvím. Jestliže křesťanství kráčelo v čele vzdělanosti a umění, pak jest i druhou a nepopíratelnou pravdou, že křesťanství náleží primát v paedagogice, a to jak praktické, ve vychovávání samém, tak v paedagogice theoretické, naukách, jak vychovávat. Byla doba, kdy národové zanašeli nově narozené dítky do skalnatých propastí, kdy je utápěli v řekách, kdy ženu neozařovala vznešená důstojnost mateřství, kdy byla pouhou otrokyní; jakmile však vzešlo svaté světlo z Betléma, stalo se manželství svátostí, povznesena žena, děti staly se vzácnými klenoty, jejichž jest, jak výslovně Spasitel pravil, království nebeské. Základem veškerého vychovatelství stal se nejlepší učitel celého lidstva: Kristus. U prvních křesťanů byli vychovateli otcové a matky; vychovávali svým příkladem, svým vzorným životem, řídíce se vždy a všude slovy Ježíše Krista a slovy i povzbuzováním sv. apoštolů.

Rovněž i učitelé církevní všímali si bedlivě vychovávání mládeže a křesťanského dorostu vůbec. V jejich dílech, apologetických a theologických, najdeme překrásné zásady vychovatelské. Jmenuji biskupa Jerusalemského Cyrilla ve 4. stol. po K. P., Řehoře Nazianského, sv. Augustina, Jana Zlatoústého, Řehoře Velikého, zakladatele sirotčinců, sv. Tomáše Aquinského. Palma za péči o chudé, choré, nuzné a opuštěné náleží církvi a křesťanství; ty pečovaly o tělo i o duši. Je tomu jinak i dnes? Rozhlédněme se a uvidíme, že zvláště v některých zemích, v Itálii, Francii, Španělsku a namnoze i u nás humánní ústavy založili katoličtí kněží, že je spravují, že jsou jim v čele. Liberalismus má pro chudinu jen fráze; účinnou práci, nebezpečí a nevděk přenechává klerikům. Vychovatelem a učitelem byl každý katolický duchovní, a co vykonali jednotliví řádové na poli vychovatelství a vychovatelství, to se ani dosti oceniti nedá, a naše doba to také ani oceniti nedovede a nechce. Naše doba stydí se za pravdu, stydí se vyznati pravdu že škola je dcera církve, ač pravdu tu hlásají dějiny a celá minulost.

Co jen vykonali Benediktini! Kláštery jejich byly slavnými školami mládeže i lidu; oni byli hospodáři, zahradníky, vinaři, řemeslníky, malíři, hudebníky, učenci, oni pracovali a učili ve všech oborech lidského vědění a poznání; z jejich řad vyšlo tisíce spisovatelů. Podobně i Františkáni a Dominikáni měli ve svých klášteřích školy; řídili, kde byli, i školy městské, vyučovali na universitách; a když rozšířily se fary, kvetly při nich všude školy farní, jak bylo slyšeti ještě do nedávna je jmenovati. A jak vynikli ve vyučování a výchově kaceřování Jesuité, to je též dosti známo. Nejlepší vysvědčení jim vydali sami protestantští páni čeští v dobách velice bouřlivých. Když totiž Pasovští r. 1611 vtrhli do Prahy a rozzuřený lid jal se vybíjeti kláštery, vzav si za záminku, že jsou tam Pasováci ukryti — jak známo umučili tehdy mnichy Františkány u Panny Marie Sněžné, vyplnili Emauzy a klášter sv. Anežky, zapálili Karlov a pobili mnichy atd. — tuť tehdy nekatoličtí páni honem poslali silnou vojenskou stráž ke Klementinu pod vůdcovstvím pana Vratislava z Mitrovic, aby Jesuity chránil; byloť tam tehdy ke dvěma stům nekatolických měšťanských a šlechtických dětí na vychování! Za nedlouho potom nazvali titěž páni Jesuity „jedovatou sektou“. Poslyšme, jak se o Jesuitech vyslovil bratr Jan Šturm: „Přede všemi jinými mnichy přísluší Jesuitům chvála. Nebo čeho se ani dobrý a zbožný Reuchlin, ani vým uvný a učený Erasmus, ani Alexander Hegius a Rudolf Agrikola při bohoslovcích a mniších dodělati nemohli, aby totiž, byť i sami věd nepěstovali, alespoň jiným dovolili, těmto vyučovati, to podstoupili dobrovolně Jesuité. Těším se z ústavu tohoto pro dvojí příčinu: jednak, že pěstující vědu, věc naši podporují, neb seznal jsem, jaké spisovatele vykládají, jakou methodou se spravují, od naší tak málo rozdílnou, že se zdá, jakoby z našeho pramene čerpali, jednak že nás k větší horlivosti a bedlivosti pobádají.“ A Bako Verulámský: „Strany paedagogiky lze nejstručněji říci: Vezmi si příklad ze škol jesuitských, neb ze všeho, co dosud bylo, nebylo nic lepšího těchto. Především schvaluji vychovávat v kolejích. Zde vzniká mezi mladíky větší řevnivost, zde vidí důstojné muže, což k uctívání jich ponouká a mladistvé myslí k napodobení vzorů těch láká.“ Slavný Chateaubriand pravil: „Učená Evropa utrpěla zkázou Jesuitů nenahraditelnou ztrátu. Vychovatelství se od té doby nezotavilo. Byli u mládeže velice oblíbeni. Není jediného odvětví v oboru věd, jehož by nebyli Jesuité se stkvělým výsledkem pěstovali.“ Když Francouzové Jesuity utlačovali, pravil Bedřich II. Pruský d' Alembertovi: „Budete jednou velice litovati, že jste Jesuity vyhnali; seznáte u vychovávání mládeže brzy nedostatky a vady.“ *) Nelze nepřipomenouti Voršilek, Anglických panen, Salesiánů, školských bratří piaristů. Co jen hluku načinila Bel-Lancasterova vzájemná methoda vyučovací! Školští bratři jí užívali dávno před ním!

Uhelným kamenem vychovávání byl tedy Kristus a katolická mravouka a věrouka. Z té vyrostly nejkrásnější zásady vychovatelské, a co má hlavní cenu: ti lidé, ti mužové, kteří na základě katolické mravouky o vychovatelství psali, ti se též praktickým vychovááním zabývali; oni vyučovali, oni v mládeži a mezi mládeží trávili svůj celý život, v lidu a s lidem žili, s ním cítili, jeho potřeby znali věděli, jak a co mu bude nejlépe svědčiti. Škola tedy právem nazývá se dcerou církve; titěž mužové, kteří sloužili církvi, sloužili i škole. Vzpomeňme jen vděčně několika jmen: Daneš, Řezáč, Ziegler, Markové, Vinařický, biskup Hurdálek, Pařízek, Vacek, děkan a vikář v Kopidlně, Sychra, Nejedlý, Šrůtek, Hlinka (Pravda),

*) Viz Šimek, „Dějiny vychovatelství.“

Štulc, Doucha, Schönbeck, Zahradník, Příbramský vikář Votýpka, Rautenkranz, Hnojek, Sláma, Frost, Smetana, Hakl a jiní a jiní Vychovatelského díla účastní se všichni duchovní ve škole i práci svou v lidu jako pastýřové duší vůbec. Je známo, že Karel Havlíček úřad kněžský a učitelský chtěl míti sloučený; proto nejspíš mnozí jeho ctilelé se o to tak snaží, aby učitelstvo s duchovenstvem co nejvíce proti sobě poštvali, jedny od druhých odtrhli, propašť zášti a nenávisti mezi tímto a oním stavem vykopali. Načrtl jsem stručný obrázek, na jakých základech byla stavěna paedagogika stará: na základech katolického náboženství, katolické věrouky a mravouky. Přikročím stručně též k náčrtku druhému, a tak představím zrakům vašim obrazy dva, docela si odporující.

Kořeny moderní paedagogiky hledati sluší hlavně ve dvou zřídlech: ve filosofii, přednášené na různých universitách, tedy ve svobodném učení, jež zaznívá s kateder vysokých škol, a ve francouzské revoluci a její předběžných úkazech. A že obě tato zřídla odporují paedagogice staré, to je nad slunce jasnější.

Nechybili bychom mnoho, kdybychom za otce moderní paedagogiky určitě naznačili nešťastného ženevského filosofa Jana Jakuba Rousseaua. Uznali to sami členové francouzského konventu dekretem, jímž určeno, aby kosti Rousseauovy přeneseny byly do Pantheonu; neboť Rousseau, jak výslovně dekret praví, „byl zákonodárcem, tvůrcem jediné správného zákonníku o vychování, posvěceného přírodou.“ Ta příroda Rousseauova je však romantická a někde i hodně nepřírozená. V jeho „Emilu“ ovšem jsou též věci dobré, ba některé i velmi dobré, ale ty vzal Rousseau z pramenů katolických, neboť připomenouti sluší, že nesčíslné učebné a paedagogické knihy, napsané od Jesuitů, byly zvláště v osmnáctém století v pravém slova smyslu plundrovány a drancovány spisovateli a filosofy, kteří však nikde neuvedli, odkud čerpali.

Je známo, že v jeho „Emilu“ je plno odporů, právě tak jako v celém životě a bytosti otce moderní paedagogiky, Jana Jakuba Rousseaua. Psal o vychovatelství a dával příklady matkám, ale sám svých pět nemanželských dětí dal do nalezince, a to tak, aby jich už nikdy nepoznal, ani ony aby se k němu nikdy hlásiti nemohly. Psal proti vědám a sám rád jimi se zabýval, nenáviděl divadlo a skládal divadelní hry, stal se v Turině katolíkem a v Ženevě přestoupil zase k protestantismu; horlil proti zkaženosti vyšších stavů, ale stále se mezi nimi pohyboval a nemálo si na tom zakládal; odsuzoval přísně nemravnost, a sám napsal jeden z nejsvůdnějších románů; nemluvil o ničem tak rád, jako o venkovském klidu a zátíší, o samotě a odloučenosti, — a při tom bydlil v nejhluchnější, nejživější části Paříže. Miloval chudobu a chválil ji, ale sám měl 1770 livrů ročních důchodů, při tom neplatil a platiti nechtěl 4 sous ročně jako daň z hlavy, co platil i nejchudší člověk v Paříži bez odporu, a učinil při tom památný výrok: „Eh bien! si l'on s'empare de mon lit, j'irai m'asseoir au pied d'un arbre, j'y attendrai la mort.“ „Jestli mi proto vezmou postel, sednu si pod strom a tam budu očekávat smrt.“ A přece není to kolikráte to nejhorší, co takový jednotlivec natropí; spíše je horší to, co potom činí jeho nohsledové, následovníci. Tak na př. Goethe, aby se sám z duševní choroby uzdravil, napsal známý román: „Ruka mladého Werthra.“ Tím stal se pojednou bohem všech sentimentálních, světobolem schvácených duší a následovala nesčíslná řada románů à la Werther. Také Rousseau měl a má mnoho nohsledů. Není zajisté nepravdou, počítáme-li k nim George Sandovu, Alex. Dumasa, Arnošta Renana a Lva Tolstoj.

Účin působení Rousseauova byl hlavně ve francouzské revoluci patrný.

V národním shromáždění mluvil Talleyrand pro beznáboženské vyučování a morálku od náboženství neodvislou. Condorcet hned za ním prohlásil, že náboženství musí býti ze škol vyloučeno, školy že musí býti beznáboženské. V tom se srovnávali všichni, ač jinak byl každý fanatik a bojoval pro své speciální idee, které chtěl míti uskutečněny Francouzská revoluce, která sesadila Boha, učinila i školy beznáboženskými a vtiskla moderní paedagogice nejcharakterističtější její znak. V tomto století zmocnila se paedagogiky filosofie, a to hlavně německá, která jí dává směr. Na jejím základě vznikly i didaktické romány a vychovatelská pojednání; Lessing, Schiller, Goethe a Fichte psali v tomto směru. Tak rozhodným činitelem je Herbartův realistický monismus, Wundtův evolucionismus, Fröblův ideální pantheismus, atheismus Stanleje-Halla; to vše zkazilo a vytisklo filosofii křesťanskou, a materialismus zmocnil se všech odvětví paedagogiky. Dnes vykládá paedagogiku dle různých filosofických systémů prof. Paulsen v Berlíně, Rein v Jeně, Marion na Sorboně v Paříži, Laurie v Edinburce, Quich a Bowen v Cambridge; v Bordeauxu, Lyonu, Toulousu, Bonně, Vratislavi, Giessenu, Hallu, Heidelberce, Lipsku, ve Štrasburku, v Tubinkách a po celé Italii jsou na vysokých školách profesori-paedagogisti. Dnešní paedagogika ztratila náboženský charakter a osvojila si charakter liberální filosofie, více méně atheistické.

Co přednáší se na universitách, to nemá účín jen na studenty, na posluchače, ale roznese se po celé zemi a zvláště v naší době vnikne i do vesnic, do chatrčí a chaloupek, o nichž právem náš nejnárodnější básník, záhy zapomenutý Václav Šolc, tak dojemně píše: „Chaloupky naše, buďte požehnány!“ Atheismus počala hlásati filosofie, zvláště ona v minulém století, které tak rádo zove se „filosofickým“; století naše jest jen silnějším jeho ohlasem. Atheistický duch podobný jedovatému větru rozšířil se s kateder vysokých škol po celé zemi, vnikl do všech oborů literatury: do románů, novel, povídek, politických časopisů, vědeckých děl, zkrátka: do literatury vůbec. Proto, kdyby i dnešní škola, řekneme ode dneška, počala býti náboženskou a vrátila se k základům křesťanským, měla by tuhou práci se vším, co ji obklopuje, co jí překáží.

Často slýcháme, že prý v rukou učitelstva spočívá osud příští generace. To je fráze naprosto mylná. Učitel není ten jediný, který vychovává. Domácí vychování do šesti let mnohdy více pokazí, než může škola s učitelem i knězem po letech napravit. Nynější rodina vůbec ničí to, co kněz s učitelem ve škole pracně budují. Mluvte dětem na př. o důležitosti a svatosti modlitby, o důležitosti návštěvy kostela, o sv. zpovědi a přijímání sv. svátostí vůbec — co je to vše platné, když děti doma jakživy nevidí rodiče se modlití, když nikdy do kostela a ku přijímání sv. svátostí nejdou, nebo když dokonce tomu všemu před dětmi se vysmívají, o všem rouhavě se vyslovují. Dnes má učitel s pouhým vyučováním nesmírnou práci; pořáde hledí se jenom na vyučovatelskou stránku či tak řečený „prospěch“; učitel má předepsané kvantum látky, vůbec, dnes má v úřadě učitelském vyučování velikou převahu nad činností vychovatelskou. Od 8—9 hodin na př. jsou počty, od 9—10 mluvnice, od 10—11 kreslení, potom tělocvik; to je zajisté vyučování až dost — kde však zůstává vychovávání? Dnešní škola 99 procenty vyučuje, sotva 1% zbude na vychování. Jen tak, že se někdy příliš špinavé nebo rozčuchané dítě pošle domů, aby se učesalo a umylo, a to už je veliká vychovatelská činnost. Ale i to se dítí nesmí, nebo by se tím posláním domů dítě zkrátilo o vyučování; kdyby si rodiče stěžovali, odnesl by to pan učitel. Vychovatelských účinných prostředků škola po ruce nemá. Naši žáci stýkají se mimo školu s do-

spělejšími dětmi a dospělými osobami, a styk ten má na ně veliký účín; oni čtou všelijaké knihy a časopisy, které je kazí, vidí nepřikladné jednání dospělých, slyší jejich řeči atd., — zkrátka, celý objektivní svět je vychovává, a to většinou je rozhodný opak všeho, co jim klade na srdce farář, katecheta tedy duchovní i světský učitel. Vychovávání našich škol záleží též, alespoň dle domněnky některých, v užívání různých říkadel povídek, básniček, tak zvaných „mravoučných“ s „paedagogickým momentem“, a to se pokládá za něco veleznameního, účinného. Mnohde se celá vychovávací činnost školy scvrká jen na plané učení z paměti a vykládání takových „mravoučných“ říkadel a článků. Stará škola, chcete-li, „kněžská“, „klerikální“ mohutně působila na lid, nyní vidí v ní lid namnoze úřad, nic více. Atheistická filosofie novodobá vnikla tedy s kateder vysokých škol do lidu a do školy, proto tolik různých a neblahých účínů. Je to v té milé paedagogice jako v kuchyni, kde je mnoho kuchařů, a trefně praví přísloví, že „mnoho kuchařů přesoří polévku“.

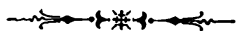
Dovoím si populární přirovnání. Když rolník přiveze do mlýna obilí, ví on i mlynář hned, z kterého bude pěkná mouka a z kterého špatná. Tak je tomu ve mlýně, ale nikoli ve škole. Tady může z dobrého materiálu učiněn býti špatný a ze špatného dobrý; záleží právě velice na tom, na jakých základech je zbudována celá výchova a celé vyučování, jakým duchem se nese, je-li s to, aby ze špatného učinila dobré, nebo je-li tomu naopak.

O účincích moderní paedagogiky z duše a výborně nejednou promluvil říd. učitel Václav Špaček; připomínám též, že bych rovněž jako on, mluvě o Komenském, dle nynějšího názoru beze všeho musil jej vřaditi mezi „klerikály“; jeť známo, jakou váhu kladl Komenský na náboženské vyučování i vychovávání.

A tu mluvíme tedy jen v duchu Komenského, prohlašuji-li, že paedagogika, která je bez Boha, neučiní vůbec nic dobrého. Prohlašuji, že chladná filosofie a rozumování, které se stále mění, jedno druhému odporuje, nemůže býti pevným základem vědy paedagogické. Rozervanost viděti dnes v paedagogice na všech stranách. Voják myslí, že škola dostojí svému úkolu, vychová-li z dětí dobré vojáky, socialista chce z nich míti úrodný materiál pro socialismus, státník dobré občany, průmyslník moudré živnostníky. A co chtěla míti a chce míti z dětí jí svěřených paedagogika stará, spočívající na neměnitelných základech, položených Kristem a jeho náboženstvím? Nábožensko-mravní charakter, dokonalé povahy, jejichž duše a srdce ozářeny jsou věrou i vědou jako dvěma sestrami, jako dvěma anděly, kteří je vedou šťastně světem pozemským k světu nadpozemskému.

Nábožensko-mravní charakter bude vůbec dobrým, dokonalým člověkem, tedy ozdobou každého stavu a povolání.

Proto, voláme-li po návratu ku křesťanství v celém životě veřejném, voláme po něm tím důrazněji v paedagogice a vyučovateltví: stavte na základech mravouky a věrouky křesťanské, na základech Ježíše Krista, a stavba vaše bude pevná, šťastná, nehynoucí a věky přetrvá. (Souhlas a hlučný potlesk.)

Náš průmysl a naše poměry školské.

Píše prof. Ad. Fux.

(Dokončení.)

Jest věru na čase, aby konečně i náš lid poznal a náležitě uvážil důležitost a moc školního vzdělání! V některých vrstvách našeho lidu, jmenovitě v těch

nejnižších, jeví se dosud veliká netečnost, ba, přímé nepřátelství ke škole. Tak vychvalovaná intelligence našeho lidu objevuje se v divném světle, když v některých venkovských školách shledává se 20%—30% až 45% zameškaného vyučování, když zámožní rolníci i velkostatkáři rekrutují do práce děti chudiny školou ještě povinné, jen aby měli laciné pracovní síly. Nejen že z takových mladistvých lidí nebudou řádní dělníci, ale nad to mimoděk utvrzují se rodičové v domněnku, že pro život není školského vzdělání potřebí. A právě tyto třídy nejnižší měly by úsilovně po řádném vzdělání školním toužiti, neboť to jest jejich jediným pokladem, kterým by si mohly zajistiti lepší budoucnost. Ale bohužel, právě ty vrstvy lidu brojí nejvíce proti škole, začez sklízejí a rodinám svým přivozují další bídu a strastiplný život. Z takových dětí rekrutují se z pravidla řady všelikých provinilců, kteří stávají se břemenem lidské společnosti, jež musí nejednou na ně značnými obnosy přispívati.

A která škola nejlépe vyhovuje potřebám našeho živnostnictva a jeho řádnému dorostu?

Zajisté jen škola *měšťanská*, neboť jest nejlepší přípravou pro vzdělání řemeslnické a průmyslové a pro praktické směry života. Měšťanská škola doplňuje školu obecnou a podává úplné, zaokrouhlené, každému pokročilejšímu občanu a živnostníku nezbytně potřebné a nejpřiměřenější vědomosti pro různé směry praktického života.

Střední škola, at reálka neb gymnasium, nevyhovují skutečné potřebě malého průmyslu. Řemeslníku netřeba a nemožno odvážiti se na dlouhá a drahá studia, neboť, než by je mladík dokončil, stal by se k fyzické práci jednak méně schopným, jednak byl by přestárlým a ani chuti k řemeslu by neměl. Dlouhá studia pro nastávajícího řemeslníka jsou tudíž ztrátou času i kapitálu.

Pozorujeme-li všechny předběžné vědecké požadavky živnostenského povolání, shledáváme, že jim nejlépe škola měšťanská vyhověti dovede, neboť podává žactvu učivo způsobem methodickým, zajímavým a názorným, dávajíc vědomostem v životě praktickém potřebným a užitečným všude přednost. Toto methodické uspořádání učiva poskytuje výhody, že i žáci slabšího nadání při dostatečné pili mohou prospívati, kdežto na školách středních to jest nemožno.

Abychom však vliv měšťanských škol na obecný život náležitě mohli objasnit, přihlédněme k stručnému přehledu učiva, jemuž se na školách měšťanských v jazykových a reálných předmětech učí.

Ve příčině jazyka mateřského vedou se žáci k tomu, by nejen rozumně myslili, myšlenky své plyně a dovedně projadřovali, správně napsali, ale i ve všech důležitých písemnostech obecného života náležitě se vyznali. — Na základě jazyka mateřského vyučuje se druhému zemskému jazyku, by žáci k snadnému srozumění se v němčině o věcech obecného života ve slově i písmě byli způsobilými.

Ze zeměpisu vysvětluje se poučení o naší zemi, žactvo seznamuje se s jejími poklady, plodinami, výrobky průmyslu, s hlavními předměty těch kterých zemí se zřením k tomu, čeho které krajině se nedostává, aneb čeho nadbytek, co se dováží nebo vyváží, které odvětví průmyslu tam kvete aneb kterými nejlepšími výrobky se honosí. Žactvo naučí se důkladně znáti nejen přirozenou fysikální povahu, místopis naší užší a širší vlasti, ale i povahu ostatních států evropských a přehled mimoevropských zemí se zvláštním zřením na průmyslové země a města, obchodem, zemědělstvím neb jinak zvláště proslulé krajiny, jakož i veškerá komunikační spojení.

V dějepise podávají se zaokrouhlené kulturně-historické obrazy z dějin vlasteneckých i všeobecných.

Přírodovědě věnuje osnova škol měšťanských postupně ve všech třídách bedlivou pozornost, hledíc k životu praktickému. Pilným nazíráním a zevrubným pozorováním přírodnin bystří se rozum a soudnost, pěstuje se obraznost a paměť, šlechtí krasocit a vkus žáků. Na náležitém vytržení těchto vzácných duševních vlastností záleží nemalou měrou příští úspěchy nastávajícího živnostníka. K přehlednému cvičení tomu poskytuje hlavně příroda hojnost vděčné a nejvhodnější látky. Hojné sbírky vhodných diagramů, modelů, nerostů, hornin, semen, surovin vzorky zboží, fyzikální a chemické přístroje, chemické přípraviny, jednoduché mechanické stroje poskytují hojně látky k rozmanitým poučkám.

Hledíc k zájmům praktického života najdou dovední učitelé i cestu, jak by řečená musea doplnili ještě sbírkami znázorňujícími postup výroby nejdůležitějších průmyslových plodin, jako plátna, kartounu, sukna, porculánu skla a j.

V počtech obrácen hlavně zřetel ku všem potřebám obecného a kupeckého života, zejména k živnostenskému účetnictví a směnkářství. Jak velikých výhod vyučování to může poskytnouti, dovede posouditi, kdo ze zkušenosti zná význam tak řečeného kupeckého vychování a obchodního vzdělání v naší době.

Kreslení má ten účel, aby vzdělalo mysl žáka pro tvary, oko způsobným učinilo tvary správně pojímati, ruku uschopnilo snadno a snadně zobraziti, co žák vidí nebo co si představuje.

Měřictví a měřické rýsování spojuje s učením měřickým i úkoly konstrukční, nejdůležitější poučky z planimetrie, vypočítávání obsahu plošného a tělesného tvaru ze života občanského; seznamuje s polohorysy kreslení jednoduchých předmětů stavitelských a strojnických; konečně cvičí se žáci ve vyměřování pozemků způsobem zcela praktickým pomocí řetězův a tyčí.

Vizme, že jest tu vše zastoupeno, co průmyslníku pokroku dbalému věděti třeba, že jsou to skutečně vědomosti ze života a pro život člověka nezbytně potřebné. — Z uvedeného krátkého nástinu vysvítá nade vší pochybnost *veliká důležitost škol měšťanských pro všechny naše nastávající živnostníky, řemeslníky, obchodníky a hospodáře.*

Připojí-li se konečně všude ku měšťanským školám po rozumu § 10. zákona ze dne 14. května 1883 učebné kursy pro mládež povinnosti školní odrostlou, dojdou-li kursy řemeslnické a školy pokračovací všude svého uskutečnění, budou-li zřizovány i odborné školy řemeslnické, budeme-li svůj živnostenský dorost posílati dle možnosti do škol průmyslových nižších a vyšších, bude tím úspěch živnostenského vyučování úplně zakončen a zaokrouhlen, řádný dorost řemeslnický odchován a co nejlépe pro budoucnost jsa zajištěn, hojného přinese ovoce.

Naše zákonodárství zřizujíc školy měšťanské přihlíželo hlavně ku prospěchu našich živnostníků. Kdekoliv jest uvědomělejší občanstvo, porozumějící významu škol měšťanských, prospívají ústavy tyto velmi dobře, těší se dobré docházce a odchovávají stavu živnostenskému zručné, pilné a v každé příčině spolehlivé síly, o nichž i pp. mistři svědectví vydávají, že v prvním roce v řemesle více pochopili, se naučili a prakticky provedli, než jiní učenci po učení 2—3letém.

Dokud bude u nás tak velký počet nerozumných rodičů, kteří vidí lepší zaopatření svých synů jen v nekonečném pachtění po vysokých studiích, byť i tito ani zvláštních vloh neměli, nenastane na poli živnostenském obrat k lepšímu. Ne-

budou-li měšťanské školy náležitě oceněny a za nejvhodnější přípravu pro živnostenské vzdělání všeobecně uznány, marné budou všechny stesky do klesajícího živnostnictva.

Kde třeba velkých výsledků takorba životních dosíci, tam dlužno i značné a dobré síly soustřeďovati, ale ne od cíle je odvracovati. Jest to především v národě našem zjev žalostný, že vše hrne se z příčin nepochopitelných *za ideály téměř nedostižitelnými, čímž veliký počet nadějných sil praktickému životu se od-cizuje na úkor blahobytu jednotlivce i celé země.* Jest svrchovaný čas, aby náš lid i jeho vůdcové brzo prohlédli a napravili, pokud náprava jest možná.

Podavše takto věrný obraz našich řemeslnicko-živnostenských poměrů a naznačivše prostředky k docílení příznivého obratu u věci tak velevážné, kojíme se naději, že tato předůležitá, takřka životní otázka našeho národa, dojde náleži-tého povšimnutí a příznivého rozřešení.

Kéž by tyto řádky potkaly se s všeobecným porozuměním u všech, jichž se týče.

Zachraňte pustnoucí mládež!

Tak volají konečně naši úřadové, neboť rozmanité zprávy o zpustlé mládeži, uveřejňované zvláště v rubrice „Ze soudní síně“, vyburcovaly je ze sna. Okresní školní rady rozesílají právě správám škol výnos o té věci. Podáváme tu jeden z těch výnosů, pokud nám známo nejobšírnější.

„Stesky na šířící se mravní zkázu dorůstající mládeže, — praví se ve výnosu tom — v životě veřejném se opětuující, jakož i podnět jenž v tomto směru z různých závaž-ných stran v příčině prostředků a cest k vydatnějšímu odstranění tohoto pro stát i spo-lečnost lidskou stejně nebezpečného zla byl dán, byly příčinou, že ministerstvo vnitra vynesemím ze dne 20. listopadu 1896, č. 420, všem správám zemí svědčícím, učinilo různá opatření za účelem odstranění závad, jež v příčině umístění zpustlých dětí v místnostech pro hnance určených, dále v donucovacích pracovnách a ve veřejných polepšovnách tu a tam se objevují, jakož i za účelem tím, aby tyto v řečených ústa-vech umístěné děti chráněny byly před každým vlivem zhoubným.

Také ministerium spravedlnosti uznalo za dobré, za účelem správného provádění dotyčných zákonných předpisů (čl. 177. 178. 205. a 254. obč. z. a čl. 16. zákona ze dne 24. května 1885, č. 90 ř. z.) uvést soudům nařízením ze dne 10. listopadu 1893, č. 19.462 (Věstník minist. spravedlnosti ročník IX., část XXIV., č. 31) na pamět, že se péče jejich nemá vztahovati pouze na obor práva majetkového, nýbrž také na osobní poměry nezletilých. V tomto směru vybídlo ministerstvo spravedlnosti soudy, aby při různých výkonech svých pozornost věnovaly stupni vzdělání jakož i mravnímu stavu těch kterých dětí a aby opatření učinily, aby ti nezletilí, jichž mravnímu vý-vinu v jejich okolí nebezpečí hrozí, v jiných rodinách byli umístěni, které soudu v pří-čině dobrého vychování úplnou záruku poskytují anebo — není-li k tomu příležitosti — aby příkázání byli některé polepšovně.

Při tom však ministerstvo spravedlnosti v přípise svém ze dne 10. listopadu r. 1893 číslo 19.462, c. k. ministerstvu záležitostí duchovních a vyučování zaslaném, podotklo, že soudní poručenské úřady teprve tehdy svému úkolu v tomto oboru budou moci zcela vyhověti, když v čas o zásadách, které odpomoci vyžadují, vědomosti na-budou pročež v tomto směru spolupůsobení politických a policejních úřadů nutným jest, spolupůsobení úřadů školních pak žádoucím by bylo.

K tomu konci nařídilo ministerstvo vnitra, že političtí a policejní úřadové právě tak jako obce, pokud těmto vykonávání místní policie v oboru vlastní působnosti pří-sluší, stanovisku veřejného zájmu v tomto oboru nejúčinnější pozornost věnovati a pří-pady skutečné neb také jen hrozící mravní zkázy nedospělých vždy v čas příslušnému soudu oznamovati mají.

Političtí úřadové byli zároveň se souhlasem ministerstva zemské obrany vybíd-

nuti, aby zejména také užívali informací četnictva, kteréž nadřízenému úřadu oznamovati má případy, zakročení poručenského úřadu vyžadující.

Když tudíž v oboru působnosti a povinnosti samosprávných a státních úřadů bezpečnostních potřebné spolupůsobení a podporování soudů bylo zařízeno, dlužno se strany druhé připustiti, že zvýšené spolupůsobení úřadů školních v uvedeném směru možným i žádoucím by bylo.

Nelze pochybovati, že činnost, směřující k zachránění dětí, jež nebezpečí mravní zkázy vydány jsou, má-li mítí výsledek, v čas počítí musí.

Účinný a delší dobu trvající styk učitele a katechety se žáky, dává jim možnost, učiniti si spolehlivý obraz o mravním stavu dětí. Morální vady a mravní zpustlost nemohou tak snadno těmto orgánům zůstatí skrytými. Příčiny takových zjevů jsou jim snáze přístupnými, zejména na venkově, kde učitel ve středu lidu žije a snadno potřebnou znalost osob opatřiti si může.

Vedle toho jest dle čl. 25., 26. a 29 řádu školního a vyučovacího povinností učitelů, aby ku všem, jejich péči svěřeným dětem v každém ohledu bedlivě přihlíželi. Učitelstvo bylo by bez odporu s to i povoláno, aby v příčině chudých osiřelých, opuštěných neb zpustlých dětí okolnosti, jichž za účelem postarání se o tyto děti třeba, na základě vlastního pozorování sdělovalo a tím přispívalo k zajištění ochrany těchto dětí v těch mezích, v nichž jim pozitivní práva na vychování a vyučování zabezpečena jsou. Jakmile vliv otcovský vychování školnímu jest na překážku, a je-li nutnou podmínkou pro žádoucí napravení dítěte, aby vzdáleno bylo od škodlivého vlivu domu otcovského, splněny jsou také podmínky, *aby škola na příslušném místě doporučila odnětí moci otcovské*. Učitelstvo bylo by pak dále s to přispívati k vypátrání místa, kde osoby k ošetřování a vychovávání povinné se zdržují, v čas učiněným oznámením o přesídlení, o němž vědomosti nabylo, a mohlo by na základě své zkušenosti jmenovati osoby, které by v jednotlivých případech k ošetřování a vychovávání takových dětí způsobitelnými byly.

Nelze však zneuznati, že povolání učitelů k takovému spolupůsobení opatrnosti vyžaduje, poněvadž by tím učiteli dozor nad domácími poměry školních dětí se svěřoval, což by snadno k různicím a k rušení poměru mezi školou a rodinou podnět dávalo a v neprospěch školy dopadnouti mohlo.

O tomto dáváme místním školním radám a správám škol na základě vynesení ze dne 15. března 1899, č. 3291 z. š. r. věděti s vybídnutím, aby učitelstvo v případech, když u některého dítěte školní známky mravní zkázy se objevují, obeznámivši se prve opatrně s domácími poměry, na nichž povážlivé zjevy snad se zakládají, vychovatelskému vlivu na dítě to v čas a trvale s láskyplnou oddaností k svému povolání tím větší pozornost věnovalo, na víceletých školách o prostředcích, jichž užití by se mělo, v poradách učitelských se radilo, aby co nejvíce možno spolupůsobení duchovní správy, místního dozorce školního a místní školní rady si zajistilo, a bude-li seznán nade vši pochybnost zhoubný vliv rodičů neb vůbec vychovatelů, prostřednictvím správy školy *písemně zakročení místní školní rady vyžádalo*, dle poměrů pak o pokyny okresní školní rady se ucházelo.

Místní školní rady nechť učitelstvo v dotyčných snahách vydatně podporují, aby za účelem přísného dozoru k dětem, jimž nebezpečí mravní zkázy hrozí, a za účelem vedení dětí těch k dobrému vhodná opatření učinily, a aby, když prostředky, jichž v té příčině užití lze, bez výsledku by byly vyčerpány, zakročení úřadů bezpečnostních, po případě soudu vyvolaly.

O tom, jaká opatření ve věci učiněna byla, jakých zkušeností ve věci bylo dosud získáno, po případě také o tom, jaké další kroky proti uvedeným vadám činiti by bylo, nechť ředitelstva a správy škol ve 14 dnech (někde nařízeno v 8 dnech. R.) sem zprávu podají.“ —

Je zajisté velice chvalitebno, že na příslušných místech už (!) bylo si povšimnuto úžasně klesající mravnosti mezi mládeží. Jenom že celý výnos obsahuje mnoho slov a ničeho více.

Škola nemá dostatečných kázeňských prostředků, nemůže dělati ničeho, učitel pomalu již aby si vyprošoval dovolení, smí-li zpustlého kluka vyplániti — ale když je zle, tu se volá: „Školo, pomoz!“

Ale jak? Inu, pátrejte, vyšetřujte, ale při tom hleďte, aby se neporušila dobrá shoda, a když to vypátráte, konejte pilné porady, radte se o prostředcích, číňte návrhy a požádejte hezky zdvořile písemnou žádostí (snad docela kolkovanou?) místní školní radu, aby nám ráčila pomoci. Když ta se do toho vloží, pak to jistě půjde, zvláště zasedá-li v ní také některý tatík, který by sám měl býti otcovského práva zbaven.

Radit se můžete každý den, papíru můžete popsat třeba celé stohy — jenom pro všecko na světě neberte do ruky metlu, která by leckterého nezvedence napravila. Metly užívá každý rozumný tatík, učitelstvo volá, že jest jí nutně třeba, — ale jen to ne! Neboť co pak by tomu řekli ti zpustlí kluci s paní humanitou?

Slavní úředové nám zajisté nezazlí, když si dovolíme tvrditi, že zůstane i při těch výnosech všecko při starém.

Případy, kde by bylo žádoucím odnětí otcovského práva, jsou přece jen i při té zpustlosti mládeže dosti řídké. A když případ takový se vyskytne, a otcí bude právo odňato, kdo se pak bude o dítě starati? Snad obec? To by přišel takový ubožák otcí odňatý — z bláta do louže!

Nemůžeme jinak než říci: Učíňte ve škole opět náboženství základem veškerého vychování, neodnímejte učiteli právo otcovské kázně, a pak budete moci od školy něčeho očekávati. Od té nynější nemůžete čekati ničeho. L + 10.

HLÍDKA ČASOPISECKÁ.

Pokud se týče řádu škol. a vyuč., kde se mluví o „přerušování, zkracování a odkládání“ vyučování, ví každý, že je tím rozuměno něco docela jiného, nežli když by se ustalo u vyučování některému předmětu, a počalo se vyučovati náboženství, tu se *vyučuje dále, nepřetržitě*; a redakce „Školy n. v.“ byla by tuze nedůvtipná, kdyby nevěděla, že toto nařízení zavazuje učitele, aby třeba ze třídy v době učení nevycházel, ničím jiným se nezaměstnával a pod.

Spiše bylo by tu lze dovolávati se výnosů c. k. zemské školní rady — jak také „Škola n. v.“ činí — v nichž výslovně se mluví o tom, že katecheta nesmí „kdy mu libo“, přijíti do školy atd. Jenom že tu „Šk. n. v.“ přehlédla, ačkoli výnos ten cituje, slovíčko „*místní správce duchovní*“. Trochu vtipný člověk (který ovšem také má vždy ochotu ku „vlídnému dorozumění“, jež výnos c. k. zemské školní rady doporučuje,) porozumí tomu tak, že ustanovení to platí jen pro školy, které jsou v *témž místě*, kde duchovní bydlí, a *neplatí pro školy přesporní*. Tak rozumíme tomu výnosu my, a zajisté správně: neboť chce-li snad redakce „Školy n. v.“ tvrditi, že slovo „místní“ vztahuje se i ku školám mimo sídlo fary, jen když jsou v téže farnosti — pak jí doporučujeme, aby trochu přemýšlela, bylo-li by slova „místní“ v té větě vůbec potřeba. Zajisté by potom

stačilo říci pouze: „duchovní správce“. Neboť samo sebou se rozumí, že duchovní správce z jiné farnosti nebude choditi vyučovat do škol farnosti sousední. Má dosti svých. Že tu stylisace není úplně jasná, připouštíme, ale význam ustanovení jest jasný.

Máme všelijaké výnosy, nad nimiž rozvázný člověk zavrtí hlavou; ale takového výnosu, bohudík, přece nemáme, který by předpokládal, že duchovní, konaje vzdálenou cestu do přesporní školy, nemohl by se a nesměl — i kdyby v čas vyšel — snad o pět minut cestou bez vlastní viny omeškati. Ale běda! Měl přijíti o 9. hodině a přišel o pět minut později; zatím však pan učitel „jednomu oddělení úkol dal a s druhým pracovati počal“ — a proto, velebný pane, počkejte. Nechcete-li se vrátiti domů a přijíti až zítra, můžete se těch 55 minut až do 10 hodin procházeti venku, ale dejte pozor, abyste se ani o minutu nepozdil, sice by se mohlo opakovati totéž. Je-li škola náhodou trojtřídní, budete učiti od 10 do 12 hodin ve dvou třídách. Do té třetí můžete přijít až od poledne a za tu druhou cestu vám nikdo nic nedá. Ale nic nedělá: „Škola n. v.“ tak tomu chce, a také se to bude tak dít, až c. k. zemská školní rada vydá na komando pp. Frumara a Beneše nové výnosy pro venkovské kaplany. — Na štěstí se toho asi nedočkáme.

Výnos c. k. zemské školní rady z r. 1870 ukládal duchovním správcům, „aby zaneprázdnění své správci školy v pravou dobu oznámili.“ Výnos z roku 1875 („Škola n. v.“ uvádí oba) však změnil ustanovení to v ten rozum, že se tak má dít *jen v sídle fary*. I tím je dáno na srozuměnou, že o přísném dodržování hodin ve školách přespolečných nemůže býti ani řeči, a že není tudíž učitel oprávněn činiti duchovnímu nějaké překážky.

V našem případě stalo se toto: duchovní, byv zdržen výkonem církevním, přišel do přespolečné školy o chvíli později, než jak ukazoval rozvrh hodin. Učitel jej do třídy nepustil a nechal jej stát v zimě venku. Redakce „Školy n. v.“ snad ví, že 4 číslo „Vych.“ bylo vydáno dne 15. února. Nazvali jsme to v listárně bezohledností a nešetrností, a to nejmírněji řečeno, poněvadž spravedlivě řečeno, je to necitelnost a sprostáctví. Tak to nazýváme teď, doporučující zároveň „Škole n. v.“, aby přemýšlela, na které straně byla „zúmyslnost“ a „justament“. Shledávati u kněze vždy jen zúmyslnost, schválnost a vůbec zlou vůli — toť už obyčejem našich „svobodomyslníků“, jen že obyčejem málo chvalným, poněvadž svědčí o nenávisti a veliké náklonnosti — k utrhačství. Má-li „Škola n. v.“ hojnost materiálu o kněžích, jak praví, máme my zajisté více materiálu jiného druhu. Mohli jsme i o případě zmíněném napsati zajímavou zprávu, ale neučinili jsme tak — ze šetrnosti. Není vůbec jediného katolického listu, který by si byl obzal za úkol, tupiti učitelstvo. Ale výhradně hanobním kněžstvem živí se „Šk. Obzor“ a „Č. Učitel“, nyní pak se k nim připojuje i „Škola naš. venk.“ A — pánové chtějí slouti vzdělanci a vyslovují „charaktery“ a „mravní úroveň“ v každé větě! —

Než, ukážeme ještě, že ani, pokud se týče škol v sídle farním, nelze správci duchovnímu vždy jednati dle výnosu výše uvedeného. Mysleme si, že byl zdržen církevním obřadem do čtvrt na jedenáct neb do půl dvanácté, což se dojista často stává. Podle rozumu našich svobodomyslných pánů by již tedy do školy přijít nesměl? Ale on právě to dopoledne si určil pro školu domácích; ostatní dny chodí do škol přespolečných. Tedy snad bude lépe, aby vůbec do školy ne-

šel? Ovšem, pak by mohli pánové ukazovati, že chodí do školy nedbale! Anebo: duchovní přijde v čas do školy, a po čtvrt hodině přijde kdosi pro něj, že má jít k nemocnému. Snad tedy nepůjde, až se ukončí hodina? Nemocný zatím může třeba zemřít? Bezpochyby se tak bude dít, poněvadž redakce „Školy n. v.“ už přinesla vyzvání „na“ pp. Frumara a Beneše, aby se o to zasadili, by kněz vyučování *musil* ukončiti až koncem hodiny! — I to, milí pánové, jest nejen málo svobodomyslné, ale — dejte si říci — velice hloupé.

Duchovní bývá považován za učitele, pokud jde o povinnosti. Ale běží-li o nějaké to právo, tu si obyčejně nikdo nevzpomene, že je také učitelem. On jest ovšem učitelem, ale jest *především knězem*. Nelze mu odkládati obřadů, jako jsou: křest, úvod, pohřeb, zaopatřování nemocných. Ty se naskýtají ve větších farnostech téměř denně. A kdyby duchovní tu okamžitě nevyhověl, bude zrovna tak tupen v týchž novinách, jako když nepříjde do školy na minutu. Pak tedy nezbyvá, než aby buď přišel do školy, kdy může, anebo aby nepřišel vůbec. Lepší zajisté jest, když přijde, třeba byl někdy nucen hodinu zkrátiti a jindy prodloužiti.

Že je tu výnos zemské školní rady, to na věci ničeho nemění, protože tu velí poměry, které se nedají odstraniti, a jichž tedy neodstraní také žádný výnos. Však máme podobných výnosů, které se vůbec neplní, více. Kolikrát bylo na př. užito nařízení, že dítě, které neučnilo náležitý prospěch, má choditi do školy po 14. roce? V kolika školách má strop sádrovou omítku atd. atd.? To jsou věci, kterým se každý zasměje, místo aby je plnil. Tu vládnou poměry, a ne výnosy.

Ostatně ničeho proti dotčenému výnosu nemáme, poněvadž je *docela způsoben těmito poměry*. Jindy, nepřišel-li duchovní, vyučoval náboženství učitel. Dnes by to mnohý považoval za „lokajství“ a kdo ví, zač ještě — a jiný, který by učiti chtěl, obává se, že bez zvláštního svolení tak činiti nesmí. Učí tedy kněz sám. Ale pak přestávají všechny přísné předpisy o tom, kdy učiti má. On učí zkrátka, kdy může, a s tím se musí škola spokojiti, jako se s tím spokojují školní úředové, kteří vědí, jaké

poměry na venkově jsou, kteří se nemohou vkládati do věci duchovní správy, kteří dále vědí, že kněz vyučuje *jako člen Církve učící a ne jako učitel světským úřadem ustanovený*, a jemuž také za toto vyučování ničeho se neplatí. Proto zůstávají urovnání této věci *vládnému dorozumění* mezi správcem škelním a duchovním. Toto *vládné dorozumění* vykládají si jistí pánové tak, že nemají kněze pustiti do školy jindy, než při počátku a ze školy, než ku konci hodiny. Od lidí, kteří vidí v duchovních jen lidi zlomyslné a od listů kněžstvu nepřátelských se štvátí dávají, jiného čekati nemůžeme. Přes to však je zřejmo, k čemu výnos slovy „vládné dorozumění“ směřuje. Dojista nepřijde žádný kněz do školy se slovy: Dost — teď jsem tu já! — Dočte-li se rozečtený článek, dopočítá-li se početní příklad, dopíše-li se věta a pod. — a po odchodu duchovního se v těchto předmětech pokračuje — pak věru to „přerušeni“ není tak hrozné, aby se

mohlo mluvit o nějakém „maření hodiny vyučovací“. Tolik vůle pro „vládné dorozumění“ má zajisté každý kněz — jen aby ji měli také ti, kdo tak rádi mluví o „justamentu“.

Co tuto pravíme. schválí zajisté *každý rozumný člověk — i nestranný učitel*, tím může býti jista redakce „Školy n. v.“, která, ač své opačné tvrzení o výnos onen opírá, přece jej sama považuje za tak slabý, že žádá, aby jej „Ústř. spolek“ podepřel svým zakročením. A kdo jest téhož mínění jako redakce „Šk. n. v.“ — inu, nechť se tedy jen obrátí k c. k. okresní a třeba zemské školní radě, a my se potom také rádi podíváme, komu se dostane poučení.

Jsme „Škole n. v.“ povděční, že nám poskytla příležitost, abychom promluvili o věci, která se v listech kněžstvu nepřátelských stále přetrásá, a z níž berou příčiny k podezřívání a tupení.

L † 90.

SMĚS.

Titulatura církevních úřadů. Ministr kultu a vyučování rozhodl, že nařízení, vydaná v příčině zjednodušení písemního styku c. k. úřadů, nemají býti rozšiřována na styk c. k. úřadů s úřady církevními. Bude tudíž dosavadní způsob oslovování a titulatur církevních úřadů nadále zachován.

K události v Lillu. Stále jasněji vychází na jevo nevinnost bratra Flamidiena a patrněji se ukazuje, že celý plán ďábelským způsobem byl zosnován na potupu a zničení Škol. bratří ze strany zednářů a s nimi spojených socialistů. Katoličtí občané v Lillu vydali nedávno veliký manifest, ve kterém vyzývají veškeré občanstvo Francie, aby projevilo svůj odpor a projev proti bídáckému jednání vyšetřujícího soudce Delaléa a proti libovůli francouzské justice vůbec. Provolání obrací se na všechny občany Francie bez rozdílu náboženského vyznání a politického smýšlení, aby v zájmu osobní svobody každého občana před terrorismem zlotřilých soudců ujali se br. Flamidiena, aby ihned byl propuštěn na svobodu.

Proti oslavě školských zákonů. Německé liberální, socialistické a radikální učitelstvo pořádalo ve Vídni obrovskou demonstraci na oslavu třicetiletého trvání

Hasnerovské školy. Naproti tomu ohražuje se katolicky smýšlející menšina německého učitelstva v Rakousku ve všech katolických listech německých svoláním, v němž se dí, že katolické učitelstvo v Rakousku vidí ve školských zákonech dílo doktrinárně liberálního nazírání na společnost lidskou a neobdivuje se jen tak na slepo zákonům těm, nýbrž uznává potřebu, že nutně potřebují opravy, aby škola a národ nebyly v neustálém sporu, který podřívá veškeru vychovatelskou činnost učitelstva.“ Podepsán jest výbor katolického sdružení pro celé Rakousko, jehož předsedou jest učitel měšť. školy ve Vídni p. Josef Moser.

„Školský Obzor“ poučuje své čtenáře takto: „Svátky Svatodušní jsou dni ferialní; nemusíte tedy s dětmi do kostela“. Advokátní kancelář pana Hofrychtra dává „dobrým katolíkům“ rady dle zákonů posud neznámých. Poněvadž každý svátek a každá neděle je dnem „feriálním“, proto nemusí — dle rozumu pana Hofrychtra — učitel s dětmi do kostela nikdy. To se zas jednou povedlo!

Listárna. Prosíme, kdo si přeje písemné odpovědi, aby přiložili poštovní známku. — Dp. J. V. v Press. Velice nás potěšilo, srdečné díkv. Zaslaného používáme.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jím dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spolurodákům V. Špačkovi v Košátkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Po třicíti letech.

Německé učitelstvo, totiž liberální, radikální a socialistické oslavovalo třicetileté jubileum školských zákonů. Veliká demonstrační schůze byla uspořádána ve Vídni. Orgán tohoto učitelstva, „Fr. Lehrerstimme,“ píše, že školský zákon jest dítkem boje. V boji prý se zrodil, v boji žije a bude žítí dále. V tom ovšem má pravdu. Nevžil-li se školský zákon dosud v lid, jak si jeho velebitelé stěžují, za třicet let, pak je jisto, že se vůbec nevžije. A tento odpor proti zákonu, který v lidu trvá a trvati bude dále, mohl by poučiti jeho zastance, že ten zákon není pro rakouské národy žádným štěstím. Ovšem se to popírá a tvrdí se, že „náš lid“ ve své pokrokumilovnosti nedopustí, aby strana klerikální zmocnila se školy. Zatím „náš lid“ sténá pod břemeny a jest roztrpčen víc a více. Lidu málo na tom záleží, kdo na učitele dozírá, ale všechen lid si přeje, aby ve škole více byl pěstován náboženský duch. Ale vychovávati děti nábožensky, tomu se u nás říká šířiti klerikální propagandu, a název „lidu“ osvojují si političtí křiklouni, kteří tužeb a přání lidu pramálo dbají a namnoze jich ani neznají.

V boji se tento zákon zrodil. Jak známo, čeští poslanci se říšské rady vzdávali. Debata o školském zákoně vyplnila tři schůze (dne 21.—23. dubna r. 1869), ve čtvrté pak byl odhlasován.

Dne 21. přečetl zpravodaj Dr. Distel zprávu školského odboru, a místopředseda ryt. z Hopfenu zabýval rokování. Proti navrženému zákonu mluvil nejprve Polák Sawczynski a navrhl přechod k dennímu pořádku. Poslanci z Čech Herrmanovi, který chtěl mluvit pro zákon, udělalo se najednou „nanic“. (Teď se dělá „nanic“ celým millionům.) Svob. pán Pascotini souhlasil s posl. Sawczynskim a navrhoval, bude-li o zákoně přece rokováno, aby vytknuty jím byly pouze hlavní rysy školského zřízení.

Superintendent Schneider vítal nový zákon jako mocnou zbraň proti tmářství a záruku vzdělanosti lidu. Dále však pravil: „Já myslím, aby se učinilo evangelickým obcím možným, by ve svém školství splnily všechny zákonné požadavky a při tom aby zůstaly samostatnými, a cítím se ve svém svědomí zavázaným, abych při dotčených paragrafech učinil návrh, aby obce, jejichž školy požadavkům těm budou vyhovovati, nebyly nuceny přispívati na školy vyznání jiných, aby se jim dostávalo podpory od země nebo státu, a aby školám těm zůstal bezprostřední místní dozor.“ (Jinými slovy: Superintendent Schneider zákon velebil, ale žádal, aby byly evangelické konfessiijní školy udržovány z veřejných peněz.)

V příští schůzi projevil souhlas s jeho požadavky pastor Bauer. V této schůzi pozvedl svého hlasu proti zákonu tyrolský poslanec P. Greuter. Pravit, že „zákon porušuje nejprůirozenější právo rodičů, činí školu bezkonfessijní a ohrožuje náboženství. Posavadní školy jsou farní a mají být: církvi uloupeny. Dítěti nemá býtí upíráno právo, aby bylo vychováno dle božského řádu. Bylo tu řečeno, že má býtí zlepšen stav učitelstva, aby byli opatřeni učitelé nadšení pro své povolání. Ale, milí pánové, *postavíte-li školu proti kostelu, odtrhnete-li, abych tak řekl, učitele od náboženství, pak sebe lepší plat neučiní učitele horlivým, neboť má-li učitel svým povinností dostátí, je to spojeno s nesmírnými osobními obětmi při těžkém úkole vychovatelském. Mluvití o vychováání, pánové, je snadno; ale jděte do školy, věnujte celý život blahu těchto dětí, a pak jistě řeknete, že žádný plat a žádní oběť není dosti velkou, aby učitel byl odměněn.*“

Tak „zlehčoval“ práci učitelstva jeden z těch klerikálů, nyní tak nenáviděných

Poslanec Dr. Gross doporučoval přijetí zákona a poukazoval k tomu, jak jest učitelstvo závislé, že musí se dožebraťati platu u obecních starostů, a že místa učitelská obsazují obce. — To ovšem nevěděl, že za nového zákona bude závislost učitelstva ještě větší, a že při obsazování míst stane se pravidlem — „pucování klik“.

Poslanec Schindler obhajoval nový zákon, že není nepřátelským žádné konfessi. Proti zákonu mluvili pak ještě rytíř Grocholski a Dr. Toman, a ve třetí schůzi Dr. Pajer a prof. Dr. Jäger. Tento poukazoval k tomu, že rozmnožením vědomostí není zabezpečena mravnost. Mluvě o učitelstvu pravit: „*Vy odchováte sta, ba tisíce nespokojených učitelů, poněvadž skutečnost životní neodpovídá pojmu o jejich povolání a vzdělání.*“ Pro zákon mluvil Dr. Figuly.

Ministr vyučování Dr. ryt. Hasner snažil se vyvrátiti důvody řečníků, kteří mluvili proti zákonu. Na odpor byl prý připraven, předvídal, že budou navrhovány různé změny, ale návrhu na přechod k dennímu pořádku se přece nenadál. Poukázal k tomu, že zákon obsahuje pouze ustanovení, jež mohou býtí plněna ve všech zemích. O bezkonfessijnosti škol vyslovil se takto: „Neuznávám ani za potřebno mluvití o tom, co zde bylo řečeno o beznáboženství škol. To je boj proti větrným mlýnům, a myslím, že nikdo nemůže vytýkati vládě ani tolik nestátnického ducha, ani té frivolnosti, že by jí nebylo dosti jasno, jaký vychovatelský význam pro lid, jakou útěchu, sílu a podporu pro jednotlivce chová v sobě náboženství.“

Jsou to zajisté krásná slova. Škoda, že Dr. ryt. Hasner je zapomněl dátí do zákona! Těmito slovy odsoudil své vlastní dílo, ještě než bylo dokonáno.

Ovšem, teď bylo již trochu pozdě, snažití se náboženství ve škole povznéstí, když už rok před tím (25. května 1868) byl vydán zákon, který v § 2. sice „bez újmy dozíracího práva na školy zůstává církvi nebo společnosti náboženské právo opatřovati vyučování a cvičení v náboženství,“ — ale zároveň pravit, že „*na vyučování v jiných předmětech nemá církev nebo společnost náboženská žádného vlivu,*“ rozumějme, že požadavků jejích při ostatním učení dbáti se nemusí, a proto také že může býtí ustanoven ke službě učitelské každý státní občan. Aby věc nevyhlížela tak smutně, jakou skutečně byla, pojato do § 1. nového zákona v úkol obecné školy také „vychování ve mravnosti a zbožnosti,“ ačkoli žádný z ostatních paragrafů k tomu nesměřuje.

Ministr ku konci své řeči učinil návrh, aby se přikročilo k podrobnému rokování.

Čtvrtého dne prohlásili Dr. Grocholski, Dr. Toman a baron Giovanelli jménem svých stran, že se dalšího rokování nesúčastní. Strany ty opustily sněmovnu, která se tím stala neschopnou k usnášení, poněvadž bylo přítomno jen 97 poslanců. Za chvíli přišlo však ještě 14 poslanců. Zákon byl pak bez další debatty jednohlasně schválen.

Tak byl pranepatrnou nadpoloviční většinou přijat zákon, který jest, jak řekl poslanec Fr. Weber, největším neštěstím Rakouska; a možno dodati, že jest neštěstím hlavně pro mládež a pro učitelstvo. Jest nesnadno domysliť se důvodů proč někteří lidé toto smutné jubileum oslavují.

Že zákon ten i mnohé prospěšné věci zavedl a zavést měl, toho nikdo nepopírá. Týče se to hlavně školní docházky (ač je dobře známo, že pravidelná docházka je dosud pouhým ideálem,) a vyučovatelsví. V methodice věru nemůže již ani býti více pracováno; ano, pracuje se tak horlivě, že bez přestání se opisují nové a nové osnovy, a učivo jest už tak rozškatulkováno, že učitel se stává téměř pouhým automatem. Volnosti a samostatnosti tu není žádné. Kdo chce, ať to nazývá velikým pokrokem.

Po stránce vychovatelské však učiněn veliký krok nazpět. Škola nemá ani dosti kázeňských prostředků, vyloučením tělesného trestu ze školy stal se učitel vůči zkaženým dětem malomocným a bezbranným. Za to se dala do ruky zbraň nepořádným rodičům proti učiteli.

Učitelům „upraven“ ovšem plat, a že si nemusí vybírat sobotáles, toť opravdu jediné dobrodiní, které mu přinesl nový zákon. Za to bylo mnoho jiného učitelstvu odňato. K tomu si pomysleme ten dozor, který má namnoze ráz špehounství, vliv lidí na školu, kteří o práci učitele nemívají ani ponětí — a vidíme to „povznesení“, učitelského stavu v pravém světle.

Zajisté mohla se zavést nucená školní docházka, mohla se i prodloužit, učitelstvu mohly se příjmy upravit, mohlo býti postaráno o řádné školní budovy a učebné pomůcky — ale škola mohla a měla zůstat náboženskou. Takový zákon byl by pro národy požehnáním. Škola od církve odloučená však nikde neukázala se prospěšnou a není ani v Rakousku.

Náboženství jest základem pravé vzdělanosti, je základem mravnosti, bez něho není ani té, ani oné. Proto se „vzděláním“ šíří se nemravnost a sesurovělost mezi mládeží.

A učitelstvo? Nejen že trpí těmito neblahými poměry, samo nejvíce nesouc jejich následky — ale trpí i jinak. Poslanci P. Greuter a Dr. Jäger byli před třiceti lety, bohužel, — dobrými proroky. Dr. Jäger řekl: „Odchováte sta a tisíce nespokojených učitelů!“ A P. Greuter: „Sebe lepší plat neučiní vám učitele horlivým, odtrhnete-li jej od náboženství, neboť jeho povolání je spojeno s nesmírnými obětmi.“ — Ano, učitele horlivým a stav jeho snesitelným může učiniti pouze náboženství.

Není tím řečeno, že by nebylo nyní horlivých učitelů, ale to tvrditi můžeme, že mezi těmi radikály, kteří se staví proti požadavkům katolíků přímo zuřivě, je těch horlivců nejméně. Dokladem toho jsou jejich časopisy. Politické agitace, láteření poslancům, klepy o kněžích a vůbec osobách jim nepohodlných, to vše se v nich otiskuje — jenom to, co spadá v obor práce školské, to tam místa nemá. Články toho druhu již se přežily.

Poukazujeme často k tomu, že poměry učitelské jsou neutěšené, ale tu opět nejvíce nespokojenců nalezneme mezi těmi radikály. — „Vychováte sta, ba tisíce nespokojených učitelů!“ varoval Dr. Jäger — a čím dále, tím více se množí sebevraždy v učitelstvu, a šílenost přestává býti řídkým úkazem. A přece jest učitelstvo svobodno, z nadvlády klerikální vymaněno! Nuže, zde máte to dobrodiní školského zákona!

Naříká se na to a ono, na bídu, na nespravedlivé obsazování míst, na špehýřství, pronásledování, a všechny ty krásné věci označují se slovem „bídne poměry“; ale čím, prosíme, byly tyto poměry přivoděny? Zákonem. A proto — oslavujte jeho jubileum!

Hle, toť dárek liberalismu!

Liberalismus si vychoval učitele radikály, kteří jsou ovšem svým otcům nemálo nepohodlni, protože se jim za to „vychování“ po zásluze odměňují. Ale rovněž, ba více protivnými jsou liberálům učitelé katoličtí, protože lnou k náboženství. Jim se zachová pouze učitel k náboženství lhostejný, který jich slepě poslouchá, jejich zásady šíří a pro ně agituje. Takovým dostane se za odměnu — hojně slibů. Pro doklady nemusíme choditi daleko.

Liberalismus ani radikalismus však učitelstvu ku spokojenosti nepomohou. Naopak, čím více jich bude přibývat, tím větší bude i nespokojenost a rozervanost.

Vraťte tedy učitelstvu náboženství, a pak nebudete musit svírat je pouty. Nebude mu potom třeba dozoru lidí málo vzdělaných nebo docela nevzdělaných; dozorem nejlepším bude mu cit pro povinnost a služební přísaha, která mu nebude pouhým úředním výkonem, od jehož datum se počítají kvinkvenálky, a potom se ty různé šněrovací výnosy zruší samy. Pokud se tak nestane, nepomůže žádný dozor, žádné výnosy a žádný disciplinární řád. Radikálů a socialistů v učitelstvu bude přibývat.

Ale k tomu potřebujeme nového zákona. Zákon si vychoval učitele radikály a socialisty, jiný zákon vychová si učitelstvo zbožné, svědomité a cti svého stavu dbalé. A jubileum takového zákona budeme slaviti všichni. L† 90.

Myšlenky o katechetově působení ve vyšších třídách školy obecné a ve škole měšťanské.

Podává Dr. Ant. Skočdopole.

(Pokračování.)

1. Katecheto, *dbej biblických dějin* mnohem pilněji, nežli se obyčejně děje. Událost, příklad, vypravování a v nich obsažená pravda dogmatická neb ethická uchovávají se v paměti snáze, nežli naučné věty katechismu; ony také, byly-li podány dobře, dělají na mysl blahodějný dojem, kteréhož formulované věty naučné udělati nemohou. Každý katecheta nabývá té zkušenosti, že biblické dějiny jsou dětem velice milý; tato skutečnost připadá mi jako naučení s hůry, že biblické dějiny jsou nejvíce způsobilý prostředek, aby se v dětská srdce zasévalo símě živé víry. Mně jest vědomo ze školy, že dívky 2. roku školního ještě mnoho věděly z dějin v roce 1. slyšených, kdežto naučné věty z dějin vyvozované již byly zapomenuty. Trvalého užitku z biblických dějin dosáhne katecheta na vyšším stupni

dětských škol, jenom když naplní dvě podmínky, když podává je a) pragmaticky, b) směrem výchovným.

Pragmaticky vyučuje katecheta dějinám biblickým, když při jednotlivých událostech ukazuje na konečný úmysl Boží, na divné jeho vedení lidstva k *jednomu* cíli, kterýž jest: aby nám k poznání velebnosti a slávy své pomáhal, a jí nás také hodny a účastny činil skrze jednorozeného Syna svého.

K tomuto úmyslu Božímu a k tomu cíli jako ku hvězdě průvodčí hledě stále, bude snáze rozeznávat mezi věcmi důležitými a vedlejšími, bude jenom zběžně odbývat neb i zcela pomíjet, co v náboženském ohledě jen málo váhy má nebo nijaké nemá, jako n. př. jména a skutky některých soudců (Samsona obzvláště), israelských a judských králů, pokud nejsou ve styku s posláním a působností některého z proroků.

V dějinách Nového Zákona velí pragmatismus, aby katecheta božství Ježíšovo, účel jeho příchodu na svět, postupné uskutečňování a konečné uskutečnění účelu toho důsledně v popředí stavěl, po každé se ohlížeje na Zákon Starý, jmenovitě na předobrazy a na proroctví jeho.

Směrem výchovným učíme biblické dějepravě, když obsažené v jednotlivých událostech a příkladech dogmatické a ethetické pravdy netoliko jasně a určitě vytýkáme, ale také na místech k tomu vhodných nadpřirozenými (z víry zjevené váženými) pohnutkami podpíráme, tklivými neb i pathetickými výlevy citů nábožensko-mravných oploditi hledíme. Za takového způsobu vyučovacího není katechese jenom suchopárné vyučování, neplodné doktrinářství, ale nabývá působné, srdečnosti, a děti zvykají sobě záhy, pojímají náboženské pravdy také srdcem.

Kromě událostí a příkladů biblických jsou nedostižné *paraboly evangelické* obzvláště drahocenný poklad; každá z nich, byla-li přednesena a na život obrácená dobře, více může přispěti k náboženskému vzdělání ducha i srdce, nežli celé strany a listy katechismu. Kladu-li na biblické dějiny takový důraz, mám na své straně katechetickou praxi z nejlepších dob církve. Spiskem „De catechizandis rudibus“ chtěl sv. Augustin podati manuductio dospělých pohanů ke křesťanství, a v úmyslu tomto drží se biblických dějin, aby ukázal, že plnost a závěr Božího zjevení jest náboženství křesťanské. — Za dob katechumenatu vykládali duchovní učitelé obzvláště historické knihy St. Z. a vždy toho dbali, aby obsažené v biblických událostech nauky na jevo vynášeli, událost a nauku z ní odvozenou na praktický život křesťanský obraceli.

Za středověku zakládaly se náboženské vědomosti věřícího lidu na biblických dějinách tolik, že takořka z nich a dle nich myslil a živ byl. Jim učila se mládež a učili se dospělí skoro za každým krokem, dílem z ústních přednášek duchovenstva, dílem z obrazů a rytin, kterýmiž ozdobovaly se netoliko chrámy a jejich kobky, nýbrž i průčelí a štíty, síně a světnice domů. Teprve časy rozkolu náboženského a cituprázdného illuminatismu a rationalismu vypudily biblické dějiny z náboženského vyučování.

Vedle biblických dějin zasluhují též *životy Svatých* většího povšimnutí, nežli kterého se jim dostává. Život Svatých zajisté jest znázornění evangelia, živá víra křesťanská.

2. Na podporu vyučování biblického jest *obrazů* nezbytně třeba, poněvadž jinak nabývají děti z biblické dějepravy mylných představ, a snadno je klame jejich obrazotvornost.

Podobně souditi jest o *symbolickém* neb allegorickém *zobrazování pravdy*

křesťanské, jako n. př. jednotlivých ctností, o slušných obrazech osob svatých. A tohoto učebného prostředku, kterýž nejenom vědomosti rozmáhá, nýbrž také dojmy spasitelné vtiskuje, užívalo se v katolické církvi za všech časů. Vyobrazení taková nalézala se již v katakombách, za středověku bylo jich užívání tolik rozmanito a všeobecně, že pro ně můžeme katolickou církev nazvati matkou názorného vyučování. Nejenom stěny chrámové byly malbami zdobený, ale též na oknech, kobercích oltářových, kostelních nádobách a jednotlivých kusech kostelního nábytku spatřovati bylo četná symbolická neb allegorická zobrazení křesťanské víry a posvátných dějin. K obvyklým těm zobrazením náleží též „Biblia pauperum“; byla to řada 40—50 dvojobrazů ze St. a Nov. Zákona, pod nimiž na vysvětlení a k poučení psány byly (později tištěny) rýmované průpovědky. — Též *tabulky katechismové*, po stěnách kostelů rozvěšené s napsanými nebo vytištěnými formulami Otčenáše, desatera přikázání Božích, apoštolského symbola a j. ozdobovaly se přiměřenými obrazy.

Velice působný prostředek náboženského poučení a vzdělání byly dramatické hry, na kterých se oku a sluchu předváděla veliká tajemství křesťanského náboženství, obzvláště umučení a vzkříšení Páně. Lid dospělý a mládež byli po celá století poučováni v náboženství bez učebné knihy; a že náboženské vědomosti a živá víra lidu nebyly tolik bídny nebo nedostatečny, jako bývají posud vykřikovány od protestantských falšovatelů dějin a od nedouků jen papouškových, vychází na jevo jasněji a jasněji od té doby, kdy poctiví a toho jména hodní historikové za svoji čestnou úlohu považují, hledati pravdy v dějepisných pramenech a nikoli ve strannických a tendenčních spisech.

Důvody historické a psychologické vybízejí každého katechetu, aby sobě pomálu nasbíral mnoho náboženských obrazů menších i větších, a těch aby ve škole užíval. Kde pak nedostává se nám obrazů, lze nástinem na školské tabuli mnohé nauky náboženské, mnohé naučné věty katechismu žákům skrze zrak trvale vštípit v jejich vlastním obsahu neb jádru. Nastiňme na př. veliký rybník neb moře, jehož břehů přehlédnouti a vod vyvážit nelze, řekněme, tomu že se podobají neskončené zásluhy Ježíše Krista, a vpišme slovo „zásluhy Ježíše Krista“. Potom nastiňme vyplývající odtud několik struh, a k těm připišme: mše svatá, sedm svátostí, modlitba, svěcení a žehnání, dobré skutky — a řekněme: Všecku vodu stvořil Pán Bůh ne pro sebe, ale pro nás; teče nám všude po pramenech, potocích, řekách; zásluh svých nedobyl Pán Ježíš pro sebe, ale pro nás. Duch svatý nám z nich uděluje v církvi katolické, a čeho nám z nich pro duši uděluje, nazývá se nadpřirozená milost Boží. Nabýváme tedy milosti Boží skrze mši svatou, svátosti atd. Zdaž by se takto neobjasnilo a nevštípilo potřebné vědění o milosti Boží snáze a jasněji, nežli se objasniti a vštípiti může výkladem definice a naučných vět katechismových? Na základě mnohaletých zkušeností učitelských soudím, že by katecheta měl často užívatí školské tabule a křídly. Co vnímáme smysly dvěma, snáze pojato a zachováno bývá, nežli co vnímáme smyslem jenom jedním. I zde platí: „Semel scriptum, ter lectum.“

3. Výborný prostředek, aby se netoliko vědomosti náboženské vštěpovaly, ale i skutečná, v životě působná nábožnost (religiositas), jest *modlitba a nábožná píseň*.

Každý katecheta měj se za povinna, mezi vyučováním se žáky, zejména v třídách vyšších se modlívati, a to tím způsobem, že obsah modlitby přizpůsobuje k náukám, o kterých právě vykládá. Tak na př. předříkává dětem, a tyto říkají po něm prosbu za milost pevné víry, pravé nábožnosti, důvěrné naděje, za

milost bázně Boží, za osvětlení rozumu, za posilu vůle k životu dle víry a t. p. Podobně se může dělati i bez ohledu na látku právě probíranou; katecheta modlí se s dětmi na jistý určitý, za jistých okolností snadno se naskytující úmysl. Část hodiny takto ztrávená bohatě nahradí se dojmem, jež přirozeně učiní modlitba po předeslané srdečné výzvě k ní; modlitba zajisté již svými slovy a větami některou pravdu náboženskou a zbožnou náladu mysli těm žákům vštěpuje, kteří se katechismu neučí, vědomosti oněch pak, kteří se na paměť učí, blahodějně zúrodňuje a v srdce převádí.

Nejednou bude možná s obsahem učiva spojití modlitbu dětem povědomou anebo jenom některou část z ní; tu i ten užitek vyplyne, že zároveň se dětem objasní slova modlitby a že mimo školu onu modlitbu říkající, i pravdy v ní obsažené vzpomenou. Tak na příkl. jistě udělá dobrý dojem a přispěje k lepšímu, živějšímu poznání modlitba „Zdravas Královno,“ když katecheta po výkladu o následcích dědičného hříchu znova připomene zaslíbení prvním rodičům v ráji dané a tklivými slovy žáky použít, že Maria jest pomocnice naše, k ní že důvěrně volati můžeme, na její přímluvy, že pro zásluhy a s milostí Ježíše Krista spravedlivě býti a z tohoto vyhnanství ve pravou vlast navrátiti se můžeme. — V náuce o dobrých andělech a později o pokušení připomeň katecheta modlitbu „Anděle Boží,“ vylož, kterými slovy tu prosíme za ochranu a dobrá vnuknutí anděla strážce, kterými zvlášť o jeho pomoc proti pokušením. Takto se strany své přispějeme, aby děti netoliko nyní ve škole, nýbrž i v soukromé pobožnosti své neříkaly té modlitby pouze mechanicky; ona jim, někdy aspoň, připomene náuku o andělech a pokušení.

Bylo by velice litovati, kdyby děti neslyšely z úst katechety svého nic více o modlitbě, nežli kolik tento říci povinen jest nebo říci za dobré uzná, vykládaje katechismový text o tomto předmětu. Děti se rády učí modlitbám, kterých posud neznaly; mnohé děti a mnozí dospělí modlí se na růženci, nosí medailky, škapulíře, pokropují se často vodou svěcenou, říkají za jistých podnětů a příležitostí modlitbičky střelné, protože je tomu byl naučil a k tomu jich srdečně povzbuzoval katecheta ve škole. Kéž navykají všickni katechetové skládati v modlitbu dítek a s dětmi větší naději, nežli na mrtvé písmeno katechismu!

Co tu díme o modlitbě, má plnou platnost též o *posvátném zpěvu*, neboť i tento jest modlitba, vniká obyčejně v srdce mnohem hlouběji, nežli modlitba ve smyslu obyčejném.

Každý katecheta, který ve své vyučování pojímá posvátné písně, poněvadž poznává mocný vliv jejich na vštěpování pravdy neméně, nežli na buzení a sesilování citů ethických, dojista vydá svědectví, že tento vzdělávací prostředek blahodějně působí i na ty žáky, kteří ve své rodině skoro nic nevidí a neslyší o praktickém křesťanství, ani se sami katechismu na paměť neučí. Nad to ještě uvádí se v katechetické vyučování milá i velice prospěšná rozmanitost, když se buďto na začátku nebo na konci hodiny, nezřídka i mezi vyučováním, zapěje posvátná píseň, na př. píseň Marianská, obzvlášť, když katechese jedná o Matce Boží, písně o Pánu Ježíši, když se v katechesích Christologie probírá, nebo před velikými svátky a v čase jejich oktávu. Máme krásných písní Marianských, písní o Pánu Ježíši a jiných tolik, že nikdy třeba nebude dlouho hledati; jednotlivé sloky z dobrých písní velmi snadno lze uvésti ve spojení s látkou ve škole probíranou; nalezneme takové, které velmi pěkně vyjadřují pravdu křesťanskou a zároveň připomínají nebo vštěpují člověku zbožné smýšlení o Bohu, o svatých oso-

bách, o posvátných úkonech bohoslužebných, probuzují nábožné city a dobré úmysly. Přemítejme pozorně jen o té velice zobecnělé (ostatně nikoli klassické) písni „Bože, před Tvou velebností,“ a shledáme, že velice prospěje našemu vyučování o mši svaté, když jednotlivé slohy na místě náležitém vedle textu katechismového vykládáme a hned také s dětmi zazpíváme. K některým náukám obzvláště se hodí z této a mnohých písní obvyklých sloky, které se obyčejně ani nezpívají v kostele.

V modlitbě a posvátné písni, spojujeme-li je s vyučováním katechetickým, máme převzácný prostředek, abychom svoje vyučování podporovali, zúrodnovali a dítky ku pravé pobožnosti vzdělávali, srdce jejich posvěcovali. Modlitba spolu s písní nábožnou vtiskuje katechesi pečeť posvátnosti, katechese již není *pouhé vyučování*, zcela podobné tomu, které má za účel zjednati dětem vědomosti zeměpisné, dějepisné a t. d., — ona pozdvihuje se v obor výkonů bohoslužebných, jako kázání, jež se v katolickém kultu počítá ku čelným úkonům veřejné pocty Boží. —

4. Aby katechetické vyučování docházelo žádoucího zdaru, t. j. aby žáci správně pojali a v paměti snáze zachovali obsah jeho — k tomu velice pomáhá *přehlednost*. Touto se míní snaha vyučujícího, předkládati pravdy náboženské tak, aby *vnitřní jejich souvislost* mezi sebou a celkem vysvítala a od žáků pojata byla. Kdo má přehled o celku, lépe pojímá a snáze v paměti drží věci jednotlivé. — Ukažme na př. dětem, tabule a křídly užívající, postup Zjevení Božího, a tedy *pravého* náboženství, od prvních lidí až do konce Starého Zákona tím způsobem, že patriarchy a jejich rodiny, potom lid israelský s jeho proroky a kněžími označujeme za držitele či podměty Božího Zjevení; dále ukažme a nastiňme na tabuli, že Zjevení Boží Starého Zákona skrze Ježíše Krista potvrzeno a doplněno bylo, a že tyto zjevené pravdy všecky skrze apoštoly s nejvyšší viditelnou hlavou, sv. Petrem sjednocené a skrze jejich nástupce dále a dále po světě byly rozšířeny. Z nástinu toho, stručným výkladem provázeného, nabudou dítky jasného pojmu o Zjevení Božím a *pravém* náboženství, porozumějí také, proč Starý Zákon přestal, a že církvi Kristově se odcizily ty náboženské společnosti, jimž původ dali tak zvaní zakladatelé od nástupců sv. Petra odpadlí a jemu zprotivilí.

Předvedeme-li přehledně tajemství našeho vykoupení od zaslíbení v ráji daného až do jeho dokonání na kříži spolu se založením církve a sesláním Ducha svatého, a dále, kterak přivlastňuje se toto vykoupení člověčenstvu, pokolení za pokolením, a jednotlivcům v církvi katolické skrze kázání a katechesi, skrze mši, svátosti, žehnání, vládu církevní, a zavřeme-li nástin tento posledním soudem — porozumějí děti asi bez valné obtíže, co vykoupení jest, nabudou pravého pojmu o vykoupení nejen do hlav, ale i do srdcí svých.

Čelný prostředek přehlednosti jest *koncentrace*, soustřeďování učiva, kteréž děje se vůbec připojováním a podřadováním.

Připojováním neb přiřadováním soustřeďujeme, ostříhající zákonů o *sdržování představ* (associatio idearum). Dle zákonů těchto spojují se v mysli a navzájem i posilují se představy *dle podobnosti, nepodobnosti a protivy*; dle *současnosti a posloupnosti* v čase; dle *spolubytí a vedlebytí v prostoru*; dle vzájemného poměru mezi *příčinou a následkem, mezi důvodem a důsledkem*. Kdekoli tedy shledává katecheta mezi dvěma pojmy, pravdami, naučnými větami, událostmi atd. podobnost nebo nepodobnost, t. j. stejnost a vedle té zase různost některých znaků, upozorňuje na to, vytýká určitě znaky stejné a potom i různé, aby tak oba pojmy

lépe ozřejmely a snáze v paměti se uchovaly. Podobně vytýká u pojmů a vůbec u představ sporných znaky opačné, jako na př. mezi nebem a peklem, mezi sedmi hlavními hříchy a sedmi hlavními ctnostmi, mezi kladnými a zápornými povinnostmi desatera. — Současnost a posloupnost v čase třeba jest vytýkati v biblické a církevní dějepřavě, při kteréž i zákon o spolubytí a vedlebytí v prostoru nemálo podporuje chápavost a paměť žáků. Podobně vytýká na místech kdež se to skutečně shledává, zřetelně a s důrazem, které věci jsou příčina a které následky, co z jisté pravdy vysvítá, které důsledky vyvozuje z ní přirozeně zdravý rozum.

Dbaje takto zákonů o sdružování představ, uvádí katecheta ve spojení, čili přiřazuje věci, o kterých dříve, třeba jen částečně jednáno bylo, k věcem právě nyní probíraným a působí, že tyto a ony se spojují v mysli dětí, kteréž takto u věc hlouběji vnikají a přehledu o větších a menších celostech nabývají. Tímto způsobem vyhovuje se didaktickému pravidlu, dle něhož prohlubuje se a rozšiřuje učivo rok od roku na způsob kruhů soustředných.

Přiřazování věcí nových ku předešlým, ale posavade více neb méně neúplně podaným, obzvláště důležito jest při pravdách, pojmech a náučných větách velice obsažných. Mním ty hlavní, v soustavě křesťanského náboženství nejdůležitější pravdy, ty střední body, kolem kterých se jiné pravdy řadí, k jich dalšímu a podrobnějšímu rozvoji náležejíce. Hlavní či stěžejné pravdy tyto nebyvají a nemohou býti na jednom místě katechismu plně podány, v plný jejich obsah spadají nauky pod jiným záhlavím v katechismu podávané. — Uvažme s tohoto hlediště pojem o vykoupení a Vykupiteli, nauku o Duchu svatém, o nadpřirozené milosti Boží a nauku o církvi.

Co katechismus vykládá 2., 8. a 9. článek víry, praví o Vykupiteli a vykoupení, o nadpřirozené milosti Boží, o církvi Kristově, to všecko jest jenom skrovníčká část plného pojmu o těchto stěžejných pravdách křesťanského náboženství. Ku věcem v katechismu položeným za výklad 2. článku symbolu přiřadovati náleží nauku o vzkříšení a nanebevstoupení Páně, o seslání Ducha svatého, o založení církve, o mši, svátostech, o nebi a očistci, o skonání světa; neboť toto všecko teprve dává plný pojem o vykoupení jednou vykonaném a *stále trvajícím*, až dokoná se na konci věků.

K náuce o Duchu svatém, jak položena v katechismu v 8. článku víry, přiřadovati a tak ji pomalu doplňovati náleží hned nauku o církvi, ve kteréž Duch svatý, ze zásluh Krista Vykupitele bera („z mého vezme a dá vám“) všecku církev posvěcuje a spravuje (Deus, cujus Spiritu totum corpus Ecclesiae sanctificatur et regitur „církev. collecta“), že údem této církve spasitelná vnuknutí dává, k plnění vůle Boží jim pomáhá, jejich modlitby zdokonaluje, ve mši svaté s Kristem spolupůsobí ku proměně chleba a vína, podobně jako působil vtělení Syna Božího, skrze svátosti očisťuje, posvěcuje a k životu dle vůle Boží způsobil a také ochotné činí. —

Nauku o nadpřirozené milosti Boží a svátostech přiřaditi jest k náuce o zásluhách Kristových; ale to jen s tou výminkou prospěje, když v rozvoji 2. článku víry pojem „zásluhy Kristovy“ dostatečně byl vysvětlen. (Dokončení).

SMĚS.

Náboženství a zločiny. Pařížský „Figaro“ přinesl nedávno statistiku o tom, v jakém poměru jest počet zločinů k různým povoláním. Dle této statistiky shledáno, že připadá na 1500 osob ze stavu duchovního 1 zločin, z úředníků 11, umělců 14, učenců 19, lékařů 24, soudních osob 64, bankérů a agentů 130. — Zde vidíme patrně, jak působí náboženství na mravnost.

Ke zpusťlosti mládeže. „Od té doby, kdy ze školy byla odstraněna metla, vzrostl značnou měrou počet trestních případů, v nichž hrají úlohu výrostci sotva ze školy vystoupivší. Většinou bývají to hoši rodičů chudých, kteří jdouce po práci nemohou dětem věnovati náležitou péči; a poněvadž v takových případech rostou děti jako stromy v lese, není zajisté divu, že z bujnosti dopouštějí se věcí, nad nimiž staří krouťávají hlavou a s podivením o takových dětech promlouvají: „Za našich mladých let se to nedělo. Ale jakž jinak! Ve škole se nesmějí trestat, rodiče je takřka celý den nevidí a tak skoro ani Pána Boha sa nebojí!“ — Tak napsal nedávno jeden z nejrozšířenějších denních listů v úvodu ku zprávě ze soudní síně.

Školní mládež nesmí choditi za obchodem po hostincích. Zemská školní rada vydala oběžník, kterým zapovídá se dětem školní návštěvě povinným choditi za obchodem po hostincích a hostinských zahradách a t. pod. s řetkvičkami, zápalkami, květinami a pod. Policejní strážníci, dopadnou-li příště takového školáka aneb školačku, vyšetří ihned jméno a bydliště i stav jich rodičů, by tito mohli býti pohánáni k zodpovědnosti. — Takového nařízení bylo potřeba již dávno.

Žurnalistická zvrhlost. „Školský Obzor“ s velikou radostí hlásal nedávno do světa, že ve městě H. kterýsi kněz dopouštěl se trestných činů. V posledním čísle pak píše pod nadpisem „Podvodné jednání“ toto: „Jakési individuum, které nechceme případným slovem pojmenovati a které má nejlepší naději dostati se v nepříjemný styk s paragrafy trestního zákona, zneuživši podvodným způsobem jména pana J. Z., učitele v H., zaslalo nám vyňhanou zprávu „Nové libánky“, která v minulém čísle byla otisknuta. Podvod

vyšel však šťastnou náhodou na jevo, a lze doufati, že i pachatel bude záhy vypátrán.“ — O tom pochybujeme; ale bude-li vypátrán, pak jsme dychtívi, co mu „Šk. Obzor“ udělá. Kdyby „Šk. Obzor“ nebyl pamfletem pro hanobení kněžstva, nedovolilo by si „nějaké individuum“ poslati mu takovou zprávu. Ale to „individuum“ dobře vědělo, že slavná redakce přijme jeho zprávu s největší radostí. Nám se zdá, že do „Škol. Obzoru“ většinou píše podobná „individa“. — Týž list náramně zazlívá učitelstvu v Počátkách, že se účastnilo se žactvem pohřbu slečny Švehlové, sestry vdp. kanovníka Švehly. Jak viděti, nenávisť podobných plátek sáhá až za hrob. — „Čes. Učitel“ vypočítává, co platí země za vyučování náboženství a poučuje Alf. Šťastného, co by se ušetřilo, *kdyby se vyučování náboženství ze školy odstranilo!* Vždyť prý existují lidé slušného chování a počestných mravů i bez zázračných elixirů klerikální pastorálky. — Až někdo řekne, že jistí páni jsou praví neznabozi, bude to „hanobení, podezřívání“ a kdo ví, co ještě! Tak píše listy pro „vzdělávání“ učitelstva!

Ku článku „Hlidka časopisecká“ zaslal nám vážený přítel našeho listu tento dodatek: „Což když ten „nehodný a nepořádný“ katecheta vyučuje v domácí škole tři dny místo nemocného pana učitele a do přespolejší školy jiti nemůže, nesmí si potom v této promeškané hodině jindy mimořádně nahraditi? Aneb když tak činí z ochoty za nemocného učitele ve filiální škole? Jak by se tu zachovala „Škola n. venkova“ a její stoupenci? A což když slavná místní školní rada obžaluje učitele u okr. školní rady, a ten „nepořádný“ farář napíše okr. školní radě: „Vykonal jsem v roce do školy 92 cest v čase neočekávaném, ráno, odpoledne, šel jsem někdy předními, někdy zadními dveřmi, ale nikdy jsem nepozoroval nic takového, z čeho jest pan učitel obviněn“ — a tímto dopisem jej skutečně obhájí? Pánové, jen svornost! Čeho mnoho, škodí, i toho zákonictví. Abychom byli v dobré shodě!“ — Z těchto řádků poznáváme, že naši „svobodomyšlníci“ samou nenávistí ku kněžstvu jsou již tak zbrklí, že ani nevědí, jak škodí sami sobě.

P. Wehinger zachráněn. Přinesli jsme zprávu, že apoštol malomocných P. Wehinger, stal se sám obětí hrozné nemoci. Nyní se oznamuje, že šlechtný tento kněz, byv povolán z Birmy do Paříže, se uzdravil. „Nepochybuji,“ píše v soukromém dopise, „že za uzdravení své mnohým zbožným duším mám co děkovati, které se za mne k milému Spasiteli a k neposkvrněné Matce Boží modlily. Všem vyslovuji nejsrdčejší díky. Budu i já po celý život svůj na svých modlitbách na ně pamatovati a je modlitbám malomocných doporučovati... doufám, že budu moci s pomocí Boží ještě mnohá léta pracovati, ačkoliv jsem zcela byl ochoten s tímto světem navždy se rozloučiti. Ústav malomocných v Birmě — věděl jsem — trval by dále, neboť Bůh jest s námi, On dal mi spolupracovníky a

spolupracovnice, kteří ústav nyní lépe řídí než já sám. Lehce a rád byl bych tedy zvolal: „V ruce tvé, o Pane, poručím ducha svého!“, a rád bych byl oči své navždy zavřel. Všemohoucí však jinak chtěl, a jeho vůle jest a zůstává i vůli mou... Co nejdříve přisednu k poutnímu vlaku Lourdskému, abych v Lourdech nebeské Matce své poděkoval a Jí zároveň všechny své příznivce, dobrodince a přátele doporučil. Pokládám si za štěstí, že mohu na sklonku tohoto století své milé Rakousko, jeho vznešený, tak těžce nyní zkoušený dům panovnický, jeho duchovenstvo a jeho národy u milostné zázračné jeskyně zastupovati... Z Lourd vrátím se do Paříže, vyřídím své záležitosti a pak navrátím se opět s povolením svých představených ke svým milým malomocným do Birmy.“

LITERATURA.

Theoreticko-praktická rukověť chorálu římského. Sestavil Dobroslav Orel, učitel církevního zpěvu v Hradci Králové. Nákladem politického družstva tiskového 1899. — Schváleno nejđ. ordinariátem královéhradeckým a budějovickým. — Konečně dočkali jsme se dávno již očekávaného díla toho druhu v jazyku českém, dosud bylo nám vědomostí o chorálu čerpati z děl cizojazyčných, najmě francouzských a německých. — Dílo rozděleno na část *theoretickou* a *praktickou*. V něm nalezne kněz, seminarista, ředitel kůru, varhaník i choralista spolehlivého učitele a rádce v oboru oficiálního zpěvu církevního. Výklady a definice jsou všude jasné, přesné a celkem dosti stručné, opírající se nezřídka o moderní vymoženosti všech odvětví hudebních, pokud vztahují se totiž, jak v theorii tak praxi, k hudbě chrámové. Jest nám tedy s potěšením vítati tuto knihu, které jsme posud v naší literatuře hudební postrádali, a kteráž i vytknutému úkolu svému přehojnou měrou vyhovuje, ba, lépe vyhovuje, než mnoha dosud cizojazyčná kniha téhož druhu, jak možno již dle velmi poutavého a bohatého obsahu předvídati. — Netřeba ani obšírně dovozovati, že rostoucím sesvětáčením figurované, najmě pak instrumentované hudby chrámové, ztrácela se postupně i tradice důstojného a uměleckého přednesu chorálu — ba že i liturgie sama byla tímto zlo-

řádem degradována na pouhou příležitost pro zcela nemístné a bohaprázdňé koncerty na místě posvátném. Není tedy také divu, že pusté tyto orgie volaly o pomstu, resp. po nápravě. — Příčiněním na slovo vzatých znalců *pravé* církevní hudby vyhoštěny smyslné a banální skladby s veškerým na nich lpícím pozlátkovým trpytem instrumentálního copu, bombastu a sprostého hluku z chrámu Páně — a na místo jejich usazen zase starobylý chorál, jako nejvlastnější církevní hudba a vedle něho polyfonní zpěv, jak klassický tak i moderní; tento však potud, pokud jeví se býti liturgicky správným a co do výrazu totožným s chorálem a klassickou polyfonií. Jelikož jest svatou povinností každého církevního hudebníka, především pak ředitele kůru, by před veškerými odbornými vědomostmi osvojil si náležitě znalosti chorálu — protož doporučujeme v úvahu zde vzatou rukověť co nejvřeleji všem chovancům varhanické školy, paedagogia a kněžských seminářů, jakož i všem, kteříž dosud neměli příležitosti, vzdělati se v přední disciplíně církevní hudby. Z obšírného pochvalného posudku ředitele kůru v Jičíně, p. Frant. Jiráska.

Nákladem družstva Vlasti vyšlo:

„Vlasti,“ časopisu pro poučení a zábavu, vyšlo redakcí T o m. Š k r d l e roč. XV. číslo 8. s tímto velezdarilým a zajímavým obsahem: Čechové v Pruském Slezsku. Napsal Jan Vy-

hlídal. — Z mých májových písní: Mému protěži. Vlastovky. Básně od Franty Potockého. — Z lásky k mnohým. Obraz ze společenského života. Napsal Alojs Dostál. — Mahábhárata, národní epos starých Indů. Z německého pojednání A. Baumgartnerova S. J. autor. překlad pořídil Vilém Sladomel. — Řeč Dr. Františka Kordače, rektora semináře Litoměřického, pronesena za příležitosti udělení řádu železné koruny III. třídy inful. proboštovi Mělnickému. veledůst. pánu J. Bernatovi, 5. února 1899. — O moderním malířství. Píše Dr. A. Podlaha. Má život trny. Básně od Jana Vránka Pohorského. — Nekolik dodatků k učení Mistra Jana Husi. Napsal Dr. Ant. Lenz — Don Lorenzo Perosi. Píše prof. Václ. Müller. — Ave Maria! Básně od R. Stupavského. — Črty z cesty po Slovensku. Píše Tomáš Škrdle. — Jablůň. Básně věnovaná Beneši Methodu Kuldovi od R. Stupavského. — Opera v Národním divadle r. 1898. Píše prof. Václav Müller. — Otázka ženská. Podává Rudolf Vrba. — Nietzscheova kritika křesťanství, Na líc a rub obrací Filip J. Konečný. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy — Zprávy spolkové. — Předplatné na „Vlast“ ročník XV. obnáší ročně 5 zl., půlletné 2 zl. 50 kr. — Redakce a administrace „Vlasti“ jest v Praze, ve vlastním domě, v Žitné ulici č. 570.-II.

Dělnických Novin vyšlo redakcí Tom. Jirouška roč. VIII. čís. 19. s tímto obsahem: Budoucnost velkovýroby. (V. Avanti.) — Záležitosti strany. — Z celého světa. — Zdravotní hlídka. — Ženská hlídka. — Různé zprávy. — Dopisy — Literatura. — Feuilleton: „Za lepším“ od Al. Dostála. — S přílohou: Spolkové listy č. 10.

Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny:

Vzdělávací knihovna katolická. Pořádají Dr. J. Tumpach a Dr. Antonín Podlaha.

— Sv. VI. Dějiny Církve katolické ve státech rakousko-uherských se zvláštním zřetelem k zemím koruny České. Sepsal Dr. Fr. X. Kryštůfek. — Dílu II. sešit 4. a 5. s ilustracemi. Cena jednotlivého sešitu 25 kr. — Svazek XI. Socialismus. Které jsou jeho základy a lze-li jej provést. Německy napsal P. Viktor Cathrein T. J., přel. Dr. J. Tumpach. Seš. 5.—6.

Rádce duchovního vyšlo redakcí Dra. Jos. Buriana ročníku VI. číslo 7. — Na časopis tento, schválený nejđ. arcib. konsistoří Pražskou, předplácí se ročně 4 zl.

Obrany, vyšlo redakcí P. Josefa Šimona ročníku XV. čís. 10. a 11. (s liter. přílohou). Vychází dne 5. a 20. každého měsíce s vybraným a zajímavým obsahem, a předplácí se na ni ročně 3 zl.

»**LUDMILA.**« Sbírkka zábavné četby pro český lid. Ročníku I. svazek 5. Přináší zajímavou historickou povídku Václava Šl. Doubravského: Pan Zdeněk Chrástanský. — Rediguje ThC. Jan Pauly. Předplatné na I. ročník (vyjde 6 svazků) „Ludmily“ obnáší 1 zl.

Z různých nakladatelství:

Páni a paní. — Obrazky z úřednického ovzduší od Bohum. Brodského. Část I. (Drobná vojna. Panská přízeň. Pan rada.) — 320 str. Cena 1 zl 12 kr. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustav Franci v Praze.

Víra, naděje a láska. Kniha modliteb katolických pro všechny pobožnosti roku veřejné i soukromé. Dosud vyšly 4 seš. po 24 kr. Týmž nákladem.

Historické Rozhledy. Poučné čtení pro mládež československou. Red. Ant. J. Zavadil. Vycházejí nakladem Em. Šolce v Telči jednou měsíčně. Seš. 6. Roční předplatné 2 zl.

Pouští. Cestopisný román od Karla Maye. Přeložil O. Flögl. — Tiskem a nákladem Benediktinů Rajhrad. — Sešit 5. Cena 25 kr.

Dary a příspěvky.

Jubilejnímu podpůrnému fondu Jednoty českého katolického učitelstva dále laskavě darovali: vdp. František Srdínko, kapitulní děkan ve Staré Boleslavi 5 zl, dp. Fr. Pohunek, farář v Karlíně 3 zl, Msgr. J. K. v Č. 20 zl. Výbor vyslovuje šlechetným dárcům srdečně „Zaplať Pán Bůh!“ a prosí za další příspěvky, které přijímá Václav Špaček, říd. učitel v Košátkách, pošta Vrutice Kropáčova.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských v Praze zaslali příspěvky a dary: Ctihodné Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského v Řepích krásný červený pluvál, ct. paramentní spolek v Praze červené mešní roucho, obraz a lampu, ctih. Voršilky v Praze bílé mešní roucho vum a kostelní prádlo, p. Alois Kreidl v Praze sbírku hub, J. M. nejđúst. pan kap. děkan litoměřický dr. Jan Řehák 50 zl., J. M. ndp. dr. Václav Horák, velmistr Křižovníků 30 zl., vdp. prelát dr. František Krásl 5 zl., vsdp. Jos. Kuchynka, kanovník vyšehradský 10 zl., hraběnka Stadionová 5 zl. vdp. Jan Nep. Plzák, spirituál 5 zl., nejmenovaný 5 zl., dp. Jan Januška, koop. 3 zl. 60 kr., dp. Jos. Kalabus, kaplan v Brně 3 zl. 60 kr., vdp. Jan Skalický, bisk. vikář 3 zl., dp. Ferdinand Fridrich, farář 2 zl. 40 kr., dp. Antonín Bartoš, farář 2 zl., nejmenovaný 3 zl., dp. V. Mrstík, farář 1 zl. 50 kr., dp. Theodor Zeman, kaplan 1 zl. 20 kr., dp. J. Řeháček 1 zl. 20 kr. a dp. P. Methoděj rytíř Halabala, O. S. B. 1 zl. Zaplať Pán Bůh! — O další příspěvky a dary prosí a je přijímají: dp. Václav Černý, c. k. profesor ústavu učitelek, Praha-I., Křižovnické náměstí čís. 2, a bratr František z Assissi, prokurátor Škol. bratří v Bubenči č. 83. u Prahy. — Dne 30. května t. r. byl kanonisační proces bl. Jana Kř. de la Salle ukončen. — Řeholní osada bubenečská byla od představených řádu Školských bratří určena za mateřský dům pro slovanské země (Polsko, Rusko, Bulharsko, Srbsko atd.). Školští bratři čeští vyučují nyní již v Gorici a Sředci. V Petrohradě chtěli se bratři francouzští usaditi již před několika roky, ale vláda jim nedala svolení.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za notové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a neřank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špačkovi v Koňaticích (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Myšlenky o katechetově působení ve vyšších třídách školy obecné a ve škole měšťanské.

Podává Dr. Ant. Skočdopole.

(Dokončení).

Kromě čelných a velice obsažných nauk pravdy křesťanské jsou ještě mnohé jiné, jež v biblických dějinách buďto svůj základ mají, nebo se skrze dějiny znázorňují a potvrzují, nebo se za pomoci události biblické velmi prospěšně na život křesťanský dají obracet a na něj působný vliv míti mohou.

Podobně prospěje přiřadovati veliké pravdy křesťanské ke svátkům a posvátným dobám roku církevního, k nábožným zpěvům a obyčejům lidu, k církevní liturgii vůbec, a naopak zase tyto věci k jednotlivým pravdám.

V biblické dějepřavě bude možná s nemalým prospěchem přiřadovati: a) dle podobnosti, nepodobnosti a protivy (na př. zoufalství Kainovo, zoufalství Jidášovo), dle současnosti a posloupnosti, dle dějiště (na př. Betlehem: Ruth a Booz, Isai a David, narození Páně, záhuba Mladátek).

b) Když naproti sobě stavíme proroctví a předobrazy St. Z. s jedné, naplnění a skutečnost v N. Z. se strany druhé.

c) Když dějiny uvádíme ve spojení s dobami a svátky církevního roku a s veřejnou bohoslužbou.

d) Když vedeme dítky k těm náukám v katechismu, které s jistotou biblickou událostí souvisejí.

K náukám liturgickým přiřadují se nauky dogmatické a mravoučné (na př. klekáme k modlitbě, protože Bůh jest nejvyšší Pán, a my nic proti němu nejsme), leckde i kromě roku církevního, k biblickým dějinám.

Podřadovati t. j. pojmy rozsahu menšího staviti pod pojem rozsahu většího, pojem druhový pod rodový, obzvláště by prospělo ve výkladu desatera přikázání Božích a patera církevních, vůbec tam, kde uvádějí se, ať v katechismu, ať v ústní přednášce katechetově druhy jistých povinností kladných a záporných, nebo se obecná pravidla či obecné zásady života křesťanského (na př. přemáhati, zapíratí sebe) vysvětlují výčtem případů, kdy a kde dle jisté mravní zásady jednati jest.

Byť i katechismus sám opomenul kladné a záporné povinnosti jednotlivých přikázání na jeden obecný (nadřaděný) pojem uvéstí a tento hned v čelo dalšího rozvoje postaviti, učiní to katecheta sám. Tak na př. u přikázání 7. jest obecný

pojem: škoditi bližnímu na jeho jmění a statku nebo právech; jednotlivé hříchy proti tomuto přikázání jsou pojmy druhové čili tvarové, o takových pak učí logika, že ve správném jich výměru první znak jejich jest pojem rodový, tedy v našem příkladě, že podvod, krádež atd. proto jest hřích proti 7. přikázání, poněvadž bližnímu škodí na jeho jmění a statku. Milost posvěcující a účinná (pomocná) podřadují se pod pojem nadpřirozené milosti Boží; jednotlivé svátosti pod pojem o svátosti vůbec; čtyři druhy modlitby pod pojem o modlitbě; božské, hlavní a stěžejné ctnosti pod obecný pojem o ctnosti, tak aby děti u každé jednotlivé ctnosti poznávaly sice znaky její, ale také na mysli mítí se naučili znaky obecného pojmu „ctnost“, poněvadž by bez nich žádná jednotlivá ctnost již nebyla ctností.

Uvádím jenom tyto některé příklady, aby jasněji vysvítalo, jak vůbec možno dbáti koncentrace; soudný a pilný katecheta sám si poraditi dovede, ve kterých náukách a jakým způsobem možno a třeba bude koncentrovati u mladších žáků v rozsahu menším, u dospělejších ve větším. Prospěch koncentrace jest *hlubší pojetí* jednotlivých náuk, zejména náuk nejdůležitějších, a *přehled* o menších a větších celostech až i přehled o celé velebné soustavě nauky křesťanské, o lásce a péči, kterou Bůh věnoval a posud věnuje člověku, aby mu život pozemský usnadnil a oblažil, konečně pak, aby jej uvedl ve blaženost nijakými nehodami nerušenou a na věky věků zajištěnou.

5. Za věc obzvláště na vyšším stupni škol důležitou náleží pokládati ze srdce vyšlé a k srdcím jdoucí *důsledky* z náboženských náuk, čili *praktické dolohy*, a vedle těchto vnímání vážných náuk se strany žáků skrze náboženská, od žáků samých za návodu katechetova činěná *zbožná osvědčování* (actus religiosi et morales). —

Cit náboženský a mravný neprobouzí a neposiluje se skrze formulované naučné věty katechismu, ani skrze jich methodické objasňování, nýbrž jen skrze upřímná, subjektivně pravdivá, t. j. ze srdce vyšlá, tklivým a dojemným hlasem přednášená a od dítek srdcem přijímaná slova milovaného a váženého katechety.

Praktické, ku vzdělání srdce a vůle směřující dolohy čili důsledky z předkládaných náuk vyvozované mohou se pojití k rozličným místům katechese, všude tu, kdež přirozeně se naskytují, ačkoli by zase škodilo jejich působnosti, když by tuze častý a četný byly. Obzvláště závěr katechese jest příhodné místo pro důležité a vážné dolohy, a tuto i nejsnáze povede se katechetovi mluvití k srdcím, — ač-li se na katechese náležitě připravuje.

V praktických dolohách jest však třeba se varovati, aby nebyly odtažity a tuze všeobecný, a v této jednotvárné formě aby se často neopakovaly, na př.: „buďte hodný, pobožný, mravný“.

Vzdělávací a výchovný účel praktických doloh, totiž pěstování *citu* náboženského a mravného, a skrze tento i pěstování mravné vůle a praktické mravnosti, žádá nezbytně, aby tyto součásti katechese dobře promyšleny byly a *soustavně se dály*.

To pak možno jest, jenom když katecheta dobře v paměti chová, ve kterých věcech obzvláště záleží naše vnitřní, subjektivní, t. j. vědomé a živé náboženství, náboženské smýšlení, ve kterých ctnostech, v jakém způsobu života, kterak se osvědčuje a skrze osvědčování zase posiluje a utvrzuje; a naopak třeba jest katechetovi mítí na mysli, před kterými chybami, poklesky a nebezpečnostmi obzvláště třeba jest mladé křesťany varovati. Mravné dolohy jenom nazdařbůh dělané, po-

hnutkami případnými a působnými nepodpírané nic nepomáhají. A tyto věci, ve kterých smýšlení křesťanské a život z víry nejvíce nebo jediné záležitosti, přicházejte na řadu postupně a častěji se opakuj srdečné jejich vštěpování. Dobrá kázeň školská, jejíž účel jest navykání a odvykání, má podporovati živé, leckdy až vřelé slovo katechety.

Všeliké působení katechetovo na srdce a vůli dětí nazývá se *vědomé a zúmyslné pěstování* náboženské a mravní vlohy neb mohutnosti lidské, čili *náboženského a mravního smyslu*. Tento cit náleží k podstatě duše rozumné, jest tedy člověku vrozen jako símě z krajín nadsvětových, ušlechťuje a zúrodňuje se skrze milost křestnou. Dobrá výchova, ethické vyučování, náboženské a mravní výkony (cvičení) přispívají k tomu, aby se probudil a pomálu mohutněl. Za příznivých okolností může náboženský a mravní smysl zmohutněti tolik, že životu člověka vládne, jej spravuje, ušlechťuje, za život bohumilý a k životu věčnému záslužný vytváří.

6 Na konec připomínám, že velice užitečno a za našich časů velice potřebno jest, učiti dospělejší žáky *Boha poznávati také z přírody*. Když předkládáme nauku o Boží všemohoucnosti, dobrotivosti, moudrosti, prozřetelnosti, a kromě toho též jindy nezřídka velice prospěje vycházka do přírody. Účelnost ve přírodě hlasitě káže o nejvyšším moudrém Stvořiteli. Naše vycházky do přírody dojista zachrání mnohé dítě před zanedbáním a zpustlostí, normálnímu člověku nepochopitelnou, která oči „uvědomělých“ a „moderně osvícených“ zaslepuje tolik, že až i jsoucnost Boží popírají.

Skromné poznámky moje dojdou, jakož se důvěřuji, souhlasu obecného. Avšak vysvítá též samo sebou, že není zcela snadno uváděti je v katechetickou praxi. Připouštím a ještě dodávám, že bez mnohé pilnosti a vytrvalé vůle bylo by to nemožno. Jen opravdové a vytrvalé studium, přemýšlení a záznamy dobrých myšlenek vlastních a cizích, může katechetu víc a více schopným činiti, aby tímto směrem vyučoval a — vychovával. Že náboženské vyučování mládeže obzvláště za našich časů předuležito jest, uznává každý, kdo posud naprosto nepozbyl zdravého smyslu pro dobrý řád a mrav. Nezapomínejme my, kterým církev a křesťanská rodina odevzdává pokřtěné dítky, abychom z nich vychovali uvědomělé a svědomité křesťany, že katecheta jest vedle milosti Boží, v této věci velmi vážný činitel, že zdar náboženského vzdělání ne sice plně a cele, ale vždy s velikou částí na něm závisí.

Zdá se, že v novějším čase, u nás jmenovitě od let padesátých, také v náboženském vyučování, a to nejenom na školách středních, ale i na dětských příliš mnoho se na váhu bere *vědění*. Na mnohých, třeba i na rozhodných místech ustálila se domněnka, že se mládež tím jistěji a lépe v náboženství vzdělává, čím více knih učebných, od katechismu až do morálky, dogmatiky, apologetiky a soustavné církevní historie předeepsáno a žákům se na paměť učiti jest. Na této domněnce zakládá se osnova náboženského vyučování pro střední školy v Německu, kteráž i do Rakouska byla přenesena. Ale tato naděje, že studující mládež jistěji se upevní a v náboženství, když učebné knihy budou míti rozhodně „vědecký“ ráz, jest pouhý a k tomu ještě osudný, řeknu přímo škodlivý klam, jakož o tom svědčí smutná zkušenost. Pro samou „vědeckost“ knih učebných zapomněli žáci středních škol, čemu se byli z katechismu, biblické dějepisy a liturgie naučili,

a když odcházejí po maturitní zkoušce, mají větším dílem v hlavě a v srdci tolik málo náboženství, že snad pravda jest, co pověděl „Časopis českého studentstva“ v č. 1. r. 1892, že „80 procent studentstva nevěří vůbec,“ t. j., že naprosto jsou bez náboženství. Přepjatý moderní kult „vědy a vědění“, který bezděky upomíná na svůdné „budete jako bohové, *vědouce* dobré i zlé“, t. j. všechno kromě Boha, převádí se anebo již převedeno jest také na půdu náboženskou; chtějí, aby také *theologie* zobecněla; mladí chlapci mají se již od terciie na *theology* vzdělávati. Ale tato vychází na zmar; *theology* nevzdělají, ale za to sedmero učebnic, obzvláště to čtvero na vyšším stupni gymnasií nezřídka zasazuje v srdce jinochů nechut, ne-li až nenávist k náboženství. Ale smutná tato zkušenost nedochází *činné* pozornosti; žaluje se na ni, a to jest všecko. Znameníť *theolog* a filosof Albert Stöckl († 1895) nadarmo odsoudil tuto osnovu „vědeckého náboženství ve své výborné brožurě „Der moderne Religionsunterricht an den deutschen Gymnasien“ (v Mohuči 1881) Jen bavorský episkopát odhodlal se k rozhodnému kroku, postarav se o „Lehrbuch der katholischen Religion zunächst für die Gymnasien in Bayern“ (r. 1885). V knize této zachována jest soustava katechismu Deharbeova i původní jeho text; ale nauky se šíří a rozvádějí, hlouběji odůvodňují a směrem apologetickým proti běžným námitkám a bludům se obhajují — všecko dle didaktických zásad koncentrace a s ohledem na zralejší věk a rozum žákovstva.

Zdá se mi, jakoby ten moderní, přepjatý, přímo nesmyslný kult vědy a vědění ve vzduchu visel; jeho bacilly otravují všecken život ethický a sociální, vnášejí nákazu i v posvátný chrám života náboženského a mravného. Zdaž tento moderní kult „vědy a vědění“ nepodobá se na vlas pohanské filosofii v nejhlubším úpadku jejím za imperátorů římských? A zdaž o přemnohých „moderně“ vzdělaných téměř do slova neplatí, co sv. Pavel v listě k Římanům 1, 18. a o tehdejších „vzdělcích“ píše? A této „vědeckosti“ měla by se v oběť přinéstí prostá a jednoduchá forma nelíčené pravdy Boží ve školách středních? Jinak soudil sv. Pavel. Ačkoli sám byl sobě osvojil tehdejší „moderní“ vědu (asi na vysokých školách v Tharsu), přece píše v 1. listě ke Korinfanům: „A já přišel k vám, nepřišel jsem s vyvýšeností řeči neb moudrosti, zvěstuje vám svědectví Kristovo. Neboť nesoudil jsem, že bych co jiného mezi vámi uměl, nežli Ježíše Krista, a to ukřižovaného. A já ve mdlobě a bázni i ve strachu mnohém byl jsem u vás; řeč má i kázání mé nebylo v důvodných slovech lidské moudrosti, ale v dokázání ducha a moci, aby víra vaše založena nebyla na moudrosti lidské, ale na moci Boží.“

Ano, v náboženství není čelný bod, *punctum saliens*, vědění dle knih školských, ale všecko záleží na tom, aby věděl člověk o spasných činech Božích, ve kterých leží podstata křesťanské víry a konečného cíle jejího, kterýž jest: vytvářeti obraz Boží a blahodějně s Bohem obcování skrze život dle víry a z víry. A toto vytváření nežádá nezbytně, aby každý uměl správně říkati náučné věty katechismu nebo jiných učebnic, ale žádá rozhodně, aby věděl a v srdci nosil, čím povinen jest Bohu, ve přírodě a ve svatých dějinách se zjevujícím; aby věděl a v srdci nosil, na čem nejprve záleží, chce-li člověk duši svou spasiti a záhuby ve hlomozu světa se uchrániti. Aby to všecko také podrobně a dle předpisů školských správně vyjádřiti uměl, toho ani k nábožnému životu ani ku věčné blaženosti třeba není. Pán uzpůsobil nás, abychom byli služebníci Nového Zákona, ne litery, ale ducha; neboť „*littera zabíjí, ale Duch obživuje*.“ 2. Kor. 3. 6.

Jak důležitou jest šetrnost, a jak k ní dítky naváděti.

Napsal František Myslivec.

Celým světem otřásá v nynější době otázka sociální, jeví se v různých podobách i obměnách jako sociální demokracie, národní dělnictvo, křesťanský socialismus a nejnovější sdružení agrární. Na mnohých místech jest tak palčivá, že propuká ve zjevné vzpoury a revoluce, jinde doutná, hrozíc výbuchem každou chvíli, na místech ostatních zvolna se ohřívá, jako voda stojící nad plápolajícím krbem rodinným. Dítka, sotva škoře odrostlo, octne se ihned na tomto rozbuřeném moři socialismu, mnohé snad ještě spíše, a nemá-li dobrého vůdce, dobrého kormidelníka, hyne v jeho vlnách. Nemůže býti divno, že s mnoha stran počalo se vážně přemýšlet, jak by se upravit nynější společenský řád, a utišily se rozjitřené mysli občanstva. Každá strana ze zmíněných odvětví pracuje na tomto úkole sobě přiměřeně. A tu vyskytují se zjevy, od nichž člověk vážně přemýšlející musí se se zármutkem a ošklivostí odvrátiti, neb často pozoruje, kterak utkává se v nerovném zápase veliký státník s politickým trpaslíkem, člověk vzdělaný a učený s mladíkem, který ještě včera učiteli podkopával zdraví svou bezuzdností a zabedněností, dlouholetá zkušenost s horkokrevnou naivností, šlechtěnost s násilím, věda a učení s duševní mělkostí, za to však ústy fráze a urážek plnými. Pozoruhodným jest, že z boje toho v očích lidu nevychází vítězem ten, kdo bojuje za pravdu a blaho.

Má sice každý jednatel přispěti svou hřívnou ku zlepšení poměrů společenských, není však každému dáno, aby otázku tuto řešil vůbec, stanově poměr jedné třídy ke druhé a rozhoduje ve sporu, jehož základ tvoří slova: „Hoden jest dělník mzdy své“ — za to však může se každý a s tím větším úsilím má se přičiniti, aby rozvázal tento gordický uzel počínaje sám u sebe.

Zlatý klíč podává nám moudrost věčná řkouc: „Modli se a pracuj!“ Slova tato poukazují na dva hlavní činitele, víru a práci. Než, jako víra bez skutků jest mrtva, a nutno jest, aby z ní vyplýval život mravný a smýšlení šlechetné, rovněž tak nedostatečnou jest práce sama, neumíme-li uchovati aneb užiti toho čeho jsme pracně dobyli; nutno tedy, aby s prací spojena byla šetrnost.

V národě našem ozývají se čím dále, tím více stesky, jež vyznívají v jediný hlas: „Jsme národem bez kapitálu, nám scházejí peníze. Z našich mozolů tyjí nepřátelé, z naší práce bohatnou protivníci.“ Nemíním rozebírat tento všeobecný stesk, nýbrž chci jen poukázat, že dříve, než se kdo pustí v rozumný boj, napřed zkoumá svou sílu a potom teprve své nedostatky. Uvažme také my napřed sílu svou ve světové konkurenci a shledáme, že máme by trý důvtip a důmysl, paže zdravé a ruce dovedné, a tudíž máme hojný fond duševní a bohatý kapitál krevní. Čeští dělníci jsou všude tam, kde kromě práce mechanické třeba též důmyslu, hojně hledáni. O duševní síle svědčí hojné vynálezy a práce v každém stavu a oboru.

Přirovná-li kdo naše národohospodářské poměry, v jakých jsme žili v době vzkříšení, k tehdejším poměrům jiných národů, a přirovná-li nynější poměry naše k poměrům těchže národů, nemůže upříti, že jsme učinili pokrok neobyčejný; nejen že jsme jiné národy dohonili, nýbrž v mnohém ohledu je i předčili. Srdce plesá radostí, když zříme ve vlasti své vzorně zařízená a racionelně vedená hospodářství, pokrok v průmyslu, ano, že i velkozávodů jsou v rukou lidí našich;

duše plesá, slyšíme-li, že majetníci jsou lidé dobří, že mezi dělníkem a chlebo-dárcem panuje nejen svornost, nýbrž láska, ale radost naše obrátí se v žal, tá-žeme-li se, mají-li potomky: „Mají“, zní odpověď, „ale tu je těžko mluvit.“ Zamlčí se a po chvíli dodá: „Kdysi to koupí všechno žid — nu, což, rodiče za děti ne-mohou.“ Ale toto jest, jak se říká, „velké slovo.“

Na otázku, mohou-li rodiče za děti či ne, zní zajisté správná odpověď: „Jak někdy,“ ale scházejí-li dětem oni dva činitelé, obsažené v zmíněném výroku Kri-stově: „Modli se a pracuj“, nedostává-li se jim tudíž víry a práce a výše uve-đených důsledků, v takových případech sotva budou rodiče shledáni před soudnou stolicí spravedlnosti bez viny.

Proč nebylo dříve tolik smutných rodinných úkazů? Dříve byl způsob života jak v rodině, tak i mimo ni zcela jiný, než jest dnes. Starší lidé rádi dosvědčí každou chvíli, jak šetrně se žilo, dokazují, že nebylo dříve takového přepychu, jaký vévodí dnes, a volají, že to tak dlouho jíti nemůže, pýcha že z pravidla před-chází pád.

Nynější způsob žití nelze nijak omluviti tím, že dříve byla jiná doba, jiný duch, jiné potřeby, neboť důvod ten jest logicky nesprávný. Otažme se jenom: Jsou-li závislí lidé na duchu, jaký dýše v některé společnosti nebo městě, či je-li ten duch závislým na nich? Zajisté toto poslední jest správné. A právě tak nejsou lidé závislí na duchu času, nýbrž tento na nich.

Dříve chodila mládež v neděli ráno na služby Boží, poslouchala ráda slova evangelia, jakož i jeho výklad. Povznesla duši svou k Bohu, nejvznešenějšímu vzoru svatosti a dokonalosti. Mysl její pookřála silou ducha vše osvěžujícího. — Odpoledne šla opět do chrámu Páně, aby pro příští týden vyžádala si na Pánu Bohu požehnání a byvši k dobrému povzbuzena, ráda chopila se dobré knihy, aby se vzdělala a ušlechtila pobavila. Dnes však vyhýbá se místu Božímu, ota-ruje tělo nejen pravými, nýbrž i falšovanými lihovinami, ubíjí ducha, otupuje svědomí a cit, ničí zdraví a mrhá těžce vydělaný groš. Není tudíž bez materi-elního užitku naváděti dívky, aby rády chodily jak na ranní, tak odpolední služby Boží a poslouchaly jeho slova. Velmi osvěživě by působilo, kdyby žák od jiného pána než od katechety byl otážen: „Kdo z vás si pamatoval něco z exhorty? Jaké naučení plyne ze slov těch?“ Byly by to pravé závody, z nichž by nejen ctnost a dobrý mrav, nýbrž i paměť kořistila.

Nesmí býti tajno žádného sociologa nebo politika, jak důležitým faktorem v životě společenském jsou spolky. Správně pronesl jeden z mudrců řeckých: „Μυδὲν ἄγαν“, nic příliš, čili naše: „Všeho mnoho škodí.“ Ještě nevydělá chlapec a děvče tolik, aby si mohli koupiti rohlík, a již na ně čeká několik spolků. Zá-pisné, příspěvky, zábavy, výlety, sbírky jsou jednou z tak zvaných nejn nutnějších časových potřeb. Kdoby se tomu opřel, jest podivín, zpátečník. Pomněme, že každý spolek pořádá svůj vlastní ples, kdež kromě nových šatů, vstupného a nápoje, kromě domácí večere, nutno si objednat také plesovou.

Z té příčiny bylo by záhodno vložiti dorůstající mládeži na srdce, aby do-mnoha spolků nevstupovala. Do kterého však má vstoupiti? Mnohdy bude snad-raditi katecheta neb učitel. Připusťme, že všichni radí upřímně, přece jest vi-děti, že mezi nimi jest rozkol. Pravda však může býti a jest jen jedna. Proto bylo by již nyní na čase, aby spojili se ze všech různě smýšlejících stran lidé dobré vůle — a probrali v zájmu o dobrou věc otázku spolkářskou, abychom též za naší doby zakusili toho pokoje, jehož přál posel nebes na nivách Betlémských

při narození Páně slovy: Sláva na výsostech Bohu, a na zemi pokoj lidem dobré vůle! —

Kdysi mladá a nedávno vdaná paní v lepších kruzích náramně rozhněvala se na usedlého, staršího úředníka, jenž byl již otcem dcer tak starých, jako tato paní. Znal jsem toho pána; byl příliš dalek toho, aby někomu ublížil. Bylo mi divno, jak mohl býti příčinou takového hněvu. Dopátral jsem se příčiny. Když mu byla mladá paní představena, požádala jej, aby jí napsal něco do památníku. Vyhověl žádosti její a napsal: „Uč se šetřiti, národe můj!“ Odtud ten hněv. — Tehda, jsa mlád, nechápal jsem hloubky těchto slov, a jakkoli jsem v duchu pisatele omlouval, domníval jsem se, že dopustil se veliké beztaktnosti. Dnes však bych si přál, aby bylo více takových otců a pánů, aby se všech stran zazuňvalo: „Uč se šetřiti, národe můj!“, nebo jest nám šetrnosti třeba jako soli.

Jako jiným vlastnostem, třeba i této učiti hned z mládí. Pokud jest v moci naší, poučí se děti, aby šetřily svých knih, sešitů i šatů. Ukáže se jim kniha nová a vyličí její přednosti; vedle této se jim může předložit exemplář knihy roztrhané a její nedostatky. Dáme-li jim příležitost rozhodnouti se pro jednu z nich, rozhodnou se zajisté pro pěknou. Po té se jim poradí, chtějí-li míti knihu vždy tak krásnou, aby si ji zabalily, braly ji opatrně a vždy napřed popatřily, mají-li ruce čisté. Ať knihu vždy na bezpečné a čisté místo uschovají.

Při psaní aby měly podložku pod sešitem a pokud možno pod rukou a ukáže se jim proč.

Asi za týden neb 14 dní vyskytne se dosti žáků, kteří na pokyn jim daný zapomněli, vždyť děti jsou děti. Spatří li, že učitel prohlíží knihy, otřese se jejich spící svědomí. — Těm, kteří se provinili, dobře se domluví s přátelskou láskou. Kromě důvodů esthetických poukáže se chudým, jak těžce vydělá otec každý krejcar; bohatým může se vyložit, jak dobrý skutek by vykonal, kdyby upotřebiv knihu s vědomím rodičů některému chudému ji věnoval. Velmi účinně působí, poví-li se jim, že zklamaly důvěru v ně kladenou, zrušily učiněný slib, a proto že jest učitel nucen častěji na knihy dohlížeti. Nebudou-li dbáti jeho vůle po dobrém, že bude nucen příště je potrestati. Příležitosti a příčiny najde se dosti. Při každé škole podělování jsou chudí žáci školními knhami, a tu jest povinností učitelovou dohlížeti, aby knihy ty byly co nejdéle v čistotě uchovány. Při takové příležitosti přihlédně se také na toho, kdo má knihu vlastní, aby ten chudý hned z mládí nepozoroval, že bohatý může knihu roztrhati nebo zamazati, a že se mu nic státi nemůže, ježto jest jeho. Stalo se mi při takové přehlídce, že jistý chlapec, dříve než mu měl býti pro tento přečin uložen trest, prostě dovolával se svého práva: „Velebný pane, to jest má kniha.“ Pravím: „To nic nedělá, tys neposlechl mé rady a proto jsi tak vinen, jako jiní. Máš doma menšího bratříčka, ten by se mohl z té knihy učit, ušetřil bys peněz. Mohl bys ji s dovolením tatínkovým někomu chudému dáti. Podívej se, jak jest to zlé, když X nemá knihy. Jak by byl rád, kdyby mu ji někdo dal — a podobně.

Také dobře jest upozorniti při zaznamenání uloženého učiva, aby děti nezaznamenávaly v knize péro.

Při šatech dlužno přihlížeti, aby děti chodily vždy čistě a nikdy roztrhány.

Poučíme je, jak mají opatrovati za parna, když na ně sedá prach, aby je vyklepaly, kterak za deště, kdy plno bláta. Nelze nijak omluviti, přijde-li žák do školy v šatech zaprášených nebo zablácených, jakkoli již týden po dešti jasně

slunce svítí. A mnohdy vidíme, že chlapec má nedávno nové šaty, děvče také, ale sotva je oblékl dvakrát, třikrát, jsou úplně pomačkány. Toho použijeme, abychom poučili dívky, jak mají uschovati šaty, když jdou spat, nebo když je zaměňují za jiné.

Přijde-li někdo v šatech roztrhaných, upozorníme jej, aby poprosil maminku nebo sestru, aby mu šaty ihned spravila, a upozorníme, proč; že by se díra zvětšovala a že by se za krátkou dobu nedala nijak spraviti. Není třeba podotýkati, že v takových případech nutno jednati obezřetně, aby snad nebyli rodiče uraženi, nebo dívky bez vlastní viny zahanbeny. Není vždy možná, aby rodiče dítě spravili šaty hned, často roztrhne si dítě šaty, jdouc do školy, jindy zase tají to před rodiči. Nijak však nelze toho odpustiti na stupni vyšším u děvčat, které se učí ručním pracím.

Mají-li šaty nové velmi často, neb mění-li je, neb je příliš ozdobují, jest nejlépe jeviti k tomu nevšímavost. To stává se více u děvčat než u chlapců. Nevšímavostí jest již děvče za přepych svůj dostatečně potrestáno. Beztoho šatí se nádherně nebo příliš často jen proto, aby na se upozornilo, ne-li aby dokonce se mu bylo obdivováno.

Je-li třeba o té věci zmíniti se, tu jest dobře dáti na jevo své podivení. „Tak již zase máš nové šaty. Ty toho potrháš; nemůžeš býti šetrnější? Podívej se na tu, jak dlouho chodí v jedněch a má je dosud čisty a slušny. Ta umí šetřit.“

Mají-li dívky šetrné rodiče, poukáže se na ně, jako na příklad, jehož jsou povinny následovati.

Dobře jest naváděti je, aby si po krejcařích ukládaly do pokladničky. Poukáže se jim, aby si zakupovaly poštovní známky a ukládaly do poštovní spořitelny. Někde dostávají děti peníze od rodičů, nebo příbuzných na pamlsky o jarmarce, v neděli, posvícení, pouti, neb na venkově, když při zabijačce roznášejí „výslužku“. Těch okolností se využítkuje, a povzbudí se děti, aby si peníze uložily.

Účinně působí čtení nebo vypravování krásných vzorů a životopisů. Bylo by záhodno, aby se tu postupovalo právě tak, jako při vyučování zeměpisu. Buďtež jim dány za vzor úctyhodné osoby v místě samém — ve farnosti — okrese, ko runní zemi, našich vlastech, pak Rakousku, Evropě, a potom v celém světě. Rovněž podobně mělo by se postupovati co do rozměru času zpět do minulosti.

Na vyšším stupni dá se o věci té šířeji pojednati.

Takto ihned v mládí, jako útlá bylinka, jako horčičné semeno vloží se do srdce tato vlastnost, bez které v niveč rozplývá se největší bohatství. V životě národohospodářském třeba šetrnosti přikládati důležitost co největší.

Co pozoroval Palacký u lidu slovanského, že totiž dovedeme jmění strádat, nikoli však uchovat, jeví se dnes u národu našeho měrou velikou, a to, co tehda pozoroval duch našeho genia, je dnes zřejmo nejenom nám všem, nýbrž i jiným národům, není tajna tato naše chyba. Jednou z příčin chyby té jest též „rozmařilost“, o níž pěkně pojednal v čísle dubnovém letošní „Vychovatel.“

Kéž v té věci počne obrat k lepšímu!

František de Paula hrabě Schoenborn,

kardinál kníže-arcibiskup.

Narozen dne 24. ledna 1844, zemřel dne 25. června 1899.

Frant. de Paula říšský hrabě Schönborn narodil se v Praze. Gymnasiai studiu konal na Malostranském gymnasiu, tam také r. 1863 odbyl maturitní zkoušku s vyznamenáním, načež oddal se studiím právnickým. R. 1866 ve válce prusko-rakouské vstoupil do 6. pluku kyrysníků a bojoval u Náchoda a Hradce Králové. Měl nastoupiti dráhu diplomatickou, ale Bůh ho volal r. 1869 ke studiím bohosloví, jež konal v Římě a v Innsbrucku. R. 1873 byl posvěcen na kněze, načež se odebral do Říma, kdež byl povýšen za doktora bohosloví. Vrátiv se do vlasti, jmenován byl kaplanem v Plané u Tachova, odkud jej r. 1879 povolal kardinál Schwarzenberg do pražského semináře za vicerektora. R. 1882 stal se rektorem tohoto ústavu, r. 1883 biskupem v Č. Budějovicích, r. 1885 arcibiskupem v Praze a r. 1889 kardinálem.

Zvěčnělý plnil horlivě povinnosti svého vrchnopastýřského úřadu a ujímal se s něžnou láskou chudiny, kterou štědrě podporoval. Jako vicerektor a rektor pražského semináře byl osobně činným v mužském a damském spolku sv. Vincence.

Při zřízení české koleje v Římě kardinál Schönborn zdárně působil. U sv. Otce Lva XIII. a u Jeho Veličenstva císaře Františka Josefa byl kardinál Schönborn u veliké vážnosti.

Chorobu si přivodil při svěcení voj. pomníku u Křečhoře a při průvodu z Příbrami na sv. Horu. Vydav se ale i přes to, ač byl churav, na generální visitaci, podlehl chorobě ve Falknově na zámku hraběnky Sitty-Nosticové. Zemřel jako vzor křesťana nemocného, o čemž denní listy přinesly podrobné zprávy. Před smrtí žehnal vždy věrné metropolitní kapitule, milnému kleru a celému národu.

Závěť jeho jest důstojna šlechtetného biskupa. Čtvrtinu jmění odkázal velechrámu sv. Víta, polovici české koleji v Římě a zbytek svému nástupci, aby splnil, co zvěčnělý již splniti nemohl a co si vykonati přál.

Zvěčnělý byl pohřben v kapli sv. Anny ve velechrámu sv. Víta dne 30. června t. r.

Kardinál Schönborn záhy po svém příchodu do Prahy stal se členem našeho družstva a brzy na to mimo členský vklad složil k účelům družstva 150 zl. Od času úmrtí až do pohřbu vlál s domu družstva smuteční prapor.

Odpočívej v pokoji!

HLÍDKA ČASOPISECKÁ.

„Česká Politika“ zmínivši se o oslavování školských zákonů německým učitelstvem napsala toto: „Nelze upříti, že novými těmi zákony stal se rozhodný pokrok ve školství, avšak také jest pravdou, že nemohou býti tyto zákony ideálem školství. Jsou v nich mnohé mezery a nedostatky, které pozdějšími „opravami“ byly ještě rozmnoženy. Nynější neutěšené poměry v postavení učitelstva v nejednom případě mohly zabrániti. Tak na příklad předpisují povinnosti, ale o platu jen povrchně se zmiňují. Také právní postavení učitelstva není závidění hodno. Učitelstvo má nyní vedle mnoha jiných pánů dva hlavní hospodáře, stát poroučí a dozírá, země platí. Učitelstvu odňata jest nejen svoboda občanská, ale i volnost při vyučování. Ano, došlo to tak daleko, že nyní učitelům jest podrobně předepsáno, čemu, kdy a jak mají vyučovati. Za takových poměrů není ovšem možný volný rozvoj školství. Na mnohých místech jsou učitelé vydáni na milost a nemilost svých dozorců, nemají nikde zastání, a na pouhé udání zavádí se s nimi disciplinární vyšetřování. Ty a jiné vady nezavíňují ovšem zákony, které němečtí učitelé oslavovali, avšak koná se tak v „jejich mezích“. Za jeden z nejpřednějších nedostatků ve zřízení nynějšího školství považovati však dlužno, že škola není ponechána národu, aby si ji mohl volně zřídit dle svých potřeb. Pro všechny země a národy v našem mocnářství jest předepsán jeden recept. Centralismus s byrokratismem podávají si tu ruce, a rány v našem školství jítí se dále. Bylo by opravdu na čase, aby o nedostatecích v našem školství bylo na rozhodujících místech, zvláště ve sněmě našeho království pilněji uvažováno, než se dosud dělo, aby škola dána byla národu, a lidová osvěta aby založena byla na svobodě.“

Ve slovech těch jest mnoho pravdy. Aspoň tu pravdu dokazují, že liberalismus pod pláštěm svobody vlastně zotročuje. Jak vyhlíží ve skutečnosti ta nynější učitelská „svoboda“, na to poukazujeme stále. Ale rovněž tak se to má v nynější škole se svobodou rodičů i samých dětí. Zotročováním sluší na-

zvati, brání-li zákon, aby se dostávalo dětem rodičů, kteří přece školu vydržují a děti do ní posílají jsou nuceni, vychováni na základě jejich náboženství.

Konečně nelze neviděti, jak zhoubný vliv má tento zákon na učitelstvo. Značná část jeho už je také hodně „bezkonfesijsní“, třeba že jsou její příslušníci zapísáni v matrikách jako katolíci. Chovají se k náboženství úplně lhostejně a netečně, konají i to, co zákon v té příčině ukládá, s nechutí, v listech proti tomu bojující — v tom spatřují „hájení zájmů“ svého stavu a pokročilost. Řekne-li se však tato smutná pravda, je zle; jsou prý to jen pomluvy, zlehčování atd.

Nedávno ukázala na tyto poměry trefně Brněnská „Hlídká“. Tím se ovšem nezachovala „Č. Učitel“, který jí především zazlívá, že nazývá nynější školu „liberalní“ a poukázala k tomu, že tato liberalní škola jest v úpadku. Tomu „Č. Učitel“ nechce nikterak věřit. Není prý všecko v úpadku, „co je na opačné straně nežli Brynych, Škrdle, Pohunek, Špaček a tutti quanti“, a „všecko to mluvení jest pouhá klerikální tendence a fikce“. Jest prý dětinské mluvení o úpadku školství, které se dosud nevyvinulo, poněvadž k řádnému vývoji *nedostává se mu všech podmínek*.

Kýho kozla! My bláhoví klerikálové jsme myslili, slyšíce ty hlučné fanfáry, kterými jest oslavována ta moderní škola, že nám nový zákon všechny ty podmínky přinesl a upravil pro všeobecné vzdělání a pokrok ve školství tak pohodlnou cestičku, že to půjde ku předu jako na ledě po bruslích. A tu máš! Najednou nemáme pro to podmínky, a školství se za 30 let nevyvinulo. Kdyby nebyli pánové z „Českého Učitele“ tak nedůvtipní, vyznali by upřímně, když to nešlo za 30 let, že už to vůbec nepůjde.

Stačilo by poukázati k tomu, že naše mládež chodí úžasně nedbale do školy, že pustne na mravech, že lid nejvíce ku školství zájmu — a bylo by na tom dosti. K tomu však můžeme připojiti: snižování činnosti učitele na pouhý automat — což pochází z pouhé nedůvěry k učitelstvu, rozervanost jedno-

tlivců i celého stavu, mnozíci se sebevraždy atd. atd. — a pánové musí již prominouti, že my utrhační klerikálové tomu všemu říkáme úpadek. Nazývají-li oni to pokrokem, my proti tomu nic nemáme, ale je to směšné.

A které jsou ty podmínky, jichž se nám nedostává? Větší plat? Ten ovšem vyproští učitele z nouze, ale školu nepovznese. Zrušení úlev při osmileté docházce? To bude mít ten „blahodárný“ účinek, že přibude hodně nedbalců. Či snad universitní vzdělání? Jen se přiznejte, že tím chcete obecné školství ne povznést, ale zakopat. Kdo pak vám bude vykládati na universitě methodiku pro malé děti? Pokud ještě ovládal redakce jistých listů zdravý rozum, psalo se, že by bylo dobře, kdyby byli na učitelské ústavy povolávání zkušeni učitelé obecných škol. Dnes ovšem žádné methodiky nepotřebujete; stali jste se takovými chlapíky, že si ze článků o té pravé práci učitelské děláte smích a díváte se na ně „s patra“. Najednou potřebujete universitních profesorů, aby vás učili děti vychovávat?

Jen se přiznejte: až byste měli universitní vzdělání, řekli byste: „A teď máme učit malé děti písmenkům? Proto jsme studovali universitu? Dejte nám pokoj!“ Učit na obecné škole bylo by potom každému „sprostým“ — a *pak by nastala nutnost opatřiti pro tyto školy učitele ze tříd docela necvičených.* To pak by byl ten školský pokrok! My klerikálové máme tu nemoderní vlastnost, že jsme trochu prozíravými. My jsme věděli, k jakým koncům dospěje škol-

ství za nynějšího zákona, a proto od počátku proti němu jsme a budeme. A my také víme, kam směřujete s tím požadavkem o universitním vzdělání. Ale nám skutečně leží na srdci prospěch školy, mládeže a tím i národa, a proto se nedivte, že se pro tento náš požadavek nemůžeme rozehráti.

Nejenom osoby které jste, zdvořilí a vzdělaní pánové, vyjmenovali v čele s nejdůst. biskupem, jež bez příčiny hanobíte, ale celá ta „klerikální armáda“, jak vy říkáte, zná dobře ty podmínky k rozkvětu školství potřebné. Dají se vlastně shrnouti v jednu, totiž aby se celý ten školský aparát odklidil a někam zakopal, ale hodně hluboko.

Ptáte-li se „Hlídky“, možno-li považovati za zlepšení nynějšího stavu školy konfessijní — odpovídáme vám bez rozpaků, že ano! Podívejte se do Francie, jak tam působí školy státní, a jak školy náboženské; ptejte se, proč mají školy tyto poměrně více žactva, ač posílání dětí do nich je spojeno s většími výlohami? Proč i v Německu školy konfessijní více žactva mají nežli simultanní? Proč i mnohý otec k náboženství lhostejný nebo docela nevěrec posílá své děti do školy klášterní? Snad proto, že je špatná?

My se také nesrovnáme se slovy „Hlídky“, že „začíná svítat i v hlavách liberálních“; myslíme si, že v nich panuje pořád úžasná zbedněnost. Ale svítati začíná v hlavách lidí střízlivých a nepředpojatých: ti se hrozí nynějšího stavu věcí a přejí si, aby co nejdříve dostavila se změna.

(Dokončení.)

SMĚS.

Z družstva Vlast. Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: Ant. Jakubše, učitel v Dejvicích; Jos. Pop, farář v Zlatníkách; Jan Vysloužil, farář v Lubojatech v R. Slezsku; Nejmenovaný mnich a Katolická vzdělávací Jednota v Nové Pace. Přispívajícími členy stali se: Fr. Aug. Kadlec, převor řádu sv. Dominika v Uherském Brodě, a pí. Marie Šádková v Mnichově Hradišti. — Na Historický Sborník přispěl: Msgr. Dr. Ant. Lenz, probošt na Vyšehradě 50 zl., a Msgr. Dr. Jan Řehák,

kapitální děkan v Litoměřicích 50 zl. — Literární sekci darovali: Jeho Excel. ndp. Dr. Martin Říha, biskup v Č. Budějovicích 50 zl.; Msgr. Dr. Ant. Lenz 10 zl.; Jan Duben, em. děkan v Sušici 5 zl. — K fondu pro katolické spisovatele přistoupil za člena zakládajícího 100 zl. — Jos. Šerík Vitínský, spisovatel v Antverpách. Přispívajícími členy stali se: Tom. Bufka, Jak. Ludvík, Jos. Turek, Vend. Honěk. Míro to daroval k témuž účelu Msgr. Dr. Lenz 50 zl. — Všecky fondy družstva

obdarovali: Jos. Mařík, bi-k vik. sekretář a děkan v Netolicích, a Jan Vyhliďal, koop. v Hulíně. — Fr. Korhoň, zemřelý farář v Nové Vsi na Moravě, odkázal družstvu 200 zl. — Podrobný inserát zboží v papírnickém závodě družstva přináší červnová Vlast. K tomu poznamenáváme, že máme na skladě 11 pohledových dopisnic z Polné, vztahujících se k vraždě Anežky Hružové v Polné. Jedna pohlednice jest za 6 kr. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast, Praha č. 570-II.

K výnosu zemské školní rady ze dne 19. března 1899 č. 5628. Výnosem tímto sděluje se učitelstvu, že školní dívky, které jezdí po dráze do školy, mají býti od dospělých cestujících dle možnosti odděleny (viz předposlední číslo „Učitelské přílohy“ str. 70); škoda, že nebylo při tom hned nařízeno, aby alespoň dospělejší žáci a žákyně, jakož i studující byli dáváni do rozličných oddělení. Jezdívajíť dle našeho pozorování do školy po dráze většinou dospívající děvčata škol měštanských a rovněž i dospívající hoši škol měštanských, středních a odborných. Při doslovném provádění svrchu uvedeného výnosu bude této dospívající mládeži obojího pohlaví dána velice vhodná příležitost k nerušeným milostným dostaveníčkům, o nichž by mohl již nyní leccos vypravovati každý, kdo častěji jezdí za svým povoláním po drahách do měst s vyššími školami.

K činnosti katolického školského spolku ve Vídni. Spolek tento vydržuje dle své výroční zprávy ve 12. roce svého trvání vedle soukromého ústavu ku vzdělání učitelů v 18. okresu ještě 15 jiných škol a ústavů; v posledním roce převzal též knihtiskárnu a obchod s učebnými pomůckami. Spolek má přes 35 tisíc členů a 275 farních odborů. Kéž náš katol. školský „Spolek přátel českých škol bratrských“ dočká se v brzku podobného rozkvětu. Jos. V. Bouchal.

Učitelský seminář školských bratří ve Vorarlberku odchoval již 137 učitelů, kteří působí v duchu ústavu a k úplné spokojenosti rodičův i úřadů. 80 z nich působí ve Vorarlberku, 22 v Tyrolsku, 17 v Dolních Rakousích a ostatní v jiných zemích. Letos jest v semináři chovanců 145; z těch pochází 56 z Vorarlberku, 28 z Dolních Rakous, 21 z Tyrol, 9 z Čech, 5 z Moravy, 6 ze Štýrska,

ostatní pak z jiných zemí. Nadějeme se, že také u nás v Praze, kde zřízen bude Spolkem přátel škol bratrských katolický ústav učitelský, ústav ten bude zdárně prospívat.

Naše mládež a Hus. „Malý čtenář“ přinesl v 15. čísle vyobrazení „Mistr Jan Hus na hranici“ s příslušným textem v němž čteme: „Dne 6. m. června r. 1415 vzplanula na břehu řeky Rýna u města Kostnice hrozná hranice, pohltnutá drahou obětí, mistra Jana Husa, sněmem církevním jako kacíře k potupné smrti odsouzeného.“ Semenistěm moderního lžihusitismu má tedy již také býti časopis pro mládež. Pravíme lžihusitismu, protože pro své *skutečné* zásluhy Hus oslavován není. U mládeže již má býti snižována autorita církve, již dítě vysoce si má vážiti. Výše citovaná slova k jinému nesměrají. Vyobrazené postavy mnichů také mluví dosti zřetelně. Jen tak dále — a uvidíme, čeho se ještě dočkáme na té naší mládeži.

Rozhodnutí nejvyššího soudu. V obci R. trval přes 10 let spor, který vedla škola se záduším kostela o pozemky, as 14 korců polí, jež řídící učitel užíval; daně a přírážky platil kostel. První instance, c. k. okresní školní rada v Mladé Boleslavi, rozhodla, že *užitek* polí náleží škole, (neboť vlastnictví se kostelu neupíralo). C. k. místodržitelství rozhodlo, že pozemek i užitek náleží kostelu; proti tomu podala místní školní rada odvolání k c. k. ministerstvu kultu a vyučování, které potvrdilo rozsudek c. k. místodržitelství, že pozemek i užitek náleží kostelu. Místní školní rada podala nové odvolání k nejvyššímu správnímu dvoru ve Vídni. Tato nejvyšší a poslední instance dne 9. června t. r. za předsednictví samého presidenta, p. hraběte Schönborna, stížnost jako bezdůvodnou zamítla. Tak ukončen více než 10 let trvající spor, a kostel ku svému majetku nabyl práva. — Podobný spor s patronem kostela prohrála místní školní rada v S. u Mnich. Hradiště, ač byla varována, aby se do procesu nepouštěla. Co je pravda, naši „ubozí“ rolníci v místních škol. radách se činí: vyhodit několik stovek za zbytečný spor jest u nich maličkostí. Však jsou tu poplatníci! Pan Alfons z Padařova zase bude moci pak ve sněmu deklamovati, jak jsou ti poplatníci přetíženi. —

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamae, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špaškovi v Košátkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Skromnost a domýšlivost.

Nezdravým úkazem nynější doby zajisté třeba nazvati, že mladé, ano, příliš ještě mladé pokolení staví se v popředí, kde jen poměry toho připouštějí. Ti, kdo rádi popřávají mládeži úplné volnosti ve všem, považují to za dobré znamení a mluví s uspokojením o činnosti a nadšení mládeže a zazlívají každému kdo by dospívající generaci v něčem chtěl klásti meze, jakoby to byl hřích na mládeži páchaný, a jakoby jí z toho vzejíti mohla škoda, která by nestihla jen mládež samu, nýbrž i širší společnost. Mluví se o obmezování mnohoslibné činnosti, potlačování talentů a podobně.

Snad stojí věc tato za trochu přemýšlení. Možná, že by i ten, kdo mládeži přeje plné volnosti, poněkud jinak o věci soudil, kdyby pozoroval, v čem naše mladé pokolení chce vynikati. Ti, kdo mají příležitost s odrůstající mládeží obcovati třeba každodenně, stýskají si, že při vši té čilosti, kterou ona namnoze jeví, *užitečná práce* nebývá tím, v čem by mládež chtěla vynikati. Pronášejí se stížnosti, že mládež zanaší se spíše vším jiným než právě tím, čemu by měla věnovati největší pozornost a píli. Naříká si řemeslník na učně a tovaryše, že nejeví zájmu pro práci, naříká si učitelstvo škol obecných a středních na lhostejnost mládeže k učení; *povinnost* tedy zdá se býti mládeži břemenem, jež nese těžce a jemuž hledí, pokud jen možno, uniknouti. Za to, pozorujeme-li mládež mimo dílnu, mimo školu — shledáváme u ní činnost, skoro bychom řekli, obdivuhodnou.

A k čemu nese se tato činnost? Jsou to právě *veřejné otázky*, kterých si naše mládež bedlivě všímá; ona ráda vystupuje u *veřejnosti* a u veřejnosti také chce vyniknouti. A to, myslíme, není zjevem radostným; neboť nevidíme v tom snahu po práci a činnosti prospěšné jak pro jednotlivce, tak pro celek, nýbrž pouze následek nepěkné zvláště u mládeže vlastnosti, které říkáme *domýšlivost*.

Pročtíme životopisy našich vynikajících mužů, ano, řekněme velikánů, jako byli Palacký, Jungmann a j. U mužů těchto lze dojista mluvit jak o velkém talentu, tak o velké píli a pracovitosti: Avšak tažme se, kdy vystoupili tito mužové poprvé na veřejnost. Jak dlouho studoval na př. Palacký, jakých vědomostí nashromáždil, nežli vydal svůj první spis! A podobně si počínali jiní. Žádný z nich do veřejnosti nespěchal, ale každý téměř úzkostlivě dbal, aby na takový krok byl náležitě připraven. U nich nejvila se touha blýskati se před veřejností a dobytí si uznání nebo docela slávy, ale ovládala je snaha, aby se stali prospěšnými pra-

covníky, kteří by vytvořili díla cenná. A když se jim to podařilo, mužové ti přece zůstali *skromnými*.

Na přílišnou skromnost u mládeže si nyní ovšem naříkati nemůžeme. Mladík, jemuž ještě je zapotřebí dlouho se učit, neuznává toho potřebu, ale vystupuje s největší smělostí, aby poučoval jiné; chce býti spisovatelem, řečníkem, a kdyby toho zákon připouštěl, snad bychom měli šestnáctileté redaktory a dvacítilété poslance.

Člověk domýšlivý domnívá se, že nemá vad a nedostatků. Jeho „já“ jest mu nejpřednější. Domnívá se býti i při své nezkušenosti znalým všech poměrů, neohlíží se na soud jiných, není přístupným radě a poučení. On sám u sebe neuznává zásluhy jiných a nepřipustí si myšlenku, že by něčí práce měla větší cenu než jeho. Vše kritisuje, o všem se domýšlí, že by to sám vykonal mnohem lépe. Nějaké úcty k osobám starším a zasloužilým vůbec nezná — zvláště, je-li si vědom, že má pro ten neb onen obor činnosti nadání.

Tyto příznaky domýšlivosti jsou všeobecně známy. Že pak jsou na škodu jak jednotlivcům, tak i společnosti, o tom není pochybnosti. A věru že není nadsazováním, řekneme-li, že velikou část viny té rozháranosti v našich veřejných poměrech nese domýšlivost.

Domýšlivci, nezralí věkem, zkušeností i věděním, kritisovali činnost mužův o národ zasloužilých a ovšem ji odsoudili. Oni rozuměli všemu lépe, a proto začali provozovati extrapolitiku. Jak smutně tím poslouženo národu, je známo.

Mladý literát, začátečník, ale domýšlivec, o němž ještě včera veřejnost nevěděla, dnes prohlásí zemřelého, všeobecně uznaného básníka za člověka bez talentu a proto bez významu. Nedivte se: nikdo se o začátečníka literáta nestaral, a to jej nemálo zlobilo. Proto napsal něco takového, čeho si veřejnost jistě povšimne. Každý se táže, kdo vlastně je ten, který snižuje tak činnost jednoho z předních básníků; začne se o něm mluvit — a po tom právě domýšlivec toužil. Teď dosáhl svého účelu.

Veškerý ten radikalismus, to „pokrokářství“ nynější doby má svůj kořen nejvíce v domýšlivosti. Jen vyniknouti, jenom na sebe upozorniti, ať už čímkoliv. Konečně se třeba prohlásí vlastenectví za hloupost, za přežilou domněnku. Pořádž toho dosud nikdo neřekl, bude to právě „moderní,“ a hlasatelé nového učení na sebe upozorní, a to právě chtěli. Domýšlivost vede k různicím, k nesvornosti. Domýšlivec nebude s nikým svorně pracovati. Založte jakýkoli spolek nebo podnik — on vedle něho založí jiný. Varujte jej, aby nedrobil síly, zveťte jej, aby se spojil s vámi, slibte mu, že bude dbáno jeho rady, návrhy jeho že budou přijaty — nic platno, on s vámi pracovati nebude, protože chce státi v čele a ne vedle někoho.

Jaký div, že naše mládež mluví potupně o učitelích, sotva školu opustí, že malí studentíci professorům se posmívají, že se zneuznávají zásluhy mužů zkušených — když naše mládež nezná skromnosti? Jaký div, že jest u nás taková nesvornost, že neustále přibývá stran, když mladá generace ovládána jest domýšlivostí?

Bohužel, není naše „moderní“ školství tak uspořádáno, abychom mohli říci, že školní vychování působí ve směru tom na mládež příznivě. Jest vůbec známo, že vychování daleko je zastrčeno za vyučování. Netají se tím ani učitelstvo, které nynější stav školství hájí a nadšeně mluví o pokroku. Jedni praví, že škola vůbec vychovávati nemůže pro spoustu učiva a nedostatek času, druzí si stěžují do ne-

dostatku kázeňských prostředků, jiní opět tvrdí, že práce vychovatelská ve škole jest marnou, protože dítě mimo školu dle podléhá vlivům nepříznivým, které boří to, co škola snad s námahou byla vystavěla.

Byť stesky tyto byly oprávněny, s druhé strany sluší uvážiti, že vychovatelství nebylo v obecné škole nikdy zvláštním učebním předmětem; pædagogická činnost učitele musí se jeviti i při vyučování, ať kterémkoli, a není vázána časem. Rovněž uzná každý, že nelze všecko vnutiti do dětí metlou nebo holí; a každý také ví, že školní vychování mělo vždy nepřátele v nerozumných rodičích — a přece škola nikdy nezoufala a neskládala ruce v klín.

Jest pravda, že učitel ve své činnosti vychovatelské setkává se s mnohými překážkami a zvláště u věci, o níž promlouváme. Již to, že trest tělesný jest vyloučen ze školy, musí působiti na děti nepříznivě. Malý nezbeda jest si dobře vědom, zač trestu zasluhuje, ale ví-li také, že učiteli vzato jest právo jej potrestati, ač právo to mu náleží — pak není divu, že domnívá se býti povzneseným i nad právo učitele. Tím budí se v něm domýšlivost, která pak ovšem roste. Nedivme se potom, že takové klouče stává se nedůtklivým, že bývá uraženo i přísným slovem učitelovým, obrací se k otcí, aby se ho zastal — a ten žaluje učitele — pro urážku na cti! Uraziti na cti kluka, to zde věru ještě nebylo. To jest možným jen v době školského pokroku na sklonku devatenáctého století.

Zákaz tělesného trestu dojistá není bez škodlivého vlivu na mládež všecku. A mohli bychom uvést i jiné věci, které činí mládež domýšlivou, zbavující ji skromnosti — ctnosti tak velice potřebné. Než, svému povolání věrný učitel ne bude dbáti těchto překážek. Docílí-li i při nich žádoucího úspěchu, tím větší bude jeho zásluha. Vědomí, že pracuje jen *pro blaho dítek, pro jejich štěstí*, bude mu při této námaze posilou.

Je známo, že jakékoli statky pozemské nečiní člověka šťastným, nesídlí-li v jeho nitru spokojenost, podmíněná jednak klidným svědomím, jednak tím, že nezná baživosti a touhy po tom, čeho bez nesnází dodělati se nemůže. Ale takováto baživost, která spokojenost činí nemožnou, bývá právě vzbuzována domýšlivostí. Domýšlivec rád vyniká ve všem, i v požitkářství. A naše doba může právem slouti dobou nespokojenců a omrzelců.

Na mládež ovšem nejvíce působí *příklad učitelův*. Učitel, který by mluvil „s vysoka,“ který by zevnějškem a chováním na sebe upozorniti se snažil, nebyl by ovšem dětem příkladem skromnosti.

Proč se mnozí tak velice pídí po příkladech následování hodných z doby starých Řeků a Římanů, tomu opravdu jest se diviti. Sokrates a Solon dospěli zajisté ku své rozšafnosti a svým ctnostem jenom přemýšlením o budoucnosti po smrtné. Slova Solonova: „Před smrtí nikdo šťastným zváti se nemůže,“ s dostatek o tom svědčí. Těmto mužům pohanství, v němž se zrodili a dospěli, nedostačovalo: oni tušili, že musí býti něco vznešenějšího, dokonalejšího, a toužili po tom, ovšem marně. Hle, tedy, tito mužové sami povznegli se nad pohanství, ač byli k němu poutáni. Zajisté zasluhují nejen úcty, ale přímo obdivu, právě proto, že se povznegli beze vší pomoci, silou vlastního ducha. Jak asi byli by tito mužové přílnuli k náuce křesťanské, kdyby ji byli poznali, jak byli by dle ni ještě více zdokonalili svůj život!

Netřeba tedy vzorů takových zavrhovati. Ale to musí naplniti myslícího člověka úžasem, proč mnozí vychovatelé moderní doby „chodí přes dříví do lesa,“ proč hledají příklady ctností v dalekých dobách pohanských, kde nalézají vždy

jen výjimky, ojedinělou ctnost mezi bahnem neřestí — a proč nejdou blíže, do dob křesťanských.

Mnoho se mluví o vzorech z dějin vlasteneckých. Nejsme proti tomu, naopak, úplně se s tím srovnáváme. Ale i tu má křesťanství své místo. Vyličujme mládeži skromnost a pokoru sv. Václava, sv. Vojtěcha, sv. Prokopa, a hnedle se přesvědčíme, bude-li toto na mládež účinněji působiti, či bude-li více povzbuzujícím pro ni líčení ctností Sokratových. Co mezi pohanskými mudrci nalézáme jako výjimku, to u světců křesťanských jest *pravidlem*.

A pak ovšem sama sebou vnučuje se otázka, odkud tito světcové své ctnosti čerpali, a dětem objeví se před duševním zrakem vznešenost nauky křesťanské a jejího zakladatele jakožto vzoru a pramene všeho dobra. Ano, *zde jsme u původu, u základu. Základem, východištěm ctností všech jest Kristus, ctnosti pak i osob nejšlechetnějších od něho jsou odvozeny.*

Nuže, proč nejde každý k tomu počátku, ku pramenu? Jaká to pošetilost — stavěti bez základů!

A neváháme tvrditi, že *vychovatelské dílo založené na tomto základě, bude se dařiti i při nepřízní poměrů a že statně odolá vnějším překážkám.* Či nemáme dosti příkladů, že rodiče byli odzbrojeni ve své zlobě zbožností vlastních dětí, nechťce býti jimi zahanbeni?

Že skromnosti u dětí se nedoděláme, budeme-li jim stavěti za vzor místo Krista — Jana Husa, jest jisto. Je nejvyšší čas, aby moderní pedagogika se navrátila ku Kristu.

L † 10.

Křesťanství u výchově.

Podává Jan Nep. Jos. Holý.*)

Modla moderních pedagogů, Dittes, píše v Pädagogiu ročn. 13 : „Není větší škody pro mravní výchov našeho pokolení, nežli že jsme byli od mladosti vyučováni mravouce křesťanské a že jsme byli zároveň naváděni domýšleti se, že je to mravouka, která skutečně platnost má.“ Podobně píše o křesťanství Diesterweg, Jessen a j. I třeba se tázati, jaké postavení má míti křesťanství u výchově.¹⁾

Rousseau nechce vůbec o žádném náboženství věděti. Nemá prý se dítěti u výchově ničeho říkati o Bohu, o nesmrtelnosti, o náboženském poměru člověka k Bohu. V tom má vychovatel chovance zůstaviti sobě samému, aby sám dospěl ku poznání Boha a svých povinností k Bohu.

Jiní nejdou tak daleko, nechtí odstraniti zcela náboženství z výchovu, avšak nesmí to býti pozitivní, křesťanské náboženství. Vyučování článkům křesťanské víry má býti vyloučeno. Tak tomu chce Basedow a filantropisté předešlého století. Chtí pro výchov toliko náboženství rozumové.

Nemá se ničemu jinému učit, nežli že jest Bůh, nejmoudřejší, všemohoucí, nejdobrotivější bytost, že jest duše lidská nesmrtelná, že jest člověk povinen dobré činiti a zlého se varovati, že ho za vše čeká odplata. S tím se má spojit symbolická bohoslužba s všeobecnými modlitbami a písněmi. Křesťanské vyučování a křesťanská bohoslužba jsou vyloučeny.

*) Dle Alberta Stöckla.

¹⁾ Přidržuji se co do rodu „výchov“ prof. Šauera; viz jeho „Obecné vychovatelství v úvodě.

Podobné nauky nemohou býti bez nepříznivých následků pro výchov. Člověk nemůže, sám sobě jsa ponechán, nalézt vyšší úkol, který jest mu v životě vyměřen; a i kdyby jej mohl nalézt, scházela by mu, na sebe jen odkázanému, síla, aby této úloze v životě mohl dostáti. Třeba jest, aby pozitivní náboženství ho poučilo o cestě, kterou se má bráti, aby mu dodalo posily, které potřebuje, aby mohl kráčet nebezpečnou, úzkou a kamenitou cestou, která vede k životu. A tímto pozitivním náboženstvím jest křesťanství.

Chceme-li však kladně odpověditi na otázku, jaké místo zaujímá křesťanství u výchově, spočívá odpověď na ni na těchto zásadách:

a) Člověk byl původně stvořen ve svatosti a byl určen pro nadpřirozenou blaženost v Bohu. Avšak hřešil a ztratil tím naději na věčnou blaženost. Tento hřích přešel na všechny lidi, kteří úpí pod jeho následky. V tomto stavu nemůže člověk z vlastních sil nic učiniti ke své spáse, poněvadž nemůže se vrátiti z vlastních sil v nadpřirozený řád. Byla nutna pomoc a vykoupení z nebe, aby se mohl vrátiti v nadpřirozený řád a mohl opět dojíti spásy věčné. I přišel Kristus, Syn Boží na svět a přinesl svou krvavou obětí na kříži vykoupení a spásu pro všechny.

b) Křesťanství tedy, jak je živě vtěleno v církvi Kristem založené, přivedlo člověka opět v nadpřirozený řád a otevřelo mu opět cestu k věčné spáse. Ale to způsobilo jen křesťanství. Jiné cesty mimo křesťanství ke spáse není. „Nikdo nepřijde k Otci, leč skrze mě.“ Člověk jest tedy, aby dostál své vezdejší úloze, a tak dospěl k věčnému svému cíli, rozhodně odkázán *na milost* křesťanství. Jediné tato milost může ho učiniti způsobilým k životu a činnosti v řádě nadpřirozeném a k dosažení konečného cíle, jediné tato milost může mu dáti sílu, jíž potřebuje, aby pevně stál v bouřích tohoto života a svědomitě plnil povinnosti, které mu ukládá jeho časný a věčný úkol.

c) Tím však se nepraví, že jest činnost lidská vůči milosti zbytečná. Člověk nesmí vše výlučně očekávati od milosti, jakoby sám mohl zůstat nečinným v díle posvěcení a u vykonávání povinností, jakoby se nemusil sám namáhati. Naopak, jeho věcí jest, *spolupůsobiti s milostí*, v milost všecku sílu vůle své nasaditi, aby v životě vyplnil požadavky povinnosti a mravnosti, a tak dostál svému křesťanskému poslání. Tato vlastní součinnost jest k dosažení cíle člověka, k vyplnění jeho životního úkolu v duchu křesťanském právě tak nutně potřebna jako milost.

d) V tomto směru staví křesťanství člověku před oči v osobě Krista Pána a svatých živé ideály, jichž ve svém mravním boji a v utváření mravního charakteru následovati může a má. Tím vyplňuje křesťanství podstatný požadavek mravního života. Neboť člověk jest již tak stvořen, že nepostačuje pro něj pouhý zákon, aby ho rozohnil a nadchl pro dobro. Chce míti před očima živý obraz, *živý ideál* k následování, má-li se vzmužiti k plné energii a nadšení pro nejvyšší mravní úlohy životní. Také živé obrazy, také živé ideály podává člověku křesťanství nejprve v osobě Kristově a pak ve svatých, kteří dobojovali vítězně mravní boj životní a nyní jako zářící hvězdy jsou na nebi církve sv. Tím klade křesťanství poslední základní podmínku, aby se člověk nadchl pro křesťanskou ctnost, která ho povede k blaženosti věčné, které bude požívat u Boha.

Z těchto čtyř zásad plyne snadno odpověď na otázku, jaké místo zaujímá křesťanství u výchově. **Křesťanství, a to pozitivní křesťanství, jest dle toho základní zásadou veškerého výchovu.** Na křesťanství má spočívat celý výchov; křesťanským duchem má býti výchov ve všech odvětvích prodchnut. Výchov úplně

pochybí ve své úloze, nesnaží-li se především, aby chovance s celou jeho bytostí a podstatou, s celým smýšlením, cítěním a chtěním uvedl v křesťanství a v duchu křesťanském aby ho dále vedl a posilňoval. První a hlavní, čeho žádáme od výchovu, jest, aby byl křesťanský, pozitivně křesťanský, katolický.

Výchov totiž má chovance vzdělávati pro jeho časný i věčný úkol. Avšak, jak jsme viděli, může člověk svého věčného cíle dojíti jen křesťanstvím, poněvadž jediné křesťanství otvírá mu cestu do nebe, a proto může také svou časnou úlohu životní plniti jediné za vlivu nadpřirozené síly křesťanství a křesťanského ducha *tak, jak Bůh chce*. Z toho je patrné, že křesťanství má býti základní zásadou veškerého výchovu, a skutečně, co pomůže chovanci, má-li všechny vědomosti, které jsou potřebny neb užitečny pro vezdejší život, jestliže však mu schází duch, který „oživuje“. To ho ještě nevede na cestu jeho věčného úkolu; jestliže duch a síla křesťanství neproniká všeko jeho vědění a chtění, „zůstává přece v smrti“ (1. sv. Jan 3, 14.). Cesta do nebe vede jen skrze křesťanství, a proto třeba chovance od mladosti uváděti v křesťanství, aby krácel po cestě do nebe a aby tak také svému nynějšímu životu dal pravý význam.

Z toho vyplývají pro výchov tyto důsledky:

a) Mládež třeba *učiti pozitivním článkům víry*. Křesťanství jest zjevení Boží lidem. Zjevení však přichází ke člověku ze zevnějšíka; obsah jeho přijímá duch lidský pomocí vyučování. Víra ze slyšení — *fides ex auditu*. Má-li býti chovanec vychován v pravdě křesťansky, třeba ho vyučovati všem pravdám křesťanství; neboť nezná-li obsahu křesťanství, nezná-li řádně to, čemu křesťanství učí, pak nemůže život svůj dle toho zařídit. To je samo sebou zjevno. Bez vyučování pozitivnímu náboženství nemůže výchov dosíci svého úkolu. Kdo jest tedy toho mínění, že vyučování pozitivním pravdám křesťanství nehodí se pro výchov, že jest třeba odstraniti toto vyučování, na jeho pak místo buď nic nebo jen vyučování „všeobecnému náboženství“ dáti, dokazuje, že již nezaujímá křesťanského stanoviska u výchově; může býti vším jiným, jenom ne křesťanským vychovatelem.

b) S tímto vyučováním třeba začíti *co nejdříve*. Jak se duševní mohutnosti dítěte trochu vyvíjejí, již tu třeba začíti. Dítě obdrželo na křtu sv. křesťanskou víru jakožto habituelní víru; snažiti se jest, aby se tato víra hned od počátku vyvíjela, a to se může státi jenom vyučováním. Ovšem obmezuje se vyučování toto v prvních dobách dětských na nejnutnější základy, později pak podle toho, jak se mohutnosti dítěte více a více vyvíjejí, rozšiřuje se znenáhla také obsah vyučování.

c) Výchovem třeba dále chovance uváděti také *v praktická cvičení křesťanské bohoslužby*. Neboť jenom tímto způsobem může se život chovancův křesťansky utvářeti. Zcela chybně by pochopil podstatu a účel výchovu, kdo by chovanci ponechal na vůli, zda a jak se chce účastniti náboženských cvičení, kdo by toto účastenství pokládal za něco zcela lhostejného. Taký výchov nebyl by nijak křesťanský. Nikoli, výchov nutně musí přidržovati chovance, aby se účastnil náboženských cvičení; jen pod touto podmínkou může výchov dostáti své úloze, uváděti chovance v křesťanský život a v křesťanský mrav, a tak ho vychovávati pro jeho účel časný i věčný. Zcela pochybně píší proto „Freie Paedagogische Blätter“ ve 14. ročníku: „Dítka přicházejí, omámeny vůní kadidla, hloupější z kostela, než když tam šly.“

d) Výchov vzbuzuj a udržuj v chovanci vědomí, že všude *potřebuje milosti Boží*, aby dostal svým povinnostem, aby se v mravních bojích přidržel dobra, a když toho třeba, aby došel smíření s Bohem. — Přivykej chovance, aby přílišně nespolehal na sebe a své přirozené síly, nýbrž aby spíše pokorně Boha o milost prosil a od něho pomoci a posily očekával! Rovněž však také v chovanci vzbuzuj a udržuj přesvědčení, že nesmí vše jen od milosti očekávat, nýbrž že má celou silou své vůle *spolupůsobiti* s milostí, aby zvítězil v bouřích vezdejšího života! Tyto dvě pravdy u výchově spolu spojuj!

e) Stav chovanci před oči *obrazy i ideály* křesťanské, povzbuzuj ho, aby jich následoval. Živý obraz Spasitelův a svatých působí často více nežli všechna náboženská a mravní napomenutí. Předváděj mu tyto ideály zvláště s té stránky, se které jich chovanec může následovati již nyní a v budoucím svém životě.

Počínáme-li si tak u výchově, bude chovanec v křesťanské víře a křesťanském životě tak upevněn, že rozhodně, s přesvědčením a nadšením bude vyznávat svou víru a že v duchu křesťanském bude vykonávat povinnosti svého stavu. Kéž se brzy takého výchovu dočkáme!

HLÍDKA ČASOPISECKÁ.

(Dokončení.) Škola náboženská by tedy — dle „Č. Učitele“ pokrok nepřinesla. Neboť slavná jeho redakce „zažila a pozorovala již slušnou řadu různých náboženských zkoušek“ a vždy slyšela „pouhá vyjmenování církevních dogmat, předně, za druhé, za třetí, otázky po ústrojí kněžstva, proč se kněží líbají ruce (!), latinské ceremonie a p., ale sotva kde bylo zavedeno o ethický poměr víry k životu.“

Člověk by se snad mohl mrzet, kdyby nevěděl, že tohle psal právě „Č. Učitel“. Ale od něho nelze nic jiného očekávat, neboť heslem jeho jest: snižovat náboženství a tupiti všemožné kněžstvo. Kdo věří, že „bez víry nelze se líbiti Bohu“, ten připustí, že víra musí býti vštěpována důvody a vysvětlováním; proto jsou zde ta nenáviděná dogmata. Že „Č. Učitel“ ničeho neslyšel při zkouškách o plnění Božích a církevních příkázání, o lásce k Bohu a bližnímu a o ctnostech vůbec, tomu se také nedivíme, protože slavná redakce jest k podobným věcem hluchou. Každý jiný to však slyšel a slýchá. Za to slyšel „Č. Učitel“ výklady, proč se kněží líbají ruce.

„Nehněvej se na zrcadlo, máš-li křivá ústa“ mohli bychom poraditi „Č. Učiteli“. Neboť zle hartusí na „Hlídku“, že promluvila o nezdravém radikalismu

a vybledlém liberalismu v učitelstvu, o neslušných útocích, hrubé nesnášlivosti, nekollegiálnosti a nešetrnosti („vůči Špačkovcům“, poznamenává „Č. Učitel“). Ovšem, to všechno není pravda. Chovají se ti pánové ku katolickým učitelům tak laskavě a uhlazeně, že je radost poslouchat. Dokládáme, že nejenom tolik sprostoty a hrubosti, ale přímo surovosti jako „Škol. Obzor“ a „Č. Škola“ vytiskly pouze plátky socialistické, s nimiž tyto dva „učitelské“ listy právě jako „Č. Učitel“ tak sympatisují. Že tyto listy skutečně vyplňují své sloupce polemikami nejhrubšího rázu a hanobí nepohodlné příslušníky stavu učitelského způsobem tak neslušným, že tím budí odpor u všech slušných lidí — to nepraví pouze „Hlídku“, ale řekne to každý, kdo tyto listy zná. A že ty sprosté nadávky a neurvalý tón nejvíce poškozují vážnost a úctu ku stavu učitelskému, je také pravda.

„Škola našeho venkova“ počíná se „důstojně“ raditi k těmto listům, odsouzejíc vše, co sluje katolickým, jak jest viděti ze článku „Nedopustíme, aby školství národní a učitelstvo české obětováno bylo reakci.“ Je to už hrůza, co se děje! Klerikálové „zmocnili se z velké části tisku, založili hojnost různých spolků a sdružení zvláště ženských, nikoli snad pro pěstění citu a přesvědčení

náboženského, nýbrž aby pro stranu klerikální agitovaly a v jejich snahách ji podporovaly.“ Ano, vyslovili docela požadavek, „aby docházka školní byla snížena a zavedlo se nedělní vyučování.“

Tu se „Škole našeho venkova“ přihodil malý omyl, jako se vůbec pánům často stává, když mluví o klerikálech. Oni ti klerikálové nevyslovili se pro to, aby školní docházka byla snížena, nýbrž navrhuji pouze, *aby na vesnicích zrušením úlev, na něž nařiká samo učitelstvo, a nahrazením dvou půlletí jedním celým rokem* ta zchátralá docházka se trochu *uspořádala a nad to nedělními školami se rozšířila*. Pak by mládež aspoň tolik nepropadala mravní zkáze. Je to vůbec ku podivu, že právě ti pánové kteří mají plná ústa vzdělání a nemají ho pro mládež nikdy dost, jsou proti nedělním pokračovacím školám.

Tricet let prý je tomu, kdy „nynější útvar školství vymanil se z nadvlády klerikalismu. A po celou tu periodu let jest údělem národa našeho a zvláště učitelstva jeho brániti školu proti útočným choutkám reakčním a státi na stráž proti soustavným výpadům na rozvíjející se pokrok u vzdělání.“ — Řečeno ležky učeně, nadšeně, jen škoda, že nepravdivě. Je známo, že po vydání školních zákonů celý národ a všecko učitelstvo proti nim se stavělo a prálo si, aby zůstal ten starý „útvar“. Toť se ví, „Škola našeho venkova“ ještě tenkrát nevycházela, a její redaktor sotva pamatuje, co dostávali tenkrát ve všech listech, kromě vládních, noví „okršláci a šulráti.“ Povídání o „výpadech proti pokroku“ jest věru k smíchu, třeba že obsahuje pouhou pomluvu. Neboť bylo to právě kněžstvo, jež před vydáním nynějších zákonů staralo se o pokrok ve školství, a to namnoze takovou měrou, že nový školní řád přinesl mnohým školám pouze kreslení a ten pro venkov předůležitý tělocvik. To byla všecka novota. Dějepis, zeměpis a přírodopis učilo se již v letech šedesátých a při šestileté docházce. Nevěřili tomu „Šk. n. v.“, může si dát vysvědčení z těch dob ukázati. A teď najednou jsou ti klerikálové nepřátelé pokroku, protože chtějí, aby děti byly ve školách vychovávány dle nauk svého náboženství!

Je to zase divná věc, že tehdejší školu hanějí právě ti lidé, kteří jí vůbec

ani neznali a mohou mluvit o tehdejších poměrech jako slepi o barvách. Mužové zkušený a nepředpojatí mluví o nich docela jinak. Upozorňujeme pouze na spis p. prof. Šafránka, v minulém čísle našeho listu posouzený, na dějiny školství jednotlivých okresů atd. Ovšem, zde mluví zaručená fakta a ne fráze prýstící se z nenávisti ku katolickému kněžstvu.

„Škola našeho venkova“ se těch klerikálních úspěchů hrozí. Jen považme: soukromému ústavu Školských sester v Chrudimi pro vzdělání učitelek dostalo se prava veřejnosti, (soukromý ústav evangelický v Čáslavi má je také, což ovšem je v pořádku!) Spolek přátel katolických škol bratrských sebral za rok 22 tisíc zlatých a otevře první ročník učitelského ústavu, v Hradci Králové bude zřízen internát pro syny členů Jednoty katolického učitelstva, Katolický spolek učitelský na Moravě bude vydávati měsíčník — a „Škola našeho venkova“ za pomněla, že bude také v Ml. Boleslavi otevřen konvikt pro studující. Poznamme nám to, aby měla seznam úplný. To už je jako devatero egyptských ran které náš národ přivedou v niveč, jestli ho nezachrání „Škola n. v.“ tučným tiskem, hlásajícím tomu ubohému národu aby proti tomu klerikalismu přece začal stavěti hráze.

„Šk. Obzor“ a „Č. Učitel“ vybízejí rodiče, aby nedávali syny na učitelství. „Šk. n. v.“ však od takové abstinence varuje, poněvadž by pak „ústavy učitelské byly zůstaveny kvůli klerikální propagandy“. Na konec se dočkáme, že naši „přátelé“ pro tu abstinenci se hodně nepohodnou. Ale proti nám budou jistě svorní.

Aby se příští generace učitelská „zachránila“, má býti na podporu nemajetných kandidátův zřízen Lindnerův fond. Tomu se poněkud divíme. Je známo, že Lindner svou filosofií značně se odchýlil od katolického učení, ale přes to přál si, aby mládež byla vychovávána nábožensky. Do první čítanky, kterou napsal („Kniha maličkých“), dal také Otčenáš — modlitbu Páně, kdežto „moderní“ slabikář p. Frumarův Pána Boha vůbec nezná. Proto se domníváme, kdyby teď Lindner žil, že by dostával od panů pokrokářů a radikálů, kteří by ho jistě vřadili mezi klerikály. Z té příčiny zdá se nám také býti jméno Lindnerovo pro

jejich fond nevhodným. Snad by se k tomu lépe hodil Iška, který, tušíme, zakládá „národní“ církve. Nuže, ať si

pánové založí na zachránění bezkonfesijských ústavů a bezkonfesijské školy — fond Iškův! L + 90.

SMĚS.

Z družstva Vlast. Výbor konal dne 6. července schůzi za předsednictví druhého náměstka p. řídícího učitele Václava Špačka v místnostech redakce „Vlasti“. Schůze zahájena byla modlitbou, po níž přečten a schválen protokol o předešlé schůzi. Usneseno darovati Katolické jednotě pro Cuclav a okolí 30 knih, a dp. Frant. Horáčkovi, c. a k. voj. profes. a duchovnímu správci ve Sv. Hypolitě povoleno otisknouti jeho práce z „Vlasti“ a „Vychovatele“. — Jednota v Cerhovicích děkuje za darované knihy. — Faráři dp. Andriji Hlinkovi na Slovensku povoluje se pro jeho ohněm poškozené osadníky dar 10 zl. — Veřejné čítárně v Křižanově bude zasílán zdarma „Vychovatel“. — Vzato na vědomí povolení magistrátu kr. hlav. města Prahy ku stavbě místnosti pro tiskárnu družstva. Výbor radil se o dalších krocích, jež začne prováděti po prázdninách, i doufá, že asi za rok nebo půldruhého roku celá věc bude příznivě ukončena. — K návrhu redaktora „Vlasti“ usnesl se výbor, aby r. 1900 o prázdninách pořádalo družstvo druhý velikolepý literární sjezd. Navrhovatel vyžádal si o té věci v posledních dnech dobrozdání Jednoty katolického učitelstva v království českém a Literární sekce družstva Vlast, a když obě tyto korporace myšlenku jeho schválily, předložil ji výboru, který ji jednomyslně schválil. Místopředseda navrhl do přípravného komitétu pp.: prof. dra. Mat. Kováře, Tom. Jirouška a T. Škrdle, a výbor jim dal právo, že si mohou přibrati vhodné síly ku pomoci. Komitét všecka důležitější usnesení předkládati bude výboru, a teprve po jeho schválení nabudou tato usnesení právní moci. — Ku konci schůze sdělil redaktor „Vlasti“ radostnou zprávu, že se mu podařilo získati inteligentního Čecha, žijícího v Bulharsku, za literárního přispívatele „Vlasti“. Nový referent zná jazyk bulharský, srbský a turecký a bude čtenáře „Vlasti“ zpravovati hlavně o poměrech bulharských katolíků. První jeho zpráva, již zaslaná, bude uveřejněna v srpnovém čísle „Vlasti“.

Duchovní cvičení pro studující. Ministerstvo vyučování vydalo tento výnos: „Opětne projevila ředitelství středních škol přání, aby byla s velikonoční zpovědí a sv. přijímáním spojena třídní duchovní cvičení pro žáky. Aby se přání bez zkrácení doby vyučovací mohlo vyhověti, dovoluji, aby ze tří dnů prázdninových, které ředitel ústavu má právo dáti, mohl jeden věnován býti duchovním cvičením a druhé 2 dny duchovních cvičení aby spojeny byly buď s nedělí nebo svátkem. Dle toho mohla by se cvičení konati pravidelně buď od Květné neděle do úterý sv. týdne včetně, buď v týdnu předcházejícím od soboty do neděle. Učitelům náboženství se ponechá, navrhnouti zemskému úřadu školnímu ku konání exercicií cizí duchovní sílu výpomocnou ve srozumění a prostřednictvím ředitelství.“

Učitelé náboženství při maturitních zkouškách. Ministerstvo vyučování nařídilo, že při maturitních zkouškách na středních školách mají právo zasedati učitelé náboženství s právem hlasovacím.

K otázce, smí-li duchovní přijíti do školy i mimo počátek hodiny vyučovací, přináší „Škola našeho venkova“ dodatek, v němž snaží se vyvrátiti, co jsme napsali o té věci v „Hlídce časop.“ v posledních číslech t. l. Dovídáme se tu zase zajímavých věcí. Zcela správně vyložila prý dotčená ustanovení pouze „Šk. n. v.“. Nařízení z r. 1869 o té věci praví: „Nebylo-li by v místě duchovního, který by pravidelně náboženství mohl vyučovati,“ může býti k tomu přidržen učitel. A to „pravidelně“ vykládá si „Šk. n. v.“ tak, že nesmí přijíti než právě na počátku hodiny. K tomu pravíme, že takovouto „pravidelnost“ by nemohl duchovní zachovati skoro nikde, a proto by světské učitelé musili učit skoro všude. To tedy nemluví pro výklad „Šk. n. v.“, ale pro výklad náš. Z výnosu zemské školní rady prý jsme vynechali slova: „aniž má (učitel) v hodinách vyučovacích co měniti.“ To zase redakce „Šk. n. v.“ špatně viděla. Na str. 125., kde jsme otiskli

její článek, citovali jsme také v něm obsažený celý výnos a proto jsme ho necitovali podruhé již vůbec — nelze tedy mluvit o vynechání některé části. Vztahovali slova „nemá se v hodinách vyučování co měnit“ na to, že by kněz, byv něčím zdržen, nesměl přijít do hodiny o chvíli později, je směšné. Ostatně, jsou-li ustanovení o tom zcela jasná, proč se zasazuje „Šk. n. v.“ o to, aby vydána byla jasnější? Ovšem „na ostatní“ naše vývody redakce nereaguje — pro naprostý nedostatek místa. Za to měla dosti místa na tento odstaveček: „Jen tolik ještě podotýkáme, že vývody „Vych.“ jsou novým toho dokladem, že kněžstvu skutečně nejde ani o prospěch školství, nýbrž o nadvládu a libovládu nad školstvím, že dle „Vych.“ má libovůli a justamentu umíněného kněze ustoupiti všechen řád ve škole. My jsme přece výslovně uvedli, že jest povinností učitele a správce školy učiniti opatření, kde je patrný úmysl porušovati řád školní, kde se tak soustavně děje, jak toho máme četné doklady, k nimž patří i ten případ, kterého se dovolává, a jež vyliciti dle pravdy, přeje-li si „Vych.“, můžeme.*) Posloužili bychom i tím, jak se ono „vlídné dohodnutí“ dle vynesení z. š. r. se strany duchovenstva prakticky provádí, jak na př. duchovní mládeži ve škole oznamuje, kdy příště se dostaví, ale ani třídnímu učiteli se o tom nezmíní, správci školy pak už teprve ne, aby potřebné dispoice za tou příčinou vykonati etc.“ Má-li „Šk. n. v.“ dosti místa na tupení kněžstva, máme zase my dosti místa na jeho obhájení. Již to, že o „pravidelné“ vyučování náboženství se strany kněžstva mají nejvyšší péči *právě ti pánové, kteří by totéž náboženství nejraději ze školy vyhodili*, (viz „Č. Uč.“) svědčí o tom, že tu neběží o skutečný prospěch mládeže, nýbrž že je to pouhým výlevem nenávisti ku kněžstvu. Nechce-li si dát kněz líbiti, aby stál venku skoro hodinu na mraze, pak se mu jedná o „nadvládu a libovládu“ ve škole, je to „libovůle a justament umíněného kněze.“ Nepodaří-li se „vlídné dohodnutí“, je tím vždycky vinen kněz; — učitel, který čerpá ze „Škol. Obz.“, „Č. Učit.“ a nyní také „Šk. n. v.“ ku kněžstvu jenom ne-

*) O to bychom snažně prosili. Tazateli našemu v čís. 4, odpovídali jsme pod značkou „X. Y.“ Ví-li „Šk. n. v.“ kdo to byl a kde, pak jest opravdu vše-vědoucí. R.

návist a spatřuje v každém knězi úhlavního nepřítele, — ten tím není vinen nikdy! Radíme upřímně „Šk. n. v.“, aby s takovou řečí přestala. Máme my zajisté více dokladů, ovšem jiného druhu, než ona, a neradi bychom je podávali do veřejnosti, aby se neřeklo, že tupíme učitelstvo. Z toho již patrné, že se nám *jedná* „o souladné působení dvou důležitých činitelů.“ Na obranu tupeného kněžstva však rozhodně vystupujeme a budeme tak činiti i dále.

Studentský konvikt v Mladé Boleslavi má za účel podporovati a doplňovati vychování studující mládeže na zdejších školách středních (gymnasia i reálky) dle zásad katolického náboženství. K tomu cíli nabídli veledůst. Otcové Piaristé se vzácnou úslužností svoji klášterní budovu. Tam obdrží chovanci veškeré zaopatření mimo školu potřebné a budou pod ustavičným dozorem vychovatele (praefekta). Podmínky přijetí jsou tyto: 1. Uchazeč vykáže se křestním listem; 2. vysvědčením z posledního běhu školy obecné nebo měšťanské, nebo té třídy střední, již právě absolvoval; 3. měsíční plat jest 20 zl. Tento plat možno snížit: a) prokáže-li chovanec výborné, zvláštní nadání a mírnou dobrou povahu; b) pokud stačí peněžité podpory dobrodinců a přátel chudých a nadaných studujících. 4. Rodiče nebo jejich zástupci toho, kdo chce býti do zmíněného konviktu přijat, nechať pošlou žádost se jmenovanými doklady (1. 2.) nejdůstojnější bisk. konsistoři v Litoměřicích během měsíce července a srpna každého roku. NB. O postel a slamník jest v ústavě postaráno; peřiny, šatstvo, prádlo, knihy etc. měž každý chovanec své vlastní! — Řeči německé, hře na klavír, — po případě i na harmonium, housle a j. bude se v ústavě též vyučovati. Dobrotivostí c. k. dvorního dodavatele p. Františka Sezemského jsou propůjčeny chovancům konviktu parní a vanové lázně úplně zdarma. —

Novohusitismus v učitelstvu. Jak oznamovaly denní listy, uspořádal literární odbor učitelské jednoty „Komenský“ pro Prahu a okolí na paměť mistra Jana Husa dne 5. července večer v čítárně spolkové schůzi s programem: 1. Význam Jana Husa pro náš život národní, (pan K. Štech). 2. Vychovatelský význam Husův, (pan V. Beneš). 3. Básně: „Ve lví stopě“ od Jana Nerudy, „Matka Husova“ od J. S. Machara, „Jan Hus“ od Viktora Huga, (pan

F. Nvgrýn). — Pánové od „štábu“ t. j. od „Č. Učitele“, tedy oslavují Husa! Proč? že doporučoval zbožný život, zpověď atd., proto ne, nýbrž proto, že se uchýlil od učení církve. Zdali pak někdo z nich přemýšlí někdy o výchovatelešském významu Krista Pána, o Matce Boží? Sotva, poněvadž by pánové už i pozdrav, kterým se Kristus Pan uctívá, nejraději vyhodili ze školy, jak už „Č. Učitel“ bez uzardění doporučoval. Tedy: místo uctívání Krista — uctívání Husa! Také, dobří katolíci? se činí! — „Škol. Obzor“ vybidl učitelstvo, aby nezapomnělo 6. července vyličití dětem význam Husův, a dal to do rámečku — snad aby ukázal, jak je to smutné pro Husovu památku, že ho také uctívá — „Škol. Obzor“! — Nejvíce nadšeně vyslovil se o Husovi „Život“, který napsal: „Šestý červenec je svátkem všem, kdož věrní zůstávají tradicím našeho národa. Udržovati v srdcích památku Husovu znamená úctu a lásku k tomu, zač položil život: úctu a lásku ke pravdě, jež rozumově i mravně osvobozuje a osvěcuje. Milujeme Husa pro tu lásku ke pravdě a neohroženost v její zastávání. Byla nazvána kacířstvím. Leč z toho jeho proklatého Římem kacířství vzešlo světlo pro celou naši budoucnost, pro naši mravní očistu. Nebudeme stavěti světla toho pod kbelec, ale dle příkazu Kristova na místo povýšené. — „Hledej pravdy, slyš pravdu, uč se pravdě, miluj pravdu, prav pravdu, braň pravdy až do smrti.“ Jan Hus.“ — Kdo může dnes napsati, že Hus učil pravdě a pravdu hájil, o tom zase možno napsati, že učení Husova vůbec nezná. Jak známo, žijeme ve znamení fráze.

Ústavy klerikálního Říma. Jsou lidé, kteří jako netopýři více milují tmu nežli světlo a nejednou světlo mají za tmou a tmou nazývají světlem; v očích jejich je každý „klerikál“ tmářem, a Řím sídlem tmy. Jak asi tato římská „tma“ vyhlíží, poznáme z přehledu papežských ústavů, který zde dle věrohodných zpráv díla „Rom“ 1899 str. 607—648 podáváme, vyslovující při tom prosbu, aby některý našinec, který v Římě studoval nebo tam ještě dle a všechny tamní papežské ústavy a jejich poměry z vlastní zkušenosti zná, někdy v těchto listech důkladněji o nich pojednal. Dle díla svrchu uvedeného jest v Římě *jedenáct ústavů vyšších*, z nichž několik má charakter vysokých škol; jmenujeme

tu ústav u sv. Apollináře s fakultou theologickou, filosofickou, orientální a právnickou, s kursem lycejním, vyšším a nižším gymnasiem a školou reální; dále kollej „de propaganda fide“ s fakultou filosofickou a bohosloveckou a s oddělením pro východní jazyky; na třetím místě uvádíme Řehořskou universitu s fakultou bohosloveckou a filosofickou a od r. 1876 též s fakultou kanonického práva; měla r. 1898 26 profesorů a 1067 posluchačů. K těmto třem ústavům řadí se Vatikánský seminář s bohosloveckým a filosofickým kursem (mimo to jest v Římě ještě pět jiných seminářů), dále ústavy řádové, totiž: kollej sv. Tomáše Aquinského, většinou pro studující ze řádu dominikánského, benediktinská kollej sv. Anselma, kollej sv. Bonaventury, Serafická kollej u sv. Františka pro vnější missie, kollej sv. Antonína, kollej sv. Alessia a konečně papežská vysoká škola pro slovesnost, na níž se čte o literatuře italské, latinské a řecké. K tomu druží se *jedenáct vědeckých akademií* pro studie biblické, starovědu, církevní umění, poesii, hudbu atd., akademie šlechtická, z níž od r. 1698 vyšli tři papežové (mezi nimi též Lev XIII.), 75 kardinálů a 74 arcibiskupů a biskupů; čítala celkem již přes tisíc šlechtických akademiků. Dále má papežský Řím *dvacet dvě národní kolleje*, z nichž jest pro nás nejdůležitější česká kollej, nynějším papežem velkodušně zřízená, dále k nim patří „Anima“ (původně poutní hospice) a „Germanicum“, které od r. 1552 odchovalo přes 6 tisíc chovanců (z nichž bylo přes 700 Uhrů); z nich se stalo 29 kardinálů, 50 arcibiskupů a 300 biskupů. Přičteme-li k tomu ještě 3 hospice, obrovské knihovny, hvězdárnu a spolky s vědeckými časopisy, nabudeme alespoň přibližného pojmu o té nanáviděné římské „tmě“, o níž si vroucně přejeme, aby i do naší drahé vlasti hojně proudila a světlo liberálních bludiček vydatně „zatemnila.“

Jos. V. Bouchal.

Školní mládež jindy a nyní. Kterýsi kněz jubilár vypravoval nedávno ve společnosti duchovních toto: Jindy, když jsem školní mládeži líčil umučení Páně, byly všechny děti dojaty, a mnohé i slzely; nyní jsou děti většinou lhostejny, některé se při tom i usmívají, jen u málokterých lze pozorovati hlubší dojem. K tomu dodal mladší spolubratr: Když jsem letos v první třídě naší dvojtřídní školy vypravoval o bičování a dalším utrpení Páně,

zpozoroval jsem v poslední lavici mezi děvčaty nápadný nepokoj. Na otázku, co se děje, odpověděla sotva devítiletá žákyně: Prosím, velebný pane, M. povídal, že jsem jeho znejmilejší. Byl jsem jako opařen... Kam to spějeme! J. V. Bouchal.

Neměl po sedm let péra v ruce. Starší lidé, mají-li se na nějakou listinu podepsati, mívají již zobecnělou výmluvu: Zapomněl jsem doma brejle. Než i přes to podepíše mnohý stařec a nejedna babička své jméno, stav a bydliště slušněji a zřetelněji než mnohý pán od péra. — Stane-li se však, že mladí lidé, sotva škole odrostlí omlouvají své nehezké, ano nápadně špatné písmo tím, že se jim třese ruka, při čemž nejsou s to řádně napsati svůj stav a bydliště, takže to za ně činí zpravidla někdo jiný, nebo řekne-li sotva dvacetiletý jinoch ku své omluvě: Však jsem již po 7 let neměl péra v ruce (tedy od vystoupení ze školy), jak to pisatel těchto řádků nedávno slyšel a s jistou variací častěji slychá, pak nelze se ubrániti dojmu, že je to pro ducha odchovanců nynější školy a poněkud i školu samu — vysvědčením chudoby! J. V. Bouchal.

Změna vyučovacího rozvrhu na gymnasiích. Před nedávnem vydán byl výnos ministerstva vyučování, jimž se činí pronikavé změny ve vyučovacím plánu vyšších gymnasií. Výnos jest, jak se jeho úvodem praví, výsledkem snah vyučovací správy, upravit učivo, hledíc ke stránce zdravotní, má tedy obmezením rozsahu a vypuštěním detailů z matematických a

přírodních věd za účel zjednatí úlevu přetíženým studujícím, jak tomu bylo i při výnosech se úlev ve vyučování řečem klasickým, četbě autorů, vyučování zeměpisu, fysice a přírodním vědám na nižších gymnasiích. Výnos upravuje vyučování arithmetice, geometrii a fysice na gymnasiích vyšších na základě písemných i ústních dobrozdání odborníků. Účelem nové úpravy učebního plánu jmenovaných věd jest zjednodušení, aniž by do dosažení všeobecného vyučovacího cíle bylo ohroženo. Pokud se týče přírodních věd ozývaly se toliko stesky, že jest zvlášť rostlinopisu a nerostopisu vyhrazeno tak málo času, že průběhem vykázaných hodin nelze obtížnější partie těchto odborů zmociti. — Správa vyučovací zavedla v té příčině pokusy, dovolivše, aby na některých gymnasiích probíráno bylo učivo přírodopisné, V. tříde vykázané, pro snadnější vniknutí a lehčí zpracování po třech hodinách tvdně, při čemž úhrn týdenních hodin závazných předmětů v této třídě nesměl překročiti 26 (mimo tělocvik). Poněvadž zkušenosti v tom směru uspokojily, jest ministerstvo vyučování ochotno k návrhu zemského šk. úřadu, učiněného v dorozumění s učitelskými sbory, dovoliti takové rozmnožení hodin. Nenařizuje se tudíž takové vyřízení obecně, jak se původně oznamovalo. O vypustcích z učiva matematiky a fysiky na vyšších gymnasiích vydáno zvláštní nařízení, kteréž nastupuje v platnost školním rokem 1899—1900. Jak již sděleno, náleží učitelům provésti přípravné škrtky v učebnicích, pokud nebudou vydány nové knihy.

Dary a příspěvky.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských v Praze zaslali příspěvky a dary: J. O. Arnošt hrabě Sylva-Tarouca 100 zl.; J. O. hraběnka z Nostitz-Rhieneku 10 zl., klášter Augustiánů v Starém Brně 10 zl., klášter Rajhradský 10 zl., ctih. sestra Anežka 20 zl.; po 5 zl.: vldp. dr. baron Linde, dr. K. Wisnar (roční přisp.), rektor kn. a b. semináře v Olomouci, dr. J. Haas, prelát, vcth. klášter Dominikánů v Olomouci, vldp. Msgr. E. Sikora v Těšíně, vldp. probošt Weinlich v Olomouci, dr. Hruban 4 zl.; po 3 zl.: vldp. probošt J. Schum v Opavě, vldp. převor M. Fink něm. řádu, kamerální direkce J. c. k. Výsosti p. arcivévody Bedřicha v Těšíně, p. Alois Frýba, říd. učitel ve Volenicích: po 2 zl.: vldp. dr. Alois Dvořák, vldp. prelát J. Raus, p. Josef John, p. R. Promberger, vldp. kanovník Klug, vcth. OO. z tovačova: yšstva Ježíšova v Opavě, cth. sestry božské lásky v Opavě; po 1 zl.: plukovník svob. p. z Pelichy, dr. J. Kachník, dr. J. Loudzin, dr. Popp, vldp. kanovník Kapusta, dp. Ant. Adamec. Zaplať Pán Bůh! — O další příspěvky a dary prosí a je přijímají: dp. Václav Černý, c. k. profesor ústavu učitelek, Praha-I., Křižovnické náměstí čís. 2, a bratr František z Assissi, prokurátor Škol. bratří v Bubenči č. 83. u Prahy. —

Laciné a krásné růžence

v největším výběru (94 druhů), obrázky svatých s textem dle přání, kříže a vůbec vše, co je v oboru devotionalií, má na sklauě ústav **Růžencová výroba v Praze 296—I.** V ustavě zhotovují se též všechna *kostelní roucha* přesně dle církevních vzorů, za cenu *mirnější* než všude jinde. — Čistým výtěžkem vydrží ústav 24 sirotků-mrzáček.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. adres, reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špačkovi v Koňáčkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Bratr Flamidien.

Dne 5. února t. r. byla nalezena, jak psaly některé listy, v předsíni ústavu Školských bratří v Lille mrtvola zavražděného chlapce. Z hrozného skutku byl obviněn člen této řehole, bratr Flamidien, zatčen a vyslýchán. Sotva se to stalo, uspořádala chátka demonstrace proti řeholníkům, vytloukala jim okna atd. Zpráva o tom prolétla snad všemi socialistickými, pokrokářskými, radikálními a četnými liberálními listy. Vyšetřování sotva se započalo, a bratr Flamidien již byl označován tímto tiskem jako usvědčený vrah. — Byl prý bledý, když byl přiveden k mrtvole chlapce a zdráhal se uposlechnouti rozkazu vyšetřujícího úředníka a napsati diktovanou mu větu za účelem zkoumání písma.

Katolické časopisy hned projevily pochybnost, že by bratr Flamidien byl se dopustil tak hrozného zločinu. Kdož by nezbledl, když něco podobného stane se v domě, který jest mu příbytkem, ano, když ví, že jest podezříván ze skutku tak hrozného! Kdo by se nezdráhal psáti, když se mu diktuje věta: „Zavraždil jsem chlapce, jehož mrtvola byla zde nalezena!“

Ačkoli se bratr Flamidien zapřísahal, že jest nevinný, byl ponechán ve vazbě. Při vyšetřování nešetřeno námahy, aby vina bratrova byla dokázána — ale marně nelze vody utopiti, ohně upáliti, a pravdě nelze zahynouti. Mimo nadání dokázalo se, že chlapec ještě dne 6. února byl viděn a tedy nemohl býti již dne 5. mrtev. Bratr Flamidien dokázal nade vši pochybnost své alibi, a soudní komora v Douai, které je soud v Lille podřízen, rozkázala, aby se od dalšího vyšetřování ustalo. A tak byl nevinně obžalovaný bratr dne 10. července — po 152denní vazbě — propuštěn na svobodu.

V době vyšetřování došly soudu čtyři nepodepsané dopisy, v nichž se tvrdilo, že vražda byla objednána „antiklerikálním syndikátem,“ aby Školští bratři byli uvedeni v nenávisť.

Dne 10. července byl uvězněný bratr probuzen a nařízeno mu, aby se oblékl. „Přicházíte mi asi ohlásit moje propuštění,“ pravil vězeň. „Tak jest!“ odpověděl mu strážce. — V kanceláři ředitele vězení očekávali bratra Flamidiena státní zástupce, bezpečnostní komisař a ředitel vězení. Když chtěl Flamidien promluvit, rozkřikl se naň státní zástupce: „Žádný protest! Ohlašuji vám vaše propuštění.“ Bratr odpověděl klidně: „Neprotestuji, ale pravím jen: „Budiž Bohu chvála!“

Jiný člověk, kdyby se mu stala podobná křivda, bědoval by a sotva by se zdržel výčitek. Bratr Flamidien velebil Boha. A kdyby se taková křivda stala

člověku z jiného stavu, byly by to právě liberální listy, které by litovaly nešťastníka, zahrnuly by úřady výčitkami a tázaly by se, kdo ubožákovi dá náhradu za nezaviněné utrpení? U řeholníka děje se však naopak.

Když bratr Flamidien byl doveden komisařem do ústavu, bratří pohnutím slzíce, jej objímali. Ihned vedli osvobozeného do kaple, kamž přišlo ještě asi 150 v ústavě přítomných mladíků a zapěli tam zpěv díkůčinění. Záhy přišli též lidé z města, kteří bratřím ještě pozdě večer chtěli blahopřáti. Pocty tyto opakovaly se také druhého dne, ale večer srotil se kolem ústavu dav asi 100 osob, jenž počal provolávati: „Pryč s bratry, pryč s jesuity, na lucerny s nimi!“ Všechna okna v ústavě vytlučena byla kamením, aniž tomu policie mohla zabrániti, ano množství namáhalo se dokonce hoditi strážníka, jenž tasil revolver, do vody, což bylo zamezeno jen zakročením několika civilistů. Později napadeni byli davem bývalí žáci, kteří nesli do ústavu bratří květiny, kněz jedoucí v tramwayi byl insultován a jen s těží zachráněn před horším násilím; konservativním a katolickým listům byla vytlučena okna.

„Elita“ konala tu opět své dílo. Není divu, že se jí zmocnila zběsilost, když chytře zosnovaný útok na řeholníky se nezdařil, když obvinění bratra ukázalo se býti lží a utrhaním.

Rozeznáváme dvojí „elitu,“ která se chvěje zlostí, že katolické kněžstvo a řeholnictvo není špatným: jedna vylévá své „city“ hulákáním a vytloukáním oken; druhá je trochu „noblejší“; nevytlouká oken, ale namáčí péro do jedovaté žluči a píše hanu a potupu o všem, co jest katolického, a šíří to pomocí tisku. Tento druh „elity“ jest nebezpečnější a zločinnější. Vřava rozlíceného zástupu zazní a dozní, policie zakročí a rozpráší jej. Ale zástup utrhačů tiskem pracujících se nerozprehne, hany od nich psané neumlkají, neboť „littera scripta manet.“ — Rozbitá okna se znovu zasklí, — ale čest poskvrněná se snadno neočistí.

Zprávu o provinění bratra Flamidiena rozšiřovaly mnohé listy do světa. Očekávali někdo, že nyní napíší: „Naše zpráva byla nepravdivá, bratr Flamidien jest nevinný —“ kdo by toho očekával, pravíme, jest na velikém omylu. Neboť tito lidé jsou tak mravně pokleslí, že se nerozpakují zúmyslně a vědomě ničit čest jiného, když je to řeholník. Vždyť na př. v Brně vycházející „Tagesbote“ nade-psal svou zprávu o propuštění Flamidiena slovy: „Propuštěný vrah.“ Z českých listů vedle socialistických oznamoval zprávu o „zločinnosti“ Školského bratra smutně proslulý „Škol. Obzor;“ uvidíme, jak se nyní zachová.

Co se událo v Lille v malém, to se děje u nás i jinde ve velkém: soustavně tupeno jest nejenom kněžstvo, ale tupeni jsou všichni katolíci, a to zvláště, když se zavadí o školu, o nejoprávněnější požadavek katolíků; aby totiž škola se stala náboženskou. Jest prý církev nepřítelkyní pokroku a vzdělání, usiluje o zhroupení lidu, aby mohla nad ním snáze panovati, usiluje o porobu školy atd. — toho dočítáme se den co den. A přece byla to církev, která zakládala nejprve školy a neusilovala tedy o zhroupení lidu, ale o jeho vzdělání. Vědy a umění nalézaly své pěstitele v klášterích, a mnohé řehole obraly si za úkol vychovávání a vyučování mládeže.

Církev může se vykázati velikými úspěchy v oboru školství — a přece volá se: Pryč s církví ze školy, ona jest nepřítelkyní pokroku — pryč i s náboženstvím! A podají-li se důkazy, že církev o školství skutečně zásluhy má, neřekne nikdo z jejích hanců, že se mýlil, a neodvolá ani slova.

Bratr Flamidien trpěl nevinně — proto, že vyučoval děti po katolicku, že je

vedl k Bohu. A trpí církev rovněž nevinně za to, že vyučila a vyučuje národy dle příkazu Páně: „Jděte a uče!“

Jisto však jest, že nepřátelé Školských bratří obviněním a tupením bratra Flamidiena řádu tomu nijak neuškodili — ale naopak, prospěli, neboť událostí tou dojistá bude ctihodný ten řád posílněn, k dobrému povzbuzen a řekli bychom skoro, oslaven. Mnozí, kdo o řádě tom dosud málo slyšeli, zvěděli o něm teď něco více. Nevinný řeholník, snášející křivdu tiše, bez reptání s odevzdaností do vůle Boží u vědomí své nevin, je zajisté příkladem úctyhodným, a příklad tento šlechtí celý řád.

Utrpení bratra Flamidiena trvalo 152 dní; utrpení církve trvá od dob nepamětných, a zvláště bohatou na útrapy pro ni jest doba nynější. Ale není pochybnosti, že tato doba přispěje jen k posílnění církve jak v celku, tak i jednotlivých členů. Nadejde doba jiná, kdy její tupitelé budou zahanbeni, a zásluhy církve o vzdělanost národů uznány budou všeobecně. Ukáže se, jako se již ukaže, že bez učení církve, bez náboženství dílo školské se dařiti nemůže — a pak přes protesty škůdců a nepřátel budou vrácena církvi její práva, a škole nadejde doba utěšenější.

Literatura v obecné škole.

Ještě v letech šedesátých byla u nás dětem kniha vzácností. Kromě knihy školní zřídka kdy se dostalo dítěti něčeho ke čtení. Ve školách městských namnoze byly knihovny, obyčejně od kněží založené, na venkově však málo kde. Zpravidla bývala fara půjčovnou knih pro ty, kdo rádi čítali, a knihy z „Dědictví Svatojanského,“ jemuž duchovní i mezi lidem dosti odběratelů získali, byly známy snad všude.

Knihy ty čítaly také děti, že neměly čtení zvlášť pro mládež upraveného. Ovšem, že se děti knihami takovými nepokazily, a rodičové neváhali také jim je dáti do rukou. Zvláště když byly vypůjčeny od pana faráře, vědělo se, že v nich není nic pro děti závadného. — Pro mládež vycházela „Štěpnice“ jako příloha ke „Škole a životu,“ nákladem Rohlíčkovým, kde také vydávány spisy Kr. Šmída, v českém překladě od Dra. Pečírky. U Pospíšila vycházely „Zábavy pro mládež,“ a některé spisy pro děti vyšly u Stýbla. Nebylo všeho toho mnoho, ale i to bylo málo, velice málo známo.

Ty doby ovšem minuly. V letech sedmdesátých lid i na venkově počal si všimati politiky a veřejných událostí; i ve vsích počaly se odebírat noviny, které dříve bývalo viděti jen ve městech. Stavěny dráhy, lid se stýkal více s hlavním městem, z venkova odcházelo víc a více dětí do měst na studie. To vše působilo, že knihy a časopisy více se šířily mezi lid, a že lid také poznával potřebu čtení. Potřeba ta vyvolala také čilejší ruch v literatuře. Počet knihtiskáren a knihkupectví od té doby zajisté ztrojnásoben, přibýlo listů denních i zábavných a knih vůbec. Dnes i ve vesnicích nalezneme dosti knih a časopisů — bohužel, že ne vždy dobrých. Novým školním zákonem pak nařízeno, aby byly knihovny zakládány i při školách obecných.

Poměry tedy změnily se docela. A mohlo li se ve staré škole o literatuře mlčeti, mohlo li se o ní mlčeti i v nové škole ještě snad v letech osmdesátých — nyní se o ní mlčeti nesmí. Jest jisto, že tisk šíří se víc a více mezi lid a bude

se šířiti i dále. Tomu nikdo nezabrání a brániti také tomu netřeba, pokud jde o tisk dobrý.

Pravda, obecná škola jest již učivem přetížena, na to jest náрек všeobecný. Volá se stále: Učme, vychovávejme pro život! — ale v kruzích rozhodujících nikdo si toho nevšímá, a učitelstvo má ve škole cestu předepsanou učebnými osnovami.

Uvaliti tedy na bedra obecné školy nový učebný předmět, bylo by požadkem již přílišným, jemuž vyhověti by nebylo lze. To nám také na mysl nepřipadá. Vykládati dětem literaturu soustavně bylo by právě takovým nerozumem, jako když se jim rozdělují slovesa do šesti tříd nebo do osmi „forem“. Toho naše děti do smrti potřebovati nebudou, jako nepotřebují znáti rozdělení dob v dějinách literatury.

Máme tu však ne mysli věc jinou, a to mnohem důležitější. Je známo, jak značný vliv na vychování dítěte má společnost; dítěti může však býti společníkem i spisovatel, resp. spis jím sepsaný, a může působiti na ně tento společník tím účinněji, že jej může nositi dítě třeba stále v kapse. A poněvadž má škola vychovávat, je zajisté její povinností, aby o této důležité pro vychování věci, o literatuře, také něco dětem pověděla. Tedy: žádný nový učebný předmět, nýbrž pouhé rady a pokyny dětem pro život ve příčině četby.

A tu již samo sebou se rozumí, že netřeba věci té vykazovati zvláštních hodin, ale že postačí promluvit s ní příležitost u předmětů jiných. Při snaze a dobré vůli vždy se to může státi. Příležitost k tomu pak nejvíce učitelé podávají: a) čítanka, b) školní knihovna.

a) Čítanka obsahuje vedle četby mravoučné i poučné články z různých předmětů. V novějších čítankách pro vyšší třídy poznamenána jsou pod jednotlivými články jména jich spisovatelů. Dítě tu čte jméno Douchy, Vinařického, Erbeny, Čelakovského, Sušila, Němcové a j. Tato jména má znáti každý Čech, a mylíme, že asi v čítankách nejsou nadarmo. To přímo nutí učitele, aby děti seznámil s těmito pilnými a zasloužilými pracovníky, kteří pracovali v písemnictví našem ještě v těch letech, kdy jim nekynul „ni zisk, ni sláva.“ A proč by učitel v hodině dějepisné nepověděl něco o Palackém?

Nemůžeme tu nepoznamenati, jak si počínají „reformatoři“ našich čítanek Vinařický, jak známo, sepsal čítanky, kterých se užívalo v letech šedesátých, a vyplnil je svými pracemi. I skladatelé nových čítanek mnohé z jeho článků přijali, vynechavše ovšem ty, které vadily „bezkonfessiálnosti.“ Vždyť Vinařický znal psáti dětem tak po dětsku! Za to pan Frumar do svého slabikáře nepřijal od Vinařického ani řádky! Vedle „národních“ říkanek jako: „Pan Novák má vrabce v kapse“ jsou ve slabikáři nejvíce „zastoupeny“ „Ma-lé no-vi-ny“ a — Tolstoj. Kde pak Vinařický-klerikál! Pustí-li se pan Frumar i do sepisování čítanek pro větší mládež, jsa povzbuzen „úspěchem,“ jakého si dobyl slabikářem, budou ty čítanky pěkně vyhlížeti. Možná, že potom budou něco čísti od — Nietzsche, ale od Vinařického jistě nic.

Přes to učitel, je-li aspoň nestranným, neopomene seznámiti mládež i se spisovateli kněžskými, jejichž jména zůstanou v literatuře nezapomenutelnými.

b) O školních knihovnách máme několik vynesení, směřujících k tomu, aby knihovny byly dobrou pomůckou vychovatelskou. O volbě knih do knihoven zákovských vydán první výnos ministerský dne 12. července r. 1875 č. 315. Opětne pak jest připomenuto toto nařízení výnosem ze dne 3. ledna 1883 (č. 13.456 z r. 1882), v němž mimo jiné čteme: „Vidí se mi potřebno připomenouti správné za-

chovávání nařízení toho a učitelům přísně uložit, aby nepřijímali do knihoven žákovských žádných knih, které by urážeti mohly úctu k náboženství, oddanost k nejv. dynastii, vlastenecký cit nebo úctu ku vlasteneckým zařízením. —

„Při vydávání knih žákům posuzovati jest zevrubně poměry a potřeby každého jednotlivého dítěte, ježto čtení soukromé, bylo-li, pokud se pořádku a způsobu týče, pečlivě voleno, hlavně na vzdělání povahy mocně působí. Na učiteli také záleží, aby děti poučil, jak mají čísti, jakož aby soukromého čtení dětí příležitě při vyučování, hlavně při písemných pracích použil. Nechť učitel takovým účelným užíváním knihovny žáků působí ku dosažení vychovavacího úkolu a ze čtení dobrých knih utvoří samostatný prostředek vychovavací pro své žáky.“

Výnosem ministerským ze dne 16. prosince 1885 č. 29.324 nařízena revise školních knihoven, a správcům škol uloženo, „by všechny knihy, které dle obsahu svého po stránce vlastenecké, náboženské nebo mravní jakkoli byly závadnými, hned se vyloučily, pokud se týče, do knihovny nepřijaly.“

Obšírně stanoví zásady o používání žákovských knihoven k účelu výchovy a učby školní mládeže výnos zemské školní rady ze dne 3. února 1892 č. 28.635, v němž opět se připomíná, že mají býti v knihovnách spisy srozumitelné, slohem bezvadné, obsahu poučného a ušlechťujícího, že četba má býti „všestranně povzbuzující obsahem i způsobem podání.“ V odstavci 6. c) pak se praví: „Nechť učitel u vhodné příležitosti zavádí rozmluvu o obsahu čtených knih a používá ho ku povzbuzení nebo k výstraze.“

Zda-li se tu nenaskýtá učiteli příležitost, aby promluvil také několik slov o spisovateli? Ovšem poví prve žákům, aby si vždy povšimli, od koho jest kniha psána. Rozumí se, že tu myslíme spisovatele, kteří si dobyli skutečných zásluh, jakými jsou ti, které jsme uvedli.

Což pak hlavního jest: upozorněme mládež, že tito spisovatelé psali i pro dospělé, a povzbudme ji, aby, až dospěje, pídila se po jejich pracích a hleděla je blíže poznati. Neboť jen tímto způsobem můžeme přispěti k tomu, aby odrostlá mládež vyhledávala knihy dobré.

Bylo by tedy na prospěch mládeže, kdyby byly vydány ukázky ze spisů těchto spisovatelů nebo sbírky drobnějších prací s jejich životopisy, jako se již také stalo s pracemi Douchovými a Čelakovského (v „Nové knihovně pro mládež“), Vinařického (v „Obrázkové knihovně“) a Jablonského (v „Besedách mládeže.“) Ale ku podivu, právě tyto spisy se kupují do knihoven méně často než jiné. A na mnohé jiné zasloužilé spisovatele dosud nebylo vzpomenu.

Vidíme tu opět jakousi převrácenost. Na skutečné výtečníky se zapomíná, kdežto „také“ výtečníci se navzájem vynášejí. Ještě nikdy nebyla doba tak bohatá na „výtečníky“, jako jest nynější. Zde máte na př. dva spisovatele pana A a pana B. Pan A nejraději „sbírá“, „upravuje“ a „vzdělává“ cizí práce. Pan B „nakresluje“ přírodopisné obrázky, t. j. opisuje přírodopisy pro střední školy. Oba, rozumí se, píší také kritiky. Pan B prokazuje panu A přátelskou službu a napíše o „jeho“ nejnovější sbírce povídek kritiku oplývající chválou, věda dobře, že mu to pan A co nejdříve oplatí a nazve jeho právě vydanou sbírku přírodopisných obrázků „pravými perlami.“ Konečně se Štěstěna na oba „literáty“ usměje a obdaří je redaktorstvím. Pak se také „výtečnictví“ stupňuje. Pan A napíše panu B článek do časopisu, ten jej uveřejní a při něm životopis spisovatele s podobiznou. Tam se dítě dočte, jaký je to veliký výtečník, ten pan A, který co nejdříve tuto přátelskou službu panu B oplatí a uveřejní zase jeho životopis s podobiznou. Toť

se ví, že to není bez výloh. Oba se dali proto fotografovati, koupili si nové šaty, pan A docela košili a kravatu a dal si dle módy ostříhat vlasy. Pan B si vlasy „interessantně“ načechral a koupil si „cvikr.“ Stojí to peníze — ale což neudělá člověk pro svoji čest a slávu! Když pak uvidíte takovou podobiznu na prvním listě knížky, pomyslíte si: Ubohý domýšlivče!

Kamarádká kritika pomáhá takovým spiskům do knihoven, a tak mnohdy se děti dovědí, jakým výtečníkem je pan Vlastimil Zábojský, který vyrábí pro ně nezdařené kopie Hoffmannových povídek, ano, dovědí se docela, v kolik hodin tento výtečník vstává a chodí spat, — ale při tom nevědí, kdo jest František Pravda.

Co se takto v naší dětské literatuře děje, jest jí samé pro ostudu a soudným lidem pro smích. Zde třeba nápravy. —

V nynější době, kdy tak rozmohla se literatura špatná, je svatou povinností učitele, aby varoval mládež čtení knih, které zlehčují náboženství a podkopávají mravnost. Možno říci, že nejenom nevědomosti našeho lidu mohou děkovati nesvědomití nakladatelé, kteří činili a dosud činí dobré obchody s tak zv. „krváky.“ Neuvědomělý lid si vypravoval, jaké prý je to „krásné čtení,“ ano, nejednou i děti přinesly sešity „krvavého“ románu do školy, aby ukázaly spolužákům „krvavé“ obrázky. Téměř hříchem by bylo, kdybychom děti neupozornili, že je to čtení záhubné.

Jest nutno, aby mládež odcházejíc ze školy, věděla, že není všechno, co je tištěno, evangeliem. Upozorníme ji, jak mnoho vychází nyní knih a časopisů, v nichž tupí se to, co člověku má býti nejsvětějším, totiž náboženství. Varujme ji, aby se nedala zmámiti svůdci, kteří takové věci píší a tiskem rozšiřují. Mnozí z nich tvrdí, že jsou dobrými křesťany, ale při tom zlehčují mnohá ustanovení církevní, jako jsou na př. posty, protože jsou jim buď nepohodlná, anebo že neznají jejich potřeby a významu. Kdo však církev neposlouchá, ten nemůže se zváti dobrým křesťanem. Dobrý křesťan netupí a nezlehčuje svou církev, ale děkuje Bohu, že se v ní zrodil.

Opakujeme, že jest v nynější době nutně třeba mládež vyzbrojiti poučením, aby, až opustí školu, odolala nástrahám špatného tisku. Opomeneme-li tak učiniti, pak jí bude hroziti nebezpečí, že přiloží víru tisku socialně-demokratickému, který vniká již do všech vrstev pracujícího lidu, a tím propadne mravní zkáze.

Fr. Libor.

○ disponování učiva.

Píše professor Ad. Fux.

Veliké jsou potíže, které se naskytují při vyučování učiteli vůbec a začátečníků zvláště; nesnáze ty jeví se jednak při dětech, jednak v učivu samém, t. j. v učebných textech, v nichž učivo jest obsaženo, neboť učebnice nebývají z pravidla methodicky upraveny, ale obsahují toliko předepsané učivo.

Chce-li učitel výsledku se dodělati, má učivo úplně ovládati, aby šetře vhodného výběru, jasnosti a logického uspořádání, s prospěchem jí mohl užiti pro vzdělání žáků. „Jest mnoho method, kterak jest vyučovati tomu, co víme, ale není ani jedné metody, kterak učiti tomu, co víme jenom napolo.“ (Kettner Apl. 54.)

Nestačí však, aby učitel znal jenom předepsané učivo, ale třeba, by je

i řádně methodicky probíral. Nechce-li se ocitnouti na bezcestí a teprve po dlouhých oklikách, po ztrátě času, po mnohé zbytečné práci a plýtvání sil dopracovati se vytknutého cíle, musí stále míti na zřeteli určité paedagogicko didaktické zásady a methodická pravidla.

„Bez náležité metody přednášeti dobré učení jest takovou marnou prací, jako kdyby rolník rozséval dobré semeno, aniž byl dříve oral — a potom semeno zvlácel. Převrácená učební metoda zošklivuje dětem nejen vyučování, ale i věc, které se mají učit. Počínáme-li si při návodu k dobrému nesprávným způsobem, mládež se spíše zhorší, nežli polepší.“ (Overberg).

Z příčiny té dlužno upravit učivo náležitě po stránce methodické. K tomu konci a cíli poslouží nemálo prostředek nadmíru důležitý — *disponování učiva*.

Vyučování jest činnost, která se rozvíjí v čase; proto učivo na řady rozkládáme, nevyučujeme všemu najednou, ale jednomu po druhém.

Nestačí však, by učitel jenom věděl, co jest mu probrati v každém školním roce, nýbrž dobré věci nemálo poslouží, rozdělí-li si učivo po celý školní rok přepsané na jednotlivé měsíce neb i týdny, maje ovšem při tom zřeteli ku školní docházce, feriálním dnům nahodilým překážkám, a zvláště na opakování, neboť děti rychle zapomínají. Rozčlení-li si učitel učivo náležitě, ví vždy, jak daleko dospěl a co ještě má probrati, by dosáhl vyučovacího úkolu.

I učivo, které se probírá v jednotlivé vyučovací hodině neb půlhodině, tvoříž celek, t. j. methodickou jednotu, která se rozčlení dle didaktických zásad na jednotlivé odstavce tak, by tyto samy o sobě zase tvořily jakýsi celek.

Takové logické, věci přiměřené rozvržení učiva a spořádání myšlenek vytknutého učebního úkolu jest dispositio.

Táž jest velmi důležitá při vyučování, neboť čím přehledněji se učivo rozčlení, tím lépe se vyhoví paedagogicko-didaktické zásadě: „Čemu se v každé hodině učilo, budiž vždy v snadno pochopitelné pojmové názvy skupeno a ku konci hodiny v jedno shrnuto.“ (Org. st. pro ústavu učít. § 12. odst. 2.)

„Nemohou-li žáci po ukončené učbě přehlédnouti postup vyučování a opakovati, čemu se naučili, lze považovati výsledek vyučovací za nezdařený aneb aspoň za pochybený.“ (Kehr).

Poněvadž na správném rozvržení učiva více záleží, než na pěkném proslovení i přednesu, přihlíželi rhétorové i učitelé již za nejstarších dob — u Hellénů a Římanů — velmi přísně k řádné dispositio, nedovolující, by učňové odbočovali od přesně sestrojené osnovy, t. j. aby pojednávali o něčem, byť to bylo sebe zajímavější, čemu v dispositio nedáno místa.

Afthonius. žák Libeniův, sofista a rhétor v Antiochii, počátkem IV. století po Kr., žádá, by věta, která má býti objasněna, dle určitých pravidel byla vyložena a odůvodněna. Pravidla ta jsou: 1. Uvedení výroku neb činu a pochvala spisovatele. 2. Vysvětlení výroku a p. (Výklad). 3. Odůvodnění neb důkaz přímý. 4. Vyvrácení protivy (námitek). 5. Srovnávání s podobnými výroky. 6. Příklad. 7. Svědectví. 8. Závěr. (Naučení.)

I moderní methodologové přičítají řádnému disponování učiva velikou důležitost. Tak píše K. Volkman Stoy (* 1815 † 1885) ve své methodologii o disponování učiva toto: „Nauka o formě vyučování dbá toho, by veškeré učivo řádně rozvrženo a zosnováno, t. j. náležitě bylo disponováno

Dispositio v tom záleží, že srovnána různorodé učivo, aby vedlo k souměrnému vývoji všech oborů poznání a všech zájmů, aby spočívalo abstraktní na

konkrétním, aby náuka střídala se s výkonem — vyrovnávání učiva čili slabika didaktická.

Dále třeba, aby učivo všechno bylo rozloženo po stupních věku, po třídách, by předchozí propravou jsouc následujícím, bylo jeho základem — průpravné vyučování neboli propaedeutika didaktická

Posléze žádoucí, by různotvarné učivo na každém stupni navzájem bylo družno a sjednocováno a jedno druhým se podporovalo — soustředění vyučování čili koncentrace didaktická.

Všechno učivo má se podávati v určitém postupu a spravovati požadavky method didaktických, jež jsou platny pro veškeré předměty učebné, poněvadž mají základy své v zákonech psychologických i logických.

Lindner pojednává ve svém Vyučovateltví o postupu vyučování, rozeznává 5 stupňů: 1. Příprava, která záleží ve vhodném úvodě, jímž vybavují se v žácích představy podobné představám, které v nich chceme vzbuditi novým učivem. 2 Seznámení s učivem novým, žákům neznámým 3 Připojení učiva nového k dosavadním vědomostem žáků, by si osvojili učivo opakováním a srovnáváním. 4 Shrnutí podaného nového, jímž vytýkají, formulují a slovy pronášejí se výsledky a úsudky uvedených jednotlivých případů 5. Užití učiva na řešení a na rozmanité zvláštní případy praktického života Takovým užitím stává se učivo volným majetkem žáků.

SMĚS.

Vdp. Petr Kopal, redaktor „Katolických listů“, slavil dne 25. července t. r. své 40leté kněžské jubileum. Zásluhy našeho Kopala o katolický tisk jsou známy všeobecně, zvláštní zásluhu však získal o list náš, neboť jest jeho zakladatelem. Přejeme našemu zasloužilému veteránu, by při stále svěžesti ducha i těla ještě dlouho mohl působiti ku zdaru spravedlivé věci katolické. Ad multos annos!

Společné exercicie u sv. Ignáce v Praze. Duchovní cvičení pro učitele a inteligenci vůbec počnou v úterý, dne 15. srpna večer a skončí se v sobotu, dne 19. srpna ráno. — Pro kněze začínou v pondělí, dne 21. srpna večer a skončí v sobotu, dne 26. ráno. — Přihlášky přijímá představenstvo Tov. Jež. v Praze-II. Ječná ulice čís. 2.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských laskavě zaslali: Vdp. děkan Josef Javůrek 50 zl. J. bisk. M. ndp. dr. František S. Bauer, biskup Brněnský 5 zl.: vdp. univ. prof. dr. Josef Pacht 5 zl.; vdp. Josef Kubánek, farář a děkan v Kojetíně 1 zl.; vdp. Frant. Brabec, farář a bisk.

sekretář 1 zl. 20 kr.; vdp. dr. J. Pospíšil 50 kr. — Zaplať Pán Bůh! O další příspěvky a dary prosí a je přijímá profesor Václav Černý v Praze—I. čís. 2, Křižovnické náměstí, a br. Matouš, ředitel Školských bratří v Bubenči č. 83 u Prahy.

Školní mládež a církevní průvody. Politování hodná panika, která se udála při pohřbu J. Em. ndp. kardinála, zavadala „Poslu z B.“ podnět ku článku, v němž doporučuje, aby školní mládež církevních průvodů vůbec se nesúčastňovala. Také se zmínil, že družičky jsou vedeny obyčejně několika ženami, které při dosti malém poplachu dostanou strach, způsobují zmatek, a mládež zůstavena jest nebezpečí. „Kat. Listy“ na to odpovídají, že mládež v přítomnosti učitele nehrozí takové nebezpečí, jako když je sama, a dokládají k tomu docela správně: „Pánové, máme k vám prosbu. Z lásky k téže mládeži vymante tuto mládež z dozoru několika žen a převeďte nad ní sami.“ — Je to skutečně smutné. Kdo přijde v neděli neb o Mariánském svátku do St. Boleslavi, vidí, jak průvodů mnohdy z dosti vzdálených farností účastňuje se v hojném počtu

i školní mládež. A kdo na ni dozírá? Družičky vede některá domkářka, a hochy — obecní policajt. Je to velice křiklavé, když vidíme mládež v průvodu — bez učitele. Pravda, učitel není nucen jíti — ale ta mládež také není nucena, a jde. Učitel pak má jí býti příkladem, a hlavně ve zbožnosti. Mnohý chudšas téžce sežene pár krejcarů na cestu a koná ji přece, neboť pudí jej zbožná mysl, aby putoval na posvátné místo a nabyl tam útěchy a posily. Ale učitel — ten toho nepotřebuje? Ovšem, ten, kdo vidí v každé pobožnosti jenom ten nenáviděný „klerikalismus“, na pouť nepůjde. Ale jak o tom soudí lid? Říká to, co my říkáme: Je to hanba!

Co ví náš lid o Husovi. Dostal se nám do rukou krajinský list, a to „svobodomyslný“, v němž kterýsi velebitel Husův si stěžuje, jak náš lid málo se stará o toho svého „světce“. Když v červnu r. 1897. kdesi u Hořic odhalovali Husovi pomník, zachytil prý jistý Vsetečka tyto malé ukázky, co věděli o Husovi ti, kteří přišli na slavnost a jsou tedy pokročilí. Jistá žena z lidu myslila, že Hus byl Hradecským biskupem, kterýsi obchodník věděl, že Hus byl nástupcem Lutrovým, jiný zase, že po Husovi přišel Viklif, jistý Sokol vyprávěl, jak za Husa počali se v Čechách usazovati Němci, a on že proti tomu první vystoupil, jiný vážený měšťan pletl si Husa se Žižkou a tvrdil, že Hus bořil zámky. — Tedy i podle vyznání „svobodomyslného“ listu náš lid oslavuje Husa a neví proč. „Hrdoslavská kronika“ *) opakuje se v každém městečku.

Farisejství a upřímnost. „Posel z Budče“ trne nad „klerikálními vlivy“, které prý způsobily, že pro žactvo středních škol budou zavedeny exercitie, a podle „Nár. listů“ praví: „Pokud jde komu vážně o mravnou výchovu mládeže, pokud jde o morální a sociální vlivy náboženství, pokud na jeho vnitřní a cenný obsah klade se důraz, dotud nestojíme nikomu v cestě, naopak, tu sympatie naše jsou pojištěny (?) Ale klade-li se důraz místo na obsah náboženství na formu, v níž života není, tu všechny zkušenosti nás nutí k odporu proti takovému počínání.“ — Dávno známá fráze nepřátel náboženství. Nechtíce se přiznati,

že jest jim náboženství protivné, pořád bojují jen proti formě. „Formou“ jest jim modlitba, obřady, služby Boží a vůbec jakákoli pobožnost. Oni by měli nejraději nějaké „náboženství“ bez modlitby, bez pobožnosti a — bez Boha! To je farisejství.

Mnohem upřímnější je „Škol. Obzor“, který píše: „Jak naivní byli a jsou mnozí páni mezi námi, kteří v nedávných dobách zběsilých (!) útoků klerikálních na učitelstvo (!) v časopisech své katolictví neustále vystavovali. K čemu to? Činili tak z přesvědčení? Chci-li býti důsledným katolikem, musím býti přirozeně klerikálem, pak musím za své považovati všechny tužby a plány klerikalismu.“

Toble je přece upřímné slovo! Je skutečně lépe říci: Já nejsem katolík, — nežli tvrditi: Jsem katolík, ale katolicky nesmýšlím. — A tu by rád „Škol. Obzor“ poradil svým kumpánům vystoupiti z církve, ale nemůže, předně proto, že by se takoví odpadlíci nemohli státi řídicími učiteli, a za druhé, „že by takový učitel z mnohé zfanatisované vesnice asi stěží utekl bez zlámaných údů a rozbité hlavy.“

Tohle je zase upřímnost. Nadšení ctitelé a následovníci Husa, kteří jej velebí pro „sílu“ přesvědčení, sami mají předsvědčení tak „silné“, že se s ním boji pochlubiti, aby nedostali od prostých venkovanů výprask! A člověk by myslil, že by šli za Husem na hranici. — Ti klerikální učitelé, kteří jsou ve vašich očích zbabělci, bezcharakterní lidé atd. — ti se veřejně ku svému přesvědčení hlásí, ač vědí, jak je budete napadati; ale, vy „pevní a mužní charakterové“ — inu, vy jste se sešli ve „Školském Obzoru.“

Učitelský list o učitelském listě. „Český Učitel“ napsal: „Jeli socialismus v řadách učitelstva u nás, způsobili jej ti, kteří úpěnlivému volání učitelstva vyhověti nechtějí, kteří pro své nemají porozumění ani citu, a na ně nechť padne odpovědnost!“ — Na to odpovídá „Komenský“: „Chce-li orgán učitelstva v království dosíci opravdu vydatné nápravy ve hmotném postavení učitelstva, ať zanechá podobných poznámek a nastoupí cestu právě opačnou. Vnikne-li jednou v řady naše podvrtný socialismus, připravíme se o všechny přátele, kteří nám pomoci mohou, a bude na nás zrovna tak pohlíženo, jako na učitelstvo Vídeňské; neboť z Vídně šíří se ten zhoubný jed, a učitelstvo, zejména mladší, mu podlehně, nenabudou-li orgány učitel-

*) Vyšla právě jako 6. svazek „Ludmily“ a naše „husityády“ jsou v ní věrně vyličený.

telské rozumu. Nemícháme se ze zásady do záležitostí učitelských v království a nevšimli bychom si toho ani dnes, *ale listy vaše čtou se též na Moravě a kazí nám naše mladší učitelstvo*, které nyní — po úpravě — **jest ještě nespokojenější než před ní.** Proto slyšte varovný hlas moravský: Učitelstvo české musí býti venkonce vlastenecké, musí jíti ruku v ruce s národem a jeho vůdci, chce-li, aby práce jeho byla uznávána, a aby za ni bylo též přiměřeně odměněno. *Podvrtný socialismus však zná jen žuludek*, vlastenectví jest mu pouhým chauvinismem a „překonaným stanoviskem“. Zahnízdí-li se socialismus v učitelstvu, přijde konfessionální škola se všemi svými důsledky, a dočkáme se, že pro ni na konec budou hlasovati i poslanci svobodomyšlní. Proto voláme: Obráťte, dokud je čas! Jinak pracujete do rukou jen zpátečníkům a tmařům.“ — Tak „Komenský“. Věříme mu, že má upřímnou snahu odvrátiti učitelstvo od sociální demokracie ale jak u „Č. Učitele“ a „Škol. Obzoru“ pochodí, to uvidí sám. Věc jest zcela přirozená. Říkává se, kdo nepokračuje, nestojí, ale jde nazpět, a tak se to má s učitelstvem. Ti, kdo se již vrhli v náruč sociální demokracie, neučinili tak z nějaké bídy — neboť v té věci přece od sociální demokracie pomoci očekávati nemohou — nýbrž z náboženské lhostejnosti, která se rychle stupňuje k nechuti a k nepřátelství. Někdy před rokem jsme napsali: Bohudík — u nás ještě není tak zle s tím sociálně-demokratickým smýšlením v učitelstvu — ale daes bychom toho již nenapsali. A „Kom.“ jistě by dnes už také nepsal jen o „ojedinělých výstřelcích“. Dříve se volalo: „My jsme také dobří katolíci“ — ale dnes už se „Škol. Obzor“ přiznává, že to nebylo upřímné, a „Č. Učitel“ by nejraději náboženství ze školy vyhodil. A tak volá se ještě dnes: „My jsme také dobří vlastenci!“ — a na-
dejde doba, kdy se bude volati s Macharem: „My žádné vlasti neznáme!“ Kdo ztratí cit náboženský, ztratí i jiné užle-

chtilé city. Obava „Komenského“ je tedy odůvodněna. A rovněž dobře předvídá, že ta obávaná náboženská škola přijde, a že pro ni bude hlasovati každý jen trochu rozumný člověk. Vždyť se vidí, kam to vše spěje za nynějších poměrů školským zákonem vyvolaných. Jiného se přece čekati nemohlo. Podívejme se jen do zemí, kde jsou školy náboženské, zdali tam bují v učitelstvu sociální demokratismus! Ani pomyslení! Za to bují nejvíce v Itálii. A tak bude i u nás. Jak jsem již řekl: buď s Kristem, buď proti Kristu, nějaké té „střední cesty“ nebude. A možná, že se těch s Kristem shledá mnohem méně. Ale pak se uzná, že z té neúporné bídy bude jediné východiště — náboženská škola. Ale jejích důsledků se nemusí nikdo báti. Mládež bude vychovávána na základě svého náboženství, nebude tak pustnouti na mravech, učitelstvo se také vzpamatuje a přilne opět k náboženství. To budou ty důsledky, kterých si zajisté přeje každý upřímný přítel školy i lidu.

Konkurs na nejlepší spis o dějinách českých pro mládež vypisuje „Klub národní strany svobodomyšlné“. Česká mládež prý „postrádá laciného vydání českých dějin a naproti tomu zásobována je spisy pojednávajícími o dějinách rakouských.“ Pro o vypisuje klub dvě ceny: 400 a 200 korun, honorář mimo to dle ujednání. Spis musí býti psán vlastenecky. Lhůta k zaslání prací do 15. května budoucího roku. Myslíme, že první cenu dostane ten, kdo bude nejvíce velebiti Husa.

Začal trochu brzy. Kandidát čtvrtého ročníku učit. ústavu v Těšíně, Pobišek byl z ústavu vyloučen proto, že se choval drze při náboženských hodinách a exhortách a tropil si z náboženství posměch. Po svém vyloučení hned přestoupil k luteránskému vyznání a byl přijat s otevřenou náručí do soukromého evangelického ústavu v Bílsku. — Nějakých poznámek k tomu přičiniti netřeba.

LITERATURA.

Církev vítězná. Životy Svatých a Světci Božích. Pořadem roku občanského sepsal Fr. Ekert, farář u Matky Boží Sněžné, majetník čestného kříže papežského „Pro Eccl.

et Pontifice“, kníž. arcib. notář. Svazek IV. Se 24 obrázky. Podíl údů „Dědictví Svatojanského na r. 1899 — Probíráme li se tímto spisem, který právě vydaným dílem

čtvrtým jest ukončen, podíváme se veliké píli autorově. Rádi věříme, že o něm pracoval „bezmála devět let, napínaje, ba přepínaje své síly,“ ano, uznáváme, že to doba na dílo tak obsáhlé dosti krátká. Co pramenů bylo třeba autorovi míti po ruce, aby napsal dílo tak důkladné, ne pouze objemem, rozsahem, ale i obsahem. Celé dílo, mající přes 3000 stran, obsahuje neméně než 528 životopisů Svatých a Světíc Božích kromě několika statí o Panně Marii a svátcích Páně. Nalézáme tedy při mnohých dnech i životopisy dvou světců, při každém dnu pak jest udáno, kterých světců památka se ještě mimo to světí.

Jak důkladně a podrobně si pan autor vedl, poznáme z toho, že životopis sv. Františka z Assisi psána jest na 40, sv. Františka Borgiáše na 30, sv. Hedviky na 16, sv. Karla Boromejského na 16, sv. Alžběty Durynské na 20, sv. Josafata Kunceviče na 30, sv. Františka Xav. na 40 stranách. Jsou tu dle potřeby vylíčeny i veřejné události, pokud byly v nějaké spojitosti se životem světce. Tím stává se pak ovšem dílo každému srozumitelným a zajímavým, čímž nabývá spis zvláště ceny. Vedle toho neopomenul spisovatel žádné příležitosti, mohl-li seznámiti čtenáře s různými poměry doby, v níž ten který světec žil. Tak při životopise sv. Františka z Assisi dočítá se čtenář o některých sektách, při sv. Kalistu o životě prvních křesťanů atd., při zakladatelích řádů řeholních podány stručné dějiny řádů těchto, připojeny zmínky o různých bratrstvech a jejich činnosti atd. Ku každému životopisu pojí se mimo to dodatek obsahující povzbuzení k následování ctností světcových. Sloh p. autorův jest prost všech ozdůbek, ale srozumitelný a lahodný, tak že poutá každého. Gratulujeme mu srdečně k dílu tak záslužnému, které jest ze všech podobných, u nás dosud vydaných, nejdůkladnější a nejúplnější. Také, pokud nám známo, již mnohé listy přinesly o něm posudky velice pochvalné. Kdesi jsme četli výtku vyobrazením, čemuž se divíme, neboť jsou opravdu pěkná. Doporučujeme spis co nejlépe a „Dědictví Svatojanskému“ hojně členů. H.

Čítanka dospívajícího jinocha, Na památku padesátiletého panování Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. mládeži československé sepsal Dr. Frant. Doubrava, kněz z řádu rytířů Maltézkých. Cena 1 zl. Tiskem Karla Reyla. Nákladem vlastním.

Objemná (266 str.) kniha tato bývalého redaktora časopisu „Český jinoch“ podává v části první „Obraz křesťanské rodiny našich předků“, v části druhé, nadepsané „Jinoch vzdělaný duchem i srdcem“, dočítáme se o práci, počátku hlubší vzdělanosti, o zákonech a kráse přírody, o přírodopise, zeměpise a národním hospodářství, o zpěvu a hudbě, o jazyku mateřském, dějepise všeobecném a dějinách církevních, pokud toho mladíku potřeby věděti, část třetí podává „Náboženské povinnosti dospívajícího jinocha“ a konečné část poslední pojednává v šesti člancích o slušnosti, totiž o čistotě oděvu, pozdravu, návštěvách, držení těla a hostinách. Vše, co jinochu s prospěchem a užitkem může býti nalezneme v této knize, již přejeme hojného rozšíření mezi naší dospívající mládeží. Bude-li se jí řídit, bude jistě šťastnou a oblaží pak i mnohé jiné!

Prokop Zaletěl.

Výbor ze spisů Václava Kosmáka.

Pro mládež upravil František Šilhavý. Díl první. Tiskem a nákladem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně. Cena 40 kr. Po zaniknutí „Přítele dítek“ počala svrchu jmenovaná knihtiskárna vydávati „Knihovnu naší mládeže“, jejíž první číslo přináší uvedený „Výbor ze spisů Václava Kosmáka“, čímž učiněn počátek zajisté velmi dobrý a slibný. Podáno pak v prvním tomto díle — kromě vřele psaného životopisu našeho nezapomenutelného „kukátkáře“ — devět vhodně volených jeho prací, a to: „Vzpomínky na mou zemřelou matku“, „Kněz-lékař“, „Macocha“, „Pater Bernardin“, „Cesta na vánoce“, „Z gymnasia jihlavského“, „Betlém“, „Fratr Makarius“ a „Osamělý kvítek“. Bylo by zajisté zbytečno, doporučovati obrázky Kosmákovy, jež vedle ceny umělecké mají i velikou cenu mravní a vzdělavací; proto upozorňujeme jen tímto na „Knihovnu naší mládeže“, jež bude vycházeti čtyřikrát ročně a jež slibuje přinést z prací kukátkářových ještě další dvě části.

Prokop Zaletěl.

Nákladem družstva Vlasti vyšlo:

„Vlasti“, časopisu pro poučení a zábavu, vyšlo redakcí T o m. Š k r d l e roč. XV. čís. 10, s tímto velezdařilým a zajímavým obsahem: Úmrtí Jeho Emin. kard. kníže arcibiskupa Františka de Paula hraběte ze Schoenbornu. — O moderním malířství. Dr. Ant. Podlaha. — Mě o Tvé lásce sníti nech! Báseň od R. Stupavského. — Extrema unctio. Báseň od V.

Korandy. — Mezi svými. Povídka. Napsal Bohumil Brodský. — Pád města Ninive. Podává Fr. Vincenc Zapletal Ord. Praed. — K památce stoletých narozenin J. Barrande. — Spása. Báseň od Zdeňka Křestana. — Kain a Abel. Báseň od R. Stupavského. — Pastely. Polsky napsal Jan Lada. Přeložil Fr. Josef Mergl. — Črty z cesty po Slovensku. Píše Tomáš Škrdle. — Nejnovější literární směry na Jihoslovansku. Píše Fr. Štingl. — V ranní chvíli. Báseň od Jana Ev. Nečasa. — Kněží — přátelé studentstva. Píše Fr. Kohout. — Nietzscheova kritika křesťanství. Na líc a rub obrací Filip J. Konečný. — La Nouvelle Idole, pièce en trois actes, de François de Curel. Píše Vojt. Kameš. — Apologetické rozhledy po nové naučce a vědecké literatuře české. — Umění výtvarné. Píše Dr. A. Podlaha. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. Zprávy spolkové. — Předplatné na „Vlast“ ročník XV. obnáší ročně 5 zl., půlletné 2 zl. 50 kr. — Redakce a administrace „Vlasti“ jest v Praze, ve vlastním domě, v Žitné ulici č. 570.-II.

Dělnických Novin vyšlo redakcí Tom. Jirouška roč. VIII. čís. 20. a 21. s obsahem: Socialisté u Lipan (Vittore Avanti.) — K poměrům učňů. (Vl. Hálek.) — Sociální otázka. (Jan Nep. Jos. Holý.) — † František de Paula hrabě Schönborn, kardinál, kníže-arcibiskup. (Tom. Škrdle) — Bude Vídeň křesťanskou či židovskou? (Dr. Raelph Barture.) — Hornická hlídka. — Záležitosti strany. — Různé zprávy. — Dopisy. — Literatura. — Feuilleton: Za lepším. (Alois Dostála.) — S přílohou: Spolkové listy čís. 11.

Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny:

Zdařilá podobizna Jeho Em. † nejdp. kardinála Frant. de P. hr. Schönborna, práce mistra Ženiška prodává se v knihtiskárně Cyrillo-Methodějské za 1 zl. 20 kr., poštou za 1 zl. 50 kr.

Lev XIII. Právě vydán ve velmi vkusné úpravě první sešit časového díla tohoto z pera osvědčeného pracovníka, redaktora Ad. Srba. Cena 40 kr. se zřetelem k elegantnímu vypravení cenného spisu jest mírná. Dílo toto bude jistě vítáno každému, kdo touží poznati pili bystrého ducha a překvapující výsledky šťastně zorganizované práce papeže Lva XIII., jemuž, a to vším právem, ne pro jeden duševní výkon podivuje se celý vzdělaný svět. Doporučujeme dílo to co nejvřeleji.

Vzdělávací knihovna katolická. Pořádají Dr. J. Tumpach a Dr. Antonín Podlaha. Svazek XII.: J. A. Zahma „Věda a učenici katoličtí.“ Z angličtiny přeložil ThC. Václav Hazuka. Cena 75 kr. — Svazek XIII.: Dr. Ant. Vrešťala „Lichva a úrok ve světle mravouky katolické.“ Cena 70 kr.

Obrany vyšlo redakcí P. Josefa Šimona ročník XV. čís. 12. a 13. (s liter. přílohou). Vychází dne 5. a 20. každého měsíce s vybraným a zajímavým obsahem, a předplácí se na ni ročně 3 zl.

»LUDMILA.« Sbírkka zábavné četby pro český lid, Ročníku I. svazek 6. Přináší zajímavou povídku ze života současného „Hrdoslavská kronika od Václava Špačka. — Rediguje ThC. Jan Pauly. Předplatné na II. ročník (vyjde 6 svazků) „Ludmily“ obnáší 1 zl.

Zábavy večerní. Redaktor Fr. Pohunek. Ročníku XX. číslo 3. přináší pěkný obrázek ze života od Fr. J. Košťála: „Boží hodové kázaní. Cena 35 kr. Roční předplatné 2 zl.

Rádce duchovního vyšlo redakcí Dra. Jos. Buriana ročníku VI. číslo 9. — Na časopis tento, schválený nejđ. arcib. konsistoří Pražskou, předplácí se ročně 4 zl.

Český Kneipp. Časopis pro šíření přirozeného způsobu života a Kneippova léčení vodou ve všech vrstvách společenských. Vychází každý měsíc. Roční předplatné 1 zl. 50 kr. Vyšlo ročníku VII. číslo 2.

Bible a nejnovější objevy v Palestýně, Egyptě a Assyrii. Sepsal V. Vigouroux. Přeložil Dr. Ant. Podlaha. Schváleno sv. Otcem Lvem XIII. S četnými vyobrazeními. Znamenitého tohoto díla vyšlo dosud 40 seš. po 20 kr.

Z různých nakladatelství:

Víra, naděje a láska. Kniha modliteb katolických pro všechny pobožnosti roku veřejné i soukromé. Napsal Vojtěch Šrámek, Sešitem 11. kniha ukončena. Sešit stojí 24 kr. Nákl. Cyrillo-Methodějského knihtiskupectví G. Franci v Praze.

Růže dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole Dominikánské. S povolením představených vydává P. Aug. Kadlec, Ord. Praed. Ročníku XIII. sešit 3. Vychází v sešitech měsíčních. Předplatné 1 zl. 20 kr., poštou 1 zl. 40 kr.

Historické Rozhledy. Poučné čtení pro mládež českoslovanskou. Řed. Ant. J. Zavadil. Vycházejí nakladem Em. Šolce v Telči jednou měsíčně. Seš. 7. Roční předplatné 2 zl.

Poklad Věřech, lidový list k uctění Nejsv. Svátosti Oltární. Rediguje V. Roudnický. Ročníku I. číslo 11.

Rozhledů po lidumilství vyšlo redakcí JUC. F. C. Vlk a roč. VII. čís. 7. — Nákl. „Družiny blah. Anežky České“. — Předplácí se ročně 2 zl.

Obzoru, velice oblíbeného časopisu pro poučení a zábavu, vyšlo roč. XXII. čís. 13. a 14. Předplácí se v Brně ročně 2 zl.

Našeho domova, oblíbeného a nejlacinějšího obrázkového a zábavně poučného časopisu na Moravě vyšlo roč. VIII. sešit 13. a 14. Předplácí se v Nové Ulici u Olomouce 2 zl. 40 kr.

Pouští. Cestopisný román od Karla Maye. Přeložil O. Flögl. — Tiskem a nákladem Benediktinů Rajhrad. — Sešit 6. Cena 25 kr.

Knihovna naší mládeže. Číslo 1. Výbor ze spisů Václava Kosmáka Pro mládež upravil Fr. Šilhavý. S vyobrazeními. Cena 15 kr. — Sbírkka tato vychází čtyřikrát do roka. Týmž nákladem.

Katolíci! Kdo zavítáte v čas prázdnin do Prahy, račte navštívit náš papírnický závod a zde si kupte své potřeby dle hesla: Svůj k svému!

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR DR. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špačkovi v Košaticích (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

O svobodě lidské vůle.

Podává Jos. Zelenka.

V minulém roce uveřejnil odborný učitel Strobel v pověstné „Oesterreichische Schulzeitung“ článek, v kterémž upírá lidem svobodnou vůli, a z této domněnky vyvozuje další zásady, jež by byly s to, jak vychovatelství, tak veškeren stávající společenský řád v niveč obrátiti, kdyby ve veřejném životě nabyly platnosti. Na doklad svého tvrzení chceme z oněch zásad jen některé uvést, na př. „Není žádného svědomí, žádné zodpovědnosti za skutky, není tudíž žádného hříchu“ — „Trestní zákoník znamená nespravedlnost, poněvadž jednotlivý člověk nejedná svobodně, nýbrž představuje pouze produkt jej obklopujících donucovacích poměrů a osudů“ — „Zločiny jsou pouhé choroby jednotlivců a společností.“ — „Poněvadž není pro lidi žádné všemohoucí vůle, nýbrž vládne jenom nezvratný, neurčitý osud, jest dovolen každý zločin, a dlužno jej považovati na nejvyšší za neštěstí.“

Ovšem, učitel Strobel není první a nebude dle všeho také posledním, jenž odvážil se toho, aby lidem upřel svobodnou vůli; již před Stroblem hlásili se k těmto podvratným zásadám mnozí pedagogové i nepedagogové, ale z toho nelze souditi, že by názory tyto byly pravé, a to tím méně, poněvadž, jak ze všeho vysvítá, nepřivedlo Strobla a jeho stoupence k těmto názorům přesné vědecké badání, nýbrž strannické názory, přání a tužby, což dovolíme si v krátkém pojednání dotvrditi.

I. Vědecky není dokázáno, že by člověk svobodné vůle neměl. Ovšem pokoušeli a pokoušejí se o to někteří filosofové a anthropologové, aby podali důkazy, že člověk nejen ve svých smyslných, ale i v nadsmyslných snahách svoboden není, že schází mu schopnost, vloha, aby, prost jsa všeho zevnějšího nucení i vnitřní nutnosti a nezbytnosti, mohl si voliti, co by sám chtěl, ale že různými okolnostmi a příčinami k svému rozhodnutí již předem jest určen. A dle toho učení, jež předurčením člověku k jeho rozhodnutím i ve snahách nadsmyslných popírá svobodu lidské vůle, nazývá se latinským jménem „determinismus“ od latinského slova „determinare,“ určiti. V dějinách filosofie uvádí se dvojí determinismus, totiž psychologický či intelektuelní a pak fysický.

Intellektuelní či psychologický determinismus neupírá sice přirozenosti lidské její samostatnosti, ale praví, že vůle lidstva vždy rozhoduje pro dobro vyšší, kteréž jí rozum předvádí, čili řídí se vždy mocnější pohnutkou. Předvede-li totiž rozum vůli dvě dobra, z nichž jedno jest vyšší, a druhé nižší, tedy se vůle lidská rozhodne

vždy pro ono dobro, kteréž jí rozum jako vyšší dobro označil. Kdyby rozum oběma dobrům stejnou cenu přiřkl, pak se vůle pro žádné z nich nerozhodne, činnost vůle přestává, nemůže si voliti. Pro dobro, jež rozum jako nižší označil, se vůle lidská nikdy nerozhodne. Dle této theorie podobá se lidská vůle jaksi vahám; na kterou stranu pádnější důvody a mocnější pohnutky dopadnou, dle úvahy lidského rozumu, na tuto stranu skloní se i lidská vůle. Dle determinismu intelektuelního či psychologického předurčuje vůli lidskou k jejímu rozhodnutí úvaha rozumu, které dobro jest větší či menší, a dle toho která pohnutka jest mocnější či slabší. Dle toho se vůle lidská musí nutně rozhodnouti, i když zevnitř žádné násilí k rozhodnutí nenutí. Tedy při determinismu tomto určuje vůli v jejím rozhodnutí rozum svou úvahou, svým rozsudkem. Rozum latinsky jmenuje se intellectus, a odtud název: „determinismus rozumový čili intelektuelní.“ Tento determinismus učí, že vůle lidská sice vzdorovati může zevnějšímu násilí, ale podrobena jest vnitřní nutnosti, nezbytnosti, kterouž ji ovládá rozumová úvaha, proti níž se vůle nikdy nemůže rozhodnouti, což ovšem dle nauky katolické není správné, ježto se vůle i pro dobro nižší může rozhodnouti aneb i ze dvou stejně cenných dober jedno si zvoliti. Determinismus intelektuelní, jenž této svobody vůli lidské upírá, obsažen jest ve filosofické soustavě Kartesiově, Leibnitzově, Kantově a jiných. Jako prý Bůh dle tvrzení Leibnitze volí a voliti musí, co jest nejlepšího, tak také prý člověk ze dvou dober nevolí než to, které se mu zdá býti lepší, vyšší. Filosof Kant tvrdil, že kdyby známy byly všechny pohnutky, jež na vůli lidskou budou doléhati, že by bylo možno předpověděti budoucí rozhodnutí vůle lidské, poněvadž souhrn příčin a podmínek k tomuto rozhodnutí nezbytně působí a směřuje. Herbart mluví sice také o svobodě lidské vůle, ale jen v tom významu, že člověk ve svém rozhodnutí může vzdorovati zevnějšímu násilí, ale že není to v jeho moci, aby určil, v jakém pořadí mají se jednotlivé představy ve vědomí, v duši objeviti. Touha však, nějakého dobra dosíci, není nic jiného nežli zadržaná představa, ana se žene ke skutku, přidružila li se k ní představa druhá, že první představa ukojena býti může. Aby tato druhá představa do vědomí se dostavila, to nemá člověk ve své moci. A proto ani dle Herbarta nemůže se mluvit o svobodě lidské vůle ve významu katolickém.

Ještě více obmezuje vůli lidskou *determinismus fysický*. Přívrženci tohoto determinismu praví, že přirozenost lidská podléhá zevnějšímu vlivu jako celý ostatní svět. Jako fysická příčina, když byla v pohyb uvedena, k činnosti donucena, vyvodí nutně takový účinek, jakýž dle své přirozenosti může vyvoditi, podobně se to má i s lidskou přirozeností. Přirozenost tato spočívá zcela v moci zevnější příčiny, zevnějšího vlivu, kterýž jí dodává zvláštního rázu a povahy, kterýž jí vykazuje, určuje její jednání, zvláštní činnost její povaze přiměřenou, a to v každém jednotlivém případě dle mocnějších pohnutek, kteréž onen zevnější vliv člověku na vědomí uvádí. V tomto názoru shodují se všickni přívrženci determinismu fysického, ale neshodují se, když jde o určení oné zevnější příčiny, zevnějšího vlivu, jehož moci člověk ve svém chtění a jednání zcela podléhá.

Fatalisté, k nimž za starých dob patřili stoikové, a k nimž až dosud přináležejí vyznavači islamu, učí o člověku, že ve všem snažení, jednání podléhá vlivu neodvolatelného osudu (po latinsky fatum, odkud jméno fatalisté). Dle starořímského filosofa Seneky jest osud či fatum nutnost všech věcí a činů, kterou žádná síla zlomiti nemůže. Proto fatum svobody lidské vůle nepřipouští.

Materialisté či hmotáři učí, že člověk ve všem svém chtění a jednání podléhá nutnosti všeobecných zákonů přírody, ve všem jest nutkán fysickými příči-

nami jako všechny ostatní bytosti zde na světě, jediné že u člověka tyto fyzické příčiny, kteréž ho k jednání přivádějí, jeví se jako mocnější pohnutky, takže to, co nazývá se vůlí, není vlastně nic jiného nežli schopnost, že člověk mocnějšími pohnutkami k činům určen bývá, jako vůbec veškerá hmota tam se pohybuje, kam ji mocnější síly táhnou. A člověk dle nauky materialistů jest jen výrobek, který všeobecné síly přírodní z hmoty vytvořily, jako všechno ostatní zde na světě. Materialisté či hmotáři totiž učí, že kromě hmoty, kteráž se dá smysly poznati, nic jiného na světě neexistuje. Hmota latinsky jmenuje se „*materia*,“ odtud jméno jejich velebitelů, materialisté.

Pantheisté, kteří považují vše za emanaci, za výron božské bytosti, tedy i člověka upírají, že by mezi Bohem a člověkem byl nějaký podstatný rozdíl; člověk jest jen jaksi strojem, skrze něhož Bůh vše působí; proto člověk sám sebe k ničemu neurčuje, proto nemá také vůle svobodné.

Praedestimaní či zastanci naprostého předurčení, absolutní praedestinance, učí, že člověk jest podroben bez podmínky vládě božské činnosti, člověk jest jen pouhým nástrojem v rukou Božích. Bůh to jest, kterýž ve člověku a skrze člověka působí buďto dobré nebo zlé; člověk sám o sobě ani pro dobré, ani pro zlé rozhodnouti se nemůže. Bůh chtěje skrze člověka způsobiti něco dobrého nebo zlého, uvede mu na mysl, na vědomí ty neb ony mocnější pohnutky, kteréž v něm probudí touhu po tomto neb onom dobru nebo zlu, a pak Bůh sám člověka k tomuto dobru nebo zlu dohání, takže všeliký vzdor se strany člověka je marný. Šířiteli této theorie byli zvláště Luther a Kalvín, kteří z této příčiny popírali, že by člověk měl vůli svobodnou.

Tím vyjmenovali jsme všechny odpůrce katolické nauky o svobodě lidské vůle a podali jsme stručný obsah jejich názorů o této věci. Ku kterým z nich patří asi odborný učitel vídeňský Strobel? Povšimneme-li si dobře jeho názorů, jak je vytkl v předu uvedeném článku svém, uveřejněném roku loňského v „*Oesterreichische Lehrerzeitung*“: poznáme hned, že Strobel jest rozhodným přívržencem nauky hmotářské, tedy oné nauky, které se přikládá nejmenší vědecká cena. Materialismus Strobelův vysvítá zvláště z těchto vět od něho zastávaných: V bytosti člověka a zvířete není žádného rozdílu. 2. Člověk nemá žádné nesmrtelné duše, neb to, co se nazývá spirituálně duší, jest jen mozek. 3. Boha a věčného zákona mravního není. 4. Nauka o onom světě odměňujícím, o nebi a pekle již nemá platnosti poněvadž člověk jest jen produktem výživné, z rozličných součástí složené půdy.

Nebylo by nám sice nesnadno dokázati, že názory tyto jsou bludné, nepravé, ale odvedlo by nás to od účelu našeho pojednání, chceme čtenářům „*Vychovatele*“ totiž ukázati, že vůle lidská jest svobodná, a námitky odpůrců že jsou klamny, zvláště námitky od materialistů činěné.

Abychom pravý postup v důkaze svém zachovali, určíme nejprve dle nauky katolické, v čem záleží svoboda lidské vůle. Svoboda lidské vůle, jak již jméno její naznačuje, záleží v tom, že si může voliti mezi rozličnými věcmi, a to za všech okolností a v každém možném případě, když jí v tom nepřekážejí vnitřní nutnost anebo zevnější násilí, že za těchto okolností sama se rozhoduje k činu, že nikdo jiný a nic jiného ji k tomu určití nesmí. Aby tento pojem svobody ještě v jasnějším světle se ukázal, dovolíme si upozorniti na předměty a činy, při nichž vůle lidská svou svobodu může osvědčiti a při kterých svoboda její zaniká.

Vůle lidská nemůže si svobodně voliti, když jde o dosažení dobra vůbec;

vůle lidská s přirozenou nutností po dobru bažiti musí. Člověku není také na vůli zůstaveno, chce-li po blahu a štěstí dokonalém bažiti čili nic, po štěstí dokonalém touží každý člověk s přirozenou nutností. Nešťastným nechce býti nikdo. Avšak dokonalého blaha a štěstí dojíti může jen ten, kdo dosáhl nejvyššího dobra, kteréž jest s to, aby touhu lidského srdce po blahu a štěstí úplně ukojilo, vyplnilo. A proto po tomto nejvyšším dobru vůle lidská s přirozenou nutností bažiti musí, v této příčině není jí svobodná volba možna.

Nicméně může si člověk svobodně voliti, chce-li totiž dojíti dobra v pravdě nejvyššího, aneb dobra, kteréž on si sám jako nejvyšší dobro představuje, ale které ve skutečnosti takové není. V pravdě nejvyšším dobrem jest Bůh; ale lidé velmi často za nejvyšší dobro považují tu neb onu bytost stvořenou, ač jest to jen zdání. A dle tohoto svého klamného zdání také si volí, že oproti Bohu Tvůrci rozhodují se pro bytosti stvořené. Ale také volba mezi Bohem a bytostmi stvořenými jest možna jen tak dlouho, pokud člověk trvá zde na zemi, po smrti tato volba již přestává.

Zřekl-li se člověk Boha jako dobra nejvyššího a hledá-li ve stvořených věcech své nejvyšší blaho a štěstí, pak si mezi těmito časnými věcmi, stvořenými bytostmi může tu neb onu zvoliti, kteráž by byla posledním cílem všeho jeho snažení a bažení, jak se to ve skutečnosti stává, že někdo své nejvyšší blaho hledá ve světské slávě, jiný v bohatství, jiný v ukojení smyslných chťíčů, jiný v dosažení velkých vědomostí atd.

Lidská vůle jest svobodna u volbě prostředků, pomocí jichž chce dobra nejvyššího dosíci. Z těchto prostředků budou některé nutné, jiné jen prospěšné; bez některých by vůbec člověk svého konečného cíle nedosáhl, bez jiných by ho snad dosáhl, ale s velikými obtížemi. Prostředků nutných k cíli poslednímu musí vůle lidská nutně použiti a je chtíti, pokud chce posledního cíle nutně dosíci. Ovšem pokud jest člověku na vůli zůstaveno, že místo Boha může si určiti též některou stvořenou věc či bytost za nejvyšší cíl, jest mu též dle tohoto zvoleného cíle vybrati si prostředky, jež k němu nutně vedou. Avšak u volbě prostředků, jež k dosažení posledního cíle napomáhají, ale k němu nutně nevedou, není vůle lidská obmezena.

Vzhledem k činům, skutkům, při nichž vůli lidské svobodná vůle jest zůstavena, platí tato pravidla:

Vůle lidská může si voliti mezi vykonáním aneb opomenutím jistého úkonu, na př. člověk se zcela volně může rozhodnouti, není-li toho jinak nutná potřeba, že může nějakou knihu čísti aneb nečísti, že se může za příznivého počasí procházeti aneb procházku opomenouti. To se nazývá svoboda protikladu.

Vůle lidská může si voliti mezi dvěma úkony, kteréž druhem od sebe se liší, na př. může si voliti mezi čtením a psaním; to se nazývá svoboda rozduženosti.

A konečně, pokud trvá člověk zde na zemi, v pozemském jeho žití ponechána jest mu svoboda, aby si volil mezi dobrým a zlým, mezi mravným a nemravným. Toť se jmenuje svoboda protivnosti. Svoboda tato není nutným požadavkem, aby mohl člověk osvědčiti, že má vůli svobodnou; ale je to požadavkem toliko případečným, jelikož dána jest mu svoboda tato pouze pro život vezdejší, aby člověk, moha si voliti mezi dobrým a zlým, připravil se k životu záhrobnímu, v němž přestane svoboda protivnosti, a zbude jen svoboda rozduženosti a protikladu. Užívá-li kdo svobody protivnosti ku zlému, ukazuje se býti více otrokem

nežli svobodným. Tím jsme vytkli meze, v nichž se vůle lidská může svobodně rozhodovati. A čím se dá tato svoboda lidské vůle dokázati oproti mnohým odpůrcům, které jsme dříve uvedli?

1. Dá se dokázati ze svědectví našeho *sebevědomí*, a to: a) když jsme nějaký volný čin vykonali, jsme si toho vědomi, že vykonání onoho činu záviselo pouze na našem rozhodnutí, že, kdyby sebe více příčin, vlivů, pohnutek nás k němu bylo vábilo, lákalo, pobádalo, my jsme mohli onoho skutku opomenouti, kdybychom se byli proň nerozhodli. Toto vědomí, že jen my sami zcela svobodně se rozhodujeme, chceme-li nějaký volný čin vykonati aneb to opomenouti, jest tak mohutné a patrné, že ho ani popírati nesmíme, nechceme-li popříti veškerou platnost svého sebevědomí. b) Ano, my nejen že jsme si toho vědomi, že jsme se pro ten či onen volný čin dobrovolně rozhodli, my také víme, když některý volný čin konáme, že čin tento spočívá zcela v naší moci, že tak dobře, jako jsme se pro tento volný čin rozhodli, mohli jsme se místo něho rozhodnouti pro čin jiný, ano, že jsme i pravý opak tohoto volného činu mohli si vybrati a proň se rozhodnouti. I toto vědomí jest tak mohutné, že, kdo proti vlastnímu sebevědomí není předpojat, tohoto svobodného rozhodnutí popříti nemůže. c) Nás mimo to není tajno, že, když nám náš rozum dvě dobra na mysl uvádí, z nichž jedno má cenu vyšší a druhé nižší, i když se pro vyšší dobro rozhodneme, že nám bylo také možno, místo vyššího dobra pro nižší se rozhodnouti. A nejen že jest to možno, ono se to i skutečně stává, že, ač nám rozum jedno dobro jako vyšší a druhé jako nižší doporučí, my se přece pro nižší rozhodneme. Proto ono latinské úsloví: „Sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas.“ „Tak chci, tak poroučím: místo rozumu platí vůle.“ Ano, i kdyby nám rozum k volbě dvě zcela stejná dobra předložil, my můžeme pro jedno z nich se rozhodnouti a také se skutečně rozhodujeme, což by možno nebylo, kdyby vůle naše vždy dle mocnějších pohnutek se rozhodovala.

II. O svobodě lidské vůle vydávají dále svědectví *zvláštní zajištěné úkazy* jež známe z *naší vnitřní zkušenosti*. Avšak úkazy tyto nelze nijak vysvětliti, není-li vůle lidská svobodna. A které jsou to úkazy?

a) My z vnitřní zkušenosti víme, že, nežli se k nějakému volnému činu rozhodneme, napřed o něm uvažujeme, přemítáme; u rozumných, rozvážlivých lidí předchází každý volný čin *rozvaha*. Kdyby ono dobro, jež se naší vůli k volbě předkládá, bylo sebe větší, kdyby pohnutky, jež na naší vůli při tom dorážejí, byly sebe mocnější, my přece k činu odhodlati se nemusíme, dokud jsme vše dobře neuvážili. A když jsme vše uvážili, může se přece ještě státi a také se stává, že přese všechny mocné pohnutky, přes všechny přednosti a výhody poznáního dobra, přece se pro ně nerozhodneme, o dosažení jeho se nepokusíme aneb dokonce pro zcela opačné jednání se rozhodneme. Jak by se toto jednání lidské dalo vysvětliti, kdyby člověk neměl svobodné vůle, kdyby nutně se musil k tomu rozhodnouti, k čemu ho vyšší dobro a mocnější pohnutky nakloňují? V tomto případě musil by se hned pro čin rozhodnouti; odkládání skutku za příčinou rozvahy bylo by naprosto nemožno.

b) Jiný zjev našeho vnitřního života, kterýž svědčí o svobodě lidské vůle, jest *lítost*, kterouž nezřídka pocítujeme, když jsme toho neb onoho činu se do pustili, takže si přejeme, aby se to bylo nestalo. Kdyby tento čin, jehož litujeme, nebyl býval v naší moci, kdybychom se ho byli nemohli zdržeti, kdybychom byli k němu donuceni, předurčení, pak by takováto lítost, takové výčitky svědomí

byly zcela zbytečné, nerozumné, poněvadž bychom litovali toho, čemu jsme nemohli zabrániti, čeho jsme se nemohli uchrániti.

c) Třetí úkaz našeho vnitra, jenž vydává svědectví o svobodě naší vůle, jsou *naše úmysly, naše dobrá předsevzetí*, kteráž nejednou činíváme, že ten neb onen skutek vykonáme, toho neb onoho činu se vystříháme. Někdy ovšem i naše nejlepší úmysly a předsevzetí nedojdou svého splnění pro nepřekonatelné překážky, o nichž jsme nevěděli; nicméně když se takoveto překážky nenaskytou, zajisté, jsou li jinak úmysly naše pevné, jistě je provedeme. Bylo by to možno, kdyby zamýšlené činy a skutky nebyly v naší moci, kdybychom v každém případě jen dle mocnějších pohnutek musili se rozhodnouti? Co není v naší moci, o tom nemohu napřed rozhodovati, určovati, a kdybychom přece určili, bylo by to marno, poněvadž výsledek není v naší moci, na př.: My bychom si předsevzali, že dobře vzděláme své pole, že je osejeme dobrým semenem a že musíme na něm jistý počet mandel obilí skliditi. Něco jiného jest ovšem, rozhodovati o tom, co jest v naší moci, na př.: Člověk nestřídmý zakusil na sobě smutné následky své nestřídmosti a tu si umíní, že se pro budoucnost přílišného pití a jídla bude varovati. Bylo by to něco nerozumného? To při dobré vůli může splniti.

III. O svobodě lidské vůle podávají důkaz také *některá zevnější zařízení*, kteráž u všech národů ve všech dobách se objevují a jinak vysvětliti se nedají, leč když uznáme za pravdu, že vůle lidská jest svobodna.

a) U všech národů mluví se o *zákonech, právech a povinnostech*. A nejen že jednotlivci i celí národové zákony, práva, povinnosti znají aneb aspoň znáti mají, oni také dle nich se spravovati musí, nechtějí-li propadnouti trestům, pokutám na přestupníky zákona stanovené. U všech národů i nejdivočejších nalézají se nějaké zákony, kteréž poskytují práva a také povinnosti. Plnění zákonů jest možno jen tehdy, když poddaní, pro které dány byly, jsou také s to, aby je mohli plniti, dle nich se řídit. A to zase jest možno jen tehdaž, když činy zákonem přikázané aneb zapověděné jsou v moci podřízenců; nejsou-li v moci jejich, pak je také nemohou plniti aneb jich se vystříhati. Bez svobodné vůle jest lidem plnění zákonů nemožno. Podobně nemožno jest mluvit o nějakém právu nebo povinnosti. Právo záleží v tom, že mohu a smím od jiného žádati, aby něco v můj prospěch vykonal, aneb aby se něčeho k uvarování mé škody vystříhal. Co jest mé právo, to jest pro druhého povinností. Avšak veškeré právo stalo by se illusorním, kdyby povinnosti, jež z něho vyplývají, nemohly býti splněny. Splněny mohou býti jen tehdy, když ten, kdo jest jimi vázán, má ve své moci, aby je splniti mohl, když bude chtíti, totiž když má vůli svobodnou. Zákony, práva, povinnosti, jež za všech dob u všech národů se naskytly a naskýtají, podávají nezvratný důkaz o svobodě lidské vůle; bez svobody lidské vůle neměly by žádného významu, ani jednotlivci ani celí národové nemohli by o nich nabyti nějakého ponětí a vědomí. Odtud si snadno vysvětlíme, proč přívrženci oné theorie, kteráž svobodu lidské vůle popírá, o nějakém zákonníku, odměně, trestu, pokutě, o nějakých zásluhách nebo províněních ničeho slyšeti nechtějí a anarchismus za kulturní vývoj časových poměrů považují, jak to ve svém článku tvrdí i učitel Strobel oproti svědectvím stoleté zkušenosti, o kteréž svědectví podávají i další zařízení, zvyky a práva, jež na svědectví o svobodě lidské vůle uvedeme

b) Dějiny všech národů a všech věků dotvrzují, že vždy v soukromém i veřejném životě činěn byl a stále se činí podstatný rozdíl, co jest mravně dobré a co

jest *mravně zlé*, špatné. Všem národům a všem lidem hluboko vkořeněno jest ono svědomí a přesvědčení, že, co jest mravně dobré, má se konati, a co jest mravně zlé, špatné, toho že se má každý vystříhati. Ovšem možno jest a nejen možno i skutečno, že lidé při určování, co jest mravně dobré a co mravně zlé, mohou se mýlit a skutečně se mýlí a mýlili, že snad něco považují za mravně dobré, dovolené, co ve skutečnosti jest mravně zlé, špatné, nedovolené, a naopak na př. u pohanů se to považovalo a považuje za mravně dovolené, ncpovazuje se to za nic špatného, zlého, když rodičové nedospělé děti, pokud jsou jim na obtíž, jako zbytečné břímě na pustá místa odkládají, aby tam zhynuly bídně hladem, žízní, aby byly na pospas dravé zvěři. Ale při všech těchto omylech a klamech, jež jeví se u národů pohanských i u jednotlivců v určování toho, co jest mravně dobré a co jest mravně zlé: tož přece ani u nejdívočejších národů nevymizelo přesvědčení, že mezi mravně dobrým a mravně zlým jest podstatný rozdíl, a že dle tohoto rozdílu má každý své jednání zaříditi. To by bylo nemožno, kdyby lidé neměli vůle svobodné. Kdo v každém případě jedná a rozhoduje se jen tak, jak jednati musí, tak že vůbec jinak ani jednati nemůže, o tom se také nemůže říci, že by jednání jeho bylo mravně dobré aneb špatné; pro něho vůbec tento rozdíl neplatí. Kdybychom tudíž připustili, že lidé nemají vůle svobodné, pak bychom nemohli si vysvětliti, jak lidé přišli k vědomí o tomto rozdílu mezi dobrým a zlým, jak toto vědomí vůbec v jejich duši vzniklo, povstalo. Poněvadž toto vědomí lidem nikdy a nikde nescházelo a neschází, jest již samo o sobě mocným důkazem, že člověk má vůli svobodnou.

c) U všech národů za všech dob panovalo přesvědčení o *příčetnosti* lidí, že zodpovědni jsou za své skutky některé, že se smí na nich žádati, aby vydali počet z jednání svého. Pro tuto příčetnost mluvilo a mluví se u všech národů v každé době o *zásluhách* nebo *proviněních* jednotlivců; jednotlivé činy lidské byly a bývají zkoumány a buď za záslužné neb trestuhodné uznány. U všech národů naskýtají se také potřebná zařízení, aby lidé zasloužilí došli odměny, lidé provinilí aby neušli trestu a pokutě. Tato zařízení nedala by se vysvětliti, kdyby lidé neměli vůle svobodné. Vždyť přičítati se může člověku jen to, k čemu se svobodně rozhodl, čeho mohl také opomenouti, kdyby byl chtěl. Činy, kteréž nebyly v moci člověka, jimž vyhnouti se nemohl, nemají se mu přičítati. Příčetnost bez svobody lidské vůle jest nemožna, bez ní jest také nemožno, nějakou zásluhu si získati aneb nějakého provinění se dopustiti. Připustíme-li, že člověku schází vůle svobodná, pak nemůžeme udati pramen, z něhož ony pojmy příčetnosti, zásluhy, provinění, jež v životě a ve smýšlení národů jsou tak ustáleny a zakořeněny, se vyprýštily. To by nám zůstalo hádankou nerozluštitelnou! (Dokončení.)

Lepší kázeň!

C. k. okresní školní rada pro české obecné a měšťanské školy v Praze, řídící se rozkazem ze dne 15. března 1899, č. 3291, c. k. zem. školní rady pro král. České předložila počátkem května t. r. zprávu o výsledku konaného šetření, pokud jde o zpustlost mládeže školou povinné.

Vyne ení svrchu dotčené bylo oběžníkem všem veřejným i soukromým školám obecným a měšťanským v Praze sděleno s vyzváním, aby se učitelstvo jím řídilo,

a aby správy škol c. k. okr. šk. radě oznámily, jaké zkušenosti ve věci dosud učinily, po případě také, jaké další kroky by bylo činiti proti vadám ve vynesení uvedeným.

Že mezi mládeží Pražských škol jsou také děti mravně zkažené nebo děti, které jsou v nebezpečí, úplně s mravní cesty sejítí, seznala c. k. okr. školní rada ze zpráv, které ji docházejí od c. k. policejního ředitelství v Praze o potrestání školou povinných dětí a z návrhů sborův učitelských na dočasné vyloučení žáků ze škol nebo za jich přijetí do Pražské vychovatelny v Libni.

Jako příčiny mravní zkázy dětí školou povinných v Pražském okrese uvádějí se mimo jiné:

1. Škola *kárnými prostředky*, v § 24. řádu školního a vyučovacího *vyznačenými*, proti zlým dětem, jichž rodiče buď nechtějí, buď pro slabost aneb pro jiné okolnosti nemohou podporovati školu ve vykonávání kázně, *nedostačuje*; vyskytly a vyskytují se případy, kde *žáci přímo vypověděli poslušnost svým učitelům*, spolužáky před učitelem přímo navádějí ke vzdoru, ve škole i na ulici své druhy surově bijí a jiné nepravosti páší. Dočasné vyloučení ze školy jest často jim i rodičům vítanou příležitostí, zprostiti se školní povinnosti, a ustanovení § 20. říšského zákona školního v takovém případě pro rodiče neplatí, poněvadž jsou to lidé úplně chudí, kteří dětem nemohou dáti vyučován', leč skrze školu. Takoví neurvalí a nezvedení žáci jsou zlým duchem ve škole, dávajíce špatný příklad a svádějíce jiné.

2. Na vysvědčení propouštěcí se nepíší známky z mravného chování a z prospěchu; tím opravdu ztratila škola proti některým dospívajícím žákům vydatný kárný prostředek.

3. Někteří rodiče berou své děti školou povinné do hostinců, do kořalen, do chantantův (zpěvních síní) a do rozmanitých divadel, kde děti namnoze nic pěkného ani nevidí, ani neslyší.

4. Školou povinné děti buď z návodu rodičů, buď z vlastního popudu po ulicích, po domech a ve veřejných místnostech žebrají; po ulicích, po domech a hostincích prodávají květiny, sirky, řetkvičku, kaštiny atd., a to nejen ve dne, ale i v pozdních hodinách večerních a nočních.

5. Snadnost, ukojiti chťíce po požitku, zejména po kouření, mlsání, pití líhovin svádí některé žáky k žebrotě, podvodu a ku krádeži.

6. Značný počet hochů, kteří 14. rok dokonali a ze školy vystoupili, vyhýbá se učení řemeslu; hoši ti se potloukají po městě i za městem a svádějí i žáky školou povinné k toulkám, a to jak v době mimoškolní, tak i v době školní. Někteří z nich místo učení řemeslu — ač neoprávněně — nosí od nádraží cestujícím zavazadla.

7. časopisy, zvláště denní, líčí často všelike nepravosti formou frivolní; románové přílohy obsahují hojně míst oplzlých; tím také rozmanité romány sešitové oplývají. Noviny i románové přílohy přečítají školou povinné děti rodičům.

8. Ve výkladních skříních vyvěšují se nemravné ilustrace a obrazy.

Za účelem odstranění příčin mravní zkázy mládeže školou povinné zakročila c. k. okr. školní rada počátkem května t. r. na třech místech, a to:

I. u c. k. policejního ředitelství v Praze, II. městské rady král. hl. města Prahy a III. c. k. zemské šk. rady pro království České.

Ad I. C. k. policejní ředitelství požádáno, aby netrpělo, by děti po ulicích,

po domech a ve veřejných místnostech žebraly, aby po ulicích, po domech a v hostincích prodávaly květiny, sirky, řetkvičku, kaštiny a jiné, a to ani ve dne, tím méně v pozdních hodinách večerních a nočních, aby hoši neoprávněně odnášeli od nádraží zavazadla cestujícím za mzdu, a aby děti školou povinné v době školní se potulovaly po ulicích, v parcích, u vody. K tomu připojena další žádost, aby takové toulavé děti dalo sebrati a dovésti do školy.

Ad II. Pražská rada městská požádána, by vzala v úvahu rozmnožení útulků pro děti.

Ad III Zpráva, předložená c. kr. zemské škol. radě, má dvě části; v první žádá se o intervenci u c. kr. místodržitelství pro království České v ten rozum, aby uloženo bylo c. kr. police nímu ředitelství v Praze, by konalo úřad v kusech ad I. připomenutých; v druhé pak části doporučují se k náležité úvaze tyto věci:

1. Aby do § 24. řádu školního a vyučovacího bylo pojata ustanovení, *že se připouští za jistých podmínek* (jež by ovšem bylo ustanoviti) *tělesné trestání ve škole*;

2. aby se zřizovaly kárné školy a polepšovny pro děti mravní zkáze podléhající, jejichž rodičům se nedostává schopností k výchově dětí;

3. aby zákonem bylo zakázáno, voditi děti do 14. roku do hostinců, do kořalen, do chantantův a do rozmanitých divadel (do těchto bez dovolení správy školy);

4. aby zákonem bylo zakázáno, prodávati dětem do 14. roku doutníky a lihoviny;

5. aby skrze příslušné úřady bylo působeno k tomu, by hoši po vyjití ze školy byli dáni do učení, a aby se bránilo tomu by na místě učení řemeslu se nepovalovali a nepotloukali;

6. aby skrze příslušné úřady se k tomu působilo, by se nepodkopávala mravnost rozmanitými články (zejména ze soudní síně v časopisech denních), románovými přílohami, ilustracemi, jež se vykládají ve skříních a leží na rozích; a

7. aby na vysvědčení propouštěcí se opět zapisovaly známky z mravného chování a z prospěchu v jednotlivých předmětech.

Věc tato jest nemálo zajímavá; předně již tím, že školní úřad, jakým jest okresní školní rada Pražská, bez obalu vyznává, že ten vychovatelský „pokrok“ v moderní škole poskytuje vlastně velmi smutný obrázek, a dále tím, že úřad, který zajisté dosud svědomitě se staral, aby učitel nevzal do ruky metlu, nyní sám po metle volá, a to hned v prvním odstavci svých návrhů

Dávno-li tomu, kdy metla byla vyhlašována pouze za požadavek „klerikální“, a kdy „Posel z Budče“ psal o učitelích — řeznicích?

Když si přečteme ty návrhy Pražské okresní školní rady, neubráníme se povzdechu, že ta péče o mravnost mládeže stojí u nás hodně hluboko pod nulou, když o tyto věci musí se teprve žádati, aby se staly skutkem. Ale byli bychom velikými optimisty, kdybychom věřili, že jen polovice z těchto požadavků se splní. Nejvýše to, že se budou zase dávat na vysvědčení známky z mravů, což může naříditi zemská školní rada. S tím nebudou spojeny žádné výlohy, ale zpustlému klukovi to bude zase lhostejno, dostane-li z mravů třeba osmičku To ho ne-napraví.

Kárné školy? Ano, kdyby nebylo potřeba peněz na jiné věci, jako jsou na př. porodnice a kriminály pro krkavčí matky; kriminály však už nestačují, a proto

naše poroty ty „dobré matičky“ šmahem problašují za nevinné. Paní Humanita ještě nikdy neslavila takové triumfy jako teď. O zpustlou mládež se tato dáma postarala nejlíp tím, že vzala škole metlu. Ale teď už paní Humanita nikoho nedovede oslniti, a po metle se volá se všech stran.

Aby děti nechodily do hospod, aspoň pokud se týče tanečních zábav, o tom už výnosy máme. Že se neplní, víme všichni. Hospodský si přece nerozhněvá nerozumného tatíka nebo matku, kteří si dítě přivedli, a nebude jim je vyháněti. Udá-li to učitel, pošle to okresní školní rada místní šk. radě „k vyšetření“ — a štika utopena. Místní školní rada si nerozhněvá přece šenkýře. A což když on je sám v místní školní radě i s těmi tatíky!

Rovněž tak máme nařízení na ochranu mravopoctnosti. Ty se plní tím způsobem, že v Praze, jak bylo nedávno ve schůzi obecních starších si stěžováno, lidé, konající službu policii, zřizují hampejzy třeba na blízkou škol.

A snad aby se dětem neprodávaly doutníky a kořalka? Což pak obchodníci neplatí daně? A stát potřebuje peněz. Nikdo přece nebude žádati, aby byl vydán nějaký zpátečnický zákon, jímž by byla obmezována svoboda všelijakých „živností“!

Dobře napsal o usnesení Pražské okresní školní rady časopis „Nový Věk“ „Kdyby všechny tyto návrhy byly uskutečněny, byla by aspoň mravnosti upravena zase cesta k útlé duši dítěte, ačkoliv nesmíme zamlčeti, že v celém návrhu jest ještě vynechána důležitá, ba, nejdůležitější část požadavků, totiž *pěstění a ochrana citu náboženského*. Nedostatky dnešní výchovy školních dětí jsou tak četné a tak rozmanité, že nedají se pouze jednostranným opatřením odstraniti. Tělesný trest může zabezpečiti poslušnost, ale *mravní cit a ušlechtilost ducha vtlačiti se nedá*. Autorita ve škole jest ovšem nevyhnutelnou, má-li učitel míti na žáky vliv; nebude-li však dítě v srdci svém přesvědčeno, že autorita tato jest odůvodněnou a pro ně samo prospěšnou, pak vynucená poslušnost jenom trestem tělesným školu dětem jen znechutí.

Proto, měla-li okresní školní rada tolik odvahy, že vystoupila a před tváří moderního t. zv. pokroku uznala nutnost sáhnouti k prostředkům ze škol dávno odstraněným, měla si dodati té kuráže a říci už úplnou pravdu, že *jest ve prospěch lidstva, národa a obce nutno zjednati školní výchově takových prostředků, kterými dává se základ k ušlechtilosti ducha, k mravnému životu, k pokoře, lásce a úctě k bližnímu, a poněvadž takové prostředky, které neuznávají víry v Boha, a které nespočívají v mravních zásadách náboženských, jsou nedostatečné, že žádá, aby se vyučování náboženství upravilo tak, jak toho má zapotřebí, a aby se náboženský cit pěstoval a chránil*.

Bez náboženství nezavedete mravnost do škol právě tak, jako nemravnost a zkáza vniká i v pozdějším životě všude tam, odkud se Bůh a Jeho náboženství vytlačuje. Náboženství na školách národních trpí se dnes jako z milosti, vyměřují se mu dvě hodiny týdně, učitel náboženství ve vykázaném čase, co stačí, odpřednáší, a více se o ně nikdo nestará. Kdyby katecheta užil při vyučování nesprávné mluvy nebo písma, neb chyb dějepisných a zeměpisných, zle by se mu vedlo. Ale když mimo hodiny náboženství vyhrazené o Boha učitel ani nezavádí a když, tu namnoze způsobem, který v mládeži jistě cit zbožnosti neutvrdí, . . . tu neozve se nikde opravdový hlas se strany kompetentní. —

Zajímavé jest, že pokud nám známo, žádný z našich učitelských listů o usnesení Pražské okresní školní rady se nezmínil. Ovšem, dokládáme, jak pak by se ozval, když máme školu bezkonfessijní!

Marná bude snaha po nápravě, pokud nebude světskými zákony přiznána důležitost *náboženství*, a to nejen ve škole, ale i všude jinde.

Ale doufejme. Vytýkali nám klerikálům, že voláme po metle, a teď po ní volají sami, když je zle. A až bude ještě hůře, budou volati i po náboženství.

L † 10.

○ disponování učiva.

Píše professor Ad. Fux.

(Dokončení.)

Z uvedeného patrně, že ve cvičeních školních sluší věnovati disponování učiva plnou pozornost, anť zdar veškeré učby visí nezřídka jedině na něm.

Nemá-li učitel učivo náležitě rozdělené a seřazené, mluví mnoho a zbytečně, a přece bývá největší chybou při vyučování, slyší-li učitel rád sebe a ne žáky.

Kdo vyučuje mnoho mluví, upadá v povážlivý sebeklam, který „Kath. Schulzeitung“ (č. 19. r. 1894) kárá těmito slovy: „Mnozí učitelé libují si v nekonečné povídavosti, konají kázání a těší se z klidu žáků, kteří myslí na vše jiné, jenom ne na věc, o níž je řeč, poněvadž učitel přerušil všecken styk s duší dětskou, a jeho slova sviští jako šípy cíle se míjející bezúčelně do dálky.“

„Rozvláčnost neunavuje jen žáka,“ píše Schrader, „ale zakrývá pro nepotřebný přívěsek slov i to, co právě přesně má pojeti, a proto jest nucen odvrátiti pozornost od hlavní věci.“

Není nic odpornějšího, než když učitel před žáky s otázkami a výrazy ještě bojuje a každý okamžik to, co právě propověděl, opakuje v lepší formě, sebe sama stále opravuje. V té příčině praví Rückert: „Kdo málo ví, vyložiti chce vše, kdo mnoho zná, vede děti po kratších vždy cestách, ale kdo úplně učivo ovládá, vyhoví nejlépe didaktické zásadě: „Nejkratší cestou k cíli,“ neboť „kdo se naučil mnohému, bude vypravovati věci rozumné.“ (Sirach 34, 9.)

„Při vyučování,“ píše sv. Vincenc Ferrarský, „třeba šetřiti slovy tak, jako v obecném životě s penězi. Rozumný člověk přemýšlí zajisté dříve, než otevře peněženku, zdali a kolik jest mu platiti; podobně má i učitel, než počne vyučovati, dobře uvážiti, co a kolik mu třeba mluvit.“

Neuvažuje-li po ukončené učbě, kterak se mu dařilo vyučování jak po stránce věci, tak i po stránce metody, nedospěje nikdy k dokonalosti.

Než učitel vyučovati počne, taž se: 1. Čemu budu učiti? 2. Na kterém stupni (ve které třídě, v kterém šk. roce) budu vyučovati? 3. Na který čas vyměřuje se učivo?

Když se shodl o těchto všeobecných otázkách, rozčlení učivo náležitě pro vyučovací hodinu. Úvaha taková jest podstatnou částí přípravy k vyučování, neboť bez ní nelze s prospěchem vyučovati.

Paedagogové proslulí řádné přípravě a rozčleňování učiva velikou připisují důležitost. Jak B. Overberg, znamenitý bojovník za opravy školství, počátkem tohoto století a praktický vzdělavatel učitelů, počínal si svědomitě v učitelském úřadě, vysvítá z jeho zápisků, v nichž píše: „Dnes opět vstoupil jsem do školy bez dokonalé přípravy. Bože, pomoz, abych se polepšil.“ (Kalina.)

„Jsou učitelé, kteří začínají své dílo bez dostatečné přípravy a na zdařbůh

pracují, jakoby jejich zaměstnání bylo řemeslem. A přece všichni mají si býti vědomi, že bez pilné a svědomité přípravy s opravdovým prospěchem nelze vyučovat.“ (Kellner Aph. 131.)

I nejnadanější a nejjobratnější učitel nezanedbej bližší přípravy, protože učba s přípravou spojená vždy lepší a plodnější jest, než vyučování bez přípravy. Kdyby učitel pro jakoukoliv příčinu vyučoval bez přípravy, přesvědčil by se bohužel o pravdivosti slov: „Bylo by se mi lépe dařilo, kdybych se byl náležitě připravil.“ (Knecht)

Z toho patrně, že má učitel do třídy vstupující vědět, co bude konati v době vyučovací. K tomu třeba, by si upravil a rozčlenil řádně učivo, jinak bude vyučování neurčité, rozvláčné a nudné. Méně slov, ale jasných, zmůže více, než množství planých a neuspořádaných výkladů.

Každá hodina tvoří tudíž methodickou jednotu, jejíž cíl již předem budiž stanoven a rozčleněn. Nejprve zaměstnávej nás rozsah učiva, jež nemůže se podati žákům najednou, ale ponenáhlu, krok za krokem. Jest tudíž třeba, aby toto bylo rozloženo na menší částkové celky, kteréž se předkládají žákům samy o sobě. Rozsah obou jednot, jednoty methodické i částečných celků, budiž přiměřen průměrné chápavosti žáků. Je-li rozsah příliš velký, nemůže učivo býti propracováno důkladně. Učitel pospíchá, aby věc probral, představy probíhají rychle vědomím, žáci se unaví, zájmy ochabnou, pojetí a podržení látky se stěžuje, a veškera námaha z pravidla nemívá žádoucího výsledku.

Chtíce na př. pojednati v 1. šk. roce o ptáku, užijeme vycpaného a učiníme následující postup: 1. Úvod. 2. Krátký popis těla. 3. Způsob života. 4. Potrava. 5. Užitek. 6. Vlastnosti. 7. Opakování a ukončení.

Při rozvrhu dle obrazu povedeme si takto: Úvod. 2. Předměty a zjevy na obraze. 3. Jejich vztah, činnosti a vlastnosti. 4. Stručný popis těla, způsob života, potrava, užitek. 5. Opakování a ukončení.

Objasňující při počtech, číslo 5 učiníme tuto disposici: 1. Úvod. 2. Předkládání po 4 věcech. 3. Přidávání po 1 věci. 4. Seskupení učiva. 5. Poučka. 6. Užití.

Majíce pojednati o čl. 132. ve 3. Čítance: „Sv. Cyrill a Methoděj,“ učiníme následující postup: 1. Úvod (Opakování o příchodu Čechů do vlasti naší, náboženství jejich, šíření se víry kř. vůbec.) 2. Šíření se křesťanství na Moravě kněžími německými. 3. Kníže Rostislav. 4. Příchod sv. bratří na Moravu. 5. Jejich působení. 6. Cesta do Říma a smrt sv. Cyrilla. 7. Návrat sv. Methoděje na Moravu a jeho smrt. 8. Shrnutí látky a ukončení opakováním

Je-li vyložit báseň čl. 109. z 2. čítanky „Hošík a kos“ užije se tohoto postupu:

1. Úvod. (Krátká rozprava o kosu.) 2. Výklad článku: a) Čtení článku učitelem a žáky. b) Věcný a jazykový výklad slov. c) Obsah článku. d) Čtení článku ve sboru. e) Mravné naučení.

3. Čtení pěkné článku.

4. Soustředění učiva opakováním mravoučného poučení.

Třeba-li ve 2. šk. roce z mluvnice pojednati o thematě. „Přípony jmen přídavných rodu mužského i v čísle množném,“ postupovati budeme takto:

1. Úvod. (Opakování o jméně podstatném a přídavném. 2. Povědkou vyvinou se vhodné věty. 3. Věty se napíší na tabuli. 4. Rozbor věty. 5. Pravidlo. 6. Nacvičení pravidla zapisováním vět. Žák píše na tabuli, ostatní do písánek. 7. Ukončení. (Učivo se shrne a stručně opakuje.)

Je-li disponování učiva při učbě vůbec velmi důležité, platí to plnou měrou o vyučování náboženském, a to se týká nejen biblického dějepisu, ale i katechismu.

Pokud se týče biblického dějepisu, dlužno předem míti zření ku hlavním myšlenkám a momentům děje, které již v knize obyčejně bývají označeny odstavci.

Na př. při čl. „Narození a obětování Isáka“ povedeme si na nižším stupni asi takto: Učitel učiní 1. přiměřený úvod a rozčlení následující učivo: 2. Rodina Abrahamova. 3. Hospodin zkouší Abrahama. 4. Abraham ubírá se s Isákem na horu Moria. 5. Abraham na hoře Moria. 4. Ukončení.

Čl. „Mojžíšovo narození“ na středním stupni lze rozčleniti takto 1. Úvod. 2. Utlačování lidu israelského. 3. Zachránění Mojžíšovo. 5. Ukončení.

Čl. „Ježíš jat“ takto: 1. Úvod. 2. Jidášovo políbení. 3. Zástup lidu a Ježíš. 4. Obrana Petrova, útěk učeníků. 5. Ukončení.

Rozdělení na tomto stupni lze napsati i na tabuli, onoť poskytuje přehled, usnadňuje učiteli při shrnování učiva otázky a jest pro žáky vydatnou posilou paměti.

Je-li šetřiti při vyučování biblickému dějepisu všech didakticko-methodických pravidel, platí to plnou měrou o vyučování katechismu. Katechismy rozděleny jsou na části a oddělení, jež zase se rozkládají na odstavce větší a menší. Při některých statích naznačuje katechismus sám již disposici, ale nelze to bohužel provésti všudy systematicky, protože učebnice nebývají vždy logicky seřaděny a methodicky upraveny, nýbrž jen učivo pro výklad předkládají.

Veliké se naskytují někdy nesnáze při systematickém probírání učiva katechismu ve škole vůbec a na nižších stupních zvláště. A nevisí-li všecek zdar téměř jenom na učiteli? Že při dosavadním počtu hodin, při četných vnějších i vnitřních překážkách řádné disponování učiva aspoň částečně věci prospěje, učbu usnadní a lepší výsledek zajistí, jest na bíle dni.

Ve příčině té pravidla didaktická vyžadují někdy i od katechismu odchylného přiřazení učiva, aby jednak více se hovělo chápavosti žáků, jelikož to, co obsahem jest příbuzné, se spojuje, a jen v tom případě představa představu budí, podporuje a vybavuje, a aby jednak se doplnily někdy i skutečné mezery knihy, jež mnohdy žákům nemálo stěžují řádné pojmání učiva.

Na př. v „Malém katechismu“ při statí 4. „O andělech“ měla by po otázce 36. „Co jsou andělé?“ následovati otázka 38. „Jací byli andělé, když je Bůh stvořil?“ Po té by měla následovati otázka 37. „K čemu stvořil Bůh anděly?“ a k této přirozeně pojiti by se měly otázky 43. „Jak jmenujeme anděly, které zvláště Bůh ustanovil k naší ochraně?“ a 44. „Čím jsme povinni svým andělům strážcům?“ — a potom otázky 39. atd. Dispozice na nižším stupni při probírání otázky 37. „K čemu stvořil Bůh anděly?“ byla by asi sato:

I. Úvod. (Opakování otázky 36. a 38.) — II. Bůh stvořil anděly:

1. pro sebe (a aby se mu klaněli, b) aby ho milovali, c) aby mu sloužili),
2. pro lidi (aby lidi opatrovali) (otázka 43).

III Ukončení a naučení (otázka 44.)

Podobně při 2. oddělení, části II. „O modlitbě“ na otázku „Proč se modlíme?“ následuje: Modleme se 1. bychom Boha chválili, 2. bychom mu děkovali, 3. bychom jej prosili za dobrodiní a milosti, obzvláště pak za odpuštění hříchů.

Věci přiměřenější dispozice o modlitbě byla by tato:

1. Úvod (Otázka 258. Vel. katechismu). 2. Modlíme se, bychom Boha chválili (modlitba chvály) (otázka 259), 3. bychom jej prosili za dobrodiní a milosti,

zvláště pak za odpustění hříchů (modlitba prosby), 4. bychom mu děkovali (modlitba díků). 5. Ukončení a naučení.

Z uvedeného vysvítá, jak velký prospěch plyne ze řádného disponování učiva.

Než učitel náležitou disposici učiní, třeba, by shodl se o těchto otázkách :

1. K čemu připojím nové učivo? (Úvod. Vyučuj zajímavě VI. *) 2. Který bude postup myšlenek při učbě a kterak rozčlením učivo? 3. Kterých prostředků užiji, abych učivo náležitě vysvětlil? (Biblického příběhu, názoru, obrazu, přirovnání, příkladu, důvodů božských a lidských a p.) (Vyučuj přirozeně I., psychologicky II. a názorně III.) 4. Které vyučovací formy užiji? (Přihlížej k samočinnosti žáka VII.) 5. Které otázky učiním a v jakém postupu? 6. Kterým způsobem vštípím učivo v paměť žáků? (Probrané učivo se cvičí jednotlivci, ve sboru, písemnou prací, ale hlavně opakováním, neboť čím častěji řady představ vědomím procházejí, tím pevněji slučují se s ostatními, a tím menší jest nebezpečí, že je brzo zapomenou. (Vyučuj trvale VIII.) 7. Které praktické naučení z učby odvodím? (Vzdělávej vyučováním V. a vyučuj prakticky IX.) 8. Kterak učivo přehledně shrnu?

Ke konci budtež uvedeny dva vzorce: a) pro postup analyticko-induktivní a b) pro postup syntheticko-deduktivní.

a) Postup při analyticko-induktivní metodě, od jednotlivého a zvláštního k obecnému, od biblického příběhu k náboženské pravdě, jest asi tento:

1. Učitel předešle vhodnou přípravu, která v tom záleží, že učiní přiměřený úvod. Nové učivo připojí se z pravidla k učivu probranému a stručně se opakuje.

2. Žáci seznámí se s učivem novým, a to na základě biblického příběhu, na kterém náboženská pravda, kterou chceme objasnit, se analyzuje, t. j. ve hlavní její znaky rozebírá. Náboženská pravda odvozuje se z biblického příběhu.

3. Jednotlivé znaky se objasňují kde toho třeba, případnými prostředky znázorňujícími, potom v celek se složí a slovy katechismu formulují (definice).

4. Kde toho povaha učiva vyžaduje, dokáže se položka katechismu a možné námítky se vyvrátí.

5. Naučení víry a mravů se vyvine, a poukáže se na jeho upotřebení pro život.

6. Učivo se shrne, opakuje, z katechismu přečte a je-li třeba, ještě doplní.

b) Postup při syntheticko-deduktivní metodě, od obecného k jednotlivému a zvláštnímu, od náboženské pravdy k biblickému příběhu bude asi tento:

1. Učitel připraví žáky na vyučování vhodným úvodem. Učivo na paměť uložené se krátce opakuje.

2. Seznámí je s učivem novým, a to tak, že sdělí slovy katechismu položku, kterou chce objasnit. (Definice.)

3. Rozkládá ji v její části, rozčlení a jednotlivé znaky náležitě vysvětlí známými prostředky.

4. Biblickým příběhem ji dovozuje a, je-li třeba, dokáže a vyvrátí možné námítky.

5. Vyvodí příslušné naučení a odvodí na praktické případy života.

6. Probrané učivo shrne, opakuje, dá přečísti a po případě doplní.

Budeme-li učivo logicky seřadovati, řádně disponovati a methodicky upravovati, nemálo si učení usnadníme a lepší výsledek zajistíme.

*) Zásady vyučovací dle Lindnera.

SMĚS.

Úmrtí. Dne 7. července zemřel v Č. Budějovicích generální vikář a kapitulní děkan vdp. *Fr. Janský*. Dne následujícího pak zemřel tamtéž kanovník vdp. *Fr. Zachar*, horlivý Čech, jehož přičiněním zřízena česká škola v Dobré Vodě. R. i. p.!

Smutné poměry v náboženském i mravním životě nastávají u nás tou měrou, že rozšafní vlastenci ze starší doby se nad tím pozastavují, lekajíce se budoucnosti našeho dorostu, jakož dosvědčuje následující list laika-vlastence, jenž po drahnou dobu jako starý osmačtyřicátník účastnil se veřejného života. Týž píše: „Vše jest prodechnuto hnusným sobectvím, takže na nikoho nelze nyní důvěrně spoléhati, neboť kdož je dnes přítelem oddaným, jest zítra nevěrným odpůrcem a nepřitelem. Zavládly děsné poměry: Kdo s koho, ten s toho. Toť heslem nynější doby. Svatá snášlivost a oddanost ustoupila tomuto zvířecímu heslu — velký potlačuje menšího, nedbaje ničeho. Co konec XIX. století podrazil, to snad napraví století XX. Bojím však se klamu, neboť příznaky k tomu neukazují. Škola je po většině v rukou nevěreckých. Nynější odchovanci a stoupenci školy moderní nechtí, by Bůh ve škole vládl. Po staré škole nesmí býti ani památky. Ti naši mladí buditelé mládeže mají v každém druhém slově Komenského, avšak nedají si dosud té práce, by důkladně do paedagogických spisů jeho vnikli. Postačí jim zajisté jenom to, že vědí, že byl Komenský odpovědníkem církve katolické a papežské stolice, jimž ani na jméno trefiti nemohl. Naše mládež, vychovaná ve škole moderní, je většinou pro svatou věc naši úplně ztracena, a proto říkám, že z ní vyroste devítiřeménkový bič, kterým společnost lidská někdy krutě bude mrskána. Avšak není nám možno tomu zabrániti, proto nezbude jiného, nežli aby hlouček věrných klidně očekával doby příznivější, která nadejiti musí. Po opojení zajisté nadejde střízlivost . . .“ H.

Disciplinární moc a kněžstvo. Stalo se již častěji, že okresní školní rada si osobovala právo vykonávati disciplinární moc nad kněžstvem působícím v duchovní správě. Obyčejně se odvolávala na § 5, odstavec 4. říšského zákona ze dne 14. května 1869, který zní: „Učitelé náboženství, úřadové církevní a společenstva náboženská mají šetřiti zákonů školních a nařízení, v me-

zech těchto zákonův od úřadů školních vydaných.“ Toto nařízení není nikterak jasné a nikterak netvrdí, že by učitelé náboženství v duchovní správě byli podrobeni disciplinární moci c. k. okresní školní rady. Jisto jest, že učitelé náboženství v duchovní správě jsou povinni zachovávat zákony školní, všeobecné platné. Slova „v mezích těchto zákonův od úřadů školních vydaných“ potvrzují náš výrok. Nařizuje sice § 1. zákona říšského ze dne 25. května 1868, že vrchní dohled nad školou má stát, an praví: „Nejvyšší řízení veškerého vyučování a vychovávání a dohlížení k němu přísluší státu a vykonáváno bude orgány zákonem k tomu ustanovenými.“ Avšak hned následující § dává každé církvi úplnou moc dozoru nad vyučováním náboženství. Zní totiž § 2. takto: „Bez újmy tohoto práva dohlédacího zůstaveno jest každé církvi nebo společnosti náboženské, aby opatrovala i řídila vyučování a cvičení v náboženství rozličných vyznavačů víry ve školách obecných a středních, a by k obojímu dohled měla.“ Má tedy dozor nejenom nad vyučováním, nýbrž také nad učitelem náboženství, který tu z pravomoci duchovní není nikterak vyloučen. To dovozuje také § 6 odstavce 2. téhož zákona: „Za učitele náboženství mohou však zřízení býti jenom ti, již náležitý vrchní úřad náboženský za způsobilé k tomu prohlásí.“ Farář a kaplan dostává svoji pravomoc vyučovati náboženství pouze od své duchovní vrchnosti, nikoli však od c. k. okresní školní rady, a proto okresní školní rada nemá nad nimi práva disciplinárního. Beze vší pochyby jest, že katecheta systemisovaný podléhá disciplinární moci c. k. okresní školní rady, poněvadž jest úplně na roveň postaven učitelům, neboť bývá ustanoven c. k. okresní školní radou podle § 6. zákona říšského ze dne 20. června 1872, kdežto biskupská konsistoř mu dá pouze „missionem canonicam“. Okresní školní rady, které si osobují vykonávati disciplinární právo nad duchovenstvem v duchovní správě ustanoveným a které se odvolávají na svrchu uvedený § 5., klopýtají přes týž § 5. odstavec 1. říšského zákona ze dne 14. května 1869, který praví: „Vyučování v náboženství opatrovati a předkem k němu *dohlížeti* přísluší úřadům církevním.“ Dlužno tu uvést dále § 7. zákona říšského ze dne

20. června 1872, který zní: „Kdo na některé škole náboženství vyučuje, poddán jest u vykonávání svého úřadu učitelského v příčině discipliny tomu, co o tom nařizují zákonové školní. Tento § nařizuje, že jest povinen zachovávat školní zákony a kryje se tedy úplně s § 5., odstavcem 4. zákona říšského ze dne 14. května 1869, tedy nepodává nic nového, ani netvrdí, že by kněz v duchovní správě ustanovený podléhal disciplinární moci c. k. okresní školní rady, poněvadž jest platnými zákony vyňat dozor na vyučování náboženství z pravomoci světských orgánů. Že okr. šk. rada práva disciplinárního nad kněžími v duchovní správě nemá, vysvítá též z § 26. odstavce 11. zákona zemského ze dne 24. února 1873, který jedná o dozoru okresní rady školní nad školami a který zní: 11. „vyšetřuje disciplinární poklesky, jichž se dopustil některý učitel . . .“, o knězi tu tedy není ani zmínky. „Handbüchlein für katholische Religionslehrer in Böhmen“ (Amcr. Opitz ve Warnsdorfu, 1893, 25 kr.) uvádí na stránce 17. ministerský výnos ze dne 14. června 1878, č. 17.682 pod nadpisem „Disciplinarbehandlung des Seelsorgskatecheten“: „Dříve má školní úřad žádati od církevního úřadu odklizení nepřístojností nebo provedení školních úředních rozhodnutí. To by jasně vyjadřovalo, že faráři i kaplani jsou podrobeni pouze duchovní vrchnosti v otázkách kázně. Ne našli jsme však tohoto výnosu ani ve Vládním Věstníku pro Čechy, ani v konsistoriálním listě Litoměřickém, ani v obecním zákoníku. Žádáme svých pp. bratří, aby nám tu věc oznámili, kdyby snad našli příslušný úřední list. Jest velmi nutno, aby tato otázka byla objasněna, anť samy naše „Kat. Listy“ mají omylem za to, že kněžstvo duchovní správy jest podrobeno okr. školním radám. Jak daleko osobivost okr. školních rad sahá, viděti z toho, že kterýsi hejtman pokutoval jistého kněze 5 zl. za to, že potrestal hochy. Legas vigilantibus — zákony jsou pro ty výhodny, kdo je znají. Inspektor okresní na Sobotce prohlásil v jisté při stran tělesného potrestání se strany kaplana, že tato záležitost náleží do pravomoci biskupské konsistoře nebo vikariátního úřadu. Okresní školní rada v Liberci (venkov) dala jistému knězi napomenutí pro tělesné potrestání ve škole, kněz však odeslal přípis zpět s podotčením, že okr. školní rada nemá práva vykonávati disciplinární moci nad kněž-

stvem v duchovní správě ustanoveným. Podruhé již týž úřad knězi napomenutí nedal a neposlal této záležitosti ani vikariátnímu úřadu. Naši čtenáři nechť laskavě svoje zkušenosti s námi sdělí, poněvadž tato otázka jest velmi důležitá.

Fr. H. Žundálek.

Učený husitismus. Dne 5. července uspořádal Příbramský „Sokol“ slavnostní schůzi na oslavu Husa, v níž přednášel „bratr“ J. Kalina o Husovi tak učeně, že tím dojista uvedl posluchače v nadšení. Mezi jiným pravil: »*V době Karla IV* učili *Jesuité* poslouchati vrchnosti — to byla zlatá doba.“ — A takoví „učenci“ vykládají lidu o „významu“ Jana Husa!

Učitelský tisk zas obohacen. Známa socialisticky-bezbožecká „Fr. Lehrerstimme“ oznámila nedávno svému čtenářstvu, že nemůže stačiti návalu materialu, a že tedy jest vydavatelstvo nuceno založiti pobočný list „Der Radicale“. Plátku toho vyšla již dvě čísla. Šíření nevěreckého tisku v učitelstvu jest velice výmluvným znamením doby.

—

Spolku přátel katolických českých škol bratrských darovali příspěvky a „Školským bratřím“ v Bubenči dary: dp. J. Bouchal, farář v Zahořanech, dp. J. Brhovský, adm. v Krušovicích po zl. 1.50; dp. A. Herout, kaplan u sv. Štěpána v Praze zl. 1.20. Dary: vsdp. dr. J. N. Sedlák 11 zlatých, vsdp. B. M. Kulda 10 zl., J. J. hraběnka Clam-Martíniceva 9 zl. pro tři sirotky z pensionátu. Na hudební nástroje dp. J. Hlasivec, ctpí. Hlasivcová a O. Paulová 12 zl. Duchovenstvo tří farností pražských darovalo na výlet pro chudé žáky externisty pensionátu 12 zl. a nejmenovaný kněz 1 zl. Pro knihovnu darovali: dp. M. Špaček, kaplan v Kroměříži 2 zl., dp. A. Laska, kaplan v Kroměříži, 2 zl., vdp. Ant. Matějček, vikář v Kroměříži, zl. 1.50, vdp. J. Berger, vikář v Kroměříži, 1 zl., vdp. Ignác Janák, vikář v Kroměříži, 1 zl., veledůst. duchovenstvo kn. arcib. semináře v Kroměříži 10 zl. vsdp. B. M. Kulda a vdp. Fr. Motys, farář u sv. Trojice v Praze darovali knihy. Všem členům a dárcům „Zaplať Pán Bůh!“ — O další členské příspěvky, dary, knihy a hudební nástroje snažně se prosí Příspěvky račte zaslati dp. profesor Václavu Černému v Praze — I. Křižovnické náměstí č. 2, nebo Školským bratřím v Bubenči č. 83 Dary Školským bratřím v Bubenči.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLAST.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špačkoví v Koňšátkách (p. Vrutice Kropáčkova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

O pili a samočinnosti žactva.

Práce školská jest jednou z nejnámáhavějších. Nikde snad netresce se i dosti malá ledabylost a nedbalost tak přísně, jako zde. Zpozorují-li děti něco takového na učiteli, osvojují si to hned, ovšem že měrou daleko větší. A poněvadž pro zdar učení nutně jest potřebí veliké pily a horlivosti se strany žactva, sluší dbáti učiteli veškeré opatrnosti, aby snad děti to nezpozorovaly z jeho jednání, jako by práci školní nepovažoval za velice důležitou.

Komenský napsal v úvaze „Jak lenivost ze školy vypuditi“ doslovně toto: „Ejhle, jak se tu pořád jen vyhledává čilost, statečnost, namáhání ducha bez ustání, napínání sil, snaha neúnavná, práce za prací a bdění takřka nekonečné; žádné váhání ani obmeškání, žádné ohlížení se po tom, co již vykonáno, ale po tom, co ještě vykonati zbývá, dokud nebude dosaženo konce.“

Žádá tedy Komenský na učiteli, aby neustále měl na mysli svůj úkol, aby stále myslel na to, „co ještě vykonati zbývá“, a aby téměř s obavou hleděl do budoucnosti, zdali to vykoná. A skutečně není obava taková bez důvodů. Ani se nenadějeme, jaké překážky, a to nezaviněné, mohou se postavit v cestu školské práci: nepříznivá povětrnost, nemoci, nedostatečnost v tom neb onom — to vše působí nepříznivě na práci školní, a tím i na prospěch žactva.

Prázdniny ovšem slouží ku zotavení učitele i dětí, ale je známo, že mají i svůj rub. Děti odvykají duševní práci a přicházejí do školy, jak se říká, „rozvázané“. Dosti dlouho trvá, než navyknou opět pozornosti, pořádku a kázni. Vypravujeme-li dětem něco zajímavého, pěkně se jim to poslouchá, na ukazovaný obraz pozorně se dívají. Ale jakmile přestaneme, hned vidíme, jak malá ochota se u nich jeví v odpovídání, chceme-li zopakovati, čemu jsme právě učili. Raději by poslouchaly dále, jsouce při tom hezky nečinnými.

Z toho poznáváme, jak veliké třeba opatrnosti, aby ve škole i věci dobré neobrátily se v stránku škodlivou, a stává se to velmi snadno. Děti stávají se pohodlnými, k učení netečnými a lhostejnými, kterážto lhostejnost stupňuje se až k duševní lenosti.

„Lenivost,“ praví dále Komenský v téže úvaze, „jest prací ošklopení spojené s malátností. Odtud pak pocházejí: 1. od dotčených prací utíkání a kde možná od nich se uchylování; 2. nebo odbývání jich nuzné, chladné, povrchní a ledabylé, nebo konečně 3. upotřebení a prací počatých opouštění.“ Komenský mluví tu o lenosti vůbec. Zmínili jsme se však zvláště o lenosti duševní, která nejvíce

zdaru vyučování jest na překážku. A činíme to tak proto, že mnohé děti, které jsou nám známy jako „duševně líné“, nebývají lenivými ve všem. Naopak, rodičové chválivají si nezřídka takové děti, jak hbitě se mají ku práci tělesné a jak ku podivu jsou v ní vytrvalými.

Lhostejnost k učení u takových dětí snadno si vysvětlíme. Jsou to obyčejně děti z rodin chudých. Vidouce, jak rodičové těžce si dobývají chleba, poznávají záhy nutnost tělesné práce jako prostředku k uhájení živobytí, a tato nutnost znenáhla působí, že ku práci té přilnou mnohem více než k učení, které považují za něco vedlejšího, ne-li docela zbytečného. Druhou příčinou pak bývá vysílení a ochablost. Na školách vesnických nezřídka se stává, že osmileté dítě krátce před modlitbou, ne-li již po ní, udýcháno přikvapí do školy — přímo s pole, kde pracovalo s rodiči již od šesti hodin. Snídani odbývalo již před šestou hodinou, nyní přichází unavené, upocené a hladové — a v takovém stavu se má oddati práci duševní. Potom zajisté není divu, že nejví v učení zvláštní pílí a horlivost.

A přece i u těchto dětí musíme něčeho docílit. Nebylo by zajisté větší chyby, než kdyby učitel projevil mrzutost a dítěti domlouval, že před učením pracovat nemá, že jeho přední povinností jest učení a pod. Tu vládnou poměry, jichž učitel neodstraní. Nouze železo láme a nouze nutí dítě do práce. Spíše může učitel rodiče šetrnými slovy poučiti, aby dítě nepřetěžovali, ale nikdy nemá dítě kárati. Tím by ničeho nenapravil, ani chuť k učení nevzbudil — spíše nechut. Raději ať laskavým slovem projeví mu pochvalu, že dobře činí, když rodičům v práci vypomoci se snaží, ale nyní aby jim bylo vděčným, že je do školy posílají, a aby se vynasnažilo i pilností jim učiniti radost. Hned uvidí, jak obličej dítěte se vyjasní, a jak ono s větší pozorností bude učení sledovati.

Vidíme, že i v této věci nutno jest přihlížeti jak k povaze dítěte, tak i k poměrům, ve kterých žije.

Komenský promlouvaje o lenosti stěžuje si do žáků, že „mají mysl i srdce obklíčené hustou jakousi mlhou“ a netouží po vzdělání; že „mají uši lenivostí posedlé“ a učitele s nechutí poslouchají, že „oči jejich lenost skličuje a závratí naplňuje“, tak že knihy čísti lenivěji, jazyk sklíčen jest a je váhavým v odpovídání, ruce mnohým malátnější — a což vnitřní smyslové? „I tu zmalátnělé všecko.“ — Má tu Komenský ovšem na mysli žáky dospělé, jak viděti z jeho stížnosti: „Dají-li se do nějakých cvičení, bývají cvičení potvorná: kostky, karty, zápas neb šermířství, toulky neprospěšné, tlachavé vypravování, nemírné popíjení, noční hýření atd.“

V nynější moderní době ovšem si nestěžujeme u mládeže do „zápasů a šermířství“ (leďa pěstmi a kamením), ale do malé horlivosti v učení vedou se stížnosti všeobecně.

Nuže, čeho žádá Komenský na učitelích? Aby „předně uvažující vznešenost svého povolání, o níž pronesl se Bůh slovy k prorokovi: Aby štípil nebesa a založil zemi. (Isaiáš 51., 16.) Ejhle, škola jest štěpnice církve, základ obce, vy pak, školní mládeže představení, štípitelé jste obojího ráje, nebeského i zemského. Co tedy nad vás slavnějšího, jestliže jménu svému zadost činíte?

„Od žáků zapuď lenivost trojím způsobem. Předně: stálým příkladem pilnosti, horlivosti a vytrvalosti v pracích před nimi. (Ó, jaký toho účinek? Jeden živý uhlíček, hozený do hromady mrtvých, všechny rozplamení, bude-li příhodný průvan.) — Za druhé: čemu učitel učí, kaž jim, aby napodobovali, a pozoruj, jak napodobují, chybujícího hned opravuj: bude zajisté v zaměstnání přibývat chuti k zaměstnání. Neboť činna jest přirozenost lidská, libující si v pohybu a cviku,

jen když ji řídití dovedeme, nikoli mořiti. — Za třetí: přátelské a vlídné se žáky obcování . .“

Žádá tedy Komenský na učiteli: horlivost v povolání, bedlivost v dozírání ku pracím dětí a lásku k mládeži.

Děti zajisté brzy postřehnou, jak jest učitel sám v práci školské horlivým. Jeví se to u něho zvláště jistotou u vyučování, která jest podmíněna náležitou přípravou. Je-li učitel u vyučování nejistým, opravuje-li se, shledá-li po výkladě, že něco opomenul, a jest nucen to doplňovati, poznají děti hned, že sám náležitou píli své práci nevěnuje, a bývají tím svedeny k domněnce, jakoby nebyla příliš důležitou.

Rovněž nepříznivě působilo by na žáky, kdyby učitel až před samou modlitbou do školy přicházel, vyučování přerušoval a činnost žactva bedlivě nesledoval. Jest pravda, že nový systém školský přinesl s sebou mnoho písaření; nicméně vyučování tím trpěti nesmí. Zapisování do třídní knihy a pod. prá e mají se konati mimo dobu vyučování.

O chování učitele k žákům praví Komenský: „Shledal jsem totiž, že někteří hlavu i patu vážnosti své na tom zakládají, aby se žáky mluvili co nejméně, než, obcházejíce jako němé sochy, úkoly práce ne jinak, než psům kosti k ohryzování předhazovali a pak se vztekali, nebyly-li práce dělány jako podle lineálu. A co to jest jiného, nežli dusiti chtivost přirozenou a mocí vzbuzovati ošklivost k učení? Ty, modlo, jazyk máš a nemluvíš? Uši máš, a neslyšíš? Oči máš, a nevidíš? Jenom toho vyhledáváš, aby se ti klaněli! Nemůžeš býti žákům svým Bohem, dokud modlou býti nepřestaneš; nemůžeš býti učitelem, nejsi-li zároveň otcem.“

Třeba tudíž laskavého obcování s dětmi, aby se jim učení zpříjemnilo.

Než, při veškeré píli učitele jeví se často u dětí lhostejnost a nečinnost, která práci jeho nemálo stěžuje a ztrpčuje. Nářky na tuto nečinnost dětí množí se víc a více, a všeobecně se uznává, že děti ve staré škole bývaly čilejší v učení a jevíly větší činnost.

Skutečně také nynější uspořádání školy mládež k činnosti nikterak nenabádá. Ve staré škole děti v rozviklaných a tělu nepřiměřených lavicích musily si počínati velice opatrně, ano, úzkostlivě, aby napsaly kloudné písmeno. Nebylo počítadel, leč když si je učitel sám udělal, obrazů a jiných učebných pomůcek. Děti byly nuceny přemýšleti i bez pomůcek, a tím byly odkázány více na vlastní píli, než nyní, a tím stávaly se činnějšími.

Nyní máme lavice přesně vyměřené, dbá se úzkostlivě, aby tu nebylo nejmenší odchylky, ale za to nejsou děti úzkostlivými při práci, a písmo a výkresy vyhlížejí mnohdy až běda. Toho zakouší každý učitel — a není tím vinen. Děti z pohodlněly, a to ne vlivem jeho. Nynější doba vymýšlí nové a nové metody, jen aby dětem vše jak možno se usnadnilo, a k tomu směřuje i množství učebných pomůcek. Dětem ukazují se modely neb obrazy věcí, které vidá venku každodenně. To je svádí k nevěšmavosti. Co jim neukáže pan učitel na obraze neb na modelu toho si vůbec nepovšimnou. Je to pohodlnost, která se stupňuje záhy v netečnost a duševní lenost.

Učitel objasní pomocí počítadla ten neb onen početní výkon, přesvědčí se, že jej děti náležitě pochopily, ale v příští hodině shledá, že málo které si co pamatovalo. Ony se tím vůbec nenamáhají, aby si to pamatovaly, vědouce, že to pan učitel ukáže ještě jednou — a jemu obyčejně nezbývá, než, aby tak učinil.

Páni inspektoři posuzují často práci učitele ne dle toho, jaký prospěch u dětí

se jeví, ale dle toho, jak mnoho užívá názoru a jaké metody. Mnohý žádá, aby učitel dělal před ním „praktický výstup“, jako když byl na učitelském ústavě — a nehledí k tomu, jak činnými jsou při tom děti. Shledá-li, že některé neví něco na př. z počtů, málo kdy řekne dítěti, aby trochu přemýšlelo, ale vybídne učitele, aby to honem ukázal na počítadle, ačkoli on to ukazoval již několikrát. Tak děti činnosti nenavyknou. Kdyby pan inspektor přišel do školy příštího dne opět, možná, že by shledal, že totéž dítě na tutéž otázku neví odpovědi zase.

Že nikterak nenadsazujeme v této věci, svědčí ta okolnost, že professoři středních škol nemálo si stěžují do bezmyšlenkovitosti a netečnosti studující mládeže a dávají vinu škole obecné, kde děti čekají už jenom na onen známý „trychtýř“, kterým by se jim učení do hlavy vlilo. A zajisté i to jest pozoruhodno, že ve školách středních vynikají děti ze škol vesnických, málotřídních, nad děti ze škol vícetřídních, kde jsou v každé třídě jen děti jednoho roku. Vysvětlíme si to snadno tím, že děti na školách o málo třídách, jsouce rozděleny v oddělení, každodenně se zaměstnávají i „nepřímo“, t. j. že pracují samy různé úkoly a jsou tím nabádány k samočinnosti. Kdosi vyslovil se takto o staré a nové škole: „Ve staré škole bylo pravidlem: žáci všecko, učitel nic; a v nové: učitel všecko, žáci nic.“ Všeobecně tak říci nelze, ale pravda jest, že nynější systém více svádí učitele, aby „on všecko, a žáci nic“ — nežli sváděl dřívější pořádek, aby „učitel nic, a žáci všecko.“

Netoužíme nikterak po tom, aby děti sedaly v rozviklaných lavicích, a školy aby neměly žádných učebných pomůcek, ale chceme jen říci, že i dobrá věc může se zvrhnouti ve škodlivou, a že i zde je zlatá cesta prostřední.

Je samozřejmo, že dítě nenaučí se mluvit, bude-li mluvit za ně sebe více učitel, a rovněž nenaučí se psát, počítati atd., nebude-li se samo cvičiti. Tu může se učitel namáhati sebe více, nesvede ničeho.

Chtějíce navyknouti děti samočinnosti, počneme hned od prvního jejich vstoupení do školy. Otázeme-li se dítěte, jak se jmenuje, vysloví zajisté jen křestní jméno, a zeptáme-li se dále, čím jest, poví nám opět jen příjmení. Tím se nespokojme a žádejme, aby odpovědělo celou větou: „Já se jmenuji N. N.“ Takto pozná dítě záhy, že ve škole netrpí se žádná ledabylost, ani povrchnost, a naučí se vždy řádně odpovídati celými větami.

Při náboženství, dějepise a jiných předmětech, kde dítě i delší stati si má pamatovati a také vyprávěti, pomáhejme nejprve otázkami, by děti odpovídaly celými větami, a když to správně dovedou, žádejme, aby samy jednotlivé věty po sobě říkaly a je spojovaly v kratší a delší stati dle obsahu vypravovaného. Nedovedou-li děti nepozorné nebo nechápavé odpovědět, nespokojme se tím, aby mlčely, nýbrž vybídneme je, aby po jiných odpověď opakovaly.

Při psaní, když učitel vysvětluje, jak to neb ono písmeno se má psát, dobře učiní, když dá výklad od několika dětí opakovati a několika dětem písmeno nejprve na tabuli napsati. Děti poznají, že jim netrpí povrchnosti, ale že žádá, aby navykly správnosti. Ovšem se tak méně popíše v sešitech, ale zajisté není účelem psaní, aby se mnoho popsalo, nýbrž aby se dobře psalo.

Při počtech ať děti, pokud možno, samy na počítadle ukazují, rovněž tak při zeměpise na mapě a při přírodopise na obraze, kde obrazu již užiti nutno. Tím se děti navádějí k pozornosti a k samočinnosti.

Netrpíme dětem v ničem povrchnosti a ledabylosti. Člověk v práci ledabylosti navyklý stává se ledabytým ve všem. Děti ledabyté poznáme již na počátku vy-

učování — dle toho, jak se modlí a jak dělají kříž, a tu zvláště dbejme, aby modlitba se konala s náležitou vroucností a zbožností.

Učitel sám ovšem býti musí příkladem a při každé příležitosti dávat na jevo, že práce ve škole je důležitou a že se musí konati svědomitě. Neukončí-li nějaký výklad právě ku konci hodiny, zajisté nenechá jej neukončený, ale prodlouží hodinu o nějakou minutu. Vyžaduje toho důležitost věci. Rovněž, nečetl-li jeden nebo dva žáci, ač ostatní již byli ku čtení voláni, neodkáže je na druhý den. —

Nebude-li trpěti dětem zběžného, nepořádného psaní a kreslení, nedopsaných úkolů a pod., navyknou si děti správnosti a nebudou učení ledabyly odbývati.

I při čtení a vůbec kterémkoliv učení dbejme správnosti.

Co učiteli nejvíce těžké povolání může zpříjemniti, je zajisté zdar jeho práce. Komenský, jež i nynější doba tak velebí, podává také v té věci učitelstvu jakýsi návod, an praví:

Aby pak povinností svého povolání s bodrou myslí mohli dosti učiniti a nechuti i ošklivosti se ubrániti, střežte se nejprve, abyste sami sebe nebrali v lehkost a opovrhování. Což činí ti, kdo sami sobě pokládají za potupení, že jsou učiteli, aniž pro něco jiného, než pro mzdu sem se nechávají najímati, hotovi jsouce vylítnouti jako z psince, kdyby o jiném způsobu živobytí s lepším žlabem věděli. Naši učitelé, věřte, že na vznešený stolec důstojnosti posazeni jsou, a že jim svěřen jest úřad vznešený, nad nějž není žádného většího pod sluncem vytvářeti obrázky Boží k podobnosti Boha . . A poněvadž by tato veliká věc vynakládáním vlastní moudrosti a sil podnikána byla nebezpečně, především sebe, své práce i zdar žákův Bohu v nejhlubší pokoře poroučejte, po příkladu Mistra nejvyššího, který vyznává, že o to jediné usiloval, aby ani jeden ze všech, jež mu dal Otec, nezahynul, modlil se, aby je mocí svou zachoval sám Otec. (Jan 16, 11, 12.)“

Doporučujeme zvláště bedlivým úvahám na našich manifestačních schůzích ku zdaru školství a větší oslavě Komenského.

L † 10.

O svobodě lidské vůle.

Podává Jos. Zelenka.

(Dokončení.)

IV. O svobodě lidské vůle svědčí dále také zdravý přirozený rozum lidský a požadavky praktického života.

a) Pozorujeme-li život společenský, jak lidé navzájem k sobě se chovají, seznáme, že někteří lidé vystupují jako *poručníci*, jiní jako *podřízenci*, že někteří vyžadují poslušnost, jiní že se rozkazům jejich podrobují; za tuto poslušnost jedni druhým sliby činí a druzí na těchto slibech staví svou budoucnost, že lidé navzájem mezi sebou smlouvy uzavírají a dle těchto smluv také jednají atd. Tyto úkazy obyčejného společenského života byly by nemožny, kdyby nemohli lidé se svobodně rozhodovati, kdyby neměli vůle svobodné; vždyť vcházejíce v takovéto smlouvy a přijímajíce takovéto závazky, předpokládají svobodu lidské vůle jako něco, co se samo sebou rozumí, o čemž rozumně nelze ani pochybovati.

b) Mezi lidmi se velmi přísný činí rozdíl mezi *činy* a *skutky*, jež lidé samo-

volně spáchali a za něž jsou proto zodpovědni, a pak mezi činy, jichž se bez všelikého vědomí aneb docela proti vůli své dopustili a kteréž jim proto připočteny býti nemohou, na př. kdo zúmyslně a bezprávně jiného se světa sprovedil, dopustil se zúmyslné vraždy a bývá za to souzen i odsouzen; ale jestliže kdo z omylu, z neopatrnosti jiného usmrtil, nepovažuje se za zlomyslného vraha, bývá trestán nanejvýše pro neopatrnost. Podobně i my sami činíme rozdíl mezi činy, kterých jsme se zcela svévolně s úplným vědomím dopustili, a mezi činy, k nimž nás nepozornost, přenáhlení, leknutí svedlo. Pro činy prvního druhu činí nám svědomí výčitky, z druhých činů nás omlouvá. K rozeznání těchto dobrovolných i nedobrovolných činů není nic více potřebí, než zdravého rozumu, jasného vědomí. Jakmile lidé k rozumu dospějí, hned jest jim tento rozdíl patrný; zdravý rozum sám sebou tedy uznává a poznává že lidská vůle jest svobodná.

c) Tento požadavek zdravého rozumu a nezvratné zkušenosti donucuje i ty, kteří svobodu lidské vůle v theorii slovy popírají, že ji v praxi, v praktickém životě skutky svými zase dotvrzují. Přes všechny námitky své proti svobodě lidské vůle jsou nuceni v praktickém životě tak se chovati, jako by nejen sami, ale i jiní svobodnou vůli měli. Kdyby si chtěli oproti sobě i oproti jiným tak počínati, jakoby svobodné vůle neměli, jakoby to, co mluví a činí, z jejich svobodné vůle nevycházelo, pak by se stali směšnými, ani by je lidé považovali za pomatence, kteří patří pod přísný dozor a ošetřování. A kdyby jiní zásad jimi hájených proti nim použili, dožili by se snadno mnohých nemilých překvapení, kteréž by jim snad i citelně dokázalo, jak nejen klamné, ale i nebezpečné jsou jejich názory. Co by tak tomu říkal pan učitel Strobel, kdyby některý z jeho odchovanců za ty zásady, pro každého zlosyna velmi vábné, jež uveřejnil v „Oesterreichische Schulzeitung“, chtěl se mu přiměřeně poděkovati, kdyby si na něho někde stranou počíhal a pořádně karabáčem mu namrskal. Považoval by to pan Strobel také za čin nepřičetný? O tom dovoluujeme si velice pochybovati.

Pádnost uvedených důvodů ještě více vynikne, ukážeme-li, jak chatrné jsou námitky, kteréž se od přívrženců materialismu proti nim činí.

a) Pravili jsme, že o svobodě lidské vůle vydává svědectví rozvaha, kteréž každý volný, rozumný čin předchází. Proti tomuto svědectví namítají hmotáři, že rozvaha vlastně není nic jiného nežli rovnováha, v jakéž se pohnutky pro volný čin a proti němu vespolek udržují, tak že jedny druhé nemohou přemoci, nemohou odstraniti. Dokud tato rovnováha trvá, dotud člověk uvažuje. — Než, úvaha není žádný mechanický úkon, nýbrž jest to činnost rozumová. Mimo to stává se nezdídka, že pohnutky pro některý čin, k některému úkonu jsou dosti mocné, a my se přece rozpakujeme, abychom jej vykonali, my přece uvažujeme. V tomto případě není žádné rovnováhy pohnutek, a my přece uvažujeme. Či snad teprve úvaha přivádí pohnutky to rovnováhy? Pak ovšem jest patrně něco zcela jiného, nežli rovnováha.

b) O přičetnosti tvrdí také materialisté, že není žádným důkazem pro svobodu lidské vůle. Trestní zákony mají pouze za účel, aby pro lidi byly mocnější pohnutkou, by zapověděného činu spíše se varovali.

To může sice materialismus tvrditi, ač neuvádí pro to žádných důvodů. Než, jest pravdou nezvratnou, že u všech národů ve všech dobách přičetnost v onom významu, jak jsme zpředu vyložili, za statečnost uznávána byla, a proto také trest byl považován za něco vině přiměřeného.

Kdyby však vůle lidská nebyla svobodna, pak by lidé k pojmu o nějaké pří-

četnosti, o vině, trestu, o pokutě, vůbec ani dospěti nemohli, poněvadž by všeliký skutečný doklad a podklad k tomu scházel.

c) Dále namítají materialisté, že určité zločiny provinění za určitých podmínek a okolností vždy v ustáleném způsobě se objevují. Z toho nutno souditi, že stává přirozený zákon, dle něhož ony zločiny se objevují a opětují. A kde vládne zákon přirozený, tam o svobodě lidské vůle nemůže býti řeči. — Než, statistika nedosvědčuje, že by za určitých okolností, podmínek určité zločiny se objevovaly a opětovaly; nalezáme při tom důležitých výjimek velké množství. A kdyby někdo i přes to spatřoval v tom nějakou zákonitost, pak by to nebyl přece zákon přirozený; jinak by musil každý člověk, jenž ocitl se v stejných poměrech a okolnostech života, v jakých se ocitli jistí zločinci, nutně státi se také zločincem; ale to popírá veškerá zkušenost. Při této zkušenosti nezbyvá materialismu nic jiného než vzítí útočiště k neznámým fysickým příčinám, kteréž na každého stejně nepůsobí, každého k stejnému rozhodnutí nevedou. Tím schovává se materialism do tmy nevědomosti, kamž věda ovšem vniknouti nemůže, a proto jsme vším právem tvrdili že materialism jest theorie, kteréž se nejmenší cena vědecká přikládá, kteráž vlastně ani vědecké ceny nemá.

Vědecké badání nepřivedlo také odborného učitele Strobla a jeho stoupence k jejich názorům, že vůle lidská všeliké svobody postrádá; nýbrž je svedl k těmto názorům spíše zarytý odpor proti nauce křesťanské, nauce katolické, a pak že by se rádi učitelé rázu Stroblova zprostili vši zodpovědnosti za mravní zkázu mládeže, jaká se přese všecko popírání přece jen u velké míře objevuje zvláště od oné doby, kdy moderní bezkonfessionální škola zavedena jest, na kteréž se pěstuje více rozum a paměť, kdežto vůle a cit menší jen těší se pozornosti. Jak se má vůle pěstovati povíme v jiném článku.

ŠKOLSKÉ ROZHLEDY.

„Ztratil se mu Hus“. Pod tímto nadpisem vytýká „Škola naš venkova“ c. k. okr. školnímu inspektoru p. Murkovi, že, přednášeje v Příboře o vyučování dějepisném, nezmínil se o Janu Husovi, čímž prý udělal radost klerikálům — a praví doslovně: „Ten muž, který hýbal světem, nikoli palcátem a mečem, ale slovem Božím, svou čistotou mravů, svým bezúhonným životem ten muž, který byl povahy vzorem, povaha jemná, milá, však pevná — ten muž, jemuž ani nejzavilejší jeho nepřítel *jedinou skvrnu ukázati nemůže* (!) — ten muž, před jehož září mravní sklánějí zraky tisícové jeho odpůrců, ten muž, jemuž pravda byla životem, jemuž Kristus byl spasením (kéž by to jen platilo o Husových ctitelích! R.) — ten muž, jenž výmluvnými slovy a vpravdě křesťanským životem zároveň bičoval všecku lež a přetvářku, všecken pych, všecku světskou prostopášnost, všecko

světské nadýmání, — ten muž, jenž byl povaha celá, povaha ryzí, ten měl by býti z dějepisné látky vypuštěn? *Vypustte Husa, a nezbude vám z dějepisnic nic* (!) Neboť *co jsme byli, Husem jsme byli, a že podnes ještě jsme, Husem jsme*. Neboť jeho záře osvětila naše hlavy, naše mozky, (ubohé mozky!) a jeho duch vlil se v naše útroby, byť ne cele (aspoň pokud se týče zbožnosti nájisto ne. R.) aspoň když z části. Nebýti slavné této doby v českých dějinách, dávno český národ odpočíval by v lůně krkavců a český jich (?) věrných pomocníků. A proto — do škatulky s Husem! Ne. Hus musí svítiti jasně a cele, on musí žíti v našem srdci i v srdci mládeže, ta myšlenka v něm zobecněná musí zářiti nám, a proto musí být každé české školy článkem učby dějepisné: „Hus a my“.

Laskavý čtenář uzná, že toto není

již pouhé uctívání Husa, nýbrž přímo husitské modlářství. Až dosud bylo pravdou, že jediný Spasitel mohl říci svým nepřátelům: „Kdo z vás může mne vinit z hříchu? — Ale nyní „Škola n. v.“ poučuje své čtenáře, že také Hus neměl na sobě jediné skvrny! Pánům je tedy Hus tolik co Kristus, k tomu se již přiznávají, — ale k čemu se nepřiznají, je to, že staví již Husa docela nad Krista. Zde mluví fakta: co činí pánové pro Husa — a co činí pro Krista! „Č. Učitel“ vyhazuje pozdrav, jímž Spasitel se velebí, ze školy, — a zavádí se husitismus. Všecka ta zaslepenost jeví se nejlépe ve slovech: „Vypusťte Husa — a nezbude nám z dějepisu nic — čím jsme, Husem jsme.“ — Připouštíme, že vítězství husitská působila postrach u nepřátel — ale ať někdo řekne, co prospěla na konec všecka ta vítězství, a co z nich měla česká země! Všecka ta sláva dospěla až k Lipanům, kde vlastní krev prolita vlastní krví. To byl následek vystoupení Husova. Zdali to nevyhlíží tak, jakoby někdo řekl: „Kdyby nebylo porážky u Lipan, nebylo by dnes Čechů.“ Ať se „Škola n. v.“ nemýlí! Na Moravě to s husitismem nikdy nedojde tak daleko jako u nás, neboť Moravané uznávají — a „Škola naš. v.“ už ráčí dovoliti, — že pro Český národ byli a jsou něčím také sv. Cyrill a Methoděj, kteří nám nepřinesli Lipany, ale pravou osvětu. Ano, učinili-li někteří v náboženství vlažní Čechové Kostnici poutním místem, Moravané budou i dále putovati na Velehrad a Hostýn. A proto žádný div, že se na Moravě husitiádám nedaří tak jako v Čechách.

Pánové mnoho mluví o čistotě mravů Husových a jeho zbožnosti — ale ať řeknou, zdali Husa *proto* uctívají? Toť by mohli uctívati kteréhokoli světce, neboť mezi světci by dojistá našli vzory vznešenější. Ani ta jeho smrt, kterou nazývají „mučnickou“, není předmětem jejich úcty, neboť proč by podobné neuctívali mučeníky *skutečné, pravé*? Jedinou příčinou Husova kultu u nich je to, že se *protivili církvi*: Ano, tak tomu jest. Ale kam to vlastně pánové zacházejí či vlastně už zašli? *Kdo jde s Husem, nemůže jíti s církví. A kdo zavádí kult Husův u mládeže, ten odvádí mládež od církve, v níž se zrodila a již má sobě nejvýše vážiti jako Božské instituce.*

Tedy to a nic jiného doporučuje nyní liberální učitelský tisk. Jen aby ta mládež sama se někdy těmto svým „vůdcům“ dle zásluhy neodměnila! Časopis „Učitel“ právě uveřejňuje článek o autoritě a praví: „Na hluboce založeném základě autority spočívá budova církve i státu. Z autority vyplývá ona neodolatelná síla, jež nutí nás kořiti se a podrobovati zřízením církevním a státním. Doporučujeme „Škole naš. v.“ aby uvážila tato slova a nenaváděla své čtenáře, aby u nevinných dětí velebením Husa autoritu církve bořili.

Tělesný trest ve školách v Prusku. Pruský ministr vyučování vydal výnos, jímž se sice tělesný trest ve školách nezrušuje, ale, jak píše „Allg. deutsche Lehrerzeitg.“ zavádí do takových forem, že to za některých poměrů bude jenom ku škodě. Ve školách, na nichž působí rektor nebo hlavní učitel, smějí učitelé podřízení trestati pouze s jeho svolením. Na školách ostatních má si učitel vyžádati svolení školního inspektora, a není-li to možno, má se mu hned o vykonaném trestu podati zpráva. Provisorní učitelé ze své moci vůbec trestati nesmějí. Zmíněný list píše: „Je to zvláštní, že proti dospělým, kteří vlastně již vychováni býti mají, zakročuje se se vsí přísností, a s dětmi má se zacházeti s největší úzkostlivostí, ač jejich duch není tak vyspělý, aby mohl se obejít bez vnějšího nátlaku. Má-li se tímto nařízením odpomoci přehmatům při tělesném trestání, jest otázka, zdali tyto přehmaty se skutečně dály proto, že se dosud mohlo trestati bez překážky? Příčinou jsou spíše: přeplněné třídy, špatné domácí vychování, při němž nelze u dětí ve škole nic po dobrém docílit, v dětské povaze, která mírné napomenutí oceniti nedovede, přílišné požadavky ve škole a mnohdy též churavost učitele. Pokud tyto příčiny odstraněny nebudou, nelze na odstranění tělesného trestu pomýšleti. V politických listech různých barev ministerský výnos se souhlasem se nesetkal. Kromě listů socialistických a také bohužel liberální levice všecky uznávají, že výnos jest nepraktický, neúčelný, ano, že ho nelze provést. *)

*) A přece se trestati ještě smí. Což by říkali učitelé z Německa, kdyby se dostali na naše školy?

Jednotlivé vlády, což je pozoruhodno, vyzvaly již školní inspektory, aby se ve schůzích o té věci rokovalo. Na krajské konferenci v Köpeniku prohlásil vládní rada před 300 učiteli, že při hrubých poklescích má učitel nejen právo, ale i povinnost tělesně trestati. Ale nedošlo k větším proviněním mnohdy jen proto, že se proti menším s veškerou přísností nezakročilo?

Již také není nouze o případy, které výnos ten vyvolal. V Lichtenbergu u Berlína si čiperní školáci vystříhli výnos z novin, jako vymoženost moderní doby a nosí jej u sebe. Jeden docela přilepiv si jej na desku knihy, dal jej učiteli před oči, když jej tento chtěl potrestati. —

V Oberbarmenu potrestal učitel žákyni. Když pak šel v poledne ze školy, přikročil k němu na ulici asi šestnáctiletý výrostek a osopil se naň před lidmi: „Proč jste bil moji sestru? Neznáte zákonů? Nečetl jste noviny? Však si to vyřídíme na policii.“

Jak oznamuje „Berliner Tagblatt“, zakročili jednotlivé vlády u ministra, aby výnos ten odvolal. Jistá okresní vláda v Durynsku prý prohlásila, že by odstraněním tělesného trestu byly způsoby okolnosti, které by mravnost odrůstající mládeže velice ohrožovaly. — Jak viděti tedy, v Prusku bez metly nejde. Za to to jde u nás. Jsme to chlapci!

SMĚS.

Z družstva Vlast. Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: Jar. Půst, kaplan u sv. Štěpána v Praze; Marie Hoffmannová, odborná učitelka a místopředsyně katol. učitelského spolku moravského v Hulíně; Fr. Grund, řídící učitel v Novém Hradci Králové; Karel Jelinek, učitel ve Starém Kolíně; Ant. Prokeš, řídící učitel v Chotěborkách; Vil. J. Vašta, řídící učitel ve výsl. v Milevsku; Al. Fr. Frýba, řídící učitel ve Volanicích; Jan Pelikán, řídící učitel v Borovanech, a Václav Špínka, učitel ve Velimi. Zakládající člen může splatiti 50 zl. v 5 nebo ve 25 letech (ročně 2 zl.) a má ročně „Vlast“, odebírá-li ji, o 1 zl. laciněji a obdrží hned při vstupu knih družstvem vydaných v ceně 13 zl. — Všecky fondy družstva obdaroval obnosem 32 zl. 50 kr. Msgr. Antonín Dítka, farář v Langenlois v Dolních Rakousích. — Družstvo vydalo: Vzdělávací četbu katolické mládeže řady I. čís. 1.: Sv. Cyrill a Methoděj od V. Pokorného. Cena 3 kr., na 10 jedna knížečka zdarma. Objednávky na dluh se nevyřizují. Jednota česk. katol. učitelstva v král. Českém, jež tuto sbírku pořádá, usnesla se v poslední valné hromadě, že vydá v této četbě mimo jiné životy všech sv. patronů českých. — Hledíc k papírnickému závodu družstva ohlašujeme, že jsme se zásobili hojným počtem katechismů: malých, středních a velkých. Želatinové lístky, vhodné dárky pro školní děti, prodávají se — za hotové — 100 po 40 kr. Na skladě máme také hojný počet různých obrázků pro dospělé i školní děti.

Pohlednice p. Toužilovy o Polné prodáváme nyní po 5 kr. místo po 6 kr. — Peníze přijímá a objednávky vyřizuje administrace družstva, Praha č. 570-II.

„**Nové proudy**“. Co mluvil ve schůzi „Nového Života“ na Velehradě neomysta vp. Kasal, je známo z denních listů. Nyní uveřejňuje moravský „Komenský“ řeč vp. J. Svozila, z níž uvedeme několik vět. Církev má se dostati — dle p. řečníka — do nových kolejí, přiměřených době. Na správě církevní mějtež účast sbory kněží i katolického lidu. Dosud jsou biskupové neobmezenými pány. Sami dělají, co chtějí. Když chybí anebo někomu se nelíbí (Tohle přiznáváme spíš; příklad máme na neohroženém ndp. biskupovi Královéhradeckém. R.), povstává proti nim odpor za nynějších poměrů přirozený a často nutný (!) Kdyby se o moc sdíleli se „sněmy“, abych tak řekl, nesli bychom s nimi všichni břímě dne i horka — život katolický by nabyl jiného rázu. Bohoslovec jest veden jako na šňůrce. Aby obstál, přetvařuje se. Proto mělo by býti ve výchově jejich více svobody atd. — Odpovědnost za věrohodnost této zprávy ponecháváme ovšem „Komenskému.“ Rádi věříme, že on jako list liberální v téže řeči „podepisuje všecko“ — ale nepodepíše to žádný upřímný katolík, a vp. Svozil měl by již z toho poznati cenu svojí řeči, v jakých kruzích se mu za ni dostává pochvaly. Je to smutné, když kněz sotva mocí svého úřadu pověřený chce honem reformovati církev — a

jakým ještě způsobem! Ty volby biskupů by vyhlížely! A na konec aby se biskup o svoji moc pastýřskou dělil s lidem. Ví vp. Svozil, jak přesmutně se osvědčuje samospráva u lidu vůbec? Chtěl by podobné zlořády zatáhnouti i do církve? — Žádati, aby se církev přizpůsobila nynějšímu hodně pokaženému světu proto, aby se mu líbila, jest nerozum, a vysloví-li to mladý člověk, je to smělost — nejmírněji řečeno.

Zajímavě jest, co řekl (dle „Kom.“) vp. Svozil o školství. „K církevní politice patří otázka školská. Volá se po paragrafech. Zákony však nepomohou, ty nezmění ducha. Ani ve škole nejkonfessionálnější neovládnete ducha učitelova. Duch se dá ovládnouti jen duchem, jen vnitřní silou pravdy. Školství bylo dříve v rukou řádů, a přece z něho vyšli odpůrcové církve. Málo se dbalo ducha, málo se prohlubovalo vzdělání, zůstalo při formalismu.“ — Tak ovšem může mluvit, kdo cítí v sobě sílu reformátora — při malé nebo žádné zkušenosti. Volá se po paragrafech, pravda, ale ne bez příčiny a bez důvodu. Neboť čím pak byla vstřípena do velké části učitelstva náboženská lhostejnost? Právě těmi paragrafy nynějšího školského zákona. Ten si již odchovával svoji generaci. Učitelstvo se zpočátku zákonu bránilo, ale časem se mu přizpůsobilo. Proto není pravda, že zákon by neměl vlivu na školství. Potom by vůbec nebylo zákona potřeba, a mohlo by se vše nechat na starost tomu „duchu“. Ano, my chceme, aby ten „duch“, ta „síla pravdy“ vloženy byly do zákona. Že i ve školství dobře řízeném naleznou se nehodní jednotlivci, o tom není pochybnosti. Vydjou-li však ze škol náboženských odpůrcové církve, bývá to výjimka — nyní však

jest to pravidlem. Vp. Svozil může se svými návrhy na reformu počkat, až bude mít více zkušeností — ale potom, možná, s nimi přestane. Takto zachází na cestu velice nebezpečnou.

Náboženská cvičení na školách obecných. Okresní školní rada v Chrudimi se usnesla, že veškerá zanedbání na předepsaných náboženských cvičeních školních dítek náboženství katolického se rovněž tak trestati mají, jako zanedbání návštěvy školní. Někteří rodičové podali proti tomuto usnesení rekurs k zemské školní radě a k ministerstvu vyučování. Byli však odmítnuti. Patrně to bylo několik tatíků sociálků. Jelikož se několik případů stalo, že rodičové odepřeli poslati dítky do kostela, byli dle shora jmenovaného výnosu okresní školní rady pokutováni peněžitou pokutou 10 zl. anebo 2 dny vězení.

„Český Učitel“ zase šel klerikály. Zřikají se prý Alf. Šťastného a s jeho útoky na učitelstvo nikdy nesouhlasili. K tomu poznamenává: „Neví „Vychovatel“, kdo napsal následující řádky: Co nás v jeho listě zvláště zajímá, jest jeho neohrožený, řízný boj proti pseudoliberálnímu učitelstvu. Praví mu do očí, že horlivost jeho nedá se ani zdaleka přirovnati k oné, jaká byla za staré školy, vyčítá mu neobyčejnou zdivočilost mládeže a jiné pěkné věci.“ — Na to odpovídáme, že toto napsaly „Katolické listy“ — a měly pravdu. Ony totiž rozeznávají *řádné učitelstvo od učitelských křiklounů*, a ti ať se se Šťastným vypořádají sami. Když Šťastný bez příčiny napadal učitelstvo všecko, napsali jsme my na jeho obranu více, nežli celý „Č. Učitel“ se svým štábem dohromady.

LITERATURA.

Fénelon, Labuť Cambraiská. Obraz křesť. vychovatele. Podává M. Terezie. V Brně, 1898. Tiskem a nákladem paapežské knihtiskárny Benediktinů rajhradských. Cena 25 kr. — Zajímavá tato práce, jež původně vyšla v „Obzoru“ (roč. XX. č. 11.—22.), vyplňuje v „Knihovně našeho lidu“ roč. II, číslo 4., i jest vydavatelstvu této knihovny, která během sotva dvou let podala veřejnosti již několik vskutku pěkných prací, opravdu zasloužený dík

vzdát, že i toto krásné dílo širšímu čtenářstvu učinilo přístupným. Jak dovedným byl Fénelon vychovatelem, toho nejlepším důkazem jest, že o chovanci jeho Ludvíkovi, který byl, jak vévoda Saint Simon o něm zaznamenal, povahy nad míru vášnivě — nesnesl žádného odporu, ba i proti živlům přírody zuřil ve své zlosti, že se mu nechce podrobiti. Byl nadmíru domýšlivý, milovník všech rozkoší. Ani ve hře nesnesl, aby někdo nad ním zvítězil.

Dával se opanovati náruživostí, byl od přirozenosti ukrutný, rád se jiným posmíval, pohlížel na ostatní lidi s jakési výše, jakoby byli z jiné látky, máje je za tvory podřízené. Ba ani bratrů svých nepovažoval sebe rovnými“ . . . píše též vévoda: „Vášně jeho tak prudké se přeměnily v protivné ctnosti. Z této propasti zloby vyšel princ nadšený pro všecko dobré a krásné; princ mírný, trpělivý, skromný, pokorný, přívětivý, k sobě samému přísný, nad sebou bdící, sama sebe přemáhající, svých povinností bdělý a jejich důležitost a vznešenost uznávající! Doporučujeme vřele. — Prokop Zaletěl.

P. Ondřeje Hamerle C. Ss. R. **Světlo pravé či bludné?** Apologetické úvahy pro vzdělanější čtenáře. Z německého přeložil P. Emanuel Kovář, C. Ss. R. 212 stránek. Cena 80 kr. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství v Praze. Kdo všímá si jen poněkud toho, jak při každé příležitosti slovem i písmem jistí lidé hledí katolíky méně uvědomělé posměchem a tupením všeho, co s náboženstvím katolickým souvisí, ve víře zviklati, uvítá zajisté tyto obranné úvahy s radostí; vždyť tak jasně a přesvědčivě pojednáváme zde o nejdůležitějších věcech pro tento i budoucí život — a pro napadené pro své náboženství sneseno zde tolik vydatné zbraně, že kdo jí dobře použití dovede, každý nepřátelský útok s výsledkem zajisté odrazí. Tak na př. pojednáno tu velmi důkladně o potřebě náboženství a o tom, je-li lhostejno, které náboženství vyznáváme, o nesmrtelnosti duše, o Kristu Pánu, o božském původu církve katolické, o papežství, o zpovědi atd. — tedy o věcech, na něž za nynějších časů nejčastěji útoky se činí. Každá úvaha jest přehledně rozdělena a myšlenkami nad míru bohata, i nemůžeme výbornou knihu tuto dosti doporučiti, jak jednotlivcům k soukromému poučení a sebe i jiných ve víře utvrzení, tak i všem knihovnám, které chtějí opravdu půjčováním knih čtenáře poučovati a vzdělávati. Že i kazatelé a zpovědníci mnoho vhodné látky zde najdou, rozumí se samo sebou. Prokop Zaletěl.

Dělnické Noviny dokončily dne 16. července t. r. VIII. ročník. Cenné články pp. dra Rud. Horského, Tom. Jirouška, Václ. Žižky, Jana Nepom. Holého, Vl. Hálka, Al. Dostála a jiných zdobí právě uplynulý ročník. Tito a jiní spisovatelé budou pracovati i v roč. IX., jehož číslo vyjde

1. září t. r. „Dělnické Noviny“ jsou orgánem tak cenným, že valná část zakladatelů spolků křesťansko-sociálních zakupuje si starší jejich ročníky a učí se z nich zásadám křesť.-sociálním. Také četní řečníci sociální čerpají ke svým řečem hojně materiálu z „Děl. Novin“, rovněž i spisovatelé křesť.-sociální — zkrátka — „Dělnické Noviny“ svým bohatým a všestranným obsahem tvoří střed křesť.-sociálního života u nás, tvoří studnici, z níž se vyvažuje živoucí voda k občerstvení luhu křesťansko-sociálního. Proto vším právem můžeme žádati, aby i IX. ročníku věnována byla veliká přízeň v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a jinde. „Děl. Noviny“ stojí ročně 1 zl 60 kr., půlletně 80 kr. Předplatné přijímá administrace, Praha, č. 570-II.

Nákladem družstva Vlasti vyšlo:

„Vlasti“, časopisu pro poučení a zábavu vyšlo redakci Tom. Škrdle roč. XV. čís. 11. s tímto velezdarilým a zajímavým obsahem: O moderním malířství. Dr. Ant. Podlaha. — Maria poenitens. Zlomek legendy. Napsal Vladimír Hornov. Mezi svými. Povídka. Napsal Bohumil Brodský. — Kolektivismus, posibilitismus a anarchismus. Napsal T. J. Jiroušek. — Črty z cesty po Slovensku. Píše Tomáš Škrdle. — U lázka dítěte. Báseň od Miloslava Javorníka. — Pět růží. Báseň od R. Stupavského. — Pastely. Polsky napsal Jan Lada. Přeložil Fr. Josef Mergl. — Kněží — přátelé studentstva. Píše Fr. Kohout. — Zajímavosti v přírodě. Rozjímá dle různých zpráv Bedřich Jiříček. — Nietzscheova kritika křesťanství. Na líc a rub obrací Filip J. Konečný. — Dva důležité dobročinné spolky. Píše Tomáš Škrdle. — Apologetické rozhledy po nové naučné a vědecké literatuře české. — Umění výtvarné. Píše Dr. A. Podlaha. — Hlídka národohospodářská. Píše Rud. Vrba. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Předplatné na „Vlast“ ročník XV. obnáší ročně 5 zl., půlletně 2 zl. 50 kr. — Redakce a administrace „Vlasti“ jest v Praze, ve vlastním domě, v Žitné ulici č. 570.-II.

Vzdělavací četba katolické mládeže. — Péči Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém. Řada I., číslo 1.: Svatí apoštolové slovanští, Cyrill a Methoděj. Cena svazčku 3 kr. Objednávky vyřizuje administrace druž. Vlast, Praha č. 570-II.

Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny:

Vzdělavací knihovna katolická. Pořádají Dr. J. Tumpach a Dr. Antonín Podlaha. — Sv. VI. Dějiny Církve katolické ve státech rakousko-uherských se zvláštním zřetelem k zemím koruny České. Sepsal Dr. Fr. X. Kryštůfek. Dílu II. sešit 8. a 9. s ilustracemi. — Svazek XV. Edgar, Od atheismu k plné pravdě. Sešit 1. — Cena jednotlivého sešitu 25 kr. —

Obrany vyšlo redakcí P. Josefa Šimona ročníku XV. čís. 14. a 15. (s liter. přílohou). Vychází dne 5. a 20. každého měsíce s vybraným a zajímavým obsahem, a předplácí se na ni ročně 3 zl.

Rádce duchovního vyšlo redakcí Dr. Jos. Buriana ročníku VI. číslo 10. — Na časopis tento, schválený nejd. arcib. konsistoří Pražskou, předplácí se ročně 4 zl.

Český Kneipp. Časopis pro šíření přirozeného způsobu života a Kneippova léčení vodou ve všech vrstvách společenských. Vychází každý měsíc. Roční předplatné 1 zl. 50 kr. Vyšlo ročníku VII. číslo 2.

»**LUDMILA.**« Sbíрка zábavné četby pro český lid, Ročníku II. svazek 1. Přináší zajímavou povídku ze života: »Tichý dům« od Boh. Brodského. — Rediguje ThC. Jan Pauly. Předplatné na II. ročník (vyjde 6 svazků) »Ludmily« obnáší 1 zl.

Zábavy večerní. Redaktor Fr. Pohunek. Ročníku XX. číslo 4. přináší povídku z pera J. Vesters Ir.: »Fabrikantova dcera.« Cena 1 zl. — Číslo 5.: Z vesnic a samot. Obrázky z českého jihu. Napsal Boh. Brodský. Díl VII. Cena 65 kr. Roční předplatné 2 zl.

Z různých nakladatelství:

Kazatel. Homiletický čtvrtletník. Redaktoři: Dr. Isidor T. Zahradník a Dr. Rob. Neuschel s povolením nejdůstojnějšího ordinariátu v Olomouci a Brně. Vychází počátkem každého čtvrtletí. Roční předplatné 3 zl. 50 kr.

Roč. VI. čís. 3. V Olomouci 1899. Nákladem knihkupectví R. Prombergra.

Růže dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole Dominikánské. S povolením představených vydává P. G. Konečný, Ord. Praed. Ročníku XIII. sešit 4. Vychází v sešitech měsíčních. Předplatné 1 zl. 20 kr., poštou 1 zl. 40 kr.

Historické Rozhledy. Poučné čtení pro mládež československou. Red. Ant. J. Zavadil. Vycházejí nakladem Em. Šolce v Telči jednou měsíčně. Seš. 8. Roční předplatné 2 zl.

Časopis katolického duchovenstva. Organ vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Red. Dr. Fr. Krásl, Dr. F. X. Kryštůfek a Dr. J. Tumpach. — Ročníku XXX. (LXV.) sv 8. Nákladem Rohlička a Sieverse v Praze.

Slova pravdy. Vydavatel a red. Dr. Jos. Burian. Ročník IX. čís. 13. »Osud nalezců« podává A. D. Cena 2 kr.

Poklad Věřících, lidový list k uctění Nejsv. Svátosti Oltární. Rediguje V. Roudnický. Ročníku I. číslo 12.

Rozhledů po lidumilství vyšlo redakcí JUC. F. C. Vlka roč. VII. čís. 8. — Nákl. »Družiny blah. Anežky České«. — Předplácí se ročně 2 zl.

Obzoru, velice oblíbeného časopisu pro poučení a zábavu, vyšlo roč. XXII. čís. 15. a 16. Předplácí se v Brně ročně 2 zl.

Našeho domova, oblíbeného a nejlacinějšího obrázkového a zábavné poučného časopisu na Moravě vyšlo roč. VIII. sešit 15. a 16. Předplácí se v Nové Ulici u Olomouce 2 zl. 40 kr.

Dary a příspěvky.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských v Praze zaslali příspěvky a dary: po 20 zl.: J. O. pí. hraběnka Marietta Sylva-Tarouca, J. O. pí. hraběnka Johanna Nosticová; po 15 zl.: J. J. princezna Frant. z Lobkoviců a J. O. pí. hraběnka Marie Waldsteinová; po 10 zl.: J. J. princ Karel Schwarzenberg, J. O. p. hrabě Westfalen, J. O. p. hrabě Leopold z Thunů, pí. baronka Františka Ringhofrová, J. O. p. hrabě Nostic z Clam-Martiničů; po 5 zl.: J. O. p. hrabě Lažanský, J. O. p. hrabě Karel Schönborn, J. O. p. hrabě Palffy, J. O. p. hrabě ze Sternbergů, dp. Josef Chlápek, kooperátor v Králících (Morava) a Filip Čevín z Buchbergu (Dolní Rak.), dp. J. Bartovský, zámecký kaplan v Beřkovicích, 3 zl.; dp. Frant. Vojáček, farář v Janovicích, 2 zl.; po 1 zl. 20 kr.: V. J. Sedlák v Polné, dp. František Hrubík, adjunkt knížecí arcib. konsistoře v Praze, a dr. Mat. Kovár, c. k. professor v Praze; po 2 zl. 40 kr.: dp. Jan Jirásek, děkan (na r. 1898 a 1899), dp. Vincenc Laštovička, kaplan (za r. 1898 a 1899), a dr. Jos. Forman, katecheta (za r. 1898 a 1899) v Chotěboři; J. O. p. hrabě Fil. Stadion 10 zl.; J. Osv. pí. hraběnka Lažanská 50 zl.; J. M. ndp. msgr. prelát dr. Frant. Krásl 10 zl.; dp. Vinc. Tittel ve Zdicích 5 zl.; p. Jos. Učitelů 5 zl.; p. Fr. Pawela v Halbstadtě v Čechách 5 zl.; dp. Bartol. Hrabě, kaplan v Bavorově 2 zl. 50 kr. Zaplať Pán Bůh! — O další příspěvky a dary prosí a je přijímají: dp. Václav Černý, c. k. professor ústavu učitelek, Praha-I., Křižovnické náměstí čís. 2, a bratr František z Assissi, prokurátor Škol. bratří v Bubenči č. 83. u Prahy.

Jubilejnímu podpůrnému fondu Jednoty českého katolického učitelstva dále laskavě darovali vdp. Fr. Frydrych, professor učitelského ústavu v Kutné Hoře, 1 zl., pan prof. Josef Sauer z Augenburku, dp. Josef Holzmann, kaplan v Mříčné, a dp. P. Karel Burian Ord. Cruc. v Praze po 2 zl. Výbor vyslovuje všem šlechetným dárcům srdečné »Zaplať Pán Bůh!« a prosí za další přispěvky, které přijímá Václav Špaček, řídící učitel v Košátkách, pošta Vrutice Kro-páčova.

 Katolíci! Kdož zavítáte do Prahy, račte navštívit náš papírnický závod a zde si nakupte své potřeby dle hesla „Svůj k svému!“

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a neřazují. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špačkovi v Koňaticích (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Úkol katolického učitelstva.

Působení liberalismu v nejširší vrstvy lidu je známo. Liberalismus hlásá svobodu, proti níž, pokud jde o svobodu v konání dobra, nikdo rozumný nebude vystupovati. A kdyby jen o tuto svobodu běželo, byli by zajisté největšími liberály upřímní katolíci; neboť „čiň dobře“, jest, jak známo, zásadou křesťanské spravedlnosti.

Avšak již to, že běžný pojem „liberalismu“ vylučuje takoruka úplně smýšlení katolické, je dojista podezřelé a vzbuzuje pochybnost, zdali svoboda, liberalismem hlásaná a šířená je svoboda *pravá*, svoboda v jednání šlechetném. Liberalismus skutečně na této svobodě nepřestává, ano, řekněme pravdu, o tuto svobodu mu právě neběží. On hlásá svobodu právě v tom, kde nutno jest klásti meze jednání člověka, totiž v takovém jednání, které jest ke škodě jak jednotlivci, tak i celé společnosti.

Kdo stopuje pozorně události posledních desítiletí u nás, ten přisvědčí, že liberalismus z počátku sám netušil, k jakým koncům to dovede. Vždyť, vezmeme-li do rukou liberální listy z let šedesátých, věru se podívíme. Z náboženského stanoviska nelze obsahu jejich téměř ničeho vytýkati. Ale tato šetrnost k náboženství záhy počala mizeti, až zmizela úplně, a místo ní zavládla naprostá nešetrnost, ano, docela i zjevné nepřátelství.

Nemohlo ani jinak se státi, když liberalismus napsal na svůj prapor: „Svobodu ve všem!“ On záhy spatřoval „porobu“ a „nevolnictví“ všude, kde šlo o povinnosti a podrobování se autoritě. Mnohé povinnosti však ukládá člověku zvláště náboženství, a proto liberalismus ocitl se znenáhla proti náboženství na poli válečném.

Ovšem jest zapotřebí nemalé smělosti k tomu, aby někdo řekl: „Já nemám náboženství.“ Toť přece ví každý trochu sečtělý člověk, že bez náboženství není vzdělanosti, není civilisace. Proto liberalismus, třeba že náboženství nepřije, nevystupuje otevřeně proti němu a naprosto ho nezavrhuje. On si však tvoří *své* náboženství, totiž *náboženství bez povinností a bez autority*. Člověče, uznávej třeba Boha, v Něj věř, ale nemáš k Němu žádných povinností a vůbec se o Něj starati nemusíš. Toto „náboženství“ liberalismu dostačuje, ano, to jest u něho „pravým“ náboženstvím. Kdo třeba jen dosti málo svých náboženských povinností dbá, nazýván jest „klerikálem“. Nenadsazujeme ani dosti málo; dokladem toho

jest, že naši liberálové neznají už jenom katolické „klerikály“, nýbrž i *evangelické* klerikály!

Zásadám liberálním protivilo se uznávati, papežský primát, úřad biskupů, pravomoc církve. Jemu se vůbec protivilo, uznávati jakoukoliv autoritu. On viděl v údech církve učící praobyčejné lidi beze všech zvláštních práv, lišící se od lidí jiných stavů snad jen oděvem. Proto považoval církevní příkázání za pouhou libůstku lidskou. Světiti den sváteční, zdržovati se práce, choditi na služby Boží, odepírat si radovánky v zapovězený čas, zachovávat půst, vůbec poslouchati rozkazů církve, to vše zdálo se býti liberalismu nejenom zbytečným, nýbrž i „lidí svobodomyšlných nedůstojným“. Vždyť to vše prý ustanovili lidé!

Tímto směrem nesly a nesou se všechny zákony, jež liberální éra zplodila. Pod rouškou „svobody“ zrušeno svěcení dnů svátečních, nejhluchnější zábavy dovoleno pořádati v čas kterýkoli, církvi vůbec odepřena podpora se strany zákona, aby ustanovení její byla plněna. Z mnohých zřízení setřen násilně ráz náboženský: tak škola učiněna jest bezkonfessií, hřbitov, lidem věřícím posvátný, určen i pro lidi bez víry, ano, neušetřeno ani svátosti, a manželství zlehčeno zavedením „občanského“ sňatku. Toho všeho vyžadovala svoboda — ovšem svoboda falešná.

A v této přenešťastné „svobodě“, správně řečeno: v tomto otroctví „zliberalisovaná“ společnost tone a bude tonouti dále. Neboť, uzná-li se konečně v rozhodujících kruzích, že se stala chyba a že je třeba nápravy, děje se tato náprava za jedno krokem hlemýždím, a za druhé neděje se způsobem pravým. Nejkriklavějším toho dokladem jest zákon o nedělním klidu. Máme „nedělní klid“, ale při tom sváteční neklid. Nařizuje se světiti nedělní odpoledne, a dovoluje se znesvěcovati dopoledne, kdy právě se konají služby Boží. Žid musí v neděli odpoledne zavřítí krám, a křesťan smí i dopoledne voziti hnůj. Nežli se lidstvo vzpamatuje z bludů, do nichž je liberalismus uvrhl, potrvá to hodně dlouho.

Co hlavního však jest, že liberalismus, zavrhnuv autoritu vůbec, nedovede udržeti ani svých vyznavačů v mezích, které si sám ustanovil. Zde jeví se patrně pravda slov Spasitelových: „Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.“ Liberalismus naučil své odchovance pohrdati církví; pohrdati Kristem a vůbec Bohem naučili se již oni sami. Liberalismus se zvrhá v bezbožecký socialismus, v atheismus. Proto také dobře se říká, že liberalismus udělal bankrot; v dědictví jeho uvázali se znenáhla radikálové, pokrokáři, socialisté a anarchisté. Z liberálního kořínku vyrostl hodně hustý keř.

Liberalismu kynula hojná žeň ve škole. Vždyť cí je škola, toho bude i národ. Proto se stala škola předmětem jejich boje. Pravý účel školy: mládež vychovávat i vésti k Bohu, ustoupil záměrům strany, která v ní chce odchovávat své přívržence. Aby se tak dalo, musilo se ovšem liberálním státí především učitelstvo, a že se to na velikém díle podařilo, je známo.

Liberální školský zákon degradoval náboženství na pouhý učebný předmět a upřel mu všecku důležitost vychovatelskou. Vyučovati náboženství několik hodin týdně (a to co možná málo) a při osatním učení nečiniti o něm ani zmínky, toť zásadou liberální školy proti pravidlům nejen paedagogickým, ale i didaktickým, dle nichž veškeré učení, pokud možná, trvati má ve stálé souvislosti. Tento požadavek neupírá se žádnému předmětu, jenom náboženství se upírá. Toť zúmyslně nepřátelské stanovisko.

Tažme se, je-li div, že za těchto poměrů stala se veliká část učitelstva k náboženství lhostejnou, že nyní jistá část jeho považuje náboženství ve škole

nejen za zbytečné, ale docela za škodlivé, a že se již v orgáně českého učitelstva ozývá — dosud ovšem trochu s upejpáním — zhoubná zásada: S náboženstvím ze škol ven! Pravíme, že to za působení liberálního zákona není žádným divem. Tento zákon odchoval si již *své* učitelstvo, které, byť také jeho různé vady uznávalo (či nebouří dnes proti školskému systému, zákonem upravenému, nejvíce učitelstvo liberální a pokrokové?) jen to uznává za dobré a správné, že zákon nehoví požadavkům náboženským.

Opakujeme, že to není divem; spíše je div, že na tuto cestu nezašlo ještě učitelstvo všecko, a že dosud jest v něm hojně zbožných mužů, dobrých a horlivých katolíků. Toho neupírá nikdo. A úkol těchto mužů jest v nynější době velice důležitý.

Je tu především vychovatelská činnost ve škole: učitel katolík bude vychovávat mládež sobě svěřenou přese všechny překážky a nepřízeň poměrů po katolicku. Byť i zákon ho k tomu nezavazoval, on bude mládež vychovávat nábožensky. Aby dával příklad i dospělým, povede příkladný život jako upřímný katolík.

Tím ovšem mnoho vykoná, ale to vše v nynější době nestačuje.

Učitel liberál nechová se jenom lhostejně k výkonům náboženským; věc dospěla, bohužel, již tak daleko, že v dětských srdcích, v nichž má býti pěstována láska a oddanost k církvi, autorita církve naopak se podrývá.

Toť ovšem neslýchaná urážka! Vida, učitelstvo je „bezbožné“! ozývají se liberální listy, vysloví-li se taková výtka. Ale nechť jen pánové ukáží před veřejností, jak rádi a horlivě spěchají do chrámu a tam pobožně se modlí, ať příležitostem o Bohu zmínku učiní a k plnění Božích přikázání poukazují — tím zacpou těm „utrhačům“ nejlépe ústa.

Ať pročtou pánové ty svoje listy. Nevyzírá z nich rozmrzelost, že učitel musí provázeti děti do kostela? Nejsou v nich tupení učitelé, kteří své náboženské povinnosti horlivě konají? Netupí se v nich duchovenstvo nižší i vyšší všemožným způsobem, nelíčí se jako lidé nejhoršího druhu? Připomínáme jen událost Lillskou: který list z těch, jež uveřejnily lež o bratru Flamidienovi, tuto lež odvolal, když byla dokázána jeho nevina? Ani jediný! Nedoporučují tyto listy, aby mládež byla ve škole naváděna ne již k uctívání, ale ku zbožňování Husa, ježž prý církev nevinně odsoudila a učinila mučéníkem, aby tak autorita církve byla již u mládeže snižována? Ať řeknou pánové, že to vše není pravda, mohou-li!

Je to přece jen mnoho, když učitel odvažuje se v očích mládeže snižovati tu církev, k níž nejenom děti náležejí, ale v níž on sám se zrodil a k níž dosud sám se počítá. A to děje se veřejně, bez ostychu!

Nuže, když věci dospěly již tak daleko, zdali není nejvýš nutno, aby také učitel katolicky smýšlející nepřestával na působení v soukromí, ale aby veřejně a bez ostychu se hlásil ku své církvi? Právě nynější doba vyžaduje, aby každý byl pamětliv slov Spasitelových: „Kdo mne vyzná před lidmi, toho i já vyznám před Otcem, jenž jest v nebesích.“

Když liberalismus zplodil nejen množství novin náboženství nepřátelských, ale i množství spolků, v jejichž schůzích konány přednášky a řeči, jimiž náboženství snižováno a církev napadána, tu dospěli katolíci k poznání, že jest nutno zakládati na obranu náboženství a pro posilu přesvědčení náboženského také spolky katolické. Zakládány tedy spolky dělnické, spolky jinochů a mužů, žen a

dívek, a záhy se ukázalo, že spolky ty mají nemalou důležitost, a uznáno vše obecně, že se na tomto poli mělo začítí pracovati dříve.

Jenom v našem školství všechno spalo; na založení spolku katolických učitelů nepomýšlel nikdo, ač zde právě toho bylo potřebí nejvíce. Nikdo nebude pochybovati o důležitosti jiných spolků katolických, ale kolik členů budou míti tyto spolky, bude-li mládež ve školách odchovávána v duchu liberálním? Mají-li tedy spolky katolické vůbec velikou důležitost, má ji zvláště katolický spolek učitelský.

Že tomu tak jest, o tom poučí každého řádění liberálů proti Jednotě katolického učitelstva, když byla založena. Snad kdyby sto jiných spolků bylo založeno najednou, nebyla by se strhla taková vřava. A není divu: vždyť učitelstvo bylo dosud — aspoň se mělo za to — nejpevnější liberální baštou, jak tedy neměli liberálové přímo zoufati, vidouce, že už i zde se „zahnizduje“ ten obávaný klerikalismus!

Netřeba mluvit o tom, nebyla-li Jednota katolického učitelstva založena trochu pozdě. Ale bohužel, mnohým se zdá, že byla založena ještě příliš brzy. Ano, v poslední valné hromadě Jednoty ozval se trpký stesk, že se nedostává tomuto důležitému spolku té podpory morální i hmotné, jak bylo očekáváno, a jak bylo a jest žádoucí.

Někdo by nevěřil, jak málo jest rozšířen katolický tisk v učitelstvu i katolicky smýšlejícím. Když Jednota se zakládala, a v katolických časopisech bylo uveřejněno svolání, mnohý o tom ani nezvěděl. Nezbyvalo tedy než požádati duchovenstvo, aby o tom zprávil učitele ve svých farnostech. A tu byl výsledek namnoze zajímavý.

„Zdejší učitelé,“ psal jistý duchovní pán, „jsou velmi řádní, vychovávají mládež v duchu náboženském, horlivě se účastňují všech pobožností a vůbec konají své povinnosti svědomitě. A podobně děje se zde v celém okolí. Proto myslím, že pro zdejší krajinu není podobného spolku třeba. Obávám se, že by to způsobilo rozbroje.“

Jinými slovy zní to tak: katolického spolku učitelského dosud není třeba; počkejme, až budou v učitelstvu sami liberálové, pokrokaři a radikálové. Pak teprve se spolkem začneme.

Stesk, že důležitost katolického spolku učitelského se neuznává, jest oprávněn. A přece jest spolku toho nutně třeba. Kdo je dobrého smýšlení, zdali nemá zapotřebí, aby stykem se soudruhy stejného smýšlení ve schůzích se posiloval a v náboženském přesvědčení utvrzoval? Nemá-li zapotřebí, aby se posiloval proti nepřátelským útokům čtením spolkového orgánu a vůbec katolickou četbou, k čemuž má jako člen Jednoty příležitost?

Z jiných stran došly zprávy, že učitelé, ač horliví katolíci, k Jednotě přece nepřistoupí. Jedni proto, že se bojí terrorismu; jiní se sice nebojí, ale — „chtějí míti pokoj.“ Bohužel, kdybychom my katolíci nebyli tak dlouho bývali úzkostlivými o ten „pokoj“ s liberály, nemusil nám liberalismus přerůst přes hlavu. Dnes, bohužel, není jinak: kdo se hlásí veřejně ku svému náboženství, ten musí snášeti potupu, ale aby veřejně vystoupil, to jest jeho povinností.

Ovšem, terrorismus byl tu bezpříkladný, neuvěřitelný. Členové Jednoty byli ve veřejných místnostech napadáni nejsurovějším způsobem, pokřikováno na ně, spíláno jim, ano, plváno na ně. Liberální „vzdělanost“ slavila tu své orgie. Jaký div, že z těch 80 členů, kteří se na svolání podepsali, neočekávající takových urážek, téměř polovice vystoupila, k veliké radosti „Škol. Obzoru“ a podobných

plátků, které každého takového uštvaného uprchlíka oslavovaly jako „mužný charakter“. Ale místo malého počtu vystoupilých přihlásilo se v krátké době, ovšem zase k nemalé lítosti oněch plátků, *plné sto učitelův a učitelek*, povah pevných a nebojácných, žádných útoků se nelekajících. Je to důkaz, že v učitelstvu ještě náboženské přesvědčení i statečnost jest, a že je třeba mnohé jenom povzbudit. Toť mravní podpora, které jest Jednotě potřebí.

Ať se nikdo nemýlí. V době, kdy školu začíná ovládati husitismus, a kdy snaha, zalíbiti se tomuto světu, svádí i nezkušené jednotlivce ve stavu kněžském, aby mluvili na schůzích o žádoucí prý „reformě“ v církvi, kdy kněz odpadlík zakládá „národní církev“, v té době čeká na sdružení učitelstva ku své církvi neohroženě se hlásícího úkol veliký. Úkol ten nezáleží jen v tom, aby členové občas se sešli a vyslechli nějakou přednášku. Jednota má sloužiti k pevnému spojení nejen katolického učitelstva, ale i k spojení jeho s kněžstvem k společné práci. Ona má pořádati přednášky pro lid. Ale kolik jich může pořádati a na kolika místech, když jsou zřízeny dosud pouze dva odbory? Má zakládati knihovny svým odborům, má vydávati dobré spisy nejen pro členy, ale i pro mládež a pro lid. Potřeba toho se uznává. Sotva byl vydán péčí Jednoty spisek pro mládež „Sv. Cyrill a Methoděj“, již podán návrh z kruhů duchovenských, aby podobně vydány byly i životopisy ostatních sv. patronů zemských. Jest jenom otázka, kde vzíti ke všemu tomu prostředky? Na to nestačí příspěvky 290 členů, i když všichni budou správně platiti. Ze spolkového jmění musí se dáti každého roku část podpůrnému fondu, který byl založen pro případ nemoci a úmrtí členů, poněvadž jsou z jednot učitelských vylučováni a jsou tudíž odkázáni jenom na pomoc vlastní.

Ničeho není zapotřebí, než aby Jednota rostla. Ostatní dostaví se již samo. I ten terrorismus přestane. Liberální „vzdělanci“ mohou kamenovati několik členů, ale nemohou jich kamenovati sta.

Končíme přáním, aby Jednotě katolického učitelstva dostávalo se ve všech kruzích hojně podpory, tak aby mohla dostáti svému úkolu, z něhož vzejde nemalý prospěch mládeži i národu.

L. † 10.

Rozum a nerozum ve vychovatelství. *)

1. Z domácnosti nerozumných rodičů.

V Z bydlil krejčovský mistr Martin se svojí ženou. Vzali se ovdovělí, a každý měl své dvě děti; kromě těch měli pak ještě dvě dítky. A tu stávalo se, co se často stává u nerozumných lidí, mají-li děti ze dvojího manželství: nemohli se totiž u vychovávání jich shodnouti. Chtěl-li Martin pokárati dítě z prvního manželství své ženy, nebo vytkl-li mu jenom některou chybu, ihned se ozvala: „Ovšem, poněvadž to není tvoje dítě, vidíš na něm jen samé chyby. Svě necháš dělati, co se jim líbí, u nich je všecko v pořádku. Ale já své děti týrati nedám. Pojď sem, Josífku, pojď, Kačenko, tatík vám nesmí nic udělat.“

Martin nebyl o nic lepší. A tak byly nejenom hádky mezi rodiči na denním pořádku, ale děti využítkovaly až příliš jejich nerozumu. Poněvadž pro své nezpů-

*) Dle knihy „Kurzweiliger und lehrreicher Schulmeisterspiegel“ von J. Einsiedel.

soby vždy nalézaly ochrany, byly den ode dne nezpůsobnějšími, surovějšími, neposlušnějšími a vzdorovitějšími k nevlastnímu otci a nevlastní matce a konečně, poněvadž se jim vzdorovitost a neposlušnost stala druhou přirozeností, trestaly i vlastní rodiče za jejich nerozum tím, že vystupovaly vůči nim s tvrdohlavostí a hrubostí. Nyní viděli rodiče, co způsobili, ale bylo pozdě, a nepořídili ani přísnými tresty, co by byli mohli dříve mnohem snáze vykonati. Tu se osvědčila pravda přísloví: „Neohne-li se malý stromek, starý strom se již neohne.“

Avšak ani u vychovávání dětí, jež byly oběma vlastní, nevedli si tito rodiče lépe. Dokud byly děti malé, slýchaly bezpočtůkrát otázku: „Viktorko, koho máš více ráda, maminku či tatínka, bratra či sestru, strýčka či tetu?“ — Řeklo-li dítě, že matku a tetu, bylo hned objímáno a celováno. Jindy se řeklo: „Viď, Viktorko, tátu nemáš ráda? To je zlý táta! A tetu také ne? Zlá teta! Zatni pěst, Viktorko, a řekni: „Jdeš odtud, zlá teto! — Učinilo-li tak dítě, bylo objímáno, až se v něm dech tajil.

Proč mají býti děti, ještě než rozumu nabudou, popuzovány proti osobám, které jim nijak neublížily?

Jindy říkala matka: „Počkej, ty dostaneš, doví-li se to tatík!“ Anebo: „Já bych vás pustila na ulici, ale otec to zakázal.“ Anebo: „Buďte zticha; uslyší-li otec, že jste nezpůsobilé, přijde na vás s metlou.“ A jindy: „Nebudeš-li zticha, zavolám tatínka, aby ti dal co proto.“

Proč podobné nerozumné matky neřeknou otevřeně: „Já vím, dítě, že jsi chytilo a že zasluhuješ trestu, ale já jsem zaslepená, slabá, nerozumná matka, která tě nedovede potrestati. Ráda bych si získala svou slabostí tvoji lásku a byla bych ráda od tebe považována za hodnou matku. Ale poněvadž jsou mi tvoje nezpůsoby, milé dítě, přece nesnesitelné, objednáám si někoho jiného, aby tě za ně potrestal, a tím bude otec, mně bude milejší, když budeš otce nenáviděti a považovati jej za biřice, než abys mne nepovažovalo za hodnou matku. Pamatuj si, dítě, přede mnou můžeš dělati, co chceš, já jsem příliš nerozumná, abych tě dovedla potrestati, jenom nevyváděj příliš mnoho, abych nemusila volati tatíka.“

Viktorka byla sličnější než její starší sestra Rozárka. Proto ji matka měla více ráda, kdežto Rozárku, která se stala při stálém odstrkování nesmělou a zádušnou, plísnila bez přestání. Viktorka mívala často nové šaty a kdykoli je oblékla, matka ji nemohla dosti vynachváliti. „Jak ti to sluší, Viktorko! To se budou lidé po tobě dívati! A kupcova Terezka ti bude jistě záviděti, neboť ona myslí, že je ze všech dětí nejhezčí. Jenom buď hodná, Viktorko, já ti koupím ještě krásnější šaty.“

Nepozorujete, rodičové, jak to jest neodpustitelné, útlé děti ku přepychu a marnivosti sváděti, útlou rostlinku lidskou již v zárodku otravovati? Čeho můžete očekávati od dětí, vžijí-li se v domněnku, že cena člověka záleží jenom v pěkném zevnějšku? Ony naučí se záhy opovrhovati těmi, kteří se jim zevnějškem nerovnejí, Poučte je raději, že jest něco mnohem cennějšího u člověka, totiž čisté srdce, dobré svědomí, láska k bližnímu. Upozorňujte je na Dárce všech statků, od něhož i ten oděv mají, učte je býti vděčnými rodičům, kteří o potřeby jejich pečují. To číňte, chcete-li slouiti rozumnými, křesťanskými rodiči.

2. Salát a boby.

Pan Vendelín a jeho žena měli malou zahrádku, které si oba pečlivě hleděli. Když na jaře zasázeli různou zeleninu, zbyl jim ještě malý záhonek. Pan Vendelín,

chtěje udělati manželce radost, zasil naň salát. Ona však, ničeho nevědouc, nasázela příštího dne na záhonek boby. Když rostliny vzešly, umínili si oba, že ze záhonku vyplejí travu. Pan Vendelín považoval boby za travu a vytrhal je; jeho manželka zase vytrhala salát, považujíc jej za plevel. A tak neměli ani salátu, ani bo bů. — Tato příhoda stává se každodenně nesčíslněkrát, ne sice v zahradě zelenářské, ale v zahradě vychovatelské, jestli otec a matka vychovávají děti, spolu se nedorozumívající, tak že, co jeden zasil, druhý vytrhává.

3. Pravidla pro domácího vychovatele.

1. Řiď se především smýšlením rodičů svých svěřenců a nech tyto dělati, co sami chtějí, ale dbej při tom, abys se sám příliš nenamáhal.

2. Říkej, že znalost světa jest ze všech vědomostí nejpotřebnější, a té že nelze se naučiti z knih, nýbrž pouze ze styku se světem. Tak se ti nahodí často příležitost, abys se svými chovanci se dostal do společnosti.

3. Ujišťuj, že „mrtvé“ jazyky nejsou k ničemu než pro obtěžování paměti, a že řeči nejsou vědami. Dříve, dokud málo knih bylo psáno jazykem mateřským, že bylo nutno se jim učit, nyní však již ne.

4. Poněvadž hravá methoda se stala modou, můžeš tvrditi, že je ze všech nejlepší, poněvadž se děti učí rády tomu, čemu se učí hravě. Čemu pak se učili lidé raději nežli hráti! Jeden v karty, jiný s děvčaty, a každý má svého „koníčka,“ s kterým si pohrává. Proto hleď upravit učení dětem v „koníčka,“ s nímž si budou rády hráti, a konečně tomu zvyknou tak, že se jím budou i opravdově zaměstnávat.

5. Všecko na světě se stává zvykem. Už jistý, proslavený filosof řekl, že i ctnost není nic jiného nežli zvyk.

6. Když jsi se tímto způsobem rodičům zalíbil, dosáhl jsi jako vychovatel svého cíle, kterým není vlastně nic jiného, než aby člověk měl místo, kde by až do svého konečného zaopatření při svém úřadě dobře jedl a pil a vedl spokojený život.

7. Dostal-li jsi se náhodou k rodičům, kterým se tyto zásady nelíbí, a kteří, což brzy zpozoruješ, dbají trochu na tak zvané řádné vědomostí, musíš se prozatím do toho vpravit a starati se, abys co nejdříve nabyl jiného místa, kde bys se svými zásadami lépe pochodil.

8. Máš-li rodiče na své straně, nemusíš se o jiné lidi vůbec starati, a třeba že tvůj principál, jak se často stává, nebyl dosti uznalým, budeš míti přece vždy omluvu, že musíš děti vychovávat tak, jak si přejí rodiče. A odejdeš-li, a děti nebudou uměti ničeho, budeš míti výtečnou omluvu: pokrčíš rameny a řekneš, že jablko nepadá daleko od stromu.

Swift.

4. Práce ve škole a Sysifův kámen.

Řeční básníci líčili řecké peklo zvláštním způsobem. Tu prý jeden odsouzenec nalévá vodu do sudu a marně se namáhá, neboť sud je bezedný. Jiný, jménem Sysifus, válí na vysokou horu veliký mlýnský kámen a když jej tam pracně dovalí, sřítí se milý kámen bez milosti zase dolů, a trapná práce počíná znova.

Takovým Sysifem jest mnohý vesnický učitel. Celých pět měsíců — od sv. Martina až do Velikonoc — válí na horu kámen, který se mu potom zase pět měsíců rítí s hory dolů. Ubohému učiteli, který se v zimě svědomitě snaží, aby do dětí něco vpravil, jest u srdce asi tak blaze, jako tomu odsouzenci v řeckém pekle.

(Toto přirovnání vzbuzuje zajisté ve čtenáři domněnku že spisovatel tuší, jak pilná bude školní docházka v království Českém v době školského „pokroku.“)

5. Křesťanská paedagogika.

Hlavní zásada křesťanské paedagogiky jsou slova Spasitelova: „Nechte malíčkových přijíti ke mně a nebraňte jim, neboť jejich jest království nebeské,“ a druhou zásadou: „Beze mne ničeho nevykonáte.“ Kde dle těchto zásad se jedná, tam vychovává se křesťansky.

Jak krásný, oblažující jest úkol: „Pasiž ovce mé, pasíž beránky mé“ — ale jak zároveň obtížný, mnoho vyžadující, plný zodpovědnosti!

Nejvýše žádoucí vlastností učitele jest věrnost! Ne dlouhým kázáním a mravokárnými výklady, které znějí dětem v uších obyčejně jako zvuk rolniček, ale tím, že učitel slovem i činem je dětem příkladem, vykonává na ně vliv největší. Kde nevzroste v chovancích milá důvěra k učiteli a z ní upřímná láska, ano, kde chovanci docela s bázní neb opovržením naň pomýšlejí, tam nelze mluvit o vychovatelském vlivu; tam je „všemu konec.“

6. Kdybych byl ďáblem.

Kdybych byl ďáblem, a lidé ve své zaslepenosti mne učinili vladařem a uvedli mne do panovnického sídla, jak bych si počínal? Rozumí se, že bych nebyl nečinným, ale chopil bych se práce, takové práce, která by získala peklu nejvíce známosti a užitku. Učinil bych kroky, aby škola byla úplně odtržena od církve, aby neměla ničeho činiti s náboženstvím, a náboženství se školou. Škola by byla jen továrnou, v níž by se dětem upravovaly hlavy, aby se staly ve světě chytrými a naučily se všemu, co přináší hmotný zisk. Místo povinností, které náboženství člověku ukládá, učily by se děti znáti „práva lidu“; místo katechismu by se tedy učily zpaměti nauce o ústavě. A poněvadž duchovní pro takové věci často nemají porozumění, zakázal bych jim přístup do školy. To bych učinil, kdybych byl ďáblem. A kdyby potom některý kollega-ďábel mi řekl: „Ty jsi si právě chytře nepočínal a měl jsi se chopiti jiných prostředků, abys peklu prospěl: měl jsi dáti všecky bible spáliti a kříže od cest odstraniti, aby lidé se zhostili všech vážných myšlenek a každou neděli konali trh aneb slavili posvícení,“ — tu bych mu odpověděl: „Brachu, ty ničemu nerozumíš. V srdcích dětských se nejlépe ujímá náboženství, a nesnadno jest z nich je vymýtiti, byly-li v něm za mládí cvičeny a vychovávány. Proto se musí začíti od dětí, aby se lid ďáblu v náruč vrhl, a křesťanství musí se ze škol odstraniti.“ — Podobné kroky se ještě ne- učinily *) ale mluví se o nich, a já nechci říci, že takové myšlenky vštěpuje lidem právě Antikrist — snad jenom nerozum, — ale kam to povede? *Stolz.*

7. Škola bez Krista.

Vévoda z Wellingtonu při jisté příležitosti ve sněmovně řekl: „Já nejsem učitel a nemohu tedy pronášeti soud o školství. Ale to přesvědčení mám a zde je se vším důrazem projevím: Nebude-li náboženství učiněno základem veškerého vyučování, bude to vaší vinou, (ministrů a poslanců) bude-li ve světě mnohem více prohnanych taškářů.“

*) Nyní ovšem již ano. R.

8. Diesterweg o modlitbě.

Mnozí učitelé rádi se dovolávají Diesterwega a velebí jej jako muže pokroku, svobody, emancipace atd. Kéž by také věděli, jak Diesterweg soudil o modlitbě, a také v tom se ho dovolávali.

„Odkud mám nabýti osvěžení, které mi nesmí scházeti,“ praví, „mám-li mít školu dobře spořádanou? Jak mám si získati vlastnosti řádného učitele? To opravdu bych nevěděl, kdybych nenalézal útěchy a posily v modlitbě. Jsem učitelem a chci býti dobrým učitelem a jím zůstat. Vidím, že mé povolání je krásné a důležité, že jest mi dán těžký úkol, a vím dobře, že k dosažení svého cíle potřebuji stálého vzbuzování víry a lásky. Poznal jsem, že mi modlitba poskytuje nevyčerpatelný pramen útěchy, zmužilosti, osvěžení víry a lásky. Nebyl bych dobrým a řádným učitelem, kdybych v dílně svého povolání se nemodlil.“

9. Obraz pro školu.

V každé škole by měl býti obraz Spasitele, jak dítky k sobě přijímá, aby jim žehnal. Pohled učitele na tento obraz by mnohé tvrdé slovo zadržel a vyčerpanou trpělivost obnovil. Tento pohled by jej také upamatoval, že Spasitel nepřišel na svět, aby si dal sloužiti, ale aby sám jiným sloužil, že nehledal slávy Svě, ale slávy Otce Svěho a že nikdy neumdléval, ačkoliv neměl ani, kam by hlavu složil.

Kellner.

K dotvrzení toho slouží tento příklad. Malému děvčátku byl kdysi objasněn význam kříže. I vzalo kříž, líbalo jej a pravilo: „Drahý, dobrý Spasiteli, od nynížska chci Tobě náležeti.“ A to byl počátek svatého života, v němž tato věrná následovnice Kristova tak požehnaně působila na svého potomního manžela, Skotského krále Malkolma III, oddaného náruživostem: byla to sv. Markéta.

10. Co jest nejpotřebnější?

Co činí učitele tím, čím má býti? Je to pěkný hlas či znalost hudby? Či snad úhledné písmo, zběhllost v přírodních vědách, dějepise a zeměpise? Či způsoblost vyprávěti a vykládati? To vše ovšem je potřebné. Ale schází-li mu zbožná mysl a svědomitost, lépe by učinil, kdyby se svého povolání vzdal. S hoblíkem a dlátem v ruce by aspoň tolik zlého nezpůsobil jako s knihou.

(Pokračování.)

SMĚS.

Osobní. Řiditelem diecesního studentského konviktu a katechetou na c. k. státní reálce v Ml. Boleslavi byl jmenován důst. pán *Václav Davídek*, katecheta měšťanské školy v Turnově.

Ze řeči vdp. prof. Dra. R. Neuschla, pronesené na katolickém sjezdě v Turnově. Základ k povaze šlechtné, vzácné dovede položit pouze křesťanská rodina, zvláště výtečná, dobrá, vzorná křesťanská matka a křesťanský otec, dovršiti pak a ukončiti výchovu člověka šťastně a zdárně

dovede *pouze škola křesťanská* a žádná jiná. Cílem jediným a jediné správným a každému vychovateli mládeže pod trestem věčného zavržení od Boha uloženým je, vésti mládež, a to až do učení vysokého inclusive tak, aby dosáhla jedenkrát svého věčného spasení. Totéž praví největší pedagog Komenský jinými slovy: Vychovatel mládeže má si vésti tak, aby prý „dítky, tyto rostlinečky Boží, byly také zahrádečkou Boží.“ Tak vychovávatí dovede však *pouze škola křesťanská, kde všechna atmosféra křesťanstvím je prosycena.*

Křesťanství musí se vžít, ne pouze na paměť učit. *Náboženství křesťanské musí tudíž pronikat všechno ostatní učení školské, náboženství patří ve škole místo centrální. Učitel mládeže křesťanské od školy obecné až po učení vysoké včetně má být křesťan, a to rozhodný, upřímný, nikdy jinověrec, zvláště ne žid! Knihy a učebnice musí podávat mládeži pravdu, ne lež, ne dějepisné lži a zásady, které odporují pravdám zjeveným.* Učitel, profesor povinen jest před Bohem budit a pěstovat v mládeži lásku a úctu ku křesťanství, ke kat. církvi, by vážila si křesťanství jakožto největšího dobrodiní nebeského a podle něho živa byla, a biskupům jakožto Bohem stanoveným strážcům mravního zákona Kristova musí býti přiznáno právo na jmenování mužů, kteří křesťanskou mládež vychovávají mají, a na schválení učebnic, z nichž se učit má, a pak ujišťují vás, že dočká se stát mužů vzácných, povah šlechtných, charakterů žulových, pravých to ozdob církve a státu. Toť význam náboženství křesťanského pro školu. Dokud však mládež křesťanskou vzdělávají pouze a kaziti, ne však vychovávají budou učitelé a profesori nevěrci, dotud budou společenské a státní poměry čím dále, tím smutnější, a vy dočkáte se a uzříte v řadách svých lidí rafinované, nikdy však povahy šlechtné, muže svědomité, mravné.

Z liberální a pokrokové logiky.

Na manifestační schůzi učitelské v Červ. Kostelci stěžováno si velice do byrokratismu a centralismu, který ovládá naše školství. A *proto* navrhl známý redaktor Hajn resoluci, v níž shromáždění prohlásilo, „že trvá na svobodomyslných školských zákonech z r. 1868.“ Už dávno se něco tak nepovedlo. „Posel z B.“ oznamuje poděšenému čtenářstvu, že škola už je v rukou klerikálů. Proč? Protože se katecheté mohou státí správci škol, když vykonají zkoušky. Na štěstí má „P. z B.“ útěchu, že se klerikálové k té správě škol tak nepoženu — protože by musili dělati zkoušky. Podle toho jsou ty zkoušky na jednu náramně těžké; ale často jsme četli v podobných žurnálech, že se teď tak málo při zkouškách žádá, že by je udělal každý žák měšťanské školy. — Abys rozuměl, milý čtenáři, chýlí se zase ke konci „kvartál“, a proto „Posel z B.“ vyrukoval se dvěma „říznými“ články: „Klerikální sta-

rosti“ a „Škola v rukou klerikálů.“ Jenom že lež má tak krátké nohy, že nedojde ani do příštího kvartálu.

Nový vynález učinila právě redakce

„Posla z Budče“, ne snad z oboru chemie nebo fyziky, nýbrž z oboru mravnosti. Vynalezla totiž z brusu novou příčinu nemravnosti mládeže škole odrostlé. Píšeť „Posel z B.“ doslova: „Něco přece pravdou zůstává, co bychom marně si zapírali, a to je faktum, že doba mládeže naší po 14. roce skutečně jeví se přírůstkem zločinnosti. Kde jsou toho příčiny? Šestým rokem věku končí u nás v Rakousku svoboda dětí. Z dítěte stává se loutka discipliny. Každý jeho krok, každý pohyb, každá myšlenka přísně jsou střeženy. Kam vkročí, kam pohlédne, všude samý dozor. Doma svazuje mu údy a hlas nervosní tatík a nervosní matka, na pavlači okřikuje je soused, ze dvorka vyhání je domovník, na ulici hrozí jim policajt, ve škole, a to na chodbě, ve třídě i na záchodě hlídá je učitel. Tu tedy o dozor vskutku důkladně je postaráno. Takovou disciplinou znuděný žák dospěl konečně 14. roku. Je svoboden. Tlumená síla jeho sebevědomí pojednou vzrostla. Není více žákem, nedá se týrat, ta školní pravidla, zapovídající mu se tolati, kouřiti, hrubým býti, na něho více neplatí. Využije té svobody tedy do syta. Ze všech dozorců zbyl mu jediný strážník, a tomu dovede se vyhnouti. Užívá tedy té svobody, které se nikde užívati nenaučil, do syta, nadužívá jí, dospívá na drzého výrostka.“ Tedy proto odrostlá mládež pustne, protože ve věku školaím měla tuze přísnou kázeň. „Posel z B.“ sám vyznává, že mládež dřívější tak spustlou nebyla, čehož příčinou nemůže býti — podle jeho logiky nic jiného, nežli že ve staré škole byla kázeň příliš mírná, a mládež po vyjití ze školy nemusila své svobody nadužívat. Tímto znamenitým vynálezem se redakce „Posla z B.“ opravdu povznesla na velkovýrobnu nesmyslů. Ty ubohé školní dítky! Jak jsou sešněrovány tou školní kázní, jak hrozné tresty pro ně obsahuje ten pověstný 24. §! Aby „Posel z B.“ nemyslel, že jsou v té věci jiného smýšlení pouze klerikálové, povíme mu, co o tom napsal v „Učitelských Novinách“ kterýsi neklerikál: „Konečně sluší poznamenati, že za našich mladých let byla takováto zpustlost a znemravnělost mládeže něčím neznámým. Chodil jsem do škol na venkově i v Praze — ale učitel nám byl

osobou posvátnou a škola svatyní — tenkrát ovšem ještě svižná „metla vyháněla děti z pekla“. Nejsem na rozpacích ani dost málo prohlásiti zcela zjevně a nepokrytě, že *nynější kárné prostředky jsou zcela nedostatečnými*. A z toho samo následuje, že také jednou a ne poslední příčinou znemravnělosti a zpustlosti nynější mládeže je její *netrestanost*. Pamatuji se zcela dobře na své — dávno již v Pánu zesnulé učitele z obecných škol. Byli to vesměs mužové přísní, ale výteční a přeušlechtilí. Pranic se za to nehanbím, řeknu-li, že jsem byl od nich také kolikrát citelně trestán. A proto ještě dnes s posvátnou úctou vzpomínáme na tu trestající ruku dávno tlící, a ještě dnes s nehlubší vděčností zlíbal bych poslední zbytky z ní, řka z přesvědčenosi duše své sám

k sobě v nadšené vřelosti: „Proto že jsem byl z mládí trestán — nyní ze mne něco je!“ Z této příčiny jsem za jedno s těmi listy paedagogickými i nepaedagogickými, které tvrdí ve svých úvahách, že *od té doby, kdy ze školy byla odstraněna metla*, vzrostl značnou měrou počet trestních případů, v nichž hrají úlohu děti sotva ze školy vyšlé.“

Listárna Dp. V. D. v L. Chtěli jsme se už o té věci zmíniti, ale šetříme toho pána, hledíce k dobrým spisům, které dříve vydal. Je to smutné, že nyní počíná se brodit v kalu, píše o smilstvu a cizoložství a hanebnosti takové omlouvá, jakoby neuměl nebo nechtěl lépe těžiti svými hřivnami. Z povolané strany bude upozorněn, že zachází na scestí.

Na sklonku XV. roku (1899—99.)

Vstupující v nový, XVI. rok své činnosti, obnovujeme opět své zásady, kterými se od I. ročníku »Vlasti« pevně a nezlomně řídíme.

Jak jsme již loni oznámili, připravuje farář Andrej Hlinka pro »Vlast« veliké dílo o Slovensku, a na jihu pracuje pro »Vlast« pojednání: »O probuzení isterských Chorvatů« farář Ante Nedvěd. Kaplan Jan Vyhliďal z Hulína sbírá pro »Vlast« »Obrázky z Rakouského Slezska« a farář Jan Halouzka uvolil se napsati práci: »Vývoj národního a katolického života na Moravě«. Mimo to nám zaslali neb oznámili slovanské práce: Petr Dvůrka: »O Čechách na Vitorazsku«; Fr. Wildmann: »Jaké změny staly se za posledních 50 let na národnostní hranici v diecési Budějovické«; Fr. Sadok Werberger, Ord. Praed.: »Několik dní mezi Rusíny«; Fr. Štingl: »Dvě jubilea« (Fr. Prešerna a A. M. Slomseka); Jan Třeštík: »Monastýr Kreševo«, »List z dějin bosenských katolíků« a »Koleďa v Dalmacii«, národopisná studie; Fr. Žundálek: »Katolické osady v Lužici« a »Životopis slovinského amerického biskupa Baragy«.

Kaplan Fr. Žundálek cestoval letos po druhé do Bukoviny, a redaktor t. 1. pobyl 14 dní v Haliči, hlavně ve Lvově a Krakově, kdež navázal literární styky s tamními literárními kruhy katolickými. S radostí oznamujeme, že jsme získali v Bulharsku zvláštního referenta, jenž nás bude s tamními literárními poměry seznamovati. Viktor Niklas, kandidát theologie v Pelplíně ve Vých. Prusku, jenž letos v Praze meškal, bude nám psáti o svých polských rodácích — Kašubech. Všecky slovanské časopisy, jež výměnou dostáváme, zasíláme Fr. Žundálkovi (a jeden faráři Fr. Štinglovi), jenž z nich vybírá zajímavý materiál pro »Vlast«. Rozumí se samo sebou, že bude i v XVI. ročníku »Vlasti« slovanské literatury věnována bedlivá péče.

Křesťanským sociologům a spolkům křesťansko-sociálním zvěstujeme, že dva nejvážnější a nejstarší křesťanští sociálové, pp. Václ. Žižka a Tom. Jiroušek, uveřejní v budoucím ročníku práci: p. V. Žižka: »Jaké byly počátky křesťanského socialismu v Čechách«, a p. Tom. Jiroušek: »Dějiny sociálního hnutí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku«. Kapitulár Jan Nep. Holý zaslal práci »O soutěži« a redaktor »Kat. Listů« Rud. Vrba: »Poddanství nové doby«. Studie národohospodářská o zkáze rolnictva. Týž bude pěstovati dále »Hlídku národohospodářskou«, která i za hranicemi dochází bedlivého povšimnutí, neboť časopis »Rivista Internazionale« v Římě referuje o každé jeho »Národohospodářské hlídce«, ve »Vlasti« uveřejněné. Z té příčiny očekáváme, že si četné křesťansko-sociální spolky »Vlast« předplatí; chudším jednotám jsme ochotni na »Vlasti« 1 zl. sleviti.

Mimo to nám pro XVI. ročník buď dodali aneb písemně slíbili tyto práce:

Práce vědecké a poučné:

- Jan M. Dvorecký:* »Sv. Mikuláš v legendě a lidových pověstech a zvycích«.
Jos. Flekáček: »Ústavy Gualandovy«, »Rozbor Svátkových románů«.
Msgr. Karel Jaenig: »Cesta po Řecku, Balkáně a hora Athos«.
B. Jiříček: »Výlet na planety«, »Svět a jeho konec«.
Frà Jos. Hamršíd: »O katolické církvi v Rumunsku«.
Fr. Horáček: »O příčině života«.
Filip Jan Konečný: Moderní saekularisovaná ethika.
Prelát Dr. Fr. Krásl: Opat Martin Absolon.
Jos. Kratochvíl: Obrázky z Krkonoš.
Msgr. Dr. Ant. Lenz: »Svědkové ve při Husově«.
Martin šlechtic Medňanský z Medného: »Studie o Rumunech«.
Václ. Müller: Nové proudy v literatuře. Edgar Tinel.
Tomáš Pícha: »Ottův naučný slovník po stránce přírodovědecké«.
Jiří Sahula: »Karakteristika ideí Husových«.
Dr. Jar. Sedláček: »Výlet do Škotska«, »Křesťanství v Anglii«.
Vilém Sladomel: »Stručný obsah Ramayany«.
Tom. Škrdl: »Pobyt ve Vídni a cesta po Haliči«.
Fr. Vaněček: »Po stopách Bohumilů a lidumilů«. (Generál Booth, První Milosrdná sestra Ameriky, Lady Senotová, Konvertité američtí v posledním století.)
Jos. Vondrák: »Obrazy ze společenského života v Bavořích«.
P. Alfons Žák, Ord. Praem. »Blah. Jarloch, kronikář XII. století«.
Em. Žák: »Henryk Ibsen a jeho dramatická díla«.
Fr. Žundálek: »Bukovina a její obyvatelé«

Povídky:

- Vlasta Pittnerová:* »Pepička Kopřivova«. Povídka.
Martin šl. Medňanský: »Restauracia na dedine a Žabinec po restauracii«.
Jan Třeštík: »Z nejnovější srbské belletrie«. Hercegovské lidové obrázky Svetozara Čoroviće.
Frà Jos. Mergl: »Polské pastely« od Jana Lady.
J. Růžek: »Saniassi v pokušení«. Překlad z ruského.
 Povídku ohlašuje také Fr. Jiří Košťál.

Posudky:

- O divadle budou psáti referáty Jos. Flekáček a Em. Žák, o hudbě Václ. Müller.
 Apologetické rozhledy po nové naučné a vědecké literatuře české píše i dále Dr. X. Y. a výtvarné umění bude posuzovati Dr. Ant. Podlaha.
 Školskou hlídku povede kaplan Josef Frydrych.
 Posudky o východních literaturách bude psáti Dr. Albín Šanda, jenž v Asii mešká.

Tot jsou v hlavních rysech chystané práce pro XVI. ročník »Vlasti«. Není pochybnosti, že nám bude během roku zaslána celá řada nových prací a posudků, a že Literární sekce družstva mimo to rozebere ve svých schůzích valnou část katolického písemnictví a protikatolické literatury. A korunou všeho našeho snažení bude II. literární sjezd družstva, chystaný na r. 1900.

Družstvo Vlasti vydává mimo »Vlasti« ještě »Vychovatele«, »Děl. Noviny«, »Historický Sborník«, »Četbu katolické mládeže« a různé brožury, i jest to zajisté mohutný sbor, kamž mohou četní spisovatelé ukládati své práce a odkudž tisíce čtenářů čerpá své poučení a utvrzení ve víře.

Středem všeho tohoto hnutí a působení jest nejstarší podnik družstva, časopis »Vlasti«, i budiž mu laskavě zachována stará přízeň.

»Vlasti« stojí ročně 5 zl., pro členy družstva 4 zl. Další sdělení o předplatném a různých výhodách umístěna jsou na obálce »Vlasti«.

Redakce »Vlasti«

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTĚ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR DR. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. adres. reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež společníkům V. Špačkově v Koňáčkách (p. Vrutice Kroptčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Vychovatel a chovanec.

Napsal Jan Nep. Jos. Holý. *)

Velice důležité jest pro výchov, aby vychovatel a chovanec byli k sobě v řádném poměru. Jen za této podmínky může výchov míti řádný výsledek. Nejsou-li vychovatel a chovanec k sobě v řádném poměru, nemůže výchov prospívati.

I. *Co do poměru vychovatele k chovanci* jsou hlavně dva mylné názory.

1. *Rousseau*, vycházející ze zásady, že dítě vstupuje do výchovu dobré, beze vší zlé náklonnosti, tvrdí, že *vychovatel nemá vůči chovanci autoritativně vystupovati*, že nemá od něho nic požadovati, že mu má spíše ve všem jeho vůli ponechati; jeho vůle nemá míti jiné meze leč nutnost. Postačí prý, když se mu překazí činiti, co činiti nemá, tedy když se proti jeho vůli postaví mez nutnosti. Právě tím prý, když se chovanec všude vlastní vůlí pro své činy rozhoduje a každý autoritativní vliv od sebe zapuzuje, dochází pravé samostatnosti a síly k charakteru.

2. Jiní paedagogové, jmenovitě *Locke*, rovněž jsou téhož mínění, nechtějí však veškeré pozitivní působení na chovance zapovídati a tvrdí proto, že *má vychovatel s chovancem rozumovati*, aby ho přiměl k dobrému. To znamená: aby chovance přiměl konati dobré, má mu předložiti důvody, proč tak a ne jinak má jednati, a kdyby činil námitky, je vyvrátiti.

3. *Že tyto názory nejsou správné, je na bíle dni*. Neboť podle prvního názoru jak by byl vychovatel s to, aby vždy a všude kladl překážky, jimiž by každý zlý skutek chovancův překazil? A zlé, které zmítá nitrem chovancovým, nemohl by vůbec překaziti. Chovanec stal by se kořistí zlých náklonností a vášní a ztratil by veškeru mravní sílu.

Rovněž pouhým „rozumováním“ se věc nespraví. Byť i sebe více důvodů uvedl, sofistika chovance mohla by je všechny překonati, a vychovatel byl by vůči němu bezmocný. Jsou matky, které, když děti chtějí jísti nezralé ovoce, praví: „Nejez to, rozstoual bys se, snad bys i zemřel.“ Na to může dítě odpověděti: „Nerozstůnu se, neumru, proto mohu toto ovoce jísti.“ Proto není dobře, (aspoň ne vždy) rozkazy odůvodňovati. (*Lindner-Tupetz: Allgemeine Erziehungslehre* str. 91.)

4. Dle křesťanského názoru je postavení vychovatele k chovanci vyšší, má

*) Dle Alberta Stöckla.

ideální charakter. Křesťanský názor přiznává se v té příčině k následujícím zásadám:

A) *Postavení vychovatele k chovanci je autoritativní, vychovatel jest oprávněn žádati od chovance poslušnost.*

a) Bez autority vychovatelovy je výchov nemožný. Kdo odpírá vychovateli vychovatelskou autoritu, popírá tím výchov. Neboť nemá-li vychovatel moci na vůli chovance, jest chovanci ponecháno, sama sebe řídit, nezávisle od jiného se ustanoviti k tomu, co právě se mu líbí. Ale pak se chovanec již nevychovává, zkrátka, výchov se tím popírá.

Pojem výchovu přináší s sebou, že vychovatel chovance vede a řídí na cestě, kterou jest mu kráčet, aby došel cíle výchovu. Vedení a řízení může však vycházeti jen z autority. Kdo jiného vede a řídí, musí míti moc nad jeho vůlí. V této moci nad vůlí jiného záleží autorita. Pojmy výchovu a autority jsou korrelativní. Nositel této autority jest vychovatel. Autorita a výchov „jsou v nejpevnějším obaplném poměru k sobě a jsou na sebe odkázány jako příčina a účinek, jako cíl a prostředek.“ (Christlich-paedagogische Blätter 1892 str. 249.)

b) Vychovatel je oprávněn žádati poslušnost od chovance. Neboť poslušnost jest opět korrelát autority. Kdo má moc nad vůlí druhého, může jí jen užívat, když požaduje od něho poslušnost. V moci nad vůlí druhého jest také již obsaženo právo. poslušnost od něho požadovati. Bez tohoto práva nemůže ona moc býti. „Poslušnost jest duší výchovu.“ (Fr. S. Rudolf Haszmann: „Allgemeine Erziehungslehre str. 65., tamtéž citát z Ancillona.)

B) *Autorita tato nezakládá se jediné ani ve větší síle, ani ve vyšším vzdělání, ve větší mravní dokonalosti vychovatelově.*

a) Silnější může míti moc nad vůlí slabšího, může ho přinutiti, aby podle jeho vůle jednal. Vychovatel ovšem vůči chovanci je silnější a tím schopen, svou vůli mu vnutiti. Ale v tom nemůže se zakládati autorita vychovatelská. Neboť bylo by zde hýbající silou výchovu jen přinucení z jedné a bázeň na druhé straně. Tak se může zvíře cvičiti; avšak duševní a mravní vývoj člověka pro vyšší cíle jeho bytí byl by nemožný.

b) Vyšší vzdělání o sobě nedává nikomu ještě práva, žádati poslušnost od chovance. Ovšem poslouchá chovanec vzdělaného vychovatele raději a ochotněji, než ne tak vzdělaného. Zde se však jedná o právní moc, kterou má vychovatel nad vůlí chovancovou. Kdyby pak poslušnost závisela na vyšším vzdělání vychovatelově, závisela by také vždy na tom, zdali chovanec toto vyšší vzdělání uznává, což vzhledem k mladické ješitnosti nebylo by vždy jisto.

c) Podobně se věc má i s vyšší mravní dokonalostí.

C) *Autoritativní postavení vychovatelovo u výchovu zakládá se na Božském řádu; autorita vychovatelova je účastenství na Božské autoritě, vychovatel je ve vychovávacím vedení chovancově zástupcem Božím.*

a) Božský řád, ať jen přirozený nebo nadpřirozený, nese s sebou, že člověk jednak výchovu potřebuje, jednak vychován býti musí, má-li dostáti své životní úloze a dojiti cíle svého pozemského bytí. Výchov však, jak jsme viděli, není možný bez vychovatelské autority. Zakládá-li se tedy výchov — jeho potřeba a nutnost — v Božském řádě, zakládá se také nutně v Božském řádě nutný korrelát výchovu — vychovatelská autorita.

b) Bůh jest nejvyšší autorita, neboť Jeho vůle má moc nade vším, jeť stvořitel a pán všeho. Je-li tedy lidská autorita, jest jenom od Boha přenesena, jest.

účastenství na Božské autoritě a jest jí poddána. Tato všeobecná zásada platí nutně i o vychovatelské autoritě. (Blíže o tom viz Christlich-paedagogische Blätter 1892, str. 250 a 251.)

c) Bůh jest jako nejvyšší autorita i nejvyšší vychovatel všech lidí. Úlohou výchovu jest totiž, vésti lidi od mladosti k jejich časnému a věčnému cíli. To pak jest v poslední a nejvyšší instanci věcí Boží, jest to čin Božské prozřetelnosti, která nad člověkem bdí a vede ho k cíli. Má-li tedy lidský vychovatel tutéž úlohu, jest jen zástupcem Boha, nejvyššího vychovatele. Jest takorčka živým orgánem, jehož Bůh používá, aby provedl úmysly Své prozřetelnosti na chovanci jeho péči svěřeném. (Viz o tom též Christlich-paedagogische Blätter 1892., str. 265.)

Toto podstatné postavení vychovatelovo vůči chovanci je vysoce ideální, hluboce mravní. Spočívá na Božském zplnomocnění a spojuje vychovatele s chovancem mravně. Co nezmůže o sobě větší síla, vyšší vzdělání, vyšší dokonalost mravní, totiž způsobiti mravní poměr mezi vychovatelem a chovancem, stává se tím, že autorita vychovatelova nad chovancem spočívá na Božské vůli a Božském zplnomocnění. Jen pod touto podmínkou jest v očích chovancových právo vychovatelovo, žádati poslušnost, odůvodněno tak, že nikdy nemůže záviseti na jeho libovůli, poslouchati vychovatele čili nic; svědomí poroučí mu tak činiti, protože jest to vůle Boží. A byť i na vychovateli zpozoroval nedokonalosti nebo nedostatky v té neb oné příčině, neztrátí proto v očích chovancových autority, poněvadž jeho autorita nezakládá se jedině *ve vyšších dokonalostech osobních*, nýbrž *ve vůli Boží*. Vychovatelská autorita jest takto každým způsobem zajištěna.

Vychovatelská autorita, pokud ji má člověk, je lidská autorita. Lidských autorit je v lidském životě mnoho, a všechny jsou od sebe rozdílny dle rozdílnosti jejich působností. Vychovatelská autorita nutně se tedy také liší od ostatních lidských autorit.

D) *Vychovatelská autorita liší se od ostatních lidských autorit tím, že sice propůjčuje vychovateli moc nad vůlí chovancovou, avšak tak, že tato moc má se jeviti láskou, tedy mocí lásky býti má.*

a) Poměr, v jaký vychovatelská autorita vychovatele staví vůči chovanci, jest ovšem právní v tom rozumu, že jest vychovatel oprávněn žádati poslušnost. Ale to ještě není vše. Vychovatelská autorita podmiňuje spíše také poměr lásky vychovatele vůči chovanci, v němž se tuhý právní poměr mírní a zjemňuje. Vychovatelská autorita není jen právní autoritou, jest spíše *otcovskou* autoritou. Bez lásky nelze si výchovu ani mysleti. Vychovatel, který by vůči chovanci toliko *právně* vystupoval a na lásku zapomněl, *nebyl by již vychovatelem*, byl by spíše jen úředníkem. Nemohl by také úkolu výchovy dostáti. Neboť jen láska proniká v srdce dítěte a dítě ochotně a rádo poslechně, kdežto prostý rozkaz nedává dítěti ochoty k poslušnosti. (Šauer z Augenburgu: Obecné vychovatelství str. 112 a 113.)

b) Vychovatel jest u výchovu *zástupcem Božím*. Vychovatelské vedení lidí Bohem vždy provázeno jest láskou. Proto také vychovatelská autorita lidská má býti autoritou lásky. Proto vštípil Bůh rodičům, jakožto přirozeným a prvním vychovatelům, nevyčerpatelnou lásku k dětem a ukázal tím, že jejich vychovatelské postavení k dětem má býti láskou proniknuto

c) Avšak jen v tomto ideálním pojmání vychovatelské autority, jak křesťanská paedagogika učí, může se tato podstatná známka vychovatelské autority zastávat. Kdo vychovatelskou autoritu zakládá toliko na větší síle, vyšším vzdě-

lání, vyšší dokonalosti mravní, nemůže naléztí důvodu, proč tato autorita láskou proniknuta býti má. Může vychovateli předpisovati, že má láskyplně k chovanci se chovati, může však tento předpis nejvýše odůvodniti důvody z užitečnosti; vyššího odůvodnění nemá. Důvody z užitečnosti však nepostačují, když běží o to, aby vychovatel vůči chovanci zachoval lásku i tehdy, když chovanec svým chováním tuto lásku stěžuje. Tu jest třeba sebezapření, a to může vychovatel čerpati jen z ideálních mravních důvodů, nikoli z pouhých důvodů užitečnosti.

Ukázali jsme, že větší síla, vyšší vzdělání, vyšší mravní dokonalost samy o sobě nemohou vychovatelské autority odůvodniti, ačkoli jsou tyto přednosti schopny propůjčiti vychovateli jakousi autoritu nad chovancem. Z toho však nenásleduje, že by mohl vychovatel od nich upustiti, že by se mohl spokojiti toliko vychovatelskou autoritou na řádě Božím založenou. Naopak, vychovatel má hleděti nabyti také těchto předností. Proto pravíme dále:

E) *Vychovatel má se vyznamenávati vyšším vzděláním a vyšší nábožensky mravní dokonalostí, neboť jest to pro účely výchovu užitečno, ano v jistém ohledě i nutno.*

a) Chovanec nemá dosud plné znalosti, má k ní býti veden. Když se mu však v osobě vychovatelově před oči staví, imponuje mu to a ulehčuje mu poslušnost. Jest pro chovance často těžko z čistě mravní pohnutky poslechnouti, potřebuje podpory, která mu v tom ulehčuje. A této podpory mu poskytuje zralý rozum a dokonalé vzdělání vychovatelovo

b) Právě tak věc se má s vyšší nábožensky mravní dokonalostí. I té dosud chovanec nemá, má jí nabyti výchovem. Když mu v osobě vychovatelově se ukazuje, imponuje mu to rovněž a ulehčuje mu také poslušnost.

c) Proto má vychovatel hleděti, by se těmito přednostmi vyznamenával a to již v zájmu vychovatelské autority, jíž nositelem jest. Čím více může chovanci poslušnost ulehčiti, tím lépe jest, neboť tím se vychovatelský vliv vychovatelův na chovance nadmíru podporuje.

Z toho následuje, že úřad vychovatelský má podstatně *náboženský charakter*. Neboť, je-li vychovatel zástupcem Božím, souvisí úřad vychovatelský těsně s náboženstvím a má náboženské posvěcení. A to nemá vychovatel nikdy s očí spouštěti. Neboť právě tento náboženský charakter jeho úřadu udržuje ho na výši jemu příslušného postavení a zajišťuje mu úctu, které se může v lidské společnosti dovolávati, ano zajišťuje mu úplný výsledek vychovatelské činnosti. Bez něho nemá vyšší opory ani pro své posavení, ani pro vychovatelskou činnost.

II. *Poměr chovance k vychovateli.*

A) Chovanec chovej a ukazuj vůči vychovateli *úctu a vážnost!* Autority a nositele jejího mají vážiti si všichni, kteří pod ní jsou; jest to požadavek, který je vysloven již v pojmu autority. Totéž platí i o autoritě vychovatelské. Vážnost a úcta před vychovatelem umožňuje a zajišťuje výsledek výchovu. Nemá-li chovanec úcty před vychovatelem, neposlechně, nebo jen ztěžka poslechně jeho rozkazův. Pak jest veta po dobrém výchovu. Ne bez příčiny zahrnuje příkázání Boží všechny povinnosti dítěte vůči rodičům, svým přirozeným vychovatelům, v jednom slově: „*Cti otce svého i matku svou!*“ Šauer na uv. m. str. 113. a 114

B) Chovanec ukazuj *lásku* k vychovateli! Autoritativní postavení vychovatele k chovanci má proniknuto býti láskou. Lásce odpovídá opět láska, a tato láska chovance k vychovateli je právě tak nutná jako láska vychovatele k chovanci. Když chovanec nepřináší vůči vychovateli lásku a náklonnost, stojí-li vůči němu

chladně a lhostejně, nebo má-li proti němu nenávisť, schází vnitřní páska srdce, která ho k vychovateli poutati má, a kde ta schází, nepostačí pouhá zevnější páska autority, aby zjednáán byl vzájemný poměr mezi chovancem a vychovatelem, jak ho žádá výchov a úřad vychovatelský. Vychovatelská činnost má proniknouti až do srdce chovancova, aby odtud pracovala na jeho vzdělání, vývoji a zdokonalování.

To však není možno bez lásky. (Šauer tamtéž str. 112. a 113.)

C) K lásce se pojiž dále *poslušnost*! Je-li vychovatel oprávněn žádati na chovanci poslušnost, jest opět chovanec povinen poslechnouti. Jak by mohl vychovatel na chovance vychovatelsky působiti, kdyby ho chovanec neposlouchal? Delší článek o tom nalezneš v Christlich paedagogische Blätter r. 1892 str. 28 d. Tato poslušnost nemá se zakládati toliko na bázni. Spíše má se zakládati na mravní pohnutce. Chovanec má poslouchati vychovatele, protože to Bůh chce. Kdyby se poslušnost zakládala toliko na bázni, poslouchal by chovanec jen tehdy, když by byl před očima vychovatele; za jeho zády by činil, co by chtěl a ještě by se mu posmíval. A když by vystoupil z výchovu, následoval by jen svých vášní. Tím by byl zmařen výsledek výchovu.

D) Dále je třeba u chovance *víry* k vychovateli. Veškerá znalost člověka počíná věrou. Co se pravdy v učení chovanci poskytuje, tomu musí chovanec nejdříve věřiti; teprve později může dospěti k porozumění pravdy té. Kde schází víra v pravdomluvnost a spolehlivost vychovatele, nemůže se očekávati dobrý výsledek výchovu.

E) Konečně má míti chovanec *důvěru* k vychovateli. Vychovatel je pro chovance oporou, které se má držeti, má-li jíti cestou vývoje a vzdělání, jak ji výchov určuje. Drží se této opory jen tím, když lne k vychovaleli důvěrně. Nemá-li chovanec důvěry k vychovateli, není vůči němu tak upřímný, aby mohl vychovatel dívati se v jeho duševní život, v jeho slabosti a chyby, bez toho však nemůže vychovatel úloze své řádně dostáti.

Aby chovanec těmito povinnostem dostál, záleží mnoho na vychovateli. Nemůže se od dítěte žádati, aby z vlastního rozumu již čerpalo vědomí, že jest povinno tyto požadavky plniti. Proto má vychovatel sám o to pečovati, aby ho mohl chovanec ctíti, milovati, poslouchati, jemu věřiti a důvěřovati.

a) Vychovatel má veškeré své chování tak zaříditi, aby chovanec mohl jej míti *u vážnosti a úctě*. Proto má vychovatel vystupovati s imponující vážností a při všem vychovatelskou vážnost zachovati. Šauer str. 114.

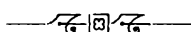
b) Vychovatel vystupuj dále tak, aby ho chovanec mohl *milovati*. Dobude si lásky u chovance, když se k němu bude láskyplně chovati. Kdyby proti němu jen nepřátelsky vystupoval, musil by sám vinu špatného výsledku výchovu přikládati.

c) Dále má vychovatel v zájmu výchovu od chovance požadovati *poslušnost*. Bez poslušnosti není vých v možný. Proto není to položeno v libovůli vychovatele, zdali poslušnost požadovati chce či ne; jest povinen ji požadovati, jinak by nemohl dostáti požadavkům svého úřadu. Má hleděti k tomu, aby chovanec poslouchal z nábožensko-mravních pohnutek, aby mu poslušnost nestěžoval. (Lindner-Tupetz na uv. m str. 90.)

d) Vychovatel vystupuj rovněž tak, aby mu chovanec mohl *věřiti*. Ne bez příčiny jsme již dříve ukázali, že vychovatel má míti zralý úsudek a vyšší vzdělání. Jen tak mu může chovanec věřiti.

e) Vychovatel chovej se konečně tak, aby mu mohl chovanec *důvěřovati*. Chovanci imponuje a vzbuzuje v něm důvěru, když vidí u vychovatele jednak vyšší vzdělání, jednak pevné zásady a pevný charakter. Proto má si tyto přednosti vychovatel v zájmu výchovu osvojiti. Jinak by mu chovanec důvěřovati nemohl.

To jsou hlavní požadavky pro vychovatele v zájmu výchovu. Zároveň však jsou to známky dobrého výchovu. Když má chovanec před vychovatelem úctu, lásku, poslušnost, víru a důvěru, jest to jistá známka, že vychovatel svému úřadu rozumí, dobře jej plní, že je vůbec dobrým vychovatelem. Čím větší láska, úcta, poslušnost, víra a důvěra, tím více dá se uzavíratí na dovednost vychovatelovu. Ovšem, za nynějších časů, zvláště v krajinách průmyslových, připravují vychovatele často o úctu, lásku, poslušnost, víru a důvěru sami nerozumní a pokažení rodiče.

Rozum a nerozum ve vychovatelství. *)

(Dokončení.)

11. Filosof a děvčátko.

Kdysi odebral se jistý nadaný mladík do Paříže, aby tam dokončil studia. Jako mnohé jiné, potkalo i jeho to neštěstí, že se dostal do špatných společností. Jeho náruživosti, živené bohaprázdnými řečmi soudruhů, způsobily, že zapomněl na zbožná napomenutí své matky a na náboženství vůbec. Konečně stal se atheistou a domníval se, že není Boha — že slovo „Bůh“ nemá žádného významu.

Po několikaletém pobytu v Paříži vrátil se do svého rodiště. Jednoho dne byl pozván do vznešeného domu k jakési slavnosti, kde nalezl četnou společnost. Kdežto vše se bavilo hovorem, dlely v sousedním pokoji dvě dívky, u věku dvanácti až třinácti let, a sedíce u stolu četly z nějaké knihy. Mladý muž se k nim přiblížil a řekl: „Aj, děvčátka, který zajímavý román to asi čtete?“

„My nečteme romány,“ odvětila jedna z dívek.

„Ne román? Aj, jaká je to tedy kniha?“

„Je to svaté Písmo.“

„Svaté písmo? Myslíte skutečně, že jest nějaký Bůh?“

Dívky, jsouce touto otázkou zaraženy, pohlížely chvíli na sebe a zarděly se. Potom řekla starší: „A vy, pane, v Boha nevěříte?“

„Také jsem kdysi v něho věřil, ale od té doby, kdy jsem v Paříži vystudoval filosofii, matematiku a přírodní vědy, vím, že „Bůh“ jest pouhé slovo.“

„Já, milý pane,“ řekla dívka, „pobyla jsem v Paříži a neučila jsem se takovým věcem, já znám jenom katechismus. Ale, když jste tak učený, povězte mi laskavě, z čeho pochází vejce?“

Dívka vyslovila tuto otázku hlasitě, tak že mnohé osoby ji zaslechly a k rozmlouvajícím se přiblížily.

„Vejce?“ usmál se učenec; „rozumí se, že ze slepice.“

„A z čeho pochází slepice?“

„I vždyť to víte, slečinko, jako já, že z vejce,“ odvětil učenec.

„Nuže, nyní mi povězte, co bylo dříve: vejce či slepice?“

„Já skutečně nevím, co chcete tou otázkou; ale to je jisto, že dříve byla slepice.“

*) Dle knihy „Kurzweiliger und lehrreicher Schulmeisterspiegel“ von J. Einsiedel.

„Pravíte tedy, že byla kdysi slepice, která se nevylihla z vejce?

„Odpusťte, slečinko, nepřemýšlel jsem o tom. Každým způsobem musilo býti dříve vejce.“

„Nyní tedy zase tvrdíte, že bylo vejce, které nepocházelo od slepice.“

„Opravdu, slečinko — odpusťte — nu, přece —“

„Zkrátka, nevíte, co bylo dříve: zdali slepice či vejce.“

„Nu myslím přece, že slepice byla dříve.“

„Budiž, ale pak nám povězte, kdo udělal tu první slepici, od níž pocházelo vejce a ovšem pak slepice.“

„Ale co s tím chcete, slečinko, snad mne nepovažujete za obchodníka s drůbeží?“

„To ne, milý pane, věřím, že jste učenec a proto jsem vás prosila, abyste mi tu věc vysvětlil. Poněvadž vidím, že toho nevíte, dovolu, abych vám to pověděla. První slepici učinil ten, který učinil celý svět, a tato všemocná bytost jest Bůh. Bez víry v Boha nedovedete ani vysvětliti původ vejce a slepice — a bez téhož Boha byste chtěl vysvětlovati původ celého světa?“

Učenec zahanben odešel.

12. Pozoruhodný pokus.

Jak známo, vyslovil Rousseau ve svém „Emilu“ názor, že by se nemělo dětem v prvních letech ničeho říkati o Bohu, poněvadž by si nemohly utvořiti o Něm pravého pojmu. Teprve ke konci práce vychovatelské, kdy chovanec již jest rozumnější a samostatnější, že by se mu mohlo o Bohu něco pověděti. Jak nerozumná je tato domněnka, poněvadž by tímto způsobem hlavní stránka vychovatelská se zcela zanedbávala, a místo vyloučeného Boha toužícímu srdci dětskému žádné náhrady by se neposkytlo, — o tom Rousseau sám se přesvědčiti nemohl, poněvadž se úkolu vychovatelského snadno zbavil, odevzdav své dě i do nalezince. Ale pokusil se o to jistý německý učenec, který se s názory Rousseauovými zcela srovnával. Muž ten slul Siutenis a učinil pokus ten s vlastním dítětem.

Žele stále ztráty dobré manželky, která v mladém věku zemřela, zanechavši mu synáčka, odebral se z města na odlehlý statek a zařídil vše tak, aby jeho dítě slova „Bůh“ vůbec neuslyšelo. Předně, že se obával jako Rousseau, aby si chlapec neutvořil o Bohu nesprávný pojem, a za druhé se chtěl přesvědčiti, zdali myšlénka o jsoucnosti Boha je člověku vrozena, či zdali ji přijímá od jiných.

Chlapec nestýkal se s nikým jiným nežli s otcem. Tento jej vyučoval obyčejně pod širým nebem, aby hoch poznával velikolepost přírody a její dílo. To bylo také hlavním předmětem vyučování; později učil jej latinskému jazyku, ale všemu ústně. Až po 10. roce učil jej čísti a psáti. Do té doby chlapec o Bohu neuslyšel. Avšak touha po seznání neznámé vyšší bytosti ozývala se v něm živěji a živěji. Posléze domníval se spatřovati tuto bytost ve slunci. Poněvadž toto ohnivé těleso každodenně vídal pohybovati se po celé obloze od východu k západu, ano rozšiřuje po celé zemi světlo a teplo s nesčetnými blahodárnými následky, nerozmýšlel se učiniti z něho živoucí bytost, jako činili starí pohané. Před otcem o tom mlčel, bylo to jeho tajemstvím. Každého jitra, bylo-li příznivé počasí, vycházel do zahrady, aby pozdravil vycházející slunce a je uctil.

Otec však jej pozoroval a brzy přistihl malého modláře, an klečí v zahradě, ruce maje sepjaté a pozoruj, vycházející slunce, odřikává slova úcty — modlitbu.

I uznal za dobré, aby mu pověděl něco z hvězdářství. Když pak syn zvěděl, že slunce není bytostí živou, ale pouze jednou ze stálic, které ve vesmíru podobný úkol vykonávají, tu byl ubohý hoch téměř zdrcen, neboť nevěděl, kam by se obrátil se svými myšlenkami, svou vděčností a svými prosbami. Teprve když jej otec o Bohu poučil, byl uspokojen.

Tento případ dokazuje, že duši lidské vrozena je touha po seznání Boha a Jeho uctívání, a že nutno jest s pěstováním zbožnosti u člověka záhy začít, aby nevyhledával modlářství. Dále dokazuje převrácenost Rousseauovy „paedagogiky“.

13. Také „vychovatelská“ záruka.

Mládež nezná ctnosti, proto se jí nesmí klásti uzda, aby se vybouřila. Tak mluví mnozí lidé. To jest asi tolik, jako: děti musí se poranit, aby mohly býti potom hojeny, musí pít jed, aby se potom léčily, musí obětovati květ svého života ďáblu, aby to, co zbude, ponechaly pro Boha. Ó, zhoubná zásado, ďábelský výmysle! Což nechává někdo růsti mladé stromky na křivo, aby je ohýbal teprve, až sesílí a ztverdnou?

Sv. Karel Bor.

ŠKOLSKÉ ROZHLEDY.

Školství u Jihoslovanů. Ústav hluchoněmých v Gorici má tři třídy se slovinskými a vlašskými paralelkami s 65 chovanci, z nichž jest 32 Slovinců, 33 Italové (42 hoši a 23 dívky). Ředitelem jest vdp. Miroslav Lenarčič, který ústav velmi dobře řídí. Na škole působí také Ant. Rudež, jenž píše stati o hluchoněmých. Tento arcidiecéšní ústav působí velmi blahodárně na ubohé tvory, an je naučí snášeti podle sv. víry krutý osud a také podá příležitosti k výživě. Ústavy hluchoněmých jsou většinou založeny a udržovány církví katolickou.

Osnovných (obecných) škol v Srbsku bylo r. 1888 celkem 976 s 73.522 dětmi a učiteli. Obecné školství stálo 4,256.000 dinarů, čili 1,919.250 zl.

Družba sv. Cirila in Metoda, jež se horlivě stará o minoritní školy slovinské, měla v srpnu 14. výroční hromadu. Příjmů měla 44.172 zl. 30 kr., vydání pak 41.804 zl. 26 kr., zbytek činil 2368 zl. 4 kr. Předsedou zvolen opět Msgr. T. Zupan, pokladníkem řed. Ivan Šubic místo dřívějšího dp. faráře Kolbára, patrně proto, aby byla v předsednictvu zastoupena také liberální strana, která nechce ponechat všech vavřínů ve příčině minoritního školství klerikálům, kteří si o ně získali největších zásluh. Spolek udržuje 20 škol a na 30 učitelských sil a vyučuje 2000 dětí.

Strossmayerův chlapecký seminář byl právě velikým nákladem zřízen v Osieku a počátkem tohoto školního roku otevřen. Do něho se přijímají a bezplatně udržují chudobní nebo vzorní a nadaní chovanci, kteří již první, druhou, třetí neb čtvrtou třídu gymnasijní v Chorvatsku dokončili s dobrým prospěchem. V případě, že by se chovanec nevěnoval stavu duchovnímu, zaplatil by 150 zl. ročně jako náhradu. Tento ústav pojistil chorvatskému mecenáši a vlastenci, biskupu Strossmayerovi, nehynoucí zásluhu mezi celým národem.

Jeranova dijaška miza (studentský stůl) podporoval v prvním roce své působnosti právě uplynulém 140 studentů stravou a různými pomůckami ve výši 2800 zl., což jest utěšený výsledek této humanitní činnosti.

Školské poměry v Istrii jsou velmi žalostny. Nedostává se škol ani učitelstva, a úřady se vymlouvají, že nemají peněz. Tak Chorvati a Slovinci jsou stále utlačováni, a není jim dopřáno, aby se vzdělali alespoň ve čtení a psaní. Kdo pak vychodí školu, nemá příležitosti se cvičiti dále v četbě, proto se doporučuje zřizovati čítárny a nadané žáky dáti zapsati za členy družstva sv. Jeronyma, které jim poskytne ročně 4—5 knih dobré četby.

Lihoviny a školní děti. V některých krajinách chorvatských a snad i jinde jest požívání lihovin u školních dětí rozšířeno ke škodě zdraví a prospěchu ve škole. Některé dívky pijí „rakiji“ (kořalku) jako lék při bolestech žaludečních! Jest proto nejvíce potřebí varovati dívky, aby se chránily pití lihovin, poněvadž jinak národ propadne demoralisací.

Němci v Terstě a okolí čítají podle posledního sčítání 7590 duší. Pro ty vydržuje vláda vyšší gymnasium, realku, měšťanskou školu dívčí a dvě obecné školy. Ve třech německých školách jest zapsáno 515 slovinských dívek a hochů, kteří nemají slovinského vyučování. Pro tisíce Slovinců není ani jediné střední školy slovinské, o školy obecné v Terstě pak pro Slovince také není postaráno.

Výsledky školní docházky v Chorvatsku nejsou v nijakém poměru k nákladu na školství. Nucená docházka

trvá pět let a pak do opakovací třídy 2—3 léta, ve skutečnosti však chodí většina dětí pouze 4 léta do školy a na opakovací kursy se nebéře veliká váha. Dívky vyjdou ze školy a zapomenou čísti a psát, a je těžko pak pro lid vydávati kalendáře a poučné i zábavné knihy, když lid neumí čísti. Chyba jest v systému vyučovacím, kde se přednášejí všechny možné věci, avšak na čtení i psaní se nebéře veliký zřetel, ač je to hlavní předmět. Opakovací školy jsou pro učitele bez remunerace, proto učitelstvo se příliš pro ně nemůže rozohniti. Právě zde by se měl položit základ k dalšímu vzdělávání praktickými úkoly a četbou řádně upravenou a poučnými přednáškami. Na nepovolné výsledky školní návštěvy v Chorvatsku si stěžuje sám úřední list Z toho vidíme, že moderní beznáboženská škola učinila neočekávané fiasko ve všech zemích.

Fr. H. Žundálek.

FEUILLETON.

Charakter z r. 1899.

Veselohra a zároveň tragedie ve 3 jednáních.

Jednání I. (*Schůze učitelského spolku v Hubařově.*)

Předseda: Dospěli jsme k poslednímu odstavci našeho programu, totiž k volným návrhům. Prosím, má-li někdo z pánů volný návrh — pan kollega Vychytral.

Pan *Vychytral* (přitloustlý pán se světlým plnovousem, povstane a vezme na se důležitou tvář:) Pánové, je vám známo, že před rokem založen byl spolek klerikálních učitelů, k nemalé hanbě a škodě všeho učitelstva. Zajisté nikdo z nás neočekával, že se i v našem okrese nalezne člověk, který se mohl tak zapomenouti nad svými povinnostmi, že by přistoupil ke spolku, který neusiluje o nic jiného, než aby se škola dostala opět v područí kléru. A my přece víme, že tato kasta jest úhlavním nepřitelem veškerého pokroku a vzdělání. Táží se, srovnává-li se to se ctí naší jednoty, abychom trpěli mezi sebou člověka, který se spolčuje s našimi úhlavními nepřáteli?

Hlasý: Hanba! Kdo je to?

Pan *Vychytral:* Je to pan Přímý,

správce školy v Podbájí. Činím návrh, aby byl z naší jednoty vyloučen.

Hlasý: Proto on dnes nepřišel do schůze!

Pan *Otevřený*, řídící učitel ze Lhoty: Dovolte, pánové, abych pronesl o té věci své mínění. Víte, že jsem sousedem pana Přímého a dobře ho znám. Já nevím, zdali někdo z nás za své právo tak bojoval jako on. On je trochu nepodajná povaha. Že tu dnes není, toho příčinou jest pouze, že se nechce doprošovati dovolené od své „milostivé vrchnosti“ — jak nazývá obecního starostu. Z toho již můžete posouditi, že by nevstoupil do žádného spolku, který by měl za účel přivést učitelstvo do nějaké poroby, jak se tu řeklo. A povězte si to upřímně: mluví-li se o zotročení učitelstva, já myslím, že to zotročení je největší právě teď. My tajně hubujeme, zatínáme pěsti, a u veřejnosti pronášíme fráze o svobodě. Já sám členem katolického spolku nejsem, ale myslím, že máme ctít i přesvědčení jiného, a že není příčiny, proč bychom pana Přímého vylučovali ze spolku. Přece jsme tu všichni katolíci — jak pak by to vyhlíželo, kdybychom vylučovali někoho proto, že přistoupil ke katolickému spolku?

Pan *Vychytral*: Jest mi s podivením, že může někdo v tomto shromáždění klerikální spolek učitelský bráti v ochranu. Právě proto, že jsme všichni katolíci, nepotřebujeme nějaký extrakatolický spolek, o němž víme, že porušuje naši organizaci a pracuje k naší škodě. Prosím, aby dal pan předseda o mým návrhu hlasovati.

Při hlasování přijímá se návrh pana *Vychytrala*, aby pan *Přímý* byl ze spolku vyloučen, všemi hlasy. Proti vyloučení hlasoval pouze pan *Otevřený*.

Jednání II. (Na faře v N.)

Pan *Vychytral* (vchází:): Pochválen buď Pán Ježíš Kristus! Pán Bůh rač pozdravit, jemnostpane!

Pan vikář *Dobromil*: Na věky, amen! — Aj, toť pan řídící z Falšova! Pěkně vítám! Co pak vás ke mně přivádí? Posadte se, pane řídící!

Pan *Vychytral*: Uctivě děkuji; přicházím s prosbou, jemnostpane. Jak ráčíte věděti, mám několik dítek — jeden chlapec studuje, mám s ním značné výlohy — a to učitelské služné — vždyť to ráčíte znáti. Chci tedy žádati, aby byl přijat do diecésního konviktu pro studující. Obávám se, aby se mi chlapec nezkazil. Člověk neví, do jaké rodiny by se hoch dostal, a v konviktě, kde mají dozor duchovní, bude jistě řádně vychován. A bude uchráněn špatné společnosti. Ta mládež z těch moderních škol je všeka zkažena.

Pan vikář: Bohužel, pane řídící. Je dobře, že jste opatrný.

Pan *Vychytral*: Jemnostpán ráčí míti zajisté vliv, a prosil bych tedy za laskavou přímluvu. Ovšem, celý plat nabídnouti nemohu — takhle polovici. Prosil bych tedy —

Pan vikář: S radostí, pane řídící. Ovšem, zaručiti vám výsledek nemohu, bude asi podáno mnoho žádostí. Podotknu, že jste snaživý učitel a vychováváte dítky v duchu náboženském —

Pan *Vychytral* (sladce se usmívaje:): Nu, vždyť mne jemnostpán zná.

Pan vikář: A jak je to s tím spolkem katolických učitelů? Jste také členem?

Pan *Vychytral* (sepjav ruce:): Jemnostpane, s největší radostí bych přistoupil — vždyť mne ráčíte znáti — ale ono je to hrůza, co ti liberálové vyvádějí! Oni by

člověka snad utloukli. Je to smutné, že se musí člověk teď se svým náboženským přesvědčením skoro skrývat. Mimo to je u nás v obci několik evangelíků — opravdu bych tam neobstál. Teď se uprázdnilo místo v Dobroticích, podám také žádost a prosím rovněž jemnostpána o laskavou přímluvu v okresní školní radě. Jakmile bych se tam dostal, přistoupím k tomu spolku hned. Tam jsou samí katolíci.

Pan vikář: Učiním, co bude možno, pane řídící.

Pan *Vychytral*: Uctivě děkuji, jemnostpane. Poroučím se. Pán Bůh rač opatrovat! (Odchází, hluboce se ukláněje.)

Jednání III. (V domácnosti p. *Vychytralově*.)

Paní *Vychytralová* (uvítavši manžela:): Tak jak jsi pochodil, mužičku?

Pan *Vychytral*: I dobře. Toť víš, začal jsem s Pánbíčkem — a dědek byl hned radostí celý pryč a slíbil, že se přimluví. Stovku budeme mít v kapse.

Paní *Vychytralová*: Já říkám, ty to umíš. Jen aby nám to zdejší farář nezkazil — snad něco o tobě zaslechl — o těch schůzích —

Pan *Vychytral* (zhurta:): Však on se neopováží! Ví dobře, že bych mu „sekl“ s varhanami, a rád bych viděl, kdo by mu potom hrál!

Laskavému čtenáři mravní naučení.

Ještě než opustíš učitelský ústav, vyučiv se dobře v chameleonství, čehož si však neosvojiš, nebudeš-li pravým „liberálem“. Každému dělej poklony, od něhož můžeš očekávati prospěch. Před panem hejtmánem mluv horlivě o dynastických citech, v hospodě se vynášej, že jsi národní učitel, a každého kněze ujišťuj, že jsi katolický učitel. Pravou barvu ukaž jen ve schůzích. Tam spílej kašštvu a obviňuj je, že jest nepřitelem školství a vzdělanosti, a o katolických učitelích nikdy nezapomeň říci, že se zaprodali za niklák. Tak budeš slaven ve „Škol. Obzoru“ a budeš se míti dobře, neboť nynější školský systém jest pro podobné charaktery právě „passend“.

Tu upřímnou radu Ti dává, milý čtenáři,

B. Temnotářiis.
zpátečník.

SMĚS.

Výbor družstva Vlast konal dne 21. m. září 5. schůzi v XV správním roce. — Předseda, dp. dr. Rud. Horský, farář na Šárce, zahájil schůzi modlitbou a jednatel p. Tom. Jiroušek přečetl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Sbírký pro pohořelé na Slovensku ve Sliachi, jež zasílají p. faráři Andreji Hlinkovi, dostoupily výše 251 zl. 1 kr. — Nejmenovaný církevní hodnostář zaslal družstvu 100 zl. a za úrok bude dostávat ženský jím určený klášter časopis „Vlast“ tak dlouho, pokud bude vycházeti. Obětivému tomuto hodnostáři vzdává výbor uctivé díky. — Dp. R. Nemeškalovi, duch. správci nemocnice ve Vídni, daruje výbor pro nemocné Čechy něco vhodných knih. — Jeho Excel. ndp. dru. Martinovi Říhovi, biskupu v Č. Budějovicích, vyslovuje výbor k šedesátým narozeninám své uctivé blahopřání. Bůh odplat Jeho Excellenci vše, co dobrého pro družstvo Vlast vykonal. — Komité pro literární sjezd předkládá výboru jména tři panů, jež o řeči na sjezdu požádá. Výbor to schvaluje a dává i svolení, aby se při sjezdu pořádala výstava katolické literatury, bude-li k tomu účelu propůjčen vhodný sál; nebude-li propůjčen, bude pořádána menší výstava jen periodické literatury katolické. Od účastníků sjezdu nebude výbor na práce s tím spojené požadovati žádných poplatků, ale také se nebude starati nikomu o byty, mimo pro řečníky. — Správce domu oznamuje, které nutné opravy v domě dal vykonati. — Do „Katolických Listů“ bude družstvo dávat každoročně až za 100 zl. inserátů Zástupce družstva v papírnickém závodě ohlašuje, že se obchod počátkem školního roku velice pozvedl. Podotýká, že odběratelé zboží měli uvážiti, že nám nelze konkurovati s velkými firmami. — My se v obchodě spokojujeme malými procenty výdělku, ale na tyto okolnosti budiž pamatováno u všech, kdož nás miní podporovati Obálky pro farní úřady beze všeho nápisu snižují se při sto kusech z 30 kr. na 25 kr., a s udáním: farní úřad, ale bez určitého místa, z 35 kr. na 30 kr., obálky pro farní úřad s příslušnými nápisy a s udáním místa z 50 kr. na 45 kr. — Záležitost nové tiskárny pošinuta byla zase o značný krok ku předu. — Jako milý host byl přítomen schůzi řídící učitel p. Karel Skultéty, předseda Jednoty katol. učitelstva a věrný

přítel družstva. — Po vyčerpání programu předseda schůzi uzavřel.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských darovali v poslední době dary a příspěvky: vysocedůst. p. kanovník Frind 50 zl. J. M. dp. mgr. probošt Ant. Lenz 5 zl., vsdp. kanovník Kafka 2 zl. Vsdp. probošt Jos. Bernat na Mělníku za vikariátní mělnické duchovenstvo 10 zl. Dp. Rozínek, zámecký kaplan na Skalce u Dobrušky, dp. Ferd. Andrlíckého, faráře v Čermákovcích, milodar ke cti sv. Josefa a sv. Václava, 5 zl. Dp. Karel Duška, katecheta na Březových Horách, jako příspěvek za rok 1899 1 zl. 20 kr. Z dřívější doby opomenut a nebyl oznámen od vsdp. děkana Františka Kočího 1 zl.

Svatováclavský konvikt. Jak časovou a praktickou jest myšlenka vdp. notáře Petra Kopala, posouditi lze nejlépe z toho, že nával do konviktu je tak veliký, že z daleka nelze všem přihláškám vyhověti. Přihlášky možno činiti již jen podmíněčně. Zařízení konviktu vyhovuje všem novodobým požadavkům. Všichni navštěvovatelé jsou s konviktem docela uspokojeni. Všechno zařízení objednáno u českých maloživnostníkův.

Nemalé „přátelství“ ke kněžstvu projevuje v poslední době „Škola našeho venkova“ — právě jako „Škol. obzor.“ a „Č. Učitel.“ V posledním čísle píše: „Učitelé“ si dovedou „Selské noviny (Alf. Štátného) představití byrokratem; ale kněze, zvláště katolického, nikoliv. — My také ne, ale za to známe *vášnivě fanatiky, kteří jsou hotovi zatratiti svůj jazyk, národ, vlast, stát a jeho nejvyšší hlavu obětovati* ne pro čest a slávu Boží, ale pro vševládnou moc a panství Říma, v jehož starodávném lesku by se rádi slunili . . . My sami vážíme si jednotlivců ze řad šlechty, i ze řad duchovenstva, kteří jsouce prosti všech choutek sobeckých, s národem cítí a pro jeho dobro pracují, aneb aspoň za nástroj reakce se nepropůjčují, ano, k vůli těmto zdržujeme se často říci slovo nejostřejší (jaká to laskavost!) ale želíme, že jsou to výjimky tak řídké, že bychom je drobnohledem shledávati musili, abychom je uváděti mohli. — Tentokrát přetrumfla

„Škola naš. v.“ i samotný „Škol. Obzor“, neboť takto, pokud víme, ještě nepsal, ač nenávidí ku kněžstvu zrovna překypuje. Teď víme, že poctivce mezi kněžstvem musíme hledati drobnohledem, neboť je to zástup samých fanatiků, kteří by pro panství Říma zaprodali vlast, národ, říši a mocnáře! „Ušlechtilý“ žurnál by dobře udělal, kdyby kněžstvu neprokazoval žádných milostí a takové „fanatiky“ ať jmenuje! Tu se nejlépe ukazuje pravda, že každý soudí podle sebe, neboť tupiti celý stav a na cti mu utrhati, to dovede právě jenom fanatik naplněný záští a nenávisť. V tomhle stojí redaktor „Školy n. v.“ hodně hluboko pod redaktorem „Škol. Ozoru“ — neboť ten, chtěje církvi a kněžstvu nadávati, dříve z té církve vystoupil. Ale redaktor „Školy n. v.“ nadává, spílá, církev a kněžstvo tupí — a při tom příslušníkem té nenáviděné církve zůstává. Pro takové jednání má slušný člověk jen — opovržení. Jest však otázka, co bude z mladšího učitelstva, které z podobných utrhačných plátků čerpá — „poučení a vzdělání!“ Na Moravě nedávno se ozvala výtka, že české časopisy tamní mladší učitele kazí. Páni vydavatelé takovýchto pamfletů, pracujte jen s chutí dále, abyste si odchovávali lidi bez víry a mravů, vynikající sprostotou a surovostí, jako jsou Vídeňští „mladí!“ Vaše zásluha o mladší učitelstvo a o celý národ bude veliká!

Znemravňování mládeže. „Škola naš. venk.“ píše, že „se zdarem“ učinila „náběh“ k výběru spisů pro dětské knihovny, a mezi nimi uvádí také Cervantův spis „Don Quixote de la Mancha.“ (Sl. redakce píše:

Cervantav.) Abychom ukázali ten „zdar“, uvedeme tu ze jmenovaného spisu jenom některé věty, jež svědčí o „ušlechťujícím“ obsahu. Máme po ruce překlad Dra. J. Pečírky, a tu čteme na str. 10: „Holky... slyšíce, že se jim říká „panny, což bylo daleko jejich řemesla, jak velmi dobře věděly...“ — „Ona mu na svou čest slíbila, že ho navštíví, až páni usnou, a... praví se vůbec o této poctivé holce, že v takových případech dané slovo nikdy nezrušila“ (str. 54). — „Přišla v k.... bosa k tomu oslíčkáři“ (str. 55). — „Nebohý zbrojnoš spustil horem i dolem s takovou prudkostí...“ (str. 61). — „Sančo cítil nucení k nějaké práci, kterou za něj nemohl nikdo vykonati rozepnul šle...“ (str. 84, 85). — „Ty, pane, z k.... synu“ (str. 186 a jinde). — „Potkal jsem tuto čistou panenku, a ďábel, který se do všeho plete, udělal, že jsme... Já jí pořádně zaplatil.“ — „Ženská měla vy.... sukni“ (str. 151). — Laskavý čtenář nám odpustí, že citujeme tolik, vynechávající ovšem po drobné líčení největších sprostot a hanebností, při nichž stoupá krev do tváří. A prosíme, *tuto „četbu“ doporučuje učitel-ský list mládeži!* Teď už by mohla „Škola naš. v.“ doporučiti dětem pro „vzdělání a ušlechťení“ ducha také „Pikantní svět“. Nesnadno říci, je li tohle už nejvyšší stupeň — hlouposti jest málo řečeno, — aneb sesurovělosti a zpustlosti! Bezpochyby vše dohromady. Aby člověk takto mravně poklesl, k tomu jest zapotřebí jen odvrátiti se od náboženství a nenáviděti církev. Aby tak, páni „vzdělavatelé“ mládeže, Komenský vstal z hrobu, ten by vás hnal ze škol karabáčem!

Příruční knížka pro zakladatele spolků, předsedy, jednatele, řečníky, organisatory, agitatory a vůbec pro každého člena spolků českoslovanských:

PRAKTICKÝ SPOLKOVÝ RÁDCE.

Sestavil a napsal Tom. Jos. Jiroušek.

Cena 25 kr. — Na venek se zasílá jen proti hotovému zaplacení. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze č. 570—II.

Laciné a krásné ružence

v největším výběru (94 druhů), obrázky svatých s textem dle přání, kříže a vůbec vše, co je v oboru devotionalií, má na skladě ústav **Růžencová výroba v Praze 296—I.** V ústavě zhotovují se též všechna *kostelní roucha* přesně dle církevních vzorů, za cenu *miřnější* než všude jinde. — Čistým výtěžkem vydrží ústav 24 sirotek-mrzáček.

 Katolíci! Kdož zavítáte do Prahy, raďte navštívití náš papírnický závod a zde si nakupte své potřeby dle hesla „Svůj k svému!“

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. adres, reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špačkovi v Košátkách (p. Vrutice Kroptčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Orgán Ústředního spolku učitelského vypovídá boj náboženství.

Již několikrát, ano, často podali jsme v těchto listech důkazy, jak nepřívětivě, ano, zlobně působí nynější školský zákon na učitelstvo. Učitelstvo německé se svým nepřátelstvím k náboženství už dávno netají, ano, honosí se jím. Vídeňští učitelé-atheisté mají orgán „Fr. Lehrerstimme“; kolik odběratelů, tolik atheistů, můžeme říci, — a jest jich 6000! Jakým směrem se běře orgán sdruženého německého učitelstva v celém Rakousku, vydávaný Jessenem, „Deutsch.-österr. Lehrerztg.“, jest známo. Toho se tiskne přes 12 tisíc výtisků. V Čechách dosud se udržuje strana učitelských liberálů, jejíž orgánem jest „Fr. Schulztg.“, která dosud aspoň zřejmě náboženství boj nevypověděla. Avšak strana ta slábne víc a více. Důkazem toho jest, že na sjezdě německého učitelstva v Brně přijat byl návrh Jessenův, aby náboženství se ze škol odstranilo, ačkoli výbor (liberálního) německého zemského spolku v Čechách navrhoval, aby § 1. školského zákona, nařizující „mravně náboženské vychování“, byl ponechán v dosavadním znění.

Jest viděti, že atheisté v německém učitelstvu, kteří si dali název „die Jungen“, zatlačují liberály. Je to zcela přirozeno, že „mladých“ přibývá a „starých“ ubývá. U těchto „mladých“ není ničím náboženství, ničím úcta k úřadům, ano k samému mocnáři. Dokladů bychom mohli podati dost.

Když se české učitelstvo „zorganisovalo“ a „Ústřední spolek“ počal vydávati svůj orgán „Č. Učitele“, pozorovali jsme hned, že tento list se bratříčkuje s německými listy atheistickými, přijímá jejich zprávy a své zprávy do nich posílá nebo dává posílati. Tehdy jsme předpovídali, že za krátkou dobu, potrvá-li nynější školský „pořádek“, učitelstvo české ocitne se tam, kde jest učitelstvo německé. Že jsme, bohužel, byli dobrými proroky, o tom nás poučuje článek v „Č. Učiteli“ ze dne 27. září t. r., v němž pod nadpisem „Za mravní samostatnost“ čteme doslovně toto:

„Mlhami klerikalismu prostoupena jest krajina školství. Neslyšně vlní se mlhy známými disonancemi: katolické děti — katoličtí učitelé. Jeden z dávno vytoužených cílů našich — samostatnost mravní — daleko je za mlhami. Tolik vidíme na prahu stavby nového ročníku.

Základní, čirý tón školy: vychovati mládež mravně nábožensky v řádné občany kalí se a barví stále intenzivněji: církevně nábožensky vychovati *pevně věřící*. Idea mravnostní, *plynoucí z nejširšího pojmu náboženství*, zaměněna *dogmatikářskou mravo-*

ukou jediného vyznání. Katolické mravnostní idey prolnuvše pletivo veškerých předmětů vyučovacích vnikají v mysl i srdce mládeže všech vyznání náboženských a připravují tak půdu jedinému vládci života i smrti, katolicko-klerikálnímu Římu.

Většina svými tendencemi ruší dobrá práva menšiny. Význačné konkretum: Hodinu zpěvu na školách obec. i měšť. vyplňují z větší části písně katolicko-náboženské, které zpívá žactvo i jiných vyznání (ovšem jen pro cvik ve zpěvu!), avšak písním evangelicko-israelsko-náboženským neučí se žactvo příslušného vyznání v hodině zpěvu. Jiná konkréta: Mládež bez rozdílu vyznání vyslovuje s úctou katolický pozdrav, *katolické modlitby* (žáci jiných vyznání k tomu nuceni nejsou!) *účastní se katolických cvičení náboženských, zvláště průvodů* (zajisté dle vynes. z. š. r. 20. III. 1877. č. 4692, odstavce o průvodech a dle nařiz. min. 21. XII 1875. č. 19 109. al. 4) v den zkoušky z náboženství katolického dá okr. šk. rada prázdnou (zajisté dle práva a povinnosti vyslov. ve čl. 9. řádu škol. a vyuč.!), t. j. toho dne není vůbec vyučování (zajisté dle nař. min. 16. VIII. 1871. č. 1225 a výt. z. š. r. 28. II. 1843. č. 785!).

Učitelé bez rozdílu vyznání musí dobrým příkladem předcházeti. Katolické církevní úřady tak nařizují („žáci u přítomnosti svých učitelů se účastní“ — okresní školní inspektoři vykládají toto „svých“ jako „třídních“ a „účastní se“ vztahují nikoli k doзору, nýbrž k brání podílu na cvičení náboženském tak jako žáci (zajisté dle § 48. novely škol.!) —); ergo: každý dozírající učitel dělá kříž, modlí se hlasitě, zpívá, bije se v prsa kajicně, kleká na obě kolena, říká v náležitě pose poklonu svátosti oltářní, přijímá popelec, požehnání Blažejské, jde (a to je hlavní!) před zrakoma žáků ke zpovědi a ku přijímání atd. Taková činná účast (duchem i tělem) učitele na katolických cvičeních náboženských cení se za doklad spolupůsobení při výchově mravně náboženské (náboženských cvičení evangelických a israelských „účastní se“ pouze žáci příslušného vyznání — beze „svých“, t. j. bez třídních učitelů!).

Uniformní kázní a bohoslužbou katolické církve odchovaná mládež může dosáhnouti 14. roku věku dle svého přesvědčení voliti si náboženské vyznání (zaručeno základ. zák. stát.). Tím spíše může učitel dle svého přesvědčení zvoliti si a měniti náboženské vyznání, *po případě i bezvěrcem zůstat*; jeť přece mravně samostatnou individualitou! A zákonem není učiteli přikázáno, aby byl téhož vyznání jako žactvo. *Jak tedy může být učitel, na př. evangelík nucen, aby „spolupůsobil“ při náboženských výkonech dětí, na př. katolických nebo opačně?* Je viděti, že ta svoboda přesvědčení, zákonem zaručená, přichází s mnohými povinnostmi učitele nynější školy do konfliktu. A pak prý máme školy interkonfesiální. Kde je ta naše mravní samostatnost?“

Laskavý čtenář uzná, že tento článku stojí za citování. Takové zvrhlosti a zpustlosti nenadáli jsme se aspoň tak brzy. Jenom že horšiti se nad tím rozumný člověk nemůže, nýbrž musí si pomysleti: Dovedete-li v orgáně pro učitelstvo takto psáti, pak jste, i vy pisálkové i vy čtenáři, — chudáci! Tolik nesmyslův a lží tento slavný lístek na jedné stránce už dávno nenakupil, jako tenkrát.

Především třeba se pokloniti před hlubokou učeností theologickou. „Theologové“ z „Č. Učitele“ znají „ideu mravnostní, plynoucí z nejširšího pojmu náboženství“. S dovolením, jaký pak je ten „nejširší pojem“? Bezpochyby žádný. Anebo: můžeš si mysliti, že jest nějaký Bůh, jenom Ho žádným způsobem neuctívej, neboť modlitba, posvátné obřady atd. — to je samý „klerikalismus“, to není náboženství!

Ano, pánové. my toho nezapíráme, my chceme, aby ve školách byla vychovávána mládež *pevně věřící*. Jsme totiž pevně přesvědčeni, že mravnost prýští se z *pevné víry a zbožnosti* — a vy myslíte, že z *nevěry a bezbožnosti*. V tom se ovšem nikdy neshodneme.

Tážeme se: Kdo nutí děti jiných vyznání, aby dělaly kříž, aby zpívaly katolické písně, aby se účastnily katolických pobožností? Kdo nutí učitele jinověrce, aby se bil kajicně v prsa, přijímal popelec a Blažejské požehnání? Kde pak se to stalo, že učitel jinověrec šel „před zrakoma žáků ke zpovědi a ku přijímání“?

Vždyť toho nečiní ani jeden z vašich čtenářů, třeba byl katolík (dle matriky). Neboť učitel zbožný, který by dělal to, co povídáte, ten, věřte, vašim čtenářem nebude, ale s hnusem váš lístek odhodí!

Poměru neznalý člověk by myslil, kdo ví, jaké násilí se děje v Rakousku učitelům nekatolíkům. Zatím je to pouhá lež, neboť zákon praví výslovně, že „správa školy vykonává dozor u dětí při cvičeních náboženských *skrze učitele téhož vyznání*.“

Míní-li pisatel, že by bylo spravedливо, učití jednoho evangelíka nebo jednoho žida jejich náboženským písním, — dobrá, ať jim dává „privát“. Především by se však musil těm písním naučiti sám. Máme jej v podezření, že jako „katolík“ nezná ani písní katolických, k nimž projevuje takovou „lásku“, natož aby znal evangelické a židovské, leč by se o ně zvláště zajímal. Na učitelských ústavech se jim nenaučí, neboť kandidáty jiných vyznání by jistě na všech ústavech spočítal na prstech, a proto se tam těm písním nevyučuje.

Jediná věc by se tu dala uvést, že totiž učitel jinověrec by byl povinen, učití katolickou mládež katolickým písním. Pisálek ovšem zapomíná, že učiteli jinověrci nikdo nebrání, aby si nevyměnil hodinu zpěvu s učitelem katolíkem, za nějž může učití v jeho třídě jinému předmětu, na př. tělocviku. To se děje na příklad tam, kde učitel, nemaje hudebního sluchu, zpěvu vůbec učití nemůže. A kde je žáků jiného vyznání více, kdo pak tomu brání, aby při zpěvu se nerozdělili dle vyznání, a aby učitel téhož vyznání neučil je písním náboženským?

Pisálek hájí právo učitele, aby mohl býti také bezvěrcem. Pravíme zase: Dobrá; nejprve zaříďte školy pro děti atheistů, a pak jako atheisté můžete v nich „blahodárně“ působiti. Pokud však chcete býti učiteli dětí katolických *a při tom nevěrci*, pak chcete býti násilníky a nepoctivci, kteří chtějí žíti z těžce získaných peněz katolického lidu a při tom zneuctívati a tupiti to, co jest jeho dětem nejsvětějšího, totiž náboženství. To nevyvrátíte.

Že ve školách, kde jest pouze několik dětí vyznání jiného, nedostává se těmto dětem po stránce náboženské všeho, čeho by si přáli jejich rodičové, to jest ovšem pravda, ale tu třeba poznamenati, že se všeho nedostává ani dětem katolickým, třeba byly ve veliké většině, a že tam, kde děti katolické jsou v menšině, vede se jim v té příčině ještě hůře než menšině dětí jiných vyznání ve školách s mládeží katolickou. My máme tu výhodu, že jsme ve většině, a tyto poměry si také vynutí své právo, a to přirozeně, ne nucením. Tyto poměry se nedají odstraniti žádnými paragrafy.

Čeho si však žádáme my katolíci? Chceme jiným vyznáním snad křivditi? Právě proto, že nynější škola žádnému vyznání nehoví, žádáme školy náboženské, totiž pro katolickou mládež katolické, pro evangelickou evangelické atd. *Suum cuique*. Ale za to jsme právě tupeni, podezříváni z panovačných choutek, a kdo ví, z čeho ještě.

Máte pravdu, pánové, že toužíte po vyšším vzdělání, — správně byste měli říci po *lepší* vzdělání. Neboť z takového povídání jest až příliš zřejma vaše ne(do)vzdělanost. Pravý vzdělanec nikdy netupí a nezavrhne náboženství. Byli a jsou mužové ve vědách proslulí, do jejichž učenosti máte vy hodně, ale hodně daleko — ale náboženství vysoce si vážili a vynikali zbožností.

Nyní jsme dychtívi, co tomu řekne učitelstvo, to učitelstvo, které jest v „Ústř. spolku“ zastoupeno, to učitelstvo, které si stěžuje, že je v katolických listech křivě obviňováno z náboženské lhostejnosti, a které volá: My jsme také dobří kato-

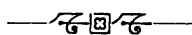
líci! — Dočkáme se, aby některá jednota v „Ústř. spolku“ zastoupená se ozvala a řekla: „My s tím nesouhlasíme, aby orgán „Ústř. spolku“ tupil náboženství a hlásal atheismus!“? Dočkáme se, aby některý jiný list, který učitelstvo hájí, prohlásil, že s „Č. Učitelem“ nesouhlasí? Bezpochyby sotva, — ale bude se stále opakovati nářek o tupení, podezřívání se strany klerikálův atd.

Nikoli, pánové, klerikální tisk Vás netupí, — Vás tupí a zahanbuje před veškerou veřejností orgán Vašeho „Ústř. spolku“, a Vaší povinností jest, abyste prohlásili, že odsuzujete jeho řádění a nechcete býti nevěrci, jak on Vám radí! Budete-li mlčeti — pak s ním souhlasíte a nemůžete se brániti proti stížnostem a výtkám.

A my katolíci? Napíšeme nějaký článek — a věc jest odbyta. My nemáme Luegry, Treuinfelsy a Gregorigy, kteří by se na příslušných místech proti propagandě atheismu v učitelstvu opřeli — nemáme Ebenhochy, kteří by se zasazovali o školu náboženskou. Konáme sjezdy, a abychom si nepohněvali liberální Němce, o škole pěkně mlčíme, klidně se dívajíce, jak za nynějšího školského zákona se šíří atheismus.

Dej Pán Bůh, abychom procitli z dřímoty dříve, než bude příliš pozdě!

L † 10.

Rozum a nerozum ve vychovatelství. *)

(Dokončení.)

14. Pravý učitel.

Tím jest málo vykonáno, vycvičíme-li děti ve čtení, psaní, počítání atd. Že duše člověka i při vědomostech může býti bídnou, ukázalo se jasně v letech 1789 a následujících v Paříži, kde právě lidé studovaní, kteří uměli dobře čísti a psáti, páchali největší zločiny. A vidíme to také v nynějších dobách u lidí tak zvaných vzdělaných a ještě častěji u polovzdělaných, u nichž to s náboženstvím bledě vyhlíží. Proto zasluhuje jen ten učitel vážnosti a uznání, který se především snaží, aby vychoval z dítek zbožné a ctnostné křesťany.

15. Pokyny učitelům.

Ne vyučování, ale školní kázeň jest nejnepohodlnější prací učitelovou.

Svědomitý učitel nepečuje o děti pouze ve škole, nýbrž stará se o ně i mimo školu.

Učiteli, buď ujištěn, že působíš více tím, čím jsi, než tím, co víš. Je to pěkné býti mužem učeným, ale mnohem slavnější jest býti mužem ctnostným a rozšafným.

Kdo by nepovažoval za moudrou ženu, která přivádějíc své dítě do školy řekla: „Pane učiteli, tuto Vám odevzdávám prázdnou tabulku. Napište na ni něco kloudného.“

16. Učitelův příklad.

Školní kázeň, vzdělávání ducha a srdce považují ve škole za nejpotřebnější; jestliže mravy se poruší, ani prospěch v učení nebude valný. Kéž by toto všichni učitelé stále měli na mysli, kéž by svědomitě pečovali o náboženské vychování svých žáků a jim připomínali, jestliže v této věci nevyhoví, že trpí velikou škodu.

*) Dle knihy „Kurzweiliger und lehrreicher Schulmeisterspiegel“ von J. Einsiedel.

Proto žádáme na učiteli pravou zbožnost, pevný mravní charakter a zbožný křesťanský život. Bude-li takto ve škole i mimo školu příkladem šlechetného jednání, vychová zajisté mnoho řádných lidí.

Jistý moudrý, zbožný muž proto praví: Nemá-li učitel zbožnosti, veškerá jeho napomínání málo pomohou. Jenom vlastní zbožností ve slovech i příkladech vyvolá sympatické city. Jen křesťanská mysl a zbožný charakter učitele působí, že může tyto vlastnosti sdělovati i s dětmi.

Když ráno předstoupím před žáky, praví jistý učitel — zdá se mi, jakoby ve mně obživla dětská mysl, která ve mně vzbuzuje nejušlechtilejší city. Modlím se a děti se modlí se mnou. Nyní počíná se moje práce. Poučuji, povzbuzuji, radím, pořádám a pomáhám, kde třeba, a tím konám svoji povinnost. A když večer o své práci přemýšlím a jsem přesvědčen, že mnohé zaseté semeno padlo na půdu úrodnou a může přinést dobré ovoce, tu děkuji z hloubi srdce Bohu, že jsem křesťanským vychovatelem mládeže.

17. Kterého hříchu jest se učiteli vystříhati?

Nejenom paedagogického. ale skutečného těžkého hříchu se dopouští učitel, a jak snadno se ho dopouští! — jestliže při vyučování jenom nadanějšími a pilnějšími dětmi se obírá a méně nadané právě pro tuto jejich vlastnost, která mu ovšem více námahy a mrzutosti působí, nepovšimnuty nechává, anebo, což ještě horší jest, je trýzní a tím veškerou chuť k učení jim odnímá. Jak zcela jinak počínal si nebeský Příklad dětí! Nevoloal On k Sobě právě chudé, ubohé, opovrhované a nízké, poněvadž oni nejvíce toho potřebovali? Ano, nebyli jsme my chudí, bídní, zavržení, k nimž On ze Své slávy sestoupil? Uč se, učiteli, od svého Pána a Mistra.

18. Útěcha pro nešťastné.

Jistý zbožný muž byl kdysi tázán, jak může při všech útrapách a souženích zachovati klidnou mysl. On odpověděl: „Každého rána, než počnu svou práci, pohlížím na tři věci: Především pohlédnu k nebi a tím se upamatuji, že cíl mého života jest tam; za druhé pohlédnu k zemi a vzpomenu, jak málo místa budu někdy potřebovati, abych našel v zemi svůj útulek; konečně pohlédnu kolem sebe a vidím, jak mnoho lidí vůkol mne jest nešťastnějších, nežli jsem já. Tím způsobem se těším ve svém soužení a žiji klidně v Bohu se světem a lidmi.“

19. Větší služné.

Když Pestalozzi volal: „Slitujte se nad lidem!“, když řekl: „Já chci býti učitelem!“ — byl to velký plat, který jej lákal, aby se dítě ujímal? Byly to dítky boháčů, kterých vyhledával, aby byl dobře placen? Pachtil se po titulech a blahobytu, aby před lidmi se stkvěl? Nikoli. Zástup chudých a nahých dětí z rodin jakýchkoli našel v něm otce a učitele.

Ovšem mluví duch času k učitelům: „Nic nebude tak dobře působiti na zlepšení školských poměrů jako zvýšení služného. Peníze jsou nyní vším. Budou-li míti učitelé lepší plat, budou se věnovati stavu učitelskému i nadaní mladí lidé z lepších tříd, kdežto nyní obracejí se k učitelství jen mladíci z rodin chudých. Tím se stává, že učitelský stav je málo vážen. Proč má se na učitele pohlížeti s útrpností, an jest špatně placen? Budou-li míti učitelé větší plat, budou míti

i více sebevědomí, a bude se moci jim potom právem vytýkati, kdyby zanedbávali své vzdělání“ Tak se nyní mluví.

Avšak jsou opravdu peníze vším? Možno skutečně klásti za vinu jen malým platům učitelským, že naše školské poměry jsou neutěšené? Pohledme do skutečného života, abychom se o tom poučili.

Což nejsou i mezi professory středních škol, kteří přece mnohem lépe jsou placeni, také lidé, kteří provozují své povolání beze všeho zájmu jako pouhé řemeslo? A jsou skutečně v různých stavech nejhorlivějšími ti, kteří mají největší plat? — Srdcí, srdcí potřebujeme pro školu, pro lid i děti, srdcí, která božskou láskou jsouce roznícena, ani v zármutku a nouzi neochabují a tím lidu ukazují, že nežijeme pouze chlebem vezdejším, ale že máme ještě pokrm jiný. Dostatečný plat jest dobrý a žádoucí, ale on ještě nerozehřívá srdce pro školu; to musí náležeti Tomu, který praví: „Dej mi, dítě, své srdce a zamiluj si mou cestu.“

Kellner.

20. Náboženství s mlékem mateřským.

Spisovatel, jemuž mnozí snad spíše uvěří nežli theologovi, známý Zschokke, vyslovil se o potřebě časného náboženského vychování takto: „Jest rozhodujícím pro celý život dítěte, jsou-li mu vštípeny nejpochoptelnější pravdy náboženské, již v útlém věku, když ssaje již s mateřským mlékem šlechetné smýšlení, když už při prvním probuzení malého rozoumku spatřuje se ve spojení s Bohem, neboť jsou jisté představy, které musí s námi srůst, od nichž se nesmíme odtrhnouti, má-li vliv jejich blahodárně na nás působiti. Co si osvojíme v pozdějším věku, a získáme vlastním přemýšlením, jest do jisté míry majetek vypůjčený, nám poněkud cizí. Takových představ nemáme ve případě potřeby vždy po ruce: nejsme vždy v tom duševním stavu, abychom je přivolali.“

21. Mírné tresty.

Jest klamnou zásadou, tvrdí-li se, že každý poklesek má býti poprvé vždy jen mírně potrestán. Není-li trest takový, aby nelibý cit jím vyvolaný byl mocnější nežli rozkoš poklesem způsobená, pak trest mnoho nepomůže. Chyby, které se staly u dětí zvykem, nelze téměř vykořeniti. — Pozdní tresty působí jako pozdní léky.

22. Povídka o tlustém psíku.

Jistá bohatá dáma měla psíka, jejž ošetřovala s pečlivostí v pravdě mateřskou. Ušlechtilé zvířátko dostávalo k jídlu kávu a pečivo, bouillon, pečeně a podobné lahůdky. Najednou však ztratilo úplně chuť k jídlu a přestalo žráti. Dáma povolala hned vyhlášeného zvěrolékaře, aby ubohé zvířátko vyléčil. Ten předepsal hned pilulky obsahující hlavně rheum a fel tauri inspiss., které se s kouskem masa pečlivě do psíka vpravily. Ale všechno to nepomáhalo. Dáma div si nezoufala: připravovala psíkovi ještě vzácnější lahůdky, ale stav pacienta horšil se víc a více. Tu poradila stará služka dámě, aby se obrátila o pomoc ke starému ovčákovi, který léčil lidi i dobytek. Dáma uposlechla a vydala se s psíkem k ovčákovi. Ten se usmál a řekl: „Svěříte-li mi psíka aspoň na čtyři dny, ujišťuji vás, že bude jísti i syrovou řepu.“ Dámě ovšem bylo těžko od psíka se odloučiti, ale nevidouc jiné pomoci svolila. — Prvního dne nedal ovčák psíci ničeho; druhého dne dal mu čistou vodu a kousek chleba. Pes vodu vypil ale chleba se nedotknul.

Třetího dne dal mu opět vodu a rozkrájenou řepu, kterou však pes nevrle odmítnul. Čtvrtého dne byl však ku podivu čilý a běhal po světnici hledaje něco k snědku, ale ovčák mu nedal nic. Až když odpoledne dáma přišla pro svého pacienta, hodil mu několik kousků řepy, a hle, pes je s chutí snědl. „Vy jste zá- zračný doktor,“ zvolala dáma, „jak se vám odměním?“

Kdyby byl býval živ její nebožtík muž, který byl předsedou ministerstva, byl by jistě učinil ovčáka školním radou, aby léčil moderní přemoudřelost mládeže.

Pozdrav ve škole.

„Školský Obzor“ v jednom z posledních čísel nemálo se horší na učitelky v Roudnici že vedou žákyně k tomu, aby pozdravovaly osoby do školy vstupující křesťanským pozdravem „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus“ — a nazývá tento způsob pozdravování „starým copem“. Zároveň poukazuje k tomu, že školní řád, vydaný c. k. okresní školní radou v Roudnici, nařizuje, aby děti, přijde-li někdo do třídy, mlčky povstaly, — a že učitelky jednájí proti tomuto řádu.

„Školský Obzor“ dává tím jaksi na srozuměnou že c. k. okresní školní rada v Roudnici zmíněným školním řádem křesťanský pozdrav zapověděla, a že učitelstvo by nemělo zákazu toho přestupovati.

Co soudí „Školský Obzor“ o našem křesťanském pozdravu, na tom nám právě nezáleží. Některým lidem vůbec vše, co se dotýká náboženství, jest „překonáním stanoviskem“, „starým copem“, a moderní jest u nich nevěra, atheismus. Rovněž nemíníme pronášeti mínění, měla-li c. k. okresní školní rada v Roudnici, vydávajíc onen školní řád, skutečně úmysl, křesťanský pozdrav odstraniti, jak „Škol. Obzor“ myslí, či ne. O tom ať se zmíněná c. k. okresní školní rada vysloví sama. Bylo by dobře, kdyby byl list ten pověděl, kterého roku byl onen školní řád vydán. Že *nyní* pozdrav ten ani na Roudnicku není zakázán, to dosvědčuje právě to, že jej zavedly ve svých třídách slečny učitelky, a my se domníváme, že i jinde se ho užívá, neboť myslíme, že by žádný duchovní netrpěl, aby katolické děti po katolicku nepozdravovaly — ať už se to líbí „Šk. Obzoru“ či nic. A když děti tak pozdravují, ví o tom zajisté i pan okresní inspektor, který nad zachováváním řádu školního bdí, a přece nikde proti tomu nezakročil. „Škol. Obzor“ se tedy asi mýlí — jako se vůbec v podobných věcech „mýlí“ velmi rád.

Než, bude dobře, když poněkud blíže k této věci přihlédneme a proběříme otázku, měla-li by vůbec okresní školní rada právo, křesťanský pozdrav ve škole zakazovati, hledíc k tomu snad, že škola naše jest „interkonfessijní“, t. j. srovnávalo-li by se to se zákonem. — My, jak známo, zastanci tohoto zákona nejsme.

Je známo, co se dalo na mnohých místech, když nynější zákon vešel v platnost. Nevěřci a nepřátelé katolického náboženství jásali a honem vyhazovali ze škol kříže a katolickou modlitbu. Viděliť ve škole „interkonfessijní“ již školu úplně bezbožeckou, a to bylo něco pro ně! Odtud jejich pokusy o odstranění ze školy všeho, co upomínalo na náboženství, zejména katolické. — Nebylo by tedy divem, kdyby se byl učinil pokus, odstraniti křesťanský pozdrav ze školy, třeba také na Roudnicku. Proto jsme poznamenali, že by bylo dobře, povědít, kterého roku tamní školní řád byl vydán.

Avšak tito horlivci musili brzy ve své činnosti ustati. Úřadové je poučili, že kříž ve škole zůstane a katolická modlitba také. Zákon byl vyložen v ten rozum,

že pojem „interkonfessijsnosti“ neznačí ze školy vyloučiti každé náboženství a vše, co s ním souvisí, nýbrž: každé náboženství ve škole trpěti a zavéstí jakousi náboženskou „rovnoprávnost“. Odstraniti pak odznaky víry katolické a modlitby, že by neznačilo rovnoprávnost, nýbrž utiskování a potlačování katolického náboženství.

Jak to s tou „rovnoprávností“ dopadá, víme dobře. Jakoby nebylo možno, vésti děti různé národnosti k jejich vlastenectví, když by byly v jedné třídě, a nebylo by možno, zachovati tu rovnoprávnost, tak se to má i s vychováním náboženským. *Všem* vyhověti nelze, někdo při tom vždy musí se cítiti zkráceným, a to bývá ten, kdo je v menšině. Jinak nelze.

Nazývá-li někdo právo veliké většiny znásilňováním nepatrné menšiny, pak jest na omylu. Kdyby v celé zemi, kde se mluví jedním jazykem, bylo jediné městečko, kde by se mluvilo jazykem jiným, dojistá by nikdo nenazval nespravedlností, když by toto městečko nemělo v parlamentě vlastního zástupce. Naopak, každý by nazval takový požadavek smělostí. Budou-li ve vsi dva domkáři vedle četných rolníkův a chalupníkův, nikomu nepřipadne, považovati za křivdu a násilí, když ti dva chalupníci by nebyli zastoupeni v obecním zastupitelstvu. A tak i všude jinde ustoupení nepatrné menšiny většině považuje se za zcela přirozené, — jenom ve škole nazývá se toto ustoupení křivdou a znásilňováním. Že tu nemluví ani zásada rozumu, ani spravedlnosti, nýbrž nepřátelské smýšlení ke katolickému náboženství, je zřejmo.

Neboť, považuje-li se na př. pověšení kříže ve škole za „křivdu“, páchanou na dětech nekatolických, pak uvažme, která pak křivda byla by větší: když se kříž proti vůli rodičů 80 dětí ze školy odstraní, či když se proti vůli jednoho, dvou otců (nekatolíků) ve škole ponechá? K tomu sluší podotknouti, že tu o nějaké křivdě vůbec nelze mluvit. Nikdo přece nenutí nekatolické děti, aby kříž uctávaly.

Byl by to zákon naprosto násilnický, který by svatého práva většiny nešetřil, zvláště, když se jím menšině neubližuje. Naopak, zákon jen poněkud spravedlivý musí práva toho hájiti. Proto zákon nebrání, aby škola, kde jest mládež většinou katolická, se nesvětila, proto úřadové, dojde-li až ke sporu, nařizují, že kříž v takových školách býti musí, že modlitba po katolicku se dítí musí. Vždyť jsou úřadové k tomu zřízení, aby práv obyvatelstva hájili.

Že však se tím nám katolíkům nijak nenadržuje, ale že podobným způsobem jest postaráno také o právo většin jiných, toho dokladem jsou školy obecné s velikou většinou dětí evangelických.¹⁾ Pochybujeme, že by úřadové na sebe důtklivější žádost katolických rodičů nařídili učitelé v takové škole, aby k vůli několika jejich dětem dělal při modlitbě jenom kříž.

Ze všeho tedy jest patrné, že by okresní školní rada jednala *proti* rozumu zákona, když by ve školách s dětmi většinou katolickými chtěla odstraniti to, čím se děti ku svému náboženství hlásí, *a tím jest i katolický pozdrav. Odstraniti jej nemá práva ani učitel, ani úřad.* A stalo-li se to někde, pak jest na katolících, aby si u úřadů ku právu dopomohli.

Že ovšem zákon o školách interkonfessijsních nehoví úplně vyznání žádnému, vysvětlili jsme již často. Tuto chceme jen ukázati, že i to málo, co nám zabezpečuje, jest nepřátelům našim proti mysli, a že jest naší povinností, abychom aspoň to si uhájili.

¹⁾ Takovou jest na př. dvoutrídni škola obecná v Hořátvi u Nymburka.

SMĚS.

Úmrtí. Dne 6. m. října zemřel na Smíchově dp. prof. Jan Ev. Hulakovský. Zesnulý narodil se v Něm. Brodě r. 1834 a byl vysvěcen na kněze v Budějovicích r. 1857. Stal se katechetou na gymnasiu Třeboňském, odtud pak povolán na ústav Smíchovský, kdež byl též mrtvicí stížen a po několik let další intensivnější práce neschopen. Byl velmi čilý pracovník literární, zejména jako překladatel různých spisů z frančtiny, mezi nimiž vyniká Didonův „Ježíš Kristus“. R. i. p.!

Spolek přátel katolických českých škol bratrských obdržel v poslední době tyto dary a příspěvky: od dp. Josefa Zbejvala, faráře v Lišnici, pro rok 1899 1 zl. 20 kr., vdp. Malce, děkana v Bubenči, pro rok 1899 a 1900 10 zl., dp. Václava Čížka na Smíchově 10 zl., od duchovenstva vikariátu slánského 10 zl. — Za jmenované dary a příspěvky srdečné díky vzdává za správu spolku — ředitelství Školských bratří v Bubenči.

Nejstarší kniha od Guttenberga tištěná byla prý nalezena nedávno v Mníchově. Nadpis její zní: „Ein Missale speciale, Vorläufer des Psalteriums vom 1457.“ Žaltář Guttenbergův jest první kniha, na níž jest udán rok, totiž 1457. Bible 42-řádková a 36řádková letopočtu nemají a jsou asi o dva až tři roky starší. „Missale speciale“ jest však, soudíc dle tisku, ještě starší než obě tyto bible.

Podivuhodná událost ze života Overbergova. Overberg vyprávěl svému důvěrnému příteli následující událost ze svého života, která je dosud málo známa. Bylo to v posledním desíletí předešlého století, když Overberg provázel dvě klášterní sestry na místo od Münsteru několik dní cesty vzdálené. Tehdy nebylo ve Vestfálsku tak pohodlných cest jako nyní, a chodcům bylo mnohdy hledati cestu rozsáhlým lesem. Jednoho dne večer po celodenní jízdě zastavil kočí před lesní houštinou a prohlásil, že dále jeti nemůže. Cesta se ztrácela. Nicméně sestoupil s vozu a hledal ve křovinách místa, kudy by mohl projeti. Po dlouhé chvíli obtížné cesty spatřili v dáli světlo, k němuž hned zaměřili. Konečně přišli ke stavení, které se

podobalo hospodě. Overberg dal ihned koně odvésti do stáje, objednal večeři a požádal, aby sestrám byla vykázána světnice k přenocování. Sám pak odešel do své světnice a počal se modliti breviář. Naleznuv v knize obraz Anděla Strážce jal se rozjímati o dobrotě Boží a těšil se tak po celodenních útrapách. Náhle objevil se před ním jinoch, který řekl: „Hleďte, ať před dvanáctou hodinou opustíte tento dům!“ — Po těch slovech zmizel. Overberg se modlil dále, nemoha si tuto událost vysvětliti. Za chvíli byl volán k večeři; o podivném zjevení nezmínil se ani slovem. Po večeři odešel opět do své světnice; za chvíli objevil se týž jinoch, jemuž nyní Overberg však pouze obličej spatřil, a řekl opět: „Hleďte, ať před dvanáctou hodinou opustíte tento dům!“ Po těchto slovech zjevení opět zmizelo. Overberg všecek rozechvěn vyběhl ze světnice, ale nikoho v domě neviděl. Ptal se kočího, ten však tvrdil, že nikdo do domu nevešel. Ačkoli bylo již pozdě v noci, a nevěděli, zdali cestu naleznou, poručil Overberg ihned kočímu, aby zapráhl, a vybídl sestry, aby se hned připravily na cestu. Když chtěl zaplatiti, v celém domě nemohl nikoho nalézt. I položil na stůl tolik peněz, kolik mohl účet činiti, a odjeli. Po obtížné a namáhavé cestě přijeli k ránu k hospodě, do které vešli, aby si poněkud odpočinuli. Po malé chvíli přijel na koni neznámý mladý muž s vyděšeným obličejem. Overberg se ho soucitně tázal, co se mu stalo. I vyprávěl, že jede celou noc. Večer přijel v lese k domu, který se podobal hospodě, a chtěl tam přenocovati. Ale právě když chtěl ulehnutí, uslyšel ve vedlejší světnici hovor několika lidí, z něhož poznal, že chtějí zavraždit kněze a dvě řeholní sestry, kteří v domě nocují. Jeden z nich však řekl: „Před dvanáctou hodinou nepodnikejme ničeho.“ Potom mladík neprodleně vytratil se ze světnice a odejel, chtěje co nejdříve oznámiti věc úřadům. Overberg vyslechnuv jej, pravil: „Upokojte se, příteli, onen kněz jsem já.“ I vypravoval mu, co se stalo, a všichni děkovali Bohu za zázračnou ochranu.

—
„Posel z Budče“ a náboženská škola. „Posel z B.“ píše: „U nás hledí uplatniti se snahy klerikální domožením

se konfessijní školy Ukazuje se na všechny novodobé výstřelky nemravnosti, aby se dokázalo, že je potřebí reakce ke konfessijnosti, aby mravnost se pozvedla. Ale neuvádí se, že konfessijní škola již tu byla, a mravnost že nebyla o nic větší.“ — Tohle se opravdu neuvádí, protože to není pravda. Mezi mládeží nynější a mládeží před 30 roky jest veliký rozdíl. Nárek na zpustlost mládeže ozývá se i v listech liberálních. — Dále praví „Posel z B.“ „Proto by konfessijní škola ani dnes mravnost lidu nespasila. Ona by mu nejen neprospěla, ale přímo uškodila v ohledu národním. Klerikalismus je beznárodní, a tím dnem, kdy by vítězně vtáhl do naší školy, přestala by tato býti národní.“ — Je-li v těchto slovech více hlouposti či lži, nechť laskavý čtenář posoudí. Začíná zase nešťastný kvartál, a tu musí míti „Posel z B.“ něco „mastného“. Škola náboženská před r. 1868 *byla školou národní*, a teprve školský zákon nynější z ní udělal školu *obecnou*, což mnozí zaměňují s pojmem *obecní*, a také tak na školu pohlížejí. Že utrhači nechtějí ničeho věděti o působení těch „klerikálů“ ve staré škole, jakými byli Vinařický, Daneš, Marek, Jirsík a j. tomu se nedivíme. Ale divíme se tomu, že tím také prohlašují za nevlastenecké všechno učitelstvo tehdejší doby. Inu, byli to také „klerikálové“, a proto nevlastenci.

Prolhanost „Škol. Obzoru“. Tento „ušlechtilý“ žurnál věnoval nedávno celý feuilleton povídky „Hrdoslavská kronika“, která vyšla jako 6. svazek I ročníku

„Ludmily“. Že se povídka, která líčí švindl, jaký naši liberálové provozují s Husem, „Šk. Obzoru“ líbiti nebude, o tom nikdo nepochyboval; ale zajímavě jest prohlédnouti si překrucování a lži, jakých dovede užití tento plátek, aby poštal své čtenáře proti nepohodlnému spisovateli. V povídce jest ukázáno, jak učitelé za nynějšího školského systému jsou bez příčiny překládáni z místa na místo. Sám „Školský Obzor“ píše o tom skoro v každém čísle — ale zmíní-li se o tom katolický spisovatel, je to — urážkou učitelstva! — „Spisovatel-učitel“, povídá „Školský Obzor“, „hanobí nejen Husa, ale i Žižku a Komenského.“ Žižka je „zhanoben“ tím, že jedna hospoda v Hrdoslavi se jmenuje „U Jana Žižky z Trocnova“ — jakoby hospod takto nazvaných nebylo u nás na sta! Ať se tedy obrátí „Šk. Obzor“ na „svobodomyšlné“ hospodské a na ty, kdo jménem Žižkovým označují ulice, aby Žižku „nehanobili“. Komenský je zase „zhanoben“ tím, že slavnostní řečník si spletl thema a povídal o Husovi to, co jinde mluvil o Komenském. Spolupracovník „Šk. Obz.“ když to četl, „zachvěl se a chytil hlavu do dlaní“. Ale tu „vynořil se mu z chaosu představ obraz V. Černého „Ejhle kacíř!“ Z dýmu stoupá liliová postava Kristova a líbá čistého Husa na hořící hranici“. — Tato představa zachránila dopisovatele „Šk. Obzoru“, že neztratil hlavu! Jaké to štěstí! Mravní naučení: Velebte Husa, že prý učil pravdě — a sami při tom hanebně lžete! Zbožňujte Husa a Spasitele profanujte! To je to „pravé“ vlastenectví!

LITERATURA.

Mojžíš. Hrdinská báseň, obsahující předzpěv a 26 obrazů ze života zákonodárce vyvoleného národa Israelského. Sepsal Beneš Method Kulda, sídelní kanovník Vyšehradský. Cena 60 kr. Nákladem vlastním.

V poznámce na str. 97 tohoto spisu píše vsdp. kanovník B. M. Kulda: „Mojžíše“ napsal jsem roku 1845, jako kaplan v Židlochovicích na Moravě. Tenkrát neodhodlal jsem se obtěžovati censorsa Brněnského. Roku 1848 dána nám s konstitucí svoboda tisku. Té doby nastala však katolickému duchovenstvu práce mnohostranná

a důležitá. Na vydání „Mojžíše“ nebylo mi lze pomyslet. Teprve roku 1895 vyžádal sobě mé zachovalé rukopisy veledůst. pan farář Jan Halouzka, obětivý životopisec několika starých kněží moravských, aby jich užil k nové práci. Jsa zbaven zraku, milerád vyhověl jsem přání tomu. V rukopisech mých nalezl také pozapomenutého „Mojžíše“ a třikrát vyzval mne, abych báseň tu uveřejnil tiskem. Dal jsem si rukopis ten čísti, a shledav po půlstoletí, že dobře se hodí pro dobu naši, přikročil jsem k jeho uveřejnění. “ A skutečně pro dobu, kdy podvrtné snahy socia-

lismu, materialismu a atheismu vše, co až posud vznešeným a svatým bylo, s výše té trhají a drze nohama šlapou, kdy víra, vlast, mateřština za slova prázdná, bezvýznamná se prohlašují, kdy jako následek všeho toho boj všech proti všem jako černý mrak zkázonosné bouři — krvavé revoluci přednázeti již počíná — přichází „Mojžíš“ v pravý čas! Kéž by jen všichni, k nimž mocným hlasem svým volá, hlasu toho také vyslechli a dle něho se řídili! Ano, voláme s pěvcem:

„Lide vzácný, milý Český lide,
rozpomeň se — doby rychle minou,
abys nebyl jako dávní Židé
bídícím robem jen svou vlastní vinou.“

Doporučujeme vřele.

Česká panama. Několik drobných obrázků o hmotném a mravním úpadku národa Českého. Napsal Rudolf Vrba. V Praze, 1899. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba. Nakladem družstva „Vlast“. Cena 6 kr.

K řadě svých výborných a proto z části již i úplně rozebraných spisů připojil p. spisovatel tuto novou knížečku (52 str.), již rozdělil na sedm částí. V první dokazuje, že „vše závisí na víře a důvěře“, v druhé odpovídá k otázce: „Komu svěřujeme svůj majetek?“ a podává zároveň „přehled českých záložen“; v části další předvádí nám „zpronevěry v českých peněžních ústavech“ a „hlasy časopisecké o české panamě“; v části páté a šesté vyličená jest „panama ve sborech samosprávných“ a „panama tak zvané české intelligence“ a konečně v doslovu „všeobecná panama mravní.“ Spisek tento má všechny přednosti děl p. Vrbových, o nichž již často měli jsme příležitost v rozličných časopisech se zmíniti, i doporučujeme jej k rozšíření co nejhojnějšímu ve všech vrstvách společenských.

Msgr. Gauma Trojí Řím. Každodenní zkušenosti a dojmy při cestování po Itálii. Autorisovaný překlad z frančtiny od Ant. Koutného, kooperatora v Oseku na Moravě. Svazek I. Podíl údů Dědictví Svatojanského v Praze, číslo 84 na rok 1897. (Se čtyřmi obrázky.) Nakladem Dědictví Svatojanského. Tiskem kníž. arcibisk. knihtiskárny (Rohlíček & Sievers). Cena 2 zl.

V předmluvě k dílu tomuto praví mimo jiné slov. p. spisovatel, že ze všech

cest nejzajímavější se stanoviska náboženského, vědeckého a uměleckého jest bez odporu cesta do Říma — z kteréhožto trojího stanoviska třeba pohlížeti na věčné město, v němž, jako na obloze všechny hvězdy tíhnou ke slunci, jako na zemi všechny řeky směřují k oceánu, tak v řádu božském i lidském všechny události starého i nového věku se setkávají — a p. překladatel ve své předmluvě, v níž nejprve udal důvody, proč práci tuto pro svrchu jmenované „Dědictví“ přeložil, píše: Některé poměry společenské i státní, které spisovatel popisuje, se časem sice pozměnily a vzaly na sebe jinou tvářnost, ale právě proto jsou pro soudného čtenáře tím poutavějšími a poučnějšími. Dílo toto bylo totiž sepsáno ještě v době, kdy Lombardie patřila k Rakousku, a papež byl neobmezeným pánem Říma a vládcem států papežských... To tedy musí čtenář této knihy stále na paměti míti, s tohoto hlediska na tento pěkný podíl, jenž ozdoben jest též obrazem Otce Lva XIII., jakož i hymnou papežskou, pozírat. Ke konci připojeny jsou zprávy o Dědictví Svatojanském. Doporučujeme. Prok. Zaletěl.

Praha. Modré knihovny č. 45. Dr. Řezníček jako „nejmenovaný autor“ vydal již v „Modré knihovně“ několik knih vážné práce. Knihou touto pak nadmíru se nám zavděčil. Líčen tu život v Praze, život všech členů společnosti, ať již učené intelligence či třídy dělné a obchodní tak trefně, že vyznati dlužno, že vše, co tu psáno, abychom tak řekli, autor „odkoukal“ skutečnosti. Podrobného obsahu nelze podati. Spojující jaksi nití ve vypravování jsou osudy dvou studentů, Václava Dubského a Jana Brázdy. Velmi krásnou je kapitola XII., v níž se vyličují studenti bývalí a nynější. Zlatá jsou slova na str. 106: „Komu milost Boží opatrovala a chránila rozum, ten pochodil pravidelně dobře, kdo však o milost Boží nedbal a spravoval se vlastním náhledem, ten si každý kopal předčasný hrob. Se znalostí a vážným pojmáním katechismu, jak se mu učí ve vesnické škole, viděli v Praze poříditi více, nežli mnohdy s maturitou, jejíž majetník toho katechismu a obsažených v něm moudrostí nedbal.“ Mnoho pravdy je ve slovech: Prahu jenom hospody zabíjejí. Doporučujeme co nejvřeleji všem a zvláště dospělým studentům k uvažování.

J. Navrátil.

Nákladem družstva Vlasti vyšlo:

„**Vlasti**“, časopisu pro poučení a zábavu, vyšlo redakcí Tom. Škrádky roč. XVI. čís. 1. s tímto velezdařilým a zajímavým obsahem: Jaké změny staly se za posledních padesáti let na národnostní hranici v diecési Budějovické. Podává Frant. Wildmann. — Nedej zahynouti! Báseň od Jaroslava Tichého. — Pepička Kopřivova. Napsala Vlasta Pittnerová. — O mravním i hmotném úpadku slovanského opatství u sv. Mikuláše na Starém městě Pražském za opata Martina Absalona. Podává Dr. Frant. Krásl. — Na Balkáně v zimě r. 1899. Napsal Msgr. Karel Jaenig. — Triumf krále Sesostrise. Báseň od Václava Tesaře Blanického. — Apoštolát hluchoněmých a bratří August Caesar, Josef a Jan Gualandi. Podává Josef Flekáček. — Jaké byly počátky křesťanského socialismu v Čechách. Napsal V. Žižka. — Domine non sum dignus. Báseň od R. Stupavského. — Pastely. Polsky napsal Jan Lada. Přeložil Fr. Josef Mergl. — Douchův večer. — Svět a jeho konec. Sestavil z různých zpráv Bedřich Jiríček. — Ottův Slovník Naučný po stránce přírodovědecké. Píše Tomáš Pícha. — Školský obzor. Píše J. B. Žďárský. — Hlídka národohospodářská. Píše Rud. Vrba. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy — Zprávy spolkové. — Předplatné na „Vlast“ ročník XVI. obnáší ročně 5 zl., půlletné 2 zl. 50 kr. — Redakce a administrace „Vlasti“ jest v Praze, ve vlastním domě, v Žitné ulici č. 570.-II.

Dělnických Novin vyšlo redakcí Tom. Jirouška roč. IX. číslo 2. a 3. s obsahem: III. zemský sjezd delegátů křesť.-socialní strany v Čechách. — Dva židi. (Dr. R. Barture.) — Odborové sdružování. (Dr. Rud. Horský). — Pracovní rád. (Vl. Hálek). — Pohanští otroci a církve prvotní. (Jan Šimánek). — Z celého světa. — Různé zprávy. — Dopisy. — Oznámení. — Feuilleton: Stávkokaz od K. L. Macháče. — S přílohou: Spolkové listy č. 2.

Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny:

Lev XIII. Právě vydán ve velmi vkusné úpravě druhý sešit časového díla tohoto z pera osvědčeného pracovníka, redaktora Ad. Srba. Cena 40 kr. Doporučujeme dílo to co nejvřeleji.

Obrázková Revue. Illustrovaný časopis pro zábavu a poučení. Pořádá Dr. Antonín Podlaha. Nádherného tohoto časopisu vyšel právě sešit 1. V českých rodinách jistě bude s radostí uvítán tento list, šetřící jak v textě tak v části obrázkové mravní bezúhonnosti, čehož v poslední době naše ilustrované listy, bohužel, obáti přestaly. Ročně předplácí se 7 zl., poštou 8 zl.

Vzdělávací knihovna katolická. Pořádají Dr. J. Tumpach a Dr. Antonín Podlaha. — Sv. VI. Dějiny Církve katolické ve státech rakousko-uherských se zvláštním zřetelem k zemím koruny České. Sepsal Dr. Fr. X. Kryštůfek. Dílu II. sešit 8. a 9. s ilustracemi. — Svazek XV. Edgar, Od atheismu k plné pravdě. Sešit 2. — Cena jednotlivého sešitu 25 kr. —

Obrany vyšlo redakcí P. Josefa Šimona ročníku XV. čís. 17. (s liter. přílohou) a 18. Vychází dne 5. a 20. každého měsíce s vybraným

a zajímavým obsahem, a předplácí se na ni ročně 3 zl.

Rádce duchovního vyšlo redakcí Dra. Jos. Buriana ročníku VI. číslo 11. — Na časopis tento, schválený nejđ. arcib. konsistoří Pražskou, předplácí se ročně 4 zl.

Český Kneipp. Časopis pro šíření přirozeného způsobu života a Kneippova léčení vodou ve všech vrstvách společenských. Vychází každý měsíc. Roční předplatné 1 zl. 50 kr. Vyšlo ročníku VII. číslo 4.

Rajské zahrádky, katol. obrázkového časopisu pro mládež redakcí Václ. Špačka, vyšlo r. IX. č. 2. s velmi pěkným barvot. obrázkem titulním a četnými obrázky v textu, se zajímavým a zdařilým obsahem. Doporučujeme tento časopis příznivcům katolické mládeže. Předplácí se ročně 80 kr., a na 5 výtisků dává se 1 zdarma nádavkem.

Český Jinoch. Časopis pro dospěl. mládež československou. Rediguje prof. Václav Müller. sešit 2. Ročník V. Cena 5 kr.

Abbé C. Fouarda: **Svatý Pavel, jeho poslední léta.** Přel. J. E. Hulakovský. S povolením nejđ. kníž. arcib. Ordinariatu v Praze. Dílu II. seš. 3. Cena 50 kr.

Kalendáře pro katolický lid, jež vydává knihtiskárna Cyrillo-Methodějská, právě vyšly. Jsou to: *Vlastenecký Poutník, Maria a Meč* (po 50 kr.), *Svatováclavský kalendář* (30 kr.), a *Vlastenecký Poutník Svatováclavský*, obsahující dva kalendáře v jednom svazku, za 70 kr. Obsah všech kalendářů jest zdařilý, úprava překrásná. Doporučujeme katolickým rodinám.

Z různých nakladatelství:

Kazatel. Homiletický čtvrtletník. Redaktoři: Dr. Isidor T. Zahradník a Dr. Rob. Neuschel s povolením nejđ. důstojnějšího ordinariátu v Olomouci a Brně. Vychází počátkem každého čtvrtletí. Roční předplatné 3 zl. 50 kr. Roč. VI. čís. 4. V Olomouci 1899. Nákladem knihkupectví R. Prombergera.

Časopis katolického duchovenstva. Organ vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Red. Dr. Fr. Krásl, Dr. F. X. Kryštůfek a Dr. J. Tumpach. — Ročníku XXXX. (LXV.) sv 9. Nákladem Rohlíčka a Sieverse v Praze.

Růže dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole Dominikánské. S povolením představených vydává P. G. Konečný, Ord. Praed. Ročníku XIII. sešit 5. Vychází v sešitech měsíčních. Předplatné 1 zl. 20 kr., poštou 1 zl. 40 kr.

Poutní místo ve Staré Boleslavi. Upravil P. F. Žundálek. Cena 10 kr. Nákladem F. Kudrňáče v Turnově.

Rozhledů po lidumilství vyšlo redakcí JUC. F. C. Vlk a roč. VII. čís. 9. — Nákl. „Družiny blah. Anežky České“. — Předplácí se ročně 2 zl.

Obzoru, velice oblíbeného časopisu pro poučení a zábavu, vyšlo roč. XXII. čís. 17. a 18. Předplácí se v Brně ročně 2 zl.

Našeho domova, oblíbeného a nejlacinějšího obrázkového a zábavně poučného časopisu na Moravě vyšlo roč. VIII. sešit 17. a 18. Předplácí se v Nové Ulici u Olomouce 2 zl. 40 kr.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, správy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluzakl. V. Špačkoví v Košatickách (p. Vrtice Kro-páčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Vychovatelský úřad rodičů a škola. *)

Napsal Jan Nep. Jos. Holý.

Abychom řádně o této otázce promluvili, rozdělujeme ji na tři části; pojednáme: I. o vychovatelském právu a povinnosti rodičův; II. o původu školy a jejím poměru k rodině; III. o theorii nucené docházky školní všeobecně.

I. Vychovatelské právo a povinnost rodičův.

Hlavními zastanci práva rodičův mezi moderními paedagogy jsou: Pestalozzi, Herbart, Schleiermacher, Stoy, Dörpfeld, Diesterweg.

1. *Rodiče jsou přirozenými vychovateli dětí.* Jim náleží vychovatelský úřad před ostatními. Jsou přirozenými vychovateli jak se stanoviska přirozeného, tak i nadpřirozeného řádu.

a) Již na základě přirozeného řádu náleží rodičům starost o děti, jež zplodili; mají vše vynaložiti a činiti, co jest nutno, aby děti došly takového vývoje a vzdělání, aby se mohly v pozdějším věku samy uživiti a dostáti svému časnému a věčnému určení. Rodina jest první a původní společností; dítě vstupuje v rodinu v okamžiku svého narození; výchov náleží tedy do rodiny, starost o výchov pak připadá především hlavám rodiny, rodičům.

b) Se stanoviska řádu nadpřirozeného zakládá se vychovatelský úřad rodičů na svátosti manželství. Touto svátostí přisvojuje se snoubencům oprávněnost k rozmnožování pokolení lidského a tím též i úkol vychovávatí děti, které z manželství pocházejí. Účel křesťanského manželství jest rozmnožiti království Boží novými členy, a tohoto účelu lze dosíci jen tehdy, když rodiče děti nejen pro království Boží zplodí, nýbrž i vychovají. A jako Bůh skrze církev sv. sňatek muže a ženy svátostně spojuje, tak také Bůh svátostí manželství rodičům vychovatelský úřad svěruje. Jako proto úřad vychovatelský podstatně náboženský charakter má, jest také přenesení tohoto úřadu na rodiče se stanoviska křesťanského řádu náboženský výkon.

2. Z toho následuje, že rodiče dle přirozeného i nadpřirozeného řádu mají *právo* na výchov svých dětí. Neboť když přirozený řád rodičům jakožto hlavám rodiny svěruje vychovatelský úřad, když i nadpřirozený řád jim tento úřad ve

*) Dle Alberta Stöckla. Viz také Kirchenlexicon IV. 870 d., IX. 1255 d.

svátosti manželství přisvojuje, dává jim obojí řád též právo tento úřad vykonávat a přikazuje každému dbáti tohoto práva rodičův.

3. Toto vychovatelské právo rodičů jest však také úplně *nezadatelné*. Nesmějí se ho vzdáti rodiče, neboť jest to jejich podstatné právo; jest obsaženo již v pojmu autority rodičův, a také právo nesmí se nikdy samovolně opustiti. Nesmí také toto právo nikým jiným rodičům býti odňato. Bylo by to zasahování do řádu přirozeného i nadpřirozeného, Bohem stanoveného, a to není nikomu dovoleno.

4. S právem vychovatelským obdrželi rodiče také *povinnost* vychovatelskou, a to opět na základě jak přirozeného, tak i nadpřirozeného práva. Neboť svěruje-li jim obojí řád úřad vychovatelský, ukládá jim též povinnost, dítky vychovávat. Povinnost rodičů dítky vychovávat jest jasná. Žádná moc světská nemůže jich této povinnosti zprostiti, neboť jest to povinnost samým Bohem uložená. Za nedbávání této povinnosti jeví se tudíž velice těžkým proviněním rodičů, nejen proti dítkám, které tím mohou upadnouti v časnou i věčnou záhubu, nýbrž i proti řádu, který jim tuto povinnost uložil.

5. Tato povinnost jest přesně vzata *povinnost osobní*; nepostačí proto, jestliže se rodiče starají o to, aby dítky od jiných lidí řádně vychovány byly. Dítka náleží do rodiny, zde má býti vychováno, k tomu jest rodina Bohem určena jak dle přirozeného, tak i nadpřirozeného řádu. Nelze tedy schvalovati, když se rodiče hledí dítek co nejdříve zprostiti a odevzdati je vychovavacím ústavům. Tím méně lze to schvalovati, když tak rodiče činí, aby tím snáze mohli jíti po svých zábavách.

6. Ovšem může se státi, že je lépe, ano, leckdy i nutno, aby děti byly *z osobního vychovatelského vedení rodičů vzaty*. Jest to tehdy, když rodiče buď vlastní vinou, nebo jinými poměry nejsou s to, aby dítky řádně a pečlivě vychovávali. Tu je lépe jak v zájmu výchovu, tak i časného i věčného blaha dítek, aby byly dítky svěřeny lepším a schopnějším rukám. Když pak přihlížíme k nynějším společenským poměrům v nižších třídách, jakož i k luxu a shánění se po zábavách ve vyšších třídách, rádi uznáváme že jest dosti často odůvodněno, odevzdati dítky vychovavacím ústavům, i pochopujeme snadno péči církve sv. o zřizování a rozmnožování vlastních ústavů vychovavacích.

7. Ve vychovatelské povinnosti rodičů má však také vychovatelské jejich právo, pokud jde o jeho užití, *svoji normu a své meze*. Neboť, mají-li rodiče povinnost dítky vychovávat, mají i dítky právo na výchov. Nevykonávají-li rodiče vůbec této povinnosti aneb užívají-li svého práva ke škodě a záhubě dítek, mají býti v trest bráni od moci právo chránící, nebo mají býti svého práva zbaveni, a dítky mají býti dány pod jiné vychovatelské vedení. Vychovatelské právo jest dáno rodičům pro dobro dítek; zneužití tohoto práva ke škodě dítek nezabavuje jich sice tohoto práva, avšak užívání jeho nutno v zájmu dítek zastaviti a pro dítky vyhledati jiné vychovatelské vedení.

8. *Výchov v rodině vykonává především matka*. Mezi ní a dítětem tvoří se brzy vřelá páska službami, které matka dítěti denně, ano, každé chvíle koná. Cit uspokojení, že matkou dochází splnění požadavků, z počátku hlavně smyslných, učí dítě hledati matku, a naopak dítě stává se matce tím dražším, čím více ukájí jeho potřeby. Tento vzájemný cit lásky, ke kterému se pojí u dítěte ještě cit závislosti na matce, usnadňuje velice vychovatelský vliv matky. Všecky dojmy, které matka u dítěte působí, mají veliký význam a trvalou hloubku nejen proto, že jsou první, nýbrž i proto, že se ve vzájemném obcování stále opakují.

Vřelá víra jest nevyhnutelnou podmínkou první vychovatelské činnosti matčiny; kde víra schází, jeví se láska mateřská jen jakožto sobeckost a nemá pravé ceny ani před Bohem, ani před lidmi. V pravdě úctyhodnou, praví Alban Stolz, jeví se mi láska mateřská jen tehdy, když jest náboženstvím posvěcena. Lá-ka a víra s porozuměním pro prostou, ale spořádanou domácnost jsou hlavní podmínky požehnaného mateřského výchovu.

Avšak i tu, kde matka málo nebo vůbec nevyhovuje svému ideálu, zůstává její vliv na veškerý vývoj dítěte velice důležitým, bohužel i tak, že se dává dítěti směr ke zlému.

Otec nestojí dítěti tak blízko jako matka, poněvadž nepečuje tolik o bezprostřední tělesné potřeby, a poněvadž ho život se svými požadavky domovu více odcizuje; ale za to jest otec přísný repraesentant práva a zákona. Bez spolupůsobení otcova snadno by se láska mateřská zvrhla v přílišnou povolnost vůči dítěti, a lásce by často scházela potřebná přísnost. Otec se svou tělesnou silou, duševní převahou jest pro dítě první autoritou, předmětem neobmezené úcty. Proto jest jeho příklad velice důležitým, a jeho veškerý život jest předmětem, který děti, zvláště hoši napodobují.

Starší sourozenci jsou nikoli nepatrnými spolupracovníky při výchovu a vzdělávání dítek. Jsou-li sami dobře vychováni, stává se výchov menších dítek snadnějším, protože příklad podstatně k tomu napomáhá. Je tomu právě tak jako ve škole, ve které kázeň, píle a pozornost jsou domovem; každý nově do školy vstupující žák mimovolně tímto duchem na tutéž dráhu bývá veden. Zbožný život v rodině jest oplodňující atmosférou, ve které potřeba víry, potřeba vyšší autority, kterou dítě na svět přináší, naléza potravu, ze které se později vyvíjí pravá nábožnost.

II. O původu školy a jejím poměru k rodině.

1. Vychovatelská povinnost rodičů jest, jak jsme viděli, osobní. *Osobně* mají se tedy rodiče výchovu dětí svých věnovati. Ale jest otázka, *jsou-li rodiče* za obyčejných okolností, chtějí-li tomuto svému úkolu svědomitě dostáti, skutečně *také s to*, aby sami o sobě vychovatelskou povinnost úplně vykonali, zdali jsou s to, aby sami o sobě vše to vykonali, co vychovatelská povinnost od nich požaduje. To třeba popírati. Neboť

a) k výchovu náleží podstatně také vyučování. Má-li býti dítě vychováno pro svůj věčný a časný cíl, jest nezbytně nutno, aby bylo vyučováno v tom, co se týká věčného cíle, i v tom, co věděti časný cíl požaduje. Toto vyučování musí nabyti také tím většího rozsahu, čím vyšší jest povolání, ke kterému dítě má dospěti a ku kterému býti vychováno.

b) Takto však rodiče z největší části jsou zcela nezpůsobilí, aby děti osobně vychovatelsky mohli vyučovati. Jednak totiž nejsou sami tak vzdělaní, aby jiné mohli vyučovati, jednak jsou svými povinnostmi tak zaneprázdněni, že nemají času ani chuti k vyučování. Platí-li to již o nižším, základním vyučování, tím více platí to o vzdělání vyšším. Pro toto vzdělání nestačují rodičům síly, schopnost i čas.

2. Jest tedy jasno, že rodiče nemohou své vychovatelské povinnosti úplně dostáti. Potřebí tudíž, aby měli *zástupce* jmenovitě v tom směru, ve kterém nemohou úplně zdárně působiti. Vychovatelský úřad musí se tedy jistým způ-

sobem a v jistém stupni rozdělití mezi rodiče a vychovatele — zástupce, má-li se jeho požadavkům dokonale učiniti zadost.

3. Při tom jest opět dvojí možnost. Může si totiž jedna rodina pro sebe ustanoviti *zvláštního učitele*, vychovatele. To jest však největšímu počtu rodičů nemožno. Nebo mohou býti ustanoveni také *samostatní, veřejní učitelé*, kteří všem rodičům poskytují možnost, aby svým dětem skrze tyto veřejné učitele vychovatelské vyučování mohli poskytnouti, a to tím způsobem, že učitelé v určitém čase dítky kolem sebe shromažďují, je společně vyučují a vyučováním vychovávají. *Tak povstává škola.*

4. Škola jest tedy přirozeným vývojem vychovatelského úřadu rodičů, poskytující jim možnost úplného, dokonalého výchovu, kterému by sami o sobě dostatí nemohli. *Škola jest však také v zájmu výchovu nutností.* V jednotlivých případech mohou býti ovšem tak zvaní informatoři; škola však zůstává přece vždy pravidlem, poněvadž největší počet rodičů nemůže si vydržovati zvláštního informatora. Škola jest tedy nutná, a tato nutnost vyplývá z přirozené potřeby vychovatelského úřadu rodičův, jest tedy ve své podstatě přirozeným, z přirozeného řádu vyplývajícím zařízením.

5. Tím jest také naznačena *podstatná úloha školy*. Škola jest podstatně vychovávacím ústavem; její úlohou jest sloužiti výchovu. Ovšem jest jen dílem a prostředkem výchovu. Kdyby škola chtěla jen vyučovati a nikoli také vychovávat, škodila by více dětem a společnosti, než by jim prospěla, neboť pouhé vyučování bez vychovávání neudělá, jak zkušenost učí, z dětí dobré lidi, spíše jim poskytuje schopnosti a prostředků, aby své špatné náklonnosti tím lépe mohly ukájeti.

6. Je-li tomu tak, jest ovšem *škola ústavem vyučovacím*; ale jest jím jen tím, že je především *ústavem vychovávacím*. Škola hlavně musí se snažit vychovávat, a právě za tím účelem, aby vychovávala, musí vyučovati. Nikoli proto, jako by bylo vyučování jediným prostředkem výchovu. Naopak škola musí užívati i jiných vychovatelských prostředků. Hlavní váha padá však přece na vyučování proto, že potřeba vyučování jest to hlavně, což existenci školy podmiňuje.

(Dokončení.)

— ㊦ —

Otázka katechismová a katechese.

Uvažuje J. Šmejkal.

S částečnou dychtivostí čtou se mínění, v různých listech projevovaná, o novém katechismu. Proč? Každý vycitňuje nedostatky při vyučování náboženství, domnívá se, že uhozeno bude na strunu, kteráž vyzní: zde v tom a tom třeba nápravy. Že se tak nestalo, ač již tolik slov a hartusení vyplýtváno bylo, čili že se stále hubuje a nikde se nepraví: toto méně správné či méně vhodné jest, a tím, že volí se velmi pohodlná cesta — kritisoání, aniž by pozitivně se uvádělo, jak a co a kde napravit jest, aby katechismus vyhovoval všemu, má mne k těmto řádkům, ve kterých poukázati chci na neoprávněnost mnohých stesků na katechismus, který mnohdy odnésti má vinu katechetovu, čímž vysvětlím, proč stále negativně na katechismus se hartusí, ježto by pozitivní cesta zrovna ne katechetické testimonium vydala.

Chci jediné přihlédnouti k vnitřní stránce, které se nedávno vyčtlo, že je nesprávná, nejasná a nevhodně rozdělená.

Že i nový katechismus nedostatky míti bude, dalo se předpokládati, ježto „nic není dokonalého pod sluncem“. Ale že by měl takové vlastnosti, jaké se mu dávají, to snad přece pravda není. Nelze mi tedy souhlasiti s názory těch, kdož o novém katechismu jako skrz naskrz nezpůsobilem mluví, ježto nikdo neočekával „nejdokonalejší“, „nejlepší“ katechismus, ale zajisté dokonalejší, lepší předešlého. A že lepším skutečně je, upříti se nedá. A právě, že jest pouze „lepším“, tím odpadá i chauvinistický názor, že otázka katechismová novým katechismem by byla odbyta.

Zajisté každý toužil, aby pro třetí třídu zvláštní katechismus byl vydán, ve kterém sestoupilo by se na stanovisko náboženské, na kterém stojí žák po odbytí dvou elementárních tříd, a aby postupovalo se v něm nepřetržitě od známého k neznámému, od snadnějšího k těžšímu, na kterýchžto pak nabytých zásadách již by se pracovati dalo podrobněji a důkladněji ve třídě čtvrté a vyšší. Že touze té vydáním malého katechismu mnoho se vyhovělo, jest uznati, byť tu a tam i mnohé definice těžké, rozumu 8–9letých dětí těžko pochopitelné byly, byť na počátku vyučování kladly se otázky, jichž přirozené zodpovědění a pochopení učitel žádati může, když dospěl k devátému článku (kdež ani nežádá se vysvětlení slova na př. neomylnosti, jehož pojem již v otázce 5. se určuje). To na věci mnoho nemění, ježto katecheta tu vyspělost a dovednost svou ukázati bude moci, aby důkladným výkladem těžkopádnost slov poněkud paralysoval. Domnívám se, že nesnadnost mnohých výrazů při skládání byla uznávána. Mínění své odůvodněno vidím v tom, že mnohým otázkám dány byly hvězdičky, aby otázky ty zodpovídané byly od chápavějších a vyspělejších rozumků. Byly-li tudíž definice takové do malého katechismu vloženy, předpokládalo se zajisté, že katecheta promyšlením věci pravdy dané chápavosti a dospělosti dětské přístupny učiní, ježto mnohdy nezáleží tak na mrtvých písmenech katechismu, ale na katechetovi, a že dobrý katecheta i s méně dobrým katechismem si vypomůže, nezapomínaje, že ideál, pro který učí, jest Ježíš Kristus, a že tento ideál míti má, ať již má před sebou katechismus bezvadný či katechismus zastaralý. Slova sv. apoštola Pavla, promluvená k Židům (13, 8): „*Jesus Christus heri et hodie: ipse et in saecula*“ tanouti mají na mysli katechetovi, jakmile vkročí v síň učebnou a tam ozve se mu pozdrav: „Pochválen buď P. Ježíš Kristus“, kterýž pozdrav jest mu jaksi posledním napomenutím, aby onen ideál v srdci účinně se mu během vyučovací hodiny ozýval, aby tak učení jeho šlo ze srdce k srdci.

Praví se: Působivost učitelova spočívá na jeho methodě. Katechetovo axioma stává se mnohem širším, ježto spočívá na Kristu, od kterého učiti jest se nám *látce i methodě*, jak učiti. Byliť mužové, kteří ponětí neměli o pravidlech methodiky a přece byli dobrými ba i výtečnými katechety, protože celým zápallem duše své učili „v duchu Ježíše Krista“. Kdo tímto směrem jde, míním, je dobrým učitelem, ježto Kristus mu základem, alfou i omegou jeho metody. Nechci slovy těmi upírati důležitosti katechismu, než, myslím, že tolik křiku činiti, že to neb ono v něm tomu neb onomu není po chuti, přece potřebí nebylo a není.

Dr. Thalhofer ve své knize: „Über die Entwicklung des katholischen Katechismus“ praví, že otázka katechismová nikdy rozluštění u všech nenalezne. A vskutku každý větě té přisvědčí, kdo jen poněkud ve věc samu vnikne. Neboť stěžejním bodem katechismu jest, že každý katecheta katechesi svou v soulad

uvéstí musí s katechismem, a pokud se to ku spokojenosti nestane, potud otázka opravy katechismu s povrchu nezmizí. Ovšem nepřihlíží se tu, že zapomíná se, že katechese může býti správnější, slovům katechismu vhodnější a případnější, bude-li se bráti cestou jinou, než se bere a že tak, co katechetovi schází aneb nepřiliš vhodná metoda jeho katechese za nedostatek, neúplnost a těžkost katechismu se považuje a jemu přikládá. Či nemůže býti aneb není to po většině hlavní zřídlo stesků na katechismus?

Musí se tedy mnohdy metoda, dle níž katechismus se vykládá, a ne katechismus — zdokonaliti. Jsou tedy zajisté mnohá přání a návrhy katechetů oprávněny. Tato přání a návrhy jsou, jak samo sebou se rozumí, dle individuality katechetovy a dle metody katechetické různé, ano, mnohdy si i odporují. Proč to? Protože metoda katechese řídí se individualitou katechetovou a stanoviskem, jaké on ke katechismu zaujímá. Jest tedy ustáliti poměr ten, a když pak stane se tak, bude možno potom přikročiti ku přáním a opravným návrhům.

Či není snad metoda, kterou katechese se bere, velice důležitá? Umělec promyšlenou, oduševněnou skizzu v srdci svém míti může, avšak k provedení jejímu jest mu třeba nástroje, kterým teprv tuto svoji myšlenku v dílo umělecké přenéstí mu lze. A čím štětce, dláto umělci, tím katechetovi dobrá metoda, aby pravdu, kterou mrtvá slova katechismu mu podávají, vykrystalisoval, pochopení a vyspělosti rozumové přístupnou učinil, aby pravdu podal slovy, která by nejen působila na rozum, ale i šla k srdci.

Cest, kterými k cíli tomu kráčet lze, jest zajisté více, a v tom právě — jak již praveno — bod bolestí a stížností na katechismus. Zdaž jsou oprávněny? Co činiti, aby se jim zabránilo? Která cesta — metoda — nejlepší, nejvhodnější? Těžká to věru otázka, ježto individuálnost katechetova, jeho záliba v určení metody hráti bude prim. Abych poněkud odpověděl k dané otázce, otažme se povolaných k tomu — učitelů. Oni musí především uspokojivé odpovědi dáti. Vstupme do síní, kde katechetice se učí, vstupme do škol, kde postup u vyučování se cvičí, kde vyučování stojí na vědecké výši, a nalezneme všude u nás postup genetický, induktivní. Jaký jest to postup, povím. Tak učí i mnozí katechetové. Jiní však katechismus ve věcné i ve formální stránce berou za základ vyučování. Oni vykládají otázku za otázkou, odpověď za odpovědí, od pravidla jdouce k příkladům. Jiní, hledíce pouze na efektní výsledek a parádní zevnějšek při případné zkoušce, snad ani nevykládají, ježto přihlížejí jenom na memorování odpovědí. Že ti, kteří prvního způsobu si hledí, jinak katechismus uspořádaný míti chtějí než druhí, samozřejmo. Možno dosíci souladu, souhlasu?

Přihlédněmež blíže k těmto metodám.

Každý zajisté uzná, že rozbor myšlenkový, kterým z názorů pojmy tvoříme a z jednotlivých případů všeobecné zákony odvozujeme a z příkladů pravidla vyvinujeme, nutno v těch třídách užití, — má-li totiž rozum i srdce pravdou náboženskou býti prostoupeno, — kde vědění žákovo jest prázdné staveníště, na kterém návodem učitelovým pravda náboženská se staví.

Omnis cognitio a sensu pravil již sv. Tomáš Aquin., a slova ta platí i ve vyučování náboženství, a proto i náboženské vyučování musí býti především, pokud možno, názorné. Celé tajemství elementární metody jest názor, vždyť již Quintilián řekl: „Lidé věří více očima než ušima.“ Když vyučování jest názorné, kde i obrazů vhodně se užívá, jest jasné, zajímavé, a především pochopitelné a účelné. Tomuto požadavku vyhovuje zplna metoda induktivní (analytická), kde postupuje se od

příkladu k pravidlu, od názoru k pojmu, ať je již formou induktivní historická, nebo induktivní typická, nebo induktivní akroamatická (katecheta mluví, žák poslouchá), nebo induktivní erotematická (katecheta se táže, žák odpovídá). A takové názorné vyučování třeba katechetovi, aby pravdy často abstraktní před duchem dětským znázorňoval tak, aby celé, živé, plné životní síly stály před duší dětskou. Pohledme na svůj vzor — na ideál učitelů — Ježíše Krista. Jak ten učil? Shledáme, že z příkladů odvozuje pravdu, užívaje obrazů ze přírody a ze života lidského. On pravdy nepodává ozdobené vědeckým blýskotem, aneb v abstraktních pojmech, ale ze života a pro život, od přirozeného kráčí k nadpřirozenému, od malého postupuje k velikému, posluchače nepřetěžuje, povlovně jde, předešlé novým přidáváním rozmáhá a sílí, jednotlivé pravdy spolu pojí a ustavičně váže. Lilie jerišská, cedr libanonský, halíř vdovin, kvas ženy, vrabec na střeše, ucho, jehly, rybářská síť, slunce, vinná réva, vinice, semeno horčičné, loď, fíkový strom, lev, vlk, svatba, ženich a j. slouží božskému Učiteli, aby své učení názorným, zajímavým učinil.

A podobně katecheta nečerpá učení své z rozumu svého, ale z učení Ježíše Krista a z depositum fidei, které z ruky Církve přijal, a proto povinen vzorem svým se řídit. Tudíž i katechese jeho musí být rozumná, jasná, názorná, musí zajímati oko i ucho, srdce i mysl. Proto jemu třeba, aby příběhy počal a na nich pojmy vyvíjeje postoupil k celku, od blízkého postoupil k vzdálenému, od lehkého k těžkému, od jednoduchého k složitému, od věci k pojmu. Tak jenom katecheta bude státi na svaté půdě a žáci s ním.

Touto methodou nutno ve třetí třídě jíti. Postupuje li se však v této třídě methodou druhou, synthetickou, deduktivní, žáci dají odpovědi sice správné, ježto jsou vydřeny, ale otázkou jest, zdaž při nich i srdce prostoupeno jest tím, co mluví, a zda tomu, co mluví, rozumějí.

Budiž zde uveden tento příklad: Položme třeba dětem otázku: Kde jest obsaženo, co má katolický křesťan věřit? Odpovědí: V apoštolském vyznání víry. Dítě ve třetí třídě sotva čte otázky a odpovědi a o porozumění nemůže být ani řeči. Jak pak může otázka ta dítě řešiti a zajímati? Nedivme se, že pak při výkladu katechetově, který na základě čteného vykládá, myslí na něco jiného a myslí svou k věcem je těšícím zalétá. Ono musí sice pak se duchaprázdným mechanismem slovům naučiti, ale učení to žádnou cenu pro ně nemá.

Postupujme však methodou induktivní. Katechismus zavřeme, aby děti přečtením nesrozumitelných slov nepřipravily se o zajímavost. Veďme je k božskému Příteli dítek, ličme jim, jak On učil lidi shromážděné v chrámě, v synagoze, na hoře i z lodičky, na poušti a na louce. Ličme jim jeho postavu, jeho učení, vznešenost a pokoru. Žáci budou naslouchati napjatě vypravování tomu. Povězme pak, že Kristus učil, čemu od Otce svého se naučil. Učil tomu všechny, ale zvlášť apoštoly. Nyní probudme v žácích touhu, aby to učení také hleděli poznati, které Kristus dětem vypravoval a kterému dospělý učil. Když napjali jsme tak zvědavost jejich, podejme jim apoštolské vyznání víry.

Aneb jiný příklad: Kdož bude ve třetí třídě nejprv vykládati: „Co jest svátost pokání,“ protože otázka ta je na prvním místě v katechismu? Zdaliž nebude přirozenější nejprve líčiti Krista, kterak hříchy odpouští (na příkladech), kterak dává tuto moc apoštolům, a kterak apoštolům dává moc tuto přenést na kněze, an vypráví podobenství o marnotratném synu, a pak teprve vykládati, co hříšník činiti má, aby dosáhl téhož odpuštění. To zajisté přirozená, logická cesta.

(Dokončení.)

Náboženská cvičení na školách obecných.

Pod tímto názvem přinesl náš milý „Vychovatel“ v čís. 17. ze dne 1. září t. r. na stránce 214 zprávu, jakoby se byla Chrudimská c. k. okr. školní rada usnesla, „že veškerá zanedbání na předepsaných náboženských cvičeních školních dětí náboženství katolického se rovněž tak trestati mají, jako zanedbání docházky školské atd.“ Tato zpráva poplašila kde koho, zvláště pak ty jisté kruhy učitelské, ale nezakládá se na pravdě. První zprávu toho obsahu přinesla „Nár. Politika“; známe dopisovatele, který se tím dopustil mystifikace, a ostatní listy, které tuto zprávu otiskly, byly vesměs mystifikovány: neboť o něčem podobném c. k. okresní rada Chrudimská nejednala a se neusnesla, tím méně jest pravda, že byl rodiči pokutovanými podán rekurs k c. k. zemské školní radě a k ministerstvu vyučování, a ještě méně jest pravdou, že nedbalí rodiče byli stiženi peněžitou pokutou 10 zl. nebo 2 dny vězením. Se všech stran a kruhů duchovních i učitelských docházely dotazy, jak se věc má? Což bylo ovšem přirozeno, jelikož podobné, nejvyššími školními úřady schválené usnesení by mělo dalekosáhlý účinek na provádění školního řádu a dozoru se strany učitelstva k náboženským cvičením. Tvrdíme však, že podobné nařízení vyšších úřadů církevních i školních, „aby zanedbávání služeb Božích i ostatních náboženských cvičení na školách národních tak bylo trestáno, jako zanedbávání vyučování školního“ škole by nikterak neškodilo a bylo by zcela správné, jelikož by se zakládalo na platných školních zákonech, což pokusíme se zde krátce nastíniti.

Veškeré nejdůst. bisk. Ordinariáty na základě § 5. al. 5. zákona ze dne 14. května 1869 vydaly r. 1870, kdy nynější školní zákony počaly se prováděti, svá nařízení v příčině vyučování a cvičení náboženského na školách obecných i měšťanských; tak učinil nejdůst. biskupský Ordinariát Královéhradecký výnosem ze dne 9. června 1870 čís. 3553, a ostatní učinily podobně. Tato ordinariátní nařízení c. k. zemská školní rada vzala na vědomí, a ničeho proti nim nenamítuvši v příčině jejich uveřejnění nařídila oznámení jich c. k. okres. šk. radám resp. správám všech škol té které diecése, (vynesení c. k. zemské škol. rady ze dne 14. listopadu 1871 č. 13223. — „Vládní Věstník 1871 fol. 151.): *protož tato ordinariátní nařízení mají platnost zákona, k čemuž dodáváme, že náboženství na školách obecných jest povinný a na prvé místo postavený předmět. a k náboženství dle ordinariátních nařízení náleží též cvičení v náboženství, jest tedy též toto cvičení povinným. Přestoupení každého zákona podléhá trestu, a tak i ve školách zanedbávání povinného cvičení náboženství podléhá trestu.*

*Tato ordinariátní nařízení kladou jako nejhlavnější cvičení v náboženství na prvé místo, aby školní děti hlavně v neděli a ve svátek po celý rok a všedního dne aspoň v letních měsících se účastnily služeb Božích; jest tedy žactvu stejnou zákonitou povinností těmto nařízeným službám Božím pravidelně býti přítomnu, jako jest jim povinností docházeti pravidelně do školy. Že správně soudíme, rozhodla c. k. zem. školní rada pro Horní Rakousy dne 27. září 1887 č. 2120 takto: „Mše sv. školní v létě (bezpochyby i ve všední den p. s.) jest okresní školní radou oznámené duchovní cvičení, ku kterému jest žák zavázán. Musí se tedy potrestati ten, kdo vinou svou je promeškál, a tento trest je takový, jako kdyby žák zanedbal školu. Povinnost žáků v účastenství služeb Božích opírá se dále o poslední větu 14. článku zákona ze dne 21. pros. 1867 ř. z. čís. 142 a podléhají v tom žáci zákonné moci správy škol.“ Podobně rozhodla (i o všedních dnech) c. k. školní rada v Broumově dne 14. července 1887, odsoudivši k penězi a pokutě jisté rodiče, že syn jejich zanedbával mši sv. neomluviv se; z rozhodnutí toho odvolali se rodiče k c. k. zemské školní radě, a ta zamítuvši rekurs potvrdila rozhodnutí c. k. okr. školní rady: *tedy i pro školy království Českého má shora uvedené ustanovení zákonnou platnost.**

Jelikož dle uvedených rozhodnutí podléhají žáci v příčině docházky a obcování službám Božím zákonné moci správy školy, jest povinností učitelů při službách Božích k dětem dozíratí — ovšem učitelé stejného se žáky vyznání: tak nařizuje školní novella v § 48. ze dne 2. května 1883 a později připomíná totéž c. k. zemská školní rada ze dne 6. června 1888 č. 1306; že k farním službám Božím, při kterých jest i kázání, jest žákům docházeti zvláště na venkově, kde nemají pro sebe vlastních služeb Božích, nařídilo c. k. ministerstvo vyučování dne 8. prosince 1881 č. 17958.

Vykonávají-li učitelé dozor řádně každý nad svou třídou, tu ovšem nejlépe mohou kontrolovati docházku do chrámu Páně a svou „zákonnou moc“ vykonávají, totiž nedbalé napomínati, povzbuzovati, ano i trestati; jest zároveň v této zákonné moci učitelům třídním vyhrazeno, že mohou v jednotlivých případech od společného účastenství při školních bohoslužbách osvobodovati, avšak vždy jen ve srozumění a s vědomím učitele náboženství.

Před několika roky vydal Nejd. bisk. Ordinariát v Hradci Králové nařízení, aby nejen na školách v sídle duchovní správy, ale i v přespolečných školách — s kostelem, nebo bez kostela — upravila se pravidelná docházka chrámová školních dětí *hlavně v neděli a ve svátek*. Tomuto nařízení vyhověla c. k. okr. školní rada v Chrudimi v ten rozum, že veškeré místní šk. rady svého školního okresu vybidla, aby se v řádné schůzi u přítomnosti příslušného duchovního správce jako člena o tom usnesla, jak ordinariátnímu nařízení lze každé vyhověti. Veškeré místní šk. rady *v sídle duchovní správy* ustanovily se na pravidelné docházce školních dětí v neděli a ve svátek bez výjimky; o všedních dnech rozhodly různě, a to dle bývalého zvyku, buď každodenně po celý rok neb v letních měsících, neb jen několikrát v týdnu; místní školní rady *v přespolečných školách* uváživše vzdálenost a schůdnost cesty od farního chrámu ustanovily jisté neděle, svátky neb doby, kdy učitelé vedou děti svých tříd — za příznivého počasí — do farního chrámu k službám Božím. Tato snesení svá zaslaly okresní šk. radě ku schválení, a dle toho se nyní veškeré školy Chrudimského okresu řídí. Kde pro přílišnou vzdálenost neb neschůdnost cesty docházka do farního kostela jest obtížná, ano, nemožná, jest učitelům dle ministerského nařízení ze dne 16. května 1880 čís. 6206 zákům velmi často na paměť uváděti přikázání Boží i církevní: „Pomni, abys den sváteční světil,“ a „v neděli a ve svátek celou mši sv. pobožně slyšeti.“

Jádrem této naší úvahy jest, že *skutečně spočívá na základě zákonném pravidlo: že veškerá zanedbávání na předepsaných náboženských cvičeních školních dětí katolického náboženství rovněž tak trestati se mají, jako zanedbávání docházky školní*. V praxi však neděje se tak; učitelé obvykle si toho málo všímají, nevyzývají, nepovzbuzují děti k službám Božím — mnohý učitel sám se ve svátek neb v neděli vyhne kostelu, vezme si dovolenou od svého šéfa na neděli neb svátek často z důvodů malicherných: a tak břímě kontroly docházky chrámové spočívá na bedrách skoro výhradně učitele náboženství, což mu zabírá mnoho času na úkor učiva náboženského, které dle osnovy probrati má. Nechceme tvrditi, že tato kontrola měla by konána býti výhradně učitelstvem bez kněze; vždyť tu a tam se toho učitelé liberálové ochotně chápou, děti nedbalé přísně trestají, nespokojenosti a mrzutosti rodičů vyvolávají, aby jen to odium trestu za nedbalost na službách Božích svezlo se na nás — na kněze. Mníme, aby v této věci panovala shoda přátelská, mezi učitelem duchovním a světským, aby přikročeno bylo jen k trestu po vzájemném se dohodnutí a úvaze všech poměrů; ale rozhodně si přejeme, aby naše diecesání duchovní představení k tomu dobrotivě působili, by c. k. zemská školní rada shora uvedené zákonné ustanovení zřejmým nařízením uplatnila, aby docházka školních dětí do chrámu stala se pravidelnější a tím prospěšnější.

L + 19.

SMĚS.

Něco o úkolu katolických konviktů.
Nenávidění klerikálové předcházejí mnoho-mluvným liberálům i radikálům bez dlouhých řečí a okolků velice vzorným příkladem, zařizujíce k záchraně mládeže vychovavací a studijní ústavy. Ústav Bubenčský, konvikty v Kralové Hradci, Mladé Boleslavi, Svatováclavský konvikt v Praze atd. jsou výmluvným toho dokladem. Zmiňujeme-li se zde o těchto ústavech, chceme si jen připomenouti, že hlav

ním účelem všech těchto a podobných katolických ústavů je ochrana nezkažené mládeže před hroící mravní zkázou, nikoli tak náprava již zkažených jinochů. Žádnému katolickému konviktu bychom neradili, aby přijímal jinochy mravně již zkažené k nápravě, jelikož s té strany hrozí dobré pověsti našich ústavů a mravně nezkaženým jinochům veliké nebezpečství; takoví studující z pravidla se již nenapraví, mohou však stádečko nám rodiči

svěřené snadno nakaziti! Pisatel těchto řádků byl po 5 let chovancem jistého konviktu; do tohoto byl kdysi na přímluvu mocného strýčka přijat větší studijní z jistého gymnasia vyloučený a zůstal tam pouze tři čtvrti léta. Co ten však za tu krátkou dobu v ústavě způsobil zkázy a svedl dospívajících studentů na úplné scestí, nelze ani vypsati; a přec byl v ústavě dostatečný dozor! Proto opakujeme ještě jednou, neberme do katolických ústavů zkažených studentů, leč by tam bylo o ně zvláště postaráno, a dozor nad nimi všestranně zostřen!

Opravený pomník. Na hřbitově v Křešicích u Litoměřic odpočívá bývalý tamní farář a známý spisovatel český z doby našeho národního probuzení Vincenc Zahradník, který v nejlepším věku 46 let tamtéž dne 31. srpna 1836 zemřel. Hrob jeho ozdoben pomníkem, kterému nyní po 63 letech hrozila úplná zkáza. K záchraně pomníku sebral místní farář mezi ctiteli Zahradníkovými v Litoměřicích a okolí značnější částku, k němuž též sl. družstvo „Vlast“ 10 zl. přispělo; za tuto částku vykonána důkladná oprava, která v těchto dnech ukončena. — Ač Zahradník po 9 let v Křešicích působil, zanechal po sobě v srdcích svých německých osadníků trvalou památku nejen jako proslavený spisovatel, (nazývají ho „Fabeldichter“) nýbrž i jako duchovní správce, tak že ještě nyní nejstarší osadníci z Křešic a okolí naň rádi vzpomínají a o jeho obětivosti v době cholery o jeho neohroženosti v ošetřování ochořelých o jeho oblíbenosti jako zpovědníka a kazatele mnoho vypravují; lid pry zdaleka spěchával do Křešického poutního chrámu, aby Zahradníka seznal a slyšel. Kdykoli se slouží Zahradníkova nadační mše sv. přispěchají nejstarší osadníci Křešičtí, aby se pomodlili za svého bývalého mláčka, faráře Zahradníka.

Jedna konference a tři dni prázdnou.

V jistém rozsáhlém školním okrese ustanovena loni okresní učitelská porada na den téměř uprostřed měsíce prosince; zdali se tak stalo z péče o zdraví učitelů či k jejich většímu pohodlí, neumíme povědět. Správce jednotřídky v X., maje do okresního města Y 5 hodin neschůdné cesty, byl by musil vyjít v úplně tmavé noci před čtvrtou hodinou ráno z domova, aby v čas přibyl k počátku konference. Při lonských cestách a známém prosincovém nečase byla to ovšem věc nemožná; po-

užil tudíž lokálky, která se sice od okresního města Y. značně vzdaluje, ale přece umožňuje snazší spojení s okresním městem po trati jiné hlavní dráhy; že však po lokálce jezdí denně jen dva vlaky směrem k hlavní trati, a to ráno a v poledne, ranní vlak však k městu Y nemá přímého spojení, jelikož dále pan správce měl na nejbližší stanici lokálky dobrou hodinu neschůdné cesty, musil se již den před poradou vydati na cestu a nemohl toho dne vůbec vyučovati, nechtěl-li polední vlak zameškati a chtěl-li před odchodem z domova ještě něco pojísti; na hodinu nebo dvě děti ze vzdálenější vesničky do školy volati nezdálo se mu býti vhodným. Bylo tedy již den před poradou prázdnou. Porada sama trvala zrovna do 5. hod. odpoledne či lépe řečeno do noci. Toho dne na zpáteční cestu pomýšleti nebylo ani možno. Jel tedy náš pan správce až druhého dne ráno z okresního města a mohl použití ke zpáteční cestě po lokálce vlaku, který v pozdní hodině odpolední se vrací na stanici, odkud byl pan správce vyjel. Bylo tedy následkem toho i den po poradě prázdnou; z takových neočekávaných prázdnin měly ovšem děti největší radost; myslily si, jen kdyby takových porad bylo několik do roka. Co si pan správce naší jednotřídky myslil, nechceme zde prozraditi; pan c. k. inspektor bezpochyby cítil v duchu radost, kdo ví jak tu známou rakouskou perlu nevyleštil! Není nad pány inspektory, kteří okresní učitelské porady odbývají v prosinci a k tomu ještě v pátek!

Jos. V. Bouchal.

Don Quixote a „Škola našeho venkova“. Na naší výtku, že „Škola našeho venkova“ doporučuje mládeži spis „Don Quixote“ odpovídá tento list, že bojujeme „počestnou“ zbraní a překrucujeme. On prý doporučoval vydání Šolcovo „na knižním trhu dobře známé a velmi zdařile pro českou mládež upravené,“ kdežto my jsme podali výňatky z překladu Dra. Pečírky. A na takové „výši“ prý je všecka naše polemika. Prosíme za odpuštění, že jsme neuznali za nutné prohlížeti *minulý ročník* „Školy naš. venkova“ a poukázali jsme k tomu, co jsme našli v ročníku letošním na str. 23. kde čteme doslovně: „Cervantes: Don Quijote de la Mancha“ a více nic. O nějakém vydání pro mládež ani zmínky! Tedy výtku o překrucování „Škole našeho venk.“ pěkně vracíme, neboť na překrucování mají patent žurnály je-

jího druhu. Nám toho však nedokáže nikdo. Není to pravda, že nějaké vydání pro mládež je „na knižním trhu tuze dobře známé“. O tomto vydání ví asi málo kdo, jako o všem, co vyjde někde na venkově. Nám neběží nikdy o nějaké to „seřezání“, nýbrž o to, abychom dle potřeby bránili kotrmelcům v pravdě Don Quixotovské paedagogiky, jakou provozují naši pokrokaři, posedlí samou „moderností“. Divná věc: jsou to právě tito pánové, kteří tvrdí, že se spisy pro mládež *předělávati nemají* — a teď najednou máme extra vydání „Don Quixota“ pro mládež! Inu, je to „moderní“ — doporučovati dětem právě to, co se pro ně nehodí. Vědí-li pání moderní paedagogové ze „Školy n. v.“, pro jaké poměry byl spis Cervantův psán, budou snad také vědět, že Cervantes vůbec děti na mysli neměl a jakživ se nenadál, že bude někde v Čechách ke konci 19. věku „upravovati“ pro mládež jeho spis, který neobsahuje pro ni *pranic ušlechťujícího*. (Je-li tam něco, ať nám to pp. modernisté najdou!) Že to přece některý knihkupec vydá, na tom nezáleží pranic. Zatím nejsou u nás ještě španělské poměry, aby spis ten měl pro naše děti nějakou důležitost. Nu, snad pp. modernisté ty španělské poměry u nás co nejdříve za-

Velice zlý vikář objevil se ve 22. čísle „Národu a Školy“ (tam, co jsou ti „dobří katolíci“). Je tu vylíčen výstup při náboženské zkoušce. Učitel neměl času probrati nauku o odpustcích. „Tvář kněze zrudla. Tlustými rty mu to škubalo. — Proč jste neučil odpustkům? — vybuchl

prudce. A tohle je pěkné! Pánové (obrátil se k panstvu) to je učení, co? Učitelé nevychovávali, kazí, náboženství neučí, jsou nevěrci! To našla okresní školní rada pěkného učitele svatého náboženství! Fuj, styďte se, pane kantore! Máte to, děti, pěkného učitele. — Je prý odporným líčiti tuto scénu dále. Ubohý učitel se stal „obětí osobní zášti“ a už je mrtev, (aby to bylo dojemnější). Ku konci, praví pisatel, že to není pomluva — nikoli: je to pravda! A je to hanba!“

Ano, je to hanba, takto o kněžstvu psáti. My zase to považujeme za lež, a to proto, že v „Národu a Škole“ panuje taková láska ku kněžství, že by takového vikáře nešetřili, ale oznámili by jeho jméno světu s největší radostí. A pokud se tak nestane, považujeme to za lež. — Ale budiž, ať by se našel vikář, který by se byl takto zachoval — jaký účel mělo by uveřejnění této historky? Tohle, milí pánové, je velice tendenční: to nemá jiný účel nežli šířiti ku kněžstvu nenávisť. Ne-li, tedy očekáváme, že co nejdříve uveřejníte článek o některém hodném vikáři. Či pan pisatel ve svém živobytí žádného nepoznal? — Na štěstí nebyl jen vikář špatný. Ostatní učitelé „jako otroci se plazili za panstvem do fary. Jim nesešlo pranic na cti stavu“. Jenom pan pisatel zůstal charakterem a na faru nešel. On tedy zachránil čest učitelského stavu — jinak už by bylo po ní. — Pání dobří katolíci, učte se od židů, kteří netupí své rabíny — a zvláště ne tiskem!

Listárna. Dp. J. V. B. v Zah. Srdečný dík. Zařídím vše, jak si ráčíte přátí.

LITERATURA.

Za českou osvětu. Obrázky z dějin českého školství středního. Napsal Jan Šafránek. Nákladem J. Otty v Praze, 1898; str. 270, cena 1 zl. 20 kr.

Ač je to první pokus vypsání dějin českého středního školství vůbec, lze přece říci, že je to dílo zdařilé, z něhož seznáváme nepatrné počátky středních škol českých v minulých dobách a jejich netušený rozvoj za panování císaře a krále Františka Josefa. Spisovatel pojednává v prvé knize na 95 stranách o latinských školách po 9. až do 16. století, pak o řádových gymnasiích od r. 1620 až do r. 1775, líčí dále úpadek školství středního v době od r. 1776 až do r. 1802, kdy byla gymnasia

pětitřídní a kdy z četných středních škol zbylo v Čechách pouze 13 gymnasií, z nichž čeština úplně vyloučena. Od r. 1802 množila se zase gymnasia v Čechách tak, že jich bylo r. 1818 již opět 25 o šesti třídách, což potrvalo až do bouřlivého roku 1848; dále zmiňuje se autor o osudech českého jazyka na gymnasiích od r. 1899 až 1848, který se horlivostí jednotlivců a následkem našeho národního probuzení čím dále tím více uplatňoval, až r. 1848 nabyl své přirozené platnosti. — V dalších dvou kapitolách první knihy líčí se studium filosofické od r. 1754 až do r. 1849 a počátky škol reálných (1752 a do r. 1848).

Kniha druhá, sáhající až ke str. 177. obsahuje v 6 kapitolách dějiny českých škol středních z doby naší, totiž od roku 1848 až do r. 1898, kdy měl český národ 48 středních škol v Čechách, 20 na Moravě a 1 ve Šlezsku; v této knize jest též hojně statistického materiálu.

Kniha třetí až do str. 255. je obrázek z letopisů jednotlivých českých středních škol, k němuž vedle osobního a věčného rejstříku připojen krátký životopis autorův, který je znám jako vynikající spisovatel zvláště v oboru dějin našeho školství. Jelikož ředitel Šafránek píše úplně věčně, nezamlčuje nikde zásluh církve a jejích orgánů a sluhů o rozvoj našeho školství; ano, mnohá místa jeho spisu jsou výmluvnou obranou církve a kněžstva proti oněm utrhačům, kteří je viní z nepřízně ke školství a školskému pokroku.

Připomeneme-li ještě, že spis tento je ozdoben vkusným obrazem Jeho Veličenstva a 24 obrázky českých ústavů a mužů o naše školství zasloužilých, že je úhledně vypraven, a jeho cena přiměřena, nemáme, co bychom k jeho chvále podotkli.

Dovolíme si jenom ještě některé nepatrné poznámky; na str. 20 řekli bychom, jako katolíci, raději „*blah. Petr Canisius*“ než pouhé *Canisius*; datum zřízení akademického gymnasia neodpovídá tu letopočtu na str. 171. a 208. — Na str. 49 mluví se o úžasném úpadku středního školství za císaře Josefa II.; úpadku toho chtěla prý jistá strana užiti k opravám klerikálním. Myslíme, že toto slovo je zde nejméně na místě; či byla již pouhá snaha po odstranění křiklavých vad a všeobecného vědeckého a školského úpadku v tehdejší školské klerikální?

Ke str. 63. lze nám podati dle rukopisu chovaného v biskupské knihovně v Litoměřicích a náležejícího k životopisným listinám biskupa Valdštýna statistická data o počtu žactva na veškerých českých gymnasiích z r. 1787; dle tohoto rukopisu mělo roku 1787 *patnáct pětiletých gymnasií v Čechách pouze 1.218 žáků*; akademické v Praze celkem 168, z nichž byli 42 v poesii, 32 v rhetorice, 30 v syntasi, 32 v grammatice, 32 v principii. Malostranské čítalo 127 žáků, totiž 23 v poesii, 20 v rhetorice, 26 v syntasi, 26 v grammatice, 32 v principii. Novoměstské mělo 220 žáků, totiž (dle hořejšího sestupného pořádku) 30, 35, 42, 46, 67. V Boleslavi

bylo 65 žáků, (5, 10, 15, 19, 16.) V Broumově studovalo 48, (7, 13, 10, 11, 7.) V Budějovicích bylo 93 studujících, (16, 25, 14, 20, 18.) V Chomutově bylo jich 38, (15, 16, 14, 9, 14.) V Litoměřicích jich bylo 46, (8, 7, 8, 16, 7.) V Litomyšli studovali 84 žáci, (12, 13, 15, 24, 20.) Plzeňské gymnasium čítalo 49 žáků, (7, 7, 11, 12, 12.) Písecké 31 žáků, (2, 11, 2, 10, 6.) Mostecké 40 žáků, (7, 8, 8, 7, 10.) Královéhradecké mělo 92 studujících (18, 13, 21, 16, 24.) Doubovské čítalo 48 studujících (totiž 8, 6, 14, 11, 9).

Jos. V. Bouchal.

✱

„*Vlasti*“, časopisu pro poučení a zábavu, vyšlo redakcí T. o. m. Š. k. r. d. l. e. roč. XVI. čís. 1. s tímto velezdařilým a zajímavým obsahem: Jaké změny staly se za posledních padesát let na národnostní hranici v diecési Budějovické. Podává Frant. Wildmann. — Nedej zahynouti! Báseň od Jaroslava Tichého. — Pepička Kopřivova. Napsala Vlasta Pittnerová. — O mravním i hmotném úpadku slovanského opatství u sv. Mikuláše na Starém městě Pražském za opata Martina Absalona. Podává Dr. Frant. Krásal. — Na Balkáně v zimě r. 1899. Napsal Msgr. Karel Jaenig. — Triumf krále Sesostriše. Báseň od Václava Tesáře Blanického. — Apoštolat hluchoněmých a bratří August Caesar, Josef a Jan Gualandi. Podává Josef Flekáček.

Jaké byly počátky křesťanského socialismu v Čechách. Napsal V. Žižka. — Domine non sum dignus. Báseň od R. Stupavského. — Pastely. Polsky napsal Jan Lada. Přeložil Fr. Josef Mergl. — Douchův večer. — Svět a jeho konec. Sestavil z různých zpráv Bedřich Jirůtek. — Ottův Slovník Naučný po stránce přírodovědecké. Píše Tomáš Pícha. — Školský obzor. Píše J. B. Žďárský. — Hlídka národohospodářská. Píše Rud. Vrba. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Zprávy spolkové. —

Z uvedeného obsahu je zřejmo, že nový ročník „*Vlasti*“ zásoben jest pracemi zajímavými a cennými. Jsme jisti, že posavadní příznivci „*Vlasti*“ majíce na paměti, jak mnoho vykonala pro náš katolický život, a hledíce k tomu, že i pro nynější dobu jest časopisem velice důležitým, nejenom že jí neodeprou další podpory, ale i o větší její rozšíření laskavě se přičiní.

Dělnických Novin vyšlo redakcí T. o. m. Jirouška ročníku IX. číslo 4. s obsahem: Zmatek v táboře červených. (Dr. R. Barture.) — Zákon o průkazu práce. (L. + 7.) — Otázka ženská. (Řeč R. Vrby.) — Z celého světa. — Ženská hlídka. — Záležitosti strany. — Různé zprávy. — Dopisy. — Literatura. — Oznámení. Feuilleton: Stávkokaz od K. L. Macháče.

Sborník Historického kroužku. Redaktor Dr. M. Kovář. Právě vyšel sv. 8. b s pouštavým a pozoruhodným obsahem předních našich katolických spisovatelů. Cena 80 kr.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDÁVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špačkovi v Košátkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Vychovatelský úřad rodičů a škola. *)

Napsal Jan Nep. Jos. Holý.

(Dokončení.)

7. Z řečeného vychází také na jevo, jaký jest *poměr školy k rodině*. Často tvrdí moderní paedagogové, že je škola nikoli pro rodinu, nýbrž pro sebe samu. Podle tohoto názoru zaujímal by škola vůči rodině absolutní, suverenní postavení. Rodiče měli by jen povinnost, posílati děti do školy, aby na nich moderní škola zkoušela své paedagogické umění. Tím by však bylo vychovatelské právo rodičů hluboce poškozeno, ano, bylo by skoro illusorní.

8. *Poměr školy k rodině* třeba naproti tomu označiti tak, že *škola zastupuje otcovský dům*, že jest učitel ve škole zástupcem rodičův. Neboť jest škola doplňkem toho, co výchov rodičů sám o sobě vykonati nemůže. To platí nejen o obecné škole, nýbrž v podstatě i o vyšších školách. Neboť kdyby rodiče byli s to, aby mohli dětem svým, které se pro vyšší povolání připravují, sami potřebné vyučování dáti, byly by i vyšší školy zbytečné.

9. Z toho vyplývají pro vzájemný poměr školy a rodiny *tyto důsledky*:

a) Rodiče nemají, pojmáme-li věc abstraktně, povinnosti, dítka do školy posílati. Postarají-li se o dobrý a účelný výchov svých dětí ať jakýmkoli způsobem dostáli své vychovatelské povinnosti. Avšak *za jistých podmínek* třeba tvrditi, že *mají rodiče povinnost, dítka do školy posílati*. Tyto podmínky týkají se věčného i časného blaha dětí. Jsou-li totiž časové poměry takové, že je důkladné vyučování náboženství nevyhnutelnou potřebou, aby děti byly ozbrojeny pro útoky, jimž se na pospas vydává jejich náboženské přesvědčení, a nemohou-li rodiče sami tak důkladně vyučovati, třeba uznati, že jsou povinni dítka do školy posílati, kde se jim tohoto vyučování poskytuje. Druhá podmínka záleží v zájmech občanského života. Jsou-li totiž občanské a společenské poměry takové, že je čtení, psaní, počítání a jiné pro časné blaho nevyhnutelnou potřebou, a nemohou-li rodiče sami v těchto předmětech dítka řádně vyučovati, jsou povinni posílati dítka do školy, kde se jim řádného vyučování v předmětech pro časné blaho potřebných náležitou měrou dostává.

b) *Tato mravní povinnost rodičů se však opět řídí jejich právem vychovatelským.*

*) Dle Alberta Stöckla. Viz také Kirchenlexicon IV. 870 d., IX. 1255 d.

Především náleží jim totiž výchovatelské právo, a proto musí mít také právo, posílají své děti jen do škol, o nichž jsou přesvědčeni, že v nich nabývají děti dobrého křesťanského výchovu, a že je v nich i o řádné vyučování v předmětech pro život časný potřebných dostatečně postaráno. To jest nezadatelné právo rodičův. Neboť oni jsou před Bohem odpovědní za výchov svých dětí, musí mít tedy také volnou volbu školy, do které chtějí dítka své posílati.

c) *Ano, rodičové [nesmějí posílati děti do školy, o níž mají odůvodněné přesvědčení, že v ní nepanují zásady křesťanské, že v ní nevane duch křesťanství. Bylo by to snad horším porušením jejich výchovatelské povinnosti, než kdyby výchov dětí zanedbávali. Neboť tím by vydávali děti v nebezpečí časně i věčné záhuby, což připustiti nesmějí.*

d) Poněvadž je učitel ve škole zástupcem rodičů, *mají rodiče také povinnost, podporovati učitele v jeho úřadě* jmenovitě tím, že se budou starati o zachování autority učitelovy v srdcích dětských. Mají tedy nabádati k poslušnosti k učiteli, vštěpovati jim úctu, lásku a důvěru v učitele. Co jim učitel nařizuje, mají i se své strany přísně požadovati, trestům, učitelem dětem daným, i se své strany vážnost a sílu dodávati, zkrátka, autorita rodičů má spolupůsobiti s autoritou učitelů, aby účel výchovu společně uskutečnili. Nesmyslné by bylo, kdyby pracovali proti učiteli, dítka vůči učiteli pod ochranu brali, před dětmi učitele haněli. Tím by jednali proti své výchovatelské povinnosti, a následky byly by pro dítka velmi smutné.

e) *Když dítka vstoupí do školy, nepřestává tím výchovatelský úřad rodičův. Škola doplňuje pouze výchov rodičů, avšak neodstraňuje ho a nečiní ho zbytečným. Rodiče nesmějí proto mysliti, že již se nepotřebují o výchov dětí svých dále starati, že mohou vše škole ponechat. Spíše jsou povinni školu u všem podporovati. Když se rodiče o školu vůbec nestarají, stává se dítě také lhostejným ke škole a k tomu, čeho od něho škola požaduje. Proto je dobře, když se rodiče často učitele zeptají na prospěch a mravné chování svých dětí.*

f) *Podobně jest i učitel povinen, ve škole autority rodičů dbáti a ji v dětských srdcích všemožně podporovati. Jeho povinností jest, vštěpovati dětem úctu, lásku a poslušnost vůči rodičům, a každé porušení těchto povinností přísně kárati, je-li třeba i trestati. Velice by se provinil proti své povinnosti učitel, který by se před dětmi o rodičích jejich nevázně vyslovoval nebo jim spílal. Zpozoruje-li na dětech, že zanedbávají rodiče svou povinnost, má tomuto nedostatku, co na něm jest, odpomoci; avšak před dětmi nemá nedbalé rodiče snižovati. Ano i při dětech, které jsou vinou rodičů zpustlé, má dbáti tohoto pravidla. Jako rodiče mají s ním spolupůsobiti, tak i on má opět působiti s rodiči o výchovu dítek; jen tak lze se dobrého výsledku výchovu nadíti. Vzájemné rozmluvy mezi učiteli a rodiči o prostředcích, kterých třeba u toho neb onoho dítěte v zájmu výchovu užiti, třeba vřele doporučovati ku podpoře spolupůsobení obou činitelův.*

10. *Výchov ve škole liší se od výchovu v rodině* tím, že ve škole není mezi vychovatelem a chovancem spojení těsného příbuzenství a citu závislosti ve všech tělesných potřebách, jak děti s rodiči se spojují. Jest proto důležité, aby učitel nezapomínal na tento rozdíl, poněvadž právě cit závislosti a péče rodičů o tělesné potřeby dětí snáze stírají špatný dojem, který působí nespravedlivé jednání, příliš přísné tresty v mysli dítěte. Dále jest výchov ve škole zároveň výchov ve větší společnosti, v níž jednotlivé dítě se svou individualitou více ustupuje a podrobuje vůli svou všeobecným pravidlům. S tím těsně souvisí, že poslušnost ve škole musí

býti mnohem dokonalejší než v rodině. Když učitel není k dětem v také blízkosti jako rodiče, má za to tu přednost, že ho dítě nevidí v bídě, rozpacích životních a ve všech jeho zvycích, což často úctu zmenšuje. Delší vzdálenost, ve které dítě učitele spatřuje, činí ho autoritou a ideálem, k němuž mládež patří, a jehož vůle jest jí zákonem. Ovšem učitele si děti více váží a nezřídka se ho i více bojí, než ho milují; ale tento poměr neškodí jeho výchovatskému vlivu právě proto, že zastupuje zákon a vystupuje jakožto jeho ochrance. Škola vychovává nejprve tím, že děti vstupují ve společnost a s mnoha spoludruhy pod vedením a dle vůle učitelovy činnost svou řídí a za jistými cíli jdou.

Právě tato společnost a společné působení nahrazuje množství umělých prostředkův, jichž soukromé vyučování přece jen s pochybným výsledkem užívá. Vzbuzuje se tím ctižádost, a dítě nabývá záliby v práci, byť i k činnosti nevzbuzovala okamžitá odměna. Prospěch u vědění stává se ve škole uvědomělejším než v rodině, a právě v tom záleží opět výchovatská síla, neboť vědomí vědění jest sice odměnou, avšak nikoli hmotným prospěchem, který podporuje vlastní ziskuchtivost. Škola vychovává dítě také proto, že je z obyčejného, úzkého ovzduší přenáší v nový život, kde je více na sebe odkázáno a nutně k větší samostatnosti dospívá. K tomu pojí se potřeba připojit se k jiným, a pud společenský začíná se vyvíjeti v přátelství. Škola také vštěpuje nejprve dítěti vědomí, že člověk ve světě namnoze jen tolik platí, čím sám se učinil, a že dle toho nejčastěji bývá posuzován, neboť vidí, že pilné, chudé dívky mají u řádného učitele přednost před lenivými, byť i byly z nejzámožnějších rodin v místě. Výchovatský vliv školy vychází také z toho na jevo, že to, co dosud dítě hravě a bezúmyslně konalo, totiž učení se, stává se nyní účelným zaměstnáním. Nesmí nyní jako motýl myšlenkami s květiny na květinu poletovat, nýbrž vidí přísný požadavek, aby se dle vůle vyššího, totiž učitele, roztržitosti bránilo a pozornost tomu věnovalo, co jest dle autority učitelovy na denním pořádku. Vyšší účel bytí a mnohem vyšší, mravní vážnost snahy než dříve před ním se otvírá, a tím se počíná zároveň zušlechťování smyslného života a celého vnějšího člověka.

Předměty vyučování samy podporují také podstatně výchovu dítěte vnitřní cenou a působením na mysl, na rozum a fantasiu dítěte. Biblicko-historické vyučování uvádí dítě nejen v podivuhodný, mysl hluboko jímající svět, nýbrž podává též množství vznešených příkladů ctností, čímž se velice podporuje nábožensky mravní cit dětí. Právě tak uvádí vyučování náboženství dítě v řádný poměr k ostatním lidem a ku přírodě a zostruje víc a více cit pro svaté a čisté. Byť i proto otcovský dům byl základem výchovu, přece se tento výchov ve škole doplňuje a chrání jej před jednostranností u vývoji. Dostojí své úloze však jen tehdy, když je s církví sv. v řádném poměru a když se jí dává vésti a oplodnit.

III. O theorii nucené docházky školní všeobecně.

1. Nemíníme na tomto místě nucenou docházku školní, která jest částkou moderního státního monopolu školního, nemíníme totiž nucení rodičů, aby posílali děti do státní školy a jen do této. Mluvíme zde o nucené docházce školní všeobecně, o nucení rodičů, aby dívky vůbec do školy posílali a nenechali jich bez školního výchovu a vyučování.

2. V této příčině vytvořily se v novější době dvě protivné theorie.

a) *První theorie úplně zavrhuje nucenou docházku školní všeobecně. Dle tohoto*

názoru nedá se žádná jiná povinnost vynutiti než povinnost právní. Vychovatelská povinnost rodičů pak je sice právní povinnost v tom rozumu, že jsou rodiče povinni dáti dětem vůbec řádný výchov; není však povinností právní v tom významu, jako by právem dětí na výchov také bylo žádáno, aby děti obdržely vlastní vyučování školní. Spíše se má rodičům ponechat způsob, jakým mají býti děti vychovány a vzdělány. Z toho vyplývá:

α) Může se státi, že nastane nucená docházka školní, jako nastává i každé jiné právní nucení. To se stává, když rodiče úplně výchov dětí zanedbávají nebo ho zneužívají. V tomto případě má právní moc hájiti práva dětí na výchov a vyučování a za tím účelem rodiče přinutiti, aby děti do školy posílali, aby zde se napravilo nebo doplnilo, co rodiče zanedbali.

β) Jinak však se věc má se všeobecnou nucenou docházkou školní, dle níž všichni rodičové bez rozdílu jsou nuceni, dítky do školy posílati. Tím se hluboce poškozuje vychovatelské právo rodičů, neboť se jim bere přirozené právo rozhodovati o způsobu výchovu svých dětí. Mimo to předpokládá se, že všichni rodiče svou vychovatelskou povinnost zanedbávají nebo jí zneužívají, což jest velikou urážkou lidu.

b) *Druhá theorie vyslovuje se pro nucenou docházku školní aspoň vzhledem k nynějším náboženským, občanským a společenským poměrům a připisuje státní autoritě právo zákonem rodiče přinucovati, aby dítky své do školy posílali. Uvádějí pro tuto theorii tyto důvody:*

α) Při nynější náboženské nevěře, lhostejnosti, při nynějších útocích na víru a náboženské přesvědčení jest nezbytně nutno, aby mládeži se dostalo důkladného a methodického vyučování v náboženství. To však rodiče nemohou, proto jest nucená docházka školní na místě, aby ve škole nabyly dítky tohoto vyučování.

β) Za nynějších občanských poměrů jsou pro občana civilisovaného státu elementární vědomosti nezbytnou potřebou. I může státní moc v zájmu občanského života žádati, aby všichni občané v elementárních předmětech jistého stupně vzdělání nabyli, a proto může nucenou docházku školní předpisovati.

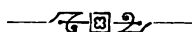
γ) Konečně opravňují i nynější společenské poměry nucenou docházku školní. Co by bylo bez nucené docházky školní z dětí moderního proletariátu? Již nyní nabývá zdivočilost a nemravnost mládeže v průmyslových místech veliké rozšířenosti. Kam bychom dospěli, kdyby rodičům tohoto druhu dáno bylo na vůli, posílali děti do školy či ne?

3. Zkoumáme-li obě theorie, připouštíme, že *má první theorie pravdu se stanoviska přirozeného práva*. Byť se však s tohoto stanoviska nucená docházka školní odůvodniti nedala, přece připustiti jest, že jest *nutná vzhledem k nynějším náboženským, občanským a sociálním poměrům*. Ukázali jsme dříve,¹⁾ že mají rodiče za určitých podmínek povinnost, dítky do školy posílati. Tyto podmínky nyní skutečně jsou, a jelikož se jedná o právní povinnost, poněvadž tato povinnost odpovídá právu dětí na výchov, může a má se tato právní povinnost na rodičích také vynutiti.

4. *Z toho vyplývá také právo vrchnosti neoprávněné zameškání školy trestati*. Jinak by byla nucená docházka školní illusorní, nad to jest to ochranou učitele vůči zlomyslným rodičům a dětem, a bez tohoto práva nemohlo by vyučování ve škole řádně prospívati. *Avšak vrchnost má se v tom ohledě vystříhati přílišné pří-*

¹⁾ Str. 265. odst. 9. a)

snosti, zvláště na venku. Pro děti jest daleká cesta do školy, jmenovitě v zimě, nadmíru obtížná, rodiče pak leckdy dětí nutně potřebují doma. Jen kde se jeví tvrdošijnost a zlomyslnost rodičů, má se přísně proti nim zakročiti. Bezohledná přísnost v trestání zameškání školy vede k nepřátelství a předpojatosti proti škole. Když rodiče a děti stále jen policejní hůl nad školou vidí, připadá jim škola také jen jako policejní ústav, a s takým názorem nesrovnává se úcta a láska ke škole.

Otázka katechismová a katechese.

Uvažuje J. Šmejkal.

(Dokončení.)

Touto cestou učení stane se jasným, srozumitelným, protože je názorné a vnitřní a vnější mysl dítěte zaujímá a poutá. Při postupu takém dítě oko i ucho, mysl i srdce na předmět obrátí. Touto methodou s výsledkem zdárným lze téměř vždy postupovati, ježto katecheta má obšírnou zásobu a vypravování dějů bibli-ckých i světských, jakož i theologických vědomostí.

Jak jinak tomu, postupujeme-li cestami jinými, které váží nás na literu katechismovou. Dítě, podá-li se mu nejprve mrtvé pravidlo, definice, ztratí veškerý zájem pro výsledek slov biblických, pravidlo provázející aneb vysvětlující, jen letmo naslouchá slovům, ale proč bylo to neb ono vypravováno, to úplně je mine. Ono naučí se slovům, definicím ve škole, ale což platny mu, když nedovede jich použití; stává se strojem, který spustí svoji nacvičenou písničku, aniž by vědělo, co hraje, proč hraje a pod. A postupuje-li se tímto způsobem po několik roků, až dítě vystoupí ze školy, není divu, že pak život jeho není opřen pravdami Božími, že sebe menším nárazům protináboženským neodolává a že pak sám osobností svou rozmnožuje řadu těch, kteří dekadentním způsobem na svět ten pohlížejí.

Zkoumejme nyní vliv obou postupů katechetických na soustavu katechismovou. Při induktivní methodě vyvíjí se text katechismu z katechese, a proto katechese vliv míti bude na sestavení katechismu, pokud se týče výrazů, slov, které připomínají nám pak systematické dogmatické aneb mravoučné učebnice.

Tak jako slova mnohého pravidla zdají se nám potud těžká, pokud nedovedeme jich použití, tak bude i s poučkami katechismovými. Methoda tato vyžadovati bude na nás zvláštní methodickou dovednost, vyžadovati bude namáhavou práci, avšak katecheta rád ji bude konati, ježto směrodatným stane se mu výsledek, ku kterému přijde vždy, ať již slova ta či ona, ve složení tom neb onom. Methoda ta jest ideálem vyučování.

Při synthetické methodě katechismus, jak již řečeno, stává se katechetovi rukojetí i ve stránce formální. Katecheta dbá bedlivě slov, formulí, hledí nejprve, zdaž správně na paměť znají definice a odpovědi, opomíjí však pravdu postaviti na basis životní. Pouze slova na příkladě biblickém ukázati, každému nestačí, třeba uvéstí příklady ze života člověka, ve kterých by ukázati se dala pravda mající býti dokázána. A toho zdárně se dosáhne pouze chodem, kde uvede se nejprve příklad; stane-li se to opačně, tu pravidlo pro vypravovaný později příklad a důvod stává se vzdáleným, zajímavostí či nezajímavostí vypravovaného důvodu pravda z něho mizí, mizí, mizí... dítě zná příklad, ale proč byl uveden, čemu z něho se učí, neví.

Této metodě přičísti lze ovšem mnohé příznivce, ježto je méně namáhavá, pohodlnější, ale nedivno pak, když pro nepříznivý výsledek při katechesi vina toho, nepřičte se metodě ale katechismu. Nevidím nic přirozenějšího nad to. A tudíž, míním, že ti nejvíce přejí si slovnou změnu katechismu, kdož se té metody syntetické přidržují. Extrema se tangunt. A co v tom vidím? Ten jediný důvod, proč ihned na přání projevené soustava, slova katechismu se nemění, ale vyčkává se, a proč žádá se raději vhodnější cesta katechesí k slovům katechismu. Žádá-li se při syntetické metodě změna slov, byla by změna tato „petitio principii“ a řídila by se uspokojivým či neuspokojivým výsledkem katechese.

Není tedy změna slov katechismových nutná, ale změna katechesí a přizpůsobení jich k slovům katechismu potřebna. Dítka učí se pro život a proto musí náboženstvím život lidský býti proniknut, jeho učení musí jíti ze života pro život, aby v životě našlo zdroj poskytující útěchy v různých okolnostech. Neboť, kde hledá člověk útěchy a posily, když bouří života sem tam jest zmítán a téměř když na pokraji zoufalství se ocituje? Zdali ne v náboženství? A to náboženství živé se mu dáti musí, založené a posvěcené krví Kristovou, a ne suchopárná, mrtvá litera, která ubíjí. Na kterou půdu chceme klásti toto semeno pravd Kristových, zdaliž v duši člověka dospělého, jehož rozum víří domněnkami různými, jimž on čeliti nedovede, či na rozum dětský, jehož srdce není zmítáno náruživostmi a vášněmi? Bylo-li kdy toho potřeba, aby pro život se pracovalo, zdaliž toho nevyžaduje nejvíce doba naše, kdy posměch se činí i těm, kteří pouze přítomni jsou mši svaté? Bez vedení pro život, bez pravd Božích podepřených biblí, bez účinných obrazů dějepisných, v nichž sv. náboženství pravdy se zrcadlí, těžko bude zachrániti pokolení lidské před nákazou záhubných názorů časových. Doba naše, doba neupravených poměrů, vyžaduje tím větší píle, v ohledu tom správně si počínati, aby vědomosti náboženské ihned po vyjití ze školy nevymizely, ale člověka provázely v životě dále. Bude-li hleděti se pouhých slov, sentencí, pravidel, výměrů nadřených, možná že bude okamžitý výsledek na pohled lepší, ale otázka a to kardinální, zdali i do života dítko ze školy je odnáší, zůstane nezodpověděna. Není pak divu, když lid, jehož žádný svazek náboženský neváže, jemuž žádný vyšší princip nebrání, pohrdá nejen řádem božským, ale i světským.

Nehleďmež tedy na mrtvou literu, která snad nám se nelíbí, ale přičiňujme se, aby pochod náš katechetský nahradil to, v čem zdá se nám, že kniha lépe mohla vyznít.

Toť myšlenky mé při úvaze o katechismu a při lamentaci naň. Mnohý snad mi přisvědčí, mnohý snad ne. Než, nehodlám mu mínění jeho vyvracet, neboť i s ním snad se srovnám, jen když cesta povede svěřence jeho ke Kristu, nejen ve škole, ale i v životě. V této krátké úvaze, ve které úmyslem mým nebylo nějakých rekriminací na názory jiného činiti, označiti jsem chtěl vliv katechese na katechismus.

Pracujmež tedy každý svojí cestou a dle sil svých při výkladě katechismu, neboť k výkladu zajisté vztahují se slova výše zmíněného Dr. Thalhofra, že: „otázka katechismová bude stále, on však že bude tentýž.“ „Christus vincit, regnat et triumphat,“ budiž heslem nám všem. Půjdeme-li za heslem tím, jistě láska Kristova vzdálí od nás všechno nedorozumění, aby snad perly, které katechismus podává, nebyly ukvapeností pošlapány, ale spojí nás i na venek ukázati se učiteli dle ducha Kristova.

○ přesnosti.

Napsal František Myslivec.

Žijeme sice v údolí slzavém, ale že by na tomto světě musilo býti tolik nářků a stížností, kolik jich jest, nelze tvrditi. Obchodník, tážeme li se ho, jak se mu daří, odpoví: „Dejte pokoj, to je teď bída! Kdybych neměl kousek toho hospodářství, nevím, co bych počal. Jiný jest mínění opačného; kdyby neměl zase obchodu, přišel by s hospodářstvím na mizinu. Co má teprve říci ten, kdo žíví se jen obchodem, nebo jen hospodářstvím. A což vzpomenou-li si hospodáři a hospodyně na lid dělný u nich zaměstnaný! Hospodář nařiká, že dělník ani nemá potřebného náčiní, musí mu je sám dodati. Donese-li však něco, není po tom nic, anebo ne mnoho. Zač prý jeho práce stojí, o tom nebude mluvit, aby se nerozčilil. Nestojí-li při nich člověk na poli, nevykonají ničeho. Hospodyně nemohou si dosti stěžovati na služby; nejsou prý k ničemu, práce jim padá z rukou, na nic nepamatují, ničeho si nevšímají. Vydaří-li se některá, které jde práce od ruky, přebírají si ji, až se z toho několik dam na smrt pohněvá.

Taková duševní netečnost není jenom u služebných, u nichž na mnohých místech jest to i nesevdomitost a lehkomyšlnost. Ký div! Milostpaní se má dobře. V neděli si déle pospí. Vrátila se pozdě z včerejšího dýchánku. Do kostela nejde. Dívka musí vše obstarat, a proto také do kostela nesmí. Chce-li jíti, milostpaní jí ještě domluví, že se vyhýbá práci. Děvče si zvykne. Otupí-li v jedné povinnosti, a to proti Bohu, otupí zajisté v druhé, a to proti své paní.

Duševní malátnost a lhostejnost pozorujeme u velmi mnohých lidí. Přesnosti dbá se málo. Mnohý má vždy času dosti, má-li jeti drahou, nebo je-li povolán na určitou hodinu ať k veřejnému, nebo soukromému řízení. Času má dosti, ale často přijde pozdě. Vlak mu ujel. Při jiných záležitostech opozdil se jen hodinu, ale musil čekat téměř celý den, přece však ztráty času necenil. Kolik spolků vskutku ušlechtilých a dobročinných zaniklo jen proto, že členové nescházeli se v čas, nelze je ani spočítati.

Přesnost jest výslednicí dlouhého cviku, proto třeba k ní, jako jiným vlastnostem naváděti z mládí. Žádá-li se po dítěti přesnosti, dlužno mu uložiti jen takovou práci, jakou vykonati může, a jenom tolik od něho požadovati, kolik může vykonati, ovšem při náležité pílí. Chybují rodičové, uloží-li otec dítěti, aby za stavem tkalo, ale sotva že usedlo za stav, již posílá je matka, by šlo někam pro něco, nebo poklidit husy a slepice. Nevstane-li dítě hned, domlouvá mu matka, že jest neochotné, vidí-li zase otec prázdný stav, trestá dítě, kde se pořád toulá. V obou případech daří se dítěti zle, aniž něco zavinilo. Stane-li se to častěji, otupí a dělá dle svého. Tak navykne lhostejnosti a nesevdomitosti, která se v dalším životě na něm nemilosrdně mstí. Daleko by bylo lépe, kdyby dítě zůstalo při práci jedné, ale tuto musilo zcela rádně vykonat a navyklo si vše, co jest mu svěřeno vykonati v době nejkratší co nejlépe a nejsévdomitěji. Proto nesmí dítěti býti dovoleno, aby pracujíc zevlovalo a ohlíželo se po něčem jiném. Nechť se učí myšlenky soustřeďovat k té práci, kterou zrovna jest zaměstnáno.

Jeník vrací se od řezníka, uviděl jiné hochy při hře. Postavil talíř s masem a přidal se k nim. Tichých pes, který obyčejně doprovázel jejich Pepíka, díval se z dále na hru. Někdy se též mezi hochy vpletl. Cítě maso, nechal hochy a pustil se chutě do něho. Po hře běžel Jeník pro talíř, aby mamince donesl maso. Ta

čekala již netrpělivě na chlapce, byl již čas vařit, ale kluk nepřicházel. Dočkala se ho přece. Přicházel s velikým nárkem všecek pokrvácený domů. Lekla se velmi. „Co se stalo?“ volá matka plna soustrasti. „Pepík Tichých mne bil,“ odpovídá hoch. — „Cos mu udělal?“ táže se dále matka. „Nic,“ odvětil hoch. „A kde máš maso?“ — Sežral je jejich pes.“ Matka ve velikém rozčilení běžela k Tichým, udělala veliký křik, z něhož povstaly mrzutosti.

Když Jeník pozoroval, že maso zmizelo, dal se do křiku. První podezření padlo na psa, jehož chtěl ve zlosti ubiti. Ale Pepík se psa zastal, a z toho vznikla rvačka, při níž byl Jeník udeřen do nosu, až krvácel. Rodiče sice Pepíka potrestali, ale říkali si: „Kluk měl s masem jíti domů a netoulati se, když ho rodiče pro něco pošlou.“

Soudili zcela správně. Kdyby byl chlapec zvyklý napřed vyplniti rozkaz, byl by se vrátil s masem domů a vyprosiv si dovolení mohl si jíti pohrát. Bylo by se zabránilo velikým různicím.

Tento maličký příklad zřetelně mluví, že třeba naváděti děti, aby při různých posílkách vždy ihned domů se vrátily.

Jak mocně prospívá přesnosti zvyk vykonati rozkaz ihned, jak byl dán, o tom napsáno bylo již mnoho příběhů ze života jak kladných, tak i negativních, totiž takových, jež líčí neštěstí těch, kteří nevykonali ihned daného rozkazu.

V biblickém dějepise při článku o zkáze Sodomy a Gomorrhy připomene se zcela vhodně tato povinnost. Naznačil ji tam sám Hospodin tím, že rozkázal andělům Lota, když prodléval, uchopiti a vyvésti, loudavé pak ze-ě jeho nechal zahubiti s nešlechtníky v ohni a síře.

Jedním z dobrých prostředků vedoucích k přesnosti jest dbáti, aby děti vždy v čas přišly do školy.

Kdo má škodu největší, nemá-li dělník v pořádku svého náčiní, mohl by nám říci sám. Cítí to zajisté nejvíce. Vlastní škodou poučení měli by dbáti, aby jejich dítky chyby té se varovaly, a měli by je zvykati, aby hned v mládí měly své věci v pořádku. Bohužel, že toho nedbají. Nechávací dítky své choditi bez knih, bez sešitů, bez tužky, bez péra. Navykne-li si dítko choditi do školy bez knih a jiných školních potřeb, nelze se diviti, jde-li do práce bez náčiní. Kdo jest vinen jejich lehkovážným, dalším životem? V té věci zajisté velkou měrou rodiče. Na dětech dospělých mstí se slova rodičů: „Když je chtějí ve škole míti, ať mu dají, čeho potřebuje.“ Tím není řečeno, že by se ve škole nemělo ničeho dávat. Naopak, ať se podporuje chudina, neboť v podporování chudoby jest čest bohatého, ale i zde třeba dbáti míry, aby rodiče na to nespoležali a dítky k lehkomyslnosti sami nenaváděli.

Vší chvály zasluhuje učitel, vyloží-li dětem potřebu knih pro další jejich život a vyzve je, aby se ze všech sil přičinily, by měly věci v pořádku, a sám jest jim nápomocen. Obstará dětem knihy, na něž mu donášejí třeba po krejcaru. Že jest to oběť veliká, dosvědčí každý, kdo aspoň nějaký čas něco podobného konal.

Pan ředitel X. dal si všemožnou práci, aby měly děti knihy a sešity v pořádku. Vybíral též po krejcaru. Jednoho dne vykládá mu katecheta novinku, že si koupil kanárka. „Odkud jste ho objednal?“ ptá se ředitel. „Zde ve městě od obuvníka. Právě jsem zaň dával chlapci peníze“ odpověděl katecheta.

„Dobře, že to vím,“ dí ředitel. „Kluk mně musí zaplatiti sešity. Nedostal jsem po celý rok od něho krejcaru.“

Jiný ničema nedával pozor. Stále si hrál pod lavicí. Učitel skočí a nalezne u něho veliký sáček fazolí, jež si kluk na cestě do školy koupil do zásoby ku hře. Fasole byly konfiskovány, ale co kluk neřekl! Vyslovil se, že mu to jest jedno. On prý se odškodní. Nezaplatí proto panu řediteli sešity. A skutečně dostál slovu; neplatil nic. Pan ředitel nevěda o ničem marně dobýval na chlapci povinný groš. Teprve po roce se to dověděl, ale kluk byl již ze školy ten tam.

Malé tyto ukázky ukazují dosti jasně obtíže, které má učitel, je-li žákům v přesnosti nápomocen. Jak má učitel pracovati, nenesou-li si žáci, čeho třeba? Co tu pomůže jeho dobrota, jestli žáci kromě vděku zapomínají na sedmé Boží přikázání.

Jakkoli jest vše tak smutné, není třeba zoufati. Svědomitý křesťanský učitel ví, že odměna za práci připravena jest mu v nebesích. Také ví, že ne ten, kdo seje, neb kdo zalévá, něco může, nýbrž že Bůh to jest, jenž vzrůst dává.

Jsou-li děti tak šťastny, že mají potřebné věci, budiž důsledně dbáno, aby je pravidelně přinášely. Jest trestuhodným, přijde-li žák několikrát do kreslení bez tužky, do čtení bez čítanky, v neděli do kostela bez modlitební knihy nebo zpěvníku. Že při nejlepší vůli může se zapomenouti věc přichystaná, víme ze zkušenosti, ale nesmí se to přece stáovati každou chvíli, neboť jest to známkou lehkomyšlnosti, pravého opaku přesnosti; proti lehkomyšlnosti musí se zakročiti rázně, neboť ta by zničila jedním činem, na čem někdo po léta pracně se namáhal.

SMĚS.

Jeho Excellence biskup budějovický dr. Martin Říha slavil dne 11. listopadu své šedesáté narozeniny. Připojujeme se přání jeho věrných diecéšanů, kteří prosí Všemohoucího, aby ráčil jejich milovaného biskupa dlouhá léta zachovati.

Z družstva Vlast. Jeho Excell. ndp. Dr. Martin Říha, biskup v Č. Budějovicích, daroval Literární sekci družstva Vlast 50 zl. J. M. ndp. Mšgr. Ferdinand Kalous, světící biskup a probošt ve Staré Boleslavi, zaslal družstvu 100 zl. — Nejmenovaný duchovní složil 100 zl. s přáním, aby ženský klášter dostával z úroků této jistiny časopis Vlast. Zakládajícím — 100 zl. — členem fondu pro katolické spisovatele stal se Em. Žák, katecheta v Bubnech a předseda spolku katechetského. — Všecky fondy družstva obdarovali: Mšgr. Dom. Filip, praelat v Gorici, M. Procházka, em. katecheta v Č. Budějovicích a Jan Hejtmánek, bisk. vikář v Německé Bělé. — Družstvo Vlast vydalo: Sborník Historického kroužku, sešit 8., díl první a druhý. Oba se prodávají po 80 kr., pro členy po 60 kr.; dále brožuru: Z dob našeho probuzení. — Účast družstva Vlast

v křesťansko socialním hnutí česko-slovenském. Cena 10 kr.; konečně: Vstupenky do schůzí pro spolky křesť. socialní. 100 kusů za 50 kr., poštou za 53 kr. — V papírnickém závodě družstva prodáváme: — Obraz J. M. ndp. arcibiskupa Lva svob. pána Skrbenského z Hříště za 5 kr., na venek za 8 kr., pohlednici s jeho podobiznou za 5 kr.; dále: různé modlitby katolické od 25 kr. do 5 zl. 20 kr. a zpěvníky s modlitbami od Xav. Dvořáka za 25 kr. Kalendářů p. Kotrbových z Cyrillo-Methodějské tiskárny prodáváme 13. za 4 zl., p. Steinbrennerových 12 za 4 zl. Obrázky svatých dáváme 100 kusů po 30 kr., 50, 55, 60, 1 zl. 20 kr., 2 zl. 20 kr., francouzské kus po 15, atlasové kus po 16 kr. — Želatínové „lístky z pilnosti“ pro žáky a žákyně obecných a měšťanských škol, 100 kusů po 40 kr. K Vánocům nabízíme: jesličky na archu, a to na měkkém papíru, po 2 kr., na tuhém papíru po 12 kr.; mramorový papír na jesličky, obyčejný za 3 kr., brokátový za 4 kr., písčový za 5 kr. — Peníze přijímá a objednávky vyřizuje: admin. družstva Vlast, Praha, č. 570-II.

Úmrlí. V Istebníku na Slovensku zemřel dne 3. listopadu nadšený vlastenec slovenský dp. Martin šl. Medňanský z Medné, farář na odpočinku, u věku 59 let. Martin Medňanský byl horlivým nadšencem pro svůj lid, pilným spisovatelem a přispívatelem nejen slovenských, ale i českých listů („Vlasti“, „Obzoru“, „Hlasu“ atd.). Byl horlivým podporovatelem shody česko-slovenské, rozhodným odpůrcem všeho maďaronství. Slovenský národ ztrácí v něm věrného syna a neohroženého bojovníka, český národ oddaného přítele. Dne 2. listopadu zemřeli p. Rob. Ptáček, učitel v Košířích a slč. Anežka Křečková, učitelka na Kr. Vinohradech. R. i. p.!

Nový zákon o dozoru ke školám ve Vorarlberku byl J. V. císařem schválen. Dle tohoto zákona přísluší zástupci církve v místní školní radě, aby kdykoli se předsvědčil, jaká péče věnuje se mravně náboženskému vychování ve škole. Okresní školní rada má právo ustanoviti osobu, která má odborné vzdělání, místním školním dozorcem. Na venkově bývá to zpravidla duchovní. — U nás, jak známo, jsou duchovní z úřadu místních školních dozorců vyloučení. Za to může býti dozorcem kdokoli jiný, třeba neměl o vychovávání dětí ani poněti.

Proti účastenství při službách Božích všedního dne zahájilo agitaci mezi obecnstvem německé učitelstvo v Žatci. Jako důvod, aby děti všedního dne nemusily choditi do kostela, uvádí se na předním místě, že dětem je třeba dlouhého spánku. Mají-li jíti do kostela, musí časně vstávat a jsou pak i při učení ospalé. — K tomu poznamenává jistý německý list: „Lidé, kteří pěstují dlouho do noci při džbánu schönererovskou politiku, musí ovšem ráno déle spáti. Ale pro děti, které chodí večer záhy spat, platí přísloví: Ranní ptáče dál doskáče. — My bychom doporučovali, aby se jistým pp. učitelům udělila od služeb Božích dispens — ne proto, aby mohli déle spáti, ale aby při nich nedávali dětem pohoršení.“

Husitismus ve škole. Když jistý kněz při náboženství vykládal pojem o bludařství a děti školní udaly jména několika bludařů cizích, připomenul, že v Čechách jím byl Jan Hus. Tu hlásil se horlivě jeden žák nedávno přistěhovalý ze školy v R... a řekl rozhodně: „To není pravda. Hus

nebyl bludařem.“ Ostatní děti udiveně a pátravě hleděly na oba. I počal žák dále vypovídati na pokyn kněze: „Hus učil dobře, jak Pán Ježíš hlásal. Němcům se to nelíbilo, vydali proti němu křivé svědectví v Kostnici, byl uvězněn, vyhlášen za kacíře, dali mu na hlavu čepici s čerty, přivázali ke sloupu“ atd. — Na otázku, odkud to ví, řekl, že jim to vyprávěl pan učitel v R., odkud právě se hoch přistěhoval. Zdá se již, že jistí učitelé ve svém velikášství posadili se na stolicí sv. Petra, aby oni rozhodovali o tom, co jest učení Kristovo, a prohlašovali, kdo dobře učí jeho náuce. Jest to počínání pro děti katolického náboženství nad míru nebezpečné, když již ve škole se kult Husův vštěpuje ne tak se stanoviska národního, ale náboženského. Co pak bude z dětí katolických, když jim učitel namlouvá, že Hus učil dobře učení Kristovu? Tu se naskytuje otázka, zdaž vyhovuje škola nynější dětem katolických rodičů, když se zde vede útok proti katolické církvi a katolickému náboženství? Tak se stává škola semeništem novodobých „Husitů“.

Působivý trest. V jisté obci blíž Magdeburka bodl třináctiletý kluk svého spolužáka nožem do ramene. Soud odsoudil jej k peněžitě pokutě 10 marek. „Reichspost“ k tomu poznamenává: „Tento případ ukazuje jasně, jak pošetile se jedná se zpustlou mládeží. Napraví ta pokuta surového kluka, když ji, jak se samo sebou rozumí, zaplatí jeho rodiče? Nepomohla by spíše metla?“

Proslulý učenec o katolické víře. Proslulý fysik Alexandr Volta napsal ve svých zápiskách toto: „Považoval jsem vždy katolické náboženství za pravé a neomylné a děkuji stále Bohu, že mi vštípl víru, v níž umínil jsem si žítí a zemřítí, máje pevnou naději, že budu spasen. Považuji katolické náboženství za zvláštní dar Boží. Používal jsem i všech lidských prostředků, abych se ve víře posiloval a zapudil každou pochybnost, která ve mně vznikala; neboť studoval jsem pilně základy katechetické víry a čítal jsem pozorně nejen spisy apologetické, ale i knihy víře odporující. Důvody s té i oné strany podané jsem horlivě promyslel a nabyt jsem přesvědčení, že náboženství katolické jest pro lidský rozum zcela věrohodné, a že správně myslící duch musí k němu přilnouti a je milovati.“ — Tak praví učenec,

kteřý pilně náboženské spisy studoval. Nedivme se, u nás mnozí „učenci“ katolické náboženství zavrhuji; vždyť ani neznají katechismus.

„Dobrodiní“ protestantismu. Orgán německého bursáctva, „Der deutsche Burschschafter“, vybízí německé studenstvo, aby přestupovalo k protestantismu, a praví: „Protestantismus jest jediné k tomu způsobitý, aby každý mohl volně užiti života (sich frei ausleben) nejsa tísněn žádnými výčitkami svědomí. Proto musí býti naším heslem: Německy a protestantsky!“ Horšího vysvědčení protestantismu zajisté bursácký orgán dát nemohl. A páně Mrazíkovy „Paed. Rozhledy“ poučují své čtenáře, že vyznání protestantské jest bezpečnějším podkladem pro mravnost než katolické. Kde běží o tupení katolicismu, tam si naši radikálové a pokrokáři podají ruce s bursáky.

Věda a víra. Každý den pozorujeme — tak hovořil professor Pech na sjezdě německých katolíků — že mnozí víru a rozum, náboženství a vědu staví v nesrovnatelný rozpor a tvrdí, že jest víra v neviditelné moci překonána. Věda, tak křičí, přemáhala články víry, vyrálek chytřích kněží, výplody nedozírného domýšlení. A zatím co apoštolé nevěry radující se z vítězství připravují úmrtní veselost na zdánlivé mohyle víry, kráčí víra mimo ně. Víra, veliká dobroditelka člověčenstva, neumřela; co pochovali, jest smyšlený idol, avšak víra žije a bude žítí do konce světa. Kdo dnes jmenuje křesťanství poblouzněním, šalbou, napadá vzdělanost v jejím základu, ničí a posmívá se lidstvu, které očekává obrodu od bludu a zaslepenosti. Zkoumáme-li, nalezneme, že křesťanské nauky a křesťanské ideje na všech duševních polích ještě mají platnost a vládu. Tvrdí sice, že věda a víra si odporují. To není pravda. Ukázal-li se kde rozpor mezi vědou a věrou, bylo to pouze z dějinných poměrů povstalé a úplně nahodilé spojení; byli ve všech dobách mužové, velicí učenci a zároveň dobří křesťané. To pak nám ka-

tolíkům ukládá ještě větší úlohu, abychom tím úspěšněji podporovali vědu; svět se rád zřekne nevěry pusté a prázdné, když jí může pohřešovati na vědeckém poli. Namítá se také, že křesťanské názory zastavují úplný rozvoj hospodářského života. Křesťanské nauky o majetku práci a sociálním životě však dokazují opak. Nepřátelé křesťanstva tvrdí, že pro ubožáky není stůl prostřen; křesťanská víra žádá takovou úpravu majetku, aby mohli všichni lidé také lidsky žítí. Křesťanství odsuzuje vyděračství a každý nespravedlivý výdělek, odměňuje spořivost a učí nás, že musíme chudým dávat z toho, čeho máme nadbytek. Mnoho slz usušila křesťanská láska, odklidila na světě mnoho bídy neb aspoň zmírnila. A křesťanství to bylo, které práci uvolnilo a posvětilo. Křesťanu je práce jako prostředek k pokoře a polepšení. Odsuzuje-li národní hospodář lenost jako příčinu hospodářské bídy, má spojence v křesťanské víře, která učí, že zahálka jest všech hříchů počátek. A právě křesťanská nauka dělníku opět vydobyla platnosti a účty. Křesťanství zrušilo otrocká pouta. Ještě žádný národ v dějinách bez křesťanství nepřiznal dělníkům práva a lásky. Proto se tedy také rozumí, proč národní hospodářství se protíví sociální demokracii. V národní oekonomii hovoří rozum. A to jsou právě tytéž názory, které zastává upřímný křesťan. Kdo může spočítati škodu, kdyby víra vymřela a zavládlo požitkářství. Křesťanstvu se také nemůže vytýkati, že myslí jen na věčnost. Křesťanství dobře zná potřeby životní. Bůh sám chce pokrok a vzdělanost. Křesťanství jen žádá, aby člověk ve starostech o pozemské věci nezapomněl nadzemských. Křesťanstvu se také vyčítá, že doporučuje jen chudobu a varuje před bohatstvím. Křesťanství jen žádá, aby člověk nebyl otrokem požívatosti, nýbrž přítelem spravedlnosti a lásky. Všecko tedy dokazuje, že veškera vzdělanost a kultura vyvívá z křesťanstva. Nevěrectví jest největším neštěstím, které může národ stihnouti, poněvadž s věrou pozbude též nejvyšších sociálních mocí. L + 4.

LITERATURA.

Bludičky. Napsal Vojtěch Kristian Javorník. Knihovna našeho lidu roč. III. č. 1. Náklad pap. knihtisk. Benediktinů Rajhradských. Brno 1899. Za 64 kr.

Prostě vyprávěný příběh. Obuvník Kadeřávek má dvě děti: Jaroslava a Boženu. Dá je do německé školy, protože chce, aby se dobře měly, ale k tomu je

prý nutně třeba, uměti německy. Z Jaroslava je najednou Verian, z Boženy Beatrix. Vychodí školu. Jaroslav jde k obchodu, je napřed nepoctivý, potom se stane nástrojem fanatiků, kteří ho užívají za nástroj boje proti Čechům. Chystá atentát, ten se nezdaří, Jaroslav jest uvězněn, pak onemocní, podkopav si zdraví prostopášností. Zatím Beatrix dojde štěstí: Oblíbil si ji tovární úředník — žid, dal se pro ni pokřtiti — ale zůstal v srdci židem, a když její krása zmizela, přímo ji utrápil, aby se mohl bohatě oženiti — s helvetkou. Jaroslav zemřel na souchotiny. Plán s němčinou se zhatil.

Co chce tento spis říci, je tak na snadě, že netřeba na to blíže poukazovati. A přece je doposud a bude i dále dosti takových lidí, kteří myslí a budou mysliti, že to bez němčiny nejde. A proč? Protože je a bude tak dlouho nesvědomitých štváčů mnoho, pokud se zcela určitě a kategoričsky neřekne: České dítě do české školy! Štváčů, kteří loví české děti, aby jimi plnili své přelejvárny a české kraje měnili v doupata odrodilců, kteří nepřírozenou výchovou přišli o víru, mrav a místo toho nasákli fanatismem odrodilcům vlastním. — Knižka tato je hodna čtení — a uvažování.

F. Šubrt.

✱

Nákladem družstva Vlasti vyšlo:

Dělnických Novin vyšlo redakcí Tom. Jirouška ročníku IX. číslo 5. s obsahem: Postavení dělníků a řemeslníků v době stávek. (T. J. J.) — Úprava chudinství. (Vlastimil Hálek.) — Pohanští otroci a církev prvotní. (J. Šimánek.) — Z celého světa. — Různé zprávy. — Dopisy. — Literatura. — Oznámení. — Feuilleton: Stávkokaz od K. L. Macháče. — S přílohou: Spolkové listy č. 3.

Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny: **Vzdělávací knihovna katolická.** Pořádají Dr. J. Tumpach a Dr. Antonín Podlaha.

Sv. 14. Mimo církev není spásy. Studie o nesnášlivosti církve. Dle francouz. přeložil Vojt. Kameš. Cena 50 kr. — Sv. 16. Otázka sociální. Napsal Dr. J. Biederlack S. J. Dle IV. vyd. podává Ferd. Beneš. Sešit 1. Cena 25 kr.

Obrana základů víry katolické. Sepsal Dr. Eugen Kadeřávek. Sešit 1—3. Cena sešitu 30 kr.

Obrany vyšlo redakcí P. Josefa Šimona ročníku XV. čís. 20. a 21. (s liter. přílohou). Vychází dne 5. a 20. každého měsíce s vybraným a zajímavým obsahem, a předplácí se na ni ročně 3 zl.

Rádce duchovního vyšlo redakcí Dr. Jos. Buriana ročníku VII. číslo 1. — Na časopis tento, schválený nejđ. arcib. konsistoří Pražskou, předplácí se ročně 4 zl.

Rajské zahrádky, katol. obrázkového časopisu pro mládež redakcí Václ. Špačka, vyšlo r. IX. č. 3. s velmi pěkným barvot. obrázkem titulním a četnými obrázky v textu, se zajímavým a zdařilým obsahem. Doporučujeme tento časopis příznivcům katolické mládeže. Předplácí se ročně 80 kr., a na 5 výtisků dává se 1 zdarma nádavkem.

Český Jinoch. Časopis pro dospěl. mládež československou. Rediguje prof. Václav Müller. sešit 3. Ročník V. Cena 5 kr.

Obrázková Revue. Ilustrovaný časopis pro zábavu a poučení. Pořádá Dr. Antonín Podlaha. Sešit 2. a 3. Ročně předplácí se 7 zl., poštou 8 zl.

Z různých nakladatelství:

Panna. Česky dle něm. spisu P. V. Lercha S. J. napsal P. Jos. Schrollor C. ss. R. Tiskem a nákladem J. Dreschra v Bilině.

Časopis katolického duchovenstva. Organ vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Red. Dr. Fr. Krásl, Dr. F. X. Kryštůfek a Dr. J. Tumpach. — Ročníku XXXX. (LXV.) sv. 10. Nákladem Rohlíčka a Sieverse v Praze.

Růže dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole Dominikánské. S povolením představených vydává P. G. Konečný, Ord. Praed. Ročníku XIII. sešit 7. Vychází v sešitech měsíčních. Předplatné 1 zl. 20 kr., poštou 1 zl. 40 kr.

Novinka pro dětské hlasy:

Pohřební sbory a písně.

Koledy (staré, oblíbené).

Vše zpěvné a velmi působivé.
Žádejte seznam! ☆ ☆ ☆ ☆

Mše a vložky.

Ant. Ptáček, Kutná Hora.

Katolíci! Kdož zavítáte do Prahy, račte navštívit náš papírnický závod a zde si nakupte své potřeby dle hesla „Svůj k svému!“

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež společníkům V. Špačkoví v Košíčkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Vzdělanost a mravnost.

Všeobecně naříká se nyní, že klesá mravnost, a to zvláště u pokolení mladšího. Když počalo se na tento neblahý zjev ukazovati, byly ovšem hledány příčiny, a tu pozorováno — a zajímavá to shoda zajisté — že klesání mravnosti datuje se zvláště od té doby, kdy školství dán tak řečený „moderní“ ráz, kdy totiž vyučování různým předmětům učiněno na náboženství nezávislým. Tato shoda okolností ovšem přispěla k tomu, že příčina klesání mravnosti shledávána ve školství.

Ti, kdo tuto výtku neradi slyšeli, tvrdili z počátku, že nemravnost vidí u mládeže jenom škarohlídové, kteří všecko vidí jen v černých barvách. Sami prý za dětských let nebyli o nic lepší než nynější mládež, ano, ve veselých chvílích dosud si se smíchem vypravují, jaké kousky v mládí prováděli. Na to ovšem lze říci, že dovádívá a taškařívá mládež byla vždy, ale že jest rozdíl mezi neposedností a nemravností, ano i mezi rozpustilostí a nemravností. Něco jiného jest divoce běhati a skotačiti a něco jiného krásti a zakládati zlodějské spolky, něco jiného bavit se hrou třeba rozpustilou — a opět něco jiného kaziti stromy, trýzniti ptactvo atd.

Přes to obhájcové nynější „mravnosti“ trvali na svém, a aby dokázali, že mravnost nejenom neklesá, nýbrž docela se lepší, brali na pomoc i statistiku zločinů, z níž snadno dokázali, že zločincův ubývá. Ovšem byl to důkaz na papíře. Kdo si ku statistice přimyslí skutečnost, ten se podiví ne tak úbytku zločinů, jako úžasnému vzrůstu přestupků a vzpomene si, že zločiny od mládeže spáchané trestají se jako přestupky. Odtud pak to veliké množství přestupků. Pročte si dále několikrát „soudní síň“, kde pro odsouzení krkavčí matky a nemravného násilníka hlasovalo často jen sedm porotců, čímž obžalovaný stal se hned „nevinným“ jako padlý sníh. To vše čte soudný pozorovatel ve statistice „mezi řádky“ a trpce se té „vzrůstající“ mravnosti usměje.

Nyní již nikdo se neodvází tvrditi, že by mravnost u mládeže neklesala. Přisvědčuje tomu i týž tisk, který ještě nedávno to popíral. Nicméně na školu nepadá tu prý ani část viny. Škola sama přece mládež neznemravňuje. Dítě je tam několik hodin — většinu času tráví mimo školu a podléhá mnohdy vlivům velmi nepříznivým. Špatná společnost, pohoršlivé jednání dospělých u přítomnosti dětí, nesvědomitost rodičů, to vše musí na mravnost dětí působiti záhubně. A proto nelze vinit školu — z ničeho. Škola jest proti těmto vlivům slabou.

Myslíci člověk řekne Byla-li dříve mládež mravnější, tedy buď nebylo tehdy těch nepříznivých vlivů — anebo byly také, ale škola více proti nim působila.

O tom ovšem moderní lidé nepřemýšlejí. Jim nepřipadne, aby uvažovali, nebylo li ve dřívějším školství přece něco pro pěstování mravnosti působivějšího, vydatnějšího, čeho se školství nynějšímu nedostává. Oni se spokojují tím přesvědčením, že škola mládež neznemravňuje, a mají pokojné svědomí. Ano, škola přece jen také k dobrému vede, a tím povinnost svou koná. Ani s tím si nedají práci, aby přemýšleli o tom, že snad jest více způsobů vésti mládež k dobrému, než jeden, že některý z nich může býti bezpečnější než ostatní, a že již tím se chybí, když se nevolí ten způsob pravý.

Pojímá-li se věc takto, pak ovšem se nemůžeme diviti, že škola nehledí se sama po této stránce zdokonalovati, resp. že ji nehledí zdokonalovati činitelé ve školství působící. Kdo pak bude něco zdokonalovati, když v tom nevidí chyb a nedostatků? Když škola svůj úkol plní, pak jest potřebí jenom se starati, aby vnější poměry tak byly uspořádány, aby byly v naprostém souladu s činností školy. Především ať jest postaráno o pravidelnou školní docházku. Aby děti nemusily býti přidržovány k opatrování dětí menších, buďte pro tyto zřízení opatrovny. Aby nebyly najímány do práce, budiž to zakázáno. Děti ať mají vše, čeho do školy třeba. A poněvadž tomu namnoze brání chudoba rodičů, ať to dostanou jejich děti zdarma. Kde otec nekoná svých povinností vůči dětem, ať je zbaven otcovského práva. Nařídí-li škola něco, ať se domov a společnost stará, aby to bylo vyplněno. A je-li konečně ve škole některý nemrava, ať se zavře do kárné školy, aby ostatních dětí nekazil. Až tohle všechno se uskuteční — pak teprve to půjde! Potom každý uvidí, jakou zásluhu o mravnost bude mít škola!

Jak že — škola? Soudíme, že ne. Kdyby se toto krásné diktando uskutečnilo, pak by zásluhu o mravnost měly domov, společnost, veřejná dobročinnost a kárné školy. Neboť škola sama by podávala jenom návod, dávala by rozkazy, a o provedení by pečovali činitelé vnější: jim by tedy náležela zásluha. Každým způsobem byla by to pro školu veliká dobrota, neboť by měla práci hezky pohodlnou a nemusila by se příliš namáhati. Že však splnění těchto požadavků se asi sotva dočkáme, bylo by snad přece dobře, přemýšlet i o jiné pomoci, hlavně o tom, aby škola se stala svou činností mocnější proti škodlivým vlivům cizím.

Jest jisto, že škola nikdy nenalézala ve všem žádoucí podpory, a že její činnost se vždycky setkávala s velikými překážkami. Ve všech dobách byli vedle řádných rodičů také rodičové nesvědomití a nedbalí. Ve všech dobách byla chudoba u mnohých lidí stálým hostem, a školní docházka nikdy nebyla tak pravidelnou, jak by si bylo přáti. Nebylo kárných škol pro děti mravně zkažené — a při tom všem nebylo tolik nářků na zpuštělost mládeže jako nyní. Příčina je tedy asi někde jinde.

Na velikou podporu vnějších činitelů škola spoléhati nikdy nesmí. S jejich netečností a lhostejností se již musíme smířiti a spokojiti se tím, když nebudou naši práci aspoň mařiti, aby nebylo pravdou, že domov často zboří, co škola vystavěla. Tu ovšem jest náprava žádoucí a nutná

A odkud očekává se tato náprava? V poslední době slyšíme neustále volati ty, kteří si stěžují do netečnosti lidu ke škole: „Dejte lidu vzdělání, on pozná důležitost školy a bude také věnovati větší péči výchováním svých dětí.“ Tedy *vzdělání* schází našemu lidu; až bude vzdělán, bude všechno napraveno. Aby se

toho docílilo, doporučují se lidu knihy a časopisy, pořádají se schůze, a v nich se lid poučuje, jak důležité je to vzdělání.

Proti vzdělání nebude dojista nikdo rozumný, jen když to bude vzdělání *pravé*. Ale jak se rozumí u nás pojmu vzdělání.

Vzdělanec jest, kdo si osvojil jisté vědomosti. Kdo umí hovořiti o politice, o literatuře, je znalý v počtářství, v zeměpise, dějepise, vědách přírodních, na toho se pohlíží jako na vzdělance. A vzdělanec bývá zván i ten, kdo nemá ani těchto vědomostí, ale osvojil si znalost společenských poměrů.

Můžeme-li od této vzdělanosti očekávati něčeho na prospěch školy, jest otázka.

Otcové *A* a *B* jsou chudí dělníci, živící se prací svých rukou. *A* dbá přísně, aby jeho děti šly do školy, opatřuje jim dle možnosti vše, čeho potřebují, vůbec má péči, aby se jim dostalo dobrého vychování. *B* naproti tomu jest otec nevědomitý a nedbalý. „Vzdělání“ jejich jest asi stejné. Matematiku nestudoval z nich žádný a o elektricitě nemá ponětí ani ten, ani onen. Oba umějí sotva číst a psát, a kdo ví, neumí-li to *B* lépe než *A*. Rozhoduje zde tedy o lásce ku škole vzdělanost? A což když „nevzdělaný“ chudšas posílá své děti pilně do školy, a „vzdělaný“ boháč ho přemlouvá, aby je dal raději k němu do práce, aby měl laciné pracovní síly? Také tu prokazuje „vzdělanost“ škole nějaké dobrodiní? Jen ať se nikdo neklame: od této „vzdělanosti“ nemůžeme očekávati pro školu ničeho.

U otce *A* jest příčina jeho péče a svědomitosti zcela jiná: on jest sobě vědom svých povinností jako otec před Bohem a ví, že tyto povinnosti má plniti. Toto vědomí jej nutí, aby hleděl svým povinnostem dostáti.

Mluvívá se také o lásce rodičů k dětem. Tu však pojímá mnohý falešně; domnívá se, že ji projeví dětem tím, když jim popřeje hodně volnosti nebo když jim něco koupí — ovšem jestli si na to vydělají. Proto je posílá místo do školy na výdělek.

Přednášejte takovým lidem o důležitosti školy a vzdělání, porádejte pro ně přednášky z historie, povídejte jim o vlastenectví — výsledek, pokud se týče přízně ku škole, bude velmi malý nebo žádný. Jenom tenkrát, budou-li rodičové si vědomi, že děti jsou jim svěřeny samým Bohem, před nímž budou někdy odpovídati z toho, jak o ně pečovali — jen tenkrát můžeme očekávati, že budou svých povinností dbalými. A podobně nemůžeme od této vzdělanosti ničehož očekávati pro mravnost. Dobře se tu poukazuje na dějiny různých národů — na př. na Římany, u nichž právě v dobách, kdy tato „vzdělanost“ dosáhla vrcholu, dospěla veliké výše také nemravnost. A poměry naše v nynější době ukazují na něco podobného: čím dále, tím více lidí věnuje se studiím, obor vědomostí se šíří, i školství obecnému vyměřeno množství učiva, pokrok se jeví všude — a mravnost při tom klesá!

Věc jest úplně pochopitelná. Vzdělání, o kterém tu mluvíme, *jest jednostranné a nevzdělává člověka celého. Obohacuje vědomostmi jeho rozum, ale nechává ladem ležeti jeho srdce*. Člověk s mnohými vědomostmi může míti přece srdce pusté, prázdné všech ušlechtilých citů — a člověk takový nikdy mravným nebude. Vědomosti samy, ať z kteréhokoliv oboru, nevstúpí člověku lásku k bližnímu, na níž přece tak mnoho záleží, nevstúpí mu snahu, aby dbal nejenom o prospěch svůj, nýbrž i o prospěch bližního, ani snahu, aby vždy jednal šlechetně i vůči sobě samému. Tato vzdělanost sama není tedy žádným podkladem mravnosti, a jest na velickém omylu, kdo se to přece domnívá.

Jsou tedy snad vědomosti v odporu s mravností? Je tím řečeno, že člověk, který si osvojil mnohé vědomosti, mravným býti nemůže?

Nikoliv, toho nikdo netvrdí. Ale pravdou jest, že člověk vědomostmi obohacený musí šetřiti těchž zákonů mravnosti jako člověk vědění skrovného, že tyto zákony jsou závaznými pro každého; pravdou jest, že vědomosti samy nenutkají člověka, aby zákonů těch šetřil, a že tudíž, má-li býti mravným, nesmí přestávati pouze na vzdělání svého rozumu, ale musí se snažiti též o vzdělání svého srdce.

Vědomostí samých lze přece užiti nejen ku konání dobrému, ale i ku konání zlému. A proto je také pravdou, že člověk s mnohými vědomostmi, není-li i srdce jeho ušlechtilé, je společnosti mnohem nebezpečnější nežli člověk vědomostí nemající, poněvadž může svých vědomostí užiti ku zlému.

Pokladníkům našich padlých založen posloužily jejich počtářské vědomosti znamenitě k tomu, že dovedli po léta klamati mnoho lidí podvrženými směnkami a falešnými účty. A když už nepomáhaly vědomosti počtářské, pomohly jim vědomosti zeměpisné, že našli rychle cestu do Ameriky. Člověk bez těch vědomostí by toho tak snadno nedovedl a byl by tudíž méně nebezpečným.

Jak tedy napomáhaly vědomosti těchto lidí jejich mravnosti? Jak napomáhají mravnosti vědomosti nesvědomitého lékaře, který „udílí damám pomoc v diskretních záležitostech?“ A podobných dokladů, svědčících až příliš přesvědčivě o tom, že vědomosti slouží často nikoli mravnosti, ale nemravnosti, mohli bychom uvéstí víc než dosti. Odváží se snad někdo tvrditi, že by byly jen vymyšleny?

Poněvadž pak se strany církve často se k tomu poukazuje, že vědomosti samy nemohou oblažiti lidstvo, nejsouce ničím bezpečným základem mravnosti, vytýkají jí nepřátelé, jakoby byla zaujata proti vzdělanosti, jakoby vzdělanost potlačovala. Že to jest pouhé utrhaní, rozšiřované buď z nevědomosti, buď ze zlomyslnosti, to dokazují dějiny kulturní, které vypravují, že právě církev v dobách dřívějších to byla, která zakládáním škol a podporováním věd a umění vzdělanost šířila. Avšak ve svých školách pěstovala církev vedle různých vědomostí zbožnost pochodící z pevné víry.

Víra vštěpuje člověku cit zbožný, ze všech citů nejvíce jej ušlechťující. Tam, kde tento cit jest zakotven a vyvinut, jest pevná půda i pro city ostatní. Zde je tedy základ mravnosti. A proto volá Církev neustále, i když jí školy byly odňaty: „Pěstujte zbožnost, vzdělávejte nejenom rozum, ale vzdělávejte i srdce!“

Člověk sebe vzdělanější, sebe učenější, musí, chce-li býti mravným, šetřiti zákonů Božích. A bohužel, jako bývá majetek hmotný nezřídka člověku nebezpečným, tak se to má i s majetkem duševním, s vědomostmi. Mnohý příliš si na nich zakládá, zapomíná, že schopnostmi obdařil jej Bůh, že jsou tedy majetkem od Boha mu propůjčeným. Zapomíná na svoji závislost na Bohu, stává se domýšlivcem, prospěchářem, egoistou. Proto zříme nyní tak málo víry a zbožnosti ve třídách tak zv. vzdělaných, proto tolik prospěchářství, egoismu a pýchy. A to vše dostavuje se ve člověku samo sebou. On vynikaje vzděláním nad mnohé jiné, domnívá se, že má ve svém rozumu vůdce nejbezpečnějšího; víra a náboženství není mu ničím potřebným, zákony Božské jsou *pro něj* zbytečnými — to vše ponechává těm, kteří jsou méně vzdělaní. A tyto falešné názory a domněnky se šíří a trpce se mstí na celé společnosti.

Tak se děje, vzdělává-li se *pouze rozum*. Hle, jak nebezpečné jest toto vzdělání jednostranné, a jak nutno jest vzdělávati člověka celého! Jak nutno jest s pěstěním vědomostí zároveň vštěpovati člověku pevnou víru a zbožnost!

Škola neznemravňuje! volá se. Toť se ví: takového učitele snad nenajdeme, který by děti k nemravnosti ponoukal, a proto školu tímto způsobem nemusí nikdo hájiti. Ale pěstuje li škola jenom stránku rozumovou, pak běda, třikrát běda, *neboť ona vychovává lidi mravnosti velice nebezpečné!* Tak nesmí nikoho překvapiti, jestli její odchovanci budou svých vědomostí užívatí spíše ku zlému než k dobrému.

Jak veliké opatrnosti a péče jest potřeba, aby se veškeré vědomosti u člověka nezvrhly ve stránku zlou! Jak jest nutno upozorňovati při každém předmětu, že jen tenkrát znalost jeho člověka ušlechťuje a lidstvu prospívá, když jí užívá k dobrému, jak Bůh velí, a že člověk při všem konání Boha a svoji spásu má míti na paměti. Pak ovšem bude mravným.

Takto uspořádaná škola bude *školou křesťanskou, a jenom taková škola může náležitě pěstovati mravnost.*

Ale jak si moderní lidstvo školství upravilo? Máme školství křesťanské? Máme — prý. Veškeré učební předměty jsou od náboženství odloučeny, o Bohu se při nich zmínka činiti nemusí, může se při nich naváděti ku mravnosti, ale bez poukazování k Bohu, a tím domnívá se škola býti ještě křesťanskou, poněvadž se z ní náboženství ještě docela nevyhodilo. Učitelem může býti žid, ale škola pořád je „křesťanskou“. Lidská zaslepenost!

Obhajcové moderního školství již tak poklesli, že nevědí, co jest křesťanské vychování. Pravému křesťanskému vychování přezděli potupným u nich slovem „klerikální“. Budiž tedy: když to, co s náboženstvím souvisí, má se jmenovati klerikálním, my tvrdíme, že ku mravnosti vede jenom vychování „klerikální.“ Kdyby se byl ten „klerikalismus“ z vychovávání na školách všech kategorií neodstranil, měli bychom méně učeného, či lépe řečeno poloučeného a nedoučeného proletariatu, méně tak zv. vzdělanců — ale nevzdělaných.

Poměry nynější doby ukazují jasně, kam vede vzdělanost — bez Boha. Poměry ty se horší a donutí posléze společnost, že učiní to, co dosud dobrovolně učiniti nechce, totiž *vrátiti škole křesťanství.* L † 10.

Několik gloss

ke článku: „Přehled světových náboženství a křesťanská náboženská otázka,“ uveřejněnému v Holubově Novém kalendáři učitelském na r. 1900.

Napsal Em. Žák.

Nevím, o kterém kalifu bagdaském vypravuje se, že shromáždil si velikou knihovnu. Ale nemaje chuti do knih se dáti a v nich čísti, poručil svým dvořanům, aby, pročtouce vše, udělali mu ze všech jen jednu jedinou knihu. A i když to se stalo, kalif ve svém pohodlí kázal z této jediné knihy učiniti stručný výtah, a konečně obsah výtahu kázal shrnouti v jednu jedinou větu. A té konečně naučil se na paměť! — Škoda jen, ať to byl kdo byl, že tato jediná věta nedochovala se nám ve svém znění. Měli bychom v ní klíč, jak lze se v okamžiku moudrým státi a bez dlouhé práce quintessenci všelikého umění si osvojit. Ale tolik si myslím: Buď byla ona osudná, památná věta tak jednoduchá a krátká, že ji mohli oni páni napsati ihned bez pročitání oněch knih, aneb tak učená a přepodivně složená, že jí ani sám kalif nerozuměl.

Vždyť přec pravdu, obsáhlou a hlubokou jako moře, nelze do skořepiny ořechu jen tak hravě a pohodlně vměstnati. A přec onen nápad, jaký despotický kalif projevil, i za našich dnů často se opakuje. Různé katechismy vědy a umění, historie v tisíci slovech, Revues de revues nejsou nic jiného než více méně zdařilé i nezdařilé pokusy, zbaviti pohodlné čtenáře vši námahy delšího studia a podati mu *in nuce*, v podstatě všechnu pravdu na několika málo stránkách. Dnes, bohužel, jsou již lidé tací. Dlouhé studium je leká a nudí.

V době páry a elektriny chtějí si zjednatí jasno i v otázkách nejdůležitějších a nejsložitějších za několik vteřin. Což na tom, že jiní, krokem hlemýždím postupující, celý život věnovali studiu toho či onoho předmětu. Dnes letí se ku přední o závod s větrem. Jen výťah, extrakt, instruktivní článek! Ten dostačí a zjedná jasno. Stavěti dům hezky vysoko, o mnoha poschodích — třeba bez základů. Kdož by stavěl ještě dnes v zemi; a staral se o základ!

Touto moderní snahou veden, snažil se i neznámý autor článku: „*Přehled světových náboženství a křesťanská náboženská otázka*“, pokud lze nejstručněji, učitelstvu českému podati stručný přehled historie a filosofie náboženství. Nejnedostupnější výšiny vědy filosofické, jichž dosíci vytkli si filosofové seriosní za cíl celého života, slézá tu tak hravě a snadně, že bychom mu cele blahopřáli, kdyby byl na skrovných 10 stránkách podal obraz o světových náboženstvích úplný a správný.

Nežádali bychom konečně od něho, aby prostudovav sám důkladně nauky všech náboženství, podal samostatný, z pramenů čerpaný obraz. Spokojili bychom se i skrovným odvarem, kompilací. Ale toho přece mohl každý žádati, aby kompilace byla sdělána na základě spisů, jichž autoři snažili se býti objektivními, nepředpojatými vůči každému náboženství. Ba toho snad mohli jsme žádati, aby stať pro kalendář, určený pro valnou většinu učitelů katolických, sdělána byla na základě náboženské filosofie některého předního filosofa katolického, o něž za našich časů — bohudík — není nouze. Ale to bohužel se nestalo. Kompilace sdělána, jak autor vyznává, podle Mehlhorna a Harnacka. Kdo jest Mehlhorn? Kdo Harnack? Oba evangeličtí pastoři a spisovatelé. Dr. Pav. Mehlhorn, farář reformované církve v Lipsku, spisy svými jest méně znám. Za to však Dr. Ad. Harnack, professor evang. theologické fakulty v Berlíně, stojí v čele badání protest. svobodomyšlných bohoslovců.

Jediné pro informaci čtenářstva několik slov o Harnackovi. Polem badání Harnackova stala se literatura starokřesťanská prvých 4 století. Spojiv se s Gebhardtem, založil Harnack r. 1882 bibliotheku patristickou: „*Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur*“. A to i katoličtí odborníci uznávají, že svazky, jež až dosavad vyšly, obsahují mnohá výborná kritická pojednání o jednotlivých dílech starokřesťanské literatury. Aspoň se stanoviska historicko-kritického vykonáno zde velmi záslužné dílo. Pokud authenticity písma svatého se týče, Harnack dokazuje pádně, — proti mnohým z vlastního tábora — že písmo sv. povstalo vskutku v oněch dobách a od oněch autorů, kam je i Církev naše klade.

Ale pokud se týče obsahu těchto písemných památek, jest Dr. Harnack v naprostém odporu s katolickou Církví. Apoštolé Páně ovšem knihy pod jménem jich dochované psali. Ale co psali? Čistou a prostou pravdu? Nikoli. Napsali prý, co v extasi a v nadšení pro svého Mistra sami si sbásnili. Harnack nadpřirozené zjevení Boží vůbec popírá. Popírá Nejsvětější Trojici, božství Ježíše Krista, jeho

vzkříšení atd. — Harnack jest dostatečně znám ze sporu o původu symbola apoštolského. Neupírá sice původ jeho v brzké době poapoštolské, ale upírá, že by ve smyslu tom tehda míněno bylo, v jakém mu katolická Církev dnes rozumí.

„Nelze dokázati, že by v polovině 2. století slovům symbola: jednorozený Syn Boží v nynějším smyslu rozuměno bylo.“ „Kdo smysl věčného synovství do staro-římského symbola klade, dává mu jiný smysl, než prve mělo.“

Kritické stati Harnackovy o Písmě sv. a spisech sv. Otců v kruzích bohoslovců jsou s pochvalou uznávány. Ale všude tam, kde Harnack, vycházející ze zásad filosoficko-liberálního protestantismu, názory a dedukce své uvádí, nalézají se v diametrální neshodě s bohoslovci konservativního směru. Vida v Ježíši Kristu pouhého člověka, adoptovaného za Syna Božího, jakými budou všichni vyvolení, má Církev za dílo lidské. A tato církev dle jeho názoru během časů *i ve své nauce podstatně* se změnila. Harnack vydal objemnou práci „Dogmengeschichte“ — dějiny dogmat, jež jeho konklusí s tohoto stanoviska podává veliké množství.

Katoličtí theologové ovšem proti tomu dokazují, že *nauka Církve Kristovy jest stále táž*, jaká byla dříve. *Učení sv. apoštolů v podstatě jsouc nezměnitelné, bylo přece schopno rozvoje.* Výborně vystihl tento rozvoj sám Palacký ve svých dějinách, kde v úvaze své k dějinám husitství (Kniha XI. čl. 1.) krásně dí: „Ze starých jader v podání křesťanském pučely a rozvíjely se důmyslem otců církevních vždy nové ducha květy a plody.“

Anglický Church Quarterly Rev z r. 1892 všechn soud o Harnackovi shrnuje v slova, že Harnack dokazuje ve všech svých pracích neobyčejnou sečtelost, ale zároveň též nedostatek soudnosti.

Tolik měl jsem za vhodné předeslati, aby čtenář ihned věděl, s jakého stanoviska na jmenovaný článek v páně Holubově kalendáři má hleděti. A těch několik řádek, jež tuto podáváme, nemá a nemůže býti nikterak vědeckým vyvrácením nesprávných názorů, jež tu p. autor najmě o katolické Církvi tak hojně projevil. Nechceme psáti apologii víry katolické. Pouze instruovati čtenáře, kteří nejsou bohoslovci z povolání, kde v řečeném článku jsou nesprávnosti. Proti tvrzení p. autora stavíme nauky naší Církve.

Prohlašujeme též zcela upřímně, že neviníme p. vydavatele kalendáře z nějaké zlomyslnosti vůči katolické nauce. Spíše zajisté neznalost celé věci — ovšem s troškem lehkomyšlnosti spojená — svedla jej k vydání článku, jenž v katolických kruzích vyvolal značnou nelibost a nad to ještě způsobilým jest čtenáře nezasvěcené k falešnému názoru o učení katolickém svěsti.

Autor článku uvádí se takto: „Člověk urovnává si svůj poměr k světu a zařizuje si svůj život, je si vědom, že podléhá nadlidským mocem, něčemu vyššímu. Nazývá tyto moci, od nichž své spasení očekává, svými bohy a hledí přicházeti s nimi ve spojení. České slovo náboženství poukazuje na takové společenství s Bohem.“

Náboženství (rozuměj přirozené) jest tu sice označeno jako *výsledek rozumové činnosti*, přemýšlení člověka. Vědomí odvislosti vede člověka k poznání Neodvislého; všeobecnost náboženství — ježto všichni lidé rozumem k poznání, že jakýsi bůh jest, docházejí, zde naznačena. Ale hned pod čarou poznámka: „V jiných indoevropských jazycích jsou pro pojem ten (rozuměj náboženství) odvozena slova od latinského religio, asi jako bázeň“ (!)

P. autor jest špatný filolog. Etymologické výklady slova „religio“ jsou různé

a daleko by vedlo, všechny zde podávati. *Ale ani jediný z nich neodvozuje slovo: religio z kořene, jenž by znamenal tolik jako bázeň.*

Ovšem skrovná poznámka p. autora chce již předem naznačiti, že prvotní náboženství povstalo ze strachu a bázně, jak již Epikur a Lukretius se domnívali. Ale lichost tohoto názoru opět s dostatek jest dokázána. Strach před někým vyšším může býti jediné tam, kde člověk napřed přišel k vědomí, že někdo vyšší jest. Každá katolická apologetika o tom obšírně pojednává.

Autor ve smyslu tomto dále pokračuje, že „při náboženství jde o poměr k Bohu a tím i o názor na svět a na život, a sice se stránky emoční (citu a vůle) i rozumové, ač ohnisko své má náboženství v citu. Schleiermacher nazval náboženost (t. j. náboženství v subjektivním smyslu) vůbec citem, který se pojí ku každému, tedy i vědeckému světozoru (názoru na svět)“. — Každá naše apologetika jasně proti tomu dokazuje, že náboženství záleží podstatně *v poznání (rozum) a uznání (svob. vůle) poměru člověka k Bohu. Prvním a podstatným činitelem v náboženství jest rozum, druhým a zase podstatným činitelem jest vůle. Cit v náboženství, když již chceme o něm mluvit, jen potud jest správným a zřízeným, pokud jest podřízen rozumu i vůli. „Hledati ohnisko náboženství v citu jest ovocem protestantismu,“ praví Dr. Hettinger ve své Fundamentální theologii. A o citu napsal již Rosenkranz ve své psychologii, že slovo cit v terminologii německé filosofie náleží k oněm tajemným slovům, kterých rádo se užívá tam, kde nedostává se pojmu. —*

O náboženství zjeveném takto ve článku se píše: „Každé pozitivní náboženství odvoláva se na zjevení božství. V posuzování správnosti takového názoru o Bohu nebo bozích, o určení člověka, jeho spasení, tudíž i cesty k tomu cíli nelze se řídit odkazy *na zázraky* — takové se vypravují ve všech náboženstvích; ani odvolávání se na zevnější věrohodnost písem svatých — jeť jich více (vedy, zendavesta, koran, a t. d.), nýbrž toliko zkušeností životní a svědomím.“

Autor chce říci, že každé náboženství, jež se vydává za zjevené Bohem samým, odvolává se na zázraky. Zajisté zcela správně. A právě z této okolnosti, že každé náboženství pomocí zázraků snaží se dokázati svůj božský původ, my správně soudíme, že jen ono náboženství jest pravé, které *skutečné zázraky dokáže*. Ale což o to Harnackovi a p. autoru řečeného článku nejde.

Harnack zkrátka možnost zázraků popírá. Zákonodárci světa upírá moc, bezprostředně ve světě působiti, omezuje jeho všemohoucnost, náš pojem o Bohu tím ruší. Tak v theorii. A v praxi? Zázrak Mahomedův, jenž měsíci kázal na zem sestoupiti a pokynem ruky jej rozdělil, — zázrak nikým ze současníků Mahomedových neviděný, pouze na zevnější efekt vypočtený, hází do téhož pytle se zázraky Ježíšovými, jenž zázraky konal veřejně, jichž skutečnost i nepřátelé do-
svědčují, a jimiž výhradně pomáhá bídě lidské. Což již sama různá povaha a účel zázraků, které se vypravují o Ježíši Nazaretském a zakladatelích jiných náboženství, nevyzývá k vážnému přemýšlení? Kdož se o věc blíže zajímáš, pročti aspoň Bougaudův spis: Ježíš Kristus, důkaz Jeho božství, hlava 3. (Vzdělavací knihovna katolická svazek X.) — A pokud se týče zevnější věrohodnosti písem vedy a zendavestu, které povstaly v době mythické, stavěti po bok písma sv., jež povstalo v době historické, jest též smělé a ničím neodůvodněné tvrzení.

K posuzování správnosti náboženství jediným měřítkem jest p. autoru zkušenost životní a svědomí. — A my jsme mysli, že k soudu takovému věrohodnost vnitřní (nauky) a věrohodnost zevnější (hlasatelů učení) jediné jest oprávně-

něna. V Paříži veselí lidé nejsladších a nejbohatších zkušeností nabyli v pěstění mravouky Mahomedovy a pak ve svém duševním nechutenství vrhají se v náruč novobuddhismu. Tak vypadá náboženství volené na základě životní zkušenosti!

Ponechávající stranou roztrídění všech náboženství, jak je p. autor podává, chceme si jen všimnouti toho, co o křesťanství vůbec a o katolické církvi zvláště praví.

Článek o křesťanství vůbec — jak totiž nauka Kristova bez zřetele k té či oné křesťanské církevní společnosti se jeví přímo z knih nového zákona — zpracoval nejmenovaný autor, jak sám uvádí, dle Harnacka.

Uvedli jsme již dříve stanovisko jeho a proto netřeba v jednotlivostech s tím, co tu p. autor více či méně nejasně podává, se zabývat. Harnack popíráje zásadně všechno nadpřirozené zjevení Boží, nucen jest jednotlivé výroky písma sv. tak násilně vykládati, aby je svému učení přizpůsobil, že každému myslícímu člověku na prvé přečtení tento výklad cizí a nezáživný připadá. Po stránce dogmatické autor zde uvádí, že Ježíš Nazaretský „zvěstoval evangelium o panství všemohoucího a svatého Boha, otce a soudce, a to panství nad světem a každou jednotlivou duší“. Kde zůstaly, tážeme se, výroky Páně o sobě jako Synu Božím, o nejsvětější Trojici, o smrti jeho jako oběti smíření za naše hříchy a t. d? Ony v soustavu zde v duchu p. Harnackově uvedenou se nehodí, proto pryč s nimi!

Že tu z celé budovy věroučné zůstává pouhá etiketa, pouhý nápis: „Křesťanství“ tam, kde všechna význačná dogmata, úhelné kameny věrouky křesťanské zmizely, co na tom? Proto díme krátce: Co p. autor pod titulem křesťanství uvádí, *toť není* křesťanství tlumočené tak, jak v evangeliích jest zachováno, *křesťanství evangelií, nýbrž křesťanství Harnackovo*. Příliš daleko by vedlo, kdybychom chtěli sledovati větu za větou a vytknouti, v čem se s učením sv. evangelií nersrovnává. Ostatně troufalost autorova, s jakou to, co zde podává, za obsah evangelií prohlašuje, mstila se sama nad ním. Neboť vše jest tak nejasně a nesrozumitelně podáno, že tuším nikdo, byť sebe bedlivěji stať tuto přečetl a přemyslel, moudrým z ní nebude.

Jen jednu ještě poznámku k této stati. Autor uvádí zde mezi jiným: „Hlavním hříchem lidí jest podle evangelia to, že není při nich taková mysl, jako při Ježíši Kristu.“ Tedy naše nezaviněná, vrozená nedokonalost, jež daleko nás zůstává pozadu za Kristem, Synem Božím, toť náš hlavní hřích? Kde prosím v evangeliích tak psáno? Toť přec znamená tolik jako říci chromému: Ty's mrzák — proto na šibenici s tebou.“ — My, katolíci, jak by p. autor mohl snad věděti, za první, hlavní hřích považujeme *pýchu*. Pýchu, ve které člověk nad jiné se vyvyšuje a sebe za moudrého považuje, smělou rukou sáhá na ideové poklady křesťanství, v evangeliích uložené, a za to jako protichůdce krále Midasa jest ztrestán tím, že, čeho jen z nich se dotkne, mění se v bezcennou, nechutnou směs.

Přicházíme k poslednímu článku řečeného pojednání: *Církev křesťanská*. Do- vídáme se zde, že „Ježíš, jako nezanechal ani slova psaného, tak vlastně nezřídil sám ani církev, jejíž den narození byl teprve o letnicích, 40. dne po jeho smrti.“ — Táž Evangelia nám vypravují, že Ježíš shromáždil kolem sebe věřící, z nich vyvolil 12 apoštolů a ustanovil je představenými své náboženské společnosti. Dal jim k pomoci 72 učeníků a konečně sv. Petra ustanovil nejvyšší hlavou. Právil o *církvi své*, že jí brány pekelné nepřemohou. (Mat. 16, 17—19.) — Jak těžko věru při slovech svrchu uvedených potlačiti nevoli a neptati se: Jak jen možno napsati a to prý na základě evangelií tak hrubou nepravdu, že Ježíš vlastně sám

ani církve nezřídil? Což neznamenal sám p. autor, je-li jen poněkud seznámen s písmem sv., že píše tuto zjevnou nepravdu? — Pokud reformace 16. století byla „obnovením církve podle evangelia“, na to tuším nejpádnejší odpověď dal *Jenssen* svými dějinami. —

K statistickým udajům o počtu členů v každé církvi připojuje p. autor tuto poznámku: „Srovnávací statistika církevní jest velmi pochybná, už proto, že v některých zemích počítá evangelická církev toliko údy hlásící se (dobrovolně) k sboru (tak zejména ref. církve v Anglii a v Americe), kdežto katolická církev všudy všechny pokřtěné.“ — U nás, katolíků, p. autore, statistika církevní jest velice přesna. Čítáme za své údy všechny, kteří po katolicku pokřtěni byvše v naše matriky křestní zapsáni byli a z církve katolické nevystoupili. Že bychom za své údy počítali *všudy všechny pokřtěné*, jest opětne insinuace, kterou nám lehkomyšlně ve tvář vrháte. —

(Dokončení.)

SMĚS.

Literární sekce družstva Vlast, zřízená na obranu katolického písennictví a na zvelebení časopisu „Vlast“, koná každý měsíc poradu a uspořádala od podzimku již tři slavnostní večery na počest katolických mužů a to večer Douchův (přednášel dp. P. Karel Burian O. Cr.), Štulcův (přednášel dp. kn. a. notář Petr Kopal) a Sušilův (přednášel řídící učitel p. Josef Flekáček). Večery tyto byly vždy četné navštíveny, a to nejvíce slečnami učitelkami z kongregace Mariánské. — V čele sekce stojí paedagog, řídící učitel p. Josef Flekáček. Sekce přijímá i z venkova návrhy a pokyny čelící k účelu nahoře vyznačenému.

—
„Klerikální“ vyučování. Ve schůzi německých křesťanských spolků severních Čech pravil říd. učitel p. Berner z Rychnova: „Obyčejně se tvrdí, že práce učitele nemůže býti závislou na náboženství, neboť židé, katolíci i protestanté stejně píší, počítají atd. Ale to není stejné, jak se tomu učili. Kdyby se byl mnohý učil psát po křesťansku, nenalézali bychom v novinách a knihách tolik špatného čtení. Kdyby se lidé učili po křesťansku čísti, nečetli by spisů bezbožných a nemravných, a kdyby se byl každý učil počítati po křesťansku, nebylo by třeba zákonů proti lichvářům. Kdyby se byl každý učil po křesťansku kresliti, nemusili by úřadové zakročovati, aby nemravné obrazy byly odstraněny z výkladních skříní.“ Tak tomu jest. S nápravou sociální otázky

musí se začít ve škole, tak soudil i Bismark.

Moderní názor o poměru rodičů k dětem. „Někdejší neobmezované patriarchální právo rodičů upadá v zapomenutí, autority rodičů ubývá, nová pokolení vystupují samostatněji a samostatněji. Žijeme v době, kdy více než jindy cení se hodnota individuality. Příklady a činy silných osobností k tomu nabádají. Proto stáváme se shovívavějšími i k sobě, ale především k mládeži, v níž rádi bychom uchovali nezkalenou radost ze života a nezmenšenou odhodlanost k činu až do věku dospělého, kdy ji očekávají přerostané a důležité životní úkoly. Vedle toho nauka o dědičnosti, pronikající u vědomí rodičů, má je k tomu, aby vlastnosti dětí, na něž dříve nastupováno bylo trestem, považovali nyní za odkaz zděděný. A konečně rozhodujícím jest tu i nový názor na život: *dáti dítěti život nepokládá se již dnes za „dar“, nýbrž za břemeno, jež rodiče na ně složili. Proto nemohou činiti nároků na díky za to, a tím jest i základ veškeré autority podemlet.*“ — Tak píše doslovně „Život, list pro výchovu v rodině, škole a společnosti.“ — Má-li pan redaktor toho listu děti, sotva jim dá asi tento článkuček přečísti, sice by mu mohly projevit svou „individualitu“ způsobem pro něj zpropadaně nepříjemným.

„Velebné boty.“ Pod tímto názvem si zase jednou odlehčil ve své „lásce“ ku kněžstvu známý žurnál pro znemravňování učitelstva, „Škol. Obzor“. O uhlaženosti

tohoto plátku svědčí nejlépe tento výňatek: „Jsou živočichové, kteří ztloustnou, když se hojně krmí a při tom se málo pohybují, na nic nemyslí, jenom na to, kdy zas už půjdou ke korytu. Těm jde k duhu. A nejde našim velebným pánům také řádně k duhu? (Člověku mimovolně připadá, že spolupracovníci a redaktor „Škol. Obzoru“, když vědí, co si ti jistí živočichové myslí, jsou asi s těmito živočichy ve velice intimním spojení.) Kněz za čtyři roky v semináři se ničemu jinému nenaučí „než jen pokřtěctví, farizejsky kroutit zbožné očima, několik těch obřadů při různých výkonech vyčísti z „agendy“, uměti „šťolou“ ovečky hezky natáhnout, uměti si vybrati čupr pannu kuchařku, uměti dobře jíst a pít a dost.“ Více se nenaučí, a proto „náboženství vyučují kněží velmi uměle: dětem se uloží

odtud až potud, výklad je zbytečný.“ — Myslíme, že tento „soud“ „Škol. Obzoru“ žádného kněze nezabolí. „Učit. Noviny“ mu kdysi vyčetly zákeřnictví, a moravský „Komenský“ se s ním nechce špinit. Svůj výrobek „korunoval“ „Škol. Obzor“ těmito slovy: „Řekněte si upřímně, nedovedl by všechny vaše výkony právě tak, ba snad mnohem lépe než vy — vykonati váš kostelník? Zajisté že ano — k tomu není potřeba žádné duchaplnosti.“ A my dokládáme: Takto psáti o kněžstvu — k tomu není třeba pražádné duchaplnosti — jenom sprostoty, surovosti a prolhanosti. — Tato ukázka postačí duchovním, co mají souditi o učiteli, který se přidržuje „Škol. Obzoru“. Jen trochu slušný člověk hodí takový plátek tam, kam patří: pod ony živočichy, jejichž „psychologii“ jeho sl. redakce tak dobře zná.

Papírnický závod družstva Vlast

v Praze, č. 570—II. (26 n.), Žitná ulice.

V papírnickém závodě družstva Vlast prodávají se:

1. **Časopisy:** „Vlast“ (číslo 50 kr.), „Vychovatel“ (číslo 10 kr.), „Děl. Noviny“ (číslo 6 kr.), „Katolické Listy“ (č. 4 kr.), „Kříž“ a „Marie“ (čís. 1 kr.), „Slova pravdy“ (č. 2 kr.), „Rajská Zahrádka“ (čís. 8 kr.), „Český Jinoch“ (čís. 5 kr.), „Český Východ“ (číslo 12 kr.), „Obnova“ (č. 7 kr.), Časové úvahy (č. 4 kr.), Národní Politika (č. 2 kr.);

2. **různé modlitby katolické** od 25 kr. do 5 zl. 20 kr. a zpěvníky pro školní mládež od Xav. Dvořáka za 25 kr.;

3. **Katolické kalendáře** p. Kotrbovy (13 za 4 zl.) a Steinbrennerovy (12 za 4 zl.); kalendář katol. duchovenstva za 1 zl. 20 kr.;

4. **školní knihy z c. kr. knihoskladu a různé denníky a sešity pro školy obecné a měšťanské. Zvláště upozorňujeme na nové české i německé katechismy.** Malý se prodává za 15 kr. (poštou za 18 kr.), střední za 32 kr. (pošt. za 37 kr.), velký za 40 kr. (pošt. za 50 kr.) Než poštovné za všechny tři najednou stojí pouze 15 kr. Též se zde prodávají české a německé: Řeči, epistolky a evangelia na všechny neděle a svátky za 35 kr. (pošt. za 40 kr.) a Biblický dějepis za 50 kr. (pošt. za 60 kr.)

5. **Obrázky Svatých**, s textem českým nebo německým, veliký výběr. 3, 2, 1 po 1 kr., jeden za 2, 3, 4, 5 a 8 kr.; 100 kusů po 80, 45, 50, 55 kr., 1 zl. 20 kr. až 2 zl. 20 kr. Franc. obrázky kus po 15 kr., atlasové po 16 kr., cellul. po 20 kr. Želatinové „lístky z pilnosti“ pro žáky a žákyně obecných a měšťanských škol, 100 kusů za 40 kr.

6. **Papír konceptní** 100 archů po 22, 30 a 40 kr. **Kancelářský**, 100 archů po 30, 45, 56, 72, 80 kr., ministeriální 100 archů po 1. 60. Obálky bílé 100 kusů po 60, 80, 90, 1 zl. 20 kr. až 1 zl. 50 kr. Konopné obálky 100 kusů po 16, 25—50 kr. Obálky pro farní úřady s příslušnými nápisy, ale bez udání místa farního úřadu, 100 kusů po 80 kr., s udáním místa 100 kusů po 45 kr. **Papír dopisní**, a) 100 archů kvartového: čtverečkováného po 65 kr., linkovaného po 55 kr., hladkého po 45 kr., jiný druh 100 archů za 70, 80 a 82 kr.; b) 100 aršíků osmerk. lepší jakosti po 40 kr., 60 kr., horší jakosti po 31 kr. Osmerkovaného dopisního papíru „Margareth Mill“ 100 aršíků I. — po 90 kr., II. — po 70 kr., III. — po 65 kr. a příslušné obálky k tomu v téže ceně. Osmerkový papír korunní 100 archů za 70 kr., hladký za 60 a 75 kr., příslušné obálky 100 kusů po 60 a 65 kr. Papír ssací (píjový) arch 1—6 kr. Válečky se ssacím papírem od 28—55 kr. Lepenkový papír od 1 kr. až 15 kr. Papír balicí, 100 archů od 56 kr. do 1 zl. 70 kr. Kreslicí papír, velký archový, kus od 4—10 kr. Kreslicí sešitky po 5 kr., čtvrtky kreslicího papíru po 1 kr. Obálky ku kreslení po 1 kr. Kasetty papíru (různé) od 10 kr. výše. Mimo to jsou na skladě všechny druhy papíru barevného, mramorovaného, hedvábného od 1 kr. výše, a pergamenového na zavařeniny (metr 16 kr.).

7. **Inkousty:** černý císařský, korunní, alizarinový, anthracenový z národního podniku, červený (karmínový), modrý (kovový), zelený. Větší láhev po 10 kr., menší lahvička po 6 kr. Velká láhev inkoustu se prodává za 50 kr., prostřední za 25 kr. Tekutá klovatina (arabská guma) v lahvičkách po 6, 10 až 20 kr. Kalamáre: kapesní od 22 kr. do 50 kr.

Papírnický závod družstva Vlast v Praze, č. 570-II. (26 n.) Žitná ulice.

8. Tužky a násadky, tuše, barvy, gumy a péra. Tužky: národní podnik, tučet od 10—44 kr.; tužky barevné, tučet od 15—25 kr.; tužky kopírovací, červené a modré, kus od 4—12 kr. Skřípce na tužky, kus po 5—12 kr. Ořezovátka na tužky 10 kr. Násadky od 1—12 kr. Tuše všeho druhu, kus od 7 kr. do 2 zl. Barvy Wagnerovy i obyčejné (všeho druhu), kus od 8—12 kr. Guma k vymazání skvrn, kus 1—15 kr. Různé druhy per: krabička (144 per) 85 kr. až do 1 zl. 20 kr. Krabička per Komenského, hlavně od učitelů žádaných, je za 85 kr. Chránítka na péra a na tužky kus 1—4 kr.

9. Různé druhy a hojný počet visítek se zlatou ořízkou i bez ořízky, s příslušnými k tomu obálkami, pozvání k zábavám, ohlášení sňatků.

10. Alba pro podobizny po 95 kr., 1 zl., 1 zl. 50 kr., 2 zl., 2 zl. 25 kr., 3 zl. 50 kr., 8 zl. 75 kr., 4 zl., 7 zl. 75 kr. a s hracím strojem za 12 zl.

11. Průčelné a rohové fotografie našeho spolkového domu, čtvrtkové velikosti, na tuhém papíře napjaté se šikmou ořízkou (blokované). Prodávají se po 2 zl.

12. Účetní, protokolní a členské knihy pro katolické spolky, hlavně spolky křesť. sociální, a kniha pro spolkového bibliotékaře, od 5 kr. do 2 zl. 20 kr.

13. Vánoční: Jesle ve třech až pěti arších, arch po 12 kr., jiné archové jesle po 2 kr.; krásné obrázky; narození Páně (čtyři druhy) po 5 kr., jiné, atlasové, po 16 kr.; malý Ježíšek, různé druhy, 100 za 45 kr.; dopisnice: narození Páně (čtyři druhy) po 5 kr.; na jesle: skálový papír brokátový, arch po 4 kr., skálový papír obyčejný, arch po 3 kr.; skálový papír pískový, arch po 5 kr.; andělíčky na stromček v různé velikosti; různé kasety papíru (velký výběr)

14. Různé jiné věci. Obraz Jeho Em. † p. kardinála Schoenborna 5 kr., dvojce dopisnice s jeho podobiznou po 4 a 5 kr. — Obraz J. M. ndp. Lva svob. pána Skrbenského z Hřiště, knížete-arcibiskupa, 5 kr. — Pohlednice, vztahující se na vraždu v Polné, prodávají se po 5 kr. Korespondenční lístky s pohledy na Prahu, různá pražská předměstí, české hrady po 4 až 5 kr., jakož i s podobiznami některých katolických mužů (Lenz, Burian, Žizka, Kosmák, Horský, Špaček, Kopal, Neuschl, Brodský, Hruban, Kovář, Jiroušek, Dostál, Škrdle) po 3 kr., Fr. Pravda za 4 kr. Pohlednice s podobiznami Fr. Palackého, Fr. Lad. Čelakovského, hud. mistra Smetany, Jos. K. Tyla po 5 kr. Pohlednice Böhmovy: Zlatá Koruna, Hluboká, Karlův Týn, Stará Boleslav, Žizkov, Král. Vyšehrad po 5 kr. Páně Kotrbovy koresp. lístky s pohledy: Křivoklát, Karlův Týn, Zvíkov, Trosky, Říp, Kunětická Hora, Žebrák a Točnick, Hostýn, velechrám sv. Barbory v Kutné Hoře, Libice, Rataje, Jindř. Hradec, Zelená Hora s Nepomukem; z Prahy: Nár. divadlo, Loreta, Hradčany, pražský orloj, Prašná brána, kostel sv. Václava na Zderaze, nám. Malostranské, Radeckého a Křižovnické, Strahovský klášter, Střelecký ostrov, Staroměstské mlýny. Náhrobky: sv. Jana Nep., Přemysla krále Otakara a Stará sněmovna po 3 kr. Koresp. lístky s podobiznou J. V. císaře pána po 3—4 kr., dále Karla IV. a Vladislava II. po 3 kr. Wiesnerovy koresp. lístky s pohledy na Prahu — velice krásné — po 5 kr. — Gratulační lístky s květy (zvláště jemné) po 10 kr. — Pečetní vosk, jedna krabička od 64 kr. až 2 zl. Štětce 1—18 kr. — Notesky na zápisky, 1—30 kr. — Pennaly, kus 4 kr. až 65 kr. — Památníky 80 kr. až 1 zl. 20 kr. — Kreslicí prkna 40—75 kr. Náčiní kreslicí 75 kr. až 3 zl. 70 kr. — Pravítka 3—20 kr., prismatická pravítka kus po 10 kr. Tabulky Hardtmuthovy od 5—15 kr. — Desky 6—35 kr. — Herbáře 20 kr. — Podložky 1—4 kr. — Domácí požeňování vyšité 80, 90 kr. až 1 zl. 20 kr. — Dále jsou na skladě misky na barvy, těrky, houby, křída (lesnická, ke kulečnickům, kreslicí, obyčejná ve dřevě i bez dřeva), pisátka a patent. desky na bloky elektr. dráhy a tramwaye (po 10 kr.)

Poznámky: 1. Při objednávce na venek platí si objednavatel poštovné sám a dává 6 kr. na nákl. list. Balení a donášku na poštu konáme zdarma. Kdo objednává zboží za hotové, račíž pamatovati na poštovné. Kdož si přeje zaslíku zboží drahou, což jest o mnoho lacinější, račíž nám udati poslední stanici dráhy. — 3. Kdo si objednává barvivo na razítko, račíž udati, má-li razítko kovové či kaučukové, neboť každý tento druh razítka vyžaduje jiné barvy. — 4. Kdož si žádá vzorky obrázků na ukázkou, račíž je i s poštovním zapravití. — 5. Kdo si přeje zboží od určitých firem z Prahy, dle vzorků, jež mu od nich byly zaslány, udej nám jméno firmy a druh a číslo zboží, a my mu je zašleme v téže ceně, jak je dává ta která firma.

Novinka pro dětské hlasy:

Pohřební sbory a písně. ☆ Koledy (staré, oblíbené). ☆ Mše a vložky. ☆ Vše zpěvné a velmi působivé. ☆ Žádejte seznam! — **ANTONÍN PTÁČEK, KUTNÁ HORA.** ~

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špačkoví v Košátkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Našim čtenářům!

Tímto číslem končí se čtrnáctý ročník „Vychovatele“. Program jeho je znám: bojujeme za právo, jež náleží svatému náboženství ve výchově mládeže, a jež se mu čím dále, tím více upírá.

Přibývá nám přátel, neboť veřejnost vidí čím dále, tím jasněji, že naděje, jež kladly se do moderního školství, selhaly a zklamaly. Avšak nesmíme si tajiti, že přibývá i nepřátelství proti zásadám našim. Byť nepřibývalo nepřátel počtem, stupňuje se nepřátelství těch, kteří dříve chovali se aspoň zdržlivě. Některé listy, předstírajíce, že bojují proti „klerikalismu“, postavily se na stanovisko protináboženské. „Klerikalismem“ jest u nich modlitba, služby Boží, křesťanský pozdrav — to vše má býti ze školy vymýtěno. A jak za takových poměrů ani jinak býti nemůže, toto nepřátelství k náboženství a církvi chrlí svoji zlobu především na ty, kdo poslání církve konají — na kněžstvo. Ať hodnostář, ať správce duchovní, ať katecheta — každý jest napadán jen proto, že jest kněz, a to způsobem tak nečestným, jak tomu nikdy nebyvalo.

Obhajovati ctihodný stav kněžský proti nezaslouženým útokům jest rovněž úkolem našim.

Netajme si, že doba jest vážná. I ty nečetné listy, jež druhdy často poukazyvaly k důležitosti náboženství ve výchově, v poslední době vyhýbají se této věci, aby byly spíše od listů strany nepřátelské ušetřeny.

List náš, jako jediný list věnovaný zájmům křesťanského školství, má zajiště svou důležitost, má úkol nesnadný, a jest mu potřebí všestranné podpory v kruzích nejširších.

Proto zveme každého, komu na tom záleží, aby školství našemu navrátil se duch křesťanský, ku společné práci, a nadějeme se nejenom podpory od dosavadních přátel, ale i toho, že řady příznivců našich se rozmnoží.

A tak s důvěrou v pomoc Boží přistoupíme k další práci v ročníku novém.

Redakce.

Nebezpečné názory moderní paedagogiky.

Dějiny vychovatelství líčí nám vedle působení mužů, kteří se svými zásadami pro vždy proslavili, také působení jednotlivců, kteří, jakkoli pro práci vychovatelskou byli cele zaujati, přece konečně při veškeré obětivosti a námaze dožili se výsledků ne-li záporných, tedy aspoň ne uspokojujících. Tak vedlo se Pestalozzimu, ač byl pro vše dobré zaujat, ač „znal mysl lidskou a prostředky k jejímu oživení a ušlechtění,“ a vedlo se tak i mnohým jiným.

Dobrá vůle a snaha zajisté u mužů těch byla; kde je tedy příčina, že přes to vše nedodělali se žádoucích výsledků? Nechybíme, řekneme-li, že mužové ti přikročili k dílu vychovatelskému bez náležité ne snad jen zkušenosti, ale i bez náležité znalosti dětských povah.

Jest jaksi v povaze člověka, že posuzuje jiného dle sebe. Zlomyslník od jiného vždy očekává spíše zlobu nežli šlechetnost. Dobrák naproti tomu shledává v každém povahu sobě podobnou. Teprve časté zklamání donutí ho k bezděčnému vyznání: „Já pošetilec jsem se domníval, že je každý takový jako já.“ — Zkušenost tedy to jest, která poučuje člověka, že se setkává s lidmi povah nejrozličnějších a že nemůže proto s každým stejně jednati. Člověk zkušeností obohacený nedožije se tak častého zklamání, aniž dopustí se tak častých přehmatů v obcování s jinými.

Co tu řečeno, platí ovšem, a to měrou ještě větší o vychovávání dítek. Vychovatel, který by spatřoval v každém dítěti jakýsi obraz své povahy, špatně by pochopil se svou činností. Je-li sám dobrý, měkký povahy, byl-li sám tak vychován, že laskavostí všeho se u něho docílilo, pak nesmí se domnívati, že sám dobrotou a laskavostí u všech dětí téhož výsledku se dodělá. Podaří se mu to opět u dětí podobných povah, ale takové neshledá u všech.

Pestalozzi zřídil r. 1775 chudobinec pro chudé a osiřelé dítky. Lásky k těmto dětem zajisté mu nikdo neupře. Mimo to můžeme se domnívati, že tyto děti, jsouce vydány jinak bídě, spatřovaly v něm svého dobrodince, a že tedy jejich vděčnost mohla mu býti při vychovávání vydatnou pomůckou. A přece, jak se vedlo Pestalozzimu? Nedovedl ani tyto nezvedené děti v kázní držeti, ani s jejich rodiči se dorozuměti. Zakládal ústav za ústavem, všude začal s horlivostí a láskou — ale všude posléze se setkal s nezdarem a ustal ve své činnosti.

Jednou ze zásad Pestalozziho byla tato: „Vychování musí hlavně překážky ve vývoji odstraňovati, tudíž *více negativně než pozitivně působiti*.“ A můžeme se domnívati, že nejvíce tato zásada to byla, která připravila Pestalozzimu všude nezdar a zklamání. Jest ovšem dobře překážky odstraňovati, ale třeba míti na paměti, že se vždy odstraniti nedají. A pravá, rozumná paedagogika přece musí se snažiti, aby chovance tak uzpůsobila, by sami v životě překážek se nelekali, ale je přemáhali.

Není zajisté obtížno býti poctivým tomu, kdo má všeho dostatek. Ale pravý charakter, o němž moderní paedagogika tak ráda mluví, zůstává poctivým i tenkrát, když nedostatek k nepoctivému jednání jej nutí, anebo když jej docela i příležitost svádí. A nikdo moudrý nebude tvrditi, že k zabezpečení poctivosti musí se odstraniti všechna chudoba.

Naše moderní paedagogika oblíbila si také velice tuto zásadu. Jenom působiti více negativně než pozitivně.

Pokud se týče působení pozitivního, záleží (dle Pestalozziho) v povzbuzování. Ovšem. A což když to povzbuzování vždycky nepůsobí? — Potom, inu potom jest

moderní paedagogika se svým uměním u konce — jako byl u konce Pestalozzi. K této slabosti však se moderní paedagogika nepřiznává. Objeví-li se nezdár, svede se to na ty různé „nepříznivé vlivy“ a překážky, kterých nemohla překonat.

Není to ovšem čestné bez boje před protivníkem utíkat — a moderní paedagogika nechce býti před světem nečestnou, ale chce si zachovati v těch moderních proudech místo čestné. A k tomu používá vnějšího *nátěru učenosti*. Slovy „individuálnost, sebevědomí, mravní vyspělost, duševní samostatnost“ — těmi a podobnými slovy oplývá v každé větě, aby člověk věci neznalý se tím dal zaslepit a domníval se, jaká v tom hluboká moudrost a učenost. Moderní paedagogika chce býti jenom vědou a přestává býti uměním — škoda!

Stará paedagogika hleděla udržeti přísnou kázeň. Komenský nebyl tak často citován jako teď, ale o pravdě jeho slov: „Škola bez kázně, mlýn bez vody“ byl každý přesvědčen, třeba ani nevěděl, že je vyslovil Komenský. Přísná kázeň napomáhala mravnosti ve školách a prospěchu v učení.

Zjednatí přísnou kázeň, ale při tom *ne otrockou*, to není vědou, není učeností, to jest umění a není snadné. — V tom si libovala stará paedagogika. Paedagogika moderní, umění toho neznajíc, nemůže toho nijak dokázati a stala se *paedagogikou pohodlnosti*. Rozumná a přísná kázeň nazývána jest potlačováním dětské samostatnosti, utlumováním sebevědomí, tyranií. Popřejte dětem volnosti, volá se, nechtějte, aby vám seděly nepohnutě, tak se z nich stanou povahy samostatné, napomůžete jejich rozvoji!

Jak učené — a zároveň hloupé!

Panuje-li ve škole přísná kázeň — jak pak to škodí dětem u vývoji? Jak se tím ubíjí sebevědomí a potlačuje samostatnost? Zaměňují-li se tyto pojmy s nevázaností a zdivočilostí — pak ovšem mají moderní paedagogové pravdu.

Je to pravým bláznovstvím domnívati se, že se dětské živosti nesmějí klásti meze. Neděje-li se tak, potom zcela jistě zvrhá se tato živost v nevázanost a zdivočilost. Avšak moderní paedagogika si raditi nedá — a proto mládež dle ní odchovaná bohužel těchto vlastností má nadbytek.

Liché výmluvy užívají přívrženci moderní paedagogiky jakoby mládež ve škole v kázni držená tím nevázanější byla v době mimoškolní. Jest přece známo, že rozpustilejší bývá mládež z té školy, kde jest kázeň příliš „volná“. Vychovatel, který klade meze dětské neposednosti, nepůsobí jenom pro chvíli své přítomnosti, ale navyká děti *ovládání sebe i pro dobu příští*, a dává jejich povaze jistý směr.

Není to snadné jak řečeno, a mnohem pohodlnějším jest pronést občas nějaké to „povzbuzení“, a když nepůsobí, nečinně se na mládež dívati. Proto jsme nazvali moderní paedagiku paedagogikou pohodlnosti.

Ku svému ospravedlnění pak honosí se láskou k dětem. Fráze její jsou plny té „lásky“. Moderní paedagogika však zapomíná, že lásce takové, jež dětem všecko trpí, dostalo se názvu — opičí.

Srovnává se láska s přísnou kázní či ne? Moderní paedagogika pro svou omluvu tvrdí, že nikoli. Tvrdí-li její přívrženci, že klerikalismus se nikdy nesrovná s vědou, a tudíž také ne s touto „vědeckou“ paedagogikou, tvrdíme my, že ona se nikdy nesrovná s křesťanstvím.

Bůh jest dobro hodné nejvyšší lásky. — „*Milovati* budeš Pána Boha svého z celého srdce svého,“ učí křesťanství — a hle, vedle toho jest „Počátek moudrosti *bázeň* Boží.“ V křesťanství se to tedy srovnává. A právě: „Kdo miluje syna svého, tresce jej“

Hle, učení pánové, křesťanská paedagogika není paedagogikou pohodlnosti. A pohlédněte do života. Vychovává-li otec dítě přísně, tresce-li je za jeho poklesky, — osmělíte se říci, že to dítě svého otce nemiluje? Ano, tím spíše jej miluje, poněvadž to cítí, že ten otec pečuje o jeho dobro.

Pravá kázeň opírá se o autoritu. Moderní paedagogika však autoritu zbudovati nedovede, a proto se jí posmívá a vyhláší ji za něco zastaralého.

Tohoto směru přidržují se některé listy v novější době vydávané. Zasluguje povšimnutí, že jsou řízeny lidmi mladými a — nezkušenými. *)

Pohledme opět do dějin vychovatelství.

„Panovati nad sebou samým,“ dí Locke, „a přemáhati sebe sama jest nejvyšším požadavkem mravního vychování. Mějme děti k bezvýminečné poslušnosti; teprve když u věku a rozumnosti pokročily, k volnosti, tak aby přímé příkazy v důvěrné a přívětivé rady přecházely.“

„Přílišná volnost bývá příčinou drzosti. Vzpoura budiž přísně trestána.“ (Rollin.)

„Křesťanské kázně a trestání zlomyslných dětí školám velmi potřebí jest. Bůh sám výslovně to přikazuje.“ (Francke.)

Basedov praví: „Mravní vzdělání měj zření k tomu, aby dítě přivykalo bezvýminečné poslušnosti, aniž by se ptalo: Proč? K čemu? Rozkazy buďte stručné, jasné, důsledné. Trestání budiž řídké. Jen když mírnější tresty neprospívají, užívej se proti uvědomělé neposlušnosti i metly.“

A mohli bychom podobných výroků uvést více. Snad nebudou moderní paedagogové těmto mužům upírat zkušenost?

Paedagogika pohodlnosti musí vésti k úpadku.

L † 10.

Několik gloss

ke článku: „Přehled světových náboženství a křesťanská náboženská otázka,“ uveřejněnému v Holubově Novém kalendáři učitelském na r. 1900.

Napsal Em. Žák,

(Dokončení.)

Statistický proselytismus Církev katolická nikdy nepěstovala. Svoji mravní převahu nad jinými společnostmi křesťanskými viděla v počtu svých věřících členů vždy až v řadě poslední. Ale ve svém kulturním poslání, ve své činnosti na poli osvětovém, charitativním, tam vykázati se může výsledky, na něž jen žárlivost jiné církve pohlížeti mohou. Vzpomeňte, prosím, že sám protestant Herder to byl, jenž děl: „Kéž bychom měli aspoň jediného sv. Františka Xaverského!“ Ostatně učiníme malou zkoušku dle poznámky p. autorovy, že katolická Církev počítá za své údy všechny všude pokřtěné. Východní církve (ruská, řecká, cařihradská,) čítají as 100 millionů vyznavačů, evangelická as 150 millionů, jak čteme v řečeném článku; a římsko-katolická, jež podle poznámky všechny všude pokřtěné za své údy čítá, pouze přes 220 millionů duší. Podle axiomatu p. autora vlastně tedy neexistuje! Nezdá se čtenáři již tu, že v článku řečeném jeví se nepřesnost, povrchnost a ledabylost?

*) Nejmodernější v té příčině je časopis „Život,“ který, sotva se zrodil, už se léká smrti a volá k modernistům o pomoc.

Jdeme však dále. Charakteristiku církve katolické a evangelické {vystihuje autor srovnáním obapolných rozdílů. Různí se obě již v kořeni samém: ve svých pramenech víry. Zajisté. „Pramen a pravidlo víry u řím-katol. Církve: Písmo sv. s apokryfy, ústní podání, jež se doplňuje koncilií (sněmy církevními) a výroky neomylného papeže. — V evangelické církvi: Písmo sv. samo, vykládané v duchu Kristově, svědomím zkušené.“

Teprve nyní se dovídám z instruktivního článku, kolik pramenů víry má katolická Církev. A jak jsou kalné a podezřelé! Vždyť k nim čítá p. autor i knihy apokryfické.

Apokryfy v posvátném písemnictví jiné knihy rozumějí katolíci, jiné protestanté. My katolíci rozumíme apokryfy ony spisy náboženské, které od neznámých autorů po způsobu pravých knih Písma sv. složeny jsouce, některým *proslulým mužům v dějinách Církve byly připsány*, jako by od nich pocházely. Nám neznámí spisovatelé, chtěce se větší autoritou doložit, prohlásili za autora spisu svého některého z apoštolů, učeníků Páně neb jiného v dějinách významného muže. Účel sepsání jich byl ovšem někdy zcela nevinný. Byla to „pia fraus.“ Doplniti mezery v životě Pána Ježíše, P. Marie a j., — které v Písmě sv. shledáváme, zbásněnými legendami a bájemi. Jindy však úmysl spisovatelů byl nešlechtný a naskrz podvodný, ježto svými spisy snažili se bludnému svému učení dáti pevný základ a domnělými výroky samého Spasitele bludy své podepříti. K apokryfům starého zákona čítá se: Zjevení Adamova, Evangelium Evino, kniha Henochova, 3. kniha Esdrášova, žalmy Šalomounovy a j. K apokryfům nového zákona náleží: Protoevangelium sv. Jakuba, kniha o narození Panny Marie a dětství Spasitelově, Evangelium o narození Panny Marie, život sv. Josefa, skutky apoštolské sv. Petra a Pavla, list sv. Pavla k Laodicejským a j., apokalypse sv. Petra, sv. Pavla, sv. Tomáše, sv. Štěpána a j.

Tyto *apokryfy Církve z kánonu či sbírky posvátných knih* pro bludy a lži v nich obsažené *vyloučila a jich užívání přísně zakázala*. Myslíme však, že autor tyto knihy jménem apokryfických knih — ač rozumí-li tomu vůbec — zde nemíní.

Protestanté knihami apokryfickými rozumějí knihy jiné. Nepřijímajíce totiž kánon Písma sv. v našem rozsahu, jmenují apokryfy ony knihy Písma sv., které my deuterokanonickými nazýváme.

V Písmě sv. totiž některé knihy zovou se *deuterokanonickými*, t. j. v druhé pozdější sbírce svatých knih se nalézajícími, na rozdíl od *protokanonických*, které v první, nejstarší sbírce se již nalézaly. Posvátné spisy, z vnuknutí Ducha sv., od různých spisovatelů, za různým účelem i v různých okolnostech sepsané, jak známo, jen postupem času v jediný kánon, celek sebrány byly. Nejstarší sbírky, neúplné, některých sv. knih ještě neměly, teprve pozdější je obsahují. A právě tyto sv. knihy, v první sbírce neobsažené, zoveme s *historického stanoviska* deuterokanonickými. Čítá se k nim v novém zákoně: list k židům, list sv. Jakuba, 2. list sv. Petra, 2. a 3. list sv. Jana, list sv. Judy a Zjevení sv. Jana. Protestanté upírajíce těmto deuterokanonickým knihám jich božský původ, ze své sbírky je vyloučili a nazvali prostě apokryfy, podvrženými. Církev katolická opírajíc se o stálou tradici svoji, jak z důvodů vnitřních, tak vnějších za inspirované, — byť teprve později v kánon přijaté — je považujíc, stejně jich cení, jako knih protokanonických. Na sněmě tridentském (1545—1563) Církev kánon Písma sv. přesně vymezila a vyloučivši apokryfy ve svrchu uvedeném smyslu, knihy deuterokanonické z podstatných důvodů ve svůj kánon přijala.

Proto mluvit o tom, že Církev katolická mezi prameny své víry čítá Písmo sv. s *apokryfy*, jest nesprávně. Autor zde, jako všude jinde, staví se na stanovisko církve evangelické a s něho posuzuje katolickou Církev.

Naše Církev nemá, p. autore, více pramenů víry než *dva*, stejně důležité a závažné. A to jsou *Písmo sv. a ústní podání*, jak se nám ono jednomyslně ve spisech sv. otců, v nejstarších symbolech, v liturgii a v archaeologii starokřesťanské dochovalo. Nálezy sněmů církevních a výroky neomylného papeže — nálezy obecných sněmů církevních jsou rovněž neomylny — musí nutně míti za podklad Písmo sv. a ústní podání. Jsou to jen rozvité květy, jež během času z téhož stromu učení Kristova byly vypučely. Starý pražský katechismus, o neomylnosti Církve učící, jasně dí: „Darem neomylnosti rozumíme zvláštní pomoc Ducha svatého, aby učitelský úřad v Církvi u věcech víry a mravů *nic neprohlásil* za zjevenou pravdu Boží, *co by v Písmě sv. aneb v ústním podání obsaženo nebylo*.“

Ale ovšem, kde jde o to: základy katolické věrouky zlehčiti, tam vždy se najde nějaký ochotník. Právě tak, jako o neomylnost ať obecných sněmů církevních, ať papeže každý zlomyslně se otre, netáže se dříve: Jak vlastně vy, katolíci, neomylnosti rozumíte? *Nedostává se dobré vůle* k tomu, aby se kdo dal poučiti. Spravedlivější byl sám filosof Ed. Hartmann, který neomylnost papežovu nazval logickou a přesnou konsekvencí celé katolické věrouky. — Ostatně každý, kdo jen poněkud v dějiny katolické Církve nahlédl, ví, že Církev výnosy věroučné teprve tehdy činila, když učení její šířícími se bludy bylo ohrožováno. Odsuzujíc blud, vynášela své dogmatické a mravoučné články.

Jak pyšně proti té spleti pramenů víry v Církvi katolické zní to o evangelické církvi, že ona má za jediný pramen víry „Písmo sv. samo, vykládané v duchu Kristově, svědomím zkušéné.“ Kdyby jen ducha Kristova každý měl, jenž chápe se bible a nad ní přemýšlí! A k jakým různým výkladům Písma sv. zásada tato svádí, to tuším nejžalostněji zakusila na sobě právě ona církev, jež zásadu tuto v praktický život uvedla. Kolik různých, sobě odporujících výkladů mezi svými vyznavači se dočkala! Jaké ustavičné drobení a rozpadání v různé sekty. A k jakým až koncům může vésti u lidí citlivých individuální výklad Písma sv., výborně vylíčil Garborg ve svém znamenitém románě: „*Mír*“ na *Enochu Haave*. Dílo toto činilo na mne dojem veliké apologie o potřebě autoritativního výkladu Písma sv. v rouše románovém napsané.

Ovšem slovo: „autorita“ jest dnes nemoderní, zpátečnické. Ale na troskách autority, liberalismem, ať náboženským, ať politickým povalené, vypučela vždy jen tyranie.

Jen ještě několik ukázek z řečeného článku. Pojednává o Církvi katolické, autor dí: „Katolická Církev jest samospasitelná; její kletba vylučuje z království Božího.“ O církvi evangelické poznamenává: „Evangelická církev není samospasitelnou, ale pokládá svou cestu k spasení za nejsprávnější a nejjednodušší.“

Jsou bludy, které se vždy vléci budou světem, kdybys je tisíckrát vyvrátil. A proč? Poněvadž jsou nejlacinější zbraní proti pravdě. Tak jest i se samospasitelností Církve katolické. Církev katolická, dávajíc si veliké jméno samospasitelnosti, nic více nechce tvrditi, než, že *samojediná* má *všechny* prostředky od Krista Pána ku spasení věřících udělené; a že tudíž ten, kdo prostředků těchto svědomitě užívá, *nalézá se na nejbezpečnější cestě k spasení*. Učením tím *netvrdí*, jak se nelogicky jí i zde imputuje, že *ten, kdo mimo svou vinu není údem jejím*,

bude zavržen. O nich doufáme, že jinou cestou dojítí mohou spasení, pokud Boba upřímně hledají a vůli jeho svědomitě zachovávají. — A kletba její, dle poznámky p. autorovy, vylučuje z království Božího! Církev katolická nikomu neklne. Za zbloudilé a nepřátele se jen modlí, aby Bůh rozžal milostí svou světlo v jich rozumu a k poznání pravdy je přivedl. Doporučuji vřele p. autorovi přečísti si modlitbu její o Velikém pátku. Ale autor si zde trochu popletl slova klatba a kletba.

Klatbou (exkommunikace) rozumíme trest církevní, jímž se vinník ze sboru věřících, z církevního obcování vylučuje. Tuším, že i evangelické církve vylučují ty, kdož zásadám jejím se zpronevěřili. Ale klatba nemůže rozhodovati o osudu pobloudilého na věčnosti. Tento soud náleží jen Bohu. I klatbou stíženého provází Církev modlitbou za obrácení. Klatba vylučuje z království Božího na zemi, t. j. z Církve.

Pan autor zajisté se pamatuje, že Husa na popraviště provázal katolický kněz. Nevíme, jaké bolestné city ozývaly se v nitru jeho, když muže jinak zasloužilého, mistra svobodných umění, svého spolubratra provázal cestou poslední. Myslím, že se modlil celou duší za jeho spásu. Pan autor však jest dle toho, co napsal, patrně náhledu, že se modlil za jeho vyloučení z království Božího! Naši nejlepší bohoslovci a znalci jeho pobloudilých názorů vyslovují mínění, že vroucí ctitel Panny Marie, na její přímlovu byv milostí Boží osvícen, v posledním okamžiku litoval a vzat jest na milost.

„Evangelická církev není samospasitelná, ale pokládá svou cestu k spasení za nejsprávnější a nejjednodušší,“ praví se v uvedeném článku. Když je tomu tak, a je-li o tom p. autor přesvědčen, že cesta evangelické církve jest k spasení nejsprávnější, pak přece samozřejmo, že ve smyslu, jak katolická Církev samospasitelnosti rozumí, i ona měla by se zváti samospasitelnou. V této větě p. autorově jest contradictio in adjectis: „není, ale je .“

Poznámky k jednotlivým větám článku rostly by nadmíru, kdybychom chtěli se u každé zdržeti. S náhledy p. autorovými shodnouti se nemůžeme, ježto o Církvi katolické má klamné názory. Jediné s koncem článku můžeme v mnohém souhlasiti. „Otázka náboženská jest ovšem eminentně paedagogická.“

„Kdo jsou proti klerikální škole, nejsou ještě tím samým proti náboženské výchově.“ — „Klerikálové“ netouží po tom, školu dostati do svých rukou, ale chtějí, aby náboženská výchova školu pronikla, aby náboženství dáno bylo ve výchově mládeže ono místo, které mu náleží, jako nejpevnějšímu pilíři celé společnosti lidské. Zaručte katolickým dětem upřímné katolické učitele, a Církev i vyučování náboženství spokojeně jejich rukám svěří.

„Škola jest pro život a otázka náboženská — jako vůbec uspořádání si jednotného názoru na svět a život — jest otázkou životní; jde o smysl a účel světa a života, jde o pravý pokoj a vyrovnanost duše; s Kristem se při tom dohodnouti musí každý opravdový člověk; obejítí ho nelze; v paměť světa vryl se nevymazatelně.“ Jsem šťasten, že aspoň při posledních slovech p. anonymi mohou podati smířlivou ruku. Dávěruji též tolik v jeho dobrou vůli, že, kdyby se byl seznámil důkladněji s naukou Církve katolické dříve, nežli o ní jal se psáti, nenapsal by tolik nepravdy. Vždyť všichni, kdož bez předpojatosti jen poněkud nahlédli ve velikolepou budovu katolické věrouky a mravouky, doznali, že to dílo neobyčejné jednodlotosti a důslednosti. Ale to, co zde p. autor o Církvi katolické napsal, podobá se Církvi katolické asi tak, jako orangutang podobá se člověku.

Pomlčím již o troufalosti, s jakou se zde řeší úloha, na několika málo stránkách čtenářstvo informovati o otázkách nejtěžších a nejsložitějších. Jsem přesvědčen, že, kdyby p. vydavatel kalendáře přišel k p. prof. Gebauerovi s žádostí, aby mu napsal celou grammatiku českou na pěti stránkách, aneb k prof. Tomkovi, aby všecken dějepis český vylíčil v tisíci slovech, každý z těchto předních odborníků by to odmítl. Proč? Poněvadž jest to nemožno. Obory tak rozsáhlé nelze jen tak obratem ruky vystihnouti několika řádkami. A kdo by cele to dokázal, byl by větší než největší vědci. K takové práci propůjčí se jen ochotník, jenž spoléhá, že se na dílo jeho nebude pohlížeti jako na vážnou práci, ale jako na neškodnou hračku. *Kde však se jedná o největší duchovní statky lidstva, o jeho náboženství, tam není místa pro hry toho způsobu.* Neboť povrchností a nesprávností zde páchanou mohou snadno v blud uvedeny býti celé zástupy čtenářstva. A zdánlivost nestrannosti, s jakou se zde vystupuje, jest jednou z nejnebezpečnějších léček, jež se ve světě kladou.

Arnošt Hello, jeden z největších myslitelů francouzských, výborně vystihl svůdnost podobných pokusů, když napsal: „Nic neklame takovou silou a takovou hroznou autoritou, jako pravda špatně projádřená. Dáváť omylům, které ji obklopují, důležitost, které omyly tyto samy nemají. Mění je v imposantní. Směs pravdy a omylu vytváří v ústech světa neblahé účinky. Dodává pravdě vzezření omylu a omylu vzezření pravdy. Činí omyl účastný úcty povinné pravdě. Obé je tak do sebe spleteno, že je nelze rozeznati. Objímají se a ti, kteříž mají špatný zrak, považují je za bratra a sestru.“

O pěstění citu dynastického a vlasteneckého.

Podává V. Liblický.

V poslední době, kdy ve všech vrstvách úžasnou měrou rozmohl se materialismus, začínají chladnouti také — paralelně — city nejslechetnější, které kdysi zdobily naše katolické předky. Jsou to vedle citu náboženského i cit dynastický a vlastenecký. A přece snad žádný národ nevynikal tak láskou k trůnu a k vlasti, jako právě národ Český. Vzpomeňme na př. na naše Chody, jak úzkostlivě střežili průsmyk Domažlický, aby nepřítel nevetřel se do země. A dnes, jak vysvětlíme zásady sociální demokracie a anarchie, jež nechce uznati žádné vlády, žádné vlasti? Právě tím, že čistá materiální theorie tohoto novodobého bludu hlásá odstraniti vše, co bylo kdysi člověku drahým a posvátným Bůh, vlast a kral.

Naše učitelstvo jest povoláno netoliko, aby vzdělávalo, ale také vychovávalo duše a srdce těch maličkých, a proto nemajíc se těžce probřešiti proti svému povolání, musí také těmto citům: vlasteneckému a dynastickému věnovati pozornost, jmenovitě dnes, kdy většina mládeže — aspoň ve větších městech — upadá hned po vyjití ze školy do rukou červené internacionály. Že oba tyto city každému jsou nutny, snad netřeba dokazovati; neboť od dob nejstarších každý člověk lnul a lne takoruka přirozeným citem ku své vrchnosti a zemi, v níž se zrodil.

Než, jakým způsobem lze tyto dva ušlechtilé city pěstovati?

Nejprve mluvmе o citu dynastickém. Mládeži nejprve musíme vyložiti, co vlastně jest autorita — vrchní moc, samým Bohem ustanovená; že vůle lidská,

jsouc nakloněna ke zlému, musí řízena býti zákony, nemá-li se zvrhnouti; a nad zachováním těchto zákonů musí někdo bdíti. Mimo neviditelného Boha, jenž vlastně teprve po smrti dle zásluhy zlé tresce a dobré odměňuje, je to vrchnost duchovní, jež bdí nad zachováváním zákonů Božích i církevních, ony prve vykládajíc, tyto i dávajíc, a vrchnost světská, jež dává zákony světské a nad nimi bdí; a tato vrchnost světská, jako církevní, jest samému Bohu zodpovědna, a tou jest panovník, u nás císař a král.

Ukažme na příkladech, že každý národ ode dávna měl knížata, náčelníky, krále i císaře. Ukažme potom na náš panující rod, na jeho zásluhy o povznesení celé říše a jednotlivých zemí, že pod žezlem habsburským se národům rakouským dobře vede. že jinak by, stavše se poddanými zemí jiných, byli připraveni snad o jazyk i svou národnost jako Slované lužičtí. Potom ukažme jmenovitě na nynějšího jasného panovníka; mládeži buďtež líčeny šlechetné stránky jeho charakteru, jeho dobročinnost, pracovitost, péče o jednotlivé země i národy a stavy; jmenovitě, co vykonáno za jeho panování v oboru věd, umění, průmyslu, obchodu, orby; jak podporuje školství. Zde jistě najde každý materiálu dosti, a najde jej ve spisech, které vydány byly u příležitosti císařského jubilea. Budiž pečováno, aby spisky podobného obsahu, jednající o věcech námi dotknutých, chovaly se v učitelských a žákovských knihovnách. Upozorníme, co z toho pochází, kde si lid krále neváží, jako ve Francii, kde Ludvík XVI. byl štat, jak Bůh ztrestal strašnou revolucí celý národ francouzský.

Neméně ušlechtilý jest i cit vlastenecký. „Všude dobře, doma nejlépe.“ Po- vězme, že každý rád spěcháme tam, kde jsme se zrodili, do své vlasti, jak Ame- ričané r. 1887 a 1891 sem přijeli, nelekajíce se útraty; a jak se každému stýská, je-li od drahého domova vzdálen.

Ukažme z dějepisů hrdiny, kdož chránili svou vlast, na př. zmínění již Chodové; kdož o její rozkvět pracovali, jako Karel IV. a naši přední buditelé Jungmann, Dobrovský a Palacký

Upozorňujeme také na bohatství naší vlasti, ukažme třeba statisticky (s udáním rozdílu zemí stejně velikých), jak mnoho se rodí kterého obilí, jaké bohatství kovů, nerostů v sobě chová; jak každý v té vlasti, kdo poctivě pracuje, v každém odvětví lidského zaměstnání slušně může býti živ. Zde nám každá statistika na- šeho mocnářství bude dobrou pomůckou. I na krásy naší milé vlasti upozorňujeme; město Prahu na př. řadí cestovatelé k nejkrásnějším městům evropským, do na- šeho českého Švýcarska, na naši Šumavu a Krkonoše přicházejí z daleka cizinci, aby se pokochali přírodními krásami. Sdělme též, že naše vlast v každém oboru, jako obchodu, orby, průmyslu atd. stojí na výši doby a že požívá již pověsti světové, na př. naše sklářství, pivovarství. Kladme též naší mládeži na srdce, že každý, jenž vlast nemiluje a za ni se stydí, u jiných řádných lidí nemá vážnosti, a že také i proti Bohu hříchu se dopouští. Ukažme, že ten je pravým vlastencem, kdo pilně pracuje; každý, i prostý dělník, může k dobru vlasti přispěti, dovedme též jakým způsobem. Mnozí slavní mužové s hrdostí a chloubou hlásili se ke svému národu.

Proto věnujme při každé příležitosti těmto dvěma ušlechtilým citům, jež Bůh sám do srdce lidského vložil, bedlivou pozornost; při jednotlivých předmětech hleďme pro oba city mládež získávati, a buďme jisti, že pěstění těchto citů nám mnohou radost působí, neboť dítky rády o svém císaři a králi a své vlasti po- slouchají. Rozumí se, že to, co zde naznačeno, hodí se více pro mládež vyšších

roků; než, i u dítek malých můžeme v tomto směru působiti. Šlechtné a následování hodné činy císaře a členů panovnické rodiny, zvláště z věku mladistvého, velmi dobře působí i u dítek malých.

Na mnoha školách vídáme nápis: „Pro Boha, vlast a krále.“ Kéž z našich škol vycházejí upřímní katolíci, dobří Rakušané a uvědomělí Čechové, a o to jest pečovati po přednosti našemu učitelstvu.

SMĚS.

Svatořečení blahosl. Jana Křtitele de la Salle má se státi skutkem, jak oznamují některé německé listy, dle rozhodnutí sv. Otce dne 6. května r. 1900.

Věda, náboženství a mravnost. — O slavnosti desítiletého trvání protestantské literární jednoty v Uhrách měl uherský ministr obchodu Alexandr Hegedüs řeč, v níž mezi jiným pravil: „Věda, náboženství a morálka musí v nynější době jíti ruku v ruce a společným působením vzájemně se podpírat. Věda dospěje k úpadku, bude-li popírat nauku o nebi a otrásati sloupky víry. Jen pomocí náboženství může se věda a mravnost v lidu šířiti. Jenom víra opatřená sankcí nadpřirozeného života může udržeti mravnost a nemůže býti ničím jiným nahrazena.“ — Doporučujeme k povšimnutí našim „také-katolíkům.“

Vyučování hluchoněmých v budoucnosti. V září konal se v Mnichově sjezd ušních lékařů a učitelů hluchoněmých. Velice zajímavou byla přednáška Dra. Bezolda o vyučování hluchoněmých, který seznámil posluchače se svou zcela novou methodou. Pravil, že u četných hluchoněmých lze pozorovati aspoň jakési zbytky sluchu. Stálým cvičením pomocí jednotlivých hlásek a zvuků může tato způsobnost sluchová, třeba nepatrná, býti zvýšena. Nutno jest hned po přijetí chovanců zjistiti, jak veliká tato schopnost u každého z nich jest. Prof. Bezold sestavil již před desíti roky stupnici tónů, pomocí které zjistil u chovanců v Mnichovském ústavě netušenou způsobnost sluchovou. Zkoušky konal pomocí ladiček zvláštního způsobu, které byly tak zřízeny, že mohly býti nalaďeny do různé výšky a hloubky, a pomocí varhanových píšťal. Tak shledal roku 1896 mezi 79 chovanci pouze 15 úplně hluchých a roku minulého mezi 59 jen 13. Shledal při naslouchání řeči u chovanců

mnohem skrovnější výsledky než při naslouchání tónům Chovanci měli obě reprodukovati, a tu ovšem pro mluvení je zapotřebí sluchové schopnosti mnohem větší. Novou methodou lze poznati, které hlásky hluchoněmý slyší, a které ne. Scházející musí býti přivoděny pomocí artikulace nebo přihlížení. Ač u mnohých chovanců shledána dosti značná způsobnost sluchová, přece žádný z nich nemohl se naučiti řeči doma ani ve škole. Neboť řeč jest jim pouze směsicí hlásek. Hluchoněmí nemohou se státi způsobilými ku slyšení hlásek, protože sluchu nemají, nýbrž jen k tomu, aby se naučili vyplňovati tyto mezery pohlížením na mluvícího nebo fysickou kombinací. Proto neužívá řečník terminu „cvičení sluchu“, nýbrž „cvičení v doplňování mluvy“. Po přednášce přivedl několik chovanců, s nimiž konal zkoušky. Mezi nimi byl 13letý chlapec, který byl zcela netečným k tónům vysokým, ať byly sebe pronikavější, kdežto tóny hluboké slyšel dobře, i když byly tak slabé, že jich ani slyšící nepostřehli. — Rovněž inspektor Kohler z Mnichova ukázal na několika chovancích výsledky nové metody. Děti rozmlouvaly se svým učitelem a odpovídaly mu, i když mluvil, jsa od nich odvrácen, tak že jenom na sluch mohly spoléhati. Sjezd vyslovil přání, aby ustanoveni byli pro ústavy hluchoněmých odborní lékaři, kteří by se zabývali zkoumáním sluchových orgánů a nosní sliznice chovanců.

Soud učitelstva o nynější škole. — V okrskové schůzi jednoty Místeko-Novojičínské na Moravě, jež se konala u přítomnosti 24 členů, rokováno mimo jiné též o otázce: „Proč nemá nynější škola po 30 letech přátel?“ Odpověď: „Příčina záleží v tom, že nynější škola příliš dbá vyučování a zapomíná na výchovu.“ — Na otázku: „Nepokládá-li se v naší škole

vyučování jako účel hlavní a výchova jako vedlejší?“ — odpověděno: „Účelem školy obecné jest výchova, vyučování pouze prostředkem. *V nynější škole pachtíme se jenom po prospěchu, tedy chceme jenom vyučovati.* Učitelstvu se však diviti nemůžeme, neboť samy dozorčí orgány se táží: „Jaký máš prospěch?“ — na *výchovu se snad neptajíce.* Kéž se tato otázka změní v otázku: „Jak vychováváš?“ *Bylo by dobré, kdyby o této otázce všichni učitelé důkladně přemýšleli.*“ — Napiše-li se v katolickém listě, že nynější škola učí, ale nevychová, je to hned „tupení školy a urážka učitelstva.“ Zde však slyšíme tentýž soud od samotných učitelů, a je to soud pravdivý. Jen ten, kdo nemá dobré svědomí a pro vychování ničeho nečiní, považuje každou výtku školy činěnou za urážku své osoby. Učitel snaživý naproti tomu ví, že výtky takové jsou oprávněny, ale že nepadají na něj, poněvadž má nerozumným školským aparátům svázané ruce. Učitel musí hleděti, aby probral dopodrobna vyškatalkované učivo, aby se zachoval p. inspektorovi.

O nastuzení přednášel v učitelské jednotě Žďársko-novoměstské pan Dr. Fr. Matonoha. Jak sděluje „Komenský“, byla přednáška ta velice zajímavá. Pravil řečený pán: „Příčinou, že se tolik věřilo a věří v nachlazení, byla sama věda, která neznajíc mikrobů, uváděla nachlazení za příčinu různých nemocí, potom nevědomost mnohých lékařů, jakož i pohodlný způsob, kterým takto vznik nemoci se dal vyvětliti. Že nastuzení nemoci nepřivádí, dokazuje to, že většina lidí neumírá na podzim, nýbrž na jaře, kdy po zimě jsou lidé otužilí. I statistika nemoci na různých místech naší zeměkoule tomu odporuje. Kdyby účinky nachlazení byly pravdivy, pak hydrotherapie a vzdušné léčení souchotin bylo by smrtonosné. Pokusy dra. Chodounského svědčí proti nachlazení. Otuzování není věci bezcennou; jest jednou z nejdůležitějších zásad vychovatelských. Ač proti infekčním nemocem nechrání, přece člověk otužilý choroby samy snáze přestojí. Hypothese o nastuzení způsobuje, že *výchova má směr, aby, kde možno, energie těla se dusila, a aby se nedosáhlo nezbytného přizpůsobení klimatu domácímu, pro které jsme zdědili tělesnou schopnost. Z bázně před nastuzením dusí se lidstvo v příbytcích a prožívá většinu života ve vzduchu otráve-*

ném. Z bázně před nastuzením potí se lidstvo ve zbytečných obalech a ochromuje svou výkonnost jiným směrem. Avšak hypothesis o nastuzení je zděděným klenotem a článkem víry, je nezbytná k ukrytí naší nevědomosti v oboru aetiologickém, vyhovuje samolibosti a zchoulivosti člověka, a proto zůstane nadále v našem desateru, a hygiena bude se starati dále o tisíce jiných věcí, až ji Kneipové budoucnosti přesvědčí, že právě v této otázce reforma je nezbytná.“ — Pan doktor dojista řekl pravdu: ještě nikdy nestonalo tolik dětí na rozmazlenost, jako teď. Lékaře, který veřejně praví, že i mnozí páni doktoři lidstvo rozmazlují, opravdu do zlata zasadit.

—

Velební páni, pomozte! Povšimnutí zasluhuje výnos, jež zaslala c. k. okresní školní rada v Sušici před nedávnem všem duchovním správám v tamním okrese, a který zní takto: „Netřeba o tom ani šířiti slov, že za nynějších poměrů sociálních škola z veliké části musí nahrazovati výchovu rodinnou a že úkolu jí uloženému může dostáti jen tehdy, chodí-li do ní povinná mládež po celý rok pravidelně. Že ve příčině té značného zlepšení si přáti jest, aby práce a námaha učitelů potkala se s výsledkem zdárným, o tom jsou důstojné správy duchovní zajisté přesvědčeny z vlastní působnosti ve školách. Nadějeme se proto, že nebudeme oslyšeni, vzneseme-li podle snesení svého dne 22. m. měs. na důst. správu duchovní snažnou žádost, *aby při každé vhodné příležitosti nabádala a povzbuzovala rodiče ku pořádnému dítěti do školy posílání a k rozumnému jich vychovávání.* Doufáme pevně, že důstojná správa duchovní působivým vlivem svým přispěje tak nejen ku zušlechtění mládeže, nýbrž i ku mravnému a hmotnému povznesení lidu. Za každé přispění v té příčině vzdáváme již předem uctivé díky. — Předseda: Pasovský.“ — Tento výnos je důkazem, že slovo kněze působí lépe než pokuty a kriminál, jež má přece okr. školní rada v Sušici po ruce. Po třiceti letech svého trvání volá bezkonfessiční škola po pomoci kněžstva, „aby práce a námaha učitelů potkala se s výsledkem zdárným“. A když to kněžstvo učiní, „Školský Obzor“ jemu za odměnu bude psáti o „velebných botách“, „Č. Učitel“ bude vyhazovati ze školy křesťanský pozdrav, a „Šk. našeho venkova“ bude rozhlašovati, že

v kněžstvu je poctivec vzácností. A učitelstvo, jemůž kněží ke zdaru práce ve škole pomáhati bude, bade těmito listy proti nim štváno. Toho smutného fakta měly by si školní úřadové jen všimnouti, když se dožadují pomoci kněžstva.

Také „sebevědomí“. Mnoho se nyní píše o zotročení učitelstva, a na schůzích přijímají se „mnohoslibné“ resoluce o žádoucí svobodě. Co však máme říci o učiteli, který zadává lidem nepovolaným i ten skrovný kousek práva, jež mu zaručuje zákon? Ve městě Ch. je zřízena nadace pro podílění žactva zábavnými a poučnými knihami. Pan ředitel spokojuje se tím, že sbor učitelský navrhuje žáky, kteří mají býti poděleni, ale nestará se o knihy, kterých se jim dostane. Právo knihy vybírat zůstává — místní školní radě, přisuzuje takto jejím členům více znalosti paedagogické než učitelskému oboru. Takto vydáni jsou právě nejhodnější žáci nebezpečí, že budou pokazeni špatnými knihami. Když posledně místní školní rada zakoupila skutečně spis pro děti nevhodný, katecheta slušným přípisem požádal ředitele, aby o výběru knih rozhodoval učitelský sbor. A pan ředitel? — Odpověděl, že *učitelský sbor nemá prý práva nějaký návrh v té věci činiti*. Ale nejen to; pan ředitel zaslal docela přípis katechetův, ředitelství školy svědčící — místní školní radě, která se nerozpakovala zaslati katechetovi *písemnou domluvu!* To se stalo, prosíme, r. 1899! Pan ředitel tedy neví, že zákon činí odpovědným za každou knihu, která se mládeži ve škole do rukou dostane, učitele! Má tedy učitelstvo zákonem zaručené právo, špatné knihy zavrhnouti. Ale

toto právo pan ředitel šlape. Kdyby místní školní rada rozdávala dětem „krváky“, on by mlčel, jen aby se zachoval místním kapacitám. A tento pan ředitel je členem okresní školní rady jako „znalec školství“. Větší ironie nemůže býti. Až bude „Škol. Obzor“ zase psáti o „hrobařích vážnosti učitelského stavu“, doporučíme jeho pozornosti pana ředitele v Ch., který není ani dost malým klerikálem, nýbrž pořádným — liberálem. Takovým pánům může raditi, aby si koupili „Písně otroka“.

Šířící se znemravnělost učitelstva v Rakousích, jež vrhá se šmahem v náruč sociální demokracie, dochází v rozhodujících kruzích pozornosti, a hledí se jí klásti meze ustanovováním rozhodných katolíků za professory a inspektory. V VII. Vídeňském okrese byl jmenován okresním inspektorem Dr. Jan Eibl, který je zároveň professorem katolického učit. ústavu u sv. Voršily a řečnil na sjezdě katolického učitelstva v Meranu. Ředitelem zemského učit. ústavu ve Vídeň. Novém Městě stal se Dr. Rimmerer, který rovněž sjezdů katol. učitelstva se účastňuje. Professorem učitelského ústavu ve sv. Hypolitě jmenován Dr. R. Hornich, místopředseda svazu katolických spolkův učitelských, který přednášel na sjezdě katol. učitelstva v Dorabirnu o požadavcích katolíků u vzdělání učitelstva. Vídeňští socialisté budou mít komu nadávat, a „Školský Obzor“ s „Českým Učitelem“ a „Školou naš. venkova“ povedou nářky o zklerikalisování školství v Rakousku.

Listárna. Dp. Fr. M. ve Fr. Užito, ale ty dva příběhy jsme musili vypustiti.

V papírnickém závodě družstva Vlast

prodávají se tyto vánoční věci: Jesle na arších, po 2 a 12 kr., jesle hotové od 6 kr. do 1 zl. 70 kr.; krásné obrázky: narození Páně (5 druhů) po 5 kr. atlasové po 16 kr.; malý Ježíšek, 100 obrázků za 45 kr.; dopisnice: narození Páně (5 druhů) po 5 kr., hedv. po 10 kr.; Ježíšek s holubicemi, s beránkem, s knihou a u oltáře po 2 kr.; papír na jesle: skálový brokátový, arch po 4 kr., skálový obyč. po 3 kr.; skálový pískový po 5 kr.; ozdobný gratulační papír vánoční po 12, 15 a 30 kr. a vánoční gratulační lístky po 6, 8, 12, 20 a 22 kr.; ozdoby na vánoční stromek: papírové guirlandy, třísně vánoční, andělské vlasy, třiseň zubová, patentní, hvězdy, florentinské perly, zvonky, svítící koule, perly, vánoční andělé, barevný papír na řetězy, různobarevný hedvábný papír, gratulační lístky na Nový rok a novoroční dopisnice atd. atd. — vše v hojném výběru. ☆ ALBA pro podobizny po 95 kr., 1 zl., 1 zl. 50 kr., 2 zl., 2 zl. 25 kr., 3 zl. 50 kr., 3 zl. 75 kr., 4 zl., 7 zl. 75 kr., a s hracím strojkem za 12 zl. ☆ Alba na dopisnice po 25 kr., 50 kr., 1 zl., 1 zl. 75 kr., 2 zl. 50 kr., 2 zl. 60 kr., 5 zl., 6 zl., 10 zl. ☆ PAMÁTNÍKY po 50 kr., 55 kr., 75 kr., 80 kr., 90 kr., 1 zl., 1 zl. 50 kr., 1 zl. 75 kr., 2 zl. ☆ Objednávky vyřizuje **administrace družstva Vlast v Praze, č. 570-II. (26 n.)**